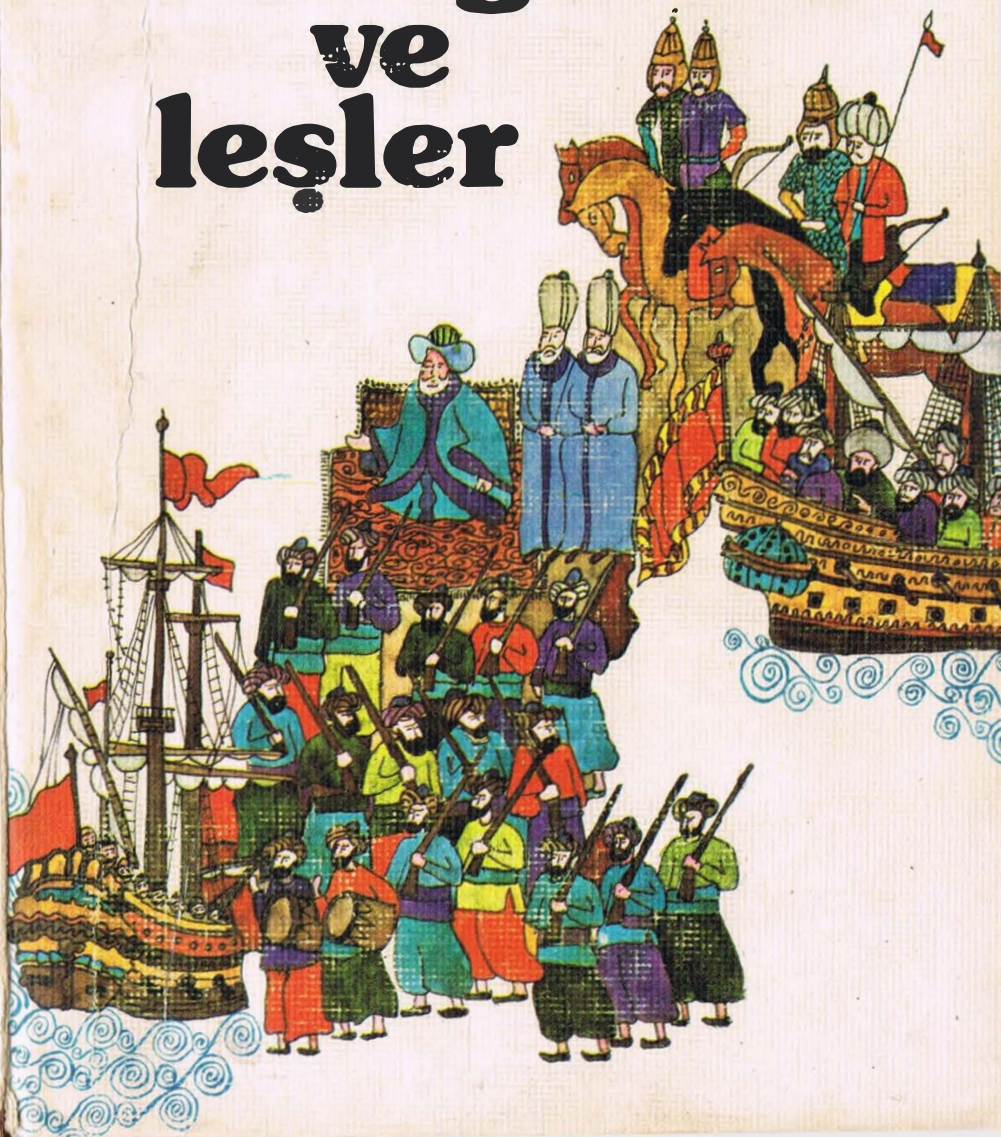

1

kuzgunlar
ve leşler

erol toy

erol toy kuzgunlar ve leşler

EROL TOY

KUZGUNLAR VE LEŞLER

İkinci Baskım : 1981 (KASIM)

EROL TOY

KUZGUNLAR VE LEŞLER

Kapak Düzeni : Mehmet Sönmez

Kapak Baskı ve İç Baskı : Yazır Matbaacılık Koll. Şti.

EROL TOY

KUZGUNLAR VE LEŞLER

- BİRİNCİ CİLT

Şalvarı şaltak Osmanlı,
Eğeri kaltak Osmanlı,
Ekende yok, biçende yok,
Yiyende ortak Osmanlı!..

BİR İNCİ BÖLÜM

Çakşırının düğümünü yokladı. Elini papağına vurdu. Çömelip yuvanın çevresini düzeltti. Çeliği uzun uzun ortaladı. Dikkatle yerleştirdi. Dikildi. Apıştı. Çomağını iki eliyle kavradı. Ucunu yuvaya daldırdı. Okkaladı. Yaylandı. Annacında dizilenlere baktı. Kuşkulandı. Çomağı yuvadan çekti. Adımlamaya başladı. Altıncı adımı büyüttü. Andon'a çarpınca, sırtıttı. Andon sarsalanarak geriledi. Dimitri, direnecekken, kolundan çekti Tuğrul.

— Bırak.

— Baksana hile yapıyor.

— Savurtuncaya cakalansın. Acısını sonra çıkartırız.

İtekleşmeye hazırlananlar duruldular. Döndü. Yuvanın başına ulaştı. Çomağını okşaladı. Yerleştirdi. Gözlerini kırıştıtararak, bekleşenleri süzdü. Her kırıştırmada büyüdü bekleşenler. Büyüdü, büyüdü... Her biri bir dudağı yerde, bir dudağı gökte masal arabı gibi alanı kapladı. Bir solukluk yer kalmadı çevresinde. Yüreği pırpırlandı. Bileklerinde bir gevşeme sezinledi. Dizleri boşaldı. Çomağı avuçlarında yitti. Kaygan, yumuşak bir akışın ürküntüsüyle irkildi. Kulaklarının zongultusunu engellemek istedi. Çomağı yitirmekten korktu. Gözlerini kapadı. Yüreğinin gümbürtüsü, parmaklarını tokmakladı. Çomağın sertliğini sezinledi bir an. Savurdu çeliği...

Gözlerini açtı. Geriye doğru koşuşan oyundaşları, küçüldü, küçüldü... Her biri, parmak boyuna in-

di. Çelik üstlerinden vınılayarak aştı. Kolları, bacakları dağınık, üstüste sepelendiler. Yüzünde bir yengi sırtışı resimleşti. Çomağını bağrına bastı. Bacaklarının kasıntısını, paytak yürüyüşünde dengeledi. Kendisinden önce çeliğin başına ulaşanlara sokuldu. İnanmaz inanmaz bir ona, bir alanın öbür ucuna uçan çubuğa baktılar. Sırtışını biraz daha yayarak, hazırlandı. Bakındı. Sokak, bahar ılımında, tembel bir uyuklamayı sürdürüyordu. Güneş, evlerin bir avuçluk camlarında kıvranıyor, sinekler at pisliklerinde gölgeleniyorlardı. Çeliğin iki yanını eliyle yokladıktan sonra başını kaldırdı :

— Sokak var mı?

Dimitri, yere yapışmışcasına uzanan çeliğe baktı. Keyifle yalandı. Yüzünde alaylı bir gülüşün kıvancını yandı.

— Anan güzel mi?

— Güzel olmasa, babası alır mıydı? - Dedi Burak.- Sormak hakkı.

— Bizim de, izin vermemek hakkımız elbette, diye atıldı Andon.

Mıgır, emuzlerini silkti. Çomağını okkaladı;

— Benim için daha iyi!..

— İyi de ne sallanıyorsun. Hadi savurt bakalım, - kışkırtmasıyla sırtını sığazladı Dimitri.

Tuğrul, çeliğin durumuna göre Mıgır'ın zorlanacağını anlamıştı. Bakındığını görünce;

— Ben senin yerinde olsam, yandan eşerdim.

— Sağol oyundaş. Ben de öyle düşündüm.

— Kıpırdattın mı, yandın, - dedi yayvan yayvan Dimitri.

— Ama bir de çarptım mı, yanan sensin. Daha şimdiden geçtim seni.

--- Bekle geçtin!...

Tuğrul'un dediği gibi, çeliğin iki parmak ötesine sapladı çomağını. Yandan toprağa girecek, çubuğun altını eştı. Yanladı. Dizini toprağa dayadı. Çeliğin ucuna dokundu. Bir karış üç parmak boyundaki çubuk, taklalanarak yükseldi. Zıpladı Mıgır. Çomağını savurttu. Kaçısan çocukların arasından ok örneği uçtu çelik. Alanın öbür başında tekerlenerek iki taşın arasına girdi. Mıgır, şallak mallak bakınanların yüzüne güldü. Dimitrinin sırtına bir yumruk attı.

- - Eh, pes mi?

- - Hay anan öle... Ülen dün burda ağlaşıyordun, utarsuzluk diye. N'oldu?

Mıgır, kabuğu soyulmuş, cilâlı, güzgülüğüyle dümdüz ışılayan ayıt çomağını savurdu. Tuğrul, tümünden önce atıldı;

- - Hüner hâkte değil, çelikte mi demek istersin?

- - İşte ortada... Kötü söğüt çomaklarıyla hep beni anırtıyordunuz köyün ortalık yerinde.

- - Şimdi sıra Dimitri'de desene? - diye sordu Burak.

- - Siz biliyordunuz bu pisin oyun edeceğini. Beni o yüzden ilk safa sürdürünüz değil mi?

- - Azbırak bilirdim, - dedi Arslan. - Bilirdim ya, böyle ikincide tümünüzü ardından baktıracak bir pehlivanlık göstereceğini bilmezdim.

- - Eh, alet işler, el öğrenür. Hadi bakalım Mıgır, üçüncüyü de vur da, sıramızı belleyelim, - dedi Burak.

- - Biz sıramızı belilemeden, bu geçmişi belleyecek, - diye atıldı Tuğrul.

Dimitri çeliğin iki taş arasına sıkıştığını tümünden önce görmüştü. Ötek vaklamasını andıran gülüşüyle zıpladı.

— Hemen kaygılanmayın oyundaşlar. Üçüncüyü vurabilirse, ben anırmaya hazırım.

— Aramızdan birinin gönüllü çıkması iyi, - dedi Burak.- Sonra durumu gördü. - işin zor yiğit. Biz avara konuşurmuşuz. Üçüncü zorlayacak seni.

— İki yeter bana, - dedi. Aştığı alanı gözleriyle ölçümleyerek Mıgır. - Çok bile...

— Öyle güvençli durma bakalım, - dedi Andon. - Daha ne Tuğrul, ne Burak, ne de ben attım!.. Bir rastgelirse, Dimitri'yle anırma yarışı yaparsın ki, köylü başınıza toplana.

Mıgır, çeliği denetleyince, durumun güçlüğünü anladı. Vazgeçip, direnmek arasında ikircimlendi.

Kilisenin papazı kapının önüne çıkmış, güneşleniyordu. Çocukların kendi aralarında dalgın oynadıklarını görünce gülümseði. Gözlerini kıstı. Sevecen sevecen iteklemelerini gözledi. Kulaklarında yankılanan seslerini dinledi. Başını kaldırdı. Güneş gözlerine girince, kirpiklerini yumdu. Gerdanının kırıksıklarında, ince bir okşayış gibi gezindi gün ışığı. Ak yakasının düğmesini açarak, bağırları ısıttı. Sırtını kalın, her köşesine bir havari oyulmuş ceviz kapıya dayadı. Sağ ayağını bükerek, bedeninin ağırlığını sol ayağına verdi. Gün ışığı, bağırlardan yüreğine, ağzından midesine yol aldı. Kilisenin serin loşluğunda belli belirsiz sızlayan kemikleri ısındı. Sızılar yerini, tatlı bir karıncalanmaya bıraktı. Göz pınarlarında ince bir aydınlık duygusuyla, gözlerini sımsıkı yumdu.

Mıgır, iki taşın arasına uzanıveren çeliği kurtarmanın yollarını ararken, papazı gördü. Haç çıkardı. Dudaklarının ucuna gelen sövgüyü yuttu. Omuzlarını kastı. Hafif kamburlaştı. Yakaladığı bir boşluğu değerlendirdi. Vurdu çeliğin ucuna. Çubuk döndü. Dönerken yapıştırdı çomağı. Pek havalanmadan bir-

kaç adım savruldu Çelik... Töperlenerek durdu. Mıgır başarmış olmanın kıvancıyla yalandı. Kendi çeliğini parmakları arasında döndürmekte olan Tuğrul'a;

— Hadi bakalım, sıra sende, - dedi.

Tuğrul, Dimitri'yi çoktan aşan Mıgır'ın izini göz kararıyla ölçümledi. Omuzları düşük, yuvaya yöneldi. Çocuklar, ardarda dizildiler. Tuğrul, çeliğin! yerleştirirken, suskuyla dikildiler.

Suskunun ortasına uzaktan uzağa can sesleri saplandı. Papaz ilkin bir gözünü açtı. Çevresini dinledi. Sonra ayağını indirerek doğruldu. Kulak verdi suskuya. Tuğrul, çeliği savurttu. Üçüncü sırada bekleyen Burak, havada kapınca, bir çağrışmadır koptu. Papaz, irkildi. Dinlediğini kaçırmanın öfkesi, şarap alı yanaklarını zonklattı.

Tuğrul'un çevresini alan çocuklar, sevinç çığlıklarıyla kutluyorlardı. Papaz, susacaklarından umudunu yitirince, köşeye ilerledi. Kilisenin kunt, yığma duvarları susku perdesi gibi ardında kaldı. Sağ kulaklığını daha iyi duymak için eliyle büyüterek dinledi. Belirsizliğine karşın, çanın uzak düm-tek'ini ayırdı. Geç kalmışlıkla dikildi. Tez adımlarla, köşeyi döndü. Kapının ağır tokmağına sarıldı. Omuzlarcasına yük-lendi kapıya. Yanıbaşında beliriveren bir iri gölgeyle duraksadı.

— Öğlen şeriflerin hayrolsun ağa!..

— Hayırlı günler olsun peder.

Yan dönerek, Kethüda'nın gözlerine baktı. Adamın aklındakini söylemeden çözmek isteğiyle tutuşuyormuş gibi durdu bir an. Sonra, oyunlarını unutup kilisenin gölgesinde derlenen çocuklara bir göz attı. Sevecen sevecen üstlerinde dolaştırdı bakışlarını. İçinde beliren isteği unuttu. Bir yanılna tutkusu

çöreklen di yüreğine. Kulağının ağır işitirliğıyle umutlandı. Yüzünde her zaman asılı duran gülümseyen ve bağışlayan İsa resmi yeniden dondu.

— Giriş misiniz— - Dedi, kapıyı ardına değin açarak.

— Subaşı ağam, azbiraz sizi buyurmakta.

— Buyruğı başüstüne... - Kapıyı çekti. Döndü. - Gidelim. Ağamızı bekletmeyelim.

— Demekteler ki, vaftiz defterini de nice bir zahmetse getirsinler.

— Hay hay!..

İçeri girdi. Sıraları, yüksek arkaklı alçak sandalyeleri, kürsüyü geçti. Haça gerili İsa mozayığının önünde diz çöktü.

— Rabbim, - dedi. - Rabbim, çocukları sen koru.

Ardından bakılıyormuşcasına ensesi kıızıştı. Zıplayıp doğruldu. Günah çıkarma hücresinin ardındaki meşin perdeyi kaldırdı. Yer yer pürsümüş, yer yer soyulmuş, sahtiyan ciltli eski, ağır defteri kucakladı. Sırtının kamburu arttı. Davrandı. Kapıya ulaştı. Kethüda kapının önünde bekliyordu.

Yan yana yürüdüler...

Sokak birden canlandı. Camlarda oynayan gün ışığı keyfi kaçmışcasına kırıldı. Pencereler açılıp kapandı. Kapılar arkalarına dayandı. Her kapının aralığına birer Meryem yontusu gelip yerleşti. Papaz, her birinin gözüne, oğıu çarmıha gerilmiş, anaya bakar gibi baktı. Kadınların yüreğinde bir düğüm hıçkırıklaştı. Doyran, Sirarpi ve İren, kilise alanına fırladılar. Her biri oğullarının elinden tutarak, çekiştire çekiştire eve döndüler.

Anaların korkulu ivecenliğine kaygılı kaygılı baktı Tuğrul'la, Burak. İkisi için pek büyük olan

alana çevirdiler bakışlarını. Tuğrul acılı acılı;

— Oyun bitti, dedi.

— Kıştırırlarsa, onlar için yeni başlayacak...

Subaşı Kethüdası Ali, Peder Onnik'in yanında suskun yürüdü. Subaşı gediğine vardıklarında, Peder Yoannidis'le, İmam Tahir efendiyi bekler buldular. Subaşı yer gösterdi... Peder Onnik, Yoannidis'in yanına çöreklandı. İmam Tahir Efendi, tesbihini şakırdatarak elini göğsüne götürdü.

— Hoş gelmişsiniz mirim!..

— Hoş gördük Molla... Bir hayır işe çağırmıştır bizi Subaşı efendimiz, ama ne?

— Ben de siz gelmeden önce, bundan söz ediyordum, - dedi İmam. - Köyümüz, bereketi elverdiğince, devletimize çeri sunmuştur. Tanrı'ya borçluyuz ki, pek çok karakullukçumuz bulunduğu gibi, çavuşlarımız, paşalarımız da övüncümüz olmuşlardır. Ancak, geçen yıl da belirttiğimiz üzere, gayri uzunca bir süre bizim defterimiz açılmamalı.

— Defterimiz açıktır Molla efendimiz, - dedi Papaz Yoannidis. - Köyiük yerdir. Oğullarımız acemi oğlan ocağına yazılıp erlerimiz tımarlıya gittiğinden, babasız ocağımız çoktur.

— Çok olanda da, yeni yeni acemi oğlan filizlendirmeye gücümüz yoktur, - diye tamamladı İmam Tahir Molla. - Olmadığından, Turnacıbaşı ağamız, bu yıl köyümüzün kıyısından daha bereketli yerlere varmalıdır. Elbet buyursunlar!.. Bir tas ayrılarımız, bir banam aşımız, yüreğimizin saygısı gibi bollaşır. Ne var ki, oğul istemesin bizden. Oğulumuz, yozdur. Derim ki karşı çıkalım Turnacıbaşı Ağa'mıza. Subaşımız başta olmak üzere, anlatalım köyümüzün durumunu.

Subaşı, hiç sesini çıkarmadan bakınıyordu. Onun sessizliği, İmam'ın ivcenliğini daha bir artırdı. Sanki bir bildiği varmış da, onlardan gizliyormuşçasına duruşu, ürküttü onu;

— Elbette yüce devletimize asker gereklidir. Bugün nice bir gerekliyse, elbette yarında gerekecektir. Kovanlarımızı kurutur, oğulu yozdurursak, tümünden eli kolu boşa kalırız yarın. O yüzden, benim dediğime katılacağınızı sanırım.

— Bize denilecek söz kulmamıştır Molla efendimiz, - dedi Peder Onnik. - Buyurduklarınız kutsal kitabımızın buyurdukları ölçüsünde doğrudur. Yazık ki, geçen kez Turnacıbaşı Ağamızı hoşnut kılamadık. Kendi hoşnutsuzluğumuzdan. Devlet gereksinimi için varlığımız armağandır. Ne var ki, sizin de buyurduğunuz gibi, oğulumuz yozmak derekesine gelip dayanmıştır. Gençecik kızlarımız yiğitsiz, otuzuna varmamış tazelerimiz duldur. Yirmi yıl önce, kilisemiz vaftiz avazesinden inlemekten, bebe çığılığına hasret kalmıştır ki, anlatılamaz.

— Anlıyorsun değil mi nice bir yangının ortalık yerine varmaktayız Subaşı efendi, - dedi Molla Tahir. - Sınırlarımızda mübalâğa karmaşa olması gerekil ki, köylerimiz böyle yeli çekilmiş körük örneği pörsüsün. Gayri sen bilirsin. Biz bunları Turnacıbaşı ağamıza eğittiğimizde, yanımıza yandaş, ardımızda arkadaş olma. ki, bir iyice yer tutsun dileklerimiz. Sen dudağını hıncıp, dışının arasından «cık» dedin mi, bunca sakalı kabaya yalancı gözüyle bakar Ağa efendimiz. Ve dahi, oğulumuzu bir iyice yozlatır. İmdi, köyümüzün din ve devlet kubbesinin dört direği olarak, ağızblrliğimiz bir çizgide birleşmiş m'ola? Dediklerimizi dersin he mi?

Subaşı, deminden beri söylenenlerin hiç birini

duymamışcasına gözlerini kırıştırdı. Tek tek yüzlerine baktıktan sonra ağır ağır;

— Turnacıbaşı Hasip Ağa önden ulak yollamış. Buyurmaktalar ki, reaya topluluklarının tümü kendi tapınaklarında toplansınlar. Toplanan kul, kendi kurallarınca sayılıp denetlenecek. Yasa uyarınca, genel deftere geçirilip, kadı kaydına alınacak. Bize öyle gelmektedir ki, sizin kaygılarınızı devletimiz de duymaya başladı. Bu yüzden, reayasının sayısını kadı kaydına geçirmeyi düşünür. Şimdi varınız. Topluluklarınızı kiliselerinizde toplayınız. Hasip Ağa efendimiz onur verdiklerinde, biz dahi birlikte varıp, sayım işlerinde kendileriyle bile bulunmakla yükümlüyüz.

— Subaşı ağam, - dedi Molla Tahir. - Siz gelişin anlamını bizden iyi bilmektesinizdir. Eğer sözleşmemizden aykırı bir durum doğarsa, Tanrı katında sizi sorumlu tutarız.

— Biz sorumluluğu Tanrı'nın vekili efendimizin buyruklarıyla yükümlenmişiz Molla efendimiz. O yüzden kaygılarınıza katılmamaktayız. Ve dahi, bilgimizin tümü, reaya sayımından oluşmaktadır. Bize yollanan ulağın bildirimi, budur. Ondan ötesini öğrenmek de, düşünmek de, hakkımız ve dahi haddimiz olmamıştır. Kul tayfaşının yükümü neyse, alın akıyla bunu uygulamayı düşünürüz. Buyurduğunuz gibi, bir bilgimiz olsa, oğulumuzu yozdurmamak elbette boynumuzun borcu. Oysa, siz de biliyorsunuz ki, köyümüz reayası, verilebilecek olanı fazlasıyla vermiştir. Dul karılarımızın bir oğlu kaldıysa elinde, kendini mutlu saymaktadır. Efendimizin acıması da yüce Tanrınıninki gibi, sonsuzdur. Bütün bunları biliyorken, tutup da kendi konağını kundaklamaz.

— İçimize güven vermektesiniz Subaşı ağamız.

Madem buyruk, eğittiğiniz üzredir, hemen varıp topluluklarımızı çağrılalım, - diyerek kalktı Peder Onnik.

Peder Yoannidis, onu izledİ anında. Defterleri kucağında, gediğın kapısına varmışlardı ki, Subaşı, kethüdasına işaret etti;

— Defterler bizimle bile kalsın.

Kethüda Ali, ikisinin de kucağından defterleri çekip aldı. Yaşlı papazlar, kaygıyla Subaşı'nın yüzüne baktılar. Bir yanıt gelmeyeceğini anlayınca, so-kağa çıktılar.

Tahir Molla, latqısının eteklerini belinde top ederek, arkalarından yetişti. Çakşırının hemen altından başlayan yün çorapları, yaz-kış ayaklarından çıkarmadığı meslerine değin, çiçek tarlası gibi uzanıyordu. Yan yana ilerleyen iki ihtiyarın arasına girdi. Tesbihini, tam belinin ortasında kocaman bir kambur gibi toplanan eteğinin üstünde çekerek, bir süre adımlarına uydu. Sonra;

— Bizim yetmez aklımıza soracak olursanız kocalar, bunun ardında bir iş var deriz. Abdi Subaşı kolaylıkla böyle tilki gibi sırtıvermez. Sırtmışsa, altından bir oyun çıkar gibime gelir.

— Geçen bahar anlatmıştık durumu Turnacıbaşı efendimize, - dedi Yoannidis. - Kendi yüce gözleriyle de sözlerimizin doğruluğunu görüp saptamışlardı. Şimdi yeniden turna dermeye bizim köye geliyor olması, anlaşılır gibi değil.

— Geçen yıldan bu yana değişiklik olmadı ki, - diye sürdürdü Peder Onnik. - Topluluğumun insanları yine aynı. Bir artmadık, desem yalan olmaz.

— Kocalar, artacağımız da yok bizim. Hani savaş yılları olur. Er tımarlıya ya da sancak altına gl-

der yasa uyarınca, kesilir ya vıyıklama, cna dön-
dük. Döneriz de bizim bildiğimiz. Giden dönmeyen-
de, avrat neylesin. Birbirinden aşılılmaz ki döl de-
diğin. Cins kısırağa, küheylan aygır gerek. Olmayan-
da, ne ses var evlerden, ne artış çıkarılabilir defter-
den. Buna bir çare bulmak gerek. Böyle giderse,
dölü kuruyacak Al-i Osman'ın. Kuruyacak da Nem-
çelisi İspanyolu üstümüze yürüyecek. Ve dahi yü-
rüdüğünde, önünü kesecek yiğit, ardını tutacak çeri
bulamayıp, buralara değin gelecek. Böyle de kıran
komaz ki devlet kendi mülküne. Gençliğimde hiç
böyle değildi işler. Yeni mollalığımı bilirim. Sizin de
yeni papazlığınızı. Turnacıbaşımız Veysel Ağaydı o
zamanlar. Bir uğradığı köye, beş yıl sonra ya uğrar,
ya uğramazdı... O beş yıl içinde de, neler neler olur-
du öyle ya... Koç koyunu kaç kez aşar, kızıdan kı-
zandan kaç bebenin beşiğini sallardı avratlar. Ey,
n'oldu bize işdaşlar... N'oldu ki, Turnacıbaşı adını
duyduk mu, dudaklarımız uçuğa kesmekte, eldeki
gidecek diye!.. Öyle ya, eldeki gidecek. Oysa eski-
den fazlasını verirdik... Fazlasını verir, bir gün biz
de bir paşanın köydeşliğiyle onurlanırız derdik. Köy-
dür, niceyse fazlasını barındırmak olası!.. Ama, dev-
ran değişmiş olmalı... Çok bir değişmiş olmalı koca-
larım ki, köyümüzde bir yiğit dursun diye, yüreği-
mizin yağı erimekte.

— Çok doğru buyurdunuz Molla efendimiz. Gün
günden sönmekte ocaklarımız. Çevre köylere de ba-
kamaz olduk. Metropolit bizi topladığında baktım
herkesin derdi aynı. N'etsek, Dağlılar gibi yaşını dol-
duran kızları cariyeliğe mi satsak diyenlerimiz bile
oldu. Hani Çerkeslikle, Gürcülüğe akrabalığımız ol-
sa, gözümüzü yumup dehleyelim.

— Ne var ki, bunu uygulamak zorunda kalaca-

ğiz sınırsam Peder Yoannidis, - dedi Peder Onnik.
- Bunca taze ve dahi olgun kadını rahibeliğe yazmaya kalksak, manastır yetiştirmez.

— Biz bizden geçtik kocalar. Bunu düşünmüyor muyuz, aklımız kafatasımızın tavanında çelik çomak oynamaya duruyor. Bire bunca eksik etek, nice yola getirilebilir. Yiğitsiz kaldı mı bir köy, korkarım bir kıızıktıklarında sizi de bizi de tanrı evinde kıstırıp, er niyetine bir tüketirler ki!.. Vay başımıza gelen. Bunca zaman din gayretine düştükten sonra bir de ırzımız kırık gittik mi yüce Tanrının annacına... Bir yol bulmalıyız efendiler. Tezden bir yol bulmalı, köyümüzü karılar ve dahi kocamışlar topluluğu olmaktan kurtarmalıyız. Eldekini korumamız gerek. Korumadık mı?

— Bizim tarihlerimizin yazdığına göre, salt kadınlardan oluşan bir toplum varmış eskiden. Molla biraderimizin buyurdukları gibi, kıızıktıkları zaman çevreye baskın verir, er niyetine kimi ele geçirirlerse, işlerini gördürürlermiş. Doğurdukları erkek olunca da acımasız öldürürlermiş.

— Tarih, doğru söyler Onnik Peder. Çok bir doğru söyler. Kimbilir o köy de bizimki gibi erkeksiz kalmıştır. Kalınca, insan dediğin yol arayacak. Vay başımıza gelen... Böyle giderse bu devran, gelecek olan da bu sizin tarih kitaplarının yazdığından beter ola ki, Al-i Osman cenk için yollara düşmekteyken, er için at binip pusat gleye...

Yoannidis, kendi kilisesinin önüne geldiğinde kollarını tuttu :

— Defter de elden gittikten sonra, ben karanlıkta yürüyor gibiyim Molla efendimiz. Acaba aklınıza bir çare geliyor mu?

— Bence veletlerin tümünü dağ yukarı salalım. Turnacıbaşı gittikten öte haber iletip, toplarız.

— Ya yollar tutulduysa, - dedi Onnik. - Tümünden habersiz kalmaz mıyız?

— Durun, - diye zıpladı Molla Tahir. Elini sarı-ğında dolandırdı. Kendince bir takım hesaplar yaptıktan sonra, - durun... Aklıma ne gelmekte bilir misiniz? Tezden toplayın topluluklarınızı. Turnacıbaşı sö-kün etmeden. Ele gelir hangi yiğit varsa yollayın camiye. Ben onları sopanın altına yatırıp öyle bir salâvat getirtirim ki, Turnacıbaşı Sahabeden olsa, mollalıklarına iman eder.

— Molla efendim, - dedi Onnik. - Molla efendim, gerçek mi söylersiniz? Bir yol mudur buyurduğunuz?

— Elbette. Bire kocalar biz ne demekteyiz de-minden beri, kendi ırzımızın derdine düşmemiş mi-yiz? Sizin reaya tayfası tükenmekte de, bizim tımarlı yiğitlerimiz hasbahce içinde mi açmakta... Giden, yok işdeşlerim... Gideni bir daha anası düşünde gö-rememekte. Nedeni dersen, Al-i Osman'ın bir boyun-dan bir boyuna at koşturup dönsen, çıktığın yere vardığında, bizcileyin foslamış olursun. Biri gider-ken Nemçe demekte burdan, bir haşkası Berber Masrık'ından haber vermekte. Hint'te Portakallıyla cenkleşenler bile bulunduğu anlatılmaktaymış der-bentlerde. Bunca geniş toprak içinde Sazcığaz çu-kurunu kim düşüne. Ekinimiz yerde, düşümüz gök-te kakılı kaldıktan öte, çareyi bulmaya tümümüz ko-şuluyoruz. Tez olun, oyalanmayın. Ve dahi, benim ca-mide beklediğimi bildirin.

Doyran, bileğinden yakaladığı Mıgır'ı, eve sok-

tu. Oyunlarının bozulmuş olmasından hınçlanan çocuk, durmadan çiğnini çekiyordu.

— Ülen bizdeki yazı. İlkkez çeliği iyi çeldik, alanın ortasında rezilliğe kestik.

— Konuşma, - dedi Doyran. - Aziz Peder'in defterle Kethüda yedeğinde gittiğini görmedin mi? Bunun ardı hayır mı çıkar sanıyorsun?

— Hayırdı be anca... İlkkez çeliği tümünden iyi çeldim.

— Bırak şimdi çeliği, çomağı...

— Bıraktım zaten. Beni öyle hıncın kl, orda kaldı. - Silkindi. Kolunu kurtarır kurtarmaz atıldı. - Alıp da gelivereyim...

Kapıdan çıkmasına kalmadan yakaladı Doyran. Eniği elinden giden bir kedi çevikliğiyle, sarılıvermişti oğluna.

— Mıgır'ım - dedi. - Yavrum Mıgırım... Başına gelecekten habersizsin. Alıp da gitti mi seni Turnacıbaşı, bir daha ananı göremezsin.

— Hıh, göremem. Ben öğrendim. Peder de söyledi Pazar günü, Subaşının oğlu Tuğrul da... Tek oğul, ortaya yazılmazmış.

— Yazılmazmış da, onca yiğit nereye gitmiş?

— Yasa böyle buyururmuş. Hünkâr yasasını kul bozamaz, demişler. Turnacıbaşı beri gel, dediğinde ben durur muyum? Kızdan kızandan tekim ağam, babam da yoktur, dedim mi, geri basar.

— Kolundan tuttuğunleyin acemi oğlanı defterine yazarsa n'ışlersin?

— Hünkâr mısın ağam, Kul musun derim? Kul-san, yasayı uygula. Hünkârsan eğer... Hünkârsan... - Durakladı. Sözünün gerisini getirmeye kalkmadan bir korku çörekledi içine. Anasının sevecen gözlerine baktı uzun uzun, - Hünkârsa?

— Boynum kıldan ince deyip, yazılırsın bir güzel kul defterine. Yazılır, bıyığın bitip, günün yettiğin de, ana yüreklerini yakmaya yollanırsın bir güzel.

— Öyle ya, ne edeceğiz?

Korkusu giderek artıyordu. Çekip alırlarsa anasından onu? Çekip alırlar hem de. Bir kez de çekip aldılar mı, anasının dediği çıkar.

Doyran deminden beri kıpırdanan oğlunun birden uysallaşverdiğini gördü. Damın köşesinde kaya gibi çöreklenen çeyiz sandığına yöneldi. İçindekileri ilkin yemek masanın üstüne aktarıp, yer açtı Mıgır'a. Sonra masanın üstündekileri özenle yüklüğe yerleştirdi. Sandalyeye çöküp, terini kurularken, kiliselerin çanları ivecen ivecen yankılandı. Hançer yemiş gibi doğruldu Doyran. Mıgır'ı sandığa tıktı. Kalın ceviz oymalardan birinin ağızlığına gelen demir kilidi şakırdattı.

— Anahtar deliğinden nefeslen yavrum, - diyerek anahtarı uçkuruna sardı. Kapıdan çıkarken duraksadı. Döndü. Sandığın yanına çömeldi. Sonra sandalyede düşündükleri yeniden kafasının içini doldurdu. Kalktı. Tel dolaptan biraz ekmek, bir topak peynir aldı. Bir sürahiye su doldurduktan sonra, sandığın kapağını açtı. - İyisin ya yavrum?

— Tam ben de uyumaya hazırlanıyordum.

— Al bunları da başucuna koy. Bakarsın ararlar. Bakarsın uzatır işi Turnacıbaşı. Evin içinde ses duydun mu, ben sandığı açınca sen kendini tut...

— Olur ana!.. Tasalanma...

Tam kapağı kapıyordu ki, doğruldu Mıgır. Anasının elini tuttu.

— Ana, - dedi, - Ana, ya çişim gelirse?

— Koş!.. Koş işini gör de gel. Kendini tutacaksın çaresiz.

Koştı Mıgır. Kaygıdan sürekli çışı geliyor, ama bir türlü işeyemiyordu. Sonunda zorladı kendini. Canlar, birbirini izleyerek cırladıkça, eli ayağı titiliyordu. Doyran, seslendi sonunda. İvecenlikle işini bitirdi Mıgır. Koşarak kendini sandığa attı.

Çan sesleri alabildiğine arttı. Doyran anahtarı kapı yanında bağladı uçkuruna. Sokağa seyirtti. Alanı adımladı. Kilisenin kapısından nefes nefese girdi. Yarım yamalak diz çöktü İsa mozayığının önünde. Yarım yamalak haç çıkardı. Her pazar oturduğu yere yöneldiğinde, Peder Onnik kolunu tuttu.

— Tez, Mıgır'ı camiye yolla,- dedi fısıltıyla. - Ondan ötesini Tahir Molla bilecek.

— İyi ama efendimiz!..

— Söz dinle kızım. Geç bile kaldın.

Yüzgeri döndü. Kilisenin kapısında asılmış gibi kaldı. Turnacıbaşı, çavuşlarıyla Subaşı'yı önüne katmış, atının üstünde küçük dağları yaratmanın kıvançıyla kiliseye yönelmişti. Papaz, durakladığını görünce kolundan tutup çekti. Doyran'ın gördükleriyle sarıldı.

— Çok geç kaldık kızım. Tanrı hayra çıkara, - diyerek kapıyı açarken, Doyran'a sıralardan birini işaret etti. - Buyursunlar efendimiz. Onur verdiniz - sözleriyle selâmladı ağayı.

Subaşı, çavuşlardan önce atın eğerine yapıştı. Turnacıbaşı Hasip Ağa, göz açıp kapayıncaya attan indi. İki sıra dizilen çavuşların arasından kapıya yöneldi. Osmanlı tahtını kavuğunun üstünde taşıyorcasına dimdik ilerledi. Papazın yanısıra kürsüye geleniklerinde durdu. Kaftanının altında, mühürlü ucu kalbine gelecek biçimde kuşağına yerleştirilmiş fermanı çıkardı. Üç kez öpüp başına koyduktan sonra en baştaki çavuşa uzattı. Görevli, iki adım öne çıktı.

Ėğildi. Fermanı başının üstünde aldı. Ağa'nın davranışlarını yineleyerek açtı. Hımhım, ezberci ve sık-kın bir sesle çabuk çabuk okumaya başladı;

— Turnacıbaşı Hasip Ağa kuluma hüküm ki... Rum, Amasya ve dihi Kayseri eyaletlerimde, yasa gereği 18 yaşından küçük, 8 yaşından büyük reaya kullarımı acemioğlan yazılmak üzere devşiresin. Yenici Ağası kulumun bildirdiği niteliklerdeki elverişli oğlanları seçesin. Bunun için sana bütün kullarımın yardımını buyurduğum gibi, ayrıca işine engel olanın hakkından gelesin. Dediğini yapmayanı sana havale ettim. Buyruğumu itmayanın cezasını hemen vermezsen, sonun iyi olmaya!..

Aldığı biçimde eğilerek geri verdi. Turnacıbaşı yeni bir parşömen uzattı. Çavuş, bu kez daha canlı bir biçimde okudu.

-- Sazcıgaz Suhaşısına hüküm ki... Turnacıbaşı Hasip Ağa, kadılığıımıza başvurarak, yasa gereği acemioğlanı devşirmek için birden çok oğlu olan reayanın Sancağ'ıta toplanması ve papazların vaftiz defterleriyle başvurması konusunda hüküm istemiştir. Ancak sancağıımıza kayıtlı reayanın durumu göz önünde bulundurularak, niteliklere uygun acemi oğlanının, köylerden ve Turnacıbaşı Ağa'nın kendi gözetimi altında toplanmasının uygun olacağı kararlaştırıldığından, gereğinin yapılması...

Hükmü dikkatle dinleyen Peder Onnik'in rengi sapsarı oldu. Kadı, bir kalemde yasayı değiştirivermişti. Hükme göre, ikinci çocuk koşulu aranmıyordu. Dudaklarını kemirerek, Hasip Ağa'nın yüzüne baktı. Ağa, sorulmak isteneni anlamıştı. Uzatmadan söze girdi;

— Yani efendiler, sizin köyden yeniden bir kişi

olacağız. Geçen yıl götürdüklerimiz, yiğitletini bir düşürmüş olabilir. Buyruk açık. Ocağın gereksinimini tamamlamak koşul. Bu koşul içinde, geçen yıl uğramadığımız yerlerden kırk evde bir oğlan aldık. Ancak noksanı, sizin sancağın köylerden devşireceğiniz. Sizin köyde, uygun iki kişi olduğunu saptadık. Ancak şimdi birini seçeceğiz. Papaz efendi, siz, Artin'den olma, Doyran'dan doğma Mıgırdıç'la, Subaşı'lığa geleceksiniz. Rum reaya da Yovan ve İren oğlu Dimitri'yi getirecek. Hangisi elverişliyse onun üstüne hüccet çıkarılacak!..

Bir yanıt verilmesine kalmadan, yürüdü. Ardı sıra gelen Papaza tam kapının ağzında duraklayarak;

— Defteriniz bizde. Babasına buyurun da, çocuğu getirsin, - dedi.

— Yazık ki babası tımarlı gidip dönmemiştir efendimiz.

— Anası!..

— Anası burdadır.

— Hele getirsin de oğlunu, görelim.

Doyfan, Artin adını duyduğunda olduğu yere çökmüştü. Çevresine toplanan kadınlar, boyunlarından çıkardıkları eşarplarıyla yüzünü yelliyor, bileklerini oğuyordı. Oğlunu gizlemekle birlikte, durumu ciddiye almadığını anlayıvermişti birden. Tek oğul kuralının geçerliliğine inanıyordu. Bir yerde korkutmak, kendine biraz daha bağlama pundu diye almıştı. Ama şimdi!... Şimdi birden, başına tokmak vurulmuşçasına yıkılıvermişti. Turnacıbaşı, böylesi olaylara alışkın olmanın aldırıışsızlığıyla;

— Siz de kalın isterseniz. Subaşılıkta bekleriz.

— Nice buyurursanız efendimiz. -

Geriledi. Turnacıbaşı atına atlayıp, gözden kaybolunca Doyran'ın yanına seyirtti. Bileklerini ovan-

lara yardım ederken, kaygıyla okşadı. Doyran gözlerini açtı. Çevresinde hep bildik yüzler görünce, doğruldu. Papaz, sırtını sığazladı.

— Metin ol yavrum, - dedi. - Mıgır'ı alacakları kesin değil.

— Kesin efendimiz, - diye yanıtladı Doyran. - Dimitri kavruktur bilirsiniz. Mıgırım ise dalyan gibi. İlk bakışta el uzatacakları belli.

— Kuzgun yavrusu şahin görünür. Bakalım, bir kez daha konuşalım.

— Ağa sözden anlar olsa, Turnacıbaşı olmaz. Hünkâr kime iş gördüreceğini iyi bilir buyuramaz mısınız? İşte şimdi de yavrumu çekip alacaklar.

— Tanrı'ya sığın kızım. Tanrı her şeyi olması gerektiği gibi yapar.

— Tanrı otuzuma varmadan beni öldürmek mi muratlar efendimiz?

— Tanrı yaşatmayı muratlar evlâtlarım. Ama, ölümü de yazdıysa katlanmamızı buyurur. Hadi gidelim de, gecikmemizin öfkesiyle Ağa'nın yüreğini kabartmayalım.

Onaylayan mırıltılar, canlandırdı Doyran'ı. Bir küçük umut kıvılcımı varsa, sonuna değin üfleyerek alevlendirmek görevleriydi. Papazın yanı sıra Subaşı'ya yürüdü. Gediğin kapısından girer girmez görkemli Ağa'nın ayaklarına atıverdi kendini.

— Ağa efendimiz, - dedi ağlayarak. - Efendimiz... Kocam gidelı üç yıl oldu. Tek oğul var elimde. Tarlamın tohumu, evimin somunu. Onu da alırsanız, Hünkâr yasasını çiğnemiş olursunuz.

— Oğlan gelsin. Bir görelim, - dedi Ağa, sesindeki tüm sevecenliği bıyıklarının telinde sertleştirerek. - Karar bizimdir hatun. Oğlanı görelim.

Doyran birden dirildi. Bir yandan haç çıkarırken, bir yandan çatallaşan sesiyle,

— Oğlan yok efendimiz, - dedi. - Bir hafta önce dayısıyla kervan düzmek üzere Halep yoluna düştü.

Ağa, Doyran'ın sözünü bakışlarıyla Subaşı'ya aktardı. Subaşı anında Kethüda Ali'ye baktı. Kethüda Mıgır'ın yüzünü anımsamak isteğiyle tutuştu. Tüm sorunun üstüne yıkılmak üzere olduğu kaygısıyla toparlandı.

— Dün çelik çomak oynarken gördüm, -dedi.

Hasip Ağa, kül yutmazlığının keyfiyle yalandı.

— Oyalama bizi Hatun. İşimiz çok, yolumuz ırak. Daha yirmi köy gezeceğiz.

— Kethüda Ağa yanılıyor efendimiz. Bir haftadır oğlan yollarda.

— Baka, kadın, - diye kasıldı Ağa. - Bizim çavuşlarımız, ayıyı ininden, yılanı deliğinden çekip çıkarmaya koşullanmışlardır. Seçme düşüncemizi, karar bilincine vardırma. İyisi, oğlanı getirmendir. Tez gel.

— Oğlan gitti efendimiz. Oğlan Halep yolunda.

— Bizden günah gitti. Varın, arayın... Siz de hücceti hazırlayın, - dedi Subaşı'yla Papaza. - Seçtiğimiz Mıgır'dır oğlandır.

Doyran kollarına yapışan çavuşların elinden sıyrılmak istedi. Başaramayınca yol gösterdi. Kethüda Ali çoktan önlerine düşmüş, evin yolunu tutmuştu. Ardı sıra ilerlediler.

Daha sokak kapıdan girer girmez araştırmaya başladı çavuşlar. Avluyu, helâyı, bodrumu elden geçirdiler. Şarap küplerini, sirke testilerini, tekneyi, senidi yokladılar. Kümeste tavukları ürküttüler. Mutfak dolaplarını, yüklükleri bir bir aradılar. Evde ol-

madığı inancıyla dönerlerken, içlerinden biri sandığına başına dikildi.

Yokladı. Kilitli olduğunu görünce, elini uzattı. Başları olduğu her davranışından belli olan biri, elini tuttu çavuşun;

— Hatun sandığı aç, - dedi.

Doyran, sözcüklerin anlamını yitirdi. Boş gözlerle baktı tümüne. Direndi. Çavuş, yeniden elini uzattı.

— Biz açarız, anahtarı ver...

Suskun, acılı duran Doyran, kıpırdandı. Dudaklarının arasından çıkan sesi, kendisi bile duymadı. Çavuşbaşı, yumuşak bir biçimde yineledi;

— Bacım sandığı aç, bizi zora koşma. Yoldaşlarım yorgun... Üzüncüne saygılıyız. Açmazsan zorlayacağız. Doğru değil!..

Duymuyordu Doyran. Kulakları yüreğinin güm-bürtüsünden başka ses duymuyor. Gözleri kendi ıslaklarının ötesini göremiyordu. Çavuş, daha fazla beklemenin anlamsızlığını yırtmak isteğiyle, kılıcına davrandı. Sandığın başına dikilerek,

— Hünkâr fermanını az önce sunduk. Tam yetki verildi ağıma. Ya açarsın sandığı, ya da kılıcım-la iki yanından yoklarım.

Birden duydu Doyran. Gördü. Hem de herşeyi apaçık. Kılıç kendi yüreğine değmişti. Ve her yanı aynı anda kanını şorlatmıştı. İrkildi, kıvrandı. Çavuşun bileklerine sarıldı.

— Bağışla, - dedi. - Bağışlayın. Suç benim. Tek oğlumdur, bağışlanır, dedim. Bağışlarlar. - Elleri titreyerek anahtarı çıkardı. Güçlkle kilide soktu. Çevirdi. - Madem yasaya karşın bağışlanmıyor, yabanda ölsün. Buyrun... Çık yavrum Mıgır... Seni götürüyorlar...

Çavuşlar, kendisinin çıkmasına bırakmadılar Mıgır'ı. Tuttukları gibi çektiler sandıktan. Doyran'ı öyle, boş sandığın başında, boş gözlerle bırakarak, Subaşılığın yolunu tuttular.

Oğlu ve çavuşlar çıktığı anda, ayakları dizlerinden kesilmişcesine bir boşluğa düştü Doyran. Boş sandığa abandı bir süre. Ağlamak istedi. Gözlerinden yaş gelmediğini sezinledi şaşkınlıkla. Parmaklarıyla göz pınarlarını sıktı. Burnunun direği sızladı. Bir de gözlerinin önünde renkli benekler uçuştı.

Toparlandı. Ayaklarının var hızıyla, Subaşılığın önüne vardı. Kethüda All'ın şapşal şapşal dağ yönüne bakındığını gördü. Az önce kopan fırtına bir anda dinmişti. Doyran'ın yüreğinde nice bir sevgi varsa silip süpürdükten sonra, köy kendi kabuğunun içine çekilmiş bir sümüklüböcek gibi, susu ıya dalıvermişti. Ali, daha onu görür görmez, dağ yönünü gösterdi.

— Turnacıbaşı Ağa hazretleriyle, köyümüz ile-ri gelenleri o yöne gitti. Mıgır yiğitimiz de Sürücü ağuya teslim edilerek, Sancak yönüne yollandı. Hüc-cetiniz Papaz efendiye teslim kılındı, - diye tekmil verdi.

Yol sapağında durakladı Doyran. Bir an, oğlu-nun ardına düşmek için dayanılmaz bir istek duydu. Sonra, hüccet olmaksızın, elinin kolunun bağlılığını düşünerek, dağ yanına yöneldi.

Yeterince uğurlanmış olmalı ki, yolda karşı-laştılar. Peder Onnik;

— Tanrıya sığınmak gerek kızım, - diye hücceti uzattı.

Sessiz kaptı Doyran. Var gücüyle Sancak yönüne seyirtmeye başladı.

— Aferin kızım, - diye bağırdı ardından Tahir Molla. - Al-i Osman'da yasaların geçerliğini isbatlamak gerek. Tek oğul çeriye yazılmaz. Vargit kadiya. Göster hüccetini. Al oğlunu Turnacıbaşından selâmetle.

Tahir Molla'nın ezan okurcasına verdiği öğütü anlamadı Doyran. Sesini kulaklarında taşıdı yol boyunca. Tıpkı sabah karanlığında tatlı tatlı uyandıran bir ezan gibi...

Yol uzadıkça, tuğrası ağır geldi. Çıkardı. Koltuğunun altına aldı. Saçlarının dibinin ince ince terlediğini başının birden serinlemesinden sozinledi. Belini döğen saçları, tuğranın basıncından sıyrılınca arında savruldu. Eliyle örüklerini denetledi. Dağılmıştı.

Yorgunluktan tökezlemeye başladı. Aldırmadı. Akşam olmadan Sancağa girmek istiyordu. Gün sağ yanında sararmaya başladığı halde, yürümesini sürdürüyordu Doyran. Kaygısı yer etmişti yüreğine. Akşama sancağa girmesi olanaksız. Sancakla arasında bir menzil, bir konak var mı bilmiyor. Bildiği, doğru giderse, sancağa varılacağı. Bu yüzden de yolu izleyerek, yürüyor.

Dudakları kurudu. Ayaklarının altı yolun çakılını sezinlemeye başladı. Açlığı, susuzluğu çoktan unuttu. Bir tek düşüncenin pençesinde, durmaksızın yürüyor. Akşam olmadan sancağa girmeli.

Bir küçük bayırın başına tırmandığında, sancağı ayan beyan annacında görünce, afalladı. Kendi düşüncesine göre, günün batışını tutamayacaktı. Oysa, daha sarılığını sürdürüyordu gün. Kızarıp, kararınca-ya iki kez gider gelirdi Doyran. Duralayıp, sağdaki

Türkmen sarnıcından susuzluğunu gidermeyi kurdu bir an. Sonra hızını keseceği kaygısıyla devinimini sürdürdü.

Bir kez sancağa geldikten sonra, ağzını çalkalaması işten değildi. Değildi ya, önünde sancak durmaksızın büyüdüğü halde, ne yapacağını bilmiyordu Doyran. Eliyle, hücceti yokladı. Yüreğinin üstünde duruyordu. Sancağın girişinde, şallak mallak kaldı. Yol bir sürü sokağa ayrılıyordu. Nereye gideceğini bilmezlerin salıvermişliğiyle önüne ilk gelen sokağa daldı. Daha ilk adımlarında akşam duasını bildiren çan sesleriyle gülümsedi. Gideceği yeri kestirmişti.

Kulağı, karışık çan seslerinden Ermeni kilisesinininkini hemen ayırdı. Kulağındaki izi güderek, yön buldu. Günün batışını noktalayan, son vuruşla birlikte tokmağa uzandı eli. Vurmaya hazırlanırken, kapının açık olduğunu sezinledi. Girdi. Kilisenin mum karanlığında ilerledi. Gölgesini yitirdi. Meryem yontusu önünde, kamburunu sakalına yüklemiş papazı görünce, tüm yorgunluğundan arındı. Hemen diz çöküp haç çıkardı. Papaz, giderek seyrelen topluluğunda bir akşam duacısı bulmaktan sevinçli, duasını kısa kesti. Döndüğünde yaban yaban baktı. Kendini çabuk toplayarak, adanmışlık kılığına büründü. Kutsadı.

— Bağışla kızım, yaşlılık yüzleri unutturdu, - diye söylendi.

— Yabancıyım efendimiz. Sazcıgaz'dan gelirim.

— Hoş gelmişsin. Tam zamanında kente ulaştın. Yalnız mısın?

— Bir oğlum vardı efendimiz. Onbir yaşında.

— Tanrı sana ömür versin. Başına bir iş mi geldi?

— Turnacıbaşı Ağa el koydu.

— Vah, yiğidini kaptırdın, desene. Yazık... Babası?

— Babası sizlere ömür. Üç yıl var Tımarlı'ya yazdılar. Bir daha haber gelmedi.

— Tanrı sabır versin yavrum. Yatacak yerin var mı?

— Sancakta hiç tanıdığım yok.

— Tanrı var ya evlâdım! Gel benimle, - deyip yürüdü.

Kürsüyü, papaz odasını, çilehaneyi geçtiler. Küçük bir kapıdan arka avluya çıktılar. Evlek evlek işlenmiş bahçeden geçtiler. Yon yona dizilmiş büyük taş odalara yöneldiler. Taşlığa çıkınca yeniden konuştu papaz;

— Yıllar var ki yetimhanemiz yalnız kız çocukları barındırıyor. Devlet, oğlanları, üç yaşına bastıklarında kapıya yazmakta. Bu yüzden yerimiz bol. Sıcak yemeğimiz de bulunur. Hele yol yorgunluğunu at üstünden. Yarın ne edeceğimize karar verimiz.

— Sağolun efendimiz!..

Önündeki kapıyı açtı. Yol verirken;

— Aşevimiz. Yandaki kapılar da yatakhanelerindir. Çekinme. Gir ve tanrının her zaman bol olan nimetiyle lokmaları kızım.

İlerledi. Sonra duraksadı. Bakındığını gören papaz, eliyle dışarısını gösterdi.

— Sağda, sondaki kapıyı aramaktasınız sanırsam. Ben lokmanızı hazırlıyayım.

— Zahmet etmeyiniz. Ben yaparım.

— Konuğa hizmet sevaptır kızım. Tasalanma!

— Yine de!..

— Hadi yavrum. Biraz su çırp yüzüne. Yeğnelirsin.

Uzatmadı. Kapıdan çıktı. Tanıma göre ilerledi.

Mermerden oyulmuş helâ kuburuna çömeldiğinde anladı yorgunluğunu. Dizleri, beli, amuzları sızladı. Mermer yalağa tunç kurnadan dökülen suyla, elini yüzünü yıkadı. Akşamın serinliğini, koltuk altlarında duydu. Sanki soğuk su oralara ulaşmıştı. Eteğinin ucuyla kurulandı. Yemekhaneye vardığında, menekşe kenarlı sahanı hazır buldu. Kaşıkla ekmek, sahanın yanına konulmuştu. Bakındı. Papaz görünürde yoktu. Masaya yerleşti. İlk lokmasının ağzında büyümesini önlemeye çalışırken, ihtiyar elinde iki bardak, bir şişe de şarapla göründü.

— Bebelere ister de dayanamayız diye, yemeğimizi onlardan sonraya bırakırız.

Zıplayıp kalktı sofradan.

— Yerinizi aldım efendimiz!..

— Almadınız. Bizim sahanımız orda. Yemek soğumasın için, ocağın yanında bıraktık.

Parmaklarının ucu tutuşarak sahanı kavradı Doyran. Masanın öteki ucuna yerleştirdi dudaklarını ısıtarak. Ekmek, kaşık için bakındı. Papaz, ivecenliğine hoşgörüyü baktı. Ocağın yanındaki kocaman tahta dolabı gösterdi. Hazır dilinmiş ekmekleri aldı. Çekmecede kaşık doluydu. Birini çekti. O dönünceye, papaz bardaklarını doldurmuştu.

— Dilerdik ki, burda senin gibi bir yardımcımız olsun. Topluluğun kadınları sırayla koşunurlar sağolsunlar. Ne var ki, küçük yerde, sürekli bulmak güç. Bebelerse yaratıkların en tutkunu. Sevdikleri kadın olduğunda cıvıldaşmaktalar kuş örneği. Sevmediklerine sıra geldi mi, sanırsın canları çekilmekte.

— Yetimlik güç efendimiz. Ben bu yaşta, oğlum kaptırınca boynumu büküverdim.

— Daha herşey bitmiş değil senin için kızım. Bakarsın oğlunu alırsın katardan.

— Bir kez kaptırınca, almak olasız efendimiz. Ama, kişi canının koparılmasına izin veremiyor. Ustalık yapılan iş de yasaya uygun değil. Ne kırk ev saydılar, ne iki erkekten biri kuralını. Sizin köyden biri gerekli dediler. Besbelli ki, en yoksun bildiklerinin oğlunu çekip aliverdiler.

— Şimdi düşünme bunları çocuğum. Yorgunluğun üstüne üzüncü binerse, hepten işi biter kişinin. Sabah olsun. Birlikte gideriz naibe. Anlatırız uygun-suz işi. Anlatır, yasanın gereğini yaparız.

Kendini inandırmak istiyordu. Böyle kaygısız konuşabildiğine göre, pederin bir bildiği olmalı düşünmesine sarılmak, onu rahatlatıyordu. Sezinlemeden, papazın üstüste doldurduğu bardakları boşalttı. Her yudumlayışta susuzluğunu: daha da arttığını seziyor, her bardak, yorgunluğunu taşınmaz bir yük haline getiriyordu. Boş sahanları kapıp, yıkadığında, göz kapaklarını güçlkle açık tuttuğunu duydu. Papaz, söyleyişi uzatmadı. Hemen yandaki kapıyı açtı. Duvarlar boyunca dizilmiş hoş ranzaları gösterdikten sonra acılı acılı başını salladı. Sakallarının yeli, elindeki mumun ışığını titretti. Duvarlar yakınlaşıp uzaklaştılar. Mumu Doyran'ın eline tutuştururken;

— Eskiden buraları oğlan dolardı. Şimdi kimse yok. Dilediğin yatakta kalabilirsin kızım. Tanrı, muradını verir. Yeter ki, teriz yürekle sığınmayı bilesin.- Kutsadı. Alışkın adımlarla kapıyı ardından çekti. Sessizce karanlığın içinde yitti.

Doyran, önüne ilk gelen ranzanın alt yatağına oturdu. Mumu, başucundaki mumdanlığa geçirdi. Ayak ucunda dürülü duran velenseyi açtı. Hücceci

çıkartıp bakmak geçti içinden. Vazgeldi. Sirtüstü uzanırken, velenseyi çenesine değin çekti.

Sabah duası çanı beyninin hücrelerinde vuruldu. Derin bir uykudan, ansız uyanıklığa geçti. Doğrulup oturdu. Bir süre çevresine baktı. Alacakaranlıkta neme söndürmeyi unuttuğunu akletti. Arandı. Mucabaleğin şerefesinden aşağı akan damlalardan öte bir şey bulamadı. Haç çıkardı. İçinden bağışlanma diledi Papaz'dan kalktı. El yordamıyla velenseyi dürdü. Ayak ucuna yerleştirdi Çizmelerini dağınık buldu. Kulaklarına yapıştığınıleyin giydi. Açılmıştı. Kendi evinde, kendi sabahlarındaki ölçüde diri kalkmanın kıymacıyla gerindi. Yüreğine saplanan bir sızıyla gıcınması dondu. Oğlunu anımsadı. Günün getireceklerini düşünmek istedi Acılı bir soluk, duran devinimini yeniledi. Kalktı. Helâya giderken, papazla karşılaştı. Sabah duasını bitirmenin sevecenliğiyle sokuldu. Gözlerine baktı uzun uzun Doyran'ın;

— Çok zaman var ki, sabahleyin çorba içmemekte bebekler. Biz ancak soğuk kahvaltı sunabilmekteyiz Acaba!..

— Hemen efendimiz. Tasalanmayın. Onlar uyanıncaya çorbaları hazırdır. Yalnız bağışlar mısınız kaç kızımız var?

— Onbir... Eskiden üçyüzden fazla çocuk civıldaşırdı burda Yeni atandığım zamanlardı. Hepsi büyüdü, yerini buldu. Gittikçe azaldı çocuğumuz. Oğlanları da devlet alınca, koca sancaktan aerleyebildiğimiz buncaçık kaldı. Ya biz azalmaktayız kızım Dölümüz kurumakta, ya da uzun süredir Türkmen saldırmadığından, öleniniz yok ki, yetimimiz buncaçık. Bilememekteyiz.

— Her ikisi de efendimiz. Hem dölümüz kurumakta bilersiniz. Hem de, can güvenliği egemendir

Uzlemizem Kırım Söylentileri, nerdeyse masale
nâşecek

— Doğru!.. Çok uzun zamandan bu yana, topluluklar arasında hiç bir kırım olmamakta. Savaşların, kıyımların yolu bizden ıradı iyice. İradı ya, çoğaltacağımıza neden azalmaktayız, deden!.. Ersizlikten öyle ya!.. Yalçını Turnacıbaşı toplar, kalanı kandırıp tımarlı ucuza yedekler. En iyi zenaatçılarımız, ordu ardından iş tutmaya deyip dönmeze karışırlar. Uluslarımız erimekte mum örneği kıyım. Erimekte ki!..

— Efendimiz, - dedi utanca Doyran. - Bağışlayınız. Akşam mumu söndürecek gücü bulamamışım. Tükeninceye yarıyaş.

— Tanrı bağışlayıcıdır!.. Keşke tükenen salt mum olsa. - Birden görevini anımsatırcasına kıpırdandı. - Yardım ister misin?

— Siz duanızda beni unutmayınız efendimiz. Şimdi hazırlarım.

Sürücübaşı Davut Ağa, hüccet örneğini defterine geçirdi. Bir kez de Mıgır'a sordu yazılanların doğruluğunu denetlemek amacıyla. Sonra karpuz harmanlarcasına kağınının içine atıverdi çocuğu.

Şaşkınlığından kaçma tutkusuyla sıyrıldı Mıgır. Butlarına, omuzlarına değen yumuşaklıklardan yalnız olmadığını sezinledi. Sonra kağınının içinin tıka basa çocukla dolu olduğunu görünce şaşırdı. Biri kolunu tuttu;

— Nerdensin?

— Sazcıgaz'dan.

— Tek misin?

— Evet!..

— Ben de!..

Kağı tükellerinin gıcirtısı, sözcükleri iniltiye dö-
üştürerek aktarıyordu birbirine. Mıgır sallantılı gi-
dişlerinde büzülmüş duran öteki çocuklara baktı. He-
men hemen tümüyle yaşıt olduğunu gördü. Oyun tut-
kusu, kaçma isteğini unutturdu bir an. Sonra kaç-
manın da oyunla bütünleştiğini sezdi belleğinde.

— Kaçalım, - dedi.

Çocuk, gözlerinde parıldayan bir ışıltıyla katıldı
oyuna hemen. Sonra birden sevincin yerini korku
aldı.

— Sınama!..

— Neden?

— Ağalar, kaçmaya davranan! çok doğuyorlar.

— Yakalayabilirlerse döverler.

— Oyleyse sına!

Çocuğun kestirip atması, ikircimlendirdi. Yine de
direncini kıramadı Mıgır. Ağır ağır doğruldu. Otur-
duğunda boyunu aşan örme kanatlardan başını çı-
kardı. Arabanın dört yanında, dört atının çevrelen-
diğini görünce, yeniden oturdu.

— Şaşırtmaca yaparız.

— Hiç bile bişey yapamayız. Hem atlı, Ağalar,
hem de tüfenkleri var. - Sonra daha kesin bir tanıt
anımsamışcasına, arabanın dibindeki bir çocuğu gös-
terdi. - Bak, o şaşırtmaca yapayım, dedi. Kurşunu da
yedi.

— Sakatlandı mı?

— Topuğundan vurcular. Sonra da yarasını sa-
rıp, bağladılar.

Çocuk hem bileğinden tutuyor, hem de fısıltıyla
konuşuyordu. Tam sözünü bitirdiğinde, sol başta gi-
den, kırbasını uzattı;

— Susayan serinlesin.

Kırba elden ele dolaştı. Köşedeki yaralı çocuk,

inleyerek içti suyunu. Mıgır'ın gözleri korkuyla açıldı.

— Çok kötü yaralanmış barıa kalırsa.

— Kötü değil. Kurşun topuğunu delip geçti. Devlet malısın, dediler. Sarmalayıp, yine kağıya bindirdiler.

— Devlet malı mı?

— Deftere yazılınca öyle olurmuş. Sürücü ağa anlattıydı geçen menzilde.

— Kaç gündür yoldasın sen?

— Uç gün var sanırsam.

— Nereye gidiyoruz?

— Devlete!.. Öyle dediler.

Kağı duraksamasız gidiyordu. Mıgır öğrendiklerinden sonra kendi içine yumuldu. İlk kez yalnızlığını düşündü. Korkusu büsbütün arttı. Yaralı çocuğun her inleyişinde biraz daha büzüldü. Kağınının gıcırıltıları uzadıkça, bedeninin sızıları arttı. Gözleri doldu. Anasını düşündü. Düşünür düşünmez de, yanıbaşındaymışcasına ürküyü unuttu. Her sıkıntısında yanında bitivermez miydi? Şimdi yine yollardadır Doyran kadın. Ne yapar eder oğlunu çekip alır bu arabadan. Onlar sandığın içinden nice bir çekip aldılarsa.

Gözleri yeniden ışıladı. Umut beklentisi, üzüncü sızlamasından yeğ. . Gözlerinde beliren yaş, anında kurudu. Kirpiklerine doğru akmaktayken, aydınlandı çevre. Donukluğu bitti. Elini uzatsa, anasına değecekti. Güvenle kirpiklerini kırıştırdı. Sırtını, kanada dayayarak, yengisini düşündü. Gün ışığı sürekli gözlerinin içinde oynadı. Gözlerini yumdu. Korkunun ardından gelen güven, yordu onu... Kağınının sarsıntısı beşik, gıcirtısı ninni gelmeye durdu. Nefesleri dü-

zene girdi. Kara saçlarını sağlamca örten papağını alıyla birleştigi çizgide ince bir ter tomurcuklandı.

Sallantı bitti. Gıcırta yitti. Gözlerini, sürücü'nür, sesine açtı.

— Menzile çok var, - diyordu. - Burda mola vereceğiz. Şu çalıların ardı işemeye elverişlidir. Uçkurunuzu tez düğümleyin. Karanlığa kalmayalım.

Mıgır şaşkın şaşkın bakındı. Çocuklar alışkın davranışlarla arabadan indiler. Atlılar ortalıkta görünmüyordu. Mıgırın bakışlarındaki soruyu, parmağıyla yanıtladı yanındaki çocuk. Her biri, çalıları görecek yerlerde gözetlemeye durmuşlardı.

Ayaklarının uyuştüğünü ilk kez duydu Mıgır. Yere indğinde ayaklarını yitirmişti. Tutundu kağıya. Bir karıncalanmayla büyüdüğünü sandı. Yoldaşlarının da kendisi gibi yaşıladığını görünce, sırtıttı. Birbirinden uzaklaşmadan çalıların ardına yöneldiler.

Geri döndüklerinde, sürücü her birini saydı. Tümenün döndüğü belirince, mızrağıyla atlılara işaret verdi. Dizgin boşalttılar. Ardlarında tozdan bir iz bırakarak, arabanın yanında bittiler. Sürücü, topuğu yaralı oğlanın başına dikildi.

— Gel bakalım, senin de işini görelim. Yoksa başımıza Yeniçeri'ye yakışmaz işler gele.

Kucakladı. Sevedenlikle bağına bastı. Çalılarının ardında yitti. Yerine bağladıktan sonra, yeni bir işaretle, araba yürüdü

Gün, gücünü yitirdi. Ayıt örgüsü kağı kanatlarının arasında bir kızılık bastı gözlerine. Yanaklarının tomurcuk pembeliği, ala kesti. Ondeki atlıların gölgeleri arabanın içinde oynadı. Birden üstlerine ulu bir gölge düştü. Kağı durdu. Sürücü;

— Davranın bakalım oğlanlar, - dedi. - Menzill.. Indiler. Yaralıyı kucakladı sürücü. Tahta oyma-

cılığının tüm görkemiyle ince ince gülümsediği eyvanı geçtiler. Dört bir yanı oymalı, başlıkla tahta direklerle uzayıp giden hayata bir göz attı Mıgır. Yapının büyüklüğü gözlerini kamaştırdı. «Bizim kilise alanından büyük olmalı,» diye düşündü. Katarla birlikte içeri girdi. Geniş yemekhane, tahta sini keçe minderlerle bezenmişti. Sinilerin çoğu sıra sıra kerveci dolu. Yanda, sahanları, kaşıkları, tepeleme dolu ekmek sepetleriyle bomboş sofralar hazırlanmış. Sürücübaşı doğru oraya yöneldi. Menzil mütevellisi, yerlere değin eğilip, selâmlar vererek, önlerinden gidiyordu. Masanın başında, hazırlığı beğenip, beğenmediğini gözlerinden okumaya çalıştı sürücübaşının. Donuk yüzünden bir şey çıkaramamış olmalı ki, söze girişti;

— Menzil çavuşu ağamızın buyurdukları üzere, her bir şey hazırlanmıştır ağa efendimiz. Acemi oğlan koğuşları için, dört oda ayırıp, çarşafı yeniden değiştirilmiştir. Yüce kişiliğiniz için de, hemen merdivenbaşındaki her zamanki odanız düzenlenmiştir. Buyurursanız, yemeği getirsinler.

— İyi olur, - dedi Ağa tutumunu bozmadan.

Mütevellî, aradığı yanıtı alamamış olmaktan ikircimli, mutîağa seyirtti. Az sonra, ellerinde bakraçlarla, menzil yamağı koleler göründü. Bir anda sahanların içi lop etle doldu. Yol açılığının üstüne, yemeğin baharlı buğusu çöreklenince, eller uzandı. Sürücübaşı, kaşığını kaptı.

— Buyrun, - diye yol açtı tümüne.

Kaşıklar eti hızla ağızlara taşıdılar. Çeneler, değirmen örneği eritti bir çabukta, ağza gireni. Etin üstüne pilâvla zerde de döşenince, daha sofrada kayılmaya durdu Yeniçeri Ocağının, acemi oğlanları

Sürücübaşı, merdiven başında yeniden sayar. Yataklarını gösterdi. Kendi odasına geçip, ağırlıklarını çıkardı. Karnini sığazlayıp, geçirdikten sonra, doğruldu. Her bir odaya yatırdığı çocukların daha sırtını döndüğü anda uyuduklarından güvenli olmasına karşın, yeniden saydı. Mumları söndürdü. Merdivenbaşında gözcüleri denetledi. Yatağına sırtüstü uzanarak horlamaya başladı.

Mıgır, gözlerini açtığı anda unuttuğu karabasanlarla sıçradı yatağından. Her kezinde merdiven başındaki korucuların uyanıklığından helâya sığındı. Kaçmanın olanaksızlığı belleğinde yer edince, derin bir uykuya daldı.

Menzil hanının avlusuna çıktıklarında, kağının sürücü yerine kumanyanın yüklendiğini gördüler. Çorbanın üstüne kaşma isteğiyle tutuştu Mıgır. Çocukların tümünün aynı istekte bulunduğunu hemen anladı sürücü.

— Azbiraz yürürseniz açılırsınız, - dedi. - Biz, yaralı yoldaşınızı yükleyip gelene yola düşün. - Sonra koruculara işaret verdi.

Çocukların yanı sıra atlandılar. Menzil uzaklaştıkça, kuntluğunu yitirdi. Dertop bir güzelliğin simgesi haline geldi. Kağnı nokta gibi belirdi kapısında. Dizgini kasılan atlar ağırlaştıkça, büyüdü. Yaklaştı. Ağa'nın işareti üzerine, içine doluştular.

Doyran, tencereye, tasları yıkadıktan sonra, sırtını sığazladı papaz.

— Biz de özlemişiz çorbayı. Elllerine sağlık. Pek güzel idi...

— Sağolunuz efendimiz.

-- Naip yerine gelmiş olmalı. Dilersen, gidip hüccetimizi gösterelim.

— Buyruğunuzu beklemekteyim.

Hemen kiliseden çıktılar. Çarşı ardından dola-narak, naip yerine ulaştılar. Kara sakalının üstünde ak kavuğuyla yosunlanmış mezar taşı gibi bir adamdı Naip. Doyran'ın elindeki hüccete baktı uzun uzun.

— Bu konuda bir hüküm vermek bize düşmemekte. Eyalet kadısında alınmış karar. Ancak orası değiştirebilir.

— Bu yoksul tazeyi öyle bir yola salabilir misiniz efendimiz, - dedi papaz.

— Elimizden bir şey gelir olsa, hiç düşünmeyiz efendi hazretleri. Ne var ki, bir üst makamın hükmünü bozmak, yasa gereğince mümkünsüz.

Papaz boynunu büktü. Doyran, acıyla bakındı. Sonra çekip aldı hücceti naipten. Papazı çekiştirdi.

— Bana yolu gösterir misiniz efendimiz?

— Yol! Senin gibi bir kadın için varılacak değildir kızım. Vazgel!..

— Siz doğruyu söylersiniz. Ne zaman gitmem gerek?

Papaz, söz dinletemeyeceğini anlayınca, diretmedi. Ses de etmedi. Eliyle, batı yönünü göstermekle yetindi.

Doyran, gücünü ayaklarına vererek, gösterilen yönde yürümeye başladı.

Kenti ardında bıraktığında, gölgesi önünde soyuyuyordu. Giderek küçüldü. Ayaklarının dibinde toplandı. İki yanında filizlenen ağaçların hışırtısına değişik sesler eklendikçe, hızını artırıyordu. Yer yer bağların filizini kıranlarla karşılaşüyor, hiç birini görmeden yürüyordu.

Yol kıvrımındaki çeşme yalağında bir sürüyle

karşılaştı. Çoban, elinin kayışında dallarını yere ser-
ti miş görkemli bir bağdaş kurmuş-
tu. Sürü sulanırken kavalını dudaklarına dayamış,
çalıyordu. Kaval sesi, susuzluğunu anımsattı Doy-
ran'a... Sürünün işini bitirmesini bekleli bir an. Son-
ra koyunların arasından alışkın davranışlarla oluğa
sokuldu. Çoban kaynaşmayı yumuk gözlerle sezdi.
Bakındı. Kavalını ağızından aldı. Kaynaşma bütünü
arttı. Koyunlar hemen sıra kampaya yöneldiler. Doy-
ran o ara suyunu içti. Yüzünü yıkadı. Tazelenmişçe-
sine doğruldu. Çoban yanbaşıda bitti...

— Yolcu musun baci?

— Yolcuyum!...

— Ne yöne?

— Eyaletel..

— Hazırlıksız çıkmışsın. Yolun ırak.

— Çok mu ırak?

— Altı menzil aşman gerek. Aç mısın?

Anımsatılmasını bekliyormuşcasına, yutkundu.
Çoban, sözle yanıt vermesini beklemedi. Söğüdün
altını gösterdi. Koyunların kaynaşmasına aldırmadan
yürüdüler. Azık çıkını açtı. Karşılıklı bağdaş kurup
oturdular. Doyran, çobanın yiyormuş gibi yapmasın-
dan alındı;

— Lokmanıza ket vurmak istemem, - diyerek
elini çekti.

Çoban suçüstü yakalanmanın ürküsüyle çır-
pındı.

— Bağışla baci!.. Az önce lokmalanmıştım. Tö-
remiz konukla bile yemeyi gerektirir. Konuğa alışkın
olmadığımdan olacak, beceremedim.

— Türkmen misiniz?

— Öyle!..

— Çobanlığı köleler yapar bilirdik.

— Öylesi de vardır. Dağlarda buluşuruz bazen.

Biz kendimiz yaparız. Sürümüz köleye elvermez. Belki büyürse, çoğalırsa bir başımıza güdemeyeceğimiz ölçüde düşünüyoruz.

— Bunca koyun kendinizin mi?

— Eh, kırıandan borandan kurtarırsak, bizimdir.

- Sonra bu tür söyleşiden sıkılmışçasına konuyu değiştirmek istedi. - Böyle hazırlıksız, bunca ırak yolu göze almak için önemli bir neden gerekir bacı. Çok mu dara düşürdüler sizi?

— Tek oğlumu ocağa yazdılar ağa. Hükmü eyalet kadısından gayrisi bozamazmış. Ona giderim. Sözünü bitirir bitirmez ayaklandı. - Buyurduğunuz gibi yolum ırak. Şöleniniz için sağolun. Tanrı, sürünüzün bereketini artırsın.

Çoban, azık çıkınını topladı. Fırt diye yola düşen Doyran'ın ardından seyirtti. Çıkını diretmesine aldırmadan koltuğunun altına sıkıştırdı.

— Ben az sonra ohaya dönerim. Yol azıksız çiğnenmez buyurmuşlar. Azdır ama, gönüldendir.

— Gereksizdi. Akşama bir menzile ulaşırım.

— Ulaşınca, sofrâ hazır mı beklemekte. Hele al sen. Akşama olmazsa, yarına gerekebilir.

— Sağol ağam.... Lokmalanmak yeter, - dedi çıkını yol kıyısına bırakarak. - Daha ötesini isteyemem. Sağol!..

Yeni bir çekişmeye olanak bırakmadan yürüdü. Çoban, çıkını yerden aldı. Bir süre ardından sunmayı sürdürdü. Sonra omuzlarını silkti. İyice kaynaşan koyunlarını düzene sokmak amacıyla, söğüdün altına çörekledi.

Doğanın suskusu içinde, serin bir yel gibi ardısıra yetiştirdi kaval sesi. Böyle kuruyan dudaklarını ıslattı Doyran. «Her bir işin ustası başka oluyor. Lokma sunmayı beceremiyor ama, kavalda üstüne yok

besbelli. Az önce susuzluğumu giderdim. Yine de susadığımı sanıyorum. Nice bir kaval çalmaksa bu, beni bile etkiliyor.» düşüncesiyle hızlandı. Bir an önce kaval sesinden kurtulmak isteğiyle, koşuyordu.

Sonunda ezgiyi belleğinde taşıdığının ayırımına varınca durakladı. İki gündür ilkkez bir gülümsemeye gerildi yanakları. Dinginleşiverdi. Bedeninin tüm yorgunluğu bir anlık, sevinç titreşiminde ezilip yitti. Bacakları güçlendi. Ayakları yeğneldi. Duraksamadan hız alarak, ilerledi.

Sivas kapısından kente girdiler. Mıgır, öteki çocuklarla birlikte dikildi. Pazar ya da kermes kurulduğunda sancak merkezine değin gitmiş olanları vardı içlerinde. Ama, bir büyük kenti tümü de ilk kez görüyorlardı. İç kaleye uzanan yol kıyısında dizeleyen saraylar, gözlerini kamaştırdı. Her biri, yol boyunca gördükleri menzil hanlarından daha büyüktü bu sarayların. Bittikleri yerde, ünlü Kayseri çarşısı başlıyordu. Atpazarının mahalle bağlantısı geniş bir alanla birleşiyordu. Karşiki sokağın iki yanında alına doğru toku acıktıran et kokusu yayılıyordu. Ön teki atlılardan biri, Sürücübaşına seslenmeden edilemedi.

— Burda eğlenecek olursak ağam, Kapamacılar çarşısında doyalalım.

— Turnacıbaşı Ağa'yı bekleyeceğiz. Daha kaç koldan acemi oğlan gelecek. O yüzden içkaleye teslim ettik mi, biraz rahatlarız.

Uzunçarşının bitiminde unkapanını geçtiler. Kale taşlarından yapılmış koca binanın içi, tepeleme has un çuvallarıyla doluydu. Hammallar arabalardan içeri, içerden arabalara durmaksızın un taşıyorlardı.

Kapını geçer geçmez, kapının iki yanında dikilmiş mevlevî dervişlerinin güleç yüzleriyle karşılaştılar. Ellerinde bel ve kazma. mevlevihane bahçesini düzenliyor olmalılar. Acemi oğlan arabasını görünce, seyre çıkmışlar. Mevlevihane duvarı, onlar gittikçe gidiyormuş gibi geldi çocuklara. Çarşıdan daha büyük bir bahçesi vardı sanki mevlevi tekkesinin. Tekkenin bittiği yerde, aşçı, başçı, hoşafçı gediklerinin tezgâhları ışıladı. Dövme bakır tencereler içinde çeşitli aşlar... Kalın, işlemeli siniler üstünde yığılmış başlar... Küçük, derin, kalaylı taslarda oynayan hoşafklar... Midelerinde boşluk, gözlerinde açlık oldu. Yutkunmaktan, boğazları ağrıdı. Kağrı, sıralayı kasapların arasından ilerlemeye başladı. Gediklerde, ellerindeki satırları, yiğitbaşı değneği gibi oynatan civanlara beğeniyle baktılar. Kocaman koçları kısacık bir anda parçalıyor, her parçaya zağrefen sürüp gül takıyorlardı. Çarşı, görünümüyle, kokusuyla gül bahçesini andırıyordu. Muhtesip gediğinin iki yanına dizelenmiş sarrafların ne yaptıklarını bilemediler. Birbirlerinin yüzüne sorarcasına bakarken, gözleri büyüdü. Sanki, şimdiye değin geçtikleri tüm köy ve bucaklardaki bakkalları bu sokağın iki yanına dizivermişlerdi. Bunca bakkaldan, durmaksızın alver eden Kayserili'nin çokluğuna şaşıldılar. Şaşkınlıkları, sevince döndü birden. Gediklerinin sokağa en yakın, aydınlık köşelerinde minderlerine bağdaş kurmuş zıbıncılara gelmişlerdi. Parlak iğnelerinin ısıltısı, gözlerinde gün ışığı gibi oynadı. Al, mor, sarı, yeşil, gök dimi topları, iki kulaçlık gediklerinin her bir yanında çiçeklenmişti. Durmaksızın zıbın dikiyorlardı. Pine duran'ı aşarken, çarıklarındaki delikleri, meslerindeki sökükleri düşündüler. Ocağa vardıklarında yenileneceklermiş. Ama, burdan geçerken, eksikliğini ta-

mamlamak isteği sardı tümünü. Eskiciler, dudaklarına dizdikleri kabaraları mumlayıp, diz  rs n n üstünde pençe vuruyorlardı. Kimi, saya diyor, kimi mes yamıyordu... Fal etelerin parıltısı,  eki  takırtısıyla birle iyor, hem gözlerinde, hem kulaklarında bir  enliğin co kusunu dillendiriyordu. Berber arastasında, salınan k  ek  rneği civanlar, kaldırımları süpürüyor, arasta  e mesinden su ko turuyordu. Kimi de, mangal üstünde fokurdayan ibrikten, köpük tasına usta kararınca dökmeye uğra ıyordu. Ustura parıltısındaki bir kellenin öteki yarısını da g rm ye hazırlanıyorlardı ki, burunlarından ciğerlerine s z len bir kokuyla irkildiler. Karanfil, zencefil, tarçın, nane, kekik ve daha adlarını bilmedikleri kokuların en g cl s n n çevresindeki sarmalı, burgu gibi i ledi i lerine. Attarlar  ar sının uzak ülkelerden gelmiş kervan dolusu  e itleri arasından Paşa sarayının yanındaki Odun kapısına vardılar. Bir baştan bir ba a geçtikleri  ar ya, hafif yoku tan dönüp baktıklarında,  a kınlıkları daha bir arttı. Dört bir yana uzayıp gidiyordu  ar . H nları, hamamları, kurşun örtülü k rgir kapalı  ar larıyla, daha görmedikleri nice bir yer olduğunu anladılar. Belki gerisini kentin çıkarken görürüz umuduyla gözleri kama tı. Kağını, dış kale kapısından i  kaleye ulaştı.

Sürücü ağa, defter uyarınca sayımlarını yaptı. Yeniçeri serdarının  avu ba ısı sayımı ba ıyla onayladıktan sonra, onlara ayırdığı koğuşu gösterdi. Araba avluda kaldı.  k zleri tevlaya, çocukları koğuşa yerle tirdiler. Bunca menzilden sonra sorumluluktan sıyrılan sürücü ve korucular, elleri ku aklarında  ar ının yolunu tuttular.

Doyran kentin büyüklüğünü, yol sormak zorunda kalınca sezinledi. Her soruşunda, mahkeme biraz daha uzaklaşıyordu. Sokaklara giriyor, yollardan geçiyordu. Çarşı esnafı kadına alışkın olmalı. Bucaklardaki gibi yol sorunca şaşırıyorlar. Zıbıncılar arasında girdiği gediğin ustası, civeleğini çağırdı.

— Oğul, hatunu Kadı katına götürüver.

— Sağol ustam, - dedi Doyran. Tarif etseniz bulurdum.

— Kayseri büyük kenttir bacım. Size hizmet, dine hizmettir.

— Tanrı işinizi asan etsin.

— Sizinkini de...

Çocuk hemen yanında bitti. Birlikte ilerlediler. Köşeyi döndüklerinde;

— Senin adın ne? - diye sordu Doyran.

— Yervant ustanın civeleği Artin derler efendim.

— Ustan Ermeni olduğumu nerden bildi?

— O herşeyi bilir ablam.

— Çok iyi bir insan.

— İyidir. Bildiğini öğretmeye uğraşır. 'Oğlu olsam, aynı olurdu sanırsam.

— İşinden kalmıyor musun? Dilersen göster bana. Yorulma!..

— Dönüşte yaparım. Uzak değil ki, yorulayım.

— Sen de ustandan kalır değilsin gördüğüm.

— Keşke!.. Ustamın adını sürdürebilsem, daha ne isterdim.

— Zenaat öğrenmeye bağlıdır. Ad sürdürmek böyle olmaz mı?

— Ustam der ki, zenaat öğrenilir. El işidir. El yattı mı, işler... Ama, sürdürmek geliştirmekle mümkün olur. Geliştirmek düşünmektir. Düşünmek de zor

bir iş. Çünkü dediğine göre kafa işiymiş. Bilgi işiymiş...

— Bunca yatkınlıktan, onu da becerir görürsün.

— Duanız bereketiyle başarıyımla bakarsınız. Sağ olun. - Sözünü bitirince durakladı. - İşte mahkeme burasıdır. Kalabalık olduğuna bakılırsa, kadı içerde. buyrunuz.

— Sağol oğlum. Tanrı yardımcın olsun.

— Senin de!...

Kalabalığın arasına karıştı. Kadın pek azdı. Bundan yararlandı. Divanın önünde kümelendiklerini görünce, sokuldu. Kadı kethüdası, düzenlediği sıranın bozulmasından kızgın, yanıştı.

— Ne istedin kadın?

— Bir dileğim var kadı efendimizden.

— Nedir dileğin?

— Hüccet bozdurmak.

— Bugün bakamaz... Dava çok...

— Bakması gerek. Duha öteye gidecek gücüm kalmadı. Umdum geldim. Altı menzil tutar yürüdüğüm yer.

— Nerdensin?

— Gürün'ün Sazcıgaz'ından.

— Dur hele... Hüccet devlet işi mi?

— Evet efendimiz. Devlet işidir.

— Hımm! . Önemli olupak. Kadı efendimize bir danışayım da!..

Kapıdan girdi. Az sonra, yarım açarak yol verdi. Kıpırtılara, mırıltılara sertçe bir baktı. Ortalık yine duruldu. Eski suskunun ortasında kapıdan geçtiler. Kadı, yeşil latasını kürsünün ardına yaymış, rahlesini önüne çekmiş, oturuyordu.

— Hüccet bozdurmak istermişsin? Anlat hele!..

Anlattı Doyran. Hücçeti yüreğini kopararak çıkarıp, uzattı kadıya. Uzun uzun baktı. Başını kaşıdı, kavuğunu düzeltti.

— Önemli bir dava. Kethüdaya, harcını yatırmak gerek.

— Harçlı. Yatırayım efendimiz.

Kethüda, kürsünün yanından dolandı. Yandaki kapıyı açarak, küçük bir odaya aldı Doyran'ı. Şer'iye sicillini açtı. Tarihi numarasını koydu. Sonra anlatılardan aklında kalanı yineleyerek, yazmaya başladı. Adları yanlış söylediğinde, düzeltti Doyran. Yazım işi bitince başını kaldırdı Kethüda. Sanki yazdıklarını yineliyordu. Dudakları kıpırdamasını sürdürdü bir zaman daha. Sonra gözlerinin içine bakarak fısıltıyla konuştu;

— Hücçet bozmak nedir bilir misin hatun? Paşah buyruğunu geçersiz kılmak. Bunu ancak efendimiz gibi büyük yargıçlar yapabilir. Büyük yargıçların harcı da, ötekilere göre değişik olur elbet.

— Buyruk neyse efendimiz. Gereken neyse?

— Önce senin karar vermen gerek. Davanın dileğine göre mi çözümlenmesini istiyorsun, yoksa yoluna göre mi?

— Dava açan, dileğine göre sonuçlansın istemez mi?

— E, isteğin de bedeli olmak vardır. Bakalım katlanmaya dermanın yeter mi?

— Dermansızlığım bellidir efendimiz. Dul bir kadıyım. Kocam tımarlıda yitti. Oğlumu ise yasaya aykırı olarak Turnacıbaşı ağa söküp aldı. Şimdi dermanım çoktur desem, mahkemeye karşı yalan söylemiş olmaz mıyım?

— Orası öyle de kadıyım. Hücçet bozdurmaya güç ister. Eğer gücün yoksa, davadan vazgeç. İşte

sicile kaydettik. Bırak öyle kalsın. Belki oğlun için iyisi budur. Çünkü devlet-i aliyenin defterine girmek bir genç için mutlulukların doruğudur.

— Ana için nedir kethüda efendimiz'? Yoksul bir ana için nedir, buyurur musunuz?

— Ana, yavrusunu dizi dibinde okşalamak ister. Yavruysa şahin olup bazlaşmak. Yani hatun istekleri yan yana koysan, her biri ötekiyle çelişir bakarsın.

— Sorulsa efendimiz. Çelişmediği görülse bir güzel.

— Ya devletininkini ne yana koyacaksın? Ana-oğulunki yüce devletinkiyle çelişirse.

— Nice bir iştir ki, doğrusu budur demek varken!..

— Doğru herkese, her duruma göre değişen bir şeydir bire kadını. Bu yüzden de kadılık edip, doğru hüküm vermek kıldan ince, kılıçtan keskin bir köprüden, ateş üstünde geçmeye benzer. Bunca güçlüğün de karşılığını ödemek, dava açana düşmez mi?

— Ödemeyeceğim demedim ki efendimiz...

— Demedin ama, demeye getirdin. İmdi, yeniden sormaktayım. Yolunca mı görülsün davan, harcı sekiz akçedir, halince mi?

— Onun harcını söylemediniz.

— Onun harcı yok hatun. Ödülü vardır. Ödül de gönüllerin ganiliğine kalmıştır.

— Kadı efendimizin gönül yüceliğine, yoksulluğumuzla olmazsa, dualarımızla erişmeye çalışırız efendimiz.

— Dua elbette geçerlidir. Tanrı katında!.. Sen yeryüzü işi istersin. Yeryüzünde geçerli olan da ya dukadır hatunum, ya filori!..

— Ne tutar ki efendimiz? Oğlum gidince ben de yürüyüp geldim. Yanıma bir şey almadım. Evimde niceysen, annacınızda oncaym. Bucak naibi, davama görüverseydi, sizi zahmete sokmazdım... - Sonra birden anımsadı. - Bütün varlığım, oğlum, bir de tuğramdaki ayarı düşük pullarımdır. Buyrunuz, hangisini dilerseniz alınız.

Kethüda, tuğranın üstündeki altınları gözüyle tarttı. Gözü tutmamış olmalı, kapıya yöneldi;

— Kadı efendimize danışmam gerek.

Dayanılmaz bir kısa an geçti. Doyran yürüdüğü tüm yoldan daha uzun bir dikiliş sürecini yaşadı adam geri dönünceye. Döndü. Yüzü gülüyordu. Bir umut ışıladı gözlerinde Doyran'ın. Kethüda, tuğrayı defterin yanına bıraktı.

— Gönlü yüce efendimiz, davanın açılmasını kabul buyurdular. Şimdi çağrı yazacağız. Muhzirbaşı yarın Turnacıbaşıyla, oğlunuzu mahkemeye getirecekler. Ondan ötesi Tanrı'ya bir de efendimize kalmıştır. Tasalanmayınız.

Doyran elini tuğrasına uzattı. Adam ondan önce davrandığını sezinletmeden, tuğrayı alıp, arkadaki dolabın içine yerleştirdi. Daha fazla duraksamanın anlamsızlığını gören kadın, kapıya yöneldi.

Alanda, çevresine bakındı. İlk kez kenti sezinledi. Sokaklarını, evlerinin bahçelerini, arklardan akan pırıl pırıl suyun temizliğini gördü. Gözleri ak badanalı, bahçeli evlerin, tertemiz gediklerin yüzlerinde dolandı. Yıkandı. Arındı. Genceldi... Uzaklardan bulutlara karışan Erciyes'i, onunla yarışircasına dikilmiş çan kuleleriyle, minareleri, kurşun örtülü tavanların gök kubbeyle yarışmalarını yudumladı. Gregoryen kilisesinin kulesini bilinç altında ayırmıyarak, o yöne doğruldu.

Belli belirsiz bir umudun ardında seyirterek, kilsceye ulaştı. Yontunun önünde diz çöktüğünde, yorgunluğunda basıncını anladı. Uzunca bir süre, bildiği durumları tümünü sıraladı. Karanlığın çöktüğünü, zangoçun mumları yaktığını sezinlemedi. Onun öyle kendinden geçmiş duruşu, ürküttü zangocu. Duaya alışkın olmakla birlikte, donup kalmışlığından keyiflendi. Ayaklarını sürttü. Öyle cansız gibi durduğunu görünce, içeri geçti. Şimdiye değin hiç görmediği bir kadının ölü gibi duaya durduğunu bildirdi akşam duasıyla görevli papaza.

Gençliğinin tüm hızıyla kürsüye yöneldi papaz. Sonra ağır ağır yaklaştı. Bir süre inanmış, inandığıyla başbaşa bırakmak gerektiğini düşündü. Sonra başının acıklığıyla, yüzünden belli olan yorgunluğu, duraksamasını yendi. Ağır ağır elini uzattı. Omuzunu okşarcasına tuttu Doyran'ın.

İçinde bir titremeyle irkildi. Papazı yanıbaşında görünce, İsa'yı görmüşçesine sevindi. Sanki duaları kabul edilmiş, derdinin çözümü için Mesih yere inmişti. Gülümsedi. Kara sakalların arasından, bakımlı, pembe bir çift dudak yanıt verdi gülümsemesine.

— Uzaktan gelmiş olmalısınız, - dedi hafif boğuk, yumuşak, içe işleyen bir ses.

— Uzaktan efendimiz. Altı menzillik yoldan.

— Yorgunsunuzdur. Konuk evine geçelim. Sonra anlatırsınız.

— Başüstüne...

Kalkmak istediğinde, şaşırdı. Dizleri onu taşı-mıyordu. Papazın yardımıyla doğruldu. Doğrular doğru-lmaz gücünü buldu. Adımları sağlamlaştı. Konuk-evinden önce, yemekhaneye götürdü papaz onu. Çorbadan aldığı ilk kaşıkla, iki gündür hiç bir şey

yemediğini anımsadı. Her kaşıkla biraz daha dirildi. Yemeğini bitirinceye karşısında oturdu genç din adamı. Gülümsediğini görünce söz açtı;

— Nedir seni buralara sürükleyen?

Nedeni anlatacak gücü vardı. Anlattı. Papaz başını sallayarak dinledi. Sözünü bitirince dirseğinden tutarak doğruldu.

— Sen dinlen. Biz durumu topluluk kuruluna götürürüz. Yasal olmayan durumu değiştirmek için clanaklar tükenmiş değil. Zorlarınız olmadı. Mümkün olan her şeyi yaparız. Yeter ki, topluluğumuzun bir üyesi olarak umutsuzluğa kapılmayın.

— Hiç umutsuzluğa kapılmadım efendimiz. Rab, tanığımdır. Her zaman sığındım ve güvendim.

— İnançlı bir kişisiniz kızım. Tanrı inananları korur.

Konuk evinde yer gösterdi. Kutsadıktan sonra, gecikmiş akşam duasını yapmaya yöneldi.

Yatağa uzandı Doyran. Kiliseden kiliseye süren yolculuğunu düşündü. Kentleri ve menzilleri, yaşlı ya da orta yaşlı papazlar olarak anımsıyordu. Ve bunlar sıra sıra önünden geçerken, şişman papazın olduğu kilisede uykuya daldı. Hangisiydi, neredeydi düşünmedi bile. Düşünme zamanını bulamadı...

Kethüda, mahkemeyi kapadıktan sonra kadının yanına girdi. Yeşil çuhadan latasını, karasıyla değiştiriyordu. Sarığını düzeltmiş, sakallarını fildişi tarağıyla düzene sokuyordu.

— Tez iç kaleye Turnacıbaşı Hasip Ağa'ya varasın, - dedi Kadı. - Eğit ki, Sazcıgazlı oğlanın anası kente gelmiştir. Divanımıza durup, yasa uyarınca oğlunu istemektedir. Bununla yetineceğini sanma-

maktayız. Yarın topluluk kurulunun öndegelenleriyle annacımıza dikilirse, hücceti elden geçirmek zorunda kalabiliriz.

— Başüstüne hemen varır, buyruklarınızı iletirim.

Elleri kucağında geriledi. Kavuğunun sallantısına uygun paytaklıkta kapıya vardığında, kadının sesiyle durakladı.

— Harcı bir tamam aldın öyle ya!

— Alındı efendimiz. Alındı ve dahi dolabınıza yerleştirildi.

— Alâ! Tez günde yetişkinliğinizi ve dahi yetkinliğinizi kanıtlayan davranışlarınızı görmekten sevinçliyiz. Danışmentliğinizi onaylayıp, icazetinizi veren Molla biraderimiz yanılmamışlar. Sizi bize yollarken, becerinizi de duyurmuşlardı. Hoşnuduz. Tez zamanda adalet dağıtmanın inceliklerini ve dahi güçlüklerini belleyeceksiniz.

— Gölgenizde efendimiz. Öğütleriniz ve dahi eğittiklerinizle bendenize kapılar açmaktasınız. Buyruklarınıza uygun davrandığımı kanıtlamak onurumdur.

— Buyruklarımıza, yasanın gereklerini de eklediğinizde, yetişkin bir naip ve dahi deneyimli bir kadi olmanın kıvancını tadacaksınız. Sicilinize hoşnutluğumuzu kaydedeceğimiz açıktır. Yeter ki, bundan öte de davranışlarınız, bundan öncekine uygun olsun.

— Kulunuz ne işlerse buyruğunuzca işleyecektir efendimiz. Bundan ötesi haramdır. Gördüğümüz, bildiğimizce, yüce kişiliğiniz adaletin uygulanması konusunda kesin deneyimler göstermektedir. Okuduklarımızın gerçek yaşamdaki uygulamaları önü-

müzde apaçık belirmekte. Azbiraz düşünmek, inceliğini kavramaya yeterli olmaktadır.

— Hemen umuda kapılmamalısın molla oğlum. Adalet, çok hassas bir terazidir.

— Öyle olduğundan mülkün temeli değil midir efendimiz?

— Doğru dedin. Mülkün temeli olabilmek için, iyi ölçülmek, sağlam düşünölmek ve dahi güzel uygulanmak gereklidir. Anlayacağın, verdiğin hüküm hem seni, hem isteyeniy, hem yararlananı hoşnut kılmalı! Öyle olmadı mı, bütün ayrıntılarıyla düşünölüp, bütün ağırlıkları tartılmamış olur. Olanda, kimseyi hoşnut kılmak mümkün değildir.

— Salt adalet gerektiriyorsa efendimiz!.. Salt adalet, hoşnutsuzluğu doğuracaksa bile, hükümden sokınmamak gerekmez mi?

— Hoşnutsuzluk, adaletsizliktir molla oğlum. Kamu güvencini yitirdin mi, hükmün salt adalete uygun bile olsa, değersizleşir. Fıkıh bilimi bize salt adaletin niteliklerini öğretmiştir. Kitaba, töreye, gerçeğe iyi bakacaksın. Az önce söylediğimiz gibi, adalet mülkün temelidir buyrulmuştur. Ama, kimin mülkünün temeli? Tanrının mı, kulun mu, devletin mi uyruğun mu?

— Bendeniz bunu düşünmemiştim efendimiz!

— Düşüneceksin. Düşünür düşünmez de, salt diye nitelcdiğin olgunun değiştiğini göreceksin. Bu değişiklik içinde aydınlığa varmak daha bir güç. Saltı aramak ise olanaksız. Oysa biz hüküm vermekle yükümlüyüz. Yükümlü olanda, salta en yakınıni ya-saya uygun biçimde seçmeğe koşuluyuz. Davamızda da durum böyle... Böyle olanda, hem uyruğu kollamaya, hem devleti korumaya koşuluyuz. Neyleyeceğiz? Salt adaletin şaşmaz terazisini kimden yana

görmüştük? Eğer gözünü açıp, olanları belleğine yazarsan, gelecekte sen de yanılmaktan arınırsın.

— Anlamaktayım efendimiz. Sağolunuz, varolunuz. Yolumuzda yürümek boynumuzun borcudur.

— Öyleyse yürü oğul. Taz var ki, Turnacıbaşı Ağamız gerekli düzeni tutabilsin.

— Başüstüne!

Mehkemeden doğru yukarı, iç kaleye çıktı. Yeşil çarşafın kethüdası hemen Turnacıbaşı'nın karnesiyle Hasip Ağa, kaftanını çıkarıp, yumuşak Kaysen mestlerinin sivri burunlarını dizlerinin altından göstererek başdaş kurmuştu. Elinin bir devinimiyle konuşmasını buyurdu. Kethüdanın anlattıklarını ya dudaklarını bükerek, ya suratını buruşturarak dinledikten sonra, başını salladı;

— Buyrukları başımız üstünedir. Muhzirbaşı çağırıp getirende saygıyla uymak boynumuza borç. Kendilerine ulaştırdığı bilgiden borçlu olduğumuzu itâtiniz. Sabah yağın işlerimiz buyruklarına hemen uymamızı geciktirebilir. Öğleye izin verdiklerinde herneyin yolunda ve dahi buyruklarına uygun yerine getirileceğinden kaygı duymasınlar. - Kethüdanın saygın gerilemesine dalgın baktıktan sonra, serdar kethüdasına; - Kethüda mollamız yorgunluğu göze alıp katımıza onur vermişlerdir. Hazine'danımıza bir kese kuruş vermesini söyleyiniz, - dedi.

Yaptığı işin mutlaka ödüllendirilmesi gerektiğine inanmayan Kethüda şaşırdı. Kuruşların kadiya gönderilmekte olduğunu sandı. Ancak kendi yorgunluğunun karşılığı diye açıklanması içinin bir yerlerinde, ilk bahşişin tutkusunu tutuşturdu. İkirciminden sayılmak amacıyla serdar kethüdasına sırnaştı;

— Kadi efendimiz kuruştan hoşnut kalır mı'la?

— Kadiya kuruş mu gidermiş ki Kethüda mol-

la, - dedi yeniçeri. - Kürk gider, kaftan ya da duba gider. Kuruş ayak hizmetinin karşılığıdır. Al ve dahi keyfince harca.

— Şuncacık hizmetin karşılığı mı olurmuş?

— Al-i Osmanda, her hizmetin bir karşılığı gerek, löhresi geçerlidir mollam.

— Bağışla, bilmemekteydim.

— Öğrenmek için de gecikmiş değilsin.

— Doğru. Sağolun.

Hazinedar, serdar kethüdasının dediklerini iletmedi. Sanki avucunun içindeydi keso. Sanki önceden haberliydi de, onları bekliyormuş. Kesenin ağırlığını avuçlarında duyunca, Ağa'nın karşısında unuttuğu temennahı burda anımsadı Molla. Geri geri kapıdan çıkarken, parayı latasının cebine attı. İlk bahşişin ağırlığıyla cüppesinin sarktığını sandı. Kolunun altına topladı cebini. Bastırdı. Omuzunun birini eğerek mahallesine ulaştığında durakladı. Ağa'nın dediklerini kadiya aktarmak amacıyla divona yöneldi.

Kadı, Kavvasa eve gittiğini, kendisini görmesini buyurmuştu. Düşüncesinde yanılmamanın sevinciyle kadının konağına yürüdü. Hemen selâmlık divanhanesine çıkardılar. Ağanın dediklerini aktardı. Kadı uzun uzun başını salladı;

— Okunacak aşırılarımız vardı. Sabah onları tamamlayacağız. Tanrı borcundan arırsak, işimiz asan gider. Sen çağırıp ağırdan hazırlayıp Muharirbaşığı kuşlukta yollarsan, namazdan sonra davanın görülmesini sağlamış oluruz. Buyur ki, pekçe davranıp, davalıyı katımıza getirmekte savsamasın.

— Başüstüne!..

— Seni çokca yorduk. Umarız, Turnacıbaşı bahşışı yorgunluğunu gidermeye yetsin.

— Yeter de artar efendimiz! Gölgenizde onurlandım. Sağolun!

— Sen de sağol! - diyerek elini uzattı kadı.

İlkin elini, ardından eteğini öperek geriledi. Görevini tam yapmış olmanın dinginliğiyle ağır ağır evine yöneldi.

Sarsıntılar uykusunun derinliğine balyoz darbeleri indirdi. Korkuyla irkildi Mıgır. Kendine gelmek, uykusunu açmak için esneyip, gözlerini oğarken, çorba tasını ağzına dayadı aş uşağı... Parmakları yanarak çorbayı içti. Elleri ikiye dilim has ekmekle, birer topan peynir, birer koca dilim sucuk parçası tutuşturdular. Korucular başlarında dönerek, hazırlanmalarını sağladılar.

Kaie avlusunda sabah ayazı, Erciyes buzu gibi kesti etlerini. İrkilip uyandılar. Çift atlı yaylıları görünce, alık alık baktı Mıgır. Sürücübaşının defterindeki adlar atlanarak okundu. Arkadaşlarının çoğu burada kalıyordu. Yeni arkadaşlarla birlikte arabaya bindirildi.

Arabalar, iki yanında mermerden aslan yontuları bulunan Dizdar kapısından, çıktılar. Dış kaleye varmaksızın, Gezer suyunu aştılar. Hayvanlar Erkilet yönünde tırıs kalktı. Günlerdir kağnıların gıcırtılı ağırlığına alışmış çocuklar, yaylının tıngırtılı zıplamalarıyla hopladılar. İlkin bu değişiklikten hoşlandılar. Sonra, ellerindeki ekmekleri yemenin güçlüğüyle buruldular. Ansız zıplamaların titreşimine ayazın ürper-tisi de eklenince, düş kırıklığına uğradılar. Kağnının kanatları onları yelden koruyordu. Üstelik hep gün sıcağında ilerlediklerinden, sezinlemiyorlardı ayazı. Karanlığın içinde, hep daha koyu noktaya doğru gi-

diyorlardı. Önlerindeki kervan yolunun alaca izi, bir de sarsıntılar olmasa, düş gördüklerini sanacaklar.

Bel kırıntı düşürerek ekmekleriyle sucuk ve peynirlerini yediler. Sürücübaşı, güzelce karınlarını doyurmadan yola sürmezdi onları. Bu gün bir değişiklik var. Nedenini bilmedikleri bir değişiklik. Azıcık ayakları uyuşsa da, kağının rahatlığından, yaylının zıplamalarına geçiren bir değişiklik.

Korucular da ikircikli. Gözleri arabanın içinde, durmaksızın zıplayan kelleleri sayıyorlar. Her sayışlarında ya noksan, ya fazla çıkıyor. Yeniden alıyorlar. Karanlığın içinde gözlerini kediler gibi alabildiğine açarak, yeniden sayıyorlar. Tamam çıktığında salıverdikleri derin soluğu çocuklar bile duyuyor.

Yol izi her zıplamada daha bir belirginleşti. Alacalık giderek sarıya dönüştü.

Güneş, Erciyes tepesinden, mızrak dürtüşüne şorlayan kan gibi püskürüverdi. Karların üstüne yayıldı kıpkızıl. Kızılığını yavaş yavaş yudu-yıkadı tepede. Renk renk giysilerden, ipek gelinliğini biçercesine derlenip toparlandı. Değiştirdiği renkleri çocukların gözlerinde bırakarak, uzaklaştı tepeden Ağardı... Aydınlandı. Bakılmaz oldu.

Atlar tırıstan adetaya geçtiler. Arabanın tıngırıtısı da, çocukların zıplaması da azaldı. Yol önlerinde tükenmezliğini uzattı. Otlar yeşillendi. Ağaçlar kendi boylarıyla donandı. Atların sağrılarındaki ter köpürdü. Gün ışığının iğne uçlarında gökkuşağının parçacıkları gibi menevişlendi.

Sürücübaşı hayvanların nefeslendiğini inan getirince, işaret etti. Yandaki korucu atını yanaştırdı.

— Tez varasın menzile!.. Azıkla at hazırlasınlar. Koşumlarsanız, zaman kazanırsınız.

-- Başüstüne ağam!..

Üzengi bastı korucu. Dizgin kısıp, koyuverdi hafiften. Eğitilmiş at, binicisinin deviniminden anladığı şeyleri yaptı. Ardında uzaklaştıkça incelen bir toz bulutu bırakarak fırladı... Yol kıvrımlarında bir an kaybolup yiterek görünmez oldu...

Arabanın atları huysuzlandı. Korucuların kiler dizgin gevdi. Ama, ne araba hızını değiştirdi, ne ötekiler korucular yerlerini... Yaylı, düzenli sarsılmalarıyla, ikerine taş değdikçe tıngırtısını sürdürdü aydınlanan günün sessizliğinde.

Güneş birkaç mızrak boyu yükseldiğinde, yol kalabalıklaştı. Atlılar, arabalılar, yanları sıra görünüp her yönde akmaya başladılar. Çocukların tümünün birden gözleri buğulandı. Tarlalarına giden köylülerin, çapalı kürekli yaklaşımları, yitirdiklerini anımsatıyordu. Sol arkalarında yürüyen korucu üzüncülerini hemen yakaladı.

— Tasalanmayın yoldaşlar, mızraklarınız kürekten, kılıçlarınız çapadan hafif olur. Yeniçeri ocağının her meydanında salınışını gördüğünüzleyin, bu üzüncelere gülersiniz.

Gözlerindeki yaş dondu. Kendi kendilerinden gizlemeye uğraştılar yürek çöküntülerini. Ne koruculara, ne birbirlerine bakmadılar bir süre. Gün tepelerine dikilmeye yöneldiğinde, menzile ulaştılar. Yamağların seyirtmesiyle, koşumlu atlar yaylının okuna geri bastı. Oktaki atlar çözülüp tavlaya yollandı. Korucular at inip, bindiler. Dingin hayvanlar ayaklaıyla yeri eşerken, azık çuvalını kucaklayan başka yamağlar görüldü. Arabaya, sürücübaşının yanına dikilen çuval, içindekilerin düşüyle tümünün ağızını bulandırdı. Sürücübaşı, oyulanmadan dizgin boşalttı. Gölgelelerini yitirinceye yürüdüler yeniden. Kümbeşli bir sarnıç önünde mola verdiler. Görevliler at-

ları suvarırken, çocuklar gözetim altında çalı dibi dolandılar. Ellerini yüzlerini yıkadıktan sonra, ıslak ıslak arabaya tırmandılar.

Sürücübaşı, azık çuvalını açtı. Her birine iki eliy-le parçaladığı semunlarla, söğüş elleri dağıtmaya başladı... İşini bitirir bitirmez de, dehledi hayvan-ları...

Gün doğarken mahkemenin önünde bitti Döy-ran. Papaz topluluk kurulunun da davaya katılca-ğın: muştulamıştı. İçi içine sığmıyordu. Oğlu getiri-lecekti. Turnacıbaşı, hani o yüce dağları ben yarat-tım diye, doıanan kişi, oğlunu geri verecekti. Ya-salar vardı yeryüzünde. Ve yasaları çiğneyen, dağ-ları bile yaratsa, boştu. Kanuni mülkünde, kanunsuz iş olmaz... Olmamalı. Olmayacağına göre de biraz sonra oğlunu yanına katarak, köyüne yönelecek. Bu kez bir iyice bakacak geçtiği yerlere. Köyleri, dün-yanın en güzel yeri olsa da, değişiklikleri inceleyo-cak. Hele bir oğlunu alsın devletin elinden. Gerisi kolay... Düşüncelerinin ışığı, şakaklarına pembelik olup yayılıyor. Gözlerinde yükselen günle birlikte ar-tan bir parıltı balkıyor. Umudu arttıkça, yüreciğinin çarpıntısı çoğalıyor. Sokağın başından papazla, ku-rul üyeleri görününce, güveni de umduyla yarışa giriyor. Bunca okıllı kişi olumsuz bir işin ardına düş-mezler. Demek ki, onlar da inandılar Döyran'ın hak-lılığına. Elbet inanacaklar. Yeryüzünde yavrusunu ya-nında görmek isteyen bir anadan haklı kim bulu-nabilir?

Kurul üyeleri yaklaştığında, Kethüda da sükün etti. Yürürken sanki ayaklarını oynatmıyor da, yol ken-diliğinden akıp gidiyormuşcasına bir gelişi var ada-mın. Kayseri sarısı mestleri, cüppesinin eteklerine

dokundukça yumuşak bir savruntu sezinlenmese, kıpırdandığına inanılmayacak.

Yanlarına geldiğinde kurul üyelerini selâmladı. Üyeler, hafif eğilip gülümseyerek ellerini göğüslerine, çenelerine ve başlarına götürdüler.

— Sabah şerifleri hayır olsun Kethüda efendimiz.

— Hayırlı sabahlar olsun çorbacılar. Kadı buyruğu üzre, muhızırbaşını içkaleye yolladık. Turnacıbaşı Ağa hazretleriyle, hatunun oğlunu bile getirsin istediler.

— Sağolunuz efendimiz, - dedi Kurul Başkanı Antranik. - Çok büyük zahmetlere girmişsiniz. Ayaklarınız dert görmesin.

— Görevimizi yaparız çorbacı. Adaletle hizmet etmenin güçlüklerine katlanmayınca, rahat uyku haramdır. Kadı efendimizin terazisi de, sizin ayarınız ölçüsünde hassastır Kuyumcubaşı Antranik efendi. Diler ki, ne bir miskal eksik olsun, ne de bir zerre fazla... Bu yüzden verdiği her hüküm, kazanana da, yitirene de güven verir.

— Öyledir efendimiz. Yüce kişilikleri olmasa reayanın derdini dinlemekten, c. .letlü efendimiz, iş görmeye zaman bulamazlardı. O yüzden, hak aramanın ardına düşebilmekte yoksul. Ve sizi zahmetlere sokmakta çekinmeksizin.

— Niye çekineceklermiş. Devlet-i Aliye haksızlık etmez gayriye. Bilinmeden edilmiş olanını da, adalet şaşmaz kararıyla, düzeltiverir.

— Bize umut veriyorsunuz efendimiz, - diye söze girdi Kasap Varteks.

— Umut Tanrıdan efendiler. Mahkeme hüküm verir. Ve bu hüküm .aklının hakkını belirtir.

— Biz de bundan umutluyuz ya Kethüda Bey, - dedi Papaz. - Hatun haklı olduğuna göre...

— Eğer haklıysa, elbette teslim edilir. Tasalanmayın...

Sevinirken, tasalanmaya durdu Doyran. Gün yükseliyor, kadı görünmüyordu. Turnacıbaşıyla oğlu da yoktu ortalıkta. İç kale bunca uzak mıydı burdan? Kuşku sevinci boğdu. Gözleri yaşardı yüzü gülerken. Teni gerildi. Kırıştı. Hemen ardından buruştu. Gözlerindeki balıkıma, sisli bir sabaha dönüştü.

Kadının değişimini ilk sezinleyen Kethüda oldu.

— İyisiniz ya hctun?

— İyiyim sağolasınız!..

— Birden renginiz değişti de...

— Kadı efendimizi merak ettim de!..

— Etmeyiniz. Biraz sonra gelecekler. Bir duası varmış okunacak. Zaten muhızırbaşı da işini ancak görür.

Bir küçük görevli bile kişinin içinden geçeni biliveriyor. Kimbilir Kadı'nın görüşü nice güçlüdür? Yeniden rahatladı Doyran. Yatıştı. Gözünden sis, yüreğinden pas gitti. Yanaklarının allığı ışıladı. İkiçiriksiz beklemeye durdu. Öylesine ki, Turnacıbaşı, yanbaşılarında dizgin kıstığında irkilmedi bile. Haklılığına güveniyordu. Bu güven Turnacıbaşına saygın selâmlar yağdırarak, yan yan yerine geçen kadının durumunu gördüğünde bile incinmedi. Muhızırbaşıyla Turnacıbaşı, yan yana el bağladılar. Kadı yerinde kıpırdak bir oturuma geçti. Bir yanda Doyran ve Ermeni Topiuluğu kurulu, öte yanda muhızırbaşı, Turnacıbaşı ve kethüda!.. Şöyle bir baktıktan sonra, yan gözle Kethüda'yı süzdü.

-- Turnacıbaşı Ağa hazretleri!.. Eyaletimiz, Gürün sancağı, Sozcuğaz köyünden olan bu hatun, di-

vanımıza başvurarak demek ki, devlet-i Aliye-i Osmani'de, iki oğuldan birini devşirmek yasa iken, benim tek oğlancığımı aldılar. Üstelik dulluğuma aldırmaksızın bu işlemde bulundular... Doğru mudur?

— Oğlancığınızı devşirdiğimiz doğrudur efendim. Olayı tüm ayrıntılarıyla bilmekteyiz. Ancak, hatunun dul olduğunu katınızda öğrenmiş bulunuyoruz. Önceden haberimiz yoktu. Bundan ötürü bir kusur işlemiş isek, köy subaşısının hatasından doğmuştur. Bir hata olmaması için pek çok uyarıldıklarından, suç yüklemeye de çekiniriz efendimiz.

— Hatun, Turnacıbaşı Ağa hazretlerini dinlediniz. Buyurmaktalar ki, hatunun dulluğundan haberimiz yoktur. Oğlancığınızın tek evlât olduğu hüccetinizde yazılıdır. Ancak, belirttiğiniz konuda bir kayda rastlanamadı. Sözüünüz doğru mudur?

— Tanrı tanıktır ki doğrudur efendimiz. Ayrıca bütün köy, bu gerçeği bilmektedir.

— Hatun, gösterdiğiniz tanıkları hemen çağırıp dinlemek elimizde değildir. Beklemeye de Ağa hazretlerinin zamanı olacağını sanmayız. Bu durumda, bize bir belge sunmanız gerekmektedir. Ya da tanıklarınız varsa, gösterin...

Doyran, umutlarının söndüğünü duydu. Başı döndü. Gözleri karardı. Güvenini yitirdi. Az önce haklılığının sevinciyle dimdik duran bedeni büküldü.

Kasap Varteks, kendiliğinden söze girdi;

— Hatunun kocasını tanırdım efendimiz. Gürün Beyi Samurkaş Davut Beyin saraç alatçısı olarak sefere gitti. Döndüklerinde savaşta kaldığını öğrendim. Hatuna tanıklık ederim. Salt tanıklık değil, soruşturmada sözümün tersi gerçekleştiğinde, diyet altına girmeyi de kabullenirim.

— Dulluğu hiç olmazsa, soruşturmanın sonu-

cuna değin açıklık kazandı a'ja hazretleri. Bu durumda, diyeceklerinizi buyrunuz.

— Kadı katında yalan söylenmez efendim. Çorbacının tanıklığını geçerli sayarız. Ancak, bildiğiniz üzere, Eyalete yazılan devşirme sayısını tutturmak müşkil idi. Yüce divanınız bunun üzerine bir karar alarak, sayıya bakılmayacağı kararını verdiniz. Buyurmuştunuz ki, Hünkâr buyruğu yasadır. Ve yeni buyruk, eski buyrukların hükmüyle oclıyorsa, yenisi uygulanır. Adet belirtildiğine göre, eski yasanın hükümlerini uygulamak, daha güçlü olan yenisinin buyruklarına uymamak olur. Bu nedenle, sayıyı tamamlamak için, tek oğulun da devşirilmesi gerekir... Biz de hünkâr buyruğunun gerçeğini yerine getirmek için, en elverişli oğlancığı devşirdik. Ancak, anasının o oğuldan başka kimsesi olmadığını bilseydik, seçimimizi başka türlü yapardık.

— Sizin de kabul buyurduğunuz üzere, can yakılmıştır. Bir ana, haksız yere devşirilmiş oğlancığını istemektedir. Ancak belki oğlancık devlet görevlisi olmayı, köyde kalmaya yeğ tutar. Kendisinden sorulması ve eğer anasının yanını yeğlerse, defterden düşülmesi için, buraya getirilmesini istemiştik. Görememekteyiz...

— Kadı hükmüne karşı boynumuz kıldan incedir. Haksızlığı yapan biz bile olsak, düzeltilmesi sevindirir. Ancak takdir buyurursunuz ki, bizim bu davadan haberimiz yoktu. Olmadığından, dün sabah oğlancıkların bir bölümünü Kırşehir üzerinden Engürü'ye yolcu ettik. Çukurova'dan devşirileceklerle birlikte, ardan yola çıkacaklardı. Bu hatunun oğlancığı dahi, yola çıkanlar arasındadır. O yüzden buyruğunuzu tam uygulayıp, katınıza getiremedik. Bağışlayın!..

— Tez bir ulak hazırlansın. Hemen kararımız eline verilip, oğlancığın getirilmesi sağlansın. Sonra sorup soruşturur, gerekse anasına teslim ederiz.

Doyran can havliyle sıçradı. Haklı olduğu kabul edilince, sevinmişti. Ama, sonuçta oğlunu alamıyacağı anlaşıyordu. Giden ulağa vermezlerse. Ötekilerin ses etmesine olanak bırakmadan atıldı.

— Hükümünüzü veriniz efendim. Bunca yol geldim. Gerekirse, yüce sultanımızın ayaklarına yüz sürerek, oğlumu geri alırım. Kararı bana veriniz. Yetiştirdiğim yerde, hücceti verir, kararınızı uygulayım.

— Hay hay, - dedi biraz da sevinerek kadı. - Yalnız, eyalet sınırını aşarsanız, ora kadısına onaylatmanız gerekir.

— Hüküm her yerde geçerli değil midir efendimiz?

— Geçerlidir hatun. Geçerlidir ya, devletin size her yerde yardım edebilmesi, her yerin görevlisinin hükmü görmesiyle mümkündür. Anladınız mı?

— Anladım efendimiz.

— Öyleyse hüccet yazılsın, mühürleyelim.

Kethüda, divitini hokkaya banmış, kadının buyruğunu bekliyordu. Henen yazdı hücceti. Onaylamak üzere kadıya sundu. Mührün mürekkebinin kurumaya bırakmadı. Doyran Aldı hücceti. Kadıyı, divanı, Turnacıbaşı, Kethüdayı, Papazı, Antranik'i, Varteks'i unuttu... Mahkemeden çıktı. Çarşıya girdi. Birden ne yöne gideceğini sormadığını anımsadı. Durakladı. Önüne ilk gelene sordu. Kadın mı erkek mi olduğunu ayırmadan, öğrendiği yöne seyirtti.

Mordeniz gıdrek menevişlendi. Maviliğe dönüştü. Mavinin benzi uçtu... Çizgi çizgi duruluğa sürük-
lendiler. Reis, köprüde dimdik kerteriz aldı. Adacı-
ğı sancakta uzaklaştırdıktan sonra, güverte korku-
luğuna dayandı. Sesi, bilenen bir bıçak hışirtısıyla
buyurdu;

— Yelkenler mayna!..

Leventler, çıplak beden, yalın ayak seyirttiler. Yelkenler, dallarından kopmuş yapraklar örneği boş-
lukta sallandılar. Nazlı nazlı düştüler. Nasırlı taban-
lar, ip merdivenlerde yaylandı. Buyruğun son ses-
leri suda yankılanmadan mayna tamamlandı.

Çektirinin hızı duraksamadı. Dalgalar yakamozlu
köpükleriyle bordasında oynaşmayı sürdürdü. Forsa-
başı, gözleri reisin elinde tokmağını okkaladı. Yel-
ken gölgesinde uyuklayan forsalar davrandı. Tok-
mak, reis'in bir parmak işaretiyle sintine ağzındaki
davula indiği an, kürekler suya indirildi. Her vuruş-
ta kürekler dalıp çıktıkları suyu ittiler. Tekne hızlan-
dı. Forsaların, ilkin koltuk altılarını ıslatan ter, omuz
başlarına, alınlarına, saçlarının dibine tırmandı... Ta-
nelenip dökülmeye durdu... Çektiri, yüzyıllar öncesi-
nin bilici tapınağına sürüklenen hacılarına özenirce-
sine kaydı koyda... Didim moru, ışık tanrısının ak
gülümsemesiyle gözleri kamaştırdı. Forsalar, beden-
lerinin her deviniminde gerilen prangaların ağırlığını
biraz daha duydu. Gözleri denizin derinliğinde ışı-
ğa boğulurken, kulaklarında yansıyan tokmak takır-

asına uydular. Deniz perilerinin altın sarayındaki özlüğü düşleye düşleye tekne hızını ayarladılar.

Çektiri, denize akça çıplaklığıyla uzanıvermiş bir gelin salınmasındaki kumların üstüne yürüdü. Karaya oturduk, oturuyoruz korkusunun arasında, Reis'in gülücülüğü balkıdı. El işareti forsaları soluklandırdı. Çektiri hızını sürdürüyordu. Kıyının ıssızlığı alabildiğine yaklaşıncaya forsaların dinlenme umudu ertelendi. Sonunda Reis'in eli yumruklaştı. Forsabaşının tokmağı havada kaldı. Kürekler kaldırıldı. Her an yeniden inmeye hazır selâma durdular. Kulaklarında, demirin suya çarpışı yankılanınca, parmakları gevşedi. Bir ellerini küreklerden kurtarıp, terlerini sil-diler. Demiri ucundaki halat, teknenin hızında uzadı. Hız giderek kesildi. Ağırlaştı çektiri... Kaykıldı... Halat gerildi... Tekne yalpalayarak durdu... Deniz türküsünün ninnisine uymuş bir beşik sallantısıyla yorgun forsaların gözlerine uyku olarak çöktü yeniden!..

Tutsak miço, elindeki testiden doldurduğu şarabı, sıralar arasında dolaştırmaya başladı. Terli ağız-larda buruk, kekre tadiyla yudumlandı şarap. Kuru-yan damaklar, misket kokusuyla sulandı. Susuzluğunu gideren ya gözlerini yumup kaykıldı, ya küreğinin üstüne kapandı... Uzun bir mola kurtarmanın coşkusu, yorgunluklarını unutturdu. Tası geri verirken sevecen gözlerle baktılar miço'ya... Ne var ki gözlerinin derinlerindeki onulmaz yara, çubuğun yü-reğine çörekledi. Bir direnç zıpladı yüreğinden bilincine. Elindeki testiye kafalarına geçirmemek için güç tuttu kendini. Sanki durumlarının sorumlusuymuş gibi duyuyordu böyle baktıklarında. Acımayla, acınmanın karışık hüznü, beynini zonklatıyor, durumundan da, durumlarından da iğreniyordu. O yüz-

den, gözlerine bakmadan sürdürdü işlevini. Sıranın sonuna geldiğinde sandalın indirildiğini sezdi. Dönüp bakmasına kalmadan kürekler işledi... Alabildiğine dolu sandal, kıyıya yöneldi...

Yeterince levendin karaya indiği karana var-
diklarında, pusatlanıp, yaraklandılar. Reis dolma tü-
fengini kuşağının arasına yerleştirmeden doldurdu,
fitilini taktı... Silâhları, giyinikliklerinde sarktı... Ten-
lerinin üstünde bedenlerinin birer parçası gibi du-
ran oklar, sadaklar ve al kuşaklarına sokulu pırıl pı-
rıl palalar, cepkenlerinin simli kabaraları yanında bi-
rer yama gibi göze battılar. Levent ağaları da re-
islerini izleyerek ağır ağır tüfenklerini doldurdular...
Reis'in bir işaretiyle çabucak yamaca tırmanan göz-
cülerin ardından baktılar giyinme süresinde... On-
lardan gözlabildiğine bir olumsuzluğun bulunmadığı
güvencesini aldıklarında, kuşaklarından çıkardıkları
yemenileri kumda çabucak kuruyan ayaklarına ge-
çirdiler. Sandalın başında bıraktıkları Kara Kutluca'-
ya baktı reis;

— Biz atlanacağız levent dermek için. Sen Du-
va'nın getirdiği erzakı çektiriye atarsın. Sonra da
bıkmak yok. Yüzgeriye hazır bekle.

— Reisimiz yüzgeriyi bilmemekte yaşadıkça.
Yine de buyruğuna hazırız.

— Sen hazır olmaya bak levent. Deniz hakkı-
mızdan gelememekte ama, karanın kallesliğine şey-
tanın bile akli ermemekte.

— Şansınız gür ola reisim!..

— Senin de gücün bol ola... Erzakımız iyice azal-
dı.

— Güç bizden efendim Buyruk sizden.

— Kaldığına mı sıkılmaktasın? - diye kuşkuyla
sordu Reis. - Bildiğimiz deniz eri çokça konuşmaz.

— Reis izin verende, çenesi hiç durmaz buyururlar bizim için.

— Demek ki uzatırsak, altta kalan olacağız. Hadi kal sağlıcakla...

Yürüdüler. Deniz alışkanlığıyla, yaylanıp gitmelerine güldü Kara Kutluca. Çıplak bacaklarını sıcak kuma yaydı bir süre. Kuşağından tütün kesesini çıkardı. Kallavi bir sigara sardı kendine. İnce kâğıdın ucunu ıslattı diliyle. Dişleriyle kemirdi. İki parmağının arasında dolayıverdiği tütününün ince yanını dudaklarının arasına kıstırdı. Kav çıkmağını tutuşturdu. Avurtları kürek benzeri şişti. Duman damaklarında dolandı. Bulut bulut savruldu ağızından. Tütününü bitirinceye, ter içinde kaldı. Kuşağını çözdü. Çakşırının uçkurunu sıkıştırdı. Mavi mavi suya daldı. Arındı. Ürperdi. Aıştı. Söriledi. Yeniden kumların üstüne çıktığında, nefes nefese uzandı. Derisinden kemiklerine işleyen bir ısının yumuşamasında gevşedi. Bedeninden önce kazınmış kafası tutuşunca, doğruldu. Avuçladığı deniz suyunu köpük köpük başında gezdirdi. Fuçusunu ıslaklığın üstüne ö . . . Yeniden uzanarak gözlerini kapadı.

Salih Reis, ayak değmemiş otları çatırdatarak ilerledi. Ardında leventleriyle, tepeye ulaştı. Bildik gözlerini gezdirdi yörede. Duraksamasız ilerledi. Didim, öreninin höyüğüne ulaştılar. Yelin üfürdüğü topraktan, ısıtılı mermer başlıklar sırtıyordu kıvrım kıvrım. Yer yer sütun artıkları yığınlaşmıştı. Üstlerinden atlayarak yürüyüşlerini sürdürdüler. Güneş tüm yakıcılığıyla dikine göğüslerine yayıldı. Çepkenleri, özgür gövdelerini pranga bileziği gibi sıkı aya başladı. Leventlerden bir ikisi soyunmaya durdu. Reis'in bakışlarındaki ürkünç buyruk devinimlerini yarım bıraktı. Çıplak kollarına sarkan ter tanecikle-

rine aldırmadan, cepkenin sıkıntısına dayanmak zorunluluğunu duydular.

Yemenilerinin altında yer sertleşti. Toprağın engebesi, levent yürüyüşünün yaylanmasını zıplamaya dönüştürdü. Tüfenkleri ağırlaştı. Barut keseleri, fişil yumakları, ok sadakları, kılıçları, taşınmaz yük halinde bedenlerine çökeldi. Reis ardısıra gelenlerin hamlığına aldırmadan, hızını artırdı.

Öreni geride bıraktılar. Yeniden çimenleri sararmış düzlükte yürümeye durdular. Kendi alışkanlıklarına kavuşmuşcasına hızı arttı leventlerin. Reis'in hızına uydular eski biçüsünde zorlanmaksızın. Bir höyüğe sardıklarında, günün sıcağı iyice bindi omuzlarına. Ayakları sürüklenmeye, fuçularının düğümü ıslak ıslak enselerini dövmeye başlarken, umutlandırdı onları Reis.

— Az ötede Bafa çayına varırız. Dilerseniz bir soluklanıp, sonra davranırız.

Sakallarında ısılayan yorgunluk gülümsedi birden. Kuşağını denkiestiren, ayaklarını açtı. Reis'in bunca coşkulu yürümesi, utandırdı gençleri. Utanç hızlarını dürtükleddi. Höyüğü tırmandıklarında, Salih Reis'in yanılmazlığına bir kez daha inanç duydular. Çay ayaklarının altında ıslıl ıslıl çağrı çıkarmaktaydı.

Seyirtmelerine komadı Reis. Teknede olduğunca kollarını açtı. Cepkeninin işlemeli kolları, kartal kanatları gibi gerildi. Duraksayıverdi koşma dürtüsü.

— Tekin değildir leventlerim. Çektiri'yi bir gören olursa, tetik durmamız gerek. Baskından öylesine yılıgındır ki bura insanı, havadan haber iletir.

Gözlerinin denizi kollarcasına devinmesi, ötekileri de dikkate kesti. Yürüyüşleri sessizleşiverdi. Be-

denleri öne doğru büküldü. Avına sokulan kurt örneği, pusuya derneştiler.

Salih Reis'in parmakları, buyruk olup çaynaştı. Çapgan Mergâh'la, Menkli Musa hemen öne çıktılar. Kör Veli, öne çıkanları da aştı... Yokuş aşağı, ağaçları siperlenerek dere boyuna ulaştı. Bakındı, arandı, tek gözünü kıpırdayan ot üstünde yoğunlaştırdı. Sonra kolunun bir işaretiyle, güvenliği bildirdi.

Topluluk yanına varanadək, çevreyi tarama, sürdürdü. Suyun başında toplastıklarında,

— Görebildiğimce, Türkmen bile burdan geçeli çok olmuş.

— Gözalabildiğine bak bakalım.

— Baktım Reis. Gözalabildiğinde, canlı olarak böcekler ve dahi kuşlardan başkası yok.

— Topağaçların altına da bir iyice baktın mı?

— Baktım. Bir şey görünmemekte.

— Görünmemekte mi? Olasız!..

Kör, gözkapagını yırtarcasına açtı. Gözbabeği sanki büyüdü, uzadı, topağaçların oraya vardı döndü. Reis'inin kaygısına bilinçsizlikle katıldı hemen ardından.

— Olasız!.. Hiç bir şey görünmemekte!

— Belki biz erken gelmişizdir. Azbiraz soluklanalım.

— Eşüstüne Reis.

Sürekli yürümek tümünü bitirmişti sanki. Geminin içinde, pire gibi sıçramaya alışmış olanlar, dere kıyısında çırpınmaya durdular. Elini yüzünü yıkan, kaykıldı. Serin çay suyu, gırtlaklarında lıkırdadı, canlandılar. Gölge, ince ince ısıklıklarında esti. Elleri kuşaklarında tütün keselerine yollandı. Reis tümünden önce davranarak, ağzına bir

avuç tütün attı. Duman rksyle, kğıtları keseye tıktılar. Avuladıkları tütünü dillerinde dolandırıp, dişlerinde ezdiler. Sarı yapıncak rneğİ tütün, tk-rklerini çoğaltarak karardı. Ardarda, aya tkrdler. apgan Mergn, deniz alışkanlığİyla, uçkurunu sıyırdı. Derenin başına dikilerek işemeye başladı. Birinin davranışından gevşediler. Dere boyuna dizilip, sidik yarışına girdiler.

Kr Veli'nin tek gözü, durmaksızın yöreyi tarıyordu. Ve o tek göz böylesine dnenmeye başladığında, güvenlik gzalabildiğİne sağlanır inancı, her birini ocukluğının kaygısızlığİna götürüyordu.

Reis, krn tek gözünde hiç bir kıpırtı izi göremeyince, dişlerini kıstı;

— şimdi vardığımda camus dvesi benzeri çamura yatmakta bulursam, ben bu mütevellinin kulaklarını kesmez miyini?

— Kessen de haklısın Reis? - diye ilke kez konuştu opur Buğ. - Altın sesi yerine, kelle korkusu yolasaydık, daha doğru olurdu.

— İki vurgun bir arada olmaz buyurmuştur Hızır Reisimiz. Kural olmuştur buyruğ bilmez misin?

— Biz bilmekteyiz reisim. Bildiğimizden can vurgununa girdiğimizde, mal vurgunundan vazgelelim isteriz. Ne var ki, annacımızdaki insan olacağına, kşeklendi mi böyle, isteğimizin yanlışlığİna inanasım geliyor. Ve dahi tepem atıp, varıp almalı diyorum.

— Eh, bu da iyi bir iştir. Vardığımızda, mütevelliyi sana armağanlarım. Tepenin nice bir attığını birlikte seyreyleyip, gneniriz.

— Sahi mi reisim, - diye sırttı opur. - Sırtmasıyla, suratının buruşup, ürkünç gözeneklerinin her biri seyrimeye başladı. iek bozuğnunun derin

mardan korkacak biz olamayız. Elimize bir ödöl düşmüş, daha dişimize çalmadan, ürümeye duranlar hazırlıklı olmalı ki şamara, adem olduğu ortaya çıka.

— Baka reis, görmektesin bu çopurun ettiklerini. Bizi de kendi çukurunda debelenmeye çağırılmakta ki, suçuna ortak eyleye.

— Biz bir suça tüğ dikende, Kör yoldaşımız içinde belenmesin görülmüş değil. Hem de öyle bir belenme ki, yiğitlerin edebini bozmayacağımızı bilsek, Maşrik Berzahında, olanları bir bir deyiverirdik ki, Hızır Reis'in elinden nice bir kurtulduğumuza siz de şaşasınız...

— Sus bire yanşak çopur!.. Sus ki suç torbasını açmaya sıvanmayalım. Ola ki bu arada reisimizin bile bilmediği nice bir kirli çamaşır ortaya dökölüp, başımıza dert örmeye... Sus ki, toparlayalım torbamızı bir güzel.

— Bilmediğimiz pek çok şey olduğunu anımsattınız. Turgutça reis, bizi, sizin güvencenize bırakırken, dedi Salih Reis.

— Tövbe reisimiz. - diye atıldı Kör Veli. - Biz nice kötü uğrular olalım ki, reisimize güvence sağlamaya kalkışabilelim. Bir çopur, bir kör ve dahi bir çolak kim olmaktadırlar ki, Turgutça gibi bir büyük reis, onları böyle gereksiz yerlerde kullanmaya sıvansın? Yok, bu doğru olamaz. Biz leventliğe soyduğumuzda, şunu bellemiştik. Cennetmekân Oruç reisimizin çektirgesindeydik. Levent reis'in önünde vuruştuk. Gerektiğinden. Amma, konuşamaz gerekse bile. Kocamışlığımıza vererek ses etmemektesin boşboğazlığımıza reisim. Bir de böyle haddimiz olmayan işler yüklemeye sıvanırsan, biz iyiden iyiyö ölüler denizinde cürümeye durduk sayılır.

— Ve dahi çürümekte de hak etmişliğimiz olur, - diye tamamlamaya durdu Çopur. - Korsan töresinde edepsizlik kuraldır da, saygısızlık olabilemez. Neden dersen reisim, bizim iler tutar olan bir tek saygımız kalmıştır. Onu da yitirdik mi, bunca kan saici ne üzere tutulabilir? Hiç bir güç onları avkan kendi yüreklerinden çekin olamaz. Olamayanda, bağışla saygınız yerinde kalsın ve dahi bu gençler buyurdıklarını duymamış olsunlar ki, akılları bozulmaya.

— Akılları bozulanın akıllarını, kafatasının içinde ezmeye reisimizin gücü yetmezmiş gibi deli köşek, - dedi Kör Veli. - Hele bir saygısızlık etmeye görsünler ki, bizim bıkıqlı dilimize kalmadan reisimizin balyoz yumruğu erişmemekte mi?

— Kendiniz buyurmaktasınız ki kocalarım, - dedi Saiih Reis, - töremiz saygı üstüne kurulmuştur. Biz reis olsak da, nice bir saygısız davranalım ki, büyük reislerimizin bağışını unutalım.

— Bağış!.. Biz üç sergerde mi bağış olmakta size reisim? - dedi Çopur Buğa. - Biz reise dert oluruz ancak. Oruç reisimiz, rezilliğimizden bıktığından aktardı, Hızır reisimize... Turgutça reisimize de, saygımızı yeterince geçerli kılamadığımızdan dert olduk. Baktılar içlerinde yumruğu pek reisimiz siz durmaktasınız, belki adem oluruz düşüncesi ve dahi iyi niyetiyle, yanınıza verdiler

— Büyük reislerimiz, koydukları kuralları kollamasını da bilmekteler öyle ya. Bildiklerinden, yardımlarını her zaman omuzbaşımızda bulmamızı söylediler.

Kör Veli yeniden konuşmaya hazırlanıyordu ki, davranıp dikildi.

— Uzakta bir kervan görmekteyim. Katırlar, denklenmiş gelmekte.

— Bafa mütevellisini tanımakta mısınız?

— Bildim!.. Kara Zinnur denilen köşek olacaktı. Ta kendisi!.. Katarın başında kasılarakdan gelmekle.

— Öyleyse, Çopur kocamızın avı elinden uçmuş bulunmakta. Katarda at da olacaktı?

— Vaar!.. Arkada seyisler yedip gelmekte.

— Duva katarı kıyıya indirirken, biz de atlanı, yola düşeriz.

— Hay hay reisim, - diye ayrıldı kitleden Duva.

Salih reis'le birlikte ağaçların altından çıktılar. Katar, onların devinmesiyle iz sürüyormuşçasına doğru ağaçlara yöneldi. Kavuştuklarında, Reis, katırların yüklerine bir göz attı. Beğenmişliği gözlerinden belli oluyordu. Kör Veli'yle, Çopur Buğa reis'in yanında bittiler.

Zinnur atından atladı. Reis'in önünde yere değin eğildi;

— Bağışlayınız efendimiz. Türkmen koyunları sürmüş bulunduğu, yaylağa haber iletmemiz gerekti. Kavurmalar gecikende, biz de ağırdan almak zorunda kaldık.

— Azbiraz daha gecikmeliydin ki, - dedi reis'ten önce Çopur. - Azbiraz daha gecikmeliydin ki Kara Zinnur, sana bir korsan ovunu eyleyelim.

— Gecikmek, elimizde olan bir durum değildir Çopur reisim. Biliriz ki, Salih reisimizin sağ yanında siz, sol yanında Veli reisimiz gözünü dikip beklemektedir.

— Bildiğinden de, tez tutmamaktasın elini öyle mi? - diye sordu Çopur Buğa.

— Yaylak yolunu bilmektesiniz. Ulağınız erişende at çatlatmacasına buyruk yolladık. Yine de sizi beklettikse, bağışlamak büyüklüğün şanıdır.

— Erzak ağzımıza yaraşırsa, gelen kezde alkışımızı alırsınız Zinnur ağa, - dedi reis.

— Sürümüzün en semiz toklularını kestirdik buyruğunuza. Ambarımızın has ununu yüklettik. Bahçelerimizden azbiraz meyveyle sebze derlettik. Zeytini, yağı, tulumlanmış peynirle keselenmiş yoğurdu da unutmadık, ulğünüzün buyurduğu gibi. Herşey bir tamamdır umarız.

— Biz de umarız ağa, - dedi reis. - Atlar yürüğe benzer.

— Yürüktürler ki, Menderes ovasında izini tutacak hayvan bulunmaya.

— Görürüz. Hele siz buyrun. Sandalımız kıyıda beklemekte. Duva levendimiz de, kolbaşılığınızı yükleyenecektir.

— Hemen varırız efendimiz. Hemen teslim ederiz buyurduklarınızı bir tamam

Onlar, kıyıya doğru yönelirken, atlandılar. Reis, dizgin boşaltarak, tırısra kaldıracı atını. Leventler ardisıra izlediler. Bir süre, katarın geldiği yönde gittiler. Bir höyüğe varınca, tırmandılar. Kervanın gidişini gözledikten sonra, dizgin boşaltıp, sağrı mahmuzladılar.

Atlar can havliyle fırladı altlarından. Dizlerini mengene gibi sıkıştırdılar. Kaykılıp zıpladıktan sonra dengelerini bularak, durmaksızın hız alan hayvanların üstünde, yel önünde yelken örneği gerildiler.

Vakıf toprağı ortasından geçtiler. Menderes kıyısına ulaştılar göl çevresini aşarak. Atların başlarını ırmak akışının tersine çevirdiler. Sağrıları köpüklenmeye başlarken, gözleri ışıladı. Toprak damlaların tuzunda kırılan gün ışığı, sevinçlerinde oynaştı. Kılıçlarını yoklayarak, köy yolunda seyirttiler. Köye gir-

melerine gerek kalmadı. Irmakla, zeytinliklerin kesiştiği dönemeci aştıklarında, dizgin kastılar.

Hemen önlerindeki meydanda, yumruklaşmış bir yığın onları bekliyordu. Durdukları zaman, içlerinden en irisi ileri çıktı;

— Salih Reis'in leventleriyseniz hoşgeldiniz, - dedi.

— Öyle biliniz, - diye yanıtladı Reis.

— Biz de sizi beklemekteydik. Durali Ağa, Karasulu'ya geçti. Ordan da Akören'e gideceğini, bizim sizi beklememizi buyurdu. Selâmını iletirsek, köye zarar gelmeyeceğini de birlikte belirtti.

— Bizim dardımız levent. Köye zarar gelmesi ne olmakta?

— Bazı reisler, köyümüzün ikrarını bilmemekte anlaşılan efendim. Baskın verip, levent kaçırmaktalar. Bu yüzden, il erleriyle, yiğitbaşlar tetikte olmak zorunda. Bu zorunluluk da biliyorsunuz, sonunda köye zarar getiriyor.

— Siz gönüllü mü çıkmaktasınız?

— Salih Reis, Turgutça Reis, bir de Hızır Reis buyuranda, tümümüz gönüllü çıkarız efendim. Bunlara levent olmak, masallarımızın, düşlerimizin tutkusudur.

— Ya biz sizin aradıklarınız değilsek?

— Ölüm korada da, denizde de ölüm değil midir efendim? Aldatılmışın öfkesi, yenilmişin hincından daha güçlüdür. Reis olan reis de bunu bilmeyecek değil.

— Doğru, hakkınız var. Yukarı köylerin yiğitleri de, böyle düşünmektelerse, yeterince levent devşireceğiz, demektir.

— Böyle düşünmemek olmaz. Bunca nam alan reislerimizin elini öpmek bile yeterlidir.

— Yeterliyse, Durulü yoldaşımızı burda bekleniye yelim, - dedi Salih. - Siz nasılsa yeniden pusatılacaksınız. Bizim kurallarımıza göre. O yüzden, burda soyunun. Yoldaşlarımız sizinle bile gelecekler. Biz de yukarılardan toplanan yiğitleri bir gözden geçirelim.

— Başüstüne, - dedi delikanlı. - Yaya gideceğimize göre, anca ulaşırız.

Kuşaklarındaki hançerleri, bellerindeki kılıçları, omuzlarındaki yay ve sadakları göstere göstere soyundular. İki levent kendiliğinden ayrıldı topluluktan. Gençler bir kısa an köy yönünde durakladılar. Sonra başlarını önlere eğip, atlı leventlerin önü sıra ilerlemeye başladılar.

Reis, yeniden mahmuzladı atını. Yanıbaşına sokulan Kör Veli'ye;

— Biz mi kocamaktayız, çalap çarkı mı tersine döndürmekte?

— Deniz eri kocamaz reisim. Anladığımca, çalap çarkın kolunu elinden kaçırmış olmalı.

— Bunca üremeye kırmızı mı dayanır ki, kolunu tutabilsin, - dedi Çopur. - Bizim ettiklerimiz bire bin katılarak anlatılmakta anlaşılan. Yiğit de tüylenip, kanı bitlendiğinde, masallara kapılmakta bir güzel. Köyde kolayım dese, toprak yetmezlenir. Sipahilik, eskisi denli kolay değil. Yeniçeri ocağını dönmeler alazlamakta kurulduğundan bu yana. Neylesin Türkmen genci? Daha ilk naralanmada bize katılmakta.

— Hem de dere geçerken kırk kez yoklamayı gelenek edinenler, deryanın ortalık yerinde savrulmayı göze almakta ha mi?

— Öyle ya... Vurğunun büyüğüne sarınmalı yiğit dediğin. Eh, bu da bir denizde kaldı.

— Yakındır Çopur reis, - dedi Kör. - Yakındır,

denizi de düzene komaya sıvanırlar. Seyreyle o zaman olacakları.

— N'olurmuş? Devlet düzene girecek deyende, başkaldırıp rezillik mi çıkaracağız? Baksana, gönüllü davranan yiğitler, gönülle bir de üstümüze hörlemeye başlarsa!

— Başlamaları da gerekmede benim anladığım. Yoksa böyle levent yazının tadı mı olurmuş? Adem kendiliğinden boynunu uzatıp, ben gelmekteyim ağa deyende, elim oyağım tutuşmakta. Oysa şöyle bir hınçmalıyız adamı. Sinamalıyız gücünü alta gitsek de. Böyie gönlüyle gelen, yarın gönlüyle sışıymaya durursa, denizin ortasında Kadiri dervişleri gibi cavlağa soyunuruz ki, Cenevizli Dorya kıvancından köçekliğe dura...

— Yok kocalarım, - dedi reis. - Bilmektesiniz ki, kişi denizi istemezleyebilir. Hiç yüzünü de görmez. Yaşar gider. Ama bir kez havasını çekti mi ciğerlerine... Gayrı deniz istemezleninceye bırakıp savuşamaz.

— Ciğerlerine çekeceği hava mı, damarlarına dolacak ağı mı tutsak eder onu reis, - dedi Çopur yüzünü buruşturarak.

— Nice dilersen söyle. Ama, tutsak eder ya

Koyu çıktılar. Denizin iyice koyulaştığı noktaya değin kürek çekti forsalar. Mayna yelkenleri öylece bıraktılar. Çevredeki kara parçaları, her gözde derlenip toparlanmış birer çizgi haline gelinceye, ilerledi çektiri. Sonra birden dalgaların kendi çırpıntısında belli belirsiz yalpalamaya durdu.

Duralı, derlediği levent adaylarını güverteye sıraladı. Salih Reis, her birinin önünde duraklayarak

suçlarından ayak tırnaklarına değin gözden geçirildi. Durali'nin seçimini her adayda biraz daha onaylayarak, denetlemesini bitirdi. Güverteye çıktı. Gözünün bir kıpırtısıyla, Çopur Buğa, güvertenin köprüye bakan boşluğunda belirdi dev örneği... Kirpiksiz göz kapaklarını kirpiştirdi. Çekik gözlerinin akı bütün büyüdü. Yüzüne sevecenlik vermek istediğinde daha bir artan ürkünçlük sırtışını yerleştirdikten sonra;

— Beri bakın yiğitler, - dedi. - Her biriniz, erlikte benzersiz olabilirsiniz. Ama, bir bakın yörenize. Burası deryanın yiğitlendiği yerdir. Ve dahi levantlik odur ki, kişi ilkin denizle boğuşmasını bilmek zorundadır. O yüzden, ilk işiniz, denize güvenmek ve dahi denizin size güvenmesini sağlamak olacaktır. Şimdi ben naralanmaya duracağım. Naralanmam bittiği anda dal palamı sıyrıp, bekleyen paralayacağım. Yani ya, anlayacağınız, bir yanınız derya, bir yanınız pala. Yiğitliğiniz hangisiye seçerse, o yanda kalın. Şurasını diyeyim ki, derya kendisiyle boğuşanı sever, bağışlar. Çopur Buğa ise, bağışlamanın nice bir avanaklık olduğunu bilir. Belki de yüreci derya ölçüsünde geniş olmadığından. Hadi bakalım, kuşca canını seven, azbiraz ıslanmayı göze alsın.

Palasını sıyırdı. Küpeştenin başında dikilmiş titreşmekte olan gençlere acımasızca baktıktan sonra, naralanmaya başladı;

— He, hey! Baba Oruç'tan adımız... Hızır Reis'ten andımız... Turgutçe'den kanadımız... Salih Reis'ten yadımız!.. Akdeniz otağımız... Mağrip'tır ocağımız... Yiğide açık kucağımız, ödleğe öğüttür palamızı!.. Üçler yediler aşkına... Ustalar, pirler meşkin. Hul.. diyelim, can verelim, nam alalım, yürekten

korkuyu atalım. hey... Varmaktayım, sepelenin bakalım, - dedikten sonra, palasını havada bir iki şaklattı...

Sırtlarında çakşırdan öte bir giysi bulunmayan gençlerin bedenlerindeki ayva tüyler ürperdi. Bir titreşme, dizlerinden çenelerine ağıdı. İlk acıklı acıklı baktılar Çopur'a... Her savurtuşta palanın biraz daha yaklaştığını ürküyle gördüler. Titreşmeleri daha bir arttı. Yine de oldukları yerde dikilip kaldılar. Su, paladan daha korkutucuydu. Pala kulaıklarının dibinde vınıldamaya başlayınca, duraksamaları son buldu. Kendilerini sakınmak isteği, suda şakırdadı. Birbiri ardınca, denize atladılar.

Aydın, ilkin denizin dibine değin indiğini sandı. Ürküyle debelendi. Ayaklarını karnında birleştirdi debelenirken. Dipte yan yattı. Can havliyle çırpınca düzeldi. Düzeldi düzelmez de her devinmesiyle yukarı ağıdığını sezinledi. Başı suyun üstünde kaldı bir an. Yeniden battı. Bir kez çıkabilmenin güvenliğini aradı içinde. Korku, güveni bastırdı. Çırpındı. Bağulmak üzereyken, başını suyun üstünde sezince ağzını açtı. Soluklandı. İlk ciğerlerinin dolduğunu ayırdı. Hemen ardından gırtlğından aşağı tuzlu suyun buruk basıncıyla sarsıldı. Suyun içine kusmak tutkusıyla tutuştu. Gırtlğı yandı. Midesi allak bulak oldu. Ciğerleri ıslandı. Debelendi yeniden. Dengesini büsbütün yitirdi. Kendini salıverdiğinde, suyun yüzünde olduğunu gördü. Şaşırdı. Batmaya kalmadan soluklandı. Yeniden battığında, kesin bir güvenle doldu. Salt ellerini kıpırdatarak devindi. Başı suyun üstünde durabiliyor, nefeslendiği hava ciğerlerinde serin serin dolanıyordu. Su üstünde kalabildiğinin bilincine varınca, gözlerini açtı. Hemen önünde, bir balık kıvancıyla dolanan levendin gövdesini

seçti. Devinimlerine oykündü. Öykündüğü anda, kendini yeniden dipte buldu. Dersini almanın bilisiyle, yüze çıktı. Levent, aralarında dolanmasını sürdürüyordu. Dengesini yitirmemeye çalışarak, kollarını kullandı. Suyun içinde, batmadan kaydığını ayırdı. Yeniden uzandı. Biraz daha kaydı. Kollarına güç, bezenine denge, oyaclarına bir devinme gelip çakıldı. Her devinmede biraz daha kaydığını bilmenin sevinç, gülümseme oldu, yüzüne yayıldı. Koyu mavilikte al al yandı yorakları. Suyun serin şıptısı omuzlarını, boynunu, nefeslenen ağzının içini okşadı. Aldırmadı. Kulaçları birbirini izledikçe, yüzmenin kolaylığına kaptırdı kendini. Çektiriye doğru yön tutarak, hızlandı.

Bordaya yaklaştığında, elinde halatla Çopur Buğa'nın beklediğini seçti. Aşağıdan yukarıya ürküyle baktı. Çopur yüzün başarı kıvancıyla ışıladığını gördüğünde, ısınverdi Buğa'ya. Önünde yüzen halata yapıştı. Daha kendini hazırlamaya olanak bulamadan, güverteye yayıldı. Bedeninden, çakşırından damlayan su, güvertenin tehtasında ıslak ıslak ışıladı. Gırtlığındaki burukluk, midesindeki acılık, bulantı, kusma isteği bitti. Bağdaş kurdu oturduğu yerde. Denizde debelenenlere baktı. Daha kimse kendiliğinden dengesini bulamamaktaydı. Fazla batıp çıkanlara balık örneği yüzenler yetişip, su yüzüne çıkardıktan sonra saliveriyorlardı. Akçatepeli Mürsel, kurtarıcısının boynuna sarıldı ürkü içinde. Birlikte batıp çıkmaya başladılar. Levent itiyor, Mürsel kıyasıya sarılıyor. Sonunda birlikte gözden yittiler. İkisinin birden ölümüne ağıt yakmaya durdu içinden. Az sonra, başları suyun üstünde göründü. Levent, Mürsel'in saçlarından çekerek, bordaya yaklaştı. Halat'ın kemandini gövdesine geçirdi. Çekip, güverteye yaydı Ço-

pur, Mürsel'i. Halatı leventle attı. Ötoki, batıp çıkana-
lara doğru uzaklaşmıştı. Çopur bakındı. Çolak, pire
gibi yetti. Mürsel'in başına çörekledi. Gövdesini
dizine dayayarak, ağzını, ağzının içine aldı. Avurtla-
rının körük gibi şiştiğini gördü Aydın. Derin derin
üfledi Çolak. Tek koluyla gövdesini sıktı bir süre.
Göğsünü avktı Mürsel'in. Sonra bileğinin ucunda bir
tek çengelle sonuçlanan sağ elinin alışkın yerdi-
miyle derleyip, yüzüstü kapatıverdi. Çıplak ayağıyla
bir iki bastı sırtına. Sığazladı omuzlarına doğru...
Mürsel daha Çolak ayaklarından tutup, başüstü di-
kerken, öğürmeye başladı.

Çopur, bordaya değin yüzmeyi başaranları, ye-
mine takılmış balık örneği güverteye atıveriyordu.
Yüzgeç leventler de ıslak ıslak tahtaların üstüne
uzandıklarında, Kör Veli tek gözünü her birinin üs-
tünde gezdirdi. Köprüden, dirseğini korkuluğa daya-
yarak olanları seyreyleyen reis'in yanına vardı.

— Gölgenizde hiç eksiksiz, çömezlerimiz deniz-
le tanıştılar.

— İyi! Ustalığınıza sağlık,

— Sağol reisim.

— Bugünlük mola!..

— Başüstüne!..

Molla Ferhat, çekinerek kaptan köprüsüne gir-
di. İki yanına bakındı. Abaroz duvarlarda ince bir
zevkin çekiciliğine takıldı gözleri. Tahtanın koyu gü-
lümsemesi üstünde, deri üstüne çizilmiş bir dünya
haritası duruyordu. İki yanında zengin vurgunların
anısını canlandıran iki murassa kılıç, haritaya göz-
cülük eder gibiydiler. Değerli postlarla, gümüş, al-
tın şamdanlar, sedef kakmalı komodinlerin üstünde

ışıl ışıldılar. Şamdanların üstünde altın çerçeveseli Venedik kristali aynalar, hemen yanlarında altın püsküllü Barbaros sancağı duruyordu.

Salih Reis, pıst kaplı koltuğuna oturmuştu. Önünde sayfaları altınla varaklanmış, minyatürlü kalın bir kitap vardı. Dalgın gözleri, kitabın satırları arasında uçarcasına seyirtiyordu. Molla dönüp dönmekten ikircimli durakladı. Durakladığı anda başını kaldırdı reis;

— Gel Molla, buyur, - dedi.

— Size dileğim vardır reis efendimiz, - diye sokuldu Molla.

— Buyrun!..

— Günlerdir devşirilen çömezleri seyreylemekteyiz. Çopur Buğa, Kör Veli ve dahi Çolak Solu kullarınız, her birini adınıza yaraşır levontler kılmak isteğiyle eğitmekteler. Bu usta döğüş eğitmenlerinin üstüne, yer ve dahi derya yüzünde birinin dahi bulunabileceğini sanmamaktayız. Kapıkullarının eğitim ve dahi yarışmalarını seyreylemişliğimiz, eğitmenleriyle tartışmışlığımız vardır. Bu biliyle savlarız ki, bu eşi örneği bulunmayan silâhşörlerin çömezleri, o eğitmenlerden üstündür. Böylesi eğitmenden ders almak bir döğüşçü için bulunmaz olanaktır...

Salih Reis, yoldaşlarının öğülmesinden hoşnut, gözlerinde coşku pırıltılarıyla bir süre Molla'nın gözlerine baktı. Sonra, aklından geçenleri okumuşcasına sözünü kesiverdi;

— Bilmekteyiz Molla!.. Derya üstünde onurla sancak gezdiren nice bir reis var ise, onların eğitiminden geçmeye borçludurlar ünlerini, - dedi.

Molla reis'in kestirip atmasıyla ikircimlendi. Aklından geçirdiklerinden pişmanlık duydu bir an. Dö

nüp gitmek için yol aradı. Sonra kendince gerekçesini bulmuş olmaktan kıvançlı directti;

— Turgutça Reis'i cennetmekân Barbaros Hayrettin Paşa'mızın yetiştirdiğini işitmiş idik! - diye dürtükledi.

— Deryada iş levendin, ad reisindir molla, - dedi gözlerindeki gülücükleri kırıştıtararak dingin dingin Salih Reis, - Ancak Hızır babamızı bile sözünü ettiğin o üç koca yetiştirmiştir!..

— Hayreddin Paşa'mızı bile öyle mi? - diye cıduğu yerde sallandı Molla. İnançsızlığına gerekçe aramak amacıyla, mırıldanmadan edemedi. - Oysa hiç göstermemekteler?

— Deryada kimsenin kocamaya zamanı olmamakta mollam, - dedi gözlerinin içinde kıvılcımlanan bir alayla reis. - Ancak bu kural kocalarımız için geçerliğini yitirmiştir. Çok uzun zamandır, çok ünlü babalarımızın öğütçüsü olmak, onları dinç tutmaya yetmekte olsa gerek. Sizin istediğiniz bir şey mi vardı?

-- Diyecektik ti efendimiz, - diye umulla atıldı Molla. - İlerde namlı reislerimiz olacak bu günkü çömezler salt doğuş bilimiyle yetişmemeliler. Sizin de buyurduğunuz üzere, bütün bilimleri, - yanlış bir şey söylememek amacıyla yutkundu. Aklıhdakileri yeniden evirip çevirdi. Bir kararla sürdürdü. - Edinmeleri bir zorunluluk. - Yeniden durakladı. Diliyle kuryan dudaklarını ısladı. Reis'in tepkisini gözledi uzun uzun. Yüzünden, gözlerinden hiç bir şey anlayamayacağına karar verince, yeniden sürdürdü sözünü. - Salt kavgayı öğrenmeleri, gelecekte yanlış hükümlere yöneltebilir onları. O yüzden buyurursanız, dini diyaneti, bilgi ve bilimi de meşketmelilerdir. İzniniz olur ise, biz elimizden geldiğince yoldaşlarımıza yardım etmek dileğindeyiz.

Reis, Mollanın aklından geçmekte olduğunu anlamışcasına, kaşlarını kaldırdı. Parıltılı, ama gözbebeklerinden ne düşündüğünü hiç açıklamayan keskin bakışlarının altında, ayak değiştirdi Molla. Sıkıntıyla bekledi. Sonunda, yanıt tane tane döküldü; - Eğitim işlerinden onlar sorumludurlar. Dileriz ki, sözünü ettiğiniz eksiğin tamamlanmasında güçlük çıkarmazlar. Varın, kendileriyle konuşun, - dedikten sonra, başını kitabına eğdi.

Molla, ağır ağır döndü. Kapıyı sessizce kapadı. Ağır ağır çöken karanlığın içinde sallandı bir an. Reis'in söylediklerini evirdi çevirdi. Kesin izin alıp almadığını yokladı. Her türlü yorumu açık bir yanıt verdiğini düşündü uzun uzun. Buna göre, ne yapması gerektiğini düşünerek, üçlüyü aramaya başladı.

Güvertenin köşesinde, sırtlarını halat kangallarına dayamış, oturuyor bulunca, yanlarına çöreklendi. Söyleşinin suskunluğuna geldiğini anlamadığından, söze girdi;

— Sizin çömezler üstünde ödenmez hakkınızı gördükten sonra düşündük ki, çabonza yardımcı olmak, boynumuza borçtur

— Sağolasın Mollam, - dedi Kör Veli. - Sahn-i Saman medresesinde müderrisliğe soyunmuş bir bilgenin, çömezlerimizle bilece bizi de eğitmesi, hepimizi ödenmez borç altında bırakır.

— Ancak, - diye söze girdi Çopur Buğa, - yigitler çokça yorulmaktadırlar. Bu yorgunluk içinde, sizin değerli bilgilerinizi özümleyebilecekleri konusunda kuşku duyarız.

— Haklısın, - dedi Çolak Solu. - Bilgi, dingin bir beyin ister. Dingin beyin de, ancak yalıtılmış bedende bulunabilir. Onca yorgunluğun üstüne, bilginin

yükü binende, korkarım mollamız öfkelenen. Neden dersiniz, yiğitler daha Mollamızın yanık sesiyle, söze girmesiyle uyuklamaya başlayabilirler.

— Bunca öğrenci yetiştirdik, - dedi güvenli güvenli Molla Ferhat. - Uytutmanın yolunu bilmekteyiz şükürler olsun. Bilgi öyle bir pınardır ki, derin uykudakileri zıplatıp kaldırır iyi sunulduğunda.

— İyi sunulacağından kuşkumuz yok Mollam, - diye yanıtladı Çolak. - Bizi düşündüren, çömezlerin algılama yeteneği. Sizin sunacağınız bilgi öylesine derindir ki, yalınkat döğüş erlerinin bu pınarın dibinden sulanması olanaksızdır. Siz elbette medreselerde, sözü dilediğiniz gibi kullanarak, ilgiyi çekmektesiniz. Ama, unutmayın ki, suhteler, vakıf imaretlerde, ekmek elden su göiden yalıtılmakta, salt sunduğunuzla yetişmek amacına yöneltilmektedir. Bizim levent adaylarımız ise, döğüşün içinden paçayı kaptırmadan çıkmaya koşuludur. Aralarındaki ayırımı düşünürseniz, onlara gerekli olanın, yaşamının yollarını edinmek olduğuna hak verirsiniz.

— Bilgi de yaşamının yollarından biri, başlıcasıdır, - diye sertlendi Molla. - Bilmeyen kişi, salt bilek gücüne kalır. Bilek gücü de daha güçlüsünün önünde geçersizdir. Oysa, bilen kişi, gücünün yittiği yerde, bilgisinin yardımıyla kendini kurtarır.

— İşte onlaşamadığımız yer de burası, - dedi Kör, - Bizim düzenimiz kendini kurtarmak üzere değil. Kurtulması gereken gemidir ve dahi gemiyle birlikte dövüştür. Yani hem yaşayacaksın, hem yeneceksin. Oysa, senin kalıba danişmendlerin, fetva vermekte yamandırlar. Fetvayı uygulamak söz konusu olduğunda, bileği güçlü adam ararlar. Siz fetvacı yetiştirirsiniz. Biz uygulamacı.

— Kuramla uygulama çakıştığında işler düzenli gitmez mi Kör ağa?

— Kuram, yaşamla ilişkin olursa gider elcet. Olmayanda, savaşıyı şaşırtır ki, bizim buna hakkımız yoktur. Senin sanatın kuramcı yetiştirmek. Nedir kuram dediğin? Düzenin olduğunca işlemesini sağlayan bir araç mı? Öyle olanda, döğüş içre nice bir yararı vardır. Döğüş düzen dışıdır bilmektesin. Düzen dışında, düzene aykırı kuram gereklidir. Eğer elinde böyle bir gereç var ise, buyur al gürzü, kılıcı, oku, eğit... Yok ise, kaltabanlığa sürükleme levedi...

— Durun hele, - dedi kaygıyla Molla. - Bizim söylediklerimizle, sizin söyledikleriniz, birbirinden ayrı değil. Biz demekteyiz ki, bilgili kişi daha bir döğüşçü olur. Neden derseniz, döğüşün anlamını kavrar. Anlamı kavrananda, düşmanın zayıf yerini daha bir kolay bulur.

— Öyledir de Mollam, - diye söze girdi Çopur. - Döğüş olduğunda neden okuyup üflemek yerine, kılıcı yeğlemektesiniz? Nedeni açık, söz işini bitirmiştir döğüşte, Gayrı iş görmek pusatın yükümüne girmiştir. O yüzden, deriz ki, sal. leventlerin yakasını. Onlara diycnet değil, sağlam bilek gerekli. Bunu edindiklerinde, ister ölsünler, ister öldürsünler, hiç bir molların edemiyeceğince hizmet ederler inançlarına.

— Anladığımızca siz yiğitlerin bilisiz birer öldürme aracı olmasını istersiniz.

— İstemesine de isteriz hani, - dedi Çolak. - Ne var ki insanoğlunun öğrenmesini engellemek bizim bile elimizde değildir. Kör döğüşçü, gücü de yerindeyse, gözaçıktan yararlıdır.

— Ağacın meyvesi, kendinedir. Kendince olunca da, yeryüzünün başka meyvelerle donandığından habersiz kalır. Oysa vardır. Yeryüzü büyük. Topra-

ğın verimi, tohumun çeşitliliğine uygun meyvelemektedir ağaçları.

--- Doğru buyurmaktasın, - dedi Kör. - Bilisizliğimiz, yetiştirdiğimizde yansımaktadır. Hoşnut değiliz bundan. Değiliz ya, gözledik yetiştirdiklerimizi. Bu gazlam, düşüncenin kavgadaki yerini öğretti bize. Savaş oyununda düşün, önceden oynanması gereken bir oyun. Yoksa pala palaya çatanda gerekli olan güç... Yetiştirdiğin o an güce yükleneyeceğine hesaba girerse, yanılmanın en büyüğünü işledi demektir.

— Ya devlet-i Aliye'nin bütün eğitimcileri sizin gibi düşünürse, sonu nereye varır?

— Bizim düşüncemizi sormaktaysan Mollam, - diye atıldı Çolak. - Sonu bir görkeme varır. Neden dersen, biz ayırmasını biliriz. Doğuşçüye gerek olan doğuşçüye, söğüşçüye gereken de, ona verilmeli. Kuram gerekli. Bilgi gerekli... Ama, yerine göre gerekli... Derya içre yüzmek bilmek gerek. Nasıl yüzülmesi gerektiğini eğitmek değil... Her bir şey alıcısına göredir. Korsanlık yasasında, vurup kaçmak yazılıdır. Durup düşünmekse, düzenli örgütlere yarar...

— Durup düşünmek, herkese yarar biliriz. Bildiğimizden de adayların bilgiyle donatılmasında diretiriz.

— Baka Molla, - dedi Çopur. - Senin bir bilge kişi olduğundan kuşkumuz yok. Suçlamaların da, bizim adımıza onur verir. Bilgeden ucuzlanmak, bilgiye saygı göstergesidir. Her an ölüm coşkusuyla kabarmış yüreğe, bir tek bilgi geçerlidir. Yaşamak!.. Senin eğittiğin kuram, kişiyi öte dünyaya hazırlar. Buncacık yiğite, öte dünyanın tadı tattırıldı mı, ilk vuruşmada yeniden devşirmeye yönelirsin. Sürekli

kan içre olmaksâ, cennet-i alânın kevserini yudumlamak, her yigide hoş gelir. Anlayacağın, bizim eğittiklerimizle, seninki çelişecektir. Çelişki ise döğüşçü için en güc düğümdür. Çözeyim derken, çözüleceğinden. Yoksa her kişiyeye, inanç da, bilinç de gereklidir. Bilisiz edemi çayıra salmak gerek. Biz çayırdâ değiliz. Derya üstündeyiz. Ve dahi en büyük kavgamız asıl derya ilidir. Ne zaman, neyleyeceğini kestiremedin mi, dahi öğrenemeden, boğulup gidersin. Çolak yoldaşımızın az önce buyurduğu işte bu.

-- Şimdi anlamaktayız ki, Şeyhülislâm Ebusuud efendimiz, sahn-ı sanâna yükselmiş pek çok müder-risi derya üzre salmakta yerden göğeye haklıdır. Denizin karışması örneği leventlerin kafası da karışmaktadır. Oysa, bilimin gücü her yerde geçerlidir. Nuh, tanrıdan bilgilenmese, gemiciliğin piri olabilir miydi?

-- Olamazdı elbet, - dedi Kör. - Gemiyi yapan da, yürüten de bilgidir. Haklısınız. Ancak, deryanın kendisi güc üzre yola getirilir. Güçse, derya gibi duru ve dahi arınmış kafa ister. Azbiraz karışmaya durdu mu hemen kavrır durumu. Suçlunun, suçu başkasına yüklemeye sıvandığını anlayıverir. Anlayanda da bağışlamaz.

-- Ne demek istemektesiniz?

-- Şunu!.. Baş kokmayanda, balık kokmaz. Ebusuud efendimiz işi buştan karıştırmasaydı, şimdi karışıklık engellemeye, molladan çarşıt çemrendirmenin anlamı olmazdı.

-- Tövbeyi.. Nereye, nice bir sıvanmaktasınız Veli yoldaş! Öyle bir ermiş, dediğiniz kulağına gidende nefes cıylar, çarpılırsınız!..

-- Doğru hakkın var, - dedi korkmuşçasına bakınarak Veli - Tan ettiğimiz şeytanın kulağına gi-

dende, çarpılır marpılırız... Siz bize sahıp olun ha yoldaşlar. Bir yanımız eğrilende hemen deryaya kakalayın ki, rezillikten kurtulalım.

— Tövbe!.. Bir de aşıya oturmakta... Öyle bilge, öyle inançlı bir din görevlisine tan ettikten öte bir de ucuzlamaktan çekinmemekte!..

— Beri bak molla artığı, - diye atıldı Çolak. - Başlatma ermişlerinden şimdi. Rezilliği koyulaştırmanın yeri değil. Derya üzreyiz ve dahi softa nefesi köpek balıklarına işleyebilemez. Uzattırsan, nefesini sınarsın ki, böyle cehennem masalllarından ürmediğimizi bir iyice anlayasın!..

Birden rengi attı Molla'nın. Çolağın dediğini yapacağına inanarak ağız değiştirdi. Gözlerinin akını belerte belerte alttan aldı;

— Bağışlayın, Ebusuut Efendimizin ne karıştırdığını bilmediğimizden!..

— Medreseli olacaksın da, Başkent dedim-kodusundan uzak kalacaksın, mümkün mü? Sarayda osurulduğunda, sizin hücrelerde abdest tazelendiğini bilmeyen mi var? Yoksa bizi deryada uyumakta belleyip, üstümüze ölü toprağı saçmaya mı sıvanırsınız? Çivizade öyküsünü eskidi bellersiniz öyle ya!.. Adamın ayağını kaydırmak amacıyla çevrilen dolapları doğal saymakta olduğunuzdan burda köçeklenip çalkalanmaktasın he mi? - diye bağıadı Çopur!

— Tövbe dahli yoktur efendimizin! - diye atıldı Molla. - Çivizade'nin felvası şeriate aykırı olduğundan eleştirmiştir... Ama, altındayken üstüne çıktığından onun iftirasına uğraması olasıdır!..

— Hele hele savunmaya da bakın, - dedi Çopur. - Bilginin kaddini nice bükmekteler. Çivizade mantık bilirdi. Okutmuşluğu da vardı gördüğümüzce. Bilgine iftira eylemenin ona değer vermek oldu-

ğunu bilirdi... Dedğin gibi olsaydı, onca kinci Ebu-suut müftü, sonradan mansıp almasını engellemez miydi? Ne var ki, amaç koltuk kılı. Koltuk ele geçirilende sorun bitti. Oysa, bizim bildüğimiz bilgin posta tutkun olmamalı. Hele Sultan ayağının suyu içilende Sadrazamlık postunun koparıldığı bir yerde, her türlü lekeden arık dırmalı ki, bilgisine saygı gösterile. Yoksa çekiver kuyruğundan. Biz de seni bunca pislikten arınmak amacıyla deryaya soyundun bellemekte idik. Aykırılık gözlemeye çeşitliğe soyunmuş isen, tezden umudunu kes. Neden dersen, aykırılık levendin kanında vardır. Şorlayanda deryanın dibini boylarsın ki, ardından yüreğimiz yana!..

— Tövbe!.. Yanlış anlamaktasınız. Bizim çabamız salt din ve dahi devlet içindir. Dileriz ki yarının levantleri bilgiden yoksun kalsınlar.

— Bizim de dileğimiz budur. Eu yüzden ümüklerine çöker, nefes almalarına meydan vermeden yetişmelerine uğraşırız, dedi Kör. - Çopur yoldaşımız pek bir güzel buyurdu. Aykırılığı kendi işleyenler, bunca ırakta aykırılık gözlemeye durunca içimiz buruldu. Neden dersen, kendi içi sağlam olmayan yağı yerine, kendi ademini kollamaya durur da ondan...

— Dinim hakkı için bühıtan etmekteşiniz! Şeyhülislâm efendimiz buyurdular ki, derya üstündeki levant kullarımızın da bilgiye gereksinimleri vardır. Varıp ulaşasınız. Onlara dini, diyaneti belletesiniz ki, hem tanrı katında hem kamu katında yeriniz yüce olsun. Üstelik tümü gani gönüllüdürler. Kim ki kendilerine yardımcı ola, aramağana boğarlar. Hem de çeşitli yer gezmenin bilgeliğini edinirsiniz. Devletin gücünü öğrenir, döndüğünüzde eğitimi bu gü-

ce yararlı bir biçimde düzenlersiniz. Biz de öteki molla karındaşlarla birlikte kalkıp geldik. Devşirilen levent adaylarına yararlı olalım istedik. İzniniz olursa, görevimizi yerine getiririz. Olmaz ise, eğitim sizsiniz. Görev verinceye bekleriz.

— Bizim duyduğumuz başka idi, - dedi Çolak.
- Demek ki, işin aslı bu.

— Sizin duyduğunuz? Bağışlarsanız, doğruluğu eğriliği konusunda aydınlatmak dileriz.

— Denilmekte ki, sen Sultan Mehmet Han'ın Şahın Medresesine müderris olanda, Vezir Arnavut Ahmet Paşa'nın oğullarından birini hücreye kapatıp, nice bir arnavut tayfası varsa, başına sarmışsin. Bundan bunalıp, deryaya gizlenmek niyetindeymişsin.

Molla daha ilk sözcüklerle sararmaya başladı. Giderek rengi soldu. Yutkundü. Kendisinden başkasının bilmediğini sandığı gizinin apaçık ortaya konulması sarstı onu. Söylecek söz bulamadı. Ağzı açılıp kapandı. Gözleri yuvalarında fır fır döndü. Üç adam ejderhasının üç yanında höyük örneği yerleştiklerinin bilincine vardı. Ölüm korkusu Çolağın çengeli olup gırtlığına yapıştı. Bedeni seyridi. Gözleri buğulanmak üzereyken, Solu, demir eliyle omuzuna vurdu:

— De hele medrese kaçkını yoldaş, vezir oğlunun tadı bunca sürgüne değer miydi? Eğer değerdiyse, korkma... Öyle çarşılık ederek kendini bağışlatmaya da sıvanmak gereksiz. Seni yoldaşlarımıza alırız ki, Sultan Süleyman davranıp yetse, elimizden alamaz. Alamayacağını bildiğinden davranıp yetmeye de sıvanmaz.

Omuzunun okşanması, Çolağın verdiği güvenceyle pekişince, sırtlamaya durdu molla. Yine de ger-

çeği söyleyip söylememekte ikircimliydi. Kışkırtı Çopur;

— Hele hele... Gerçek gelmeli ki, güvenilir adam olduğuna inanalım. Belki o zaman, çömezleri rahlenin annacına dizeleriz. Yoksa, kuşkunun üstünde dolandığını bil...

— Sanki sahn-ı saman medreselerinde gözünüz var, - diye döküldü Molla.

— Biz Akdeniz üstünde korsanlığa sayunduk molla eskisi, - dedi Çolak. - Yalnız medreselerde değil, sarayların bile en görünmez yerlerinde gözümüz kulağımız olmadı mı, yakayı tezdin ele veririz ki, aklın şaşar. Bak şöyle görünmezdeki iki kıyıya!.. Düşün Akdeniz ortasındaki yüzlerce adayı... Tümü düşmanımız bizim. Zaman zaman da kendi devletimiz düşman kesilir. O yüzden, gözümüzü dört açmak zorundayız. Deniz üstünde uçan kuş ne anlama gelmektedir bilmedik mi, koyuver yakasını.

— Devlet her zaman sizi övgüyle anmaktadır bildiğimiz. Karşı olacağını sanmamaktayız. Kuşkuyu azbiraz ileri götürmüşsünüz gibimize gelir.

— Gelir ya... Deryaya alınışında, sen de alırsın bir iyice. Bakarsın Venedik'le anlaşır, kıyıları vurmamızı yasaklar. Yasağı dinleyemezsin. Dedik ki, kurt doyunmak ister. Neylesin reis, dönüp kendi kıyılarını vuracak değil. Vurur hristiyan kıyıları. Al bakalım, Doğu döşenir Balyos'a... Balyos rüşveti dayar sadrazama. Sadrazam Padişaha ahlayıp oflayan da, n'olur? Asilerin hakkından geline diye Kaptan-ı Derya Sinan Paşa'nıza buyruk verilir. Bak işlerin karmaşasına. Ya da Venedik'e inat, Cenevizliyle uzlaşılır. Bir uzunca kıyı daha yasak. Yasaklar artan da, vurgun suç olur. Oysa bizim ekmeğimiz vurgundur. O zaman devlet hizmetinden, kendi hizmetine

bayrak çekersin. Ta ki sıkışıp, seni çağırılar. İşte Turgutça reisimizin başına gelenler de böyledir. Rüstem Paşa, deniz gücünü de elinde tutmak hevesindedir. Daha doğrusu çevirdikleri dolaplara denizi de âlet etmek düşüncesiyle, karındaşı Sinan Paşa'nın Kaptan-ı Deryalığına toz kondurmaz. Oysa, hak kimindir. Şu Akdeniz'de, Barbaros'tan sonra kim gelmektedir. Herhalde deniz azbiraz çalkalandığında kismaya duran bir köşek değil.

— Tövbe, - diyerek iki yanına bakındı Molla. - Çolak yoldaş! Korkmamakta mısınız?

— Korsanlığın kuralında, birkez korkulur mollam, - dedi Çopur. - Onda da öyle korkulur ki, gayri korkmaya dermanın kalmaz. O da, deryaya atıldığı gündür. Kelleni suyun üstünde tutabildiğinde, başka gayri korku biter.

— Sahi, - diye atıldı yalanarak Çolak. - Biz bunu suda sinamadık. Sakalı mı kandırdı, latası mı aldattı bilememekteyiz. Ama, görünüşünden bildiğini sanmış olmalıyız. Oysa kuralımızda sinamadan güvenmek yoktur. Olmayanda, bir yestehleyelim şunu suya. Çıkar gelirse, iyi bir yoldaş kazanırız.

— Etmeyin, - cırpınmasıyla dikildi Molla. - Yüzmeyi bilmemekteyiz.

— Eh, bu daha iyi. Tezden öğrenmenin yolu, suya girmektir, - dedi Kör. - Yüzme bilmeyen tekneye binmemeli.

— Kişi bildiğinde övünmek yaraşmaz. Zaman verir, olanak tanırırsanız elbet biz de öğreniriz, - diye acındırdı Molla.

— En iyi zaman, kullanılacak andır Mollam, - dedi Çopur. - Şimdi ertelersen, gemi battığında yitersin. En iyisi, palamızı sıyırmadan, suya atlasan, yarayışlı olur. Yoksa senin deminden beri ettiğini sana etmek kıvandırır bizi.

— Ne etmekteyiz ki size, bağışlayın...

— Birö Molla artığı, - dedi acımasızca Çolak. - İbn-i Rüş tustamızın dediklerini yalan yanlış belleyip, deyiveren papaz bilgelerine engizisyon ne etmekteyse, sen de bizi öyle zorlamaktasın Nerdeyse Jinden çıktığımızı fetva getirip, ateşo atccaksın kebab olmaklığa.

— İbn-i Rüş t'ün dediklerini demektelerse, pek de bir iyi etmektedir engizisyon.

— Bak hele, - dedi Kör... - Nesi varmış İbn-i Rüş tustamızın ki, dediğini diyen yakılmak gerekmektedir, buyrulmakta?

— Nesi olacak? Dini bir yana komaktadır. Her bir şeyi tanrı yaratmışken, o yaratılma diye bir şey yok demektedir. Bir canlı, kendinden önceki canlılardan türemektedir. Böyle bir şeye inanacak olanda, tanrı n'ışlemektedir?

— Baka mollamıza, - dedi Çopur. - Dişine göre adem bulanda, nice bir ıstalaşmakta. Herkes kendi işlevini görmeli bizim bildiğimizi. Tanrı da... Ananla baban olmasa, sen nice gelecektin yeryüzüne. Tanrı her avratı Meryem gibi üfleyecek miydi? Biz burda bilimden söz etmekteyiz. Ama, dediğin doğru; Herkes kendi mesleğinden meyve verir. Ancak, bilim de kendi kurallarını sürdürecektir bilesin. İbn-i Rüş t yasaklanmıştır. Hem kendi ülkesinde, hem bizimkilerde, hem de Paris Diyetinde... Yani dünyanın bilinen her bir yerinde yasaktır dedikleri. Neden? Dünyanın her bir yeri, kilise ve dahi medrese hücreleri ölçüsünde karanlığa çevrilmek istendiğinden. Oysa nice bir bedeldir bilimi ödediği İbn-i Rüş te ulaşmak için. Bağnaz müftü ichtivasına dayanarak, yasaktır demek kolay. Bilim, İbn-i Rüş t'e var-

mak için neler çekmiştir, ve dahi kebap edilen bilgiler, neden yanmaktadırlar bilir misin?

— Biz bunlarla ilgilenmemekteyiz? Din üzere bir sorunuz varsa, yanıtını verelim tezden. Ama, aykırılık üzere konuşmak boyumuzla bile suça batmak demektir ki, bağışlayın.

— Bağışlamak yok. Madem tartışmaktayız ve dahi derya üzere özgür bulunmaktayız, - dedi Çolak. - Nedenini araştırmamız gerek. Sakın aklından bir-kez ayağım yere bassın size gösteririm düşüncesi geçmeye. Kötülük düzenlediğini bilir ve dahi kafasını suya bastırırız bilmiş olasin.

— Tartışma olanda, dinlemek boynumuzun borcu, - dedi Molla. - Sahın Medresesinde bilimin her türü açıkça tartışılır.

— Her türü değil Mollam, - dedi Kör. - Bir türü tartışılır. Yasak olmayanı. Yasağa da kim karar verir, bilgiden habersiz birkaç molla bozuntusu. İşte durum. Sen İbn-i Rüşt'ün adına dayanamamaktasın. Oysa öğreticilik ettiğin o Medrese'de, Ali Kuşçu gibi bilgiler ders vermiştir. Zaman gelip onların da adının ateşe yakılacağını bilselerdi, devşirme bilim olmaz deyip, keserlerdi. Nice bir gerileme söz konusudur ki, Müslüman medresesi, Hristiyan kilisesiyle aynı kalıpcılığın tutuculuğuna yönelmektedir?

— Her zaman buyurmamakta mısınız Kör yoldaşım, - dedi Çopur. - Dış İçi belirlemeye durdu mu, kalıplaşma tutuculuğa döner. Çünkü öz dışın belirleyicisidir. Ve öz eylemci, biçim tutucu olduğundan, özellikle, nitelliğin kavgası yeni bileşimlerin mayası olur. Ama, biri ötekini kırıp geçerse, iş kargaşaya döner. İşte, şimdi de bir din kargaşası uç vermektedir. Neden dersen. biçim, özü tutuklamış. O yüz-

den, yeniliğinden ötürü aşama olan dinlmiz, eski dinle aynı noktada, bilim düşmanlığında birleşmekte. Eğer, bildiklerimiz doğruysa, gayri bu işin sonu yakındır.

— Neyin sonu yakındır? Buyurduklarınız baştan sona batına ilişkindir. Batınsa yasaktır. Siz Hallac-ı Mansur gibi, tanrı benim demeye vardıracağsınız işi. Tövbe, bizlm bunda dahlimiz yoktur.

— Ya ne sanmaktaydın Mollam. Elbette tanrı biziz. Hallac-ı Mansur'ün bilgisine ulaşmak kolay mı sanmaktasın, - dedi Çolak. - Az önce ne denilmişti? Bilim nice bir bedel ödedi. Saymakla tükenir mi? Sokrates'i bilir misin sen? Bilginin bedelini kellesiyle, ödeyenlerin bilindiğince ilkidir. Çünkü soruştur. Soran istenmez, düzen görkemini bulup, yıkmaya döndüğünde. Atina Sokrates'i yitirmiştir Ama az sonra Roma da Atina'nın mirasına el koyarak, saltanatını bitirmiştir.

— İşte bizim hocalarımızın da savları budur. Alt uygarlık, üst uygarlığı yitirmektedir. O yüzden, bilim kargaşasından dini kurtarmak gerek, demektedirler...

— Haltetmektedirler ki, boylarınca yanlışla dalmaktadırlar, - dedi Çopur. - İşlerine öyle gelmekte anlaşılan. Alt uygarlığın, üst uygarlığı altetmesi olası mı? Meğer ki üst uygarlık üretici olabilsin. Oysa sizin sözünü ettiğiniz o üst uygarlıklar, alabildiğine tüketici olduğunda öyle anılmaktadır. Yanlışın böylesi de, insanın gözüne mertek gibi girmemekteyse, ne diyelim. Al Atina'yı... Bilimin kanadında üst uygarlık olmuştur. Çünkü insan yönetiminde, gemi ve silâh yapımında bilimi kullanmasını bilmiştir. Sonra bu bilimi görkemin tutsağı etmek istemiş, başaramayınca Sokrates'i öldürmüştür. Bilimi öldüren, üst

uygarlık olamaz. Çünkü uygarlık bilimdir. Demek ki, tüketime dönüldüğünde, bilimden uzaklaşmakta, bilimin kulluğu yeğlenmektedir. Yani, bilime ödenmesi gereken bedel, bilime ödettirilmektedir. Öyle sanılmaktadır daha doğrusu. Asıl cezalandırılan düzenin kendisidir. Çünkü o bilimden yararlanan ve sizin hocalarınızın deyimiyle «alt uygarlık» üretici gücü çalıştırmaktadır. Bilimin gereğini yerine getirmektedir açıkçası. O zaman da, koğ bir kalıptan başka şey olmayan, üst uygarlık dediğiniz tüketici düzeni bir fiskıyla yok edivermektedir. İşte Atina'nın yerine yükselen Roma'nın, Hristiyanlıkla kalıplaşmaya dönende, İslâm uygarlığının şamarı altına girmesi bunu tanıtlar. Neden dersen, bilim, Atina'dan Roma'ya gittikten hemen sonra İskenderiye'ye atlamıştır. Romalı, orayı yıkmak için nice bir debelendi, düşün. Yıkamadı. Yıkıcısı, kendinden sonraki İslâmiyet oldu. Birunî ustamız, Atina ve İskenderiye'yi, Hint'le buluşturunca, bilimin ufukları genişleyiverdi. Gayri matematikte sıfır vardır. Ve rakamları sonsuza değin büyümek olanaklıdır. Böylelikle, altalta, üstüste hesap kolaylayınca, maddenin özgül ağırlığını saptamak, bir açıyı parçalara bölmek, dünyanın enlem ve boylamlarını hesaplamak mümkün olmaktadır. Biruni bunu kanıtlamıştır. Onsekiz maddenin özgül ağırlığını hesaplayarak. Ömrü yetseydi, dünyanın eksenini çevresinde döndüğünü de açık açık hesaplayacaktı. Üstünde uğraşmış, ancak kesinlemeden yer yüzünden göç eylemiştir. İşte bu bileşimin sonucudur Bağdat okulu. Ve dahi, Fârabi'si, Arabi'si, Sina'sıyla, Doğu ve Batı bileşiminin, kanatlanıp uçtuğu yerdir. Ondan, bilim edinmeye gücü yetmeyen ya da düzenin hoşuna gidecek fetva yazmayı, bilime kapı açmaya yeğleyen bağnazların suçlamaları böy-

lesine gürültü koparmaktadır. Çünkü ellerinde Gaza-
li ve Eş'ari gibi iki büyük softa vardır. Görkem dö-
nemlerinin fetvacısı olarak onlar ortaya çıkmakta-
dır. Ve çıktıklarından hemen sonra, bilim ocağı sön-
dürülmüştür. Bağdat okulunun doruğudur Hallac-ı
Mansur. Ve ürünüdür elbette. Bu ürün yokedildikten
sonra, Abbasilerin sonu belirlenmiştir. Gayri yedek
medek, kendini sürüklese de, Harun döneminin gör-
kemi, şunun bunun elinde oyuncak olmaktadır. Bu
işten yararlanan da bizim Türkmendir hani. Büveyh-
oğullarının hemen ardından halifeyi koltuklayarak,
asıl buyurucu Selçuklular olmuştur. Yurt edinir
edinmez de, kuyruğundan çekivermiştir Abbasi'yi...
Aynı öykü Endülüs için geçerlidir. Biruni'den Bağdat'a
sarkan bilimin aydınlık ışığı, orda Farabi, Arabi ve
Sina gibi ustaların elinde güneş haline geldikten son-
ra Endülüs'ün üstünde doğmuştur. Heysem'in he-
sabından parıldayarak, Ebulkasım, Ebu Bekir ve Ebu
Mervan'a ulaşmış, ordan da İbn-i Rüşd ustamızla,
İbn-i Haldun bilgemizin avuçlarına düşmüştür. Öri
eski, biri sonraki ustalar, Endülüs'e bilimin değerini
anlatamayınca, daha doğrusu dış kabuğun kurbanı
olmak durumuyla karşılaşınca, işi bitmiştir Endülüs'-
ün. Biz, Baba Hızır'la, artığını güç topladık. Geri ka-
lanı da yarı müslüman, yarı hristiyan tükenmekte.
Neden dersin iki yana da yaranamamakta bunca
zamandır. Engizisyon ateşinde kebab edilmekte dur-
maksızın. Bir de bu bilim ışığından aydınlanan Ya-
hudiler var. Yeni dünyadan gelen altınları çekip çe-
virmek için olmadık dolap düzmekteler bilgileriyle.
Ama, büyücülük etti sözcüğüyle kebab edilirken,
yığıldıkları altınlar da, papazların cebine indirilmekte
bilmiş olasın. Burda benim şaşırdığım nedir bilmek-
te misin? Bedreddin usta asıldıktan sonra Osmanlı'-

nin yürüyebilmesi. Demek ki, o daha görkem kalı-
bı, bilimi sıkıya varmadan çıkmıştı. Neden dersin,
sonradan daha bir gelişti, Osmanoğlu. Mehmet Han'-
ın devşirme bilgelerle kurduğu medresede, Ali Kuş-
çu ustamız da ders verdi. Verdi ya, o medrese şimdi
dinin kalıpları arasına sıkışmaya başladığına göre,
demek ki, durum değişmiyor. Biraz daha uzuyor za-
man. Ötekiler alabildiğine geri olduklarından. Ya da
devşirme bilim, yetişme bilimin yerine bir süre üre-
timi sürdürebildiğinden. Sahi, bir de Hristiyanların
içinde bulundukları kargaşa var. Birbirlerinin gözü-
nü oymaktan, bilime pek zaman bulamamaktalar. Ve
dahi, eski Yunanla yenice tanışmaktalar. Bunların
bize üst gelmesi, üretici bilimle kaynaşır duruma
dönüşmesi, epeyce zaman ister. Anladığım Osman-
oğlu bu zamanı kullanmakta. Ve dahi bu akılsız pa-
pazlar, ileri gideni yakmaktan vazgeldiklerinde, o
süreç, dolmuş olacak, öyle mi?

— Bilimin ve dahi terinin bize gösterdiği bu,
- dedi Kör. - Anımsamamakta mısın? Bedreddin ve
dahi Haldun usta, Cezeri'nin kayıtlarına göre ne bu-
yurmuşlardı Timur'a «Senden zorbası gelmeyeceği-
ne göre, devletin seninle bitecektir.» Yani şimdilik
daha üst bir uygarlık görünmediğine göre, Osman-
oğlu'nun borusu ötecektir.

— Ötecektir ya, ne zamana değin? - diye sor-
du Çolak. - Biz önce uzak görmemekteyiz. Medrese,
hücrelerine sıkışmış, azgın boğa örneği saldırmakta.
Müderrisler desen, saldırının ucundan yetişip, vezir
oğlanlarına sulanmaktalar bir güzel. Böyie bir du-
rumda, Gelibolu'lu Âli'nin öğütlerini uygulayacağız
yakında. Ne demekteydi oğlancıklara; Efendinizin
gönlünü yapmak, canınızı yaksa bile, kulluğa yakış-
maz bağırarak... Eh, bu Roma rezilliğinin altından

bakalım neler çıkar. Göremezsek de, mollamız genç olduğundan bir iyice seyreyler adımıza.

— Tövbe, - diye sıçradı Molla. - Neler demek-
te, dilinizi nelere çalmaktasınız yoldaşlarım. Bir du-
yan ve dahi işiten olımda, sizi n'etmezler?

— Engizisyon papazlarının ettiklerinden ötesi-
ni etmezler ya bire Molla, - dedi Çopur. - Edende de,
bizi pirllerimizden aşağı kalır mı sanırsın? Varır gi-
deriz ateşe mi olur, ipe mi, benzimiz bile solmama-
can veririz bir güzel.

— Ölümü böylesine kolay sanmaktasınız . . .

— Hele bir döğüş olsun da, nice bir kolay ol-
duğunu göreceksin, - dedi Çolak, çengel eliyle girt-
lağını okşayarak.

Çengelin soğuk değinmesi, bedenini ürperti
Molla'nın. Çekilmek istedi. Korkusundan kıpırdana-
madı. Gözleri yuvalarından çıkmışcasına bir süre fir
fir döndü üstlerinde. Körün tek gözüne bakamadı.
Derinlerdeki bir ışıltı, kurt ağzı gibi açılmıştı sanki.
Çopur'un yüzü karanlıkla bütünleşmiş. Hiç bir ayrıntı
belli olmuyor. Çolak ise, çengelin soğuşunu dur-
maksızın girtlağında gezdiriyordu. Yutkundu. Kesik,
tükrüğe sivaşan sözcüklerle konuştu;

— Ürkmemizi bağışlayın. Tövbe, dedikleriniz ak-
lımızı başımızdan aldı. Hiç edinmediğimiz, hiç duy-
madığımız bilgileri böylesine sığınak gibi önümüzde
görende, ürperdik. Bunları düşünmemiştik. Bilmedi-
ğimizden. Bildiğimiz dini pekçe tutmaktı. Oysa de-
dikleriniz bambaşka. Bilimle, din bütündür, bilirdik.
Siz ayırdınız.

— Tövbe!.. - dedi ona öykünerek Kör. - Biz öyle
bir şey demedik. Diyemeviz. Bizce her bütün parça-
lardan oluşur. Bu parçaların biri içyüzdür. Biri dış
yüz. Biri özdür, biri biçim açıkçası. Öz biçimi belir-

lediğinde akışkandır o şey. Biçim özü belirlediğinde, durağan. Görünüş, tabular ya da dinin dış yüzüdür. Bir adem namaz kılmıyorsa müslüman değildir diyebilirsin. Ama kılıyorsa, müslümandır diyebilir misin? İşte dış yüzle, biçimle, öz budur. Tabu biçimse, bilim özdür. Ve biçim nice katıysa, öz onca devingen olmak zorundadır. Bizim burda tartışmak istediğimiz bu.

— Bağışlayın. Doğru buyurdunuz. Tabuya uyuyorsa, kesin konuşabiliriz. Uyuyorsa!.. Buyurdunuz. Haklısınız. O zaman, neye dayanarak karar verceğiz. İçini bilmemekteyiz.

— İçini de sana bilim gösterecek Mollam, - dedi Çopur. - Bilim, tabunun niteliğini ortaya koyanda, ademin davranışı ipuçları verir sana. Düzenin niteliğini kavradın mı, davranışların da niteliğini kavrayıverirsin. İşin aslı da budur. Yunus kocamızın buyurduğu gibi, bilim, kendin bilmektir. Kendini bildin mi, başkalarını, doğayı, varlığın tümünü bilmek kolaylaşır.

— Biz ki, buraya ders vermeye gelmiştik, - dedi boynunu bükerek Ferhat Molla.

— Verdiniz, - diye tamamladı Çolak. - Epeyce zaman vardı ki, bröylesine koyu bir söyleşiye girip, tazelememiştik içimizdekini. Gölgede, bilgimiz arttı. Gönendik.

— Bilge, bildiğiyle öğrenmeyendir ha kocalarım. Bundan öte sakalınızı elimden güç kurtarırsınız. Bizde, bilgiyi sağmadan, bilgini bırakmak yazılı değildir.

Çopur hart hart yüzünü kaşdı. Alayla buruştu suratı. Karanlığın içinde daha bir koyulaştı görülebilen yerleri;

— Sakalı olan düşünsün, - dedi. - Babamıza şü-

kür, biz kendimizi bildik bileli, yolunmuş tavuk gibi dolanmaktan zevkleniriz.

Sonra yanındaki testiden bir tas do Murdu. İkkin Kör Veli'ye uzattı. Veli tası kaptığı gibi başına dikti. Ardından Çolak, aynı işi gördü... Dolu tası Molla'nın burnuna dayadığında, üçü de eğilip yüzüne baktılar. Molla, tası oyalamadan kaptı. Bir elni başının üstüne götürürken;

— Sizin yanacağınız yerde tutuşmak, bizim için coşkuların en yücesi olur ustalarım, bağışınız cana can katar, - deyip, lıkır lıkır içti.

Üçü birbirine bakarak sırttılar. Çolak, tek koluyla göğsünü kaşdı.

— Molla deryanın havasını almaya başladı bize sorarsanız. Yakındır, bilgisinin gücüyle tümümüzü afsunlayıp, şallak mallak ortado kor.

— Düzenli eğitim her zaman yararlıdır. Ancak azbiraz zorlamak gerekecek gövdesini, yarın ilk iş, suda sınavalım, - dedi Çopur. - Yüzmeyi bilmeli ki, deryadan korkusu gitsin.

— Siz o işi bana bırakın, - diye atıldı Kör. - Suyu akışta, gemiyi nakışta görmek isteği bir nice iştir, tezden belletiriz.

Sonra her biri doğrulup, çektirinin bir yönüne doğru yürüdüler. Akdeniz üstünde belli belirsiz ışıldaklar gibi göz kırpan yıldızların altında gövdeleri uzadı. Molla arkalarından baktı. Sakallarını karıştırdı bir zaman. Sonra kamarasına yoneidi.

Sabah, Akdeniz'in üstüne örtülü kara yorganı ipil ipil ağartmakta. Çizgi çizgi beyazlık, çektiriye doğru uzanırken, kopuzunun tellerine dokundu. Da-

alışman. Kalın, buğulu sesi, beşik sallantısındaki tek-
nenin dört bir yanında dolandı.

- — Gelin çektirelim, karşı varalım, - Ne gemiler
ise haber alalım, - Ya başı verelim, ya baş alalım,
- Çatalım yoldaşlar kadirgalara!.. Avante deyip çek-
tirir gemiler, - Kürekçisinin dövüp karnı gümüler,
- Toplar atıldıkça deniz iniler, - Çatalım yoldaşlar ka-
dirgalara!..

Uzun uzun doğayı dinledi başını eğerek. Par-
makları kopuzun tellerinde oynadı, perdeleyerek.
Uçuşan nağmeler, uyuyanların kulaklarından aktı.
İlkin tatlı, beşik sallantısının içinde, unutulmuş nin-
niler devindi. Ardından tek tek gözlerini açtılar. Be-
denleri bir dinginliğin katılığıyla, yataklarından doğ-
ruldu leventler. Velenseilerini, düzeltip, kamaraları-
nı toparlarken, cepkenini sırtına geçiren güverteye
uğradı. Dalışman, gözkapakları örtülü, kulağı deniz-
den sözcük çıkarırcasına dalgın, sürdürüyordu tür-
küsünü;

— Bir kaliyetanın heybeti n'ola, - İki korsan kâ-
fir gemisin ala, - Gerçek erenlerin himmeti bile,
- Çatalım yoldaşlar kadirgalara!.. - Arap sen kolayın
söyleme, - Sultan Seyit Gazi himmeti ile, - Yiğidi,
yeğili melûl eyleme - Çatalım yoldaşlar kadirgala-
ra! - Dalışman der: Reis Paşa! Biz n'olduk, - Kıyıda
gezerken ummana daldık, - N'ola koyun isek kur-
bana geldik, - Çatalım yoldaşlar kadirgalara!..

Kör, tek gözünü denizin ağaran tüm noktaların-
da uzun uzun gezdirdi. Çopur, gözlerini Kör'ün ba-
kışına dikmiş, bir şeyler anlamaya çalışıyordu. Ço-
lak, çengel eliyle, sırtında uzun uzun. Kör, bakışını,
boş boş güverteye indirildiğinde, söylendi Çopur;

— Bir iyice baktın beğil mi?

— Görmektesin.

— Öyleyse bir iş var. Doğaçtan söylemekte Dalışman. Kaç kez gözcülüğe koyduk bu köşeği... Aşk manisi dillendirirdi. Cenk türküsü düzdüğüne bakılırsa, bir şeyler sezmiş olmalı. Hele bir yeniden gözetle bakalım. Var dilerse sen serene bir tırman. Ace mi çömezle dolu, çektiri. Kavgaya da pek elverişli değil. İnsan yükleyeceğimizden, kalyon toplarını yüklememiştik. Bu ozan böyle köçeklendiğine göre, basılırsak, işimiz iş.

— Kör de görememekteyse, sıkılama, - dedi Çolak. - Gelecek varsa, göreceği de var. Hem de çömezler bir sınavdan geçmiş olurlar. Mağrip'a vardığımızda, alın aklıyla her bir şeyleri tamamlanmıştır diyebiliriz.

— Öyle kolay olsaydı!.. Bir de kaptırdık mı yiğitleri elden, seyreyle Turgutça Reis'in hincını, - dedi Çopur. - Gayri yüzüne bakasımız kalmaz. Bunca tuvanayı bir arada bulan kâfir relsi, bayram eder ki...

— Uğursuz uğursuz söylenme, - dedi Kör. - Bunca tuvanayı bizim elimizden alacak köşek, Akdeniz'e doğmadı daha. Dorya reis, donanmasıyla gelse, birini uçurup kaçıramaz. Üstelik başımızda da Salih Reis olanda, her türlü tehlikesizlik uzaktır bizden.

— Uzaktır ya, sabah sabah cenk türküsüne oturanda, benim içim bulanır, - dedi Çolak. Hart hart kaşındı yeniden. - Bir iyice de sıvtinmekteyim. Dalışman ozanın demesiyle, benim sıvtinmeyi bağdaştırırsan, dediğince ya baş alıp, ya baş vereceğiz anlaşılan.

— Bire bu levant ulusu, - dedi Kör. - Doryaya açılmakla, büyücü batınına dalmakta. Şunlara bakın hele... Bir yanda Kamagan dervişi Çopur Buğa, öte yanda Şeytan uşağı Çolak Solu... Her biri,

cinle karşılaşsa, tadına bakmadan koyuvermez. Bir köşek ozan naralandı diye, kara düşlere dalacaklar.

— Kara düş dediğin bayramımızdır Kör yoldaş, - dedi Çopur. - Biz bize olsak, n'ola? Üçümüz bir kadırga alır, yürür gideriz. Bizim düşündüğümüz, elimize teslim edilmiş çömezler. Birinin kılına leke gelende, Turgutça Reis'e verecek yanıtımız olmaz da...

— Elindekini kaptıran kişi, Turgutça Reis'in anacına çıkabilmekte mi sağ salım, - diye yanlarına geldi Salih Reis.

İrkildiler. Akıllarından geçenleri, nerdeyse fısıltıyla açıkladıkları halde, reisin yanıtlayıvermesi, ürküttü onları. Bakındılar. Kendi seslerinin kulaklarındaki yankısını denetlediler. Güvenleri, reis'in ışıltıyan gözlerinde eridi. Yeniden ikircimlendiler. Onların kuşku içinde devinmeleri, eğlendirdi reis'i. Bir süre öyle şaşkınlıklarına baktıktan sonra, gülümse-di;

— Ustalar öğrettiklerini nice bir çabuk unutmaktalar?

— Biz her daim reislerimizden öğrenmekle, diye atıldı yutkunmasından yararlanarak Çolak. - Ne öğretmek haddimizdir, ne ustalığa sıvandık şükürler olsun!..

— Töreye saygımız olmasa şamar gelmekteydi ki, nice bir gelmekteydi, - dedi Reis. - Bize dudak kıpırtısından anlam çıkartmayı belletip, oyun kendilerine uygulananda nice bir şaşkınlıktır gördüğümüz?

Kıvanıverdiler. Reis'in haktanırlılığı coşkularını artırdı. İşi şakaya da vurmásından coşkulu, kabardı Çopur;

— Öğrenenle bilece öğrenmek mutluluğumuz olmuştur anca. Bellediğimizi, belletmek diye yorum-

lamaktaysa reis babalarımız, kıvanmaktan neden geri duralım? Kişi yüceliğini, ötekilere pay dağıtarak edinir. Reislerimiz de, bize gönenç vermek istemektelerse, anca göneniriz.

— Derya bilmekte ettiğinizi ustalarım. Balık da bilmekte bir iyice bilesiniz. Amacınız, bizi ustalığına lâîk görmediğinizi belirtmekse!..

— Tövbe! - dedi Molla'ya öykünerek Kör. - Biz ki, fukara levent tayfası, reislerimiz üstünde ancak saygımız ve dahi övgümüz söz konusu olabilir. Deryanın yasaıdır ki, reis, shipkırandır. Buyuran ve dahi buyurduğunu yaptırandır. Bildiğimizce, yanında yamanmaktan onur duyduğumuz reislerimizin tümü de, bu törenin yiğit erleridirler. Kem düşün bizden gelmez. Başkası da, düşünemez. Neden derseniz, bizim babalarımız, deryanın yaraşığıdırlar. Serenine çekilen forsları, kılıçlarından önce yürekleri bozmaya yeterlidir.

— Sizden övgü alabilmek nice zordur bilmekteyiz. Bildiğimizden, her sözünüzün hakkını verebilmek amacıyla devinmekteyiz.

— Reisimiz, bizim çalışmamızdan hoşnut kalmamışa benzer. Leventler kısa zamanda buyruğunuza hazır olacaklardır. Ancak, yeteneklerine göre, azbiraz daha üstlerinde uğraşılması gerek, - dedi Çolak.

— Leventlerden söz eden kim? Birden forsalık günlerimizi anımsadık. Turgutça Reis'imizle birlikte, aynı küreğe konulmuştuk. Forsabaşı, kamçısını salladıkça, Hızır Baba'ya acı-maktaydık. Ustalarımız binmektedir ki reisimizin tepesine, tedbiri unutturacak ölçüde. Kimbilir onları nice bir güçlkle oyalamakta, demiştik birbirimize. kaç kez. Çünkü biz bilmekteydik ki, forsalık, levendin vazgısıdır. Uğrama-

dan kurtarabilirse ne iyi. Ama, forsalığı bilmeli ki, hıncı bilenmeli, öfkesiyle katlanırdık. Üstelik, kusur bizimdi. Cerimesini ödememiz bir zorunluluk. Ama, Hızır Baba!.. Tutsaklandığımızı ustalarımız hemen öğrenmişlerdir. Ve öğrendiklerinden başlayarak, sakalına oturmuşlardır diyorduk...

— Yanılmaktaymışsınız bir güzel reisim! - dedi Kör. - İş tam tersineydi. Sizin tutsaklandığınızı öğrendiğinde, deryayı tutuşturmaya sıvanan Hızır Baba'ydı. Engellemeye ve dahi tedbirde kusur etmemesini öğütlemeye debelenen biz!..

— Ya öyle de, Venedik Doğu'u, bizi kendi ayağıyla babamıza teslim ettiğinde, bir dahi tutsaklanırsanız ya bu üç Abdalı da alıp götürün ya da başınızın çaresine bakın demesine ne buyrulur? Hızır Baba, Akdeniz üstünde yalancılık yaşanmasına mı çıkmış idi ki, böyle bir söz etmeye gereksinim duyusun?

— Hızır Reis, forsalık günlerinde bile yalan dememiştir. Ancak neylesin. Koskoca Barbaros, Turgutçamla, Salihçem adına Akdeniz'i tutuştururum dediğini gizlemek isteyende, bize de buyurduğunu kabullenmek düşer, - dedi Çopur sevecen. - Madem ki, öyle yükümlenmemizi istemiş, reismizin buyruğudur. Başımızın üstüne.

— Bilgelerle tartışmaya duran, yenilginin tadını yudumlamaya koşuludur. Biz de tutmuş söz yarıştırmaya uğraşırız, - dedi özveriyle Salih Reis. - Dilçimizi söylemek dururken, anılara dalmanın anlamı olmasa gerek.

— Anılar sevgiyi mayalamaktaysa reisim, - dedi Kör. - Dönmekten de, demekten de sakınmamalı. Neden derseniz, bizim sevgiden gayrı ne bağımız kalmakta ki derya üzre?

— Bağların en sağlamından söz edersiniz. Değersek buna, armağanların en yücesiyle ödüllendiriliriz kendimizi.

— Reisim, - dedi Çolak. - Kişiliğinize değer levheler olabilmişsek ve dahi olabilmekteyssek, ödüllenen biziz. Oruç babamız, ne ki buyurmuştur, buyruğunu yerine getirmeye sıvandık. Sonra Hızır babamız cennetmekân... Ardından Turgutça reisimiz!.. Şimdi de siz... Bize buyurduğunuzu işleyemez duruma gelmişsek, çekinmeden deyin, ilk doğuşta görevlim biz bizim hesabımızı. Yok, reis buyruğunu gerektiği gibi uygulamayabilmekteyssek, şımartmanın anlamı n'ola? Bağışlayın. Yüklenememekteyiz. Ve dahi korkmaktayız, derya töresine gölge düşer karşılığımızdan diye.

— Deryanın töresini kuranlarsınız kocalarım. Neler demektesiniz ki, sizin öğüdünüzle töre bozulabilirsin? Mümkün değildir. Bizi yetiştirdiğiniz yetmemekte, hep arkalamaktasınız. Hep borçlu kaldık size. Ve dahi bunu açıklamak, hiç bir zaman güç gelmedi bize. Geleceğini de sanmamaktayız. Sizin eğitiminiz olmazsa, asıl o zaman bozulur derya töresi. Ve dahi asıl o zaman, korsanlığın ölüsüne fatiha okumak gerek.

— Derya verimini sürdürükçe, korsandan yoksun kalmaz, - dedi Çopur. - Biz Araptan kaptık bu işi... O Rodos'un Saint-Jean papazlarından almış idi... Papazlar da, Venedik'le Ceneviz'den vurmuşlar idi, onların Rum'u, Rumun Yunanı, Yunanın Fenike'yi vurması, gibi... Nice bir vursalar, devlet olanda, korsanlıktan sıyırmaktalar. Ve dahi, Kartaca her kezinde korsan yatağı olmayı sürdürmekte. Adı değişse, Mağrip'a yazılsa bile... O yüzden, bize mirasla eskilerden, bizden de başkalarına kalır.

— Kalmakta da buna göre, - dedi Çopur - Açık denizde iş çevirenler, salt altın vurmaktaymışlar. Biz de açıkta yelken bassak hiç fena olmak deriz.

— Açığı rahat bırak Çopur Abdal, - dedi Kör. - Akdeniz bize yeter. Zaten bizim basıncımız değil mi, Cenovalı Kolombu okyanusa rota tutturana... Sal yakasını fukaraların ki, azbiraz soluklansınlar...

— Soluklansın derken, yeni dünyanın kaymağına el koydu eloğlu, - dedi Çolak. - Biz de Çopur yoldaşımızın önerisine katılmaktayız fikrimizi soran olursa.

— Turgutça Reis'le konuşmalıyız bunu. Akdeniz, bizsiz olacaksa bir zaman, Okyanusa da çekebilir ırmamızı. Yeter ki, siz isteyin ve dahi hazırlığınızı buna göre yapın.

— Reis buyuranda, tayfa hazırdır, - dedi Kör. - Böyle bir yolculuk söz konusu ise, Piri Reisimizin haritası, kuşağımızın içinde durmakta. Hemen sereлим önümüze, rota beğenelim.

— Yolları da göstermişti değil mi haritasında?

— Yolları ve dahi yelleri, - dedi Kör. - Haritayı, birinci elden edindiğinden, her birşey apaçıktı. Hünkâra sunduğuna yolları nakşetmedi. Ama, bizdeki, ayan boyan göstermektedir her birşeyi.

— Demek ki, siz buna hazırlıklıydınız. Aklımıza düşürmek istediğiniz buydu he mi?

— Reis aklına fikir düşürmek levende mi kalmakta reisim? - diye sordu Çopur. - Siz düşünmese-niz, biz diyebilmekte mlyiz?

— Siz de diyemedikten öte, - dedi omuzlarını silkeleyerek Reis. - Hele Cerbe'ye bir varalım da... Bir kurultay kurarız Turgutça babamızın otağında. Bir iyice tartışır, Akdeniz'in yetersizliğine karar kı-

larsak, aşarız Cebel-i Tarık'ı... Babamız izniyle, okyanusa yelken basıp, görürüz neler olmaktadır.

— Denilmekte ki, Felemenkli kıyı boyu varıp, Hind'e ulaşmaktadır. İspanyol ise yepyeni kalyonlar donatıp, yeni dünyadan kırmızı tenli cariyeler getirmektedir, - dedi Çolak.

— Horoz ölende, gözü çöplükte kalır imiş, - diye atıldı Kör. - Çolak vedaşımızın akli uçkuruyla bozulduğundan, yeni bir tad peşindedir. Ancak, asıl denilen, kırmızı tenli altıncıkların, ambar küpeşte yığıldığıdır ki, doğrusu iştahımızı kabartmakta olan da budur.

— Üstelik birkaç kalyonu alıverirsek, yeni reislerimizin çeyizi kenciliğinden sağlanmış olur. Buna da en çok Turgutça Reis sevinir.

— Görmekteyiz ki, siz şimdiden karara varmış gibisiniz.

— Yok haddimiz değildir, - dedi Kör. - Kendimizce tartışmanın gerekçesini hazırlamak istedik. Reislerimiz tersini buyuranda, elbette yerine getirmek kuraldır.

— Demekteyiz ki, kurultay toplanı hey koca, - dedi Salih Reis. - Kurultay toplananda sizinle yarışma mı düşünülmekte ki, böyle kaçamaklar ardına düşmektesiniz. Barbaros leventlerinin tümü gözü kapalı koşar önerilerinize. Siz altını üstünü hesaplama-mış olarsınız mümkün değil.

— Bizim kuşca aklımız, altını üstüne karıştırandı, - dedi Çopur. - Reislerimizin azarını yükümleniriz ki, korkmaktayız. O yüzden izniniz olur ise, önünden geçmekteyken Malta'ya bir salınalım isteriz.

— Doğru Cebel'e varmak dilerdik. Eğer gecikmeyecekseniz, varıp dönünceye bekleriz.

— Bekletmeyelim,, - dedi Çolak. - Don Gonzales'in hanında eğleşmeye sözümüz vardır.

— Yanınıza adam istemekte misiniz?

— İzniniz olursa, - dedi Çopur, - Çömez Aydın'ı dilerdik. Bellesin ki, korsanlık nice bir düzen tutmaktadır, derde işine yaraya.

— Demek ki, mimmenecek yiğitlerimiz vardır derşirmeler arasında.

— Sizin usta yönetiminize girende, - dedi Kör. - Elbette yigidler de seçkinleşecektir. Çopur yoldaşımızın önerisine biz duhi katılmaktayız. Gösterileni ilk bellemekle yetinmemekte, yatağında kendi kendini eğitmeye debelenmekte bildiğimizce.

— Bir de zor annucında sınıdık mı, gayri değerini tam saptayabilmek kıvama erişir, - diye tamamladı sözü Çolak - Umudumuzda yanıltmaz bizi.

— Nice dilerseniz. Turgutça Reis soranda, ulaşma zamanınızı belirtmek olası mı?

— Bakma Çolak yoldaşımızın köşeklenmesine, - dedi Çopur. - İş. eğlenceden önceldir. O varsın, Don Gonzales'in hanında eğleşsin. Biz edineceğimiz bilgiyi aldıktan öte, ilk gemiyle yola düşeriz.

— Anlaşılmakta yanınıza neden çömez aldınız, - dedi Çolak - Bizi derya ortasında bırakıp, sıvışmayı düşünmektesiniz. Don Gonzales'in dilberleri beklemeye alışkındır. Beklesinler. İzinizden ayrılan, kötürüm olsun.

— Hah, bu iyi işte, - dedi Kör. - Çolaklığın yanına bir de kötürümlük eklenende, sen de bir korunakta hancılağa soyunursun ki, kapısına boynuz asmaktan, kollarımız yorula.

— Bu da bir iş, - dedi Çolak. - Dilberin tadına

ilk bakabilmekteysen, asılan boynuzun içine üfleyiverirsin ki, avanakların sevinci, eğlenen olsun.

— Onun da çaresini bulmakta üstüne yok, - dedi Çopur. - Demekleyim ki, biz bunu el yordamıyla medrese kaçkını Ferhat Molla'nın kamarasına dehlizelim bir gün de, azbiraz ağzının suyunu toplamayı hellesin.

— Elinen, - dedi Çolak - Bak buna dayanamam. Molla takımı cinlidir. Atsunlar mafsunlar da bundan öte adımıza leke sürüldüğüyle kalırız.

— Bire aman, buduk ilâcını, - dedi Kör. - Bundan öte Ferhat Mollamız da, ruh gibi yoldaşımız olmalı ki, bu köşegün uçkurunu sıkı tutabilelim.

— Görmektesin ya Reis baba, - dedi Çolak. - Bunca yıl yoldaşlığından onur duyduğumuz Kamağan Abdalıyla, Tekke kaçkını kocalarımız, bize nice bir iyilik düşünmekteler? Şeytanlıklarından size sığınmaktayız ki, Çolak kulunuz Tanrı'ya sığınsa bunca güvence sağlayamaz.

— Beri bak Çolak usta, - dedi Reis, - şunca zamandır işinize karışmışlığımız var mı ki, bundan öte böyle bir yaramazlığa sıvanalım?

— Aman Reisim, siz de bizi terkeylerseniz bunların tekinsiz ellerine, tez günde adımız kötüye çıkar ki, aman deriz. Amanı bilmekte misiniz?

— Biz Çömezden vazgellip, Molla'yı alalım yanımıza, - dedi Çopur. - Sanırım iş tutmakta güven cemiz olacaktır.

Yanık yüzünün çizgileri belli belirsiz oynadı Reis'in. Kocaların kendi aralarındaki dalaşmasıyla, gemi içinde dönenleri bilmenin sevecenliği yellendi gülücük olarak. Biraz daha kıskırtmak amacıyla;

— Kimi dilemekteyseniz, buyrun, - dedi.

— Biz de ocağına düşmekteyiz Reis babanın.

Cellâdın zalimine teslim eylemekte ki, İşimiz ağırdan görülsün. Anlamaktayız. Bizi Turgutça babamızdan öte kimse sevmemekte. Və dahi dərda kalırsak, ki-me başvuracağımızı belledik bir iyice.

— Turgutça babamız, - dedi Kör, - sığınmaklığa gerekçe ister. Diyebilecek misin ki, büzüğü kurtarmaklığa sığınırız?

— Heh, - dedi Çopur. - Bakarsın bu dər... Dər de Turgutça baba, gülmekten altına eder bir güzel. Bunca zamanın uçkur fıskını Çolak, kendi kabasının derdine düşsün. Biz bile inanmamaktayken!..

— Bire inanın. Bir kötü hastalıktır bulaşmasını istediğiniz. Bunca dilber və oğlan ardına düştükten sonra, apışı okkalı adem peşine düşersek, bize acı-maz mısınız?

— Acırız ki, elinden kurtulamayanlara acıdığımızdan fazla, - dedi Reis. - Molla'yı vermемekteyiz. Göz kulak olmaklığa Duva'yı dikeriz başına. Azbi-raz anlamakta uçkur işinden. Leventleri sakınabilir bakarsınız.

— Aman gözünü açsın, - dedi korkmuşcasına Çolak. - Vezir oğlancığının ızılgını alan adem, bizim köy uşaklarını kalbura çevirir ki, kabarmasından ya-nına varılmaya.

— Anlaşıldı, - dedi Kör. - Çöplükte horozun ço-ğalmasından iş illenir bu Koca. Bire nice bir iştir ki, bunca bilge adem, iş uçkura dayananda, kapıp koyuvermekte kendini.

— Bilgilerin başı, kaymak табаğından geçtiğinden Kör'üm, - dedi Çolak. - Vah ki, oraya ulaşama-yan bilginin bilisizliğine yazık.

— İkinci sonrasında Malta'yı aşmamız olasıdır. Hazırlık görseniz iyi olur, - dedi Reis. - Tanıdıklara bizden de selâm edin:

— Ederiz başüstüne, - diye yanıtladı Kör. - Biz hazırız. Buyurduğunuzda sandalı indirip, yola düşeriz.

Başını salladı Salih Reis. Ustalarına herşeyi başışlamaya hazır bir gülümseyişle, köprüye yöneldi.

— Sandalı gözden çıkardı reis, - dedi ardından Çolak. - Bağışladı açıkçası.

— Anlarsız ki, kocadığımızın ayırımına varanlar çoğalmakta yoldaşlar, - dedi Çopur. - Biz böyle bir sözü Oruç Baba'ya diyecek olsak, yüzmeyi bilmemekte misiniz? diye sorardı, kızıl kaşlarını kavuğuna dek kaldırarak.

— Demek ki, ayırımına varmayan bir biz kalmaktayız. Eh, biz de vardığımızı göre, gayri korsanlığı bırakmanın zamanı gelmiş demektir.

— O bizi çoktan bıraktı hey Çolak, - dedi Çopur. - Bırakamayan biz olduğumuzdan, debelenmekte değil miyiz? Sezinlememekte misin? Turgutça baba, kaç zamandır bizi sakınmakta. Ya devşirmeliğe yollamakta, vurgun teknelerinden alıp. Ya ulaklık rezilliğine bulamakta onca tuvana yiğit durmaktayken. Neden? Gayri bizim köstüğümüzü sezmekteler de ondan.

— Bire olası mı, - dedi Çolak. - Biz dün niceyssek, bugün de öyle görmekteyiz kendimizi. Eir reis, yüzün diyemedi diye, böyle höykürmenin anlamı m'ola? Oruç babanın yanına Hızır Reis'in de gitmesinden bu yana kaç yıl geçti. Elbette kösüldük az-biraz. Baba Oruç'un akranı, yoldaşıydık biz. Bunca tuvana arasında gezinebilmekteyssek, gezinmeyi kendi gücümüzün hakkıyla sağladığımızdan. Hangi döğüşte, hangisinden geri kalmaktayız ki, durduk yerde kendimiz kendimizi ucuzlayalım? Ben razı gelmemekteyim, sizin kösülmenize. Dilerseniz, sandalı

koyalım ektiride. Yüzerek varalım kıyıya. Ne değiştir. Azbiraz öksürür, tıksırırız. Ama, savlamaktayız ki, genç irisi Aydın çömezden önce varırız yine deli..

— Varmasına varırız da, - dedi Kör. - Oraya varanda, nice bir doğrulup kalkarız ondan haber ver? Sen kendin söz kalabalığına boğup sinamamakta mıydın reisi?

— O da kendisi, bellettiğimizi uygulayanda, neden şaşırdığımızı sormadı mı bir güzel? Sordu... Sorduysa, oyuna gelmeyeceğini anlatmaya yetmedi mi bu soru ki, ardını deşmeyi sürdürdünüz bir iyice.

— Uçkur sözü olanda kapıp koyuveren bizmişiz gibi debelenmemekte mi, - dedi Çopur, - şuna da bak hele...

-- Debslenmekteyseniz, siz bizden geri mi kalırsınız bir şölende?

— Şölende geri kalmamışsak, töreyi uyguladık. Şölen dışındakilerden söz etmekteyiz biz burda. Durduk yerde, Don Gonzales'in dilberlerinden söyleşmenin anlamı var mıydı?

— Vardı elbet. Donna Gonzales, reisimizin has bir gözdesi olup, selâmını söylediğimizde el değmedik fıçıyla, dudak değmedik dilberi salıvermekte ki yanibaşımıza, canımıza can katıla yoldaşlar.

— Yahu Çopur yoldaşım, - dedi Kör. - Bu salt kendi uçkuruyla eğlenemekte, başkalarının düğümüne de ilmik atmakta ki, kocadığının en belirgin kanıtı bu olsa gerek.

-- Yeter bire, - dedi Çolak. - Azbiraz daha öte giderseniz, tabutumuzun başında ağıt yakacaksınız ki, yakışmaz sizin gibi bilgelere. Kesin de, sandalı nice bir yüklenip götüreceğimizi kuralım.

— Onca yolda düşünecek başka işi varmışcasına, şunun ettiği söze bak, - dedi Kör.

— Var elbet. Hiç mi uğramayacağız Don Gonzales'in hanına. Uğramamak olmaz. Adaya vardığımızı duyup, küserler sonra. Onlar küsende, adımıza pislik sürülür. Zaten bu Molla eskisi de izimizden iz sürmekte. Derler ki tamam... Çolak bu yaştan öte tozuttu. Kaptırdı kızlığını ki, sakının dilberler. Olası mı?

— Sözü yine nereye döndürmekte bu, - dedi Kör. - Biz hazırlık düzmek dileriz. ^

— Biz de hazırlanmaktayız işte. Niceyse, siz Nassi'nin uşağını yakalar, öttürürsünüz. Françesko Kronulu'yu, söyletmek için bizim çengel gerekmemekte. Efendisinin buyrultusu doğrultusunda, bizi kandırmaklığa, her şeytanlığı edecektir. Arada sıkışacak olursanız, Çolağı çağırmaktayız, deyin yeter. Bilmekte köşeklik ettiğinde başına gelecekleri. Bildiğinden, efendisinin buyurmadıklarını da demek-te, çekincesiz davranır.

— Sahi, - dedi Kör. - Biz Françesko keferesiyle ne zaman bulaşacak olsak, bu sıvışmakta. Bir aldı-verdisi var ama, nedir çıkaramamaktayız.

— Françesko benden çok korkmakla, diyeceğini şaşırdığından, üstüne varmamaktayız.

— Ama, bizi aracı kılaraktan, ürkütmeliğe gölgeni savmaktasın. Anlat hele, nedir geçmişiniz? Bilelim ki, adını anmaklığa hakkımız ola...

— Bilmektesiniz yoldaşlarım. Ne buyurmuştur büyüklerimiz. İbadet de, kabahat de gizli olanda değer taşır. Koyun kabahatimiz gizli kalıp, gölgemiz iş görmekliği sürdürsün. Siz varın, dediğimi uygulayın. Biz varalım, düşündüğümüzü gerçekleştirelim.

— Öyle yağma yok. Anca beraber, kanca beraber de buyrulmuştur. Biz Portakal dönmesine lâf an-

latmaya debelenirken, şarabın tasına, dilberin hasına sarılıp, gönül eğlendirmek yaralı değil yoldaşlığa.

— Gönül eğlendirmekteysek, sizin işinizi güçleştirmemekte, kolaylamaktayız. Bilmemekte misiniz ki, sizin edindiğinizden fazla haber, bize dilber olduğundan aktarılmakla, doğrulanmıştır. Koyun herkes bildiğince derlesin gerekli olanı. Sizinki zorbalık ise, biz de, tutkuyu ve dahi coşkuyu kullanarak!..

— Şamar yetmekte Çolak, - dedi Çopur. - Bunca isteklenmenin ardında ne yattığını bilmekteyiz bir güzel. Sana bu kez izin yok bilesin.

— Malta'ya varıp da, Don Gonzales'in hanına varmamak, olmaz!.. Bize bu kötülüğü, şeytan artığı yoldaşlarımız bile yapamayıp, şimdiden izin vermekle sevaba gireceklerini bililer...

— Ko gitsin, - dedi Kör. - Bakarsın Cerbe'ye varacak gemileri yoldan çevirmeye kalkar. Varıp hanın ortalık yerinde, bizim oralarda dolandığımızı doyuyorsa, biz de adada kalıp, istediğince eğleşmesine zorunlu kalırız. İyisi mi, izin verende, zamanı elimizde tutmak olasıdır.

— Sen de onaylamaktıysan, - dedi Çopur. - Bilmediğini okusun.

Çolak, çengel elini dizine vurdu sevinçle. Kıvandı oturduğu yerde. İzni baştan almanın coşkusuyla, doğruldu. Tin tin ambar kapağına yöneldi.

Çopur bir süre ardından baktı yoldaşının. Başını salladı. Kirpiksiz gözkapaklarını kırıştırdı uzun uzun;

— Belki biz kocamaktayız, - dedi. - Ama, Çolağın şölen şakırtısına sulanmasını görende, tuvana yiğitlerle aşık atacağından kuşkumuz yok. Nice bir güçtür ki, bunca harcamaya karşın, dipdiri ayakta kalabilmekte?

— Ne işlerse, bilinçle işlediğinden olsa gerçik, - dedi Kör. - İzni aldı ya şimdi. Kuşağını doldurmaya seyirtti durmaksızın. Doğrusu, sevincine ertak el-mamak mümkün değil. Bir gün, biri çıkıp sorarsa, kim yaşadı diye, düşünmeden yanıtım hazır. Çolak yoldaşımız, her solukta bu yaşamdan öç almasını bilmiştir.

— Dediğin doğru Öylesine ölümcül olayların içinden geçip gelmesine karşın, bunca yaşama sarılmak, ancak bilinçle olur. Ve dahi hakettiğini kullanmakta diye hınçlanmamız yanlış. Gerekeni gerektiğinde, gerektiğince yapmasını bilen köşek, bize örnek olamamaktaysa, suç onda değil, bizdedir.

— Çömezi ardına mı takalım istemektesin?

— Öğrensin. Yaşamak nice bir iştir bellerse, döğüşün anlamını da kavrar bir iyice. Yakınmaya duracağına, yakındırmanın kıvancına varırsa bir, azılı korsan olur ki, acımasızlığının yanında sevecenliğiyle, kasıp kavurur ortalığı.

— Niceyse öğrenecek acımasızlığı da, sevecenliği de... Ama, ustasından öğrensin demekteysen, onayım hazırdır.

— Öyleyse, biz Françesko'nun ümüğüne çöreklenirken, varsın onlar da dilber ağzı koklasınlar. Bakarsın, buyurduğu gibi bizim noksanımızı da tamam-larlar.

— Tamamlar demek gerek. Daha çömezleri forsalığa koşmadığımızdan, ordaki dilden anlam çıkarabileceğini sanmamaktayız yiğitin.

— Doğru... Dönüşte Don Pedro'yu forsalıktan çözdürelim de, bildiği dilleri belletsin çömezlere.

— Sahi, az daha unutacaktık. Varıp soralım bakalım, bir şey istemekte mi?

Birlikte kalktılar. Forsaların dörder dörder dize-

lendikleri sintine c zına yöneldiler. Forsabaşı onları görür görmez toparlandı kaykıldığı yerde. Eliyle rahatını bozmamasını işaret etti  opur.

Adam yine de doğrulup ellerini önüne kavu turdu. Yan yana yur d ler. Don Pedro'nun yanına gelince,   m ldi  opur. Uykulamasına aldirmeden, f s ld di;

— Malta'ya varacağız. Bir isteğin varsa,  ekinme.

Gözkapaklarını yarı açarak baktı Pedro. Hafif doğruldu. Kocaman ellerini k rekte h rp ld di;

— Biz unuttuk efendim, - dedi. - Siz unutmaktasınız sağolun. Bir dileğim yoktur.

— Kurtarnalıktan söz eden kim? Kitap, gereç istemekteysen diye sormuktayız.

— Kitap istemekteyiz evet. Yenileri varsa, bir de dilimizde olursa, bor u kalırız

— Hiç borçlu kalmazsınız. Geçen kez, Don Mandof söz vermişti. Getirttiyse, alırız.

— Korkarız zahmet olmakla kalmamakta. Bir de adımıza   demede bulunmaktasınız.

— Bilgine yardım, bilgiye yardımdır. Azbiraz isteklensen, doğrudan eğitimde ve dahi araştırmada kalmaklığını yeğleriz. Turgutça reis de istemekte buru.

— Gözlemlerimiz için deniz gereklidir.

— Gerekliyse, salınıp gezmek neden, - dedi K r. - Salt bize acı çektirmek için mi?

— Acı, kişiyi olgunla tırır efendilerim, - dedi Pedro. - Ama, amacımız o değil. Bilmektesiniz, insan dayancı konusunda d   ncelerimiz vardır. Henüz olgunla madı. En kolayı kişinin kendi üstünde denemesi dir

— Bilmez misiniz ki, soyutta kavrayan, somut-

ta daha bir kolay kavrar. Direnmenin anlamı nazlanma olmamakta mı o zaman?

— Değil. Belki size öyle gelmekte. Ama, salıverseniz gidecek yerimiz kalmadı. Yeni forsalardan biz de haber almaktayız. Eskiden karşıtlarımız eylemimize ölüm cezası vermekteydiler. Şimdi engizisyon düşüncelerimizin kırıntısına ateş cezası biçmekte.

— Doğru, - dedi Kör. - Ağzını açan, işkenceye konmakta ki, bilmediklerini bile bağırarak anlatmaya sıvanmakta. Bize kalırsa, siz en iyi deneyi, ülkenizde yapabilirsiniz. Hastalıkların tanrıdan değil de, insan bedenindeki aykırılıklardan geldiğini söylediğiniz an, direncinizin gücünü gözlemlemek kolaylaşır.

— Kolaylaşmasına kolaylaşır da, aktarılması olanaksız kalır. Oysa, bilinen aktarıldığında bir anlam taşır. Bilgimiz bizimle bilece gidende, ustalarımızın yolunda nice yürünebilir? Bilmemekte misiniz, kitaplarını yaktıklarında Averoe ustamız ne buyurmuştur? Şükür, bizi yakmayı unuttular. Hemen, yenilerini yazalım ki, onların bağışladığını biz de bağışlayalım...

— İbn-i Rüşt ustamız çok bir büyük bilgindi. Şimdi, ardıları daha da gelişmiş bilgiler bırakacaklar. Ancak, bizim gönlümüz bir türlü razı gelmemekte, sizceyleyin bir bilgenin böyle yıpranmasına, - dedi Çopur.

— Yıpranmamaktayız. Tersine, deneylerimiz, düşüncelerimizi doğruladıkça, dinceldiğimizi ayırmaktayız. Ayrıca size borcumuzu da sunmak dileriz. Uzun zaman var ki, forsabaşı, bizi görmezlenmekte.

— Bilesiniz bizden gelmemekte. Neylesin forsabaşı Kamcısının citanda bellediği kişiye Turgutça

reis saygın durup, yol vermeye davrananda, eli mi varabilmekte, gözü mü?

— Turgutça bilge bir savaş eridir efendilerim. Forsalığı da yumuşatmıştır bir iyice. Bir yakınmamız olduğunu belirtmek diiersek, yumuşamadır. Yeterince deney olanağı vermemekte bize...

— Anlamamaktayız, - dedi Çopur. - Biri uçkurdan, biri acısından göziem çıkarmakta bu bilgelerin. Ve dahi ademi bir iyice şaşırtmaktalar. Azbiraz sopa düşkünü müdürler nedir, anlamamaktayız.

— Bilginin gerektirdiğini uygulamayan, soyutta kalır. Oysa bilmektesiniz, soyut somuta ulandığında bir anlam taşır. Yoksa bilgi bilgi olmaktan çıkıp, inanca dönüşüverir ki, Avicenne ustamızın Aristo diyalektiğinde bulup ortaya koyduğu sapma budur.

— İbn-i Sina öğretmenimiz, dediğiniz gibi inançla, bilinci ustaca ayırmıştır birbirinden. İyi ki, zamanında bilime susamıştı Abhasoğulları. Yoksa, Halilac'ın sonuna ilkin onun uğrayacağı kesin, -dedi Kör.

— Yükselişi sağlayanlar, nice bir bilgin olsalar da, sonradan suçlanıyerler. O zamana da kemikleri bile kalmamakta yobaz alazında tutuşmak için. Ko, bilgin bildiğini söylesin, - dedi Çopur. - Sokrates'i öldürenler, Platon'u bıraktılar ki, Rüşt ustanın dediği gerçekleşsin. O yüzden, madem debelenmektesin forsaliğa, buyur dilodiğince işle. Biz de istediğin kitabı bulabilirsek, Cerbe'de buyruğunda bil.

— Sağolun. Belki bizden önce bazı bulgulara ulaşmış olanlar vardır.

— Kendinde sınayan, deneyin gerçeğine daha yakındır, kaygılanmayın, - dedi Kör. - Biz sanmamaktayız sizden ilerde olunabileceğini. Ama, araçtı-

rırız. Araştırır ve dahi bulmaya çalışırız ki, deneyinizde yararlı olsun.

Çolağın gölgesi üstlerine düşünce doğruldular. Dili, sakalının arasında ısıt ısıt yanan keskin dudaklarında dolanıyordu durmaksızın. Çopur, tam gitmek üzereydi;

— Asıl deney yapacağınız kişi, bizim Çolak yoldaş olmalı bilgemiz, - dedi. - Dayanç konusunda alabildiğine yararlı olacağından kuşkumuz yok.

— Bizim Hızır aleyhisselâmla işimiz yok,- dedi Pedro. - Ölümlülerden seçmeliyiz ki deneyimizi, sonuçlarımız insanlığa yararlı olsun. Yoksa, ölümsüz ve dahi eskimezi gözlemlemek, ancak şaşırtıcı olmaya yarar.

— Söylendirip durmayın bu cinli papazı, - dedi Çolak. - Üstümüze uğursuzluk yağdırıp, yüreğimize kaygı salacak. Kendini işkenceye koşan adam, bulunduğunda bize ne işler, düşünmek bile yüreğimizi oynatmakta.

— Bir gün buna birşey olursa, - dedi Pedro. - Belki ilk kez bir dilekte bulunacağız Turgutça Reis'ten. Bunu parçalayıp, neden yapıldığını anlamamız için izin dileyeceğiz. Ve o zaman anlayacağız, kumaşının pamuğunu.

— Tövbe!.. - dedi ürküyle Çolak. - Dost bildiklerimizin aklından geçenleri öğrendikçe, tüylerimiz diken diken olmakta. Görmekteyiz ki, bugün herkes bize karşı. Kimi altımızı oymak ister, kimi içimizi. Gidip de dönmemek ve dahi bu köşeklerin heveslerini kursaklarında bırakmak var ya, alışmışız sürtünmeye. Duramamaktayız.

Gözleri ısıt ısıt parıldadı Pedro'nun. Çolağı kız-

dırmış olmadan kıvançlı, gözlerini kırpiştırdı. Onlar Çolak'la buluşmak amacıyla döndüklerinde arkalarından baktı. Forsabaşı saygıyla sokuldu yanına;

— Bir şey mi buyurmaktasınız?

— Forsa biziz, - dedi Pedro. - Buyurmak had-dimiz değil

Şaşkın, suskun döndü adam. Yerine kaykılıp, uyuklamaya durdu Pedro. Filikaya doğru gölgelerini uzattı üçlü...

Kervan yolu önünde boz bulanık uzanıyordu. İnce yel, önünde ardında dolandı. Deve iziyle pancaklanmış toprağı uçuşturdu. Kendi ayak tozu eteğini şişirerek önüne geçti. Güneşin, yürümenin terlettiği bedenine sarıldı toz. Yüzü yapış yapış oldu. Yapışkanlık bedenine yayıldı. Yayıldıkça, her yanının kaşındığını sezinledi. Durup hart hart tırnaklamayı düşündü. Yolundan kalma korkusuyla, hızını daha bir artırdı.

Köprünün mermer korkuluk başlığının serinliğini elinde duyunca ayırdı. Derenin köpük köpük altından şarıldadığını düşlemek, duraksattı. Önüsıra seyirtip giden gün, son sıcaklığıyla gülümsedi o duraksamasında. Suyun, serin çağrısına dayanamadı. Karanlığa kalmadan bir menzile ulaşmak tutkusuydu, çağıldayan serinlik isteği çatıştı ayaklarında. Döndü. Çevrede kimseler olmadığı bilinciyle, yanıltıldı. Top söğütlerin altına ulaştı. Ağaçlar bir yanlarıyla toprağa, bir yanlarıyla suya dayanmanın gücüyle dikiliyorlardı. Altları serin, yaprakların perdesinde yalnız ve rahatılar. Suskunun ortasında yaprak hisirtisiyle, su şırlıtısından öte ses duymak olanaksızdı.

Geldiği yol, kimsesizliğini sürdürüyordu. Gideceği yön ise çoktan yalıcılarını bir yere ulaştırmışlığın bomboşluğunda. Önünde köpük köpük şırıldayan suya baktı. Göğün duruluğu gözlerine girdi. Başını kaldırdı, güneş lav taşı gibi yoğunluğunu sürdürüyor.

Teri su serinliğinde kurudu. Kaşintısı daha bir

arttı. Kollarını sıvadı. Eteklerini beline doladı. Çizmelerini çıkardı. Oyali yün çoraplarını çekti. Yürümekten hafif şişmiş pembe beyaz ayaklarına baktı tanımaz tanımaz. Parmaklarını oynattı. Serinlik parmak aralarında oynadı. Parmak uçlarıyla suyu yokladı. Ayak tırnaklarından, beynine bir ürperti ulaştı. İnce bir titremeye suyun dibini aradı. Hemen ilerde yan yana duran iki taşı gözüne kestirdi. Ayağını uzattı. Denetleyerek bastı. Sağlamlığına güven duyunca, ötekine yüklendi. Su bileklerinde köpüklendi. Çömeldi. Elllerinden, dirseklerine doğru şapırdayan durulukla arınmaya durdu. Yüzünü, boynunu, kulaklarının ardını, ensesini ovdu. Duru suyun, damla damla teninden kanına geçtiğini sandı. Yeğneldi, genceldi. Güçlendi...

Zamanı avuçlarının içinde, iki taşın arasında tutukladı. Sonra yakamoz yakamoz savıttı. Mor, yeşil, sarı zerreciklerin ardından koşturdu gözlerini. Her birini yakaladı. İçti... Dudakları kuruyuyordu bir kanmamışlıkla. Avuçlarını kendince en duru bulduğu yerden doldurdu. Çenesinden aşağı akıtarak yudumladı suyu. Omuzlarındaki sızı, gırtlakındaki acı, ağızındaki kuruluk yitti... Yeniden uzandığında gün su da kırılan ışıklarla gözünde bitti. Doğruldu. Dirseklerinden damlalar şakırdatarak, söğütün altına ağıdı. Yüzünün, kollarının ıslaklığını serpeledi. Ayaklarını, çoraplarıyla vurarak kuruyadı. Çoraplarını, çizmesini giydi. Eteğini indirdi. Kollarının ılıkliğini örttü. Yeni bir güçle dar yamacı tırmandı. Köprünün başına vardığında durakladı...

Bir koyun sürüsü, tükenmez bir ateş geçdi kapatmıştı. Sürünün ortasına yürüyüp, yurumemek konusunda kararsız kaldı. Karşıda uzun çomaklarıyla iki yanı tutan çobanlar, birden beliren bu yolcuya bak-

tılar. Sağ baştaki, eliyle yurumesini anlatti. Bir adım attı Doyran. Koyunların sıkışıp, savrulmasıyla vazgeldi. Köprünün kıyısına çekilerek sürünün geçmesini bekleme kararına vardı.

Gideceği yöne bakınca, gecikmişliğine öfkelen-di. Yanakları kızardı. Kulakları başının iki yanında al al yandı. Oyalanmışlığının hıncı gözlerinde beneklen-di. Çobanın sesiyle irkildi.

— Geç hatun, beklersen uzun sürer!..

Sürüye baktığında adamın haklı olduğunu gördü. Yolun bozluğuna karışmış, bitimsiz bir yün harmanı dalgalanıyordu. Yeniden cesaretlendi. Yanıbaşında ıslak ıslak beliren bir başkası, yol açmak isteğiyle önüne düştü. Koyunlar, onlar adımladıkça, ortalarından bir bıçakla kesiliyormuşcasına ayrıldılar. Adamın geride kalmasına aldırmadan ilerledi. Sürü durmaksızın yürüyor, bir ırmak gibi sürekliliği simgeliyordu. Bir iki sürtünme, bir iki melemeye önem vermeden köprüyü aştı. Yanladı. Sıra sıra dizilmiş çobanları, işaret direkleri gibi geçerek geçti. Sürünün ayak tıptırtıları, yüreğinde ezgiymişçesine hızını artırdı. Önünde bir atlının dikildiğini görünce, olduğu yerde kaldı. Atlı, yumuşak, bir devinmeyle atından indi. Dizgini avucunda dürerken;

— Bağışlayın, yolu kimsesiz bөлlemiştik. Umarız engellemedik geçişinizi?

— İlkın ürktüm efendim. Sonra köprübaşındaki ağa yüreklendirince geçtim. Sağolsun.

— Kendim bakınmıştım. Söğütlerin altını hiç düşünmedim.

— Zararı yok.

Adam atını hafif yavaş aldı.

— Sağolun. Yolunuz açık olsun...

— Siz de sağolun. - İlk adımı attı. Güneşin sa-

ramaya yüz tuttuğunu görünce, bir kaygının dönen-
cesinde durdu. - Menzil uzakta mı efendim?

-- Menzil?L. Siz Pınarbaşı'ndan değil misiniz?

-- Doğulm... Kuşehr'i'ne gidiyorum.

Başını kaldırdı. Güneşe baktı. Kendince düşün-
dü bir an

— Menzil uzak. Karanlığa ulaşamazsınız. Biz de
geciktirdik. Eğer sakıncası yoksa, obamıza konak-
layın. Az sonra burda olurlar. Şu gördüğünüz top
oğaçların yanına konacağız, - diye eliyle köprünün
öte yakasındaki düzlüğü gösterdi. - Kesinkes gitme
kararınız var, karanlığın tehlikelerine de aldırma-
sanız, gece yarısına menzili tutarsınız. Yalnız gün
doğana kapılarını açmazlar. Dilerseniz yarın at ve-
ririz size Yitirdiğiniz zamanı kazanırsınız.

-- Sağolun. Çok iyisiniz.

-- İyilik değil. Bizden ötürü geciktiniz. Hatamı-
zı onarmak diye alın.

— Hata sizin değil Sıcak basmıştı. Biraz su
yudumlamak istedim.

— Sağolun. Asıl iyi olan sizsiniz. Bizim konağı-
mız, kötü davranmadıkça, kötüye bile açıktır. Bağış-
ladığınızı belirtmek amacıyla kalırsanız, seviniriz.

— Yük olmak istemem. Siz de yolcusunuz.

— Bız her zaman yolcuyuz hatun.

— Doğrusu, içime ürküntü verdiniz. Karanlığın
sesini dinlemektense, insanlarla olmak yeğdir. Sa-
ğolun çağrınız için.

Sürü önlerinden akmayı sürdürüyordu. Çoban-
lar, çomaklarıyla aykırı gideni hemen sıraya sokuyor-
lardı. Köprü başında dağılmak isteği zorluyordu hay-
vanları. Suyun şırıltısındaki çekiciliği kendinden bi-
liyor Doyran. Hayvanların yana doğru sarkıverme-
lerini bağışlayan gözlerle izliyordu. Ne var ki çoban-

lar biran önce suvarmak isteklerini engelliyorlar. Karşı geçeye varmadan. dağılmalarına izin vermiyorlardı.

Karşı geçede ise. bir koca kıvrım, söğütlerin yanından dereye doğru akmıştı. Sürü köprüyü aştıkça, kıvrım testti... Irmaklaştı... Birden kişinin dilini damağını kurutan ezgiler dalgalaştı kulaklarında. Sürünün ardı görünmüştü...

Atlı, dizgin avuçlarında, koyunların ardısira yürümekte sabırsızlandı. Yol gösterdi Doyran'a... Suskun, döndü kadın. Yan yana az önce geçtiği köprüye yöneldiler... Yolun genişliğini ilk kez sezinledi sanki. Sürü boşaltiverince, gülümsedi. Adam, başını salladı;

— Darlıklara ve dahi vakıflara zarar vermekten çekiniriz. O yüzden sürüyü bölük bölük sürmek zorunda kalıyoruz.

— Dahası mı var demek istiyorsunuz efendim?

— Var... Bir il, buncacık sürüyle geçinemez. Konduğumuzda göreceksiniz, boyumuz kalabalık, soyumuz güçlüdür. Kac obaya bölündüğümüz belirsiz. Yine de birkaç yolu dolduracak kadar varız sanırım.

— Bölünme sözkonuşu olanda, işiniz bir iyice güçleşiyordur.

— Güç kolay, yapmaktayız. Çünkü salt işimiz değil bu bizim hatun. Yaşamımız... Düzenimiz mal üstüne kurulmuş. Mülk üstüne değil. Öyle olanda, nerde pınar gür, nerde ot bol, konaklanmaya koşulmuşuz.

— Tanrı kolaylık versin.

— Sağolun...

Koyunlar, birbirini itekleyerek dereye biran önce ulaşma kavgasında idiler. Kimil kimil bir devini,

dere boyunu tümüyle kaplamaya yöneldiğinde, onlar top ağaçlara doğru düzlüğü çiğnemeye başladılar. Atlı arada bir ardına bakıyordu. Çobanlarının ustalığından kıvançlı, ilerledi. Doğayı, aynı ezginin değişik kavallardan çıkan etkisi sardı buram buram. Koyunların kımıltısı, yerini yelin dalga dalga taşıdığı, ezgiye bıraktı. Ye! kekik, menekşe kokularının içine, yaşama sevincini de kattı. Doyran sırtını ağaca dayadı. Yüzü, kızaran güneşle yarışa durdu. Gözleri ıslıl ıslıl, dudaklarının ılık pembeğinde belli belirsiz bir gülümsemeyle, günlerdir unuttuğu bir afsunun tutkusuyla sarsıldı. Yaşama bağlılığın tek düşüncenin izinde yitirildiğini sandığı anda, böylesine tomurcuklanıvermesi, irkiltti onu. Gülümsemesi yayıldı. Şu akşamüstü çağrısının, beyninde kopardığı sevinç dalgası, yüzünde, gözlerinde, dudaklarında, yayıldı. Gülümsemesi büyüdü. Ağır ağır sarkan günle birlikte, içini dürtükleyip duran son pişmanlık kurlarlarını attı üstünden. Çağrıyı kabullenmiş olmanın ikircimi tükendi. Yerini bilmediği bir sevincin coşkusu kapladı tümüyle. İlk ezgiye verdi düşüncesindeki arınmışlığın nedenini. Sonra nasılsa menzile varamazdım gerçeğine yordu. En sonunda, salt şu anı yaşamış olmanın yeterliği bilincine vardı.

Atlı, yüzünde kaygı yerine güveni gördüğü anda onu kendi kendisiyle bırakmıştı. Atını az ötede torbaladı. Dereye doğru uzaklaştı. Koyunlarının tümünün görebilir bir yerde, oteleri araştırdı. Keskin gözleri, çok uzaklarda kımıldayan noktaları seçti. Döndü. Konuşmaya baktı. Günün gözlerinde balkıyan kamaştırıcılığını... Yanaklarında tüter. sıcaklığını... Dudaklarında yansıyan çekiçliğini ayırmanın ürküntüsünü duydu. Sertleşen bedenini güçlkle çevirdi. Yeniden yaklaşan obasını aradı doğanın içinde. Bu-

lamazsa daha çok sevinecekmişcesine bir duygunun tutsaklığına kapıldı bir an. Kendi bilincinde konuğunu zedelemiş olma korkusuyla, hınçlandı. İstemezliğine karşın, dereye doğru sürüklendi.

Söğütlerin yanına varınca, dönüp yeniden baktı. Gölge, gün batımının koyuluğunda bulutlanmıştı. Ala bürünmüşcesine dalgalandı ağaçlar. Doyran'ın bedeni dalgaların içinde fokurdadı. Dallarda oynayan yele karıştı. Bulutlaştı. Bakışlarını bulutun çekiciliğinden kurtardı. Koyunlarının üstünde gezdirdi kıvanarak. Adımlarının ağırlığına aldırmadan ayaklarını zorladı. Köprünün başına ulaştığında, obanın ucu sükün etti...

Develer, bir an önce ıhmanın ivenessinde düzlüğe saptılar. Atlar binicilerine kavuşmanın coşkusıyla oynastılar. Yolun iki yanını doldurup gelen insanlar, konağın rahatına kavuşmaya davrandılar...

Konak yerine varmanın düzeni kendiliğinden işlemeye durdu. Gelinler, sırtlarında bebeleri, ellerinde kırbaları, sürünün arasından dereye ulaşmaya yöneldiler. Kocalar, obayı top ağaçlara sürdüler. Analar, ocak deşip çalı dermeye durdular. Çobanlıktan arta kalan erler, develeri ıhtırıp, çadırları dikmeye koyuldular.

Doyran önünde sergilenen yaşam kimiltısına daldı. Herkes alışkanlığın ürtüsüyle işe koşulmuştu. Kimi atları tımarlıyor, kimi develeri gevenliyor, ateş yakan, maya tutan, süt sağan, yayık yayan, kendiliğinden görevinin başına geçiyordu. İşsizliğinin, yabancılığının boşluğunu duydu. Kendi kendine bir şeyler yapmanın kararma vardığında, elleriyle boşluğu yoklayan yaşlı kadını gördü. Yanına vardı. Elin-den tuttu. Adımlarına uyarak, ağaçların altına gö-

türdü. Yaşlı kadın, gözlerinin akıyla baktı ona. Karasını geçmiş yıllarda unutmanın karanlığı dolandı yüzünde. Görmezliğini yüksünmeden, taşımanın tadı, karanlığı aydınlığa dönüştürüverdi. Alt çenesi üstüyle birleşti. Gülüşü dudaklarını bıçak yarasına benzetti.

— Konuk musun kızım?

— Konuğum...

— Göç yolunda konuk tekindir Hoş geldin. Obamıza onur verdin.

— Sağolun. Menzile geç kalınca, yük olmaya koşullandım.

— Yük derttir. Konuk derman... Sevindirdin bizi. Dilerim sen de sevinirsin.

— Alkışınız umutlandırır beni. Sevinciniz gönendir.

Bican, Doyran'ın Ebe Nineyle söyleşiye daldığını görünce, yaklaştı.

— Ninem, konuğumuzla tanışmışsın.

— Burnuma Ötüken kokusu geldi oğul. Yüreğime bir ışık düştü. Işığa yöneldiğimde kızım elimden tuttu. Yol boyunda konuğumuz olması mutluluk. Bu mutluluğu bağışlayan sunaya borcumuz ödeneşi değil.

— Yazık ki yolu irak ninem. Kırşehri'ne ulaşmayı diler.

— Sılası olana yol nedir ki hay oğul? Göz açıp kapayınca aşılır. Vay ki, sılasız gidenin düş kırıklığına... - Elleriyle Doyran'ı arandı. Bulduğunda, yüzünü, saçlarını yokladı. Her bir parmağında bin göz varmışcasına dolandırdı bir an. - Gazal kaptırmış maral örneği seyirtmiş konuğumuz. Belli ki sılası yüreğini tutuşturmakta. Yelle yarışan atlarıyla öğünürsün hey Alkaevli Bicanca!.. O atları ne güne besle-

mektesin? Gün doğanda çek konuğumuzun altına birini. Varsın sılasına kavuşsun ki, alkışı bereketimize boluk katsın.

— Atın sözü mü olur ninem. Sen buyurduktan öte, sürüyü çekip götürsün konuğumuz.

— Yüreğindeki tasayı sil gayrı kızım. Bicanca sözünün eridir. Yitirdiğin zamanı sana katıyla geri verir. Söz değildir atlarımızın hızı... Yolda bırakmazlığını belirtmeye gerek yok. Kazdağı'ndan Bingöl'e uçup yetsen, sağrısı köpürmez. Şu İncesu deresinden Kırşehir'i nedir ki!.. Bileğin güçlü, dizlerin öclüyse, gün doğumundan batımına ulaşılır gider.

— Ben bunca iyiliğin altından kalkamam efendim. Yoksul bir kadının. Buyurduğunuz gibi yavrumu kaptırdım. Ardısına sürüp giderim. Hüccetim vardır ama, gücüm yoktur.

— Güç hüccette değildir cerenim. Haktır. Hakkı lılığın açıksa. Kayılının çerisi önüne gerilse, deler geçersin... Gerçi zamanımızda haksızlıklar olmakta. Hakkı sancağının orunu yapan Osman oğlu, sancağını gizleyecek yer aramakta. Olsun!.. Hakkını almak için güç gerekiyorsa, Alkaevli boyu konuğunun yanında boy göstermekten sakınmaz.

— Hakkımı kabullendiler efendim. Hüccet bunu belirtmekte. Gayrı tek kaygım oğlumu bulup geri almaya donük. Boyunuz da siz de Tanrı katında kutlu olun.

— Oğlun, Kırşehir'i'ne mi devşirildi?

Bican onca zamandır sormadığı soruların Ebe Ninc'nin dudaklarından dökülmesinden sevinçli, dikiliyordu. Gözleri bir yaşlı kadının, bir genç kadının üstünde geziniyor. Her birinin sözünü, başını sallayıp onaylıyordu.

— Kadı divanında, dün sabah Kırşehir yönüne

yollandığı belirtildi. Sonra da nerde yitişirsem, erda geri alabileceğimi bildiren hüccet verildi.

— Yetişemiyeceğini bildiklerinden hücceti vermişler hatun, - diye söze girdi Bican. - Biz üç gündür bu yoldayız. Kırşehir'ne turna götürüldüğünü görmedik.

İnanmaz inanmaz baktı Doyran. Kadı divanında söylenenleri düşündü. Her sözcüğü yeniden anımsamaya uğraştı. Bir bir belirdi sözcükler belleğinde. Derlenip toparlandı. Sonra bunların üstüne Bican'ın dedikleri yığıldı. Kapaştılar. Sonraki sözcüklerle, öncekiler, beyin hücrelerinde tepiştiler. Dayanılmaz bir başağrısı, giderek mide bulantısına döndü. Yüreği sıkıştı. Dizleri çözüldü. Bedeni dağılmaya durdu. Yıkıldım, yıkılacağım korkusundayken, Nine'nin güçlü parmaklarını elinde duydu. Avucundan beynine tırmanan başka bir acı, irkiltti onu. Doğruldu. Önceki sözlerin tümünün aklından silindiğini ayırarak, dikildi.

— Bu mümkün değil. Daha bu kuşluk, Turnacıbaşı kendi ağzıyla dedi ki...

— Yanılmış olabiliriz kızım, - diye avuttu Nine. - Biz akşamları yoldan uzakta kalırız. Ola ki uyurken geçmiştirler. Bir varıp bakmandan zarar gelmez. Bican'ımın dedikleri de doğru olabilir. Seni şaşırtmacaya verip, Yozgat üstünden aşırımlardır. Eğer öyleyse, gün yitirdin. Yarın Kayseriye'ye varsan bile, aranız açılmış olur.

— Arayı kapatırız ninem, - dedi Bican. - Arabatlarımız, ara diye bir şey tanımamakta, az önce buyurduğun üzere. Arayı kapatırız ya, boşuna dolanırsak, izi yitiririz.

— Yitirilmediyse oğul. Baksana Ertuğrul soyu, koç postuyla sürüye dolanmakta. Devşirdiğini bir

usluca eğitip, anaların yüreğini sokturmakta. Şimdi varın Kayseriye'ye, diyeceğim. Araştırın çarşılarımızdan, ne olup bitmekte. Amma, şaşırtmacayı iyi vermişe benzer Osmanlı. Anayı aldatan, çarıta ağı yutturur. Biz dolanmaktayken, o menziline varıp kesti mi oğlanın çükünü... İş işten geçmiş olur...

— Kor muyuz ninem. Bir damlacık sezgimiz olsa, koşup yetmez miyiz? Yettiğimiz yerde hücceti ellerine tutuşturup, oğlancıyı kapmaz mıyız?

— Analığı bilmezsin yiğit oğlum... Babalığı öğrenecek zamanın da olmadı yal. Yıkıldı obanın işleri üstüne. Yıkıldık tümümüz birden. Beyliği sürdürmenin çabasıdan, döl yüğürmeye devran bulamadın. Sen hücceti gösterende, buyur al mı der Osmanlı. Bin neden buyur malını kaptırmamak için. Olmadı zorbalığa durur... Baştan zorba olan, sonda mazlum davranmaz.

— Zor zoru doğurur buyurnıaz mısın ninem. Zorbalığa durursa, kılıcımızın çeliğinde sinar boynunu. Bir bölük korucusuyla, sürücübaşına mı güvenmekte senin Kayı'lın...

— Hiç birine değil... Zulmüne güvenmekte. Ne dedik az önce sana, analığı bilmezsin. Bilmediğinden de zulmü kanda boğulur sanırsın. Sanmakta da haklısın benim yavrum. Kanda boğulur zulmün kötüsü. Boğulur ya, kimin kanında?

Bican da Doyran da, aynı anda irkildiler. Deminden beri ninesiyle torunun çekişmesine dalmış olan Doyran, yüreğine hançer sokulmuşcasına zıpladı. Bican hiç akletmediği bir olumsuzlukla karşılaşmanın hincıyla bakındı. Göz göze geldiklerinde, aynı korkuyu paylaştılar. Ebe nine, söylenmesi gerekeni tam zamanında belirtmiş olmanın umursamazlığıyla, gözlerini uzaklara dikti. Görüş uzaklığının çok

ütelerinde olup biten şeyleri izliyormuşçasına suskun bekledi. Sonra ellerini uzattı. Doyran'ı yakalayarak boğırına bestti.

— At binicisine saygın, taht sahibine hayındır kızım. O yüzden attan inip, tahta oturan oturduğundan kaileş olmaya koşuludur. Aldığını vermektense, bana yaramayan kimseye yaramasın diyebilir. Dediğinde de, yitiren sen olursun. Bırak, sağolsun da oğulcuğım, yad elde bulunsun. Göksun yaylasına dilek tutarız. Yurdun yolumuz üstündeyse, yoldaşımız ol. Değilse, konuğumuz ol. Dinlen azbiraz. Yüreğini yatıştır. Sen seni yalnızlığa alıştırsın. Şimdi yüreğin yanmıştır. Ne öğüt verir, ne ağıt yakarız. Şuncasını bil ki, on oğul gözümüzün önünde yitti. Her biriyle, göz ferimizin birazı da birlikte gitti. Çok ağıt yaktık ölüm üstüne. Onca yıl geçti, onca torun yetti, bir oncası da toprağa karıştı, biz yaşamayı sürdürdük. İnanır mısın, oğullarımızı da unuttuk, gözsüzlüğümüzü de...

— Sen gönül gözüyle bizim göremediklerimizi görebilmektesin ninem,- dedi Bican, önceden düşünmemişliğin utancıyla. - Bizimkiler açık ama, yarsız.

— Olana atmak kolay, olmayana tatmak zor, buyurmuş atalarımız. Önünü göremeyen dağ ardında iz sürermiş. Herkes halinden kıvanmalı oğlum. Bakma yakındığımıza biz de gözsüzlüğümüzü kullanarak, yükümüzü başkalarına taşıtmakta değil miyiz?

— Senin yükün uçmak ninem. Buyruğun yalvac ağazı... Obamızın direği, boyumuzun yüreğisin. Aklimız, bilincimiz, buluncumuzsun. Yükün mü olurmuş ki, bunca insan sana yükken.

— Ben bile, - dedi sarılarak Doyran. - Ben bile size yük oldum efendim.

— Ağlatmayın beni yavrularım... Obamız kuruldu, aşımız sofraya durdu. Hadi varıp doyalalım ki, durumu onine boyuna yeniden gözden geçirmeye dermanımız ola...

Onların kıpırdamasına kalmadan, gelinlerden biri, önlerine yaygı serip, sini sürdü. Bir başkası çakır kuşu oymalı tahta çanakları uçurdu. Kirbası, tasiyla sofra donandı. Nine'nin görmeyen elleri, sofraya uzandı. İlk kezinde arandı. Bazlamayı, çanağı buldu. Bulduktan sonra, güvenli bir alışkanlıkla lokmalanmaya durdu. Doyran bekliyordu. Bican da... Sonra konugun başlaması gerektiğini düşündü. Uzandı...

Bir türlü kabullenemediği bir aldatılmışlığın acısını duyuyordu ağzında. Yutkunuyor, lokmalarını alabildiğine çiğniyordu. Ağzındaki lokma ezilip küçüleceğine, tükürüğüyle büyüyor, büyüdükçe gırtlığını sıkkan köle tasmaı haline geliyordu. Bican'ın gözlerini ağzında bulunca utandı. Aldanmışlığının acısını bunca değer veren insanların sofrasına yaymak, direnç verdi ona. Çenesinin devinimi hızlandı. Gırtlığında taşlaşan lokma, yemek borusundan aşağı aktı. Elinin gel-giti çoğaldı. Ninenin dışsız ağzında şapırdayan iştah, giderek ötekilere yayıldı.

Sahan değişirken, yaşlı kadının ilk sözlerini düşündü. Yitirdiğini o anda anlamıştı. Anlamayan Doyran olmuştu. Yurdunu bırakmış, bir umudun izini sürmeye koşullanmıştı. Başka türlü davranıp davranamayacağını sordu kendine. Yemeklerin üstüne sunulan ballı kaymağı ağzının içinde döndürürken, şu anda bile aynı şeyi yapacağı bilincine varmasıyla rahatladı. Mıgır, devlet defterine yazılmıştı. Kurtarmanın olanaksızlığı her an biraz daha belirginleşti.

yordu. Bu belirginlik, gözlerinde ipil ipil yaş oldu. İçinin ağusunu boşaltırcasına sessiz ama alabildiğine fışkıran bir pınar gibi dökülmeye başladı.

Nine, yanbaşında olup bitenlerden habersiz gibi durdu bir süre. Yemesini sürdürdü. Bican, bir yandan lokmalanan, bir yandan ağlayan kadına bakmadı. Gözlerini kaymak çanağının üstünde yoğunlaştırdı. Baksa, avutmaya çalışsa, bir tek sözcük bulamayacağından öylesine güvenliydi ki, kaçtığını bile bile başını eğdi.

— Çekinme yavrum, - dedi nine. - Ağlamak avunçların en geçerlisidir. Yüreğini sıkıp duran olı eritir gözyaşı. Kişi çaresizliğinin bilincine varanda, kendi gözyaşının duruluğunda arınmalı. Yad sayma bizi. Bil ki seninle bile ağlamaktayız. Çünkü Ertuğrul soyu, elimize iki ucu toklu bir değnek tutuşturdu. Ne yana döndersen, kendi pisliğine bulaçacaksın. Türlü tekâlifini ödediğimiz yetmiyor bu zamanda. Bir de kendi kalleşliğine ortak ederek, bizi bizden utandırıyor. Çünkü kararımızdan vazgeçiyoruz. Kendimize karşı saygımızla oynuyoruz. Ama, biz anayız az önce de dediğim gibi. Aslo!an yavrumuzun yaşamasıdır. Yiğitlik taslamak yüreksizlerin işidir. Biz utancımızı gözyaşlarımızla yuyacak ölçüde yürekliyizdir. Ağla ki, arınsın. Dönmediğine inanasın. Döndünse sözünden, yaşama saldırganın yaşaması için döndün. Bunu bilersen, bağışlarsın sen seni. Ve bağışlayan da üstüne düşeni yaptığını anlarsın ayan beyan... Buncacık hizmet edebildikse bir yaralı yüreğe, yüreğimizdeki yaralardan birini onarmış sayarız kendîmizi...

Doyran hiç sesini çıkarmadı. Yaşlı kadının elini kaptı. Öptü. Başına göttü. Bu arada elinin üstüne damlayan iki damla gözyaşı, söylemesi gereken

herşeyi anlatmaya yetti. Kollarını uzattı ihtiyar. Kollarının arasına atıldı Doyran. Dayak yemiş bir çocuk içtenliğiyle başını boynuna gömdü Ebe Ninenin. Hıçkırık hıçkırık ağlamaya başladı.

Bican bu dayanılmaz durumu, omuzlarında taşıyarak doğruldu. Ağır ağır uzak tepelerin ardında batmaya hazırlanan günü yakalamak isteğiyle doldu. Atını çözdü. Torbasını ağzından hınçla çıkardı. Dizgin vurmaya, eyer sarmaya gerek görmeden sıçradı üstüne. Al kısırak sahibinin lıncını nallarıyla ezercesine tepindi. Sonra eli yelesinde gezinir gezinmez ok gibi fırladı.

Düzlüğü aştılar. Kervan yolunun kumlu bozlukuna ulaştılar. Köprünün taşlarında kıvılcımlandı ayakları. Kıvılcımı kızıla boyanan bir bulut izledi. Bulutun içinde kamburlaşan boi, yeleye doğru uzanmış başıyla Bican yüzdü. Al kısırak bulutu kanat edindi iki yanına. Uzaklaştıkça küçüldüler. İlerde bir tepeye sardılar. Buluttan kanatlarıyla, güneşe doğru uçdılar...

Nal kütürtüsüyle bakınan Doyran, seyreylediği görünüm karşısında ağlamayı unuttu. Atıyla güneşe cğan Bican'ın ardından bakakaldı. Onları yeniden köprünün başında, hemen sonra da yanlarında görünce şaşırdı. Az önce kanatlanıp giden masıl yaratıklarını yanibaşlarında görmekten sevinçli toparlandı. Kısırak hızını almanın coşkusuyla oynadı, ter kurutmasında. Sağrısı alacakaranlıkta güneşi kapmışcasına ışıliyordu. Yasavulilerden biri yeterince doluşturduğuna inanınca tımarladı hayvanı. Torbaladı yeniden. Öteki atların yanına yerleştirdi. Ebe nine doğruldu. Elini aradı Doyran'ın. Tutunup kalktı.

— Otağımı üleşmek seni incitmez değil mi kızım?

— Onurlandırır nine...

— Öyleyse varıp dertlerimize sarıalım. Uyku, yaralarımızı sağaltmasa da, çoğaltmaz en azından.
- Yürürlerken ortaya seslendi. - İyi uykular!..

Bican'ın yanıtına bütün obanın sesi karıştı. El ele hemen biraz ötelere kurulmuş kocaman keçe çadıra yürüdüler, işaret üzerine.

Ciğerlerinde buruk, kızışmış yün kokusuyla uyandı. Doğanın hafif, dinlendirici soluğu yerine, tanımadığı bir irkilme. dürtüverdi onu. Ayak tıptırtılarından çadırın dört bir yanını koyunların aldığını anladı. Doğrulup oturdu. Bunca zamandır tadmadığı ölçüde dinginleştiğini sezinledi. Ebe nineyi uyandırmadan, çadırın ağzına ulaştı. Gözlerini oğuşturdu. Ebe nine, ağız kazığının yanında oturmuş, doğayı dinliyordu. Karanlığın ve uyku sersemliğinin albastısına uğradığını neden sonra ayırdı. Ebe nine kal-kalı çok olmalı. Dingin, kıvançlı ve suskun oturuyordu. Körlüğüne karşın, hiç sezinletmeden buraya gelebilmiş olmasına şaştı. Oysa akşam, sanki o olmazsa gidemeyecekti yatağına. Yabancılığına veriyordu bunu. Obanın yer değiştirmesi, onu şaşırtmış olmalı. Ama, bir yürüyüşte, bunca algılaması olası mı? Göçerlik yaşamımız, demişti Bican. Doğayı kendi mülkleri sanmanın tanışlığında bunlar. Gözsüz ve yaşlı bir kadın bile, bir geçtiği yeri, yıllardır üstünde dönenircesine algıladıktan sonra.

Hiç tıptırdamadığı halde, yaşlı kadın daha çadırın dışına çıkar çıkmaz;

— Günün aydın olsun yavrum, - dedi.

— Hayırlı günler olsun ninem. Kalktığınızı duymadım.

— Pek güzel uyumaktaydın. Koyunlar bu yan sepolesenmese belki daha uyurdun. Rahatsız oldun. Bağışla... Çobanlar da uyku sersemi. Koyunsa, bir yaramaz, kargaşacı hayvandır. Bendinden boşanmış su gibi akıverir bir gedik bulduğunda.

— Öyle dalmışım ki, uykumu almasam, davul çalınsa uyanacağım yokmuş.

— Sahi mi, gerektiği gibi dinlenebildin mi?

— Hem de nasıl!..

— Oh iyi!.. Biz de kaygılanmaktaydık. Kızımızı uyaracaklar, uykusunu bölecekler diye.

— Sağolun ninem. Tasalanmayın. Dinlenmek için kişinin gözünü kırpması yeterli bu havada.

— Alan böyledir. Doğa, insana kendini, kendiliğinden verir. Almasını da biliyorsan, ölüm ya mızraktan, ya hıyanetten gelir... Eh, Sultan Süleyman mülkünde bunları bulmak için aramaklığa çıkmak gerekmez. Hıyanet, insanların yüreğinde çöreklenmiş. Mızrağı desen, demirciler çeliğe su vermeyi öğrendiklerinden bu yana, böylelerini dövmediler.

— Bu sabah karamsarsınız ninem.

— Karamsarlık!.. Yok yavrum. Karamsarlık bizden ıraktır. Neden dersen, yaşamaya gücümüz yetmektedir. Gücünden güvensiz olan yılıgındır. Ancak umudunu yitirmişlere yaraşır karamsarlık. Biz öyle değiliz. Bak, dün niceydik? Nice sevinçli bitirdik günü?.. Konuklanmak onuruna nice kavuştuk tekinlik kazanarak? Ve nice güçlüyüz bu güne başlarken? Bir düşün. Düşünende, anlarsın ki, kötüsünü aklında evelmeye zorunlusun. Kötüsü geldiğinde hazırlıklı olmak amacıyla. Hazırlıklıysan, kötü seni yıldırıp yıkacağına bilir. Ondan keskin olursun. Ondan güçlü... Ve dahi vurduğınleyn kırar geçirirsin. Yıllardır her sabah böyleyizdir biz. Kötüsünü düşün-

rüz. Gördüğümüzden, öğrendiğimizden, yaşadığımızdan deneyip sandığımızı, bir bir aklımızdan geçiririz. Beterin beterini koyarız annacımıza... Gücümüzü sınarız. Gücümüz yetmedi diyelim, aklımızı sınarız. O da erişmedi. Kaçmanın yollarını ararız. Anlayacağın, yaşamı her türlü olumsuzluğuna hazırlanırız. En olumsuzuna, ölüme bile. Ondan ötesi gün boyu oluşan kazancımızdır. Kişi de kazancını adam gibi yemelidir.

— Biz böyle yetiştirilmedik ninem. Kutsal kitabımız, asıl yaşamın ve kazancın öteki dünyada olduğunu söyler. Bizim hazırlığımız öteyedir...

— Öyle olanda, kötüsü geldiğinde, sallak malak ortalığa dökülüverirsiniz değil mi? Bak yavrum. Bize tırnak ucu ölçüsünde güvenin varsa, sözümüzü dinle. Burda yaşayamayan, öteye hiç bişey götürmez. Neden dersen, kişinin artığı olmalı. Ya da eksigi... Şunu yapamadım diyenin hakkıdır yapamadığını hak saymak. Sizin kutsal kitabınız ya da başkasının ki, ne ki yapamazsanız ötede hazır beklemekte avuntusunu sunuyor. Yapamadığını bilmekte misin? Yok, bildirmemekte... Yasaklar koymakta yeryüzü padişahı gibi... Avuntu sınımakta bir de... Burda çapullanana, öte yanda çapul dağı kurdurmakta anlayacağın. Oysa çevir gözünü, doğaya bak. Doğa herşeyi, herkesin ortak yararına sunmakta. Sen nice bir nefes almaktaysan alabildiğince, biz de öyle, koyun, keçi, it davar da hakkınca... Eh, öyleyse nedir ayrılığı, aykırılığı ki, gerekkeni burda yapmak dururken, yoksunluğa koşullanasın. Bizim töremizde bu yasaktır. Sizinkinde kural...

— İslâmiyette mi demektesini?

— İnsaniyette demektedir. hey güzel kızım. Hangi kitap ki, yalanla avutur insanı, geçersizdir.

Yaşamdan bilge kitap olmamak gerek. Yaşam da ortada. Sabah kalkıp, yaşamaya karar verdikten öte, akşam yatarken yaşadığına inanabilirsen, bilgelik budur. Yoksa, kitaplara uydun mu, uyudun demektir. Türkmen uyumayı yaşamdan saymaz.

— Peki ama, sizin hocalarınız da bizim papazlarımızın dediklerinden pek aykırı şeyler dememekteler?

— Dememektelerse, bu hocaların papazlaştıklarını isbatlar hey tazeni. Kitapların avutmaya birleştiklerini isbatlar. Yaşamın gereklerinin aynı olduğunu değil. Bak istersen örneği sende alalım sabah açarken. Yaşamı: gereği nedir, itin enciğini emzirmesi mi? Öyle!.. Yani ananın yavrusuna dilediğince bakması... Eh ne yapmakta kutsal kitaplar ve dahi ona dayanan sultan ve dahi sultanın isteğini geçerli sayan hocalar... Yavrunu senden koparıp almaktalar. Öyleyse, tümünü bir çuvala koyacaksın güzelce. Oğuz deyimince baktın ki, iş, «Kim yudu, kim taradı, söhbet kime yaradı,» ya varmakta durup düşüneceksin. Ve dahi buna izin veren her türlü kutsallığın, avuntu olduğunu bileceksin. Bildin mi yaşamayı öğrenmeye başladın demektir. Öğrendiğinde de, uçmağın burda olduğunu belleyeceksin. Artanı eksileni götüreceğini... Yoksa tümünden ne vereler ademe ne alırlar bilcesin. Eksik tamamlar çalabı yalvaçı. Dostun dosta ettiğinleysin... Tümünden kim kime ne verebilmiş?

— Doğru buyurursun ninem. Çok bir doğru buyurursun ya, bunca bilgenin bunca ermişin sözleriyle çelişmekte dediklerin. Bildiğim, bu dünyada yoksun olan, ötekinde kazanacak.

— Bildiğin değil yavrum. Bize kalırsa öğrendiğin. Öğretilen daha bir doğrusu. Bizde usta çoban-

lar vardır. Kavalı ağzına aldığıında kara koyunu hünkâr köççü örneği çalkalatır. Sen ilk görende bire aman nice bir hünerdir deyip alkışa oturursun. Oysa biz bilmekteyiz ki, sabır işidir bu... Bir gün adımılamayı bellatırsın hoşça yemleyip. Beş gün çalkalamayı... Sonra bir de bakarsın ki, koyun hoşça yemi kazanmak amacıyla sen havaya durdun mu, çalkalamaya başlamakta. Yani ya açıkçası, o bile kendince uygun olmayan bir işi yapmak karşılığında ödülllenmekte... Ödülllenmekte de, insan oğlu koyundan daha bir avanak olmalı ki, üstelik çobanına ödül vermekte aman beni aykırıda iyi çalkalatmaktasın, diye... İşte senin anlamadığın bunun tersiyse, benim anlamadığım da budur.

Doyran, uykusunun çoktan açıldığını sezinledi. Ninenin sözleri, çivi gibi cakılıyordu aklına. Çakıldıkça da bir şeylerin kanadığını seziyordu. Kend. düşüncesinin kan olup akması, irkiltti onu. Bunca tatlı, bunca candan söylenen sözlerin, böylesine etkin olması, şaşırttı. Oğlunu yitirmenin yarası, bey-ninden akan kanla yıkanıyordu sanki. Ve yıkandıkça, acısının azaldığını, sancısının onduğunu sezinliyordu. Ondukça, başının sayrılanması ürküttü onu. Dirençle dikildi;

— Siz güçlüsünüz. Ama, tanrı daha güçlü...

— İşte iyisi de bu ya güzelim. Erlik, kendinden üstünü basmaktır. Kendinden altıyla uğraşan erdemsizdir. Oysa senin de dediğin gibi kutsal kitaplar, erdemle çalabı eş kılar. Bunca erdemli, güçsüzle uğraşır mı? Yoksa erdemi ölçüsünde bağışlar mı? Bağışlamak erdemdir bana sorarsan. Öyle olanda, çalabı cezalandırıcı değil, cezadan arındırıcı olmak gerek. Ancak, papazların her türü, kendilerini çalabı bütünleştirmekteler. Bütünleştirende de o, erdem

olmaktan çıkmakta. Yücelikten de... İnsanlaşmakta. Kara cüppeli insansa, kendi çapınca erdemli ya da erdemsizdir. Çap doğa üstülükten, insan boyutuna inende, tek tek uğraşılır. Uğraşılırken yani canı yanarken bağırmasını sağlamak için de, avutulur.

Yüreği arınmışlıkla coştı Doyran'ın. Beyni bir sancıyla kıvrandı. Yol boyu tanıya sığınmış, durmaksızın duaya sarılmış olan kadın, içten içe bir başkaldırının ürküsüyle deprendi. Ebe nine, yanıbaşında olup bitenlerden habersiz, görmeyen gözleriyle uzakları, uzaklarda olanları seçiyordu bir bir... Doyran'ın sanısı boşa gitti. Yanı başındaki yüreğin her titremesini kendi yüreğinde duyuyormuşçasına elini uzattı yaşlı kadın. Saçlarını, boynunu, yüzünü okşadı. Elinin dolaştığı yerde bir onma sezinledi Doyran. Sanki her bir yanı uluktu da her okşamayla, sağalıyordu. Saçlarının dibinde, gözlerinde, yüzünün hücrelerinde bir yumuşama, bir dinginliğin tadını yudumladı. Kendini tümüyle yaşlı kadına bıraktı Parmaklarının değdiği her yerde bir titreşimin arıklığıyla ürperdi. Ebe nine, teninin ürpertisini belleğinde duydu. Uzun bir yaşam birikiminin bilgeliğini yeterli görmüş olmalı. Birden sözü değiştirdi.

— Kuzunun onbir yaşında olduğunu söylemiştin.

— Onbir yaşındaydı.

— Oysa pek gençsin sezdiğimce. Yirmibeş var mısın?

— Tam buyurduğunuz gibi.

— Pek erken uçmuşsun yuvandan. Kendi kanadınla mı, kanatlandırdılar mı?

— Kanatlandırdılar. Onüçüne varmakta mıydım bilmiyorum?

— Eh, pek de yanılmış sayılmazlar. Kadın olmaya yatkınmışsın ki, analık tadına ulaşmışsın. Erin hoş muydu?

— Saraç ustasıydı. Tımarlıyla alâtçı gitti. Sefer oldukça giderdi. Her dönüşünde de kuşağı akçe dolu gelirdi. Gediğini deriyle doldurur, sefere değin koşum diker, eyer yapardı. Sonra buyruk geldi mi, yeniden gider, yaptıkları dönünceye bizi gül gibi geçindirirdi...

— Anladım. İşi iyiydi. Kanatlandırıldığına göre, ilişkisi olsa da, olmasa da bir...

— Yok yanlış anlamayınız. İlişkimiz de çok bir iyiydi. İyi bir adamdı hakçnsı. Sessiz, olumlu, güçlü... Dirlik ve düzeni sever, mutlu olmamız için her şeyi yapardı.

— Deşmesek iyiydi. Kanatlandırıldım demen yeterliydi. Bağışla, anlayışsız davrandık.

— Yok hiç de değil. Yıllardır hiç düşünmediğim şeyleri düşündürüyorsunuz. Sanki ben benimle hesaplaşıyorum. Bilmezdim böyle bir şeyi. Sıkıştım, kötü birşey düşündüm mü, var: dım kiliseye. Diz çöküp anlatırdım düşlerimi, kusurlarımı. Papaz dinler, şunca alkış, bunca bağış, derdi. Arındın. Rahatlardım. Siz onların bizi zora koştüğünü söylüyorsunuz. Ama, asıl zora koşan siz oldunuz sanırım.

— Tövbe!.. Biz kolayca yardımcı olmak isteriz. İnsanın kendi içindeki zorluktur, kendiyle başbaşa kaldığında acımasız davranan. Bir de alışkanlıkların üstüne yürüdüğünde böyle olur. Dediğin gibi, şunca alkış, bunca bağışla arındı mı kişi, rahattır. Rahatı bulanda da, yanlışta kavraşır kalır. Oysa kendisi ölçmeli yanlış doğruyu. Ve ölçtüğünün cerimesini kendisi biçmeli. Başkasınınkinden ağırdır, doğru. Ya ödediğinde tadacağı kıvanç? Biz bunu yeğ-

ledik hep. Yeğlediğimizden de, mutlandık kızım. Çünkü başkalarına borcumuz olmadı, kendimize borçlandığımız ölçüde. Kendimize borçlanmanın cerimesi ise mutluluğumuzdu. Yasaklar, korkular, kuşklar ve kaygılar değil. İşte aramızdaki ayırım.

— Dedikleriniz icime mut dolduruyor ninem. Kendimi kutlayamıyorum yine de... Çünkü tümünü anlayamıyorum. Kimi ters geldiğinden, kimi işime gelmediğinden olacak, böyledir diyemiyorum. Ya da hakçası, anlamaya yetmiyor aklım. Yetmediğinden, kandıramıyorum kendimi, bağışlayın...

— Sen bizi bağışla kızım. Bunca yalnızlığımızda, bir yoldaş bulduk diye hemen söze sardık. Gözlerimizin ısınmasından anlıyoruz ki, gün gül yüzünü göstermeye davranmakta. Aç mısın, açık mısın demeden, gevezeliğe vurdurduk. Töreye aykırıdır bu. Aykırıdır ya, yoldaşlığın bizi kimbilir nice bir sevindirmiş olmalı ki, kendimizi tutamamaktayız. Yılmadınsa, yoldaşlığını sürdürür müsün?

— Göksuna değin bizimle bilesiniz buyurdunuz. Benim onurum bu ninem. Göksundan sonrasını tanrı bilir. Kaç menzilimiz, kaç konağımız var önümüzde. Varıp duralım hele bir. Siz beni kabullendikten sonra, benim kıvancım yolun bitmemesine alkış etmek olur.

— Sağolasın yiğit kızım. Hem bağışladın, hem onurlandırdın yeniden. Hadi vuralım da, sabah sütünü yudumlayalım.

El ele tutuştular. Oba, anlaşılmaz bir düzenle kaynaşıyordu. Kadın erkek, herkes bir işin ardına düşmüştü... Bir öbek tulum yayıklarda süt yayıyor, bir başkası yoğurt, peynir çalıyordu. Çocuklar henüz uykuda olmalı. İşgörenden öte kimse ortalıkta görünmüyor. Çadırların yanından düzlüğe vardıkla-

rında, gün alaalandı. Ebe nineyi ilk gören çoban, bir tas kaptı. Başıyla koyunun kuyruğunu bastırarak, süt sağdı. Tası eline tutuşturduğunda, Doyran'c uzattı yaşlı kadın.

— Buyur kızım.

— Siz buyrun. Ben sonra içerim.

— Konuk içmeden, boğazımızdan geçmez ki...

Daha sözünü bitirmeden, ikinci tas da yetişmişti. Doyran kaptı, ihtiyarın elindekini. Çoban yeni tası tutuşturdu.

— Eli tez yiğitsin Muslu, - dedi yaşlı kadın.
- Sağol...

— Bal kaymak olsun ninem.

Gözsüz kadının kişi tanımında hiç yanılmaması, şaşırttı Doyran'ı. Çoban, işini ses çıkarmadan görmüş, ayak seslerini ayırmaya çimenler engel olmuştu. Ebe, Doyran'ın şaşkınlığını sezdi.

— Beden yaşamaya koşuldu mu kızım, noksanını kendi giderir. Gözünü yitirdin diyelim. Her bir yanın göz olur. Kulağın, parmakların, ayakların, en önemlisi de belleğin. Bizim Muslu, solaktır. Bak, süt sol elimde durmakta. Kolayına geldiğinden. Bellek deyiverir sana kimliğini. Sen de konuğunu şaşırtırsın bir güzel. Bazen Muslu'yu bile... Tutup bir gün sağ eliyle vermeyi aklarsa... Ama tıptırsız, şimdiki gibi çimlikte, şaşıran biz oluruz. Ya sesini almak için bir söz kapmaya döneriz. Ya da sağol yavrum, deyip geçiştiririz. O zaman o kıvanır bizi şaşırttığından. Biz seviniriz onu atlattık diyerek.

— Herkesin sesini tanımak da bir güç iş olsa gerek?

— Değildir. Obanın ebesi olanda, ilk banlamasını sen algılersin. Nitelik görevin yavru üstüne kanat germektir. İkıltısından tıslıtısına kulağında oyna-

şır soluğu. Dertli derdini, coşkun coşkusu, miskin meskenetini sana der. Giz kırbaşı örneği canlarıyla dolar taşar yüreğin. Ak senin belleğine yazılır kök boyasıyla, kara sende toplaşır uğrun uğrun. Bebelikten kocalığa izlersin insan oğlunu. İzleyende bilirsin ki, sesinin tonundan, davranışının donuna düşünmeden tanımlayıverirsin. Büyük bir boydur boyumuz. Bir koca yayla yetmez, bir koca düzlük almaz. Arna yine de sayılıdır insan dediğin. Ve de sayısı bizden sorulur. Öyle olanda, biliriz canlarımızı. Bilir, bir bir ayırıveririz sürü içinden.

Tası başına dikti Ebe nine. Onu izledi Doyran. Ilık, taze süt can lokması gibi lıkırdadı gırtlaklarında. Sabahın sevincine ortak olmayı kutlarcasına içiyor sütünü ihtiyar. Üç yudum alıyor. Sütü sağlan koyunu, sütü sağan çobanı ve koyunun memesinde süt olan doğayı dinliyor bir. Duyulmaz şeyleri duyuyorcasına yoluk kirpiklerini, ak kaşlarını oynatıyor. Yüzünün her deviniminde, kırıışıkları bir kitabın yel önünde uçuşan sayfaları gibi oynaşıyor. Yeni bir öykü yazılırcasına çizgilerin yeri, kırıışıkların konumu değişiyor. Ve Doyran sezinlediklerini bilmedikleriyle birlikte, yaşlı kadının yüzünde yansımasından şaşkın, gırtlakındaki yudumu yutkunmayı unutuyor. Her duraklamanın ardından, üç yudum daha içiyor. Dudaklarında belli belirsiz gezdiriyor dilini. Bilinmez bir dua kıpırtısı belirip yitiyor ağız kıpırtılarında. Yeniden eğriliyor tas. Yeniden lıkırdıyor süt. Ağır ağır, kendi yaşamının merdivenini çıkarcasına yudum yudum sütü tüketiyor. Doyran tası almak için uzanırken, Muslu'nun yeniden yanlarında bitip kaptığını görüyor. Kendi tasını da uzatsa mı, yıkadıktan sonra mı verse derken, elinin beklediğini görüyor. Kolu bir an boşlukta sallanıyor. Yaşlı kadının arandı-

ğini ayırınca, bir kurtarıcıya yapışırçasına uzatıyor elini.

El ele akşamdan sezinlemediği ölçüde çok çadırların arasından dolanıyorlar. Yaşlı kadın, avucunun içindeki eli sıkışlarıyla yönlendiriyor. Çadırların arasından, çarptı çarpacak sanılan kazıkların, takıldı takılıyor denilecek biçimde iplerin arasında, kaygısız dolanıyorlar. Doyran ürküyor. Yaşlı kadın ür-küntünün ayırımında, sımsıcak elini sıkıyor. Sıcaklık dirseğine, omuzuna, boynuna, yüreğine ağıyor. Boşuna yerinmişliğin güveni olarak dolanıyor damarlarında. Ona bir şey olmaz. Bunca karmaşık geçidin içinde, yolunu bulabilecek bir güdümle yürümekten belli bu. Şaşırtıcı olan, zaman zaman ayağı takılan Doyran olması... Yaşlı kadını korumak amacıyla kendi önüne bakamıyor. Her tökezleyişinde gülüm-süyor ihtiyar. Sonunda, işin gizini doyuveriyor, serin yumuşak bir sesle;

— Obanın başını buldun mu, sonunu bulmak işten değildir kızım. Bu obalar Türkmen boy olайдan beri hep aynı kurulmuştur. Birbirlerine aralıkları, kazıklarının yüksekliği, iplerinin uzunluğu hep aynıdır. Bey çadırının yöresinde bey kuşağından başlayarak, köle uzantısına değin sıralanıp gider. Öyle olanda bir kez geçtin mi, hep uçerit verir. Çadırda doğup, obada büyüyenin göze gereksinimi yoktur. Ayaklar kendiliğinden götürür onu. Bak şimdi Saylan Koca'nın çadırı önündeyiz. Obamızın bilgesi, bilgimizin kaynağıdır. Varıp bir alkışını alalım mı?

— Siz buyurduktan ötel..

— Konuk sensin. Bizse alışkanlıklarına konuğunu ortak etmeye sıvanan bir koca... Dilemiyorsan, zorlamamız yersiz

— Sizin hoşnut olmanızdır dileğim. Ayrıca güvenliğim ki, hoşnutluğunuz, hoşnutluğumdur.

— Sağol... Çok gençsin ama, yaşam denilen her şeyi çözmüşsün. Uyumun var yavrum. Uyum, öğrenimle edinilmez. Yaşamın kendisinden alınır. Güçlü olan annacında direnmeden gelir özü. Güçlüğü aşma isteğiyle mayalanır. Ve dahi aşmasan bile kişi yaşamın basıncına uymayı edinir. - Bir yoklamada cadının ağzını buldu - Saylan Koca, günün aydın olsun! Uyumakta mısın?

— Boyun başı ayakta gün gibi dikilmekteyken, kime uyumak yaraşabile?

— İçerdesin?

— Şimdi girdik Pusat çıkarmaktayız.

— Pusat!.. Gereksiz... Bunca zamandır kullanılmayan, bundan sonra kullanılmak yanlıştır.

— Alkaevli boyunu paslandı sanan, yanılmaktadır hatun ebem, - diyerek alaca karanlığa çıktı Saylan Koca... Çenesinden göbeğine doğru sarkan mongol sakalını okşadı bir iki. Belindeki kısa kılıcını yokladı. - Bunca zaman dirliğimizi barış üstüne tuttuksa, hep öyle gidecek sanmamalı. Sanmadığımızdan hep hazırlıklı olmadık mı? Savaşmadık doğru. Ama savaş oyununu da elden bırakmadık hiç bir zaman. Sen de kaybolmadın bırakılmasına. Bırakmadığımız da iyi olmuş. Bakıyorsun gerekiveriyor.

— Biz duymadık bir aykırılık olduğunu

— Doğan büyümekte hatun ninem. Tohum ağaca kesmekte ki, el ermeye, kol vurmaya yetişilmesin. Devran ne bıraktığımız yerde durmakta. Ne de dilediğimizce dönmekte.

— Bilgeliğine akli yetmeyeceğini bilmektesin

öyle ya. Bildiğinden bizi dolandırmaktasın çalı dibinde tavşan örneği.

— Dolanmak isteyen kendi yüreksizliğinde ayırsın niyetini. Bize ne ki öğretilmiştir başımızdan, onu eğitmekteyiz başımıza da...

— Bizi bizimle vurmaktasın he mi Saylan Kocam?

— Vurmak... Sana karşı gücümüz ne olaki ninem? Vurmaya davransak elimiz mi kalkar? Kalktığına güvensek, varabilir mi?

— Öyleyse neden dolandırmaktasın sözü? De-yiversene Bican'ıma bir iş mi oldu?

— Bicanca iyi yetiştirilmiştir ninem. Bilgiyi senden, görgüyü güngörmüşlerimizden, gücü kanından almakta. Öyle bir yiğide iş düşünen, işin içinde boğulur ki, bağırtısına çakallar acıya...

— Sen ki boyumuzun bilgesi, obamızın gölgesi, beyimizin kirvesisin. Kavga yok diye karar kılınmışken, nice bir iş olmaktadır ki, yiğitemizin kavga ya sürüldüğünü senin ağzından işitmek tekinsizliğine uğramaktayız.

— Denilmiştir ki hutun ninem, annacındaki âz isc sen baz, söz ise saz olacaksın. Buyurduğun gibi kavga yasaktır. Yasak olduğunu annacındaki anlayınca, neylersin? Ya verirsin kuşca canını kararını öte dünyada sürdürmekliğe kan şorlatırsın. Ya kararın üzre yaşamak amacına tutunursun. Beyim öne durup, geri basın deyende bizim haddimiz midir yok, sen geri duracaksın diyebilmek? Töremiz böyle bir şeyi ölüm bahasına da yasaklamamış mıdır? Kavga yaşağımız ölüm bahasına değil bilmektesin. Yaşama bahasına. Ölümün kötüsü gelirse, bozarsın yaşamak için. Aslolan odur. Oysa bey buyruğu ölüm bahasına tutulacaktır. Töre de budur. Sen bari han-

gi dikbaşığı, hangi alçaklığı önermektesin ki, boy beyi at binip deprenende, dizgininden tutucu olayım?

— Niye burdasın? Niye pusat çıkarmaktasın öyleyse?

— Çıkarmaktayım dedim alışkanlıkla öyle ya... Bağışla ninem. Aslında soyunmaktaydım.

— Soyunmak daha bir kötü değil mi? Yiğitim nerde?

— Sen böylesine kuşkucu değildin bildiğim. Yiğitin esenlikte olmasa, Saylan abdal pusatını soyunabilir mi?

— Şaşırdım da birden, bağışla Koca... Öyle ya!.. Törenin direği, törenin üstüne mi yıkılmış. Hay aklım... Bunadık Türkmen Abdalı... Bunadık ki, gayrı bizden hayır gelmeye.

— Öyle söz istemem. Bicanca Bey nice akyazgılı bir yiğit olmalı ki, böylesine sevebilmekte. Bak hatun kızım, tanık olasın. Bu Ebe nine, çayır çimen derişip, cirid cıda vuruşup, er pehlivan güreşip, emçek dudak sevişip, avretü olduğu yiğit savaşa girende, gözünü kırpmamıştır... Öz kanından yuğurduğu, dokuz ayda doğurduğu, öz südüyle emzirdiği, kucağında gezdirdiği, eğittiği, büyüttüğü, öz oğulları savaşa gitmiştir, az durun dememiştir. Oğul çocukları, torun encikleri boy boy pusat kuşanmıştır... Soy soy can alıp vermişlerdir, ne olmakta diye dönüp bakmamıştır. Ne zaman ki, Bican yiğitimizin, yiğit babasıyla, yiğit anası ölmüşlerdir, kol kanat üstümüze gerilmektedir...

— Doğru demektesin Saylan A. lal... Çok bir iyi söylemektesin. Ancak, o dediklerinle bile, biz de doğuşmektaydık. Doğuşün içinde de, kim öle kim kala diye bakılmaz. Ya kaçam da kalam dersin, ya

öldüren de kalam. Kaçmak bize yazılı olmadığından, tümünün ardına kalmayı yüklenmişiz. Baktık ki, so-
yumuzun en yiğit iki eri, yan yana düştüler. Bak-
tık ki, kavga pul yüzünden başlamakta... Can ver-
mektense, pul vermeyi kabullendik.

— Bizim obanın kavgası hiç bir zaman pul yü-
zünden olmadı hatunum. Benden iyi bilmektesin ki,
biz pusatımızı hep onur yüzünden kuşanırız. Hakla-
rını yemiyelim. Bozoklular da o yüzden kuşandılar.
Zaten öyle olmasa, bunca Türkmen bir boyun ardın-
ca pusatlanıverir mi? Osmanlı dişini nereye çalaca-
ğını bilmediyse, suç ölenlerimizde değil. Niye ucuz-
layalım. Suçlu bile olsalar, kanlarıyla suçlarını yu-
dular. Ya, hiç bir suçları yoktu. Dönme Osmanlı, yüz
akça için Süklün Koca gibi bir yiğitin sakalını kır-
karsa, Türkmen Ertuğrul soyunun kınalı sakalına tü-
kürmeye koşulur. Neden dersen, Türkmen başını
kestirir, sakalını kestirmez. Bu bilinirdi o zamana
değin... Bilinmekten öte, devlet Türkmen geleneği-
nin üstüne kuruluydu. Öyle sanıyordu Türkmen ulu-
su... Sandığının yalanlığını Süklün Koca'nın cıvı
çenesinde görmekle, sangı bengi oldu. Neylesin ya?
Duruverip de, töresinin yabana amaçlık etmesine
göz mü yumsun? Yumamaz.. Yumamayanda, ya öl-
melidir. Ya töreyi ayakta tutmalı... Ölen öldü, tö-
re bilmezliğin yayılıp, yeşermesini görmedi. Biz kal-
dık, göreceğimizin, gördüğümüzden beterliğine inan-
dık.

— Seni böyle söylendirecek olayın pek bir kö-
tül olması gerekir bildiğim.

— Olanlar seni bunaltmakta da, beni olduğum
yerde mi bırakmakta ninem. Herkes payını bir gü-
zel almakta ki, anlatılası değil.

— Baskın mı?

— Oymak olsak, başına aklım erer. Ya da an-nacımızdakinin ordu olması gerekir. Bunca mı öd-leğe çıktı adımız ki, şamaçoğlanları Rüstem örneği ça-lım satmaya sıvanmakta, demekteydim. Bicanımız yüzümüzü yerde tutmakta: kurtarıverdi bizi.

— Sonunda anlatmaklığa karar kıldın he mi? Bicanımın esen dönmesini bekledin öyle ya. Atının izini sürmekteyiz biz de... Hem de yığidimiz üstün-de dimdik yele kabartmakta. İçimiz rahatladı. İçin rahat olsun. De hele!..

— Bir bölük harami, derebaşında çobanları çevirmiş. İncesu mütevellisinin sekbanları olduklarını söylemişler. Geçit resmi istemekteymişler.

— Mütevelli Sekbanı nice bir çobanla söyleşir-miş. Bu boyun beyi, beyçesi yok mu? Sormamış mı çobanlarımız, mütevelli mi yoksa huyu mu değişti diye?

— Bana haber ettiler. Beyimize de duyurmuş-lar. Sorduk ninem. Sorduğumuzdan iş aydınla çıktı ya. Mütevelli değişmiş değişmesine. Yasa olduğu gi-bi durmakta olsa da, yemlemek zorunludur. Ancak, Sekban eşiti bey olmasa da, çoban olmamak gerek. Dibini eşince harami tayfası olduğunu anladık. Ko-nuklayalım, dedik. Açtırlar. Açlıklarından sarmakta-dırlar. Buyur ettik. Doyunsunlar. Gönlümüzce ağırla-yalım için. Zorbalığa davranmak istediler. Bicanımız, öne vardı. Ağalar, dedi. Konuksanız, hoş geldiniz. Kiminiz, kimliğiniz konukluğunuzun gölgesinde gö-rünmez. Görevliyseniz, beyinizle görüşüp, yasa üze-rine söz turalım. Yok, ne biri, ne öteki değilseniz, yi-ne de gönlünüz hoş olsun. Sabah alacasında kem söz edip, kem işe kalkışmayın. Buyrun dilediğinizi... Siz bir dilerseniz, biz beş verelim. Yolunuz açık, gü-nünüz aydınlık olsun.

— Pek bir güzel söz etmiş Bicanım. Karımadılar he mi?

— Kanmak uslu adem işidir ninem. Zorbaya zorbalık gerek. Gerek ya, senin yasağın başımızın tacı... Bize kalsa bozmaya gücümüz yetmez. Bey, beyliğini öne sürende boynumuz kıldan ince. İnce ya, bize söz düşürmemekte sağolsun. Ne dediyse, vurup almakta kararlı davrandılar. Eh, kişiyi kendi davranışı sorumlu kılar. Oyun oynanacaksa, yağının tarlasında oynanmalı. Bicanımız oyunun her türünü bilmekte hepimizden usta. İlkın, yiğitliğinin tezliğine atılganlık etmekte diye yüreğimiz ağzımıza geldi. Sonra gördük ki, öğretilene yeni pehlivanlıklar eklemekte. Bekledik. Beklediğimiz de iyi olmuş. Be-yimize karşı yüzümüz eğri kalıacaktı. Davranıp vardı yanlarına. O varanda onlar pusularının işlediğini sandılar. Öyle ya bunca sakatı kaba durmaktayken, gencecik bir yiğitin çemrenip gelmesi, kıvandırdı köşekleri. Kıvançları suratlarının ortasında dondurdunem. Gözümle gördüğüm, koltuklarımı kabartmaya yetti. Sözümle dediğim, seninkileri de kabartırsa sevinirim. Pusata davranmaya halleri koımadı levent haramisinin. Şamarı yiyen tekerlendi ki atından aşağı, biz gülmekten destursuz at ineyazdık.

— Kılıç oyunu olmadı mı?

— Savaş olanda kılıç kında dursun yazılı mı? Sözünü etmekte olduğumuz da, kılıç oyunudur zaten. Haraminin kaçışını anlatmaya gerek yok gayri. Yelle yarışan al kısırağın önünde nice bir kaçışsa o da...

— Ya pusu olsaydı arkalarda? Ya yiğitime bir iş olsaydı?

— Av yaşına gelen yiğit, yayını kendi gerip, okunu eliyle savurtmalı buyurmaz mısın? At üşürüp ka-

valayanda, pusu atlamak da yiğitin özel işidir. Karışmayı ne töre buyurur, ne sen böyle bir görev yüklersin öyle ya...

— Saylan Abdal... Türkmen kocası... Sesinden anlamaktayız ki, sana bişeyler olmakta. Bir gören, post üstünde cuk oturmuşsun sanır. Alkaevli boyun-da kurultay toplantısı yoktur. Böyle deve geveni gibi top top söz üşürdüğüne bakılırsa, olmayacak işler görmüş saymaktasın sen seni.

— Ben beni bişey saymamaktayım sayende ninem. Saydığım şudur ki, Alkaevli obasının yüzünü kimse yere veremez bundan gayrı. Bey yetişmiş, beyliğine el vurmuştur. Vuranda, senin de, benim gibi öteki kocaların da yükünü çekip almıştır sırtından. Bundan öte buyurur ölürüz. Buyurduğunda yerimizde kalır, düşüncemizle buyruğuna hazır dururuz. Ama, sorumluluğumuz kalmamıştır.

— Bey bir haramlı öbeğini dağıttı diye, sıyrılıp kaçmak olmaz.

— Olur ki, gördüğümü görsen sen de hak verirdin. Öylesi beyin sorumluluğuna ortak olmaya sıvanmak, haddimiz değildir. At binmesi bir yana, pusat kuşanmasını da bırakalım. Pusu basmasıyla, yağ dağıtması bunca zamandır barış içinde yürüyüp gelmiş bu obayı yüceltmeye yeterli.

— Savaşçı bir bey buldun diye sevineceğini sanmazdık. Demek kanımıza işleniş döğüş bizim. İşlemiş ki pundunu bulduğu yerde soyunup deprenivermekte.

— Beni sevindiren o değil ninem. Yanlış anlama. Anlamazsın da... Kargışlanan gereksiz. Barışı sürdürmek için nice debelendiğini gözlerimle gördüm. Tanıklık ederim ki, ben onca dayanamazdım. Oysa öyle yiğitliği damarlarında duyan kim olsa, şa-

marı ilkten basar, ağzını sonra açardı. Asıl söylemek istediğim bu. Yağayı tek tek tarttı. Kendi gücünün yeterliğini bir iyice saptadı. Pusuyu gözledi. Baskını izledi. Çaresiz sandıkları an da tepeledi. Bunca ustalık, ancak bunca yiğitlikle bağdaşınca gönendirir beni. Beni gönendiren, kaygım yok ki, seni de gönendirir.

— Sabah sabah yüreğimizi oynattın Abdal Koca!.. Üzüncüle sevinci, kaygıyla kıvancı, ürküyle gönenci hap ettin yutturdun. Bir gönlümüz bulandı. Bir yüreğimiz sancılandı. Bir ağlamaya duralım dedik. Bir gülüverdik. Bunca kocanın taşıyamadığı yükü sırtımızdan alıp omuzlarımızı yeğnelttin. Sonra olduğu gibi bir tazeye yüklettin. İyi izledin, gerektiğince gözledin mi? Biz yeğnilüğümüzün sevincindeyken, fidanımızı kırdırmayalım?

— Fidan ağaç oldu, tohum uçurdu, ormanlaştı hey ninem. Benim gördüğümü tüm gözcüler, korucular, çobanlar, yamaklar gördü. Gün aydın yüzünü göstermeye durmadan, obanın kulaklarında yiğitimizin erliği çınladı. Kılıç üşürmesinden, kelle düşürmesine nice bir abartıldığını ben bilemem. Bildiğim, karar kılacak olana, gördüğüm, düşündüğüm, düşlediğimce değil, olduğunca anlattığımdır.

— Seni bilmekteyiz Saylan Abdal. Bildiğimizden, nice bir abartılacağını da hesaplamaktayız. Yeterliğine tanıklık ettiğine göre, sözümüz yok. Ne mutlu yiğitime ki, yiğitlerin hasından beğeni alabilmekte. Dede Korkut benzeri kocamız, soy soylayıp, boy boylayanda, bize uymak düşer. - Elini sıkı Doyran'ın... Suskun bir birine, bir birine bakmakta olan genç kadın irkildi. - Gidelim kızım, dedi. Kıpırdandılar. Dönerlerken, - Sabah lokmasını bizimle bile yemez misin?

— Yemez olur muyum?

— Öyleyse beyimizi bekletmeyelim. Atından indiğini sezinleriz.

— İnmekte... Bilece varalım sofraya ninem. Oyalanmayalım.

Bican, ninesini Saylan Koca'yla birlikte görünce, sevindi. Sofraya yöneldi hemen. Oturdular. Dürümlerine yerleştirilmiş yağ topaklarını emen yufkalar ağızlarının içinde eridi. Taze bakraç peynirinin kokusu yufkanın buğusunda tıttı. Sabah sütünün doyunluğundaki Doyran, yedikçe açıldığını sezinledi. Suskun, lokmalarını öğüttüler. Ebe nine sustukça, Bican'la Saylan Koca suskuyu sürdürüyorlardı. Doyran, törebilmezlik edeceğinden korkmasa, söz atacaktı. Korktuğundan, o da öteki üç kişiye uydu. Ve onların suskusu, giderek üstlerinden ağıdı. Bütün obaya yayıldı. Yayılanlar, maya tutanlar, tezgâh kuranlar, ocak yakanlar, aş hazırlayanlar sustu... Atlar... Develer... Eşekler, köşekler... Çocuklar bebeler, sessizliğe gömülüverdi. Kendi ağzının şapırtısı kulaklarında gümbürdedi Doyran'ın... Bunca kalabalıkta, bunca susku, beyninin içinde çan çalınıyormuşcasına uğuldadı. Şaşırdı. Hangi etkinin dürtüklemesinden oluştuğunu bilmediği bir davranışla lokması ağzında dondu.

— Yemelisin yavrum, - dedi, Ebe Nine!..

Büyü bozuldu. Doğa suskusunu, toplum eylemsizliğini, hayvanlar sessizliklerini unuttular. Atlar kişnedi... Develer ağızlarını şapırdattılar. Bebeler ağladı. İş görenler ocaktan obaya seslendiler. Kımıl kımıl yürüyüp, insanın içine işleyen o toplu ses birikimi, yeniden doldurdu boşluğunu. Çenesi işledi Doyran'ın. Elleri çabuk çabuk gitti geldi sofralara dizi-

lenlerin. Bir kez başlayınca, sürdürdü sözlerini yaşlı kadın.

— Konuğumuz Göksun'a değin yoldaşlığımızı kabullendi.

— Sevindim nine. Hem konuğumuz adına, hem kendi adıma. Seninle bile olması bđna onur kazandıracak. Seninle bile olmak, insan için akyazgıdır ninenem. Konuğumuz da has insan olduğundan verdiğini alacaktır gör bak.

— Sen beyimize bakma kızım, - dedi gülerек Ebe Nine. - Bizi utandırmayı sever.

Bican irkildi. Gözlerinin pınarlarında bir çelik balkıması yandı. Balkıma bir buğuda söndü. Saylan Koca, ak sakallarının üstünden gülümsedi. Doyran ilkin sezinlemedi olup biteni. Saylan Abdal'ın gülümsemesiyle irkildi birden. Bican'ın gözlerine baktı. Buğuş bakışlarını bir camın ardına gizlemişti. Yaşlı kadın, uzaklara yönelmişti gözlerini. Saylan Koca'nın çadırında konuşulanları ansıdı birden. Giderek buğudan arınan genç adamın gözlerindeki duru parlaklığı belleğindeki sözcüklerin üstünde duydu. Gözlerini kapamak isteğıyle tutuştu. Başaramadı. Basılma suçluluğıyla başını eğmeye sıvandı. Beceremedi. Öyle baktı gözlerine Bican'ın. Sis ardından beliriveren güneş parlaklığıyla, içinin aydınlanuğıını, belleğinin arınıp durulduğunu ayırdı. Akşamdan bu yana çağırışlarını anımsadı yaşlı kadının. Bicanca demekle yetiniyordu. Bicanca ekinde tüm sevecenliğini yoğunlaştırarak. İkinci kez bey tanımını kullandı. Sürekli kullanıyormuşcasına bir doğallık içinde, uyrukluğunu belirtiverdi. Yitirilen kendi egemenliği olmasına karşın, doğallıkla çekiverdi kendini kıyıya. Saylan Abdal'ın çipil kirkikleri, sonsuz bir kırpışmanın devinimine bu yüzden girdi. Oba olağanüstü bir değı-

şimin suskusuna o nedenle tutuldu. Ve Bican Bey bunun etkisiyle balkıdı kıvanç kıvanç...

Nine, kendi iç hesaplaşmasına dönmüşçesine gözlerini uzaklara dikti. Saylan Abdal kirpiklerine egemen olabildi. Küçük kara gözleri sarkık gözkapaklarının ardında karardı. Kunt burnu, dişsiz ağzının gecesiyle çelişen keskin dudaklarının ısıltısıyla gölgelendi. Eli, seyrek sakallarından, çıkık elmacık kemiklerine doğru sıvandı. Ve Bican'ın balkımasından Doyran yandı...

Tutuştı kıvrandı... Bulutlaştı göğе ağdı... Yağmurlaştı obanın üstüne yağdı... Yayıklar çalkalandı... Alaz saçın çevresinde dolandı... Hamur teknedе kabardı... Süt kazanda mayalandı... Bebeler ağladı... Develer banladı... Koyunlar meledi... Atlar kişnedi... Çoban kavalını dişledi... Bir coşku donandı obanın yüreğinde. Tümünü kaptı... Bir boranın çevreninde dolandırdı... Dolandırdı... Dolandırdı... Bir kurultay şölenin düşlerine bırakıverdi yumuşacık...

Künki düzlüğünde, yarım bırakılmış bir işin tamamlanması gibi konuverdi oba... Günlük işin işlenmesi örneği toplananlar, bir yemek arasının devriminde yayılıverdiler. İşbölümünün aksaksız düzeni göçerlikten yerleşikliğe değişkensiz ulaşıverdi. Oysa toprak, su, hava, çimen, çiçek, ağaç durmaksızın değişmişti yol boyunca. Doğanın görünümü, havanın basıncı, suyun akışı hep başkaydı Başkalaşmayan insandı doğada... Doyran, Ebe ninenin suskunluğunda, ondan aldıklarıyla kendi içini karıştırmakta durmaksızın. Belirgin yer alışkanlığının parça parça kırılması ikirciklendiriyor onu. Bütün bir doğanın doğal sahipliğini yudumlarcasına bir geniş-

leme duyuyor yüreğinde. Arada bir bıçak sızısı gibi saplanan Mıgır yoksunluğuna karşın, kendi tabularından arınmanın gevşekliğine kapılıyor. Saliveriyor kendini. Nice bir geniş olsa da bir odanın duvarlarıyla çevrilmek yerine, bir uçtan bir uca bütün bir dünyanın kucaklanmasına kaptırıyor. Evi, köyü unuttuyor. Zaman zaman doğanın genişliğiyle gördüğü büyük kentlerin küçüklüğünü karşılaştırıyor. Ve karşılaştırma, her geçen gün sezinlemediği bir üzüncü biriktiriyor içinde. Göksun yaklaşmakta. Göksun'dan sonrası, köyüne dönüş... Duvarların arasında kendi yalnızlığının kuyusuna düşmek bütün yapacağı... İlk günler amaç olarak sarıldığı özlemin, giderek acı haline gelmesi ürkütüyor onu. Yine de sarılması gerekli tek düşünce olarak sürdürüyor bilinçaltında. Sürdürüyor ve gizli bir tad alıyor kendi acısından. Amacını yitirmenin, kendine acımanın acısıyla avunuyor. Ebe nineden edindikleriyle içine dönüyor. Kendini hazırlamaya uğraşiyor. Hazırlıksızlığının ayırımıyla, gözleri doluyor birden. Gitmek düşüncesi çöreklenip, kovmaya uğraştıkça büyüyor. Boğazında düğüm, gözlerinde yaş oluncaya silkeliyor belleğinde. Ve sonunda hiç bir hazırlığa, hiç bir hesaplaşmaya varamıyacağının yorgunluğuyla öyle kalıyor.

Baba Gregor, başucuna dikilince, kendi üzüncünün karabasıyla karşılaşmışcasına ürküyle irkildi Doyran. Yaşlı adamın şarap kırmızısı yanaklarında mor damarlarını oynatmasına baktı bir an. Eli haç çıkarmaya yönelirken, durakladı. Gregor karşısındakinin ayırımında değilmişcesine gür bir sesle;

— Kocadım ya, Alkaevli tuğunu tanımayacak denli değil... Nerededir Nine Beycemiz, Saylan Abdal yaşamakta süregitmekte midir? - dedi çavlan gibi...

— Şimdi ulak yollayacaktık, - diyerek obasından çıktı Nine... - Bizden tez davrandın, ayaklarına sağlık.

— Bağları dolanmaktaydım, kutsamak amacıyla. Gördüm ki Alkaevli boyu, oba indirmekte. Ben beni tutamaz oldum. Ha ulak gelmiş çağırmaklığa, ha ben varmışım kendiliğimden... Dost savlaşmasını tazelemenin özlemi beklemeyi yasakladı.

— Otur buyur. Dikilme öyle. Otur ki halleşelim, Saylan Abdalımız da katılsın bir an önce dilleşelim. Bir güz, bir kış geçirdik senden irak. Biz de ulak hazırlığındaydık. Dost dostunu zahmetten aralamaya koşuludur. Pek bir iyi ettin. Sevindirdin. Gönendirdin. Otur ki, yüreğimiz serinlesin.

Papaz, obanın önünde yayla çimi gibi gülümsemekte olan kecenin üstüne bağdaş kurdu. Çadırların arasından Saylan Abdal'ın sevinç çıgıkları taşıyordu kendinden önce.

— Bire kimi görmekteyim? İş işe, diş dişe, düş düşe karşıdır buyurmuş Abdallarımız. Buyurmuş da çok bir iyi buyurmuş. Varıp atlanasım, uçup kanatlanasım geldi kaç zamandır. Oba, Künki düzlüğünde uç vereli, yoldaşımızın kokusu burnumda tütümekte. Bir de görmekteyiz ki, yanibaşımızda, tatlı dili, erişilmez bilisiyle bizi yüceltmekte. Hoş geldin ahretliğim. Gönenç getirdin.

— Hoş gelen sizsiniz. Göksun ırmakları dolu dolu akmaya durunca, yüreğime özleminiz bir çakılmakta, gözüm batıdan başka yöne dönemeyesye... Bağlar bahane dostlarım. Kervan izi sürmekte yüreğim sizinle bile... Sonra göründü mü tuğunuzun ucu, yeni bir yaşanmışlığın tadı, yeni yaşamalara yön vermekte inanın.

— İnanmaz olur muyuz bilge yoldaş. Biz bir

başka türlü müyüz sanmaktasın. Yormayacağımıza. güvensek, daha Develi ötesinden ulak çıkaracağız. Varmaktayız. Özlemimizle bile söyleşisine erişmek amacıyla yolumuz akmakta, diyeceğiz. Ne var ki biz yürüğümüz niceyse. Konsak da, dönsek de yürümeyi bilece sürüklemekteyiz. Siz yerleşikler yorulabilirsiniz. Dostumuzu yorguna sarmaktansa, yorgunu sarırmayı yeğleriz.

— Bilgilerin kaynağı ninem, - dedi papaz. - Size gelmek dinlenmektir. Mutsuzluk yorar insanı. Umut-suzluk, yoksunluk yorar. Sıla muttur. Mutsa yorgunlukların kovucusu. Buyursaydınız bir haber salıp. Özlemişliğiniz olduğunu bildiriverseydiniz. Kulunuz seyirtmeyi sevinçlerin en yücesi sayardı.

— Kızım, - dedi Nine. - Şimdi söyleşiyeye dalıp unuturuz. Obanın dibinde bir kırba olacak. Birer tas doldurursan, yüreğimiz tazelenir.

İkiletmedi Doyran. Obanın içine ağıverdi. Yaşlı kadının deminden beri içerde hazırlık gördüğünü o zaman anladı. Dört gümüş tas işlemeli parıltılarla onu bekliyordu. Kırbadan taslara yoğun, griye dönük bir su akıttı. Tasların içinde duruluverdi akıttığı. Oymalarda, işlemelerde dolandı okşarcasına. Gümüş tepsinin ak kulplarına yapıştı. Kapıdan çıktığında, dördüncü tasın sahibini aradı. Önce konuğa, ardından Saylan Koca'ya sundu taşları. Birini, tam zamanında uzanan ihtiyarın eline tutuşturdu. Elleri karnının üstünde dikildi sonra.

— Can suyu, - dedi papaz. - Çok zaman kendim kendime sormaktayım. Alkaevli tuğunu, ordaki canlarım için mi, yoksa bağışladıkları can suyu için mi düşünmekteyim.

— Eh, bir de kıımızdan yana ağdırmalısın ki, ninemiz küsüp içine can köpüğünü komasın. Hem

keninin yoksun kal bundan, hem de bizi bırak, - dedi Abdal.

— Tasalanmayın. Konuk diler bize gelsin, diler işimize, mutluluğumuz değişmez. Yeter ki gelsin. - Sonra başını çevirdi Doyran'dan yana. - Öteki tas senin canyoldaşım. Al ve dahi otur dizimizin dibine. Senin varlığın coşkumuz bizim. Yalnızlığımızın ışığı, güçsüzlüğümüzün yakışığıdır. Nolurdu yolumuz daha ırak olsaydı.

— Sizinle olmak yolları kısaltır ninem, - dedi papaz. - Yakınmayın. Her bir yol kısalır sizinle. Asıl kısalan da, dostluk yoludur. Kutsal kitaplar buyurur ki, yeryüzü iyi insanların varlığından vardır. Hem de doğrudur bildiğimce. Çünkü sizleri tanımaktayım. Tanımaklığımdan da yanınızda olmak mutluluğunu tadanların yollarının nice bir kısalıverdiğini bilmekteyim bir iyice.

— Doğru, buyurursunuz efendimiz, - dedi ilk kez Doyran. - İncesu'dan buraya nasıl tükettik zamanı, öğrenemedim.

— Oh, gerçek mı söylersin güzel kızım? Gerçekten bu mutluluğu bağışlamakta mısın bize?

— Bağışladığınızı belirtebiliyorsam ne mutlu bana.

— Dert çekmişe benzer kızımız, - dedi papaz. - Söylediklerinden bellidir ki, derdinin üstüne sizinle olmuşluğu apaçık. Nice bir mutluluk dağıtmaktasınız insanlara ninem... Nice bir akyazgı olmaktadır sizi tanımak, sizinle olmak. Nice bir borçluyum Saylan Abdal yoldaşıma... Beyler ve dahi Beyçeler ürküntür bizim gibi yoksullar için. Buyruk veren yanılmaya koşuludur biliriz. Çünkü buyrukla istek çelişmektedir. Yasaktır bir yerde buyruk. Ve dahi yasak, insanı gemler. Gemse, ya insan, ya insanlığından eder

kişiyi. O yüzden Saylan Abdal varalım, Beyçemiz'-in nur yüzüyle aydınlanalım, dediğinde bir kuşku saplanmıştı yüreğimize... Kuşku Saylan Abdaldan yana değil. Biliriz ki, insanın hasını yıldız uzaklığından seçip ayırmakta üstüne yoktur. Ancak soy bağının yanılmasına uğramasından çekinirdik. Sonra zorladı. Ne de bir iyi etti zorladığına. Gelip yüz sürdük ışı-ğınza. Ve eşiğinize oturmak izniyle gönendik. O yüzden deriz ki kızıma. ninemizin yazıkklanmasına biz de katılırız. Keşke Göksun'a çok yol olsaydı. Anladığımızca, ordan ötesine yolcusunuz.

— Dertliydim efendimiz. Buyurduğunuz doğru. Arındım dertlerimden. Mutluyum ninemin yanında. Hiç bir yerde mutlu olmadığımca. Hiç bir zaman düşünmediğimi düşündüm. Hiç demiyeceğim sözler dö-küldü ağızımdan. Aykırı, dedim belki, uygun söyle-dim. Tümüne kendi bilgeliğiyle yol açtı, kapı göster-di ninem. Bilmediğimi bildim. Ve dahi öğrendim ki, bilmediğim kendimdim...

— Bunca kısa zamanda, bir dert kırbasından, bir bilge yumağı eğirmek ninemizin işidir, hem de bizi şaşırtmacasına, - diye sözü kaptı Abdal. - Bize can aktarmasını bildiğince, kızıma bilim aktarmış. Ge-celerin kısa söyleşileri içinde tohum meyveye dur-muş, gök, olmuş, derilmeye varmış.

— Tohum çatlamaya, meyve olmaya dönük bu-lunmasa, hangi güç cansıza can verebilir? Ne ol-mayan varedilir bildiğimiz, ne olan yitiğe karıştırıla-bilir. Dert tohumunu çatlatmak üzereydi kızımızın. Umut kabuk bağlamıştı yüreğinin derinlerinde. Umut-suzluk, kabuğu parçaladı. Tohum capcanlı ortaya çıktı. Bir gözsüzün yoldaşlığı yaşam kavgasının gü-cünü öğretti ona. Öğrendi ve gördüğünüzleyin, yü-rüyüp geçti.

— Olmayanı var görüyorsunuz. Ne ki bellettiniz şu kısa zamanda, onu demeye uğraşırım ninem. Ancak bilirim ki, benim değildir bu savlar. Benden değildir. Siz buyurmadınız mı, Türkmen sabah doğan günle hesaplaşır. Hesabı doğru ise, batan güne dek doğanın yaşam özünü çeker alır, diyen. Ben de uymak istedim. İsteyende yardımcım, Beyçe ninemiz oldu. Elimi sıkın avucunuzun gücü bulunmaz bir desteğin varlığını muştuladı hep. Gücsüzdüm, yaşamla savaşılabirim. Yalnızdım, bir boyum var. Acılıydım, mutluyum... Bir kişi bunca zamanda, bunca olanağı kazanırsa, söylediklerine şaşmak neden? Şaşacak olan benken, Saylan Abdalımızın, görkemi Beyçe ninemizin şaşması doğru mu? Yoksa beni utandırmak mıdır amacınız?

— Amacımız, yoldaşlığınla övünmektir kızım, - dedi tasını kaldırırken nine. - Can yudumu olsun yoldaşlarım. Hoş geldiniz, hoş göresiniz.

Sabahları süt içerken olduğu gibi yudum yudum kımızlandı nine. Ötekiler de ona uydular. Hafif ekşi, buruk, kekre bir tad indi gırtlığından aşağı Doyran'ın. Midesine ulaştığında damarlarına ince bir alazın yayıldığını ayırdı. Bilmediği bir tadın etkisi yayıldı sinir uçlarına. Başının yeğneldiğini, bedeninin ısındığını duydu. İkinci yudumun ılıkırtısı, beynine tırmanan bir okşayışla birleşti. Hak verdi papazın oranlamasına.

Ebe nine, yudumlamasını kesti bir an. Doğayı dinledi. Sozinlediğinin gerçekleşmesinden kıvançlı, Doyran'a döndü.

— Yanda bir tas daha olacak. Beyimiz dönmekte kızım, - dedi. - Seni işe koşturmaya ama, konukluğu kızılığım ile değiştirmek tadını verdin madem, yüklen bazı ödevlerimi...

Papaz Gregor, kuşkuyla baktı Saylan Abdal'ın gözlerine. Nine'nin söylediklerini seçememişcesino dudakları oynadı. Ağzı açılıp kapandı bir süre. Döy-ran fırlayıp, obaya girmişti çoktan. Sonunda başar-dı konuşmayı Gregor baba;

— Beyimiz?!..

— Bican Beyden söz etmekte ninemiz, - dedi Saylan Koca. - Göksun'a oturanda bir yüce kurul-tay toplanması kararlaştı. Baş konuklarımızdansen yoldaşımız. Kurultay, dostların sevinciyle aydınlanır bilirsin. Post kaldırıp, tuğ dikmeye karar kılmıştır ninemiz.

— Ben de, bizden habersiz olupbitti sanmak-taydım herşey!..

— Bizden habersiz olupbitti babamız, - dedi Ni-ne. - Saylan Abdal'ı bülbül kuşu örneği şakımakta bulduk bir sabah. Bulduk ki, Bicanca Beyimiz'den yana yır koşmaya durmakta. Asya'dan bu yana Al-kaevli töresinin korucusu böyle köçeklenende, içi-mize bir kaygı düştü. Sandık ki, Pîr Ata'mız iznini geri aldı. Abdalını yanına çağırılmakta. Ve dahi bun-ca soydaşlığı, bunca yiğitdaşlığı sıyırtıp atmaktan sevinmekte diye kurduk. Kurduğumuz doğrulandı da sonunda...

— Doğrulandı ya, sorumumdan Bey dayancasıyla sıyrıldım Ata'mın buyurduğu gibi...

— Öyle, anlatmıştınız. Abdalımız, boy beyinin gölgesine girinceye yardıma koşullanmıştı. Demek yükten sıyrılmaya teşne imiş öyle mi?

— Tam buyurduğun gibi Gregor yoldaş, - dedi nine. - Tam düşündüğünce... Nice bir teşneymiş ki, kendi bilincinde beyin olduğunu ölçünce, Kalenderi Köçeklerini aşivermekte çalkalanması. Görmemekte-yiz ama, sevincinin ısıltısı yüreğimizde yansımakta

bir güzel. Gayri kopuzunu kaptığınleyn, aşar gider bildiğinize...

— Hem de durmanın anlamı kalmamakta. Atamız görevimizin bitişini kendi buyruğuyla sınırlamıştır. Buyruğu gereği, beyimize post sunup tuğ diktikten öte, boy baylayıp soy soylamaktır görevimiz. Bitende... Yine buyruk uyarınca, görevimizi tam yapmışlığın sevinciyle varıp tapısına yüz sürmek ödevimiz değil midir?

— Bağışlamak gerek hatun ninem, - dedi Papaz. - Sizin otağınız, bizim kitabımız var. Kitapta aldanırsak, patriğimiz, papamız imdadımıza yetişmekte bir güzel. Bu Abdal tayfasının da babası, dedesi buyurmaya görsün. Ötür mü, öldürür mü bakmaz. Yapar buyruğunu. Bakarsın dediğin çıkar. Biz yoksun kor bu koca. Çekilip yiter Asya içlerinde yeniden. Yiter de, dövündürür ardı sıra.

— Siz töre ya da kitap buyruğundan çıkabilmekte misiniz ki, bizim uygunluğumuzu eleştirirsiniz? Biz bağımlıyız kocalarım. Kimimiz soy töresine, kimimiz bilik kuralına, kimimiz de bencileyin, ata önermesine. Neylersiniz. İnsan olmaklığa geldikse şu yeryüzüne, her birimizin bir tutamağı olacaktır. Olanda da ona uyulacaktır. Bakın çevrenize, ben bağımsızım diyebilen bir nesne var mıdır? Biz bunca yaş yaşadık göremedik. Siz de göremezsiniz. Bir bizim kabak yestehler azbiraz. Çektik mi haşhaş dumanını kubardan, saliveririz düşlerimizi kendi kanatlarının uçabildiğince. Saliverir de dahi azbiraz tadını alırız özgürlüğün. Sonra ayıktık mı eyitiriz ki kendimiz kendimize, özgürlük denilen oncadır. Atamız buyurur, buyruğun töresi gerektirir, uymaya koşulsun.

— Gördün kıımızın ettiklerini ninem, - dedi, Gre-

gor. Sonra birden ayaklandı. - Beyimiz de onurlandırmakta söyleşimizi.

Saylan Koca doğruldu. Nine deprendi yerinden doğru. Doyran tas elinde ağızlıkta dikildi. Bican, kısa, tez adımlarla sokuldu. Tutup elini kavradı Gregor'un;

— Atlarımızın hızına güveniridik her zaman. Yelle yarıştığımız olmuştur. Ve dahi yel ardımızda kalmıştır. Ama, siz ermişlere rastlayınca, yanılmamız kaçınılmaz.

— Seni ardına mı taktı yine Beyim? - dedi Nine.

— Biz gitmekteyken, bağların ordan sökün etti ninem. Dedik ki az sonra dizgin kırıp, yolda yakalayaraktan elini öperiz. Hemen önünü kesip durdurmak varmış. Döndüğümüzde, oba önünde söyleşiye daldığını görmez miyiz?

— Kişi dosta yönelince beyim, - diye söze girdi Gregor. - Yol mu yürümekte, yolcu mu bilinmemekte. Alkaevli yoldaşların konukladıklarını görende, yerimizde duramayıp, seyirtmeye koşulmuşuz. Ancak, döşümüzden çeken bir elin yelinde hazan örneği sürüklendiğimizi sezdik onca... Ötesi baktık ki, burdayız. Bilmeyiz Saylan Abdalımız çağrılacakta, bilmeyiz Ebe Ninemizin nefesine tutulduk.

Kımız tasını uzattı Doyran. Sevecenlikle aldı Bican. Geçti. Keçenin kıyısında bağdaş kurdu yudumlamadan. Yeniden oturduklar. Doyran elleri göbeğinde dikildi. Bican Bey, boş eliyle yer gösterince, diz çöküp oturdu eski yerine.

— Nedense bizi alkışlamayı hiç unutmaz yoldaşımız, - diye söze girdi Saylan Abdal. - Daha hazırlık görmeye yekinirken, yettiğini gördük. Biz obamızdan buraya seyirtinceye, o bunca yolu aşivermiş. Dediği doğru. Dost iline yol tutunca, bilinmez

kimin yürüdüğü. Bilinmez ya, yürüyenin yüreğine bakmak yeterlidir gören için. En iyi görenimiz de ninemiz olduğuna göre, dediğinin yanıtı ondan gelmeli.

— Biz siz kocalardan öğrenmeye koşulu bir öğrenciyiz birc Abdal. Dediklerinizi akıl yetirememekteyiz bunca zamandır. Yaptıklarınıza nice bir güç eriştirelim. Buldunuz, bilisiz bir ihtiyarla, öğretisiz iki genci, oynayırsınız öyle ya. Siz sizseniz, kendi aranızda çözümleyin uyuşmazlığınızı. Bizi bulaştırmayın ki, onurumuzun kıvancıyla yetinebilelim.

— Bili beyimizin buyruğundadır ninem, - dedi Gregor. - Ne de kolaylıkla üstünden atıvermektesin. Bey buyurur, kul işler bilirsin. Kızımıza gelince, hiç de acemilik göstermemekte. Bilmektesin ki, meyve zamanı gelende, yeraltında da olur. Ya güneş ısıtır oldurur, ya kendi gücüyle erişir olgunluğa... Öyle olanda, kim kimden eksik olabilir ki, beyimizin yanında bizi utandırmaklığa sıvanırsın.

— Utancınız, tuğumuzun onuru olsun kocalarım. Anladığımız doğruysa, bize ilk dersinizi pek de güzel vermektedirsiniz. Bey olsa ne kişi, yoldaş olmayınca. Anlarsız demek istediklerinizi. Aklimız yetmekteyse elbet. Yetmemekte deyip sıyrılmak kolay. Ama, sizin öğrenciliğinizin sorumlunu üstümüzden atmak olur bu. Bunca emeğiniz, bunca çabanızı boşa çıkarmak olur. O yüzden, tam olmasa da sezmekteyiz dediklerinizi. Beylik edinmekteyse, kişiliğimizi yüceltmek için değil. Kişiliğimizden sıyrılıp boyumuzla bütünleşmek ve dahi onlara hizmeti gerektigince edebilmek amacıyla yükümlenmekteyiz. Böylelikle, sizin yükünüz azalmakta biliriz. Bizimkini nice bir taşıyacağız, önermeleriniz olmazsa. Bize kalırsu sorumsuzluğu yaşamak isterdik. Saylan Abdalı-

mız töre tepliğini sırtımıza indirince, erken koşulduk boy sorumuna. Dileriz ki, sizi utandırmayalım. Öğretinize sahip çıkabilelim gerektiğinde. Ve hizmetimiz boyumuzu hoşnut kılsın. Yoksa kaçıp kurtulamazsınız sorumdan.

— Buncasını diyebilen, sorunun sahipliğine tuğ dikmiştir ki, bize boyun eğip, diz öpmek düşer, - dedi Saylan Abdal.

Hemen yerinden yarım doğrularak bir haç çıkardı baba Gregor;

— Bize de bunlara tanıklık edip, kutsamak, - dedi.

Nine hiç sesini çıkarmadan kolunu uzattı. Elini buldu Doyran'ın. Sıktı. Her nefeslenişte kösülmüş-lüğünden biraz daha kurtulan kadının gücüyle donandı Doyran. Bican Bey, dimdik oturdu yerinde ilkin. Sonra sırayla ellerini aldı kocaların. Sırayla yüreğine götürüp tuttu. Başı kendiliğinden eğilirken, üçü de dikildiler. Omuzundan üçer kez öptüler.

Her biri ortak bir andı yinelercesine baktılar birbirlerine. Uzun bir susku, sözcükleri beyinlerine çaktı. Nine görmeyen gözlerini belleklerinde dollandırdı tek tek. Bilinçaltılarındaki düşlerin tümü, yaşlı kadının yüreğine aktı. Yeğneldiler... Bellekleri kurudu. Kuruluk ağızlarına yansıdı... Dudakları, dilleri, damakları, gırtlakları tutuştu. Aynı buyruğun itkisiyle kolları devindi. Taslarının dibindeki kızı yudum yudum alazlarının üstüne boşalttılar.

*
* *

Demirci ahisi, karısının denk çözmeye davranmasına baktı. Ağır ağır merdivenleri indi. Tavan kapısını ardisına kapattı. Son basamağa geldiğinde, avuçlarını açtı;

— Üçler, yediler, kırklar adına... Ustalar, üstadlar, pirlere saygısına... Tanrı aşkına, dost sevdasına, ocağımızı açarız. Besmele bizden, bereket işimizden. Çalap, yalvaç, yardım et, emeğimizi gözet... - diyerek ellerini yüzüne sürdü. Gediği adımladı. Dış kapının, tacha kepenklerin tırkazlarını çıkardı. Kapıyı açıp dışarı çıktı. Gün ışığının alacasına bulandı. Kapıyı ardına dayadı. Kepenkleri söktü. Yan yana kapının yanına yerleştirdi. Ocağa tepeleme kömür doldurdu. Kavını çakmağa yerleştirdi. Kivılcımla tutuşan kavi üfledi. Kömür karasına bulan çıra kırığını tutuşturdu. Alazı kömürün ortasına yerleştirirken, - ateş yaktım iş için, körük çekerim aş için, emek veririm aş için, kabul göre baş için...

Körüğü kavradı... Tutuşmaya dönüşen kömürün üstünde gıcırtilı bir soıuk dolandı. Çıranın alazı zayıfladı. Sonra kömürün karasını kızartarak ısılamaya durdu. Körüğün manda gönü kıvrımları şişti, pörsüdü. Kömür maviden mora, mordan kızıla boyandı...

Demir topunu kerpeteninle sıkıştırdı. Bileziğini yerleştirdi. Alazın ortasına uzattı... Körüğün soluklanması alazı canlandırdıkça demir kızdı. Kızardı, ardından ağardı... Kerpetenin tutamağından yapıştı. Ağır, dövme çekicinin sapını kavradı... Örsün üstüne yatırdı kızgın demiri. Döndüre döndüre dövmeye başladı... Örsle çekiç arasındaki demir, her basınca eğildi, büküldü, yayıldı, uzadı... Her çekimde sesi inceldi... Kulaklarındaki yankı su sesine dönüşünce, durakladı Ah! Duran. Yeniden alaza soktu demiri... Yeniden dövdü. İsteddiği kıvamı bulunca örsün sivrisinde bükte. Büküğünü kesti. Kestiğini nal nal çelikledi Örsle çekiç tıngırdadıkça, nallar yığıldı...

Kent karşıya dizilen altı gedik, üstü ev yapıların cumbaları bir bir aralandı. El oyası saçaklı perdeler ya ile dalgalandı. Cumba kıyılarına, karanfil saksıları dizelendi. Kent içinde birbirinden uzak düşen ahi karıları, cumbadan cumbaya özlem giderdiler. Bir yandan denklerin açılıp, evlerin düzene sokulması, öte yandan öğle yemeğinin hazırlanması, kavuşmaları bir baş selâmıyla coşturdu.

Bakırcı ahisi Kurban, kum çukurunu ıslattı. Civeleği kalaylanacak kazanları çukurun kıyısına yığdı. Islak kumu içine sepeledikten sonra nasırı ayaklarıyla kazanın içine girdi. Fopuklarını bastıra bastıra çalkalamaya başladı. Kurban ahi civeleğinin çalkalanmasına sırtını verdi. Avuçladığı bakır levhayı kalıbın üstünde dövmeye başladı. Çelik çekiç, bakıra her inip çıkışta, Duran ahinin demir tıngirtisine zil şangirtisini ekleyerek, çarşığı canlandırdı.

Sermet usta, top top derileri açtı. Tutma satırı, falçatayı, bizini yağlı bilek taşında parlattı. Derileri kalın, tekparçalı tahta tezgâhının üstüne uzattı. Taş sabunu gön örnek üstünde dolandırarak, eğer kanatlarını çizdi. Ara boşluklardan koşum örneklerini işaretledi. Tutma satırı döne döne biçti deriyi. Eğrilik, koşumluk parça parça ayrıldı. Sırimlıkları bir kıyıya koydu. Kendince biçme işini bitirince, sırim kesmeye durdu. Usta ellerin avuç içi benzeri deriden bitmez bir uzunluğu çekmesi sürüpgitmeye başladı.

Mutaf Halil, kurulu bıraktığı tezgâhı okşadı. Altılık pamuk ipliklerini atkıladı. Tara, n içinden tek tek uzattığı ipi merdaneye bağladı. Mekiklerine yün doladı. Kirmanları, örekeleri hazırladı urgan için. Gedikğin düzenini tutunca, renk renk mekikleri sağ yanına alarak heybelik dokumak üzere oturdu.

Hallaç Sinan gediğın tahta döşemesinde yığılan yünlere baktı. Kıvançla başını salladı hararlara doğru... Bunca yün atılacaktı. Durmamak gerek. Keçesini çekti köşeye. Bağdaş kurdu. İşe girişti... Tokmağın kirişte çıkardığı dong, dong dınnn, sesiyle birlikte yün yumakları kar taneleri benzeri uçuştı. Hemen dizinin yanında yığınlaşmaya durdu yumuşacık...

Tahtacı Bali, gürgen tomruğunun başına geçti. Keskin nacağıyla, oyma kalemlerini, tahta tokmağıyla kıl testeresini dizeledi. Ünlü tek parçalı kalıplarını oymaya geçmeden, civeleğine taktı. Tomruğun ucu mengeneye kısıtılınca nefeslendi. Sonra dalgın, yoğun bir uğraşla, tomruğun üstüne eğildi.

Çizmeci Gümüş baba, Kayseri sarılarını saçı verdi yanibaşına. Mestlik, çizmelik, gönlük tabanlık ayırdı sarılardan. Derinin yumuşak ısıltısını avuçlarında yaktı söndürdü. Tahta kalıplarını yokladı. Civelekleri gözlerini oğuşturarak gelinceye, ip mumladı. Domuz kuyruğu iğlerini ayarladı. Kalıplara göre derileri değerlendirdi. Ölçtü, biçti...

Ankara soflarını ışığa doğru parıldattı Kaftancı Kâmil Ahi... Buğu buğu gözenekler gün ışığında terledi. Trabzon bezlerinden mintan biçmeye durdu. Elleri kumaşın kıvrımlarını düzeltirken, parmakları makasın ısıltısını sürüp götürürken görülmüyordu.

Kuyumcubaşı Ziveryan, muhtesip damgalı külçelerini potanın yanına dizeledi... Potanın altını alazladı bir iyice. Külçeleri ağır ağır erimeye bıraktı. Pişmemiş kilden iki parça halindeki bilezik, yüzük, tuğra ve iğne kalıplarını birleştirip, bağladı. Olu-

ğa huniyi yerleştirdi. Patadaki cevherin pırıltılı erimesini bekledi

Bezzaz Durmuş Ağa, kervan indirdi bozestenine... Hint ipekçileri, Ankara sofları, İngiliz Çukaları yan yana, top top demet demet dizelendiler. Paha sırasına göre, göz göz sıralandılar.

Getirici kağıt kağıt un, çuval çuval tuz, torba torba baharat getirdi Oturucu, yaylanın kalabalığına bakarak, hiç birini geri çevirmedi. Götürücü, ilkin ahileri dolandı Ürettikleri mal konusunda her biriyle konuşup anlaştı. Daha şimdiden, fazlasını yaptırabilmek amacıyla, dilediklerince pey sürmeye davrandı.

Yayla gediklerinin açılmasıyla daha bir canlandı. Ortadaki alan canlandı. İş türküsü sokağı aştı. Obaların çulunda, oymakların malında, boyların tugginguna dolandı. Dolandıkça büyüdü ses. Arttı... Dağlara, tepelere, yollara, bellere ulandı. Vardı ulakların dilinde, çağrılılara oku oldu.

Bazoklardan Avşarlı Sırma Bey Yozgat'tan kopup geldi. Beydilli Süleyman Bey Kütahya'dan... Kargınlı Uruğ Bey, Toroslardan at sürdü... Çorukluğ Ramazan Bey, Halep'ten haber saldı... Yazgır'lı İsmail Han hastalandığından Kethüdasını yolladı. Yapırlı Dönkeş Kağan, oğluyla armağanladı... Töker'le Portugalılar Mançurya üstlerine gittiğinden, ulaklar eli boş döndüler. Karaevli Orhan Bey, küheylan atlarla, gümüş koşumlarını şangırdattı... Bayatlı Serencam Han, gümüş dipçikli tüfenk yaldızlattı. Akkoyunlu Halil Han, veziri otağıyla konuklandı, Karakoyunlu Kara Yusuf düşmanının yanında dostlandı.

Üçoklardan, Akkeçili, Karakeçili, Salurlu, Kazanlı, Yivalı. Kınıklı boylarının beyleri, kimi armağanı, kimi otağı hatunuyla seyirtip yettiler.

Kurultay haberini alan, Göksun yaylağına doğruldu. Kayseri, İçel, Hacıp, Maraş, Malatya, Antep, Diyarbakır, Van Beyleri, Beylerbeyleri, mirmiranları, sancakbeyleri, Zaim, Mütevellî, suhte ve softaları... Dervişler, sadıklar, âşıkılar... Tımarlı sipahiler, Kadılar, altı bölük halkları, cariye ve gılmanları, köleyle gılamları katar kervan, otağ oba yaylağına tırmadılar.

Yaylak insan denizine dönüştü. Ahilerin işi arttı. Demirci demir dövdü tunç oldu. Bakırcı bakır dövdü konç oldu. Dikici kaftan dikti, mutaf urgan ördü, anında bitti...

Konuklar, otağlarında birbirlerini beklediler. Boy kazanlar koydu ocağı... Tandırlar oydu adam boyu. Odunlar yandı alaz oldu... Etler pişti, püryana döndü... Bakır sahanlara tahta çanaklar, gümüş tepsilere altın siniler eklendi. Her otağı, her obaya, her tavlaya Alkoevli kazanından aş taşındı. Duyan duymayana ilettiler... Haberi alan yolunu yaylaya yönelttiler.

Sarman Abdal, Ali Baba, Haydar canla obanın önünde durdu. İnce uzun boyu, omuzlarında kalkanlaşmış saçları, belinde kubarı, başında börküyle ellerini göğsüne kavuşturdu.

— Yıldızeliinden yolumuz, haktan gelir dilimiz, Sarman Abdal kulunuz, Gökçe Hatunadır arzumamız, dedi...

Doyran, iki yanına bakındı. Bunca zamandır Gökçe Hatunu tanımadığını bilisizliğiyle irkildi. Derinden gelen ses yüreğine işledi sanki. Anımsamaya davrandı. Belleğinin boşluğu ürperdi. Susku uzadı. Abdal'ın sözcüklerini taşıdı götürdü. Ebe Nine, ağızdan uğradı... Sevecen, şenlikli, coşkunun sesi kulaklarına doldu Doyran'ın...

— Hele Pirimize, bunca yolu şölenimize tekinlik katmaya ulaşmış olmalı, - diyerek ellerini göğsünde birleştirdi. Eğildi önünde Pir'in.

— Bizi çağrıldığınızı duyduk. Hemen yola koyulduk. Gelmekteyken öğrendik ki, Bican'ımız Beyliğe tuğ dikermiş.

— Buyurmaz mısınız şeyhim, tohum çatlamakta, fidan meyveye durmakta.

— Gökçe Hatunumuz Beyçeliğin sorumlundan kurtulmakta diye düşündük. Pir Ata Yesevi ocağını tüttürmekten yola gelememekte. Saylan Abdalımız, tapısına varacak diye duyduk.

— Duyduklarınız gerçektir şeyhim. Buyurdukla-rın Hacı Bektaş sözcüğü... Yorgunsunuzdur. Azbiraz dinlenmek buyrulur mu?

— Çağrınız eriştiğinde, dört bir yana banladık Gökçe Hatun. Sesimizin ulaştığı yerden Abdallarımız-ın sökün etmesi yakındır.

— Saylan kulun buyruğuna dikilmiştir Pirim, - dedi Saylan Abdal hu çekerek. - Yıldızeli Şeyhi bize önderlik edende, görevimiz kolaylanmakta.

— Yıldızeli Abdalı törelerin uygulanmasını dilemekte yoldaşımız. Yaylanın görkemini görende sayrılanmakta. Alkaevli boyundan olmadığımıza nice bir yazıklansak yeridir.

— Siz boylardan yücesiniz efendim, - dedi Ebe Nine... - Boylar size uymakla yücelir. Pir Atamızın Anadolu'daki gözü, üstümüzdeki sözsünüz. Buyruğunuz yasa, dileğiniz töredir. Erenler isteyende, boy budun uymaya koşuludur.

— Erenler, törelerin sürüp gitmesinden sorumludurlar. Sorumlarını uygularken, yanlışla saptırmazlar. Saylan Abdalımız burdadır. Bunca ağır sorumu süregelmıştır. Şimdi kendi eliyle post kaldırıp, ken-

di diliyle börk giydirmek yazılıdır. Biz g nencinizle g nenmek dileriz. İzninizle yanınızda olmak, sevin-dirir t m m z .

— Sevinen kim pirim, sevindiren kim? Biz ki Alkaevli boyuyuz. Atamızı, pirimizi saymamak yazıl-mamıştır. Madem buyruğunuz böyle, Saylan koca-mızdan dileriz. Buyruğunuzu bir uygunca yerine ge-tireler.

— Pirim, otağ mı açalım Abdallarımıza, obamız-da mı g nendirirler bizi?

— Abdal, yatağını bilece götürür yoldaşım. Ne otağ dileriz sizden, ne yatağa gereksinimimiz var-dır. Alkaevli boyunun haşhaşıyla kımızı gönlümüzü hoş etmeye yeterli, yoldaşlarımızın tatlı sözü yöre-ğimizin coşkusudur.

Baş kırıp hu çekti Saylan Abdal. Obasına seyirt-ti ardından. Elinde bir koca torbayla döndü. Saygıy-la uzattı Sarman Abdal'a... Ali Baba, torbayı kap-tı... Bellerinden kubarlarını çıkardılar. Birer avuç haşhaş koydular. Ağır adımlarla ocaklardan birine yöneldiler.

— Hemen Oturucuya haşhaş ısmarlayasın, - dedi Ebe Nine. - Pirimizin ugraması, yaylağı Abdal otağı edecektir. G rkemimiz nefesleriyle y celip, d -vazlarıyla büyür. Ne mutlu bize ki, kurultayımızda Atamızın eli m h rleyecektir beyimizin asasını.

— Ben buyurduğunuzu çekten yaptım ninem, - dedi Saylan Abdal. - Şeyhimizin ulaşacağından g -venliydim. Güvenli olanda, önceden söyledim Ana-dolu'nun, Rum'un, Kırım ve d hi Mısır'ın Abdalı bi-lece gelse, yetecek haşhaşımız vardır tasalanma-yasın.

— Elim, gözüm, bilincim olsun Saylan Abdal. Şimdi sensiz kalanda, nice bir yaşamak olacaktır

benim için? Kurultay bitti mi gidersin bilirim. Giden-
de, ben nişleyeceğim?

— Biz hiç bir yerde durucu değiliz ninem. Piri-
miz nice buyurur, onu işleriz. Yolculuğumuz bunca
clanda, ne gelir elden. Duadan unutmuyoruz. Unutma-
yız ya, sen kendince kalanda, çok 'daha bir iyi gö-
rür, duyar ve dahi işlersin. Bunu da bilmekteyiz. Bi-
ze zaten gereksinim yoktu. Pirimizin buyruğu ye-
rine gelmiştir bunca zamanda. Ne tutabildik, ne ko-
şabildik sende öte. Bu güvence de, bize yeter her
zaman.

— Neler demektesin Abdalım? Bunca sevincin
ortasına, bunca üzüncü eklenince doğru m'ola?

— Üzüncü sevincin, sevinç üzüncün tohumudur
bilmez misin? Birini ekenin ötekini meyvelenme-
si yazılı... Oyleyse neden kargışlamaktasın bizi? Bil-
mektesin ki, ne yazabilmekteyiz ne de bozabilmek-
teyiz

— Sen durucu olan haber salardık Ata'mıza. .
Yakarırdık önüne çöküp. Yardımından yoksun kıl-
mamasını dilerdik.

— O da izni gerektiğinde dağıtmakta bilmemek
te misin ninem. Gerekmiyorsa, yüreği kan ağlasa
bile, olurlanabilir mi?

— Anlaşıldı Sayılan Koca!.. Şöleni kurup, töre-
ni bitirdiğinleynin yokları karışacaksın. Şenliğimiz bi-
tende, kemliğimiz başlayacak...

— Beri bak Ebe ninem, içinde şuncacık bir göl-
ge var ise Beyçeliği yitirmekten, kara düşlere dal-
mayasın... Bilmektesin ki, sorumdan kurtulmakta-
sın. Boy sorumundan. Ama öyle bir sevgi sorumuy-
la sırilısın ki sen, boyun derdinden sıyrılmakla, bu-
dunların sevgisiyle kucaklaşacaksın.

— Beyçelik nedir ki Abdalım? Yükten başka ne-

dir ki... Oysa dediğine ulaşabildikse, mutluluk bulduk demektir. Korkumuz, sevginin posttan yürümesindendir.

— Sana sevgi posttan ötürü olamaz ninem, - diye söze karıştı Doyran. - Bunu söylemek hakkın yok. Beyçesin ya da Ecesin, bakmaz insan. Yasağın niteliği önemlidir. İyilik için mi, kemlik için mi konulmakta. Senin yasaklarının tümü iyilik için olanda, salt sevgiden ürer insanların saygısı. Tohumu sevgi olan saygınsa, meyvesi mutluluktur bilirsin...

— Gönlüm şenlenir buyurduklarınızla. Yüreğim yeğnelir bir iyice. Ne var ki, kalıcıların düşünceleri önem kazanmalıdır. Gidiciler, hep iyiyi anımsar. Kendi bilincinde kötüyü taşımak istemediklerinden. Kötünün yükü ağırdır. Hem yeğneltir giderken insan, hem yeğnelmeyi yeğler. O yüzden, bakalım boy da sizin gibi düşünmekte mi?

— Boy boyluğunu sana borçlu değil mi hey ninem, - dedi Abdal. - Senin bilinçli yönetimin, iyiliğe dönük yasakların olmasa, Alkaevli otağ mı kurabilirdi bir yayla dolusu? Al-ı Osman çoktan kanına tuz ekmiş olmaz mıydı? Koca Bozok'un nice bir ufa landığını, Budun başı Beydili'nin eriyip yittiğini bilmekte misin? Bilmektesin. Ama, durucu gidiciye acı vermek isteyende, gerçek yerine düşlerini dize lermiş. Şimdi sen de oncalayın, hırpalamamakta mısın bizi?

— Hırpalamak elası mı? Salt içimdeki üzücü dillendiririm.

— Üzülmemek gerektiğini bile bile öyle mi?

— Bilsen ne, üzünç de sevinç de bili işi değil ki hey Abdal...

— Doğru buyurursun, bağışla.

— Zaten hep bağışlamaktayız. Bağışlanmak umuduyla.

— Bağışlanmışın bağışı, kut verir insana. Sağolasın. Ardımızda dingin bir yürek bıraktığımızı pirimize diyebilirsek, azarından kurtuluruz.

— Hadi kızım, dedi Nine. - Bilgeyle söz yarışına giren savını yitirmek sonucuna katlanır. Hadi gel de, şu denkleri açalım. Kuralım bakalım Alkaevli otağını. Kuralım da boy sorumundan sıyrılalım bir iyice.

Saylan Abdal, ninenin rahatlamışlığından sevinçli, döndü. Yıldızeli Piri'nin çöreklediği ateş dibine yöneldi hemen. Kubarını çözdü kuşağından. Haşhaş kesesinden avuçladığı tohumu küle bastı. Yoldaşlarının ortasına bağdaş kurarak, dumanlanmaya durdu. Doyran, nineyle birlikte obaya daldı. Sırma kaytanlarla bağlanmış denklerin önüne vardılar.

İlk denkten, safran sarısı çin ipeğinden otağ çıktı. Bürümcük inceliğinde dürüldükçe bir köca alanın katlandığı hemen belli... İkinci dengi açtıklarında gümüş zincirlerden örülmüş, altın tuğralarla bezenmiş sayvan, saçak ve ayvanlar ışıladı... Üçüncü denk, gümüş otağ kazıkları, altın kelepçeli direkler ve altın düğmeli ipek iplerle bezenmişti. Dördüncü denkten som altından ongon ile orunu çıkardılar. Kanatlarını çırpıp uçuverecekmiş gibi duran çakır'ı, altın oymalı direğine geçirdiler. Yelesini uçuşturan boğalı tuğu hazırladılar.

Onların çıkardıkları, boy erlerinin elinde, otağ oldu gerildi, alem oldu dikildi. Ongun, orun ve tabl otağın iki yanına çekildi. İpek minderlerle, yığın yığın yün halıca verilmişti çoktan. Kirişlenip atılacak, derlenip basılacaktı. Otağ hazırlanıncaya, hal-

iaç işini gördü. Tabana keçeler serildi. Dört bir yana yamuşacak maderler atıldı.

Ebe nineyle Doyran, denkleri çözmeyi sürdürdüler... Beşinci denkten, altın saplı, tunç gövdeli, yakut bedenli topuz... İnci işlemeli kını, zehercet serpmeli bilezikleri, elmas burmalı balçağıyla beylik kılıcı... Dövme pirinçten altın bağlamalı, yeşim dolamlı kalkan... Çelik uçlu, inci kakmalı ısıklık oklarıyla, sedef serpmeli sadak... İnce çelik zincirlerden oluşan, elmas düğmeli ten zırhı... Börkünün şahnişinleri oyma taştan aslanlı Erdebil Tacı örneği tolga... Dizlik ve tozlukları altın altlı, kehribar işli çizme... Gök İsfahan ipeğinden çakşır... Kabaraları baştan başa elmastan cepken, dizelendi gözlerinin önüne...

Otağ görevlileri, dokunmaktan sakınarak sergilenenleri otağa taşırlarken, herşeyi bir bir saymışcasına dikildi Gökçe Hatun...

— Gayri son denge geldik öyle ya... Onda da altın postumuzla, beylik asamız bulunmaktadır.

Kaytanları açtı Doyran. Yaşlı kadının dediklerini çıkardı. Bunca görkemin işlemeli yün kılımlar içinde, bunca zaman hiç bozulmamışcasına korunmasına şaştı. Herşey, dün yapılmışcasına yeni ve göz alıcıydı. Genç kadının içinden geçenleri duymuşcasına sözlerini sürdürdü Gökçe Hatun.

— Atamız Alkaevli Kağan, Oğuz mirası bu eşyalarla budununu ayırdığından bu yana sürüpgelmektedir her biri. Kullanılmayan eskimez buyurmuşlar. Bunu akıl için buyursalar gerek. Ama, eşya için de geçerlidir. Türkmen, kurultaydan kurultaya çıkarır bunları. Bir kağandan, ötekine geçer devlet hakkı olarak. Alkaevli dağılıp, Kayılı başımıza kağan olanda, bize beylik düştü. Ama, boyumuzun üstünde bizim sözümüz geçer, Osmanlının sözü üstümüz-

de geçse bile Türkmen Oğuzdan aldığı geleneğİ sürdürür. Srdrdke de varlık kavgasından diri çıkar. Yoksa adı kalsa bile, kendi yiter. Erir, tükenir. Kınıklı Selukogulları böyle oldu. Ortaklaştı Anadolu'yla... Azlıkta kaldığından eridi yitti. Osmanoğulları bir iyice ortaklaşmadalar gördüğümüz... Her ulusla, her budunla, her boyla bile davranmayı istemekteler. Bunun için verdiği kadar almaktasın denilmiştir. Verdiği bir, dokuz boyla ortaklaşmadaysan, aldığı sekizdir benim kızım. Sekize bir kaldın mı da, çekiver kuyruğundan. Eridin yittin demektir. İşte Selçuklu'nun serüveni... Diyeceksin ki, o yiterken yeni bir boy ongununu ycltmekte. Doğrusun. Hep böyle olagelmıştır. Trkmeninde boy tükenmez. Biri bozulanda, bozulmayan ne geçiverir. Uygur bozuldu, Selçuk uverdi... O bozulanda Kayılı Osman tuğra bastırdı. Bastıragelmekte şimdiye. Şimdiden te de aynı mı kalır bakalım? O yüzden Türkmen orununu da ongununu da bir iyice saklar. Beyler ölür, beyeler tutsak olur, orunla ongun oymağā kalır. Kurultay bitende her biri elden geçer. Bakılır, denklenir. Basarken, cenkten uzak tutulur otağ dengi Basılанда cengin sonu beklenmez. Hemen derienip, kaçınılır. Yenelim, yenilelim, kıralım tkenelim, kavgā bitinceye geri dönmez otağı kaldıran. İnānırız ki, insanlar tükenir, orunla ongundan yeniden gelir... Kr inān mı dersin bilmem. İnāncın gözü açığı var mıdır diye de sormam? Neden dersen, bilinç görür yavrum. İnān doğaçtan gelir. Eh, anan seni güzel doğurduysa neylersin?

ıkardıklarını tek tek götürüp yerleştirdikleri halde, posta kimse dokunmadı. Ebe nine, katlayıp koluna aldı postu Asayı kavradı bir iyice. Doğrudu. Koluna girdi Doyran. Birlikte otağā yürüdüler

Görkemini o zaman daha bir iyi gördü çözdüklerinin. Varsaymıştı büyüklüğünü. Ama, ortada bırakılan boşluğu tümüyle örttüğünü görünce, ipeğin haslığına daha bir inandı. Kucaklayıp alıvermişti yana doğru... Örümcek ağı inceliğinde dokunmuş olmalı ki, böylesine büyük bir alan kaplayabilsin.

Onlar işlerini bitirip, yola düşünceye otağ kurulmuş, döşenmişti. Ağızlığa birlikte geldiler. Doyran'ın duraklaması üzerine, çekiştirdi yaşlı kadın:

— Bey oturana, işgören özgür girer... Oturduktan öte, buyurmadıkça girilmez, sakınma...

Öylesine bir sezgi gücü var ki ihtiyarın, düşünceleri yanıtlamakta hemen. Duraksaması devinmeye dönüştü Doyran'ın. Birlikte ilerlediler. Otağın içinde de aynı alışkanlığı sürdürüyor nine... Doyran bütün dikkatini onu kollamaya verdiğinden, minderlere takılıyor arada bir. Yaşlı kadın, kendi belleğinin yakın anılarında gezinircesine rahat. Keçe kilimlerin üstünde uçar gibi yürüyor. Minderlerin arasından sıyrılıp geçiyor. Doğru post köşesine yöneliyor. Işıl ışıl seriveriyor postu. Asayı başına doğru uzatıyor. Diz çöküyor postun yanına.

— Sağol kızım. - diyor sesli sesli. - Dilersen var, dolan azbiraz.

Doyran otağdan çıktı. Hemen ötesinde, Abdallar ateşin yöresine bağdaş kurup obalaşmışlardı. Kubarların dumanı azalmış, her biri kopuzunu kucağına almıştı. Kopuzlarından çıkan ses, kişiyi oracıkta dönmeye durduracak ölçüde kapıp götürmekteydi.

Durakladı. Obanır: en ucunda bağdaş kuran arında saçları, önünde sakalıyla örtünmüş, ince uzun Abdal'ı dinlemeye koyuldu;

— Doğruya nazar eyleriz, - Biz eğri nazar bil-

meyiz, - Nakd ile pazar eyleriz, - Veresi pazar bil-
meyiz, - Biz ol mekânda oluruz, - Emr ile bunda ge-
liriz, - Nakdi kâminden alırız, - Kayba intizar bilme-
yiz, - Haktır sevdiğimiz bizim, - Haktır öğdüğümüz
bizim, - Boyun eğdiğimiz bizim, - Haktır özge yar bil-
meyiz... Biz bu mülke gelüpdürüz, - Ölmeden ön
ölüpdürüz, - Yar ile yar olupduruz, - Arada ağyar
bilmeyiz... Sazımızı ele aldık, - Koşmamızı çalagel-
dik, - Namusumuz yere saldık, - Biz âşıkız, arbi-
meyiz... Aşk ile meydana geldik, - Nazara divana
geldik, - Pervaneyiz yanageldik, - Zincir ile dâr bil-
meyiz... Evvel âhır yar kuluyuz, - Hayderi Kerrar ku-
luyuz, - Ezelden ikrar kuluyuz, - Müminiz, inkâr bil-
meyiz... - Muhiddin Abdal coşunca, - Dalga deryayı
aşınca, - Aşk önümüze düşünce, - Hiç sabrû karar
bilmeyiz...

Saylan Abdal ile Yıldızeli Piri gözlerini kocaman
kocaman açarak nefesi dinlediler. Tam kucagında
saz bekleyen bir başka abdala doğru dönecekleri
sıra, bir türkünün şırıltısı kulaklarında şangırdadı.

— Kerem kıl söyle ey dâîber, - Sen benim nem-
den incindin, - Seraser âleme server, - Sen benim
nemden incindin... Bilir misin bana n'ettin, - İlim
alıp ele gittin, - Güzel! beni Mecnun ettin, - Sen be-
nim nemden incindin... Ne yükseksin ne mahım
ne, - Erişmez nidem ahım ne, - Suçum bilmem gü-
nahım ne, - Sen benim nemden incindin... Aktır ge-
ninin yelkeni, - Gider çalkan: çalkanı, - Hey güzel-
lerin sultanı, - Sen benim nemden incindin... Ey be-
nim mâh-ı tâbanım, - Ey Hurşid-i dırahşanım, - Be-
nim devletli sultanım, - Sen benim nemden incindin...
İkinin birisin biri, - Ya meleksin yahud huri, - Süru-
ri'nin çeşm-i nuru, - Sen benim nemden incindin...

Sazın vuruşu, sözün gelişi yüreğinin içinde yan-

ırdı Doyran'ın. Sanki söylenenler kendisineymişcesine yürüdü. Türkünün sözcüklerini izleyerek, obanın dışına çıktı. Hemen yukarıdaki Sarıpınar yolunda ozanlar toplaşmışlardı. Türkü biter bitmez gücünü bitirmişcesine durakladı. Durakladığı anda, az öteki kalabalığı gördü. Ağır ağır o yana yürüdü.

Kalabalığın ortasına oturmuş biri, söz yağmuru halinde, bir şeyler anlatıyordu. Çevresindekiler zaman zaman öylesine gülmekteydiler ki, uzaklarda yankılanıyor kahkahaları. Doyran'ın ayakları kendiliğinden o yana ilerledi... O kalabalığa yaklaşınca, ya, kahkahaların yerini yumruk gibi bir susku aldı. Sokuldu dinleyenlerin aralarına. Hekâcî, ellerinin bir devinimiyle, kapılar açtı kapadı;

— Böylece kızı manastırın hücrelerine kapatan Papaz, beklemeye durdu. - Fıçusunu bir yorgan gibi savurarak, ağır ağır yekendi. - Karanlık uğrun uğrun koyulaştı. Hınçlı babanın yüreğindeki aştı. Usta hekimler olgu görecedir buyurmuşlar. O örnek, kişinin yüreği karaysa, doğanın koyuluğu kap-kara kesilir. Aksa sizinkiler gibi, aydınlanır yöre. Günün ışığı parıldar, ayın gülümsemesi balkır, sevdalının yüreği alazlanır. Ya bir de öykümüzdeki gibi hınç kaplamışsa... Gayrı anlatılası değil. Neden dersiniz yararlar? Nedendir insanın hınçlanması... Bilisizlik desek, işi gücü, gecesi günü durmaksızın bilim edinmekle geçen bilge papaz, bilinin sınırına ulaşmış... Sevgisizlik desek, kızının tırnağına tığ degecek diye yüreği oynamakta... Ayrılık, aykırılık düşüncesine varsak, geçersiz... Sülün örneği olgun kız ile doğan örneği boğaç yiğit birbirini görende, birbiriyle olmak dileyip, yürek yüreğe sevende aykırılık mı sayılmış? Sevda töreyi kırar denilmiştir. Denilmiştir ya, belki de başka uluslarda

bu bilinmemiştir. Bilinmese de saygı göstermek gerekmez mi? Demek nereye varıyoruz... Kişinin noksanma... Noksanlıkta bilgelik olmuyor dostiarım.. Sevgi de yer bulamıyor. Noksanın boşluğunu bir tek hınç dolduruyor demek. Ve dahi görelim, hınç neler işlemekte... Oymakta burgu gibi papazımızın beynini!... Öyle sabırsız bir beklemedeki, benzi mum alevi, yüreği ışıktaki pervane. Bir o yana seyirtmekte gölün kıyısında, bir bu yana deveran etmekte hürp diye... Biz gelelim, Gülcan hanı bıraktığımız yere!.. Ne demekteydik... Babası itekleyip, kapıyı kilitleyende, diz üstü çöktü sevdalımız. Yumuk pembe ellerini göğze kaldırdı... Birliğin simgesi, güçsüzün imgesi, yorgununun dingesi, yoksulun dilencesi Çalap'a yakardı... - Ses değiştirdi. - Yücelerden yüce Çalap, - Çıkmış durmuş uca Çalap, - Güç katarsın güce Çalap, - Dinle bir yol derdim vardır... Gece yarıyı bulanda, - Karanlığın koyulanda, - Doğan sesi duyulandı, - Sana benim virdim vardır... Bir yel essin tufan bora, - Ateş söne, sular dura, - Gördüğünü hayra yora, - Bekleyen bir merdim vardır... - Kendi sesiyle sürdürdü. - Vardır ya, bekleyen bir değil, ikidir. Gölün kıyısında Ercan, manastırın kıyısında bilgelikte üstüne olmayan papaz can... Öyle bir açmazla karşı karşıya bulunulmakta ki, Çalap bile şaşırmış olsa gerek... Bir yanda ayrılıklar, aykırılıklar var... Öte yanda kaynayan iki yürek, iki sevda topu yanar. Kavuşmanın özlemiyle tutuşan can. kavuşmamayı dileyebilmekte duraksamaz. Öte yanda soyunmaya duran, işareti beklemekte gözünü kırpmasız... Yiğit Ercan'ın başı, güzel Gülcan'ın düşüyle dopdoludur... Yüreği kavuşmaklığın özleminden içmiş. Kanmamakta... Kanmamakta... Sevda tasından içenler bilirler neyin sözünü ettiğimizi. Bir

kez yar düşüyle kendinden geçenler, iyice anlarlar bizi... Zaten ne buyrulmuştur, anlayana sözümü, dinleyene sazımız... Öyleyse, öyküyü bitirmektir amacımız. Gülcan kız orda yakarmakta olsun, papaz can burda yalvarmakta... - Sesini değiştirir. - Bizi günaha beleyenin öcünden yoksun kılma... Yitirirse umudunu kızım, döner kendi tanrısına, kendi inancına yeniden. Günahlının suçunu yanına koma, - diye dehelenmekte ki, nice bir göstersem. - Sonunda zaman doldu. Gece yarıyı buldu. Karanlık her buluşmanın kararınca koyuldu. Papaz ellerini oğuşturdu. Diliyle şarap ıslaklığındaki dudaklarını yaladı. Kav akmağını hazırladı. Kandili alazladı. Sandalının kıcına bağladı. - Bir yandan fuçusu, sopasıyla dalgalanan su, çalkalanan sandal, hamlalanan kürek benzetmeleri yaparak, - başladı kürek çekmeye... Işığın parıltısını gören Ercan yiğit, miskinlikten arındı. Sanırsınız deryadan ıkmaş balık idi de, suyuna kavuştu... Soyundu emrendi, derneşti deperlendi... Derin bir soluk aldı. Yunus örneği suya daldı... Başını çıkardığında baktı ışık önüne düşmüş göz kırpar. Düştü suyun içinde balkıyun çizginin ardına... Kulalan-dıkça su yarıldı, dalga ayrıldı, yiğit aralarından sıyrıldı. Sıyrıldı ya başın! kaldırıp baktığında, ışığı aynı yerde gördü .. Kavuşma helecanı koyu, özlem alazı düşünce boyu... Kapıp koyuverdi kendini... Ercan kulaç attı, papaz kürek çekti... Karanlığın koyuluğunda ne ada, ne manastır yaklaştı. Ne işaret ışığı gözünden uzaklaştı... O gitti ışık yürüdü... O hızlandı, ışık yerinde dururdu... Kişi Rüstem olsa derya içre yüzmenin zamanı olmalıdır. Olur da... Dinginken, damarlarında alaz alaz sevdada dolanırken her bir şey kolaydır. Amma beden yorulup, seni taşımazlanınca, yaşamın en zor anıdır... Anıdır ya, yaşa-

maya koşulu insan oğlu. Hem de sevdaların en hasıyla dolu dolu olarak. Öyleyse, at kulaçlarını yiğit Ercan... Tepikle suyu... Atmakta ve dahi tepiklemekte. Ne var ki, ne kollarında eski hız, ne topuklarında eski gücü bulamamakta. Bulamasa da direnmekte bir güzel. Gayrı sezinlemekte ki, ışık bir yanaşmakta bir uzaklaşmakta. Yolunu şaşırmaşlığın öfkesiyle, kulaçlarını yenilemekte. Yenilemek, tazelenmeyi getirmemekte dostlarım. Tersine, soluğunun sıkıştığını, bacaklarının tıkiştığını, kollarının büküştüğünü sezmekte. Sezdikçe kaygısı, kaygısı arttıkça, yorgunluğu çoğalmakta. Ve dahi çoğalan yorgunluk yük olup ensesine binmekte. Bindikçe başı eğilmekte. Bedeni bükülmekte. Çırpınması durup, dikine suyun dibine yönelmekte. Papaz da bu durumu sezmiş ola... Birden feneri söndürdü. Gayri Ercan'ımız karanlığın içinde, kendi yorgunluğuyla kalakalmıştır. Papaz efendi, ettiğı oyundan hoşnut, kıvançla küreklere asılarak sandalı manastıra çevirir. O iskeleye vardığında, karanlığın koyuluğı yiter. İpil ipil açılır doğa... Gün, alacasını haberci yollar... Uyan yeryüzü, ışığını yolluyorum dercesine, alacalık incelir. İnceldikçe manastırın ak taşları, kilisenin görkemli kulesi, adanın çakılları, koyun kumları aydınlanmaya durur. Papaz efendi, gönül rahatlığıyla sabah duasına varır. İsa'yı ettiğinden hoşnut, havarileri alkış içinde görür. Duasını bitirir. Hücrelediğı kızını alır, güneşin ortasına salıverir. Salıverende, umar ki, geçen geçmiştir, biten bitmiş... Unuttuğı bir şey vardır papaz efendinin. Sevdalının ölüsü bile sevdaya yöneliktir. Onca yel, onca dalga, onca akıntı, yiğidin ölüsüne kâr etmemiştir. Yunusu karnında taşıyan balık örneğı, sevdalıyı koynuna almıştır su... Yürütmüş gelmiş, manastırın yanında kıyıya vurmuş-

tur ölüm... Gülcan Han bunu görende durur mu? Hemen sandala atlar. Sevdalisini ardısıra çekerekten, Van gölünün ortasına doğru kürek çekmeye başlar..... Bu sırada hınçlı baba, durumu görür. Görmesiyle sangı bengi, suya vurur. Yürüdükçe derinleşen su, sonunda onu durdurur. Yalvarır gözü yaş, bağı baş... Ağlar, bağırır, inler... Ne sesini duyan vardır, ne yaşını gören. O dövünmekte olsun, sevdalı Gülcan, sevdalısı Ercanla bile, suyun ortalık yerine varır. Vardığınleyin, sevdiciğinin boynuna sarılır. Bir batarlar, suyun üstüne çıkarlar. Bir daha batarlar, diplerde su perilerinin saraylarına rastlamış olacaklar, bir dahi çıkmazlar gayri... - Koca fucusuyla ışıl ışıl yüzünü sildi. Diliyle dudaklarını yaladı. Dinleyenlerden biri hemen bir taş uzattı. Birkaç yudum aldı Hekâcı... Sözüünü sürdürmesine kalmadan, oturanlardan birine sokuldu Doyran.

— Ben başını kaçırdım.

— Yazık hatun... Çok güzel bir öyküydü. Çok da bir güzel boyladı hekâcımız. Doğrusu ağzına sağlık.

— Ya! Başını da bilseydim...

— Başı kolay hatun. Deyivereyim. Amma bağışlarsan. Hekâcı Numan Baba'nın dil hünerini bizden beklememektesin umarım.

— Numan baba, anlaticımız mı? Haklısınız. Beklenemez.

— Öyleyse buyrun... Ercan adlı bir yiğit, Van gölü içindeki adaya kurulu manastır keşişinin dünya güzeli kızıyla sevişmektedir. Keşiş bunu öğrenende, küplere biner. Nice bir buluştuklarını iz sürerek öğrenir. Öğrenende, kızı tutuklar, yiğidi aldatıp, göle sürerek boğar. Tüh, sen başını istemekteydin, biz tümünü deyip çıktık. Bağışla.

— Sağolasın. Hic bilmemekteydim bu öyküyü.

— Türkmene yobansın anladığım.

— Yaban sayılırın.

— Azbiraz yaşarsan birlikte sen de öğrenirsin.

Ben aynı öyküyü, belki bin kez dinledim. Amma her kezinde bir başka hekâcıdan. Her biri de, başka anlattı olayı. Başka bir güzel. Bildiğini unutursun öykücünün ustasına dinleyicilik edersen. Sözün güzel söylendiğinde, nice bir yarayışlı olduğunu anlarsın. Bilirsin ki, sevda da olsa, suya girmeden ıslanmayı göze almak gerek.

— Sağolasın verdiğin ders için, - diyerek doğruldu. Biraz ilerde başka bir küme devinmekteydi. Yürüdü...

Ancak o zaman cızınledi yaylanın dört bir yanının hünerbazlarla dolup taşığını. Öbekler kendi sanatlarını yürüten ustaların yöresinde kümelenmiş, gülüp ağlaşmaktalar. Bir kararla tümünü dolaşmayı kurdu. Sonra içinde bir yorgunluk duydu. Kendini yokladı. Dinlediklerine kapıldığını anladı. Yeni bir seyre isteksizliğinin nedeni oldu yorgunluk. Ağır ağır obaya döndü. Başının içinde pervalenmişti anlatılan. Kişi noksanlığının boşluğunu hınç doldurur sözü, acıklı sonla bütünleşti. Ve hınç ölümü getiriyordu sonunda. Sazcığaz'dan yola çıkarken nice bir hınçlı olduğunu anımsadı. Güldü ardından. Şimdiyse nasıl bir arınmışlık içinde olduğunu düşündü. Düşündüğü anda, Ebe nine aklına geldi. İşini bitirmiş olmalı... Otağa yöneldi.

Nine onu bekliyordu.

— Azbiraz dolandınsa, kutlarım seni... Umarım hünerbazlarımız hoşnut kılmışlardır.

— Abdalları dinledim ninem... Çözemediğim pek çok gizi, bir nefeste deyiverdiler. Ozanlar söz attı

hemen ardından. Abdallardan geri kalmadıklarını  n-
ladım. Derken bir masalciya rastladım. Deyiş gücü-
n n g rkeminde eriyip yittim. Ama, beni asıl düşün-
d ren anlattığı öykü oldu. Azbiraz önce gülmekte
olan dinleyicilerin, ağlamaya duruşları gırtladımda
yumruklaştı tıkanđı. Ağlıcyanlara katıldım hem de ba-
şını bilmeden. Numan Baba, kendi sözcüklerine tut-
sak etti bizi. Diliyorsa güldürdü benden önce, diledi
ağlattı bir güzel t m m z ...

— Numan Baba Van masalıyla, Demirdağı'nın
masalını pek güzel anlatır. Saırırsın ki Dede Korkut
annacına çöreklenmiş, Oğuz boylarına soy soyla-
maktadır. Bakarsın bal akar ağzından, parmaklama-
ya doymazsın. Bakarsın kıvanç dolmuş için, kıkır-
damaktasın. Bir    bakarsın hınç yoğunlaşmış y -
reğinde. Yaraklanıp cenge girmeyi kurarsın.

— Onca kermes gördüm... - Birden durakladı.
- Pek de çok sayılmaz belki. Orda da h nerbazlara
rastladım. Ama, böylesini hiç bilmezdim. Korkolçak
seyri vardı. Ayağım gitmedi. Vanlı kızın sandalına
oturdum, yiğit sevdalısıyla bile   suya daldım, de-
sem yerli.

— İnanırız kızım. Diledi mi Numan Baba, alır
gider ardırsıra gönüllü. O yüzden inanırız. Sen de
inan ki, kurultay kermesi, hiç bir kermese benzemez.
Türkmenin en bilgili, en yetkin ustaları toplanır ku-
rultaylarda. Birbiriyle yarışırlar. Türkmenin hüner ko-
nusunda şakasının olmadığını bilirler. Beğendi mi,
dilediğine boğar insanı, ama beğenmedi mi doğan
olsa elinden kurtulamaz. Ayıklana ayıklana gelir an-
layacağın. Gömeç gibidir h nerbazları kurultayın.
S z lm ş, arınmış, ağrınmıştır. Ne ki işlemektedir,
bilesin yeryüzünün en usta iş isince işlenmektedir.
Olmadı mı, adımıza leke sürülür. Hintte,  inde, Mag-

rip ya da Meşriktâ, bir usta kaldı mı, kurultay çağ-
rımıza erişmeyen, bize gölge gelir. Ustanın ustalı-
ğına güveni yokmuş deyip geçiremeyiz. Hünerbaza
gerektiğince ilgi göstermemişiz ki, ustalar bizden
ırakta kalmakta deriz.

— Sizin bir suçunuz olamaz ki? Belki duyma-
dı, belki istemedi.

— Bir kişi hüner üretiyorsa kızım, değeri bilin-
sin içindir. Değeri bilinmeyende, o da değerlendir-
mez, değerbilmezi... Umursamaz... Oysa beylik, bey-
çelik umursanmaya koşuludur. Kolay ağrınır hüner-
baz dediğin. Kendiliğinden oturup bu dünyanın dı-
şında dünyalar, olanın dışında olaylar üretebildiğin-
den, aldırıışsızdır zaten. Ama bilirse değerlendirildi-
ğini... Anlarsa hünerinin kavrandığını... Besinini al-
mış sayılır. Ayrıca alkışlaman ya da ödüllendirmen
gereksizdir. En büyük ödül, seni ardınca sürükle-
yip götürmüş olmasıyla alır. Bunu yoksul alkışıyla,
varsıl bağışıyla kanıtlar. Bak şimdi, şu dediklerini
duysa Numan baba, sevincinden söyleyeceğini şa-
şıır. Hani o kitleyi dilediğince yağurduğunu görü-
ğün sanatçı, dili tutulmuş gibi pembe pembe gülüm-
ser. Anlaşıldığını görür sözlerinde. Ve istediği de bu-
dur anlayacağın. Eh, bizim adımız da anlayana ve
dahi değerlendirene çıkmıştır. Çıktığından, onca yol
teper gelirler... Duyduğumuz Numan Baba, Turgut
Reis'in levantleriyle bile Endülü's üstlerinde dolanırdı.
Kurultayımıza katılması sevincimizi artırdı. Varıp
alkışlayalım. Seni böylesi etkileyen ustamıza saygı-
mızı sunalım. Sunalım da, görevimizi hemen yap-
madığımızdan bağışlasın... Hem salt ona değil. Otağ
işine karıp unuttuğumuz tüm ustaların gönüllerini
hoşnut edelim.

Birlikte çıktılar. Doyran'ın kılavuzluğunda, iler-

lediler. Önce ozanların topladığı oymağa vardılar... Her biri elinde kopuzu, sazı, curası saygıyla doğruldular. Ebe nine, tüm sevecenliğiyle hoşladı;

— Boyumuza konuklamak onurunu bağışlayan yüce ozanlarımız. Beyimizin şölenine hoş safalar, güzel ağız, doyulmaz sadalar getirdiniz. - Ellerine sarılıp öpmek dileyenlerin sırtlarını sığazladı. Kiminin sakalını, kiminin börkünü okşadı. - Mutluluğumuzla mutlanmak borcunu yüklediniz. Umarız her biriniz yitirdiğine kavuşur, dileğine ulaşır... Boyumuz buyruğunuzda, obamız uyruğunuzdadır. Alkavli insanı sizi hoş tutmak için her şeyi yapacaktır. Hoşnutluğunuzun, sevincimiz olduğunu bilmektedirler. Ancak ola ki gecikmiş istekleriniz buluna. Bildirirseniz, buyruğunuzdan sevineceğimizi bilersiniz.

— Biz boyumuzun adına yetişmeyi kıvanç biliriz ninem, - dedi ozan Sururi... - Bize en büyük ödül, sizin gönül yüceliğinizi obamıza gölge kılmanız. Görkeminiz bol, yaşamınız gür olsun. Tek isteğimiz budur.

— Sururi ozanım, - dedi kimse tanıştırmadan nine. - Kaç Türkmen kızı sözlerinin teline yüreğini asmıştır. Bu yaştan sonra bizi dahi ocağına umducu mu düşürmek istersin?

— Ninemizin yüreği öyle bir ocaktır ki, dönen pervane, yanan pervane bilmez miyiz? Bildiğimizden bilece olmaktan onur duymaz mıyız?

— Tutkunla yola çıkma, tutuşur, yalvaçla hale gelme uçuşursun, buyurmuşlar. Nice bir güzel buyurmuşlar. Sizin düzgün sözcüklerinize güç mü yetirilebile ki, davranmaktayız. Buyrunuz, rahatınıza bakınız... Buyruğunuz olursa, hizmetimiz sunalım...

Ozanların sevecen gülüşlerini topuklarında sürükleyerek, Numan Baba'nın obasına yöneldiler. Ba-

ba, Nine'nin geldiğini boy düzenin saygılı değişimin-
den anladı. Çadırının dışına çıktı terini kurulayarak.
Karşıladi. Elini öptü.

— Van keşişinin hincını dillendirmişsin Numan
Babamız. Kaçırdık kurultay karmaşasından. Endülüs
üstünden uçup yettiğini de ancak ağzından bal dam-
layan ustalığının övgüsüyle öğrenebildik. Bağışlanı-
r mıyız ola?

— Oğuz töresinin Gökçe ninesini bağışlamaya
davranmak nice bir törebilmezlik ola ki, biz tutup
haddimizi aşalım. Ninemiz buyurmuş sözcüğünü işi-
tende, Endülüs'ün kargaşası hele dursun, dedik. Ni-
ceyse varır döneriz. Niceyse düşeriz yine kargaşa-
nın ortalık yerine. Ve dahi kılıç üşürür, dilbazlık ede-
riz levent yoldaşlara. Amma, ninemiz şöleninde nok-
sanlığımızı işidicek bir gönül yıkarsa, bin Endülüs
hazinesi elmas, kömür kesilir. Seyirtip geldik. Ve
dahi yetiştirene alkış ki, zamanında otağımızı kur-
duk.

— Hele kurultayımız dönencesini tamamlasın,
söyleşiriz Endülüs üzre... Elbette bize ayrılacak za-
manınız var ise...

-- Zaman buyruğunuzda ninem Yeter ki, bu
yeteneksiz dilbazın diyeceklerine kulak verme onu-
runu bağışlayın.

— Numan Babamız ağzını açanda, verilmeyen
kulak şu yeryüzünde neyi duymuş sayılır ki... İste-
mese de kişi, yüreği can kulağını açıp dinler. Ve
dahi nedir eğitmek istediğin, bilisi hemen yetmezse
anlamaya, anladığı zaman bilgilenir.

— Oh ninem!.. Sen bunu diyende, alkış da ol-
sa övünürüz. Demek ki, anlayan diyemediğimizi çö-
züvermekte yün çilesi örneği. Ve dahi bizim de önü-
müze sermekte ki, ne, nice, anlatılıp dinletilmelidir.

— Her zaman böyledir bu baba koca kızım! Alkış sunmak dilersin, alır alkışını yüzüne çaliverir. Sen sözde düzeyine varmadıkça, ucuzlar ki, hal vermeyi öğrenesin. Öğrendik efendim biz de!.. Öğrendik buyurduğunuzca ve dahi gönendik varlığınızdandır.

— Yettiğimizi zamanında haberlemedik diye üşendirirsiniz bizi. Anlarız. Haberlemek diledik, post başında olduğunuz söylendi. Boy Beyçe'si post başına çökende, düşününü bölmek haddimiz olmasa gerek. Bağışlarsınız umduk.

— Bağışlanmışlığımızı armağan etmekteyseniz, mutlanırsınız.

— Mutluluk, sevginizi sürekli kılabilmekliğimizdir.

Doyran, ninenin az önce söyledikleriyle, yaptıkları arasındaki doğruluğa saygıyla baktı. Öylesine içtenlikli bir davranış vardı ki, kimin suçlu, kimin yasakçı olduğunu anlamak olanaksız. Beyçe, önünde saygıyla eğilinen kişi. Öylesine içtenlikle eğilip kavlıyor ki hüner sahibini. Nazlanması mı gerek, beğendirmesi mi, bilemiyor karşısındaki. Doyran'ın anlayabildiği, dolaştıkları her topluluğun gösterilen sevginin de saygının da içtenliğine inançları oldu. Ebe nine de değerbilirliğini en açık biçimde göstermekten kıvançlı, kolunu sıktı Doyran'ın. Yürüdüler...

— Gördün mü nice sevmekteler bizi, - dedi Ebe nine. - Onları nice sevdiğimizi bilmekteler. Bildiklerinden, cengi bırakıp ayakları yalın, elleri kan sayırmekteler. Sakın daha çok armağan umduklarından sanmayasın güzel kızım. Armağanların en yücesini, yüreklerinin gölgesiz sevecenliğini bağışlamak için yettiler. Türkmen bunun altında kalmaz. Kalmadığından da unutmaz hiç birini. Yırlarını beşliğine

yazar. İlk vardığı d rakta bir yazıcı bulursa, c ng  ge irtir. Sözlerini dilden dile aktarır arınmış su gibi... Yaşatır anlayacağın. Dilekleri de budur. Altın pul, gelir geçer. Ama insan belleği... Bir yaman ce-behanedir ki, ne unutur, ne kurutur.

— Oysa bizde kişi belleği unutkanlıkla sakattir buyrulur.

— Yanlış buyrulur. Unutuldu sanılır, yaptığı kötülüğü kendisi unutmak istediğinden. Oysa ummadığın yerde apaçık anımsanır pek çok şey. Hele bir de iyilik ve dahi güzellik ise!.. Sen hiç mutlu olduğun anları unutur musun?

— Haklısınız ninem. Unutulmaz.

—  yleyse senin sav şimdiden boşa  ıktı. Düşün ki, kişi belleği bile anımsar. Ya toplulukların, toplumların belleği... O hem unutmasızdır, hem acı-masız. İyiye onar götürür, kötüyü anar sürdürür. Bu yüzden gücü yeten iyilik etmiştir toplumlara, yetme-yen kötülük. Bu sanat üreticileri de iyiliklerinin  d l n  alırlar her zaman. E k Dede K rkut atamız yaşayalı kaç yüzyıl oldu kimse bilmemekte. Bilme-mekte ya, kimse de yaşından söz etmemekte. Ne-den dersen, o aramızda. Numan Baba söz konusu oldu mu, Dede Korkut  rneği demektedir. Pek çok hek cımız anlattıklarını onun ağzından anlatmakta. Onun gibi mi, bilemezsin. Belki daha güzel, belki daha değişik. Anlatmakta, unutulmamakta, aramız-da yaşamakta ya? Hangi post sahibi bir ozan yırına, bir hek cı diline d şemediyse yaşamaktadır onlar gibi? Hiç birisi!...

Korkolçak ustasının önüne gelmişlerdi. Geldik-lerini perde ardından g r  ş olmalı usta. Bez be-denli, tahta yanaklı lbiş, hemen iki büklüm oldu;

— Hoş geldiniz efendimiz, safalar getirdiniz.

Obamıza kıvanç, yüreğimize sevinç doldurdunuz Bendeniz İbiş kulunuz. Buyrunuz, oturunuz, - dedi. Dedikten hemen sonra da kendisi, küt diye kafasının üstüne dikildi. Birden doğruldu. - Bağışlayınız. Yanlış oturdum. Düz duracağıma, tersimden durdum, - deyince, Ebe nine kahkahayı bastı. Öbektelilerin tümü onu izlediler. İbiş dört bir yanına eğilip selâm vererek perdeden çekildi. Çevredekiler dağıldılar. Saçaklı mahya, iki yandan sarktı.

Korkolçak ustası, mintânının kollarını indirerek perdeyi dolandı. Ayak sesleriyle dikildi Nine;

— Kolçak İbiş ustamız, şenlik vermeye yetmiştir he mi? Sağolasın...

— Duyduk ki, Bican beyimiz post havalandırmaktaymış, durulası mı? Ninemizin sevincine ortak olmayı diledik. Yettik ki, Aikaevli yiğitleri yöremizi aldılar. Oyunumuzu görmeden rahat vermeyeceklerini buyurdular. Kurduk perdemizi, söyledik ibretimizi.

— Ve dahi ibret alana verdiniz dersinizi. Türkmen, sizin gibi ustaları oduğundan nice bir onurlansa azdır.

— Ustalar, Aikaevli postunun kendilerine şan katacağını bilmekteler ninem. Yol boyu, gereç zembilini yüklenen hünerbazla doluydu. Tüm Göksun'u şenlendirmeye koşar. Bilirler ki, Gökçen Beyçe ustalığın ölçütüdür. Kendilerini sınamak isterler. Ve dahi yüzakıyla alkış alabilirlerse, mutlanırlar. Ünleri dört bir yana yayılır.

— Ne ki katarsınız görkemimize, almış gibi davranırsınız. Ustalarımızı sevdiğimiz bundandır. Üstünlüğünüzü bağışınızda eritmişsiniz.

— Ustalık odur ki, çıraklığını bilesin buyururdu

üstadım. Biz bunu bilemedik ninem. Siz de bilmeniz, budun tablı gibi gerinmeyi hüner sayacağız.

— Siz de övünmekteyseniz!..

— Övünemeyiz ki... Övecek gönlü yüce ustalamız var iken, övünmek cüceliğini edinmek niye... Sıradan bir göstermeciyiz. İbret oynar, ibret verimiz doğru. İbret aldığımızdan. Ondan ötesi nedir ki, yaşamak bizim dediklerimizle dolu...

— Yaşamak doluyrsa daha bir çok göstermeli değil mi? Öğrenilsin ki, yaşamakta karşılaşılan bir bizim başımıza geldi denilmesin.

— Haklısınız. Yeryüzü büyük, insanoğlu küçüktür. Her bir şeyi kendi çapıyla ölçer. Başkasının yürek sancısına dönüp bakmaz da, kendi tırnak acısıyla göğün göçtüğünü sanır.

— Siz bunun böyle olmadığını anlatmamakta mısınız? Birimize gelenin tümümüze yağdığını, birimizin verdiğini hepimizin aldığını göstermemekte mısınız? Keşke herkes sizin ölçünüzde yapabilse ödelerini...

— Nedir ki ödevimiz ninem? Göstermecilik... Yüz kişiye, on kişiye yerine göre örnek vermek. Oysa her insan her bir şeyi kendince değerlendirmek.

— Bu da bir şey değil mi? Yetinmez sanat sahibi biliriz. Diler ki, yeryüzü dediğiyle ibretlensin. İbretlenmekte de bildiğimiz. Sizin öğretileriniz, gösterileriniz olmasa, bir bütünün parçalardan oluştuğunu nico bir anlayabiliriz?

— Size anlatmak kolay ninem. Anlamayana sözümüz.

— Siz ki, anlaşıldığınızdan ustasınız bire Kolcak İbiş!.. Anlaşılmayanın ustalığından ne olurmuş...

— Bak bunu doğru buyurursun. Madem insan

İçin işlemekteyiz, anlatabilmenin yolumu bulmak gerek... Ustam derdi ki, söz kullanmasını bilenin gömüsü, bilmeyenin sünüsüdür. Biri verdiğinde gönendirir, öteki üşendirir. Her ne ki bulunmuştur insan için, gönendirmelidir. Ama, bu öğüt pirler içindir. Civeleklerse, bizim gibi gönendirmekte mi, üşendirmekte mi, sezmeden gününü gün eder.

— Sen de bunu demekteysen, gayrı bizi tutup koyuver.

Yerinden doğruldu. Doyran eline yapıştı. İbiş usta, ellerini karnının üstünde birleştirerek, yunıtladı onu.

— Uzun zamandır öğütlerinizden yoksun kalmıştık. Aydınlandık ninem. İşlevimizi sürdürebilirse, buyruğunuz kulağımızdan çıkmayacaktır.

— İşlevini daha bir nice sürdüreceksin ustam. Nice bir civelek yetiştireceksin. Ve dahi civeleklerinin senden öteye gittiklerini görüp göneneceksin. Biz gördük bunu, yaşadık, gönendik ve dahi mutlandık, gölgenizde. Dileğimiz odur ki, sizden yoksun kalmayalım.

— Alkışınıza bereket efendim. Sizin gibi dayanaklarımız olmasa, gücümüzden kuşkulanacağız. Sınadık kendimizi mihenginizde. Ve noksanımızın çok olmadığını umduk.

— Noksan olan, sende noksan bulandır ustam. Burdasınız. Bizi daha nice bir aydınlatacaksınız. İzniniz olursa öteki ustalarımızın da katlarına bir varalım.

— Bunca iş arasında, bize zaman ayırdığınız için alkışlarımız sizinle bilebilir ninem. Varın sağlıklı Buyurduğunuz an, katınızda olmanın mutluluğunu paylaşayın, yeter.

— Katımız ne demek, katınızda olmak sevincimizdir.

Yürüdüler. İbiş usta, obasına yöneldi kıvanarak. Nine ayak sesleri uzaklaştığında;

— Hayalci ustamıza da bir uğrayalım. Bensiz de olsa, akşam git gör... Şem'a yakıp, ak perdede nice bir suret canlandırmada anla...

— Başüstüne. Varır birlikte görürüz.

— Biz işimizi bitirmektayız kızım. Meddah'ı dinlerken göz yerine düş de geçerli. Ama, iş kolkorçakla, hayale geldi mi, görmeii kişi. Çünkü sözü eylem tamamlamakta. Bizse, sözü dinleyip, düşümüzle eylemi tamamlamaktayız. Oysa ustalar, göstermekte ve dahi anlatmaktalar. O yüzden, pek istekli değiliz. Ama, dilersen uyarız sana.

— Sizens tadı yok efendim. Şundan yok. Ben tam anlayamamaktayım dediklerini. Oysa siz, salt dediklerini değil, diyemediklerini bile anlatıvermektesiniz, ustalardan öte.

— Şimdi de durup birbirimize mi beğenicilik edeceğiz?

— Sizi bilmem. Ben size hep borçlu kalacağım. Bilinçle yaşamayı öğrettiniz. Bilmeden yaşıyordum. Ve anlıyorum ki, yaşamak doğıldı önceki. Yeni doğdum. Şimdi yaşıyorum.

— Bir küçük katkıda bulunabildikse, nice seviniriz bir bilsen.

— Katkı mı, beni ben ettiniz ninem. Gayrı ben de düşünüyorum sabahları. Ve kendimi hazırlıyorum kötüsüne. Daha doğrusu başıma gelenden kötüsünün olamayacağını anlıyorum: gün günden. Buna dayandığıma göre, dayanılmayacak şey yoktur diyorum. Hele yanımda ninem varken... Ve kendimi sizsizliğe alıştıırıyorum.

— Ha şöyle... Saylan Abdal'ı çökerttik kubarı başına, Doyran Abdal'ı aldık annacımıza. Gidiciler ardarda dizelenmekte. Ve bizi bizimle başbaşa bırakacaklarını bildirmekte. Neyleyelim... Doğurdukları-
mız gitti... Büyüttüklerimiz gitti... Öğrettiklerimiz git-
ti... Sevdiklerimizin gidişine de dayanmak yazılı. Da-
yanırız bakarsın... İnsandır. Dayanmaya ve yenme-
ye gelmiş.

— Böyle yapmayınız. Bilmektesiniz ki, ayırık otu
gibiyim burda

— Biri öyle mi davrandı sana? Onu mu sezin-
lettirdiler. Yasaktır töremizde insan ayırmak. Kulla-
rımız bile aynı sofraya oturur, aynı lokmayı yer, aynı
iş işler. Ayrılığı vardır belki, ilk zamanlar. Ayrı dil
konuşulmaktaysa. Ama sonra, yürür gider eşitliği-
miz. Bizde üstün olan çok hizmet edendir. Bir de
mal ve insana gözcülük eden. Onun dışında ikrarı-
mız bilecedir, kararımız bilece...

— Belki suçlu olan benim. Nedense düşünmek-
teyim köyümü zaman zaman. Düşünende, ayırsılı-
ğım gelip çakılmakta yüreğime.

— Silip atamamakta mısın? Eğer öyleyse var-
git kızım. Vargit ki, seni bağlayan nedir, yola koyan
ne, öğren. Belki ordaki bağlar güçlüdür, kalırsın.
Belki burdaki mutluluğunu özler, dönersin. Kişi ölç-
melidir ikircimini.

— İznin için sağol ninem. Varıp ölçeyim. Ölç-
tükten sonra daha bir bilinçlenirim kuşkusuz Tadi-
na varırım her bir şeyin.

— Nice dilersen. Bil ki, gittiğinde yalnızlığı ya-
şayacak olan sen değilsin, biziz. Ve dahi dönersen
asıl mutlanacak da biziz.

— Vermesini bilmek gerek öyle ya ninem. Mut-
luluğu verdiğiniz için mutlusunuz. Ve bilmekteyim ki,

sizsizlik mutsuzluktur. Siz de bilmektesiniz anladığımca. Bir garip köylünün, bunca görkemden uzaklaşmasının olanaksızlığını bilmektesiniz. Bildiğinizden, seçime zorlamaktasınız yarım aklımı.

— Bu tür seçimler akılla olmaz kızım. Yürekle olur. Yan tutacaksın çünkü. Kendi kanın, kendi dinin, kendi alışkanlıklarıyla, yaban arasında seçim yapacaksın. Bunu dediğine göre yapmışsın da... Dilerim yanılmazsın ve dahi pişman olmazsın. Ama olursan, güz boşlayıncaya Göksun'da seni bekleyenler olduğunu bilesin.

— Bilmekteyim. Gelene git denilmediğinden kuşum yok da, nice bir ayrılacağım onu düşünmekteyim.

— Bilir misin Deyran'ım... Gidene ağlayamayacak denli yaşlı sanırdık kendimizi. Değilmişiz. Belki gideni senin ölçünde benimsemediğimizden. Hep, bıraktıklarında bağının kopmasını umduk. Dedik ki, neyi kaldı? Bir dam, kendisini tutuklu sayacağı duvarlar değil mi? Yanılmışız. Yüreğimizin bir kıyıcığında hep gideceğin kaygısı vardı. Hazır sanırdık kendimizi. Hazırlardık... Şimdi anlamaktayız ki, hazırlanmak üzüncü önlemeye yetmemekte. Tam zamanında yetişti Bicanca... Tam zamanında aldı beyliği... Yoksa bu yürekle, aklımıza hükmedemezdik.

— Nice bir akyazgılı olmalıyım ki, sende bunları duyabilmekteyim ninem. Daha dün sayılacak bir geçmişte, beni bilmemekteydin.

— Ama bugün, kendi doğurduklarımızdan öte saymaktayız. Önemli olan da bu değil mi?

— Ben de, atamı düşünmedim seni düşündüğümce. Sevmedim de sanırsam.

— Bu gönenc yeter kızım. Baktık Beyçelik gi-

dince sıkılmaktayız, Suzcığaz'ın yolunu tutarız. Varırız yanına. Yerleşikliği bellemeye davranırız.

— Buyurursun bunun yerine. Yeterim ninem. Tasalanma. Ben de sanmamaktayım uzunca kalabileceğimi. İnsan mutlandığı yerde yaşamalı. Ama, diliyorum ki, madem içimde bağlar vardır beni ikirciklendiren. Varıp koparmalıyım. Hiç bir şeyin seninle bile olmaya değmediğini, kendi denek taşımda tartmalıyım bir iyice. Tartmalı, sonra üzünçlenmemeliyim.

— Bu umudu vermekte misin bize? Gelebilir... Gitti ama, ordaki bağlarının zayıflığını görmeye gitti diyebilir miyiz?

— Şimdiden duyuyorum bunu. İstiyorum ki, bir iyice kanıtlansın duyduğum.

— Oh güzel kızım. Nice bir sevindirdin. Döneceksin ha. Dönmeye gidersin. O zaman, dilersen hemen düş yola... At versinler... Ulak versinler yanına. Vargit... Dene kendini...

— Kurultayı görmeden olmaz. Beyimizin en görkemli şöleninden yoksun kalmak yaraşmaz kul olana.

— Tövbe!.. Sen konuksun kızım... Kızlığımsın benim. Kulluk yok. . Kendinden gayrisine, tutkularından ötesine kulluk yok bilesin.

— Benim de tutkum seninle olmak ya ninem. Sözünü ettiğim kulluk o.

— Ağzına sagık. Bunu bilesin.

— Bilmekteyim...

Hayalci Gaffar'ın obasına doğru yürüdüler. Elleri daha sıkı sarıdı birbirine. Dayançları daha bir arttı sanki. Çimenliğin üstünde ayakları uçuştı. Gün yüzlerinde oynadı tüm sevecenliğiyle.

Gökçe Beyçe, altın postu Saylan Abdal'ın eline tutuşturdu. Bican Bey zırhlandı, sadaklandı. Asayî saygıyla kucakladı ihtiyâr. Koluna girdi Bican'ın... Boy erlerinin çift sıra tuttukları pırıltılı yatağanlar altından adım adım yürüdüler. Türkmen beyleri, Osmanlı öndegelenleri, sayvan altında geleni gözlemekteler.

Saylan Abdal, post kucacağında, alana varıp durdu. Boy kocaları, seyirtip birer ucundan tuttular. Tek tek baş kırıp, ortalık yerâ serdiler. Beyçe, Bican'ı postun yanına getirdi. Bey'i posta oturtular.

Saylan Abdal, bir adım geri çekildi. Boy derlendi, toparlandı, yumruk olup postun çevresine sıralandı. Kadın erkek, yaşlı genç, çocuk bebek, suskun, kararlı, beklediler.

— Alkaevli Boyu!.. - diye bağırdı Abdal. - At yılının, sütkesimi ayında post kurultayını açmaktayız. Gündemimiz bilinmektedir. Biz, Pîr Ata Abdalı Saylan Koca, Alkaevli boyu yaşlılarının sözcüsü olarak, Sercan Beyle, Balhan Hatun oğlu Bican Beyi, boyumuz kağanlığına önermekteyiz. İmdi kurultay açılmıştır. Boy düşüncesini bildirsin.

Davran Koca'nın derinden gelen sesi suskuyu yardı;

— Yetişkinliğine tanıklık etmekteyiz. Yiğitliğini kendiniz gözlediniz. Deriz ki, hanımız hakanımız Bican Bey'dir.

— Duydunuz boydaşlar, - dedi Saylan Koca... - Duydunuzsa, ses verin. İstemekte misiniz, istemekte misiniz?

— İsteriz, - diye uğuldadı boy...

— Bunca İstek annacında, İstemeyen de ola? Var mıdır aranızda?

— İsteriz!.. - Uğultusu çimenlerde, ağaçlarda,

pınarlarda, bulutlarda, otağda, tuğda, tablada dolandı. Saylan Abdal'ın kulaklarında yankılandı.

— Sonra kimse oyundan pişmanlık duymaya!.. İstemekte misiniz?

— İsteriz!..

— Görmekte ve dahi duymaktasınız Bican Bey!.. Alkaevli ulusu sizi kağanlığına seçmek diler... Bilesiniz ki, aykırı düşen kuzuda:, canı yanan ata, küflenene pusattan, acı çeken avrata, ağrınan yığitten, incinen kocaya tümünün sorumluluğu sana yüklenmek istenir. Yol yakın, ikra: eldeyken bir iyice tart sen seni!.. İçinde bir kaygı, gözünde bir korku var ise, vazgel yoksulun ahını almaktan. Neden dersen buna değin, bir uyruk olarak, özgürdün. Bundan sonra sorumluluğa tutsaksın. Yapılmayan senden bilinir, işlenmeyenin yanıtını sen vermeye koşuluşun. Elin güçlü, dilin yavuz, belin sağlam olmalı... Yetimin hakkı, öksüzün lokması, çıplağın hırkası senden sorula!.. Eksilen mal, ağrınan can, incinen gönülün günahı senin. Ödemeye dermansızlık, karşılamaya yüreksizlik etmeyesin. Edende andımız haram, bağlılığımız yasak sayılır. Dediklerimi belleğine, görevlerini bilincine işleyesin. İşin güç, işlevin zordur. Boy üyesi olarak vazgelmek hakkın saklıdır. Ama, post kalkıp, and edildiğinde, seni ölüm kurtarır. Bunları bilmekte ve kendini yeterli görmekteysen eğit ki, boy üyeleri, Türkmen Beyleri, Devlet uluları ve dahi tüm tanıklar duysunlar.

— Baka Abdal Koca, - dedi Bican. - Duyduk, işittik, düşündük... Güçsüzlüğümüzü bilmekteyiz... Bilisizliğimizi de açıklamak sakıncasız. Ama, öğretiniz ışığımız, töremiz yolumuz olanda, üstesinden geleceğimize güvenmekteyiz.

— Duydunuz ve dahi tanık oldunuz!.. Bey tol-

ga giymeye, asa almaya hazırdır. Ola ki içinizde bir öcü olan, bir incinmiş bulunan vardır. İşte meydan, işte merdan. Çıksın ortaya hakkını dilesin, öcünü dilesin.

— Bu bizim de isteğimizdir. Post suçsuz başbuğ ister. Gerek bilerek, gerek bilmeyerek, ağrınan incinen var ise, akçadan akça, maldan mal, candan can her ne ise istermeli ve dahi verilmelidir. Döğdüğümüze işte sırtımız, işte sopa... Söğdüğümüze, işte ulus, işte oba!.. Üşendirdiğimize işte diyet, işte oba!.. Buyursun desin, dilesin alsın...

— Var mı incinmiş ağrınmış!..

Savran Bacı, bir adım öne çıktı. Gök gözleri topluluğun üstünde dolandı. Kararlı, keskin sesi, beklentinin içinde dalgalandı;

— Daha emeklemekteyken, gürk tavuğumun altından iki yumurta töberledi. Kırılan kuluçkanın cücüklü olduğu görülmüş idi. Şimdi hakkımı dilemekteyim.

— Tanığın var mı? - dedi Saylan Abdal.

— Var!.. Biz tanığız Savran Bacı'nın dediklerine. Anımsamaktayız. Ve dahi gözümüzün önüne gelmekte bildirdiği olay. Anaç tavuk burnumuzu gagaladığından ötürü. Ancak suç bizdedir. Onca zaman içinde, üreyecek pilici düşünende, kaylolursa, kendisine beş akça koç sunmakla bağışını dileriz.

— Ne buyurmaktasın Savran Bacı? - dedi Saylan Abdal. - Tanığınızın tanıklığı makbul, sanığınızın diyeti kabul müdür?

— Tanıklığı makbuldür efendim. Diyeti fazla biçmişlerdir. Horoz çıkacağı belli değildi. Bu nedenle, tümünün koç verilmesi doğru değil. Onca üreyen tavuktan, bunca birikim olacağı da kesin değil, hakkımı aşmak istemem. İki koyun, bir koç bağışlarılsa uzlaşırim.

— Dedikleri doğrudur, - dedi Bican. - Horoz çıkacağı kesin değildi. Ancak üreme konusunda yanlış maktalar. Aradan çok zaman geçmiştir. Haksızlık etmek istemeyiz. Üç koçla, yedi koyun sunacağız. Bağışlarsa!..

— Ben hak istedim Bican Bey, - dedi Savran Bacı. - Hak yemek değil amacım. İstedğim gibi verirsen alırım, yoksa bağışımı sunmam kurultaya!..

— Kurultay tanıktır ki, hesabını yapmışcasına direktmekte hatun. Siz de uyarsanız, dava çözümlenmiş olur...

— Akıl tanıktır ki, hesap yanlış yapılmakta. Az önce buyurdunuz. Toplum adına hesabı yapmak da boynumuzun borcu sayılmakta. İzin verirler ve daha bağışlarsa, üçe yedi kabul buyurmalarını diliyoruz.

— Gayri direktme hatun, - dedi Saylan Koca. - Baka işte, beyimiz gerektiği gibi hesap yapmakta... Verenin gönül yüceliğine bağışla, kabullen.

— Biz burada hey seçmekteyiz Saylan Abdalım, - diye azarladı Savran Bacı. - Ölçüyü fazla tutan, verdiğince alır bilmez misin? Biz kurultay önüne hesap yapmadan mı çıkarız? Yitirdiğimiz tavuktur, sunulan koç!.. Biriyle birinin değerini tartmamakta mıyız? Ve dahi tartmakta isek, haksızlığa nice bir göz yumarız.

— Hatun haklı, - dedi Davran Koca. - Hesabın yaptığı da belli. Dilediğince verilmesi gerek... Gereğince işgörmek böyle olasıdır...

— Biz de katılırız Savran Hatuna, - diye söz girdi Gökçe nine. - Nine bir zaman geçmiş olsa da tavukla koç ölçülende kızımız haklıdır.

— Madem hesabı sizin gördüğünüzce ödenmek buyrulur, öyle olsun efendim, - dedi Bican.

— Öyle olmalıdır. İnce ölçülüp, doğru tartılmalı ki, ardınızda ağırmış bırakmadığınız gibi, önünüzde incinecek komamalısınız, - dedikten sonra, bir adım gerileyip, kalabalığın arasına girdi Savran Bacı.

Saylan Abdal, yeniden gezdirdi gözlerini. Ses bekledi. Soluksuz durdu kitle...

— Görmekteyiz ve dahi görmektesiniz ki, borçlar tamam edilmiş, harçlar yerine verilmiştir. Başkaca bir can çıkıp, hak dilemediğine göre, Beyimize tolga giydirip, posttan aşırmayı üstleniriz. Yasal mı?

— Yasal!..

— Oğuz töresi, Bozok yasası, Gün Han buyruğu, Alkaevli düzeni, kurultay kararı uyarınca, post kaldırır, tolga giydirir, asa verir, uyrukluğumuzu bildiririz hanım hey!.. Kutlu olsun, mutlu olsun, umutlu olsun!..

Kitle sıkıştı. El, parmak posta uzandı kollar. Tutabilen tuttu, tutamayan tutana yardım etti... Post'a birlikte Bican'ın başlarının üstüne değin kaldırırken, bir ağızdan yinelediler, Saylan Abdal'ın dediklerini;

— Kutlu olsun!.. Mutlu olsun!.. Umutlu olsun...

Postu üç kez havalandırdılar. Bican bağdaşını bozmadan dimdik oturdu. El üstünde otağa taşıdılar. Boyun bütün insanları, önünde diz çöküp baş kırdılar. Gökçe hatun, asayı verdi. Nineler, bebeler uyruklu törenini bitirende, sıra kutlamaya geldi.

Günlerdir, şölenin kıvancına katılan Türkmen beyleri, Osmanlı görevlileri, han kağan elçileri sıraya dizildiler. Her biri beyliğinin töresi armağanları, köle ve gulamlarıyla otağa girdiler. İnsan akını geliştikçe otağ genişleyip şişti. Gayri almaz denilende yeni bir kurulu bir köşesine yerleştirdi. Beylerbeyiler, Sancakbeyleri, Alaybeyleri, kadılar ilk sırayı tut-

tular. Sadıçlığa, kirveliğe soyunan Türkmen beyleri, sağlı sollu dizelendiler. Gelen armağanını sundu, sunduğunca armağanlandı. Oturan kutladı, kutladığınca onurlandı. Hem bir ağızdan hem tek tek onaylanan beylik, herkesçe bilindi.

Otağın önü açıldı. Ozanlar koşma, abdallar nefes, cavlaklar düvaz, torlaklar avaz, dervişler mesnevi, keşişler ilâhi düzdüler. Birbirini tamamlayan söz ve sazın eşliği, döner, tandır, püryanla yağlanıp, kaymak, zerde, hoşmerimle tatlandı. Sindirim uyuklaması, ciride soyunan yiğitlerin atlanmasıyla açıldı. Boylar kendi aralarında açtıkları sancaklarla, yaylakta at ve yiğit hüneri gösterdiler. Seyreyleyenler atlara mı, atların üstünde olmayacak hüneri gösteren atlılara mı bakacaklarını şaşırdılar. Yiğidini tüketen takım ayıklandı. Kuzu kapmacaya dönüşen yarış, atların sağırlarında ter, yiğitlerin alınlarında ısıltı oldu.

Gün ışıyla, ince yel yaylanın üstündeki nal tozunu süpürürken, pehlivanlar kispetlendi. Ayaktan başa, çiftleşen yiğitlere eski usta Camışoğlu, cazgırlık etti...

— Hey hey!.. Kırk yiğit çıktı meydana... Kırkı da birbirinden merdanel.. Bir yanda obalılar, bir yanda babalılar!.. Peşrev ettik şad olmaya, güleş tuttuk ad olmaya!.. Meydan er neydanıdır, er olmayan yer bulmaya!.. Pirimlz Hamza, yolumuz Gazne, yönümüz gamze!.. Can alırsız, can verirsiniz, şan alırsız, şan verirsiniz her nebze!.. Yenmek hak, yenilmek mutlak. Alta geldim diye yerinme, üste çıktım diye gerinme!.. Hayda meydan sizln, seyir bizim, merdan hepimiz...

Davullar döğüldü güm güm!.. Zurnalar üfürüldü düğüm düğüm!.. Pehlivanlar tutuştu karakucak!.. Oy-

naştı alanda, el, kol, bacak!.. Tutan sağlamca tuttu, gücü yeten eşini yere yıktı... Kırk tuvana yığlt, kırk oyunda güleş eylediler. Yenilenleri yeniden eşlediler. Yenilenler, kısıpetini soyunup, mintanını giyindi. Her aşamanın ustaları belirlendi. Yenilenler tek tek beyin önünde diz çöktüler. Beye katılan ötekli beyler, pehlivanlara ödül dağıttılar. Yeneine on verildiye, yenilene de bir o kadar verildi. Pehlivanlar alandan derildi...

Sıra hunerbazlara geldi. Gözbağcısı, torbasından sicim yumakları çıkarıp, alana serpeledi. Eline bir değnek alıp, her bir yumağı töperledi. İpin ucuna dokundu. İpler, zurna sesine dikilen fakir yılanı örneği, göğşe tırmanmaya başladılar... Yumaklarına işaret verdi usta. Her bir yumak, bir ipe tutundu boyyu düzeyine gelende... Birlikte tırmanmaya başladılar. İpler yükseldi... Yumaklar küçüldü. İpler ağıdı, yumaklar tepesine oturdu... Görenlerin ağızları açık, gözleri düştü düşecek yumakların üstünde kaldı... Bununla yetinmedi gözbağcısı... Torbasından iki tohum aldı. Çomağını yere sapladı. Tohumun birini bir ipin, ötekini diğer ipin yanına ekti. Kavalını üflelemeye başladı. İlk iki yaprak uzandı yeryüzüne. Sonra yaprakları bir gövde izledi. Gövde büyüdü, yapraklar dala döndü. Gövde uzadı, dallar yapraklandı. İki ulu ağaç, iplerin ucuna değin ağıdı. Sonra yumaklarına işaret etti. Ardından sopasıyla ağaçlara vurdu. Göz açıp kapayınca yapraklar yitti, dallar kayboldu. İki ağaç, iki uzun merdiven oldu. Yumaklar adım adım indiler basamaklardan. İpler yumak yumak toparlandı kendiliklerinden. Yumaklar yere bastıkları an, merdivenlere dokundu çomağıyla gözbağcısı. Merdivenler, iki gonca gül oldu. Gülleri derledi. Birinci Bican Bey'e, ötekini Gökçe nine-

ye sundu usta. Ödülünü aldı... Torbasını topladı. Sırtını döndüğünde, güller bülbül olup, kanat çırpıyorlar. Seyreleyenler alkışlarını sunarken, öbek öbek sinirler düzeldi.

Gün, Göksun tepelerinin ardında parçalandı. Karanlığa alan ateşleri hazırlanırken, hayalci ustası perdesini germeye durdu.

Konuklar son lokmalarını yerken, mumlarını yaktı. Mahyasını taktı. Yaşlı genç karşısında dizele-nince, def çalıp, zırltısını bağırttı.

— Yar bana bir eğlence, - girişiyle başlayarak, Karagöz ve Hacivat'ın kervancılığını, oynatmaya başladı.

Bin zorlukla düzdükleri kervanları, haramilerce basılınca, dımdızlak ortada kalan iki arkadaş, haramilerin ardısına iz sürmeye başladılar. Gülünçlü bin serüven sonucu, iki harami kurulunu birbiriyle çatıştırmayı başarıp, kervanlarını yükledikleri gibi yola düştüler. Kurdukları tuzaklar, acındırmaları, birbirlerini suçlayarak dövüşmeleri, kırıp geçirdi seyredenleri.

Hayalci ödülünü alırken, oyuncular alan ateşinin aydınlığına çıktılar. Oğuz zamanı oyunlarından birini yaşamaya durdular. Savaşa giden yiğitin, yalnız kadını, bebesiyle oyalanmaktadır. Durumu anlayan Çinli konuk, durmaksızın yüz değiştirip, kocası kılığına girerek, kadını kandırır. Savaş yolunda güzünü evde unuttuğunu anlayan yiğit, geri döner. Çinli kandırdığı kadını öldürür. Çocuğu parçalar. Durumu anlayan yiğit, Çinlinin ardına düşer. İz sürer, koku alır... Sonunda eradiğini bulur. Çinli de usta bir cenkeidir. Kapişırılar. Sonunda yiğit öcünü alır...

Seyirciler, oyuncularla birlikte, yaşadılar olayları. Öyküyü bilmevenler, ölümlerin oyun sonunda kal-

kıp selâm vermesine çok sevindiler. Oyuncular uza-yıp giden alkışlara kıvandı. Ödüleriyle gönendi-ler.

Alan ateşi ağırdan karanlığa yenilmeye başladı. Konuklar birer birer otağlarına çekildiler. Gözcüler sıradaki görevlileri değiştirmeye yöneldiler. Ateşler küllenirken, yayla derin bir uykuya çekildi.

Otağlar çözüldü, obalar indirildi. Konuklar ar-dardına kendi yerlerine yöneldi. Yaylak ucuna değin uğurladı Bican Bey her bir beyi. Konuklara ayrılan alan boşaldı. Genişledi. Ve gidenlerin çokluğu o za-man anlaşıldı.

Alkısarak coşkulu coşkulu eşindi. Doyran dizgin kısıtı. Başını kasti hayvan. Derisi dalgalandı. Boynu kıvrıldı. Toynaklarını istekli istekli yere vurdu. Nal-ları şakırdadı. Bican, kıvançla baktı kısırağına. Do-ru atının üstünde kaykıldı. Yaylak geride kalmış, iki yanlarında tırmanıp yürüyen ormanıyla yol düzelmiş-ti. Binboğa'nın doyulmaz yeşili, önlerinde gölge ol-muş, uzanıyordu. Göz göze geldiler;

— Azbiraz yarışmak dileğinde, - dedi Bican, - Dilersen at değişelim.

— Alkız yürüdüğünde, uçmak düşüyor aklıma. Kanatlıları geride bırakacağından kuşku duymuyo-rum. Ne var ki, acemiliğim, ona zarar verir korku-sundayım.

— Sıkı durursan, yardımeder.

— İzniniz var demek?

— Buyruk binicinindir. Bize söz düşmez.

— Ya kaçırırsam!

— Kaçmaz! - Sonra yelesini okşadı Alkız'ın.

- Konuğumuza sahip ol, - diye buyurdu.

Dizgin boşalttı Doyran. Alkız bunu bekliyormuşcasına fırladı. Korkuyla kaykıldı ilkin. Dengede durabildiğini sezince rahatladı. O rahatladıkça düzeldi Alkız'ın koşusu. Sallantısı bitti. İnce bir yaylanmanın dinginliği bingıldadı butlarında. Bingilti seyrimeye bıraktı yerini. Hafif eğildi Doyran. Gözünün bir dönüşünde Bican Bey'i yanibaşında gördü. Bir coşku kapladı içini. Güvenle yelesini okşadı kısrağın. Alkız, adımlarını daha bir açtı. Yaylanması daha bir arttı. Butlarındaki sürtünme ısısı çoğaldı. Dilediğince Alkız'a binme sevinci kütürdetti yüreğini. Gözlerini kapadı. Yineledi yüreğindeki.

Alkız'a binebiliyordu. Yanındaki binicinin devinimlerini izledi. O hafif eğilmişti öne. Eğildi. Dizleri mengene gibi sıkı hayvanı. Aldırmadı Alkız... Üstündeki yük hafif öne kayınca hızını artırdı. Basacağı yeri dikkatle seçerek kervan yolundan toz kaldırdı. Bican'la doru atı yanında görünce, öfkелendi. Yeniden hız kaptı. Bican birkaç boy geride kaldı. Biraz daha eğildi. Alkız gözünü çevirip baktığında, kuyruğunda gördü dorunun burnunu. Kaptırdı yeniden. Bir boy arayla, uçuştular.

Doyran, hızın tadına doyamıyordu. Yel yüzüne bıçak gibi çarpıyor, saçlarını başından yolup ense-sinde döndürüyordu. Arada belinin üstünde kamçilandığını seziyor saçlarının. Ama hızın etkisiyle yeniden kabarıp uçuşmasını sürdürüyorlar. Eğildikçe, kısrağın hız aldığını sezdi. Eğildi boynuna doğru... Hafiften başını çevirdi. Bican'ın birkaç boy geride kaldığını tek gözüyle gördü. Saçları yüzünü kaplayınca, yeniden döndü karşıya. Yüzü yeli kaptı. Sura-tında, dudaklarında, kulaklarında serlin bir okşayışın ürpertisini duydu. Ürperti boynuna, omuzlarına, bel-line, oyluklarına, kasıklarına indi... Bedeni tutuştu.

Kolları, göğsü, karnı yandı. Dizlerinin titrediğini duydu. Alkız hızını düşürdü. Oyluklarındaki dizlerin sıkıştığını anlayınca, kararla artırdı yeniden. O an Bican yanıbaşlarında bitti. Kaltak üstünde hafif zıplamalarla sürtünme, kasıklarında alaz oldu Doyran'ın... Alkız yakalanmış olmaktan hınçlı, yan vererek tepeye ağmaya başladı. Bican Doru ata yüklendi. Ardarda bayıra tırmandılar. Az ötede orman başlıyordu. Bican yetişeneceğini anlayınca, arkalarından bağırdı.

— Dizgin kısı!..

Doyran buyruktaya içgüdüleriyle uydu. Dizgini kısılır kısılmaz hızını azalttı Alkız... Diretildiğini görünce ilk ağaçların altında durdu. Arkalarından yetişen Bican yere atladı. Dizginini tuttu Alkız'ın. El uzattı. Yere atladı Doyran. Ellni tutan kolun, bedenini tüğ gibi kaldırıverdiğini şaşırarak gördü. Atlamasına karşın yere yumuşacık indi... Gözlerine baktı Bican;

— Bağışla, o hızla çok az binici ormana girebilir.

— Çok mu kötüydüm?

— Kötü sayılmaz. Ama, bir göçükten ya da bir kösükten atlarken boş bulunursan, nineme söz dinletemem.

— Sağolun beyım, - dedi utançla Doyran. - İzininiz için sağolun. Uyarınız için sağolun. Bir an ben de kendimi Alkız'ın kıvancına kaptırdım. Gerçekten denilen doğruymuş. Acemi olduğumu hemen anladı. Bir ara ürktüm. Dizlerim gevşedi. Uslu hayvan... Belki ki siz yetiştirdiniz.

— Kim yetiştirse aynı olurdu. Önemli olan soydur. Soylusunu buldun mu, yetiştirmek çok fazla zaman almamakta.

— Nice bir cesaretli işe kalkıştığımı şimdi anlıyorum. Bir de ormana girseydim.

— Belki bişey olmazdı. Güvenirim atıma. Ancak olursa kendimi bağışlamazdım.

Dizleri titriyordu. Başına geleceklerin ayırımına yeni varıyordu Doyran. Birden ölüm korkusunu duydu iliklerinde. Sezdirmemeye çalışarak olduğu yere oturdu. Bican, ağaran yüzüne baktı Doyran'ın. Atları iki yanına alarak;

— Şurda ilerde bir pınar vardır. Suyu pek güzeldir. İstersen birer yudum içelim.

Alkız'ın yanısıra yürüdü. Ağaçların loşluğunda ilerlediler. Orman serinliği, tenindeki alazı azaltacağına artırdı Doyran'ın... Pınarın başına geldiklerinde, Türkmen kızları gibi ellerini kucığına alıp, yana durdu. Bican, onun bu yarım duruşuna gülmeden edemedi.

— Bir yanlışlık mı yaptım beyim?

— Evet!.. Bizim kızlar kırbalarını doldurup uzatırlar. Sonra yan dururlar. Sen önceden yan duruyorsun. Buyur, iç!..

— Siz içmeden içmem.

— Sen konuksun. Ve konuk önceldir. Buyur, - diyerek yan verdi Bican.

— Konuk da olsam, öncel de içmem. Buyru-nuz.

Üstelemedi. Bir kayanın ortasından bilek kalınlığında fışkıran suya yanaştı. Suyun döküldüğü yerle, pınarın gözü arasında küçük gökkuşaklarından oluşan yakamoz demetine elini uzattı. Avcıladığı suyu dudaklarına götürdü. Bir yudum aldı. Yerini hemen Doyran'a verdi.

Birikintide kendini gözledi sezinlemeden. Sürekli akışın titreşimlerinde bir türlü gözlerini yerine ko-

yamadı. Yanaklarını, dudaklarını, kulaklarını yitirdi suyun içinde. Tam dalgalanıp, yerlerine oturacakları anda yeni bir kıpırtının oynaşmasında dağılıveriyorlardı. Bir türlü toplayamayacağını anlayınca vazgeçti. Önce ellerini yıkadı. Parmaklarının arasındaki serpentinin duruluğu şaşırttı onu. Avuçlarına doldurduğu suyun aynasında yüzünün allığını beğendi. Yudu. Dişlerinde bir buğulanma, ağzının içinde hafif bir tad duydu. Yeniden avuçladı. Kana kana içtikten sonra yüzünü yıkadı. Dirseklerinden, yüzünden damlacıklar sepeleyerek, çınarın dibine çöktü.

Bican atları suvardı. Pınar açıklığının gür, taze otlarına diş vurdu hayvanlar. Dizginlerini eğerlerine attı. Pınarı keserek tek avucuyla su içti. Elini silkeledi. Döndü. Doyran'ın gözlerini gözlerinde buldu. Dikildi olduğu yere. Sirtında çağılayan pınarın alaz alaz bedenini sardığını duyumladı. Kıpırdandı. Gözlerinin içindeki gözleri yitirmek kaygısıyla durakladı. Yitilmeyeceğinden güven duyunca, yeniden ilerledi. Üç adımlık yeri, üçyüz yılda aşmışçasına ağır geçen bir zaman dilimi yaşadığını sandı. Dizlerinin üstüne çöktü.

Dudakları alaz alaz ısıladı Doyran'ın: Büzüldü. Burun kanatları Alkız'inkilerle yarışırcasına açılıp kapandı. Ellerini uzattı. Parmakları Bican'ın avuçlarında yandı. Ağır ağır kanırttı parmaklarını. Tırnakları genç adamın avuçlarını oydu sanki. Ağır ağır açıldı ağzı. Ağır ağır doğruldu. Dizlerini kırdı. Dizlerinin üstünde dikildi. Baş, Bican'ın çenesinde tükendi. Ellerini kurtardı. Kollarının tüm gücüyle sarıldı Bican'a. Başını boynuna gömdü. Ensesini, kulak boşluğunu öptü. Ensesinde, kulak boşluğunda bir alaz yumağının gidip geldiğini duydu. Kaldırdı başını. Dikildi biraz daha. Beşini eğdi Bican. Ağzının için-

de eriyen dudakların tadını emdi. Memelerinin göğsünde kütürdemesi irkiltti onu. Hafif doğruldu yüküyle. Doyran'ın bacakları kendiliğinden açılarak uzandı. Ağır ağır üstüne kapaklandı Bican. Ağır ağır mintanını, zıbınını, şalvarını çıkardı Doyran'ın... Kendi mintanını omuzlarından aşırıttı. Birbirlerine değen iki beden yeryüzünde söylenmiş en güzel türküyü söylemeye durdular. Ayrı tonlarda beliren ses, gide-rek birleşti. Ağızlarında ince bir ıkıltı oldu türkü. Ellerin oynaşmasına, bedenlerinin sarsıntısına, sürekli bir alazlanmanın kıvılcımına ezgi düzdü. Uzadı... Uzadı... Bir dینگlilikle duruluverdi.

Unutulmuş hatta hiç yaşanılmamış bir tadın doygunluğunda dirildi Doyran. Göğsüne kapaklanan sert bedenın üstünden kollarını çözerek arandı. Mintanını bulur bulmaz Bican'ın sırtına örttü. Genç adamın düzenli nefesleriyle ısındı alabildiğine. Doygunluğun tutkusıyla, teninin her yanını okşamak geçti içinden. İsteğini engelledi. Bican'ın düzenli nefeslerle inip kalkan göğsü, yeni bir okşama gibi dolanıyordu teninde. Soluğunun ciğerlerde dolandığını, o dola-nışla ürperen bedeninin hücre nücre kendi tenini okşadığını sezinlemesi, yeni bir coşku kaynağı oldu.

Teni pembelendi. Memeleri sertleşti. Hafif hafif terleyen Bican'ın alından dökülen ilk tane, boy-nundan omuzboşluğunu dolanarak, sırtını gıdıkladı. Gıdıklamanın ürpertisi içini tutuşturdu. Alazını Bican'a aktardığının bilincine vardı. İçinde gevşeyen herşeyin yeniden sertleştiğini duydu. Bir koluyla Bican'ı sararken, bir eliyle kendi kendini okşamaya başladı. Bican'ın okşayışlarının tadını aradığı sırada genç adamın gözlerini kırıştırdığını sezinledi. Okşamaya başladı onu...

Bican yavaş yavaş uyandığında yeni bir tutkunun ateşinde eridi. Təninin her hücrelərini okşayan, öpən və altında durmaksızın kıvranan kadının diri tazeliğine baktı şaşkın şaşkın. İncə, hafif pembe, yumuşak tənisi, sert göğsüyle buluştuğunda kütürdeyen memələri və kalçalarının sıcaklığıyla bütünleşti.

Sesleri ilkin birbirlərinin kulağında, sonra ağacların dallarında yankılandı. Çoğaldı... Çoğaldı...

Öncekinden daha uzun bir doygunluğun artışıında tükendiler. İkisi də son çığlıklarını birbirlərinin ağzında erittikten sonra gözlerini yumdular.

Su şırıltısıyla gözlerini açtıklarında, dinginliğin doruğunda kütürtülü gerinmelerle doğruldular. Giyindiler. Doyran bir yanda, Bican öte yanda bir an utançla durdular. İkisi birdən kaldırdı başını. İkisi birdən gözlərinin derinlərində bir leke, bir ürkü aradılar. Gözlerinde açıldı sevdə... Tomurcuk oldu, çiçek oldu, meyveye durdu.

Kolları havalandı. Yüreklərinin kütürtüsü canlandı. Kulakları zonkladı. Adımları birbirinə doğru uzandı. Yaklaştılar. Kucaklaştılar. Uzun uzun öpüştüler.

— Kadını, - dedi Bican!..

— Erim, obamızc dönelim, - dedi Doyran.

Kara Hafız, yumuk eliyle sakalını sığazladı. Yeşil latasının eteklerini toplayıp, belinin üstünde bir yapay kambur oluşturdu. Kollarını sığadı. Yün çoraplarının konçlarını büklüm büklüm kıvrarak, ayağından çıkardı. Yağlı, ak, tombul ayaklarına nalınları geçirdi. Nalınların burunlarını kavradı kıpırdak parmakları. İlk ayckvoluna girdi. Çıktığında, Gaybi, elinde oluklu bardakla beklemekteydi. Kalın kaşlarını sevecenlikle oynattı Hafız. Bahçenin kıyısına yöneldi tin tin ardından gelen öğrencisiyle. Orda kayısı ağacının dibinde ellerini uzattı.

Gaybi hocasının avuçları doluncaya su doldurdu. Biri döktü, biri ellerini, ağzını, burnunu, kulaklarını, ensesini, kollarını, ayaklarını yıkadı. Sonra, bir borç ödeme gösterisiyle bardağı kapı Hafız. Gaybi, sağ elini yüreğinin üstüne koyup eğilerek ;

— Tazeledim Hocam, - dedi.

— Öyleyse helâi at!..

— Helâl olsun!

— Tanrı ne muradın varsa versin.

Kolunda tuttuğu peşkiri uzattı. Silindi Kara Hafız. Hasırın üstüne çöreklenip, çoraplarını, Kayseri sarısı mestlerini, çarıklarını giydi. Kollarını indirdi. Dikilip, sırtındaki kamburu boşalttı. Kavuğunu ölçerdi. Sokak kapısına yöneldi.

Gaybi öğretmeninin ardısıra kapıdan çıktı. İki adımlık aralığı bozmadan, birlikte yürüdüler. Karanlığın açılmaya durduğu andaki, sokak kimsesizliğini koklaya koklaya camiye vardılar.

Sabah ayazı, enselerinde, bağırlarında dolandı. İnce bir ürpertiyle, caminin kalın, oyma kapısını açtılar. İçerde yatsı namazının nefes ılımı ürpertiyle kucaklaştı. Bedenlerinin ısındığını ayırmanın yumuşaklığıyla birbirlerine baktılar. Kara Hafız, bakışlarında beğeniyle sinama karışımı bir ışıkla baktı öğrencisinin gözlerine. Sonra uzun kirpiklerinin altında, kocaman gözlerinin âkı belirginleşti. Çakmağıyla, kapının dibindeki kandili tutuşturduktan sonra, uzattı;

— Çerağları alazladıkten öte, ezanı sen oku, - dedi.

Gaybi tüm beklediği buymuşcasına sendeledi. Döndü. Caminin duvarlarındaki oymalarda bekleyen kandilleri dolanmaya durdu. Her biri tutuştukça, gözlerinden bedenine ulaşan bir ışık, caminin içinde yansıdı. Bir çırpıda, dışarının alacalığı, içerde sarı, dalgalı, yumuşak bir aydınlığa dönüştü.

Ardından minareye yöneldi. Dar kapıdan girdiğinde, kendi gölgesinin koyuluğundan ürktü. Besmele çekerek, adımlarını kaldırdı. Basamakları ardardına sıralamaya başladı. Çıktı, çıktı!.. Nefes nefese şerefeye ulaştı. Şerefenin korkuluklarına tutunarak minarenin çevresinde döndü. Aşağıda, uzanıp giden toprak damların, kiremitli tavanların karaltısında dolandırdı gözlerini Mahallenin derin, karanlık suskunluğu üstüne doğru yürüdü. Kabardı tavanlar... Yükseldi, höyükleştirdi damlar... Minarenin çevresinden uzanan binlerle kol gini bedenini kavrayıp boşluğa bırakıvermek devinimindeki dallar irileştirdi kara kara. İçinin ürküsü, ayazın ürpertisiyle ellerini kulaklarına götürdü.

— Esselâtü vesseiâmü!.. - diye sabah selâsını vermeye başladı

Kara Hafız, caminin tavanından üstüne dökülen taze, düzgün ve güçlü sesin sağnağında, için için ürperdi. Uykusu giderek açıldı. Başını omuzunun üstüne yatırarak, selânın okunuşunu denetlemeye durdu.

Gaybi'nin sesi, karanlığı dalgalandırdı. Evlerin damlarından, pencere kovuklarından, demir tokmaklı tahta kapılarından aktı. Uyuyanların kulaklarından, düşlerinin devinimine kanat açtı. Ürküttü düşlerini. Hücre hücre ilerledi bevinlerde. Bir okşayış gibi dolandı bedenlerde. Uyku, dinginliğin gücü önünde yenilircesine bıraktı kendini. Ağır ağır kıpırdandı bedenler. Sonra, doğrulup, sabah alacasında doyulmaz bir pınar serpintisi gibi başlarından aşağı şakırdayan bu tatlı sesin tutkusunda kıpırtısız kaldılar. Selâyı sonuna değin, içercesine dinledikten sonra geç kalmışlığın ikircimiyle, doğruldu erkekler. Acele acele alınan abdestler, çabuk çabuk bağlanan çarıklar, bir kolu kapı önünde giyilen kaftanlarla, caminin yolunu tuttular.

Sokak sokak buluştukça, duydukları sesin gerçekliğinden kuşkulu, birbirlerine danışmaya durdular;

— Kara Hafız bugün Bilâl-i Habeşi örneği şakıdı.

— Makam Kara Hafız'ındı bana sorarsanız. Ses onunki değil.

— Yıllar önce komşular, Kara Hafız da böyle şakırmaktaydı. Kimki bu çömez?

— Sesinden çıkarmak mümkün olmadı ki...

— Uykumun derininde, bir şakımayla açıldı gözlerim. Düş görmekteyim sandım.

Uğultuya dönüştü tartışmaları. Kitle halinde, caminin çinili pencerelerinden fıskıran ışığa düştüler.

Kapıyı açıp, saf saf dizilmeye yöneldiklerinde, ezanı da veren Gaybi, noksan bulacaklarından güvenli, korkuyla indi minareden. Bakışların, beğeni ve coşkuyla üstünde topladığını görünce, daha bir ürktü. Kusur işlediğine inancı daha bir arttı. Bakışlarını ayaklarının ucunda düğümleyerek, sessiz, korkulu, müezzin yerine doğru yürüdü. Hocasının ayakta beklemesinden daha bir sıkıldı: Ağır ağır başını kaldırdı. Kara Hafız, gözlerinin derinlerinde belli belirsiz parıldayan bir ışıltıyla;

— Kamet ol, - diye buyurunca, derin bir soluk salıverdi.

Hemen ardından göğsü kabardı. Bakışlarındaki kuşku, güvene dönüştü. A! yanakları, kandil aydınlığında ıslıl ıslıl yandı. Bir elini kulağına götürerek, caminin dört bir yanını sesinin okşayışıyla doldurdu.

Karo Hafız, çoktan mihraba varmış, sabah namazının sünnetine başlamak amacıyla ellerini kulak memelerine götürmüştü. Gaybi'nin çağılması durunca, tekbir getirip, başladı. Kulaklarında çömezinin tatlı sesinin yankısı, gençliğini düşleyerek, dudaklarını kıpırdattı.

Topluluk, Hafız'ın aldırıışsız sünnete başlamasını sindiremedi bir süre. Bekindiler. Gaybi'yi daha yakından görmek isteğiyle başlarını uzatıp, omuzlarını çarpıttılar. Onun kendi içine dönük bir güvenle, aldırıışsızlığından ikircimlendiler. Sonunda gecikmemek isteğiyle, her biri sünnete başladılar.

Hafız, namazı da çömezinin müezzinliğinde kıldırıdıktan sonra, tesbih duasını bekledi. Yüzü topluluğa dönük, dua da gerektiği gibi yapılmıca, Çömlekçioğlu'na yöneldi. Beğenisini bakışlarından, bedeninin kıpırtılarına aktararak;

— Düş değil duyduğumuz, - dedi. - Gaybi Mol-lamızın berrak sesi, düzgün okuyuşu olduğunun ta-nıtıdır. Eğer Çömlekçioğlu razı gelirse, gelişmesini istemekteyiz. Bilmektesiniz, bir bilginin, yedi kom-şusuna, komşusundan da öte, selâm verdiği her in-sana yararı vardır. Ancak bilindiği üzere, kentimizde medrese bulunmamakta. Babasının izni olmadan, düşündüklerimizi uygulamak istemeyiz. Ama umu-dumuz tamdır ki, gittiği yerden daha ilerlediğinden öte bir haber gelmez. Bu yüzden demektedir ki, Gaybi Molla'yı Sinop'a yollamak gereklidir. Alaeddin Medresesinde, müderris tanıdıklarımız vardır. Bilgi-leri deryayı tutar. Moilamız da yetişmeye açıktır gör-düğümüz. Makamı ya iki kez geçtik, ya üç. Tanıksı-nız... Nice bir beceriyle gönlümüzü coşturmaktadır. Yazık olmasın istenmekteyse, biz hemen eline yazıyı tutuştururuz. Hem bilgisini artırır, hem görgüsünü.

Kara Hafız konuştukça, Çömlekçi Lâtif de, Gay-bi de kıpır kıpır devinmeye başladılar. Biri hocası-nın hiç sözünü etmediği olanaklar duymaktan, biri oğlunu yitirmek kaygısından yerinde duramamaktay-dı. Hafız, çifte devinimi kendince anlamlandırdıktan sonra, kesilmişcesine sözünü bitiriverdi. Çömlekçi Lâtif, başının her bir yanına saplanmış hançer gibi bakışların altında, ne diyeceğini bilmedi. Oğlunun sesiyle camiye seyirtmekten pişman, kararsız, kuş-kulu, dizlerinin üstünde çömlek düzercesine oynaşan parmaklarına diktiği gözlerini bir türlü o devinimden koparamamakta. Bedeninin ağırlığını bir bacağından, bir bacağına sezinlemeden aktardığından, Hafız'ın dediklerini duyup duymadığını çıkarmak mümkün değil. Aşır dinleyen softa benzeri durmaksızın sal-landığından, çevresindekilerin içinde, dürtüvermek isteği uyandırmakta.

Sonunda, bakışlarını kaldırdı. Kara Hafız'ın aklı bol gözlerine baktı. Orda kendi kararını kolaylaştıracak bir umut bulamamanın isteksizliğiyle, oğlunu aradı. Gaybi, kalabalığın içinde yitmişti.

Kara Hafız, kendince yeterli yanıtı almışcasına sürdürdü konuşmasını;

— Başmüderri İrfan Hoca yakın tanıdığımızdır. Şimdiye kimseyi önermedik. İzniniz olursa, Gaybi ilk olacak. Onun başarısı sonucu, mahallemizin, kentimizin gençlerine yeni olanaklar açılır. Bir danışment, bir molla, bir müderri çıkarırsınız bakarsınız. Okumayı böylesine kolay söken yığıt, bilgiyi de zorlanmadan edinir. Kendi aydınlanan, çevresini aydınlatmaya koşuludur. Böyle bir olanak yadsınmaz doğrusu. Çömlekçi ahisi Lâtif ustamız da yadsımayacaktır. Evlâttan uzak kalmak kolay değil. Değil ya, dine ve dahi devlete yapılacak hizmet boynu borçtur. Üstelik, bilmektesiniz, suhtenin dersi güzel gitmekteyse, izni bollaşır. Dilerse, sık sık gelme olanağı var. Çömlekçiliğe soyunacak başka oğullarınız da oduğundan, izni alacağımıza güvenimiz tamdır.

Güneşin ağır ağız ortası aydınlatması, kandillerin sarı ışıklarını soldurdu. Her biri alazını kabartmakla birlikte, caminin içini dolduran gün aklığının içinde belirsizleştiler. Gaybi, kimseye görünmeden kandilleri söndürmeyi düşündü. Ama, yerinden kıpırdayamadı. Çömlekçi Lâtif, kendinden önce onaylayan mırıltıların selinde, ne yanıt vereceğinden kararsız, duraksadı, uzun uzun. Sonunda;

— Bilmeyiz ki, - dedi belli belirsiz. Yutkundu. Gırtlığını temizledi öksürerek, - Bir bilgin yetiştirmiş olmayı biz de isteriz. Ancak, Gaybi küçüktür. Orda birden ana-ata gözetiminden uzak!..

Hafız, Lâtif'in sözünü sürdürmesine bırakmadı;

— Peygamberimiz efendimiz Sallallahu Veselâm, buyurmuşlardır ki, bilim Çin’de olsa gidip alınız. Elbette buyrulan, bilimden payı olmayan ham halatlar değil. Böyle, Gaybi Mollamız gibi okuduğunu anlar, anladığını dinletir kişiler için söylenmiştir bu hadisi şerif. Şimdi önüne bir olanak açılmakta Mollanın. Ama, siz babasınız. İstemzseniz, Al-i Osman yasasına göre, kimse sizi zorlayamaz. Bilmektesiniz ki Al-i Osman yasası, aynı zamanda dinimizin yasasıdır. Dinde zorlama yoktur. Herkes kendi bilinciyle seçer yolunu. Dileyen bilim okur, dileyen çömlek yapar. Kimse karışamaz. Ancak üzülürüz. Böyle yüz yılda bir yetişen yeteneğin, çömlekçi mordanesi ardında yitmesine gönlümüz razı olmamakta. Sözümüz ahiliğe değil. Biz de ahiyiz... Yanlış anlaşılmasın. Bilmekteyiz ki, merdanenin ardına geçtiğinde de, kimsenin ulaşamadığı incelikte çömlekler dökcektir. Ancak, bilimin ardına düştüğünde, dökceği çömlekten daha çok yararlı olacağına kuşkumuz yok.

Mırıltıların kabarması, mahallelinin onayı çoktan verdiğini gösteriyordu. Lâtif, yüreği yadsımayla doluyken, dudaklarından çıkan sözlerle irkildi.

— Biz oğlumuzu hocasına, eti sizin, kemiği bizim diyerekten teslim etlemiştik. Sözümüzden dönerek değiliz. Madem ki, gelişme yeteneği görmektesiniz, ilerletsin. Buyurduğunuz gibi, bize de bir duası ulaşırsa, görevimizi yapmış oluruz.

Seviniverdi Kara Hafız. Yıllardır okuttuğu öğrencisinin içindeki yeteneği biliyordu. Lâtif de, okuldan arta kalan zamanlarda, kil yağurmasından, çömlek dökmesine, kendiliğinden ulaşiverdiği becerisini biliyordu. Usta bir çömlekçi yitirmenin acısı, kendi sözlerinin yankısı olarak çörekledi içine. Ama, başka bir yanıt veremeyeceğinin güvenli, yürüğünü oyan

bir burğu gibi sancıcı beyinde. Kara Hafız bunu bildiğinden oyuna getirmişti onu.

Gediğine gelip söylese, olmazlanırdı. Bir kez olmazlanınca, gerisini getirmek iyice kolaylanırdı. Oysa burda, sesinin coşturucu güzelliği kulaklarda izini yitirmemişken üstüne hörleyivermek, elini kolunu bağlamıştı. Ahisi, ümerası sabah namazını cami-
de kılan ya da oğlunun sesine uyanıp gelen kentli-
nin tümü, gözlerini dikmiş beklemekteyken olmazlan-
mayı yedirememişti kendine. Yüz yüzden utanır kav-
lince, Kara Hafız, oyununu iyi oynamıştı.

Kalkıp ellerine sarıdı Hafız. Gözlerinin derinle-
rinde belli belirsiz bir sevinc yanıp söndü. Lâtif yü-
reğini koparıp, caminin mihrabına koymuşçasına
doğruldu. Hafif sendeleyerek, gediğinin kapısını aç-
maya yöneldi.

Topluluk, oğluna ulaşılmaz bir olanak yakala-
manın sevincinden sendelediğini sanarak, araların-
da mırıldanmaya durdular. Mırıltıları, caminin tava-
nında bulutlaşmadan birbirini ardınca, kapıya yönel-
diler.

Gaybi, caminin boşalivermesinden hafifledi. Fır-
layıp, kandilleri söndürdü bir bir. Kara Hafız, eliyle
çağrıldı işini bitirince. Seyirtip diz çöktü hocasının
önünde.

— Baka Molla, - dedi Hafız. - Çömlekçi Lâtif
ustadan iznin nice bir güç koparıldığını görmekte-
sin. Bizi utandırırsan, iki elimiz yakandadır.

— Sağolun Hocam. Siz buyurduktan ötel..

— Biz bir şey buyurmamaktayız. Tanrı buyruğu-
dur yetkine olanak sağlamak. Sen de öğrencilerinin
yeteneklerini iyi seçesin. Ve dahi değeri olmay-
sa, ilerlemesine yardım edesin. Ama, dememiz o
değildir. Şimdi oturup, Başmüderriş efendimize ya-

zacağız. Sen de hazırlığını tezce görüp, Sinop'a erişesin. Yazımızı verdiğinde, gerisini efendimiz düzenler. Hadi, rahlemizi getir!..

İkiletmedi Gaybi...

Rahleyi koşturdu. Hocasının dudaklarını kıpırdatarak yazdıklarını izledi gözlerinin tüm gücüyle. Kara Hafız, divitini hokkasına bana bana, yazıyı bitirdikten sonra, rih kesesine uzandı. Yazıyı kuruttu. Gözlerini devire devire yazdıklarını gözden geçirdi. Kuşağından kesesini çıkardı. Mührünü, yazının bittiği yere basmadan boyadı. Hohladı. Kâğıdın ucunu elinin ayasına yerleştirdikten sonra, mührü bastırdı. Üflledi mürekkebe. Kuruduğuna güven duyduktan sonra, parşömeni kendi ucundan doladı. Rahlenin rafından mumu aldı. Silindirin iki ucunu mumla tutturdu. Bir kez de onun üstüne bastı mührünü. Kâğıdı uzatırken;

— Oraya varanda, Başmüderris İrfan Hoca efendimizi arayacaksın. Bulanda, selâm ve saygılarımızı iletirsin. Sancağımızda medrese olmadığından, buraya gelmekliğimiz buyrulmuştur, dersin. Bilmektedirler Hoca efendimiz. Ama, anımsatmanın yararı vardır. Zaten ondan gerisini biz yazımızda bildirdik. Görelim seni Molla... Yüzümüzü ak, yüreğimizi pak edesin. Bizden yapılabilecek buncadır. Gayrisi, yardım tanrıdan, çaba senden!..

Mektubu aldı Gaybi. Koynuna koydu üç kez öptükten sonra. Eğildi hocasının elini kaptı;

— Bir türlü söylememekteydik hocam. - dedi. - Ama, gölgenizde bunca yetiştikten sonra medreseyi kurardık. Ne var ki, habamızın bize gereksinimi vardır. Çömlekçilik bir zor zenaattır efendim. Çamuru biçimlendirmek güç ister. Bu yüzden, yardım etmemizi umardı. Karındaşlarımız daha küçüktür.

Sesimizin çıkmayışı bundan. Ama, siz, elimizden tutuverdiniz. Babamızdan öta, size olan borcumuzdan ötürü, yüzünüzü akça çıkarmaya uğraşacağız.

— Senden beklediğimiz bu Molla, - dedi Kara Hafız, elini öptürürken. - Dileriz, medresede de böylesine bir bellek açlığı ve dahi açıklığıyla bilgini ilerletirsin.

— İlerletmek görevimiz efendim, - dedi genç Molla adayı. - Hem de borcumuz.

Hocasının mektubu koyunda, çarşı içine açılan sokakta ilerledi. Kendini yeğnelmiş, ağır bir yükten kurtulmuşcasına kıvançlı buldu. Babasının üzücünü paylaşmaya zorladı beynini. Başaramadı. Ay gibi gülümsediğini yarı yolda sezince, çarşığı üstten dolandı. Kendirciler çarşısında, halat bükenlerin korman döndürmeleriyle oyalandı bir süre. Zorladı. Suratını asmak, gözlerinde belli belirsiz bir buğulanma dondurmak amacıyla uğraştı. Başaramıyacağını anlayınca, yarı ekşi bir suratla, babasının çömlekçi geldiğine yöneldi.

Lâtif usta, bir ayağıyla merdanenin tekerini çevirirken, koyu koyu dalmıştı. Küçük aynada, durmaksızın fincan döküyordu. Alabildiğine incelttiği çamur, parmaklarının arasında döndükçe, biçimden biçime geçiyor, gözeneklerinden, papaklarından arındıkça, ıslak ıslak gülümsüyordu. Sağ elinin iki parmağını sürekli ıslatarak, dönen çamurun dilediğince dökülmesine vermişti kendini. Ama, başının içinde alışılmadık düşüncelerin dönmesi henüz belli olmaktaydı. Çamur inceliyor. Fincan büyüklüğüne ulaştığı zaman bile işlemeyi sürdüren ustanın ellerinde pul pul dökülmeye başlıyordu. Yeni bir topak, yeniden biçimlenirken, kırılıyor, öfkeyle bir başkasına saldırıyordu Lâtif Usta.

Babasının dalgın sakarlığını bir süre gözledi Gaybi... Yeni bir parçanın puflanması sonucu dayanamadı;

— Baba, - dedi irkilen adamın dönüp bakmasına komadan, - istemiyorsan, gitmem.

— Yüreğim çatallandı oğlum. Yüreğim olmazlarken, aklım gerektiğine karar verdi. Gerçekten önünde büyük bir olanak açılmakta. Bakarsın Kara Hafız hocanın dediği doğrulanmış. Medreseye girdikten öte, müderris ya da kadi olmuşsun. Çömlekçi sülâlesi için bulunmaz bir kapı bu. Bilim ya da şer kapısı olsun, düşünülmedik, düşünülmeyecek bir şey. Ahi yoldaşlarımızdan birinin yanında, el zanaatçısı olmak yazgımızdır bilirdik. Sen kapını kendin açtın. Ama, gideceksin. Deniz aşırı, yol aşırı gideceksin. Ve dahi özleyeceğiz. Korkacağız. Açsın, açıksın diye düşleyeceğiz. Olmadığını, olmayacağını bile bile, üzünce banacağız. Bandık bile... Onuncu topaktır, fincan dökememekteyim. Bir başkası görsä, ustalığımdan kuşkulandır. Oysa, yüreğimin atışını, parmağımın kıpırdanışına uyduramamaktayım.

— Gördüm Baba!.. Bildiğimden, istemezdim ilkten. Orda, topluluğun ortasında sen olurlarınca, gereği budur dedim. Hocam mektubu verdi. Varıp tezden ulaşmamı da buyurdu. Anama demeden, sana geldim. Gerekliyse, istemiyorsan, gitmem.

— Bu yeter oğlum. Bunu demen yeter. Böyle bir kapı açılarda geçmemek. avanaklık. Bunca güzel sesin olduğunu bilmemekteydim. Sabah, dinginliğin coşkusuyla sıçradım. İlk inancmadım. Sonra bildik çıkmanın sevinciyle coştum. Şimdi de, çamur beni alteylemekte. İnsanın bunca kolay sevinçten üzünce, üzünçten coşkuya geçebileceğini bilmezdim. Madem bir kez kapını kendin açtın, yolunda yürüyö-

ceksin. Bakma, baba yüreği istemezlenir. Dizimin dibinde, Çin çömleğiyle yarışacak işler döken bir oğul yetiştirmekten yoksun kalacağım belki. Ama, bilinmez, her bir yana bilgi saçacak bir bilgeye atalık ederiz bakarsın. Yeter ki, çalışılsın.

— Çalışmamdan kuşkun olmasın baba. Sen üzüleceksen, ya da burda kalmamdan hoşnut olacaksan, hiç bir bilgiye değişilmez üzüncün.

— Çömlekçi kolay yetişir oğul. Çamura belli yumuşaklığı kazandırıp, merdaneyi belli hızda çevirdin mi, gerisi parmak hüneri. Ama, gerçek bir bilge yetiştireni de, yetiştirdiğini de gönendirir. Bu yüzden, kalma derim sana. Var hazırlığını gör. Ben de az sonra varıp Sinop'a kervan var mı bakayım. Yoksa Samsun yolundan gemiyle gidersin. Araştırayım iyice. Bir tanıdık bulursam, içim rahat olur.

— Madem buyurmaktasın, - dedi Gaybi. - Bana yürümek düşer

Döndü. Çarşıdan geçti. Caminin önünden kendi sokaklarına saptı. Kapının ipini çekti. Dil tırkazdan koptu. Kapı açıldı. Tatlı bir çan sesi, bahçedeki ağaçlarda, çiçeklerde yankılandı. Avlunun kayrak taşlarında tıptırsız ilerledi. Anasının çırpınışlarıyla irkil-di. Durakladı. Dönmek geçti içinden. Dönerse, az önce ulaştığı karardan da dönme korkusuyla tuttu kendini. Gözleri doldu birden. Babasının yanına giderken bir türlü beceremediği üzüncü buruşması, yüzünden yüreğine sıvaştı. Zorladı kendini. Gözlerinin donukluğunu kırıpışan kırıklerinin basıncında eritti. Yutkundu. Sümkürmemek için derin derin soluklandı. Yeterince güçlendiğine güven duyunca, yürüdü iç kapıya. Açtı. Çarşılarını çıkardı. Dolaklarının tıptırsızlığıyla girişi geçti. Anası sırtı dönük ağlamakta, Kara Hafız'ın karısı, annesine oturmuş, başını sallamaktaydı.

Ağır ağır sokuldu. Birden ürpererek irkildi kadın. Oğlunu görünce, çırpınmayı unuttu. Seyirtip boyuna sarıldı. Hıçkırıklarının arasında kesik kesik;

— Sevinmek mi gerek, yerinmek mi bilememek-
teyim Gaybim, - dedi. - Medreseye gidecekmişsin.
Suhte, danışmend, bilge olacakmışsın. Bir ana için
cennet şimdiden hazır. Kendimi düşünsem, uçmam
gerek. Sevincimden bir yerlere sığmamam gerek.
Ama, çocuğum dalımdan koparılırcasına elimden
alınmış gibi!..

— Alındığı yok ana, - dedi sevecenlikle. - Giden
gelmemekte mi? Bizim mahalleden, belki de san-
caktan ilk olduğumuzdan, böyle kaygılanmaktasın.
Ne var ki, mażem yazgımız bilimden yana götür-
mekte bizi, ardına düşmekliğimiz zorunluluk. Sonra
üzüncünü ödemeye gücümüz yetmez. İyisi mi, gidip
bakalım. Baktık yürüdü, yürürüz. Olmadığında, ge-
diğimiz bizi beklemekte, merdanemiz hazır... Şimdi-
den üzülmenin anlamı n'ola?

— Bunları ben de demekteyim, - dedi Hafız'ın
karısı. - Demekteyim ya, dediğime pek kendim de
inanmamaktayım. Analıktan mıdır nedir, benim ba-
şıma gelse neylerdim diye düşünmekten, doğrusunu
bir türlü söz haline getirip, ağızından çıkaramamak-
tayım.

— Hocamız bir iyice sınavdan geçirmemiş ol-
sa, böyle bir onuru bağışlarlar mı?

— Gitmen gerektiğini bilmekteyim oğlum. Bili-
sizlik değil. Gücenme. Üşenmeden, üşendirilmenden
korkarım. Şimdiye hizmetini görmek bana mutluluk
vermekteydi. Bundan öte ne olacağını bilememek-
teyim.

— Medreselerde bilgi ardından seyirten bunca
ana kuzusu ne olmaktadır, bizim de olacağımız c

ana. Boşuna tasalanıp, yorma kendini. Ne üşeneceğimiz vardır hizmetten yana, ne de bizi üşendirmeye bekleyenler. Hocamızın eğittiğine yaraşır olabilsek, sevabımız, günahımızdan fazla olur. Sizinki de...

— Madem böylesine kesindir yazgı, oyalanmayalım, - dedi kadın. Doğruldu. - Yatak yorgan istersin, hazırda var. Hemen dürer, denklerim. Azbiraz yiyecek, içeceğin olmalı.

— Yiyecek içeceğimiz en iyisinden verilmekteymiş orda. Medrese imareti, Sultan Alaeddin'in vakfı ana!.. Tut ki, verilen de azbiraz sultanidir...

— Sultan Alaeddin, başkentten, Sinop'u görebilmekte mi ki imaretin verdiğini bilsin yavrum? dedi saf saf.

Güldü Gaybi... Anasının sırtını sığazladı. Kendisi de daha fazlasını bilmemenin sıkıntısıyla, ayak değiştirdi.

— Öğrendiğim, her bir şey vakfiyeye yazılırmış. Yazılанда, görmese de, denetlemesi kolay olur. Bakalım, vardığımızda biz de öğreniriz. Ancak hocam yolluk dışında bişey gerekmemekte buyurdu. Kılımlı yorgan iyi elbette... Onlar gerekli. Yiyecek, akıp kokmasın!..

— Akmaz, kokmazından yaparım tasalanma. Yolculuk ne zaman bilmekte misin?

— Babam varıp öğrenirim, dedi. Akşama belli olur.

— Biz hazır duralım da, ansızdan bir noksanlık olmasın.

Çırpınmasını, dövünmesini, üzücünü unuttu. Yol kaygısı, oğul kaygısını bastırdı birden. Evin içinde ordan oraya, kilerden aşdamına seylirterek, hazırlığa durdu.

Tekne, limana girdikten sonra demir attı. Karadeniz'in çalkantısı çoktan duruvermişti. Ama, sallantının alışkanlığı, kıpırtısızlıkta bile sürmekteydi. Gaybi çıkını koluna takıp, yorgan dürümünü koltuğunun altına sıkıştırarak, ip merdivene yanaştı. Kıydan bağıra çağıra birbiriyle yarışarak gelen sandallar, teknenin yanına yanaştıkça, yolcular yüklerini uzatıyorlardı. Yükünün az olmasından yararlanarak, hemen ilk sandala atladı. Sandalin yalpasından ürktü. Çömelip tutundu. Sonra başta bir yere sürükledi kendini. Uzatılan yüklerin yerleştirilmesine yardım etti. Rum kayıkçı, yeterince yolcu ve yük aldığı kanısına varınca, teknedен ayrıldı. Küreklerle oturdu. Ötekiler doldurmaya uğraşırken, durgun, dingin, mavi bir ışıltıyla kıpırtısız suda kaydılar.

Kıyının ak badanalı, al kiremitli, bakımlı evleri ağaçların yeşil dallarıyla göğe karıştı gözlerinde. Sandal baştan kara edince çarığını çıkarma gereği duymadan kıyıya atladı Gaybi. Kuşağından çıkardığı meteliği sandalcıya uzattı. Kayıkçı başını sallayarak, parayı aldı. Orda, ince çakılların üstünde duraklayarak, yolcuların boşalmasını bekledi. Bildik adımlarla kente yönelenlerin ardına düştü. Kıyının saksılı pencereci, ağaçlı bahçeli evlerin geride bıraktıklarında, kalenin ve kale içindeki tek minareli, kurşun tavanlı Alâeddin camii'nin ışıltısıyla karşılaştılar. Herşey Kara Hafız'ın anlattığı gibiydi. Sanki belleğinde çizilmiş bir resmi renklendiriyormuş gibi yön tuttu...

Evlerin bahçe duvarlarından sokağa uzanan meyve dallarında, erikler, kirazlar, kayısılar, değişik renkleriyle bir koca gülümseme, denizden esen yelde salınan yapraklarsa, hoşgeldine davranan eller gibi coşturdu Gaybi'yi. Adımlarını sıklaştırdı. Yürüdükçe, sokak aralarından seçtiği kale ve cami bü-

yüdü. Kara Hafız'ın anlattığına göre, medrese caminin yanındaydı.

Şimdiye değin yapılmayan tanımın izinde, ilerledi. Sokağın ucunda, açık demir kapısıyla, kaleye yöneldi. Kalın kesme taşların ak sırtması, kunt demir kapının koyu karallığıyla çelişiyor, kalenin girişi açılmış bir ağızın, gırtlak oyuğu gibi ürkütüyordu. Kale erleri, kapının üstündeki bedende gidip geliyorlar. Sanki aykırı gireni daha uzaktan yakalayacaklarmış gibi bir etkiyle, her adımda biraz daha büyüyorlardı. Erlerin gölgesi üstüne düştüğünde, kale kapısının girişine vardı. Sorusuz adımladı sayvanı. Bakımlı, taş döşeli sokakların temizliğiyle durakladı. İki yanında, cumbalı, saray örneği konaklar dizileniyordu.

Sokak, upuzun bir alana, alan bitiminde camiye açılıyordu. Kimseye danışmadan gideceği yeri bulmanın kıvancıyla adımlarını sıklaştırdı. Cami alanına geldiğinde, elini gömleğinin içine sokarak hocasının yazısını yokladı. Yerinde duruyordu.

Çıkardı. Eline aldı. Caminin hemen yanında, sakafı, oymalı, eyvanı tahta işlemeli bir başka büyük kapı vardı. Doğru oraya yöneldi. Kapının donuk kapalılığından ürktü. Sağ konattaki kuzuluğun aralık olduğunu görünce ürkütüsü geçti. Biraz daha aradı kapıyı. Atlayıp içeri geçti.

İki yanda çiçek evlekleriyle bezenmiş, mermer döşeli ince yolda yürüdü serin serin. Bakındı. Gün, avlunun ortasında, çiçeklerin üstünde açarcasına aydınlık ve renkliydi. Sıcaklığını ensesinde duydu. Sokağa göre serin avlunun rahatlığında nefeslendi. Bakındı yöresine. Suskunun yalnızlığı, adımlarında ağırlaştı. Avlunun dört bir yanında uzayıp giden eyvanların ardından hücreleri gözetlemek istedi. Ey-

vanın gölgesindeki yazı, bir karanlıkla kesilmişçesine gözlerden gizlenmişti.

Umudunu yitirdi Gaybi. Kale içinde ya da camide bir dolanmayı kurdu. Döneceği sırada eyvanın gölgeliği dalgalandı. Bir kıpırtı sezinleyerek durakladı. Ayaklarında nalınlarla, bir delikanlı çıktı aydınlığa. Bir süre gözlerini kırıştırdı. Sonra, Gaybi'yi gördü. Alışkanlıkla süzöü bir süre. Başını salladı. Kocaman kulakları birer yelpaze gibi yellendirdi gölgeliği. Birkaç adım ilerledi. Parmaklarıyla kısırdığı nalınlar, taş döşemede, çarık benzeri sessizdi. Yanına geldi Gaybi'nin.

— Birine mi baktın?

— Başmüderri İrfan Hoca efendimizi aramaktayım.

— Hocamız şu anda okumaktadırlar. Azblraz eğlenirsen, haberleriz. Kabul buyururlar.

— Olur, eğlenirim. Siz burda mı kalmaktasınız?

— Öyle!..

— Sinoplu musunuz?

— Yok. Sinoplu evinde kalır. Korganlı'yım.

— Pek uzak değil mi?

— Yakın bile sayılır. Çok daha uzaklardan gelenimiz vardır. Ama, Samsunlu uzak saysa da, onları bilende, komşu belleriz kendimizi.

— Samsunlu oluşuğumu hemen bildin? -dedi şaşkın şaşkın.

— Bu gün bir tek o yandan gemi vardı. Ben de gemiyle gidip geldiğimden, çıkarması güç değil, Vezirköprü üstünden kervanla gelseydin, öğleye burda olurdun. Demek ki, gemiyle geldin?

— İlkın kervan baktı babam. Ancak haftaya varmış. O zaman, Samsun'a yollandım.

— İyi etmişsin. Haftaya geç olurdu. Şimdi gel-

mekle, hoca efendimizin gözüne girersin.

— Yetleşemiyeceğim diye öyle korkuyordum ki! Yetiştimse, rahatladım.

— Yetiştin. Daha dersler başlamadı. O yüzden hocamız, kendi kendine okumaktadır. De hele, Sam-sun'un içinden misin?

— Yok!.. Lâdik'ten olırum.

— Kimlerden?

— Çömlekçioğulları derler. Çömlekoğulları, derler!

— Ben Korgan'ın, Kalınçorak'ındanı. Bize de Sunguroğlu derler. Babam tımarlıdır. Seninki ahi mi?

— Çömlekçi ahisi!..

— Ününü öğrendik. Adın ne?

— Gaybi!..

— Benimki Davut!.. İldaş sayılırız. Dilersen gel, bizim hücrede bekle.

— Sağol, burda da beklesem olur.

— Uzun sürer. İkindiden önce odasından çıkmaz. Orda, açıkta beklemek gereksiz. Nıceyse namazı birlikte kılarız. Önce ya da sonra eteğini öpersin.

— Önce olsa iyi! Doğru buraya geldim. Geceye kalandı!

— N'olurmuş? İmarette yer dolu. Bir gecelik açıkta mı koyacağız ildarızı.

— Sağol. Bir zarar dokunsun istemem. Kurallar çok sıkıymış. Sonra söz gelmesin.

— Kurallar sıkıdır. Her zaman sıkıdır. Ama gevşetmesini bilmiyorsan.

— Anlamadım!..

— Hele bir yerieş buraya!.. Biraz eski bizim gibi, hele kuralın bir geçidi olduğunu da öğrenirsin bir iyice. Hadi, gel otur da dinlen. Bunca yol gel-

mişsin. Yü-kün de var. Yorgan kilim olsa da, yokuş tırmandın. Ben de deminden beri ayakta tutmak-tayım seni. Gel bir nefeslen. Soluklanırsın azbiraz. Bakarsın hoca efendimizin iyi günüdür. Sınava çe-kiverir. Yorgun olursan, yanlış yaparsın. Ezberin iyi mi?

— Hocam iyi olduğunu söyleyip, buraya yolladı. Ama, burda bunca bilgili, bunca görgülü insan var. Başmüderriş efendimiz, büyük bir bilginmiş!.. Ba-kalım beğenir mi benim ezberimi?

— Azbiraz kıvılcım gördü mü hoca efendimiz, yardım etmeyi sever, kavgılanma. Eh, o kıvılcımı görmese, sıbyan okulundaki hocan da deli değil ki, seni buraya yollasın. Atlatırsın sınavı. Ama, yorgun-luktan yanlış yaparsan, karışmam. Gel otur biraz.

Kolundan tutup çektişirdi Gaybi'yi. Birlikte ey-vana çıktılar. Çöndü hemen. Davut nalınlarını çı-karmıştı. O da çarıklarını söktü göz açıp kapayın-caya.

— Madem izin vermöktesin, - diye ardı sıra yü-rüdü kapıya.

Hücre kapısını açtı Davut. Üç duvarında, üç kandil oyuğu, kapının iki yanında, demir parmaklıklı pencereleri, eskimiş hasır, kubbeli bir odaya girdi-ler. Enine, boyuna bakındı Gaybi. Davut'un yorganı, başı pencereye gelecek biçimde uzatılmış duruyor-du. Rahlesi başının ucunda. Öteki iki köşe boştu. Ka-pının ardından kapandığını, içerdeki alacanın biraz daha bulanmasından anladı. Kandil oyuklarında bi-rer yağ kandili vardı. Eski hasırın üstüne bıraktı kol-tuğunun altındaki yorganla kilimi... Yanıbaşlarına bağdaş kurarak oturdu. Dipte, yüklük gibi tahta ka-pılı bir yer gözüne çarptı. Odanın derli topluluğunun nedenini ona yordu. Yol boyunca yediklerinden ar-

tanı, hücrelerini kendisiyle paylaşanla birlikte lokmalamak amacıyla, azık çıkını açtı.

İçindekileri, yazmanın üstüne sıralarken, Davut girdi. Bir sofraya açıldığını görünce, çağrısız yürüdü. Tam karşısına bağdaş kurdu. Daha Gaybi elini uzatırken, kocaman lokmalarıyla, ona katıldı.

— Köy aşına, insanın özlemi kabarıyor. Gördüm mü dayanamamaktayım. Açsındır. Salıverirsen tümünü bitiririm. İyisi mi, yiyeceğini ayır, - dedi.

— Aç sayılmam, şöyle bir yapındıralım için çıkardım. Buyur afiyet olsun.

— Cısa medresemiz iyi, imaretimiz varlıklıdır. Selçuklu Veziri Süleyman Pervane vakfına bağlıyız. İsfendiyarolu da, Al-i Osman da, dokunmamışlar. O yüzden, bu yer, iyi yerde yatar, güzel eğitiliriz. Sultan Alaeddin, kiliseyi cami yapınca, Pervane Paşa da, birkaç ekle, papaz hücrelerini medreseye çevirivermiş. Bir de vakıf yazınca Sinop gelirinden, al sana bunca zamanlık eğitim ocağı. Yani demem o ki, bu eyaletlerin en iyi medresesiyle imaretine geldin.

— Ötekileri bilmekte misin?

— Az dolanmadım. Çorum'da, Amasya'da, Tokat'ta, bulundum. Haşiyeye-i Tecrid medreselerinin en iyisi burası olduğundan, burda çakıldım kaldım.

— Gezen bilir. Kendinde sınıdığını göre, öyle olmalı. Bizim orda Hüccamiye ve Beyazıd-ı Veli medreselerini pek överler deli..

— Ben de överim. Zaten, altmışlık medreseye gidecek ölçüde sınav verir, başarı gösterirsem, danişmenliğimi orda geçirmek isterim.

— Yani hemen gidemez misin oraya?

— Öyle yağma var mı? Sıbyan mektebini bitir, sonra varıp danişmendliğe sovr. Akıllı bir yiğit bellemiştin seni. Yanılmakta mıyım?

— Hocam, medreselerin kat kat olduğunu söylememişti... Bir yol başla, gerisi gelir dedi. Ben de yola düştüm. Bilmemekteyim ki!..

— Öğren! Burası yirmilik medrese. İki yıldan artık burdasın, sınav başarılı geçer, kabul edilirsen. Ondan sonra, sıradan, altmışlığa, yolun açılır. Gücün yetmekte, bilgin artmaktaysa, danışmendliğe, dilerken müderrisliğe, kadılığa değin yolu var. Yok, nefesin kesilirse, pek pek naipliğe razı gelip, yerinde oturursun.

— Sen çoktan mı burdasın?

— Çoktan!.. Neredeyse, otuzluk medreseye kapı açılacak. Amasya'da olıyadı, oraya varırdım. Yazık ki, daha da uzaklara gitmek zorundayım.

— Altmışlık var da, otuzluk yok mu?

— Kırklık bile var da, otuzluk yok. Ordan geçmek için, ya Engürü'ye varacaksın ya Bursa'ya. Sonra dilerken ordakilerden birinde sürdürürsün. Dilersen, Asmasya'da tamamlamak olanağı var.

— Ne düşünmektesin?

— Burdan Engürü daha yakın. Ama Bursa'yı da pek öğmekteler. Bir varıp tanımayı kurarım. - Sonra bir süre susup, dışarıyı dinledi. - Suhteler abdest hazırlığındalar. Dilersen sen de hazırlan. Ben eşya-na bakarım. Hoca efendimiz nerdeyse hücrelerinden çıkarlar. O zaman katına varıp kendini tanıtır, dileğini bildirirsin. Bakarsın hemen sınava çeker. Hazır ol.

Dürümüyle çıkınıni olduğu gibi bıraktı Gaybi. Davut'un gösterdiği üzere ayakyoluna gitti. Mermer oyma helâların temizliğine şaştı. Kapıları ardına kadar açık pek çok helâ vardı. Oturdu. İşini gördükten sonra, sağ yanındaki kurnayı çevirdi. Su aktığını görünce şaşırdı. Dokme tuncdan işlemeli kur-

nayı kapattı doğrulurken. Çakşırını bağladı. Dışarda, mermer yalakların üstüne parıltılı boyunlarını uzatmış başka kurnalar vardı. Sivanıp, çemrendi. Yalaklar da, kurnalar da alabildiğine alçak olduklarından, çömeldi. Abdest aldı. Takunyalarını tıkırdatarak, hücreye döndüğünde Davut'u bekler buldu. Davut, onu görür görmez kıpırdandı:

— İşin bittiyse, varalım Hoca efendimizin yanına. Nerdeyse ezan okunacak, - dedi.

Davrandılar. Eyvanın hasırlarına çıplak ayaklarıyla basa basa, kapıya yöneldiler. Çıkışa varmadan, tümünden temiz, Selçuk oymalı, tahta kapının önünde durdular. Sarı pirinçten, yuvarlak tokmağı kavradı Davut. Kapı ardına değin açıldı. Dışarının loşluğu içeriyi aydınlattı. İrfan Hoca, ak sakallarını sıgazlayarak başını kaldırdı.

— Sen misin Davut Molla, gel, - dedi.

— Biri sizi görmek diler efendimiz... İzniniz var ise!..

— Al, al!.. Gelsin.

Yol verdi Davut. İrfan Hocayla, Gaybi'yi başbaşa bırakarak, geri geri çekildi. Kapı arkalarından kapandığında odanın aydınlığı soldu. İrfan Hoca, yaşlılığından umulmaz bir dışçilikle doğruldu. Gözlerini kırıştıırarak, Gaybi'ye baktı.

— Gel bakalım yiğit. Otur şöyle!

Tez ve küçük adımlarla, elleri göbeğinde yaklaştı Gaybi. Yer boydan boy, halı döşeliydi. Halının geometrik dokuması, duvarlara doğru uzayıp gittikçe odayı büyütüyordu sanki. Rahlesinin önüne varanda, yumuşacık diz çöktü Gaybi. Ellerini dizlerinin üstüne yerleştirdi. Hoca bakışlarının ışıldağıyla gözlerini süzdü gencin.

— Bize getirdiğin bir şey var mı? - dedi elini uzatarak.

Birden anımsadı. Onca elinde tutup, yeniden koynuna koyduğu mektubu çıkardı.

— Kara Hafız Hocam, saygılarını iletmekte efendimiz, - dedi. - Size bunu gönderdi.

— Kara Hafız, Kara Hafız, - diye yohlandı Başmüderris. Sonra birden anımsadı. - Bildik!.. Lâdik Taşmektebinden gelmektesin öyle mi?

— Buyurduğunuz gibi efendimiz.

— Bunca zamandır öğretmen olduğunu bilirdik. Kimseyi yollamadı. Demek ki, sana güveni var. - Başını salladı ardından. Mektubu açtı. Arada bir gözünün biriyle Gaybi'ye bakarak okudu. Sonra dü-rümünü bozmadan rahlenin üstüne bıraktı. - Düşün-düğümüz gibi. Güvenmekte!.. - Sonra hiç sesini çıkarmadan doğruldu. Doğruduğunda ortaya çıktı yaşlılığı. Beli bükülmüş, gövdesi hafif eğrilmişti. Sakalları beline dek bir pamuk çavları gibi sarkıyordu. Kendisiyle birlikte Gaybinin de sıçrayıp kalkmasını süzdü. - İkindiye birlikte kılalım, - diyerek kapıya yöneldi.

Gaybi, önce ardında kaldı. Kapıya ulaştıklarında sezinletmeden yandan delanıp açtı. Hocasının izine basarak eyvana ulaştı. Basamaktaki nalınlardan ikisini ayağına geçirdi. Davut, eyvan direğinin yanında onları gözlüyordu. Birlikte kapıya yöneldiklerini görünce, hücresinin kapısını tırkazladı. Arkaları sıra camiye yöneldi.

Onlar, caminin kapısından girerlerken, ezan okunmaya başlandı. Hoca, doğru varıp minberin önüne oturunca, suhteler de ardındaki safta sepe-lendiler. Sırtı onlara dönük diz çöken yaşlı adamın kamburuna takıldı ilkin Gaybi. Sonra bakışları yandan doyulmaz bir güzellikle balkıyan minbere saplandı.

Tek tek nakışlarında dolandı gözleri. Gördüklerine inanmadı. Minber bir parçadan oluşmuşcasına uzayıp gidiyordu caminin tavanına doğru. Korkulukları, tutanakları ak mermerin süt gülüşüyle ağıp gidiyordu. Öylesine ki, bittiği yerde göğe yol açılmaktaydı sanki. Bakışları nakışların, oymaların üstünde gezindikçe, kendini bakımlı bir bahçenin kokulu serinliğinde duydu. Birbirinin altında üç kat eslemi rumîler, dal kırmalar, zülfü nigârlar, nilüfer-i çin'ler, gül ve nesrin nakışları, caşcanlı kişinin gözlerine yürümekte. Mermere bu biçimi veren ustayı düşündü Babasının çömlek üstünde bin emekle işlediği nice bir nakış varsa, burda mermer üstünde birbirine dolanmış görmekten, burnunun direği sızladı. Kendi yaptıklarına gitti aklı. Uğraşları mermerin üstündeki nakışlarda canlandı. Renklendi, açıldı, koktu. Burundan beynine ağan gül ve nesrin kokuları gözlerinde buğu oldu.

Çevreyle ilişkisi kesildi. Samsun'a, çömlekçi geldiğinin hamur çukuruna gitti çıplak ayaklarıyla. Topaktar, merdanelerin üstünde kıvrıldı, büküldü... Çanak oldu, göveç oldu, kavanoz, yazo oldu... Her birinin üstüne renk renk çiçekler döşendi. Fırınlandı. Renkleri ayrışınca, babası gözlerine baktı. «Usta bir çömlekçi olacaksın Gaybi,» dedi. «Kendiliğinden renk tutmada çömleklerin.»

Çevresindeki düzensiz kıpırtıyla toparlandı. Dikildi ayağa. Sünnete başladılar. Okuduklarını akıyla izleyemedi uzun süre. Bir alışkanlık olarak belleğinden dudaklarına aktı dualar. Kıpırtılarıyla, sürdürüp götürdü yakarmaları dili. İkinci rekâtın ortasında toparladı kendini. Göz yeniden kaydı minberin nakışına. Tek tek incelemek isteğiyle tutuştu. Kendini tuttuğunda, yeniden ayetlerin izdüşümüne kavuştu.

Sünneti bitirdiler. Ardından, İrfan Hoca'nın kalın, gür ama yaşlı ve çatlak sesinin öncülüğünde, farzı da kıldılar. Tesbih duası sona erdikten sonra, tesbihiyle Davut'un omuzuna dokundu İrfan Hoca.

Davut bunu bekliyormuşcasına, başını eğdi. Tiz ama, yumuşak bir sesle yasin okumaya başladı. Gaybi, sınava çekileceğinin bilinciyle ürperdi. İlkini, Davut'un ardı sıra, sonra onunla birlikte dudaklarını sınımsız yumarak, ayatları dizelemeye başladı. Davut Sadaka çekip sustuğunda, tesbih omuzunda şakırdadı belli belirsiz. Hemen bıraktığı yerden başladı. Önce yavaş yavaş temandı. Sesi bir anda caminin içini doldurdu. Mestlerinin üstüne yemeni giymeye hazırlanan topluluk, sezinlemeden oldukları yerde duraksadılar. Sonra ağır ağır dizlerinin üstüne çökerek, dinlemeye koyuldular.

İrfan Hoca, başını yıkıymış, gözlerini hafif kapatarak, Gaybi'yi izliyordu. Sayfadan sayfaya geçerken, belirsiz iniş çıkışlarla makam değiştirdi. Her makam değiştirmesinde kaşlarını kaldırıp, gözlerini biraz açtı. Sonra yeniden eski haline döndü. Gaybi, çevresinde olanlardan iyice soyutlanmıştı. Kendi sesinin sevecen ılımlında birleşen insanlardan habersiz, alabildiğine dizelerin ardına düşmüştü. İnip çıkıyor, her iniş çıkışta, değişik bir makamın oynaşmasına dalıyordu.

Yasini sonuna değin bitirinceye kıpırdanmadı Hoca. Sadakayı çekip, yeni bir sureye başlamaya hazırlandığını görünce, eliyle omuzunu tuttu. Hemen bitiriş duasını etti Gaybi. Hoca fatihayı okuyup, ellerini yüzüne sürdükten sonra;

- Hücrende yer var mı?- diye sordu Davut'a.
- Vardır efendimiz.
- Yoldaşını götür, biz de işlemlerini tamamla-

yalım. Geçerken ilet de, müteveli naibi Rüstem efendi, hücremize kadar zahmet buyursunlar.

— Başüstüne efendimiz. Hemen iletirim, - diye uyaklandı Davut.

Omuzundan dürtmesine komadı Gaybi. Fırlayıp kalktı. Kalkarken, eğildi, İrfan Hoca'nın eteğini kavrayıp öptü.

Sabah namazını mescit olarak da kullanılan büyük dersanede kıldılar. Namaz biter bitmez;

— Gidelim de, müteveli naibinden, kitaplarını alalım, - dedi Davut.

Birlikte avluyu geçtiler. Karşı köşede, aşocağının ve yemekhanenin yanındaki geniş hücreye yöneldiler. Küçük tahta oymalı, kristal camlı pencereden içeri baktı Davut. Bir şey göremeyince, elini gözüne siper etti.

— Rüstem efendi burda olmasa gerek. Hiç bir kıpırtı yok. Gel bir de kitaplığa bakalım, - diyerek çekti Gaybi'yi.

Kuzuluktan çıktılar. İmaretin kitaplığı dışta bir küçük binaydı. Türkmen çadırı biçiminde yapılmış, her bir yanı ışığa göre pencerelerle çevrilmişti. Kapısından girdiklerinde, ilerdeki kavuklu adama yöneldi Davut. Gaybi de peşinden gitti.

— Hoca efendimiz, sizinle konuşmuş olmalılar, - dedi hafif eğilerek.

— Evet... Ladik'ten Çömlekçioğlu Gaybi sen misin? - diye tek tek konuştu yaşlı adam.

— Benim efendimiz.

— Kaydını yaptık. İrfan Hoca, sesinizi, makamınızı pek beğenmişler. Yetiştirilmeniz gereğine inanmaktalar. Umarız isteğini boşa çıkarmazsınız.

Davut Molla, iyi öğrencilerinizdendir. Size kuralları belletir. Buyrun. Biz de kitaplarınızı hazırlamış idik. Yıpratmadan, kullanılırsa, imaretimize zarar verilmiş olur. Bugünden başlayarak tayına yazıldınız. Hücre değiştirmek düşünülürse, bize bildirmeniz gerek.

— Hücremden hoşnudum efendimiz. Sakıncası varsa, buyruğunuza hazırım. Yoksa, yerim iyi.

— Sakıncası yok. Davut Molla, şimdilik yalnız idi. Yoldaşlık edersiniz.

— Sağolun.

— Sen de azbiraz alışmasına destek olursun ha Davut Molla, - dedi gülünseyerek.

— Hiç yabancılık çekmedi efendim, - diye yanıtladı Rüstem efendiyi Davut. - Pek bir istekli görünür. Buyurduğunuz gibi sesi de makamı da coşturucu.

— Başmüderrisimiz hemen kaydını istediklerine göre, kefilî kendileri olmakta. Çalışkan suhteye sevgimiz sonsuzdur.

İşlemeli bir türkmen torbasına yerleştirilmiş kitapları uzattı. Torbanın çilbırını omuzundan geçirdi Gaybi. Bir an önce içindekileri görmek tutkusuyla hücreye yöneldi. Bu kez ardı sıra gelen Davut'tu.

Hücreye girdiler. Kitapları çıkardı. Davut yanı başına bağdaş kurarak, her birini açıklamaya durdu;

— Bu Mutavvel... Belâgat için okunur. Şekka-ki'nin Bilimlerin Anahtarı yapıtından, İbn-i Hacıb'in, Anahtarın Özeti diye hazırladığı kitabın açıklamasıdır. Bu Kelâm için Nottan Soyutlama... Nasuriddin Tusi'nin, İnancın Soyutlaması'nın açıklamasıdır.

— Seyid Şerif Cürcani diye bildiğimiz olacak

bu bilgin değil mi? - diye sordu adını Ali bin Muhammed-i Cürcani, - diye heceleyerek Gaybi.

— Evet Onundur. Okumuşluğun var mı?

— Kara Hafız hocam sık sık sözünü ederdi.

— Eh, okursun bundan öte. İrfan Hoca efendimizin dersidir. Bir iyice ezberlemeden otuzluk medreseye geçer olurunı vermez. - Biraz daha kalın olan üçüncüsünü aldı. - Bu da Fıkıh dersinin kitabı... Cür-cani bilgenin hem dinin koşullarını hem de mirasın niteliklerini açıklayan yapıtı.

— Hepsini de İrfan Hoca efendimiz mi okutmakta?

— Dilemekteyse. Daha başka hocalarımız da var. Sahi, seni öteki dersanelere götürmedim. Öğleye çıkarken, gezeriz. Şimdi sen şöyle bir göz gezdir kitaplarına. İrfan Hoca'nın neyi ne zaman soracağı belli olmaz. Bakarsın, ilkin anlatır, sonra soruya geçer. Bakarsın, kendin çalışmış olman gerek diye, olmadık bir şey soruverir.

— Soruverirse, ben bilisiz bilisiz bakmaktan öte yanıt veremem ki...

— Hemen korkma canım. Sorar dedikse, öğretmeden sormaz. Azbiraz dikkat eder, azbiraz da çalışırsan, göreceksin, İrfan Hoca usta bir eğitimidir. Her bir dersini, şerbet içer gibi dinletir. Boş bulunmayacaksın ama. Her an kendini denetleyeceksin. Yoksa, şerbetin suyunu içer, tadını dışarda bırakırsın. Neden dersin, anlatımı ince, bilgisi pek derindir de ondan. Konusu da Soyutlamaysa, büsbütün dingin duracaksın. Gevşedin mi ipin ucunu kaçıırır, şallak mallak ortada kalırsın. Kaldığını da hemen anlar ha. Gözleri kapalıdır diye savsadin mı yandın. Gözleri kapalıyken kimin dinleyip kimin aya-ra durduğunu daha bir iyi görür...

— Verdiğin öğütten ötürü sağol. Karındaşım ol-
sa bu iyiliği etmez. Hocanın azarı altına yattığımda
benimle eğlenirdi.

— Haklısın. Bundan ötesini kesmek gerek. Suh-
teliğin adına leke sürmekteyiz. Yalnızlığın bunalı-
mında, bir ildaşa rastlayınca, çözülüverdik. Oysa,
hiç bir şey demeden, salmalıydık seni hocanın an-
nacına. Sonra da bir güzel eğlenmeliydik.

— İyiliği bilmektesin anladığımca. Bakarsın ben
de iyiliğine yaraşır çıkarım.

— Çıkmazsan, şamarı ilkin benden yiyeceğini
bilesin. Bunca öncülük ettik. Sesinin güzelliğine, ma-
kâmın sağlamlığına saygı gösterdik. Sen kendine
saygı göstermemekte diretirsen, bir sipahi köteği
çekeriz ki, gören de bağene!..

— Hiç öyle birine benzememektesin!..

— Bunca medreseyi, kendi gönlümüzle mi de-
ğiştirdik biz. Babamız, okuyacaksın diye tutturmasa,
çoktan bir gönüllü bölüğünün içinde, ya baş verip
ün almıştık. Ya baş alıp tımar. Ama, directmekte bi-
zim ihtiyar. Dedesi akıncıymış. Babası tımarlı. Yer-
leşip, bilgiye sıvanmalıymış bundan ötesi... Medre-
se hücresinde şaklabanlık bize düştü anlayacağın.
Yirmiliği bitirmek üzereyiz. Ötesinde ne gelir başı-
mıza, gayrı ötesi gösterir. Yürür ve dahi görürüz biz
de...

— Naipse bile böylesine saygı uyandırdığına
göre, beni ürkütmek istemektesin.

— Bak nasıl üstümüze üstümüze gelmekte. Bil-
gin adayı, kendi içinden tutuşmalı mollam. Bizimki
gibi değirmene değnekle su taşındı mı, buğday öğün-
mez. Ama söz dinletememekten, sürdürüp gitmek-
teyiz. Azbircaz üstümüze gelindi mi delilenip, hörle

mekteyiz ki, akşamına varmadan tayından silinip, hücreden atılmamız bir ola.

— Dünden beri bana ettiğin iyilikleri düşündükçe, ne desen sindirememekteyim. İyisi mi, sen iyiliğini sürdür. İlkın hangisinden okumaya başlama-lıyım?

— Tümünden birer, ikişer sayfa oku. Boş kaldıkça oku... Neden dersin bu kitaplarla kalmaz İrfan Hoca!.. Daha başkalarını da verecek. Hele biraz piş. Dediğini anlar duruma gel, görecekisin. Hiç bir yirmilik medresede, bizim burda okuduklarımız ölçüsünde kitap okunmamakta. O yüzden, tez zamanda, otuzluk, kırkılık medreselerdeki bilgiye sıvanmaktayız. Sonunun kolay olmasını istemekteysen, okumaya alıştır kendini.

— Şimdi anlamaktayım Kara Hafız hocam, yarıbaşımızda onca medresesiyle Amasya salınıp durmaktayken, bunca yola niye saldı!..

— O da çalışkan bir molla olmalı. Kendine uyununu bulunca, efendimizin eteğine çökertiverdi, cesene!..

— Çok bir çalışkandı. Sıbyan okulunda, tekdüze okumak yetmekteyken, bize hem ezberletti hem de yazmayı öğretti. Zaman buldukça, pek çok bilgiyi de aktarmaya uğraşırdı.

— Hocanın zamandan artık nesi var?

— Bizimki kendi işinde çalışırdı. Gediğinden artan zamanı bize verirdi. Mahalleli, onca bedel ödemek istedi. Kabullenmedi. Biliğilmce veririm, bilgimin sadakasıdır, derdi. O yüzden, fazla zamanı olmamakta.

— Nice bir molla imiş bu? Hem de bedel ödemekliğe ayağına varmaktalar, istemezlenmekte. Doğrusu şaşırdım.

— Şaşıрма!.. Siz burda ilerledikçe, benim geldikte işim artmakta der her zaman. Kimbilir, bilime destek oldukça, tanrı da onu kayırmaktadır.

— Ahi mi o da?

— Ahidir evet. Gizine ulaşılmaz halı ustasıdır ki, dokuduğunu kapışmak için paşalar sırada beklerler.

— Bekletir böylesi kişi. Onca iş arasında öğrenci yetiştirecek zaman bulduğuna bakılırsa, dokuduğu halı bitmek bilmemektedir.

— Üstelik, imamlık da etmekte. Halıyı ne zaman dokur, bilmemekteyiz der her zaman büyüklerimiz. Ama, hiç bir zaman da işini aksattığını gören olmamıştır.

— Tezgâhı kendiliğinden çalışmakta olmasın?

— Kimbilir. Bakarsın: ermişlerdendir. Örnek olmaya gelmiştir kentimize.

— Sizin orda tekke çok mu?

— Çok! Ama, Kara Hafız hocamı birine girerken görenimiz de yok. O camiden bir de bizim okuldan çıkmamakta!..

— Tekkeli, bizim olduğumuz yere pek uğramaz zaten. Benimki de soruydu!..

— Yok. Lâdik'te herkes bu işin ardındadır. Kimse de gizini çözememekte. Kara Hafız denildi mi, o başkadır diye kesilmekte söz.

— Hoca efendimiz de, bildiğine göre, altında bir iş var. Bir gün öğrenirsen, bana da anlatırsın olmaz mı?

— Elbette. Burda benim senden başka kimim var?

— Sılanı unutturamam Gaybi Molla!.. Özlemini azaltabilmekteysem, mutlanırım. Neden dersin bilmekten?.. Hele ilk ayrılığı. Düşündükçe şimdi

bile yüreğim sızlamakta. Onbeş yaşına basmadan ana ocağından kopup dağılmanın acısı kolay katlanılmaz. Ama zaman içre, yeni alışkanlıklar edinmekte insan. İnanır mısın, şimdi köye vardığımda, ilk günler pek bir coşkunum. Ama, aradan bir hafta geçmeye görsün, Sinop'un, Amasya'nın havası burunda tütmeğe başlamakta. O yüzden, uzun aralarda bile gitmemenin yolunu aramaktayım. Hele bir zaman geçsin. Alış buranın havasına. Lâdik yönündeki kervana esenlikte olduğunu ısmarlamakla yetinmeye durursun.

— Sahi iyi anımsattın. Bildiğin kervancı var mı? Babam kaygı içindedir. Bir haber salıp, geldiğimi, yerleştiğimi bildirsem!..

— Sizin oranın halini pek sevdim. Bildirende, bal yollarlar mı?

— İstersek!..

— Öyleyse varalım çarşıya. Varıp araştıralım. O yana giden varsa, name salarız.

Davut kandilini söndürmüş, çoktan uyumuştur. Ellerini başının altına koyarak yorganının üstüne uzandı Gaybi. Kitabı, rahlesinin üstünde açık duruyordu. Babasına esenlikle işini çözümlediğini bildirdikten sonra, bastırarak yürek sızısını bir türlü durduramamaktaydı. Sanki o name, aralarındaki tüm bağı koparıp götürmüştü. Sonsuz bir yalnızlığın içinde buldu kendini. Davut, yemekhanede, camide, az öncesine değin, konuşacak bir şey bulmuş, yalnızlığın karabasanını diliyle aralamıştı. Ama işte o da uyumuştur sonunda. Ve hafif bir nefeslenmeyle hücrenin kimsesizliğine bırakıvermişti onu

Başını kıvrıdım, gözleriyle kandil ışığının

güçlükle azalttığı karanlığı araştırmaya başladı. Davut'un anlattıkları, bir bir canlandı yüksek kubbede... Selçuklu sultanının camiye çevirdiği kilise... Mermer ustasının olağanüstü işçiliği... Yanıbaşındaki papaz odalarının Vazirce medreseye vakfedilmesi. İsfendi-yaroğulları... Al-Osman!.. Y zeyssel bir tarih bilgisi gibi geliş geçti gözlerinden. Burda oturan, okuyan, tapınan papazlara kaydı akklı. Kubbenin ortasına canlanıp  akıldılar... İlkin, cübbesinin içinde biri geldi. Sonra  oğaldılar... Onlarca, yüzlerce bir araya gelerek dönmeye, zıplamaya başladılar. Davranışlarından burda bulunmasından hoşnut olmadıkları apaçıktı. Kimi k var gibi, kimi d ver gibi deviniyordu. Gözlerinde hınç, yukarıdan aşağıya sarkıyorlar. Birer k       dev  rneği, gözünden yüreğine ulaşmak isteğiyle birbiri ardına u uşuyordı. Tam gözlerinin içine girecekleri an, göz kapaklarını kapatıverdi. Yeniden sı ırayıp kubbenin koyuluğunda oynadılar. Kızdılar. Belleğinin derinliklerinde çınlayan   keleriyle, sa ırlarını yinelediler. Onlar geldikçe, kendini savunacak tek araç olarak göz kapaklarının devinimini biliyordu.

Sonunda Gaybi'yle başa çıkamayacaklarını anladıklarından tümü birden saldırdı. Sımsıkı yumdu göz kapaklarını. Kirpikleri yüzlercesini birden öldürdü. Ama, gözlerini bir türlü a amadığını sezince, ürktü Gaybi. İçinden bil diği duaları sıralamaya başladı. Kendiliğinden a ıladı gözkapakları. Gözlerinin kıyısında dolanan k       noktacıklar yitmişlerdi.

Hafif başını çevirdi. Yüreğindeki sızı daha bir artmıştı. Derin derin soluklandı. Babasının son andaki durumuyla karşılaştı. Durmaksızın topak koyuyordu merdanenin aynasına. Durmaksızın pullanıyor-

du çamur. Öfkesiz, sızlanmasız, yeniden uzanıyordu parmakları kil toprağına. Yeniden töperleyip, aynanın üstüne yapıştırıyordu çamuru. Ve kendisini seyreyleyen oğlundan bilisiz, yürümeyen işini sürdürüyordu. Birden anladı babasının içindeki karabasanı Gaybi. Duymadığı bir yakınlıkla irkildi. Bir baba gibi değil, aynı acıyı paylaşan bir dost gibi sarılmak istedi. Başının altındaki kolları acıdı. Yumruklarını sıkı. Parmaklarını avuçlarına geçirdi. Gözlerini kırıştırdığında, anasının çırpınışıyla başbaşa kaldı. Sızı, yüreğinden başına ağıdı. Gözlerinde alazlandı. Alazın etkisi gözpınarlarında damlalaştı. Yanaklarının ıslandığını sezmedi. Gözyaşları, kulaklarına damlayınca, irkildi. Başını, başıyla birlikte gövdesini doğrulttu. Kulağının içi ılık ılık gıcıklandı. Kandili üfledi. Karanlığı bir yorgan gibi sırtlayarak kapaklandı. Dişlerini sıkı. Sümüğünü silmek isteğıyle tutuştu. Nefesinin daralmasıyla eli yağlığına uzanmışken vazgeçti. Dişlerinin arasından soluklandı. Giderek açıldı ağzı. Soluğu düzeldi. Burnu açıldı. Sessiz, kıpırtısız, ağlayarak uykuya daldı.

Uzun süre, uyandığının bilincine varamadı. Bedeni sızlıyor, her yanı dayak yemişçesine dökülüyordu. Davut kıpırdanıncaya öyle uzandı. Kıpırdanır kıpırdanmaz zorladı kendisini. Doğruldu. Gece gündüz yanık duran eyvan kandilinden kendilerininkini yakıtı. Hücrenin içi alacalandı. Davut doğrulup oturdu.

— Uyuyamadın mı?

— Uyudum ya, tatsız bir uykuydu.

— Demek ki alışmaya başlıyorsun. Ben de ilk Amasya'ya vardığımda böyle olmuşum. Yeniden Kalınçorak'a dönmek için dudaklarımı kemirmişim. Kaç kez Korgan yoluna vardım. Hem de her bir şeyimi bırakıp gitmek için, karar aldım. Sonunda, di-

renmek gerektiğine inanıp, döndüm. Alışmak zor gurbete. Ama, başladığını bitirmeye koşuludur insan. Başkalarını bırak lidaşım. Kendine karşı, yaptığını bitireceksin ki, güvenin artsın. Neyleyelim, köyümüzde, kentimizde medrese yok. Olmayanda, biz de kurulduğu yere gitmeye koşuluyuz. Sıkılma. Herkes senin gibi olmuştur. Ve herkes alışmıştır sonunda. Alışmaktan başka çıkarı olmadığından.

— Dün böyle değildim. Daha önceki gün de!..

— Buranın coşkusundaydın. Bilmediğin bir kent, bilmediğim insanlar. Bilmediğin bir durum. Sürekli sorularla cebelleşiyordun. Varabilecek miyim? Bulaabilecek miyim? Girebilecek miyim? Bunların biri bile yeter geriyi düşünmemeye. Tümü birden yığılmıştı üstüne. Bir başka şeyi düşünmek mümkün değildi. Ama gördün ki, vardın, buldun ve dahi girdin. Boşaliverdi için. Boşalır boşalmaz da, kendinle doldun. Kişi kendiyle dolanda, düşünmesi olmaz. O zaman da bir sızı saplanır ki yüreğine, bırakukları döndürmeye başlar sızıyı burgaç gibi. Eğer yaşı olup dökülürse gözlerinden, Süleyman Çelebi efendimizin buyurdukları gibi «Gözü yaşı, bağı başı,» örneği, az-biraz rahatlarsın. Bir de dökülemezse, benimki gibi, döner durursun köy, yolunu ağızda. Günler haftalar boyu debelendin inan. Sonra da, dediğim gibi, gitmemek için bin neden sıralar oldum. Bir kez bilimin ardına düşersen, senin olacağın da o... Neden dersen, Al-Osman yurdunda kim anasının dizi dibinde ömür geçirebilmekte ki?

— Haklısın. Ya suhte olup medreseye kapana-cağız, ya sipah olup çeriye. Ama, bizim sülâle geleceğinde, ikisi de elendiğinden, ters geliyor olmalı. Neden dersen ahıyız biz. Babamız ne işlemekteyse, biz de onu işleriz. Şimdi benim sesim ve dohi ezber

yeteneğim dağların ardına atınca, hem istemekteyim bilgimi geliştirmeyi, hem özlemekteyim baba yurdu-
nu.

— Özleyeceksin elbet. Çeri de özler, suhte de!.. Özler ya, kendi başını kurtarmaya koşulduğundan unutmak zorunluğunda kalır. Zorunluk olunca da alışır anlayacağın. Şimdi, iki yıla yaklaşan ayrılık sonunda ben bile, zaman zaman aynı sızıyı duymaktayım. Yani anlayacağın gurbet eri olanda, özlem-
den kurtulmak yazılı değil. Sila burnunda tütüp duracaktır. Buna karşı: sen aklını, bilincini, gücünü kullanacaksın. Kullanmadın mı, haftasına varmaz, dönüp gidersin. Gide: de çömlekçi merdanesinin başına çöreklenirsin. Ama, bunca eğitimin boşa ulaşır. Yenilirsin daha doğrusu. Kendine yenilirsin. Güreşin en kötüsü de bu:ur, demişti Amasya'nın Pirler tekkesi dervişlerinden Hüsmen Baba!.. Oyuna geldiğine bile bile, yenilmektesindir... Çok da bir doğru söylemiş.

— Dervişliğe de mi soyunmuşluğun var?

— Bir gün böyle burnumun sızladığı bir zamanda, bizim köyün yoluna varmıştım. Ne o yana gidebiliyorum, ne geriye dönebiliyorum. Öyle dikilip kalmışım. Azbiraz da ağlamış olmalıyım. Birden yanımda bitti Hüsmen Baba!.. Oğul, dedi, an bu andır. Kendini sıkı tut. Şimdi yola düşüp, vardın mı köye, sanacaksın ki her bir şey bitti. Sanma... Kişi bu dünyada gurbettedir. Aslına dönünceye!.. Sen üç adımlık yere geldin diye mi yazıklanmaktasın? İyi düşün! Bir kez gönlüne düşeni uygulamaya durdun mu, aklın hiç işe yaramazlanır. Oysa, iyi kullanılmak için sahiplenir kişi aklını. Sürekli yenilgisini kurmak amacıyla değil... Daha neler dedi anımsamamaktayım Neden dersen, bunları bile tam anladığımı var-

sayamam. Ötekileri hiç unutamamış olmalıyım kıl, geçip gitti... Gün batana konuştu oysa. Konuştu... Konuştu!.. Bildiğim tek şey, yalnızlığımdan, karabasanımdan kurtulduğum ve dahi bir daha bizim köyün yoluna varıp, uzun uzun seyreylemediğim. Ya vardım sa yola, köye değin gittim. Sıla özlemini giderip döndüm. Ya da o yana hiç gitmedim. Aklıma yatmıştı Hüsmen babanın dedikleri. Bir kez yenilirim kendime, hep yenileceğimi anladığımdan kimbilir.

— Çok büyük bir bilge olmalı bu Hüsmen Baba! Dedikleri benim de aklıma yatmakta bir güzel.

— Yatmaktaysa sende kalsın. Bir gün sen de, senin durumunda olan bir acemi mollaya aktarırısın, benim sana aktardığım gibi. Neden dersen, bizim hocalar, babaları sevmezler. Adları geçti mi, kızar, saldırlılar. Oysa hiç bir hocam, Hüsmen Baba'nın verdiği öğüt vermedi bana. Daha doğrusu, bilgi verdiler. Ama, yüreğime onun gibi sesleneni çıkmadı. Yüreğime ve aklıma aynı anda, aynı şeyleri isteten, bir o oldu.

— Sen iyi bir ildaş, can bir yoldaşsın, - dedi Gaybi. - Sıkıntımı demeden anlıyor, çözümünü de deyiveriyorsun hemen.

— Aynı sıkıntıyı yaşadığımdan. Bir de Hüsmen Baba'nın öğütlerinden. Bak bir şey daha kalmış aklımda. Sana dediğim. Hani, acemi mollaya eğitirsin, aktarması vardı ya, o söz de Baba'nındı. Sözcüğü sözcüğüne aktardığımı şimdi sezinliyorum.

— İyiliğin sürekliliğini bilmezdim. Bir gün ben de aktarırsam, aynen aktarmayı dilerim. Sağol... İçimdeki sıkıntının tükendiğini duymaktayım. Dediğin doğru. Bir kez yenilirse insan, yenilmeye koşulur. Bundan öte, bilimin yakasına yapışacağım ki, gurbetin de, sıladakilerin yararına olacağının bilinciyle.

— Eh, madem sıkıntın dağıldı. Kalkıp, abdestimizi alalım. Camiye gecikmekteyiz.

— Olur. Sağal!.. Yoldaşlığın ve dahi öğütlerin için!..

Büyük dersanede toplanan suhteler, Başmüderis İrfan Hoca'nın annacında diz çökmüşlerdi saf saf... Kapiya değin dolu dersanede, susku en küçük bir kırpıntıyı mehter gümbürtüsüyle yayıyor. O yüzden suhte adayları, kıpırdamaktan bile çekinerek, gözlerini hocalarına dikmiş bekliyorlar.

Hoca, bir ipucu ararcasına kendi içine dalmış. Gözleri kapalı. Sakalı tüm kucağını doldurmuş. Bağdaşının boşluğuna değin sarkmakta apak!.. Kavuğu, başının eğimine uygun olarak gençlere doğru uzamış. Tülbendinin temizliği sakalıyla yarışmakta. Birden başını kaldırdı. Gözlerini açtı. Aynı buyruğun etkisindeymişcesine bir kıpırtı dalgalandı dersanenin içinde. Duruldu. Sakalları kıpırdadı İrfan Hoca'nın;

— Din bilim üstünde durmaktadır. Siz de buraya bu bilimin kaynağından içmeye geldiniz. Gücünüze, yeteneğinize göre, önünüz açık. Sahn-ı Saman'a, altmışlık medreselere değin, uzun bir yolculuğa çıkıyorsunuz. İlk gününüzde, çıkacağınız yolun niteliğini anlatmayı dileriz. Bilmektesiniz ki, eğitimin sürekliliği içinde, yürüyüp gitmek salt eğitmenin çabasına dayandırılmaz. Devlet vakfın sürekliliğini kabullenmekle, sizin ihtiyaçlarınızı karşılamış olmaktadır. Kitaplarınız tamamlandı. Yeriniz var. Aşacağı evinizi aratmamayı amaçlar. Ve bilim için bunlar önemli değildir. Bilimi yapabilecek sağlamlığa ulaşmanız için gereklidir sadece. Ve bu gereklilik, medresemizin eskiliği ölçüsünde, yerleşikliği ile de sağ-

lanmaktadır. Selçuklu ve beylik zamanından kalan, pek az medrese, derece bakımından yükselmiştir. Neden dersiniz, kendi zamanlarının yüksekliği, şimdinin değerleriyle karşılaştığında, ancak bunu tutmaktadır. Vakfımız, medreseimizi, yinnili belirlemiştir. Selçuk ve İsfendiyar zamanına göre bu en yüksek derecedir. Ama, akçanın değeri azalınca, yenileri çıkmıştır. Ve bu yenilikler, vakıf senedinin değiştirilememesi yüzünden, bizim derecemizi ilk sıraya indirmekle kalmıştır. Buna sahip çıkılması gerekir. Burdaki hocalarınız, yükselme olanaklarını, size ilk öğretmen olma kıvancıyla değişmişlerdir. Her biri, otuzlu, kırklı, hatta altmışlı medreselerde eğitim verecek değerdedir. O yüzden de, bizden giden öğrenciler, kısa sürede danışmendliğe ulaşivermektedirler. Derslerimizin ağırlığından çok, burda, bilim sevgisini edinmeye dönük çalıştığımızdan böyledir bu. Her biriniz yörenizden seçilip geldiniz. Daha üst medreselere gidemeyip de, sıbyan okullarına eğitmen olacaklarınızın aklında bulunsun. Burda alacağı eğitime yaraşır öğrencileri hocalarınızın yaptığı gibi yollamayı unutmasınlar. Böylelikle aranızdan ayıklanıp gidenler, ülkemize gerçek bilginler olarak yararlı olabilir. Şimdi, dersimize başlayabiliriz.

Söz sağnağının altında sıırıslıkam kıpırdanlı öğrenciler. Hoca'nın yutkunması, onların kıpırtısının sürdüyü... Kıpırtı duruluncaya bekledi. Susku yeniren egemen olunca;

— Şöyle bir tanım yaparak başlayacağız. Önemli olan kitlenin doğruyu bulmasıdır. Doğruyu göstermek de sizin göreviniz olacaktır. Ama, doğru nedir? İşte sorunun özüne girmeden anlatacağımız tanım, bunu açıklayacaktır. Tusi'den naklederler ki, Musa Aleyhisselâm bir gün Hira'ya, buyrultu almaya varır.

Dağa tırmanmaktayken vorulur. Bir koca kayanın gölgesine oturarak, dinlenmeye başlar. Bîrden bir takım seslerle irkilir. Bakınır. Kayanın gölgesinin bit-tiği yerde devinen bir başka gölge vardır. O zaman seslere dikkat kesilir. Tüm dikkatine karşın, tanrı sözcüğünden ötesini çıkaramaz. Yerinden kalkar. Kayayı dolanır. Alabildiğine uzanan bir otlakla karşılaşır. Otlakta, ağaçlar pınarlar vardır. Yeşillik, renk renk çiçeklerin bezenmesiyle alabildiğine bir serinlik bulunabilecek yerler vardır. Oysa kepeneğini çomağının korkuluğuna sakmış bir çoban, güneşin kızıl alazında cayır cayır yanmakta olan bir kayanın üstünde tapınmaktadır. Şaşırır. Bakınır. Koyunları kendi kendilerine hiç değilmeden, bir aykırı davranışta bulunup otlamaktadırlar. Sokulur... Soku-landa, tapınmanın sözcüklerini ayırır. Çoban; Söyle Tanrım, - demektedir. Yağ mı, bal mı, şal mı istersin, söyle hemen vereyim! - Suhtelerin kıkırdamalarına aldırmaz bir süre. - Evet! Böyle dedikten sonra kapaklanmakta, yeniden doğrularak; - Söyle Tanrım, - demektedir. - Et mi, süt mü, yün mü istersin, söyle hemen vereyim... Ve dahi kapaklanmasının ardından, - Söyle Tanrım!.. Ten mi, can mı, kan mı istersin, söyle hemen vereyim!.. Diye hıçkırılmaktadır. Musa hazretî aleyhisselâm da, gülme-ye durur. Ama, sizin gibi dışından değil. İçinden... Yine de tutar kendini. Bekler ki, çoban namazını bitirsin. Oysa çoban, kendi coşkusunun derinliğinde zamanı yitirmiştir. Tanrısıyla konuşmaya varacak olan peygamber hazretleri sonunda dayanamaz... - Çoban! - der. - Hele azbiraz bak!.. Çoban yanında birinin durduğunu sezerek irkilir. Namazını keser... Yaklaşır... Hoşlayıp, konuklamaya davranırken, Musa atılır; İnandığın, yüce tanrı, kıldığın namaz ise

yanlıştır!.. Çoban her bir şeyi unuttur. Musa'nın ellerine yapışır. - Söyle yolcu, - der. - Doğrusunu bilmekte misin? - Peygamber hazretleri kendini bildirmeden gülümser; - Öğretilmişti, - yanıtı, çobanın ellerine daha da yapışmasına neden olur. - Öyleyse sana öğretildiği gibi bana da öğret... Çünkü tanrıma en doğrusuyla tapınmak dilerim. - Gözlerini öğrencilerin coşkulu kıpırtısızlığında gezdirdi. Öykünün çekiciliğine kapıldıklarından güven duyunca, sürdürdü; - Karşılıklı diz çökerler. Ve dahi Musa Aleyhis-selâm, tapınmanın kurallarını bir bir anlatır. Her söylediğini içercesine dinler çoban. Dudaklarını kıpırtarak yineler duaları. Büyük bir coşkuyla yerinden doğrulur. Sevinçle kızgın kayanın ucuna yönelir. Musa tanrıya bir kul kazandırmaktan hoşnut Hira'ya tırmanır. İçi dingin, bilinci zengin mağaranın loşluğuna girer. Diz çöker. Geldiğini belirtecek dualarını okuduktan sonra bekler... Uzun uzun beklemesine kalmadan, derinlerden tanrının sesi duyulur; - Ya Musa!.. Hata ettin!.. - Hatasının bağışlanması için yerlere kapanır. Ağlar. Sızlar... Haykırır!.. Ses bir dahi duyulmaz... Yaralı, umutsuz, düşünceli mağaradan çıkar. Gözlerinden inci taneleri örneği yaşlar dökerek, hatasını bulmaya uğraşır. Düşünür!.. Bulamaz... Taşınır, anlayamaz... Hem ağlar, hem yürüye yürüye Kızıldeniz'i geçmeye başlar. Yaşamının her anını gözlerinin önünden geçirerek, yanlısını bulmaya uğraştığından, çevresine bakınmaksızın ilerler. Her adımda suyun ancak dizlerine çıktığını bile sezinlememektedir. Birden ardından ulaşan bir sesin ürpertiyle durur. Bakar ki, az önce tapınmanın kurallarını öğrettiği çoban, ayakları suya değmeden, uçarcasına gelmekte, gelirken de; - Ya Musa!.. Dur!.. Bellettiklerini unuttun. bu yüzden tapınmam yarım

keldi! Dur ki anlatasın!.. - Diye bağırılmaktadır. Musa birden yanışını anlar. Bir yandan seyirtir denizin üstünde. Bir yandan çobana; - Bildiğin gibi kıl namazını, bildiğin gibi! - Diye seslenir... Çoban duraklayıp döndüğü anda da, kendi ayaklarının da ıslanmadığını ayırır. İşte suhtelerim! Tanımımız bu!.. Çoban gerçekte doğrudu mu, yanlışta mı? İşler birden çapraşivermekte değil mi? Kurallara bakacak olursak yanlışta!.. Öze bakacak olursak doğrudaydı! Neden dersiniz aslolan ibadettir .. İbadetin biçimi değil... İşte bizim ödevimiz burda ortaya çıkmakta. Değerlendirmelerimizde, işin biçimine değil, özüne bakmaya zorunluyuz. Özünü baktığımızda da ilk düşüneceğimiz şey açık. Tanrı'nın ne duaya, ne ödüle ihtiyacı vardır. Alan da, veren de, vareden, bağışlayan da kendisidir. Böyle olanda, ihtiyaçtan arıktır. Arığa sunu, kişinin kendini aldatmasından öte olabilir mi? Olamaz... Olurlanmak, yanıştır. Yanlış iş yapmak de, peygamber bile olsa, kula özgüdür. Öyleyse sununun biçimine değil, özüne bakmak gereklidir. Öze bakıldığında da, nitelik önem kazanır. Biz, kul olarak, iyiniyetimizden öte ne sunabiliriz ki!.. Neyle doyurabiliriz ki, ihtiyacı olmayanı? Öyleyse, kurallar gereği yapılan, kendimiz içindir. Kendimizin iyiliği için. Açıkçası, düzenin düzenli bir biçimde yürümesi için. Tapınma düzeninin de, belirgin, kesin ve herkes için eşit olması gereğinden yola çıkılmıştır. Böyle olanda, biri öze değgin olarak kuralı çiğniyorsa, değgin olduğu öz araştırılmalı. İşte örneğimiz. Çoban. Tapınmak için bir şey verilmek gereğine inanmış. Tapınması baştan sona yanlış. Ama verdikleri, ancak verebilecekleri. İlk bakışta böyle. Özüne indiğimizde!.. O tanrının kulluğunu öylesine yapışmış ki, verebileceklerinin tümünü vermeye ha-

zir. Sütten yüne, etten, kana herşeyi vermeye hazır. Yeter ki, tanrının isteğini yerine getirebilsin. İşte size öz... Yüce istemin yerine getirilmesi!.. Öykünün ana özü. Orda, kurallar ikincil niteliktedir. Niceldir daha kesin belirtmek gerekirse. Bize gerekli olansa, tanrı bilimi okuduğumuza göre, tanrıya gerekli olan-
dır. Niteldir!.. Ve niteliğine baktığımız zaman, çoban doğrudur. Uzun bir inanmışlık ve eğitim süreci isteyen kuralları, bir vakitlik duraksamada öğretmeye kalkışan koca peygamber ise, yanlışta. Kanıt!.. Tanrının kendi ağzıyla verdiği tanıt... Hata is'eyen, peygamberdir. Onun için sevgili suhteler, şindilik bur-
da yetinelim. Gerekirse yeniden döneriz konumuzun derinliğine. Vo dahi enine boyuna inceleriz, doğru nedir, yanlış nedir. Ve dahi kural nedir, kural nedir. İnceler, bir sonuca varabilirsek, dersimizi bitirmiş oluruz. Şimdi sürdürelim dersek, biz de Musa Aley-hisselâm'ın düştüğü hataya düşer, doğruyla yanlışın karıştırılmasına, en azından bazı unutmalarla, doğrunun da işlenmesine engel oluruz. Varın, din-
lenin!.. - deyip sözünü kesti.

Bir süre daha soluksuz, kıpırtısız hocalarının ağzına baktılar. Bilinçlerinde bulanık bir doğru ve yanlış kavramı dalgalanmaya başladı. Sözleri bulanıklığın üstünde geziniyor. Her biri bir yere oturamadığından, bir türlü kendilerini toparlayamıyorlardı.

Arka saflar, sözcüklerin anlamını yeni kavıyor-muşcasına çözüldü. Kısa, kilim üstünde tıptırsız adımlarla kapıya yöneldiler. Gaybi kapıdan çıkarken, bir kez daha dönüp baktı Başmüderriise! Yüreğinin derinlerinde beliren beğeni gözlerinde yaş haline geldi. Onca camide, onca vaaz ve hutbe dinlemiştir. Hiç birinde böyle bir derse rastlamamış olmanın coşkusuyla iki yanına bakındı. Davut hücrelerinin

önünde, kollarını sıvıyordu. Seyirtti. Kolundan yakaladı. Yüzünün allak bllaklığı, bedeninin çarpılmış ürpertisine aldırmadan sarstı onu;

— Düşümde görsem böylesi bir ders, inanmazdım.

— İrfan Hoca efendimiz, pek bir güzel ders anlatır.

— Anlatmıyor. İnsanın belleğine çakıyor ildaşım, - dedi. - Ezberledim sanıyordum. Bir düşüneyim, dedim. Salt öykünün aklımda kaldığını görende daha bir şaşırdım.

— Yineler anlatılan. İki yıl okuyacaksın soyutlamayı. Ne var ki, hocamız gerçekten belletir. Her sözcük bir daha çıkmayacağına çakılır aklına. Benim öyle oldu. Senin de olacağına kuşum yok. Üstelik sen geldiğinde, benim geldiğimden ilerdesin.

— Yok. Sen özümlemişsin Hoca efendimizin anlattıklarını. Ben daha, neresinden başlayacağımı bile bilememekteyim.

— Dur bire Çömlekoğlu, - dedi alayla Davut. - Acelen nedir. Daha bız ilk ders. Namazdan sonra öteki hocalarımızın rahlesi önüne diz çökeceksin. Yeni yeni bilgiler edineceksin. Birbiriyle karşılaştıracak, bütünlenen yerlerini özümleyecek, aykırı yerlerini ya atacaksın kolayına kaçarsan, ya da araştıracağını neden aykırı diye... Yoiumuz ırak, ayağımız kıvrak, buyurmuş otalarımızdan biri. Dur... Böyle giderse, sana ders yetiştirmekte güçlük çekecek hocalarımız.

— Alayın sırası değil, - dedi gücenerek Gaybi. - Demekteyim ki, bana yardım edeceksin. Belleteceksin anlatılanı. Maden: sen bilmektesin.

— Alayın hem sırası, hem yeri, hafız mollam, - dedi Davut. - Böyle yürüyende, bizim iki yılda var-

diğımız yere sen hemencik ulaşp, bizi geçeceksin. Oysa, kuralı vardır her şeyin. Bu yolu iki yılda yürüyeceksin. Tez gidersen, döne döne okumaktan usanır, uz gidersen, yazıda yolda kalırsın. Kural nice gösterdiyse, onca varıp, menziline ulaşacaksın ki, tadı çıksın. Ağır ol!..

— Ama hocamız buyurdu ki, kurala değil, öze bakacaksınız.

— Bakacaksınız elbet. Önünüze çözümlenmesi gereken bir sorun geldiğinde. Oysa burda sorun yok. Yirmilik medresede iki yıl okunacaktır buyurmuş yasa! Buyuranda, iki yıl okuyacaksın. Sonra otuzluya gideceksin. Kitaplar biraz daha ağırlaşacak, çeşitlenecek dersler. İki yıl da orda okuyacaksın. Ordan kırklıya vardığında, üç yılı gözden çıkaracaksın. Ve dahi gayri, yirmilide, otuzluda açıklamasını, notlamasını, özetlemesini okuduğun kitapların, asıllarını ezberlemeye başlayacaksın. Ordan el-liliğe!..

— Biz alay etme diye yakarmaktayız, Davut ağımız, alayın temelinde oturmakta ki!..

— Eh, n'apaydık molla bozuntusu!.. İki yılda edindiğimiz bilgiyi, ananın içli yufkası gibi dürüm edip, ağzına mı tıkıverseydik. Olası mı? Bilgin adayısın bu kapıdan girdiğinden bu yana. Bilim sabır üstüne kuruludur, buyurur hocamız her zaman. Bıkmadan, usanmadan bir doğrunun bin biçimini araştırarak, bulacaksın. Oysa sen ezber alışkanlığını sürdürüyorsun. Hey gidi Hüsmen Baba!.. Kolay, zordur, demişti. Gerçekten çok zor!.. Bu iş ezberle olmaz ki molam. Sıbyan okurunda ezber gereklidir. Bilimde düşünmek. Benden bu kadar. Neden dersin ötesini ben de ötede öğreneceğimden. Bunca medrese çürüteceğime, Hüsmen Baba'nın eteğinde talip ol-

saydım, sanırım daha kısa zamanda, daha çok şey öğrenecektim. Çünkü, babanın dedikleri, ezberlemesi de, ezberletmesi de kolay sözlerdi. Üstelik doğru. Akılcı ve dahi yarayışlı!.. Ne var ki, mollalığa ant vermişiz bir kez. Mollalıkta sürdüreceğiz, gidebildiğimizce.

— Demek beklenecek!..

— Beklenecek ki, yürü geç denilene dek!..

— İyi! Biz de ildaşımızdan yaraya merhem ummuştuk.

— Bizdeki merhem senin yarayı iyileştirse, sakınanın gözü çıksın. Yetmeyeceğini bildiğimizden, bilgisine sarmak isteriz. Bilgisisi de İrfan Hoca efendimizdir. Var eteğine yapış. Eşitliği bozmak diliyorsa, latandan tutup uçuruversin!.. seni.

— Uçurulmak istemedim ki ben. Yardım istedim. Anlamadığımı anlayabilmek amacıyla.

— İşin ardına böyle düşmekteysen, yakında anlamadığın kalmayacak demek istemekteyimi Gaybi çelebi.

— Ağalarımız desteğini çekip, salt alaya oturanda, biz hiç bir şey yapabilemeyiz.

— Ağalarının öğretecek değil, öğrenecek şeyi varsa neylesinler bire molla. Dur hele. Bir hafta geçsin. Fısıll fısıll okumakların, bir iyice artsın, sende çekeceğimiz var. Nerden aldık hücremize bu deli Lâdikli'yi!.. Bize de uykuyu haram etmezse! Hadi bizi bırak. Yakında sınavlara girip, oluru alarak, paçayı kurtaracağız. Ne var ki, eski hücredaşlarımıza yazık olacak. Bize tan edecekler. Başımıza bu mollayı nerden sardı diye. Durul bakalım Gaybi! Kendine gel azbiraz. Toparlan, ağırl ol ki, molla desinler. Böyle kapıp koyuverdin mi, tez zamanda benzin sararıp, gözlerin kızarmaya durur, sen seni yi-

tirirsin ki, gayri kimse durduramayn. Hadi bakalım, abdest tazeleyeceksen seyirt şadırvana. Camiye gitsiye ezan okunur!

Birden toparlandı Gaybi. Abdestinin durup durmadığını çoktan unuttuğundan, kollarını sıvadı. Davut'la birlikte şadırvana yöneldi.

Yemekhanenin kilimleri üstünde, onluk sinilerin çevresine toplandılar. Sinibaşı, ocaktan getirdiği ekmeği, kaşıkları, testiyle, kalaylı tası sininin üstüne koydu. Gaybi, testiyle tası yanına aldı. Kaşıkları dağıttı, sinibaşı yeniden ocağa yönelirken. Sonra el ettiğini görerek yerinden doğruldu. Ocağın başına vardıklarında, aşçı elindeki imaret kepçesiyle, yavvan, geniş karınlı, basık, karavanaları doldurmaktaydı. Yemeğin yağı hep üstünde durduğundan her kepçede kazanı karıştırıyor. Her karavanaya onar kepçe et koyup, sulandırıyordu.

Sinicibaşı, bakır karavananın pirinç kulplarından yakaladı.

— Ben ekmeği az aldım. Dilinmemiştı. Biraz daha al, - dedi.

Gaybi, biraz daha ekmek aldı. Kırşehir'li Hüsam eti bıraktıktan sonra, yeniden ocağa döndü. Aşçı;

— Pilâvla zerde sonra. Soğumasın, - deyince, dönmesini bekleyen sinidaşlarının arasına diz çöktü.

O da tamamlanınca, kaşıklar büyük bir iştahla uzandı karavanaya. Parmaklar, böldükleri lokmaları, suyuna banarak, kaşıklar bingildamış et topaklarından kopardıklarını yüklenerek, durmaksızın ağızlara gidip geliyordu. Yemekhanenin tavanında, sürekli bir şapırtının, parmak yalama şıkırtısının yoğunlaşma-

si, herkesin aynı coşkuyla yemeğe saldırdığının kanıtıydı. Rüstem efendi, aşocağının yanında, sırtını kapı pervazına dayamıştı. Başı omuzunun üstüne düşmüş, sanki kubbeye çarpan ağız ve parmak şakırtısından, sofradakilerin iştah derecesini ölçercesine dinliyordu. Sonunda, kendinden ve aşçısından hoşnut, ocağa girdi.

— Suhtelerimiz yemeğimizi beğendiler, - dedi.
- Eline sağlık aşçıbaşı.

— Duanız bereketiyle, yemeklerimiz güzel pişmektedir efendimiz.

— Duamızın ocakta yararı olmaz aşçıbaşı... Vakfın geliri bereketiyle demek gerek. Etini, yağını bolca kodun mu, hep ağız ve parmak şakırtısı dinlersin. Azca kodun mu, ne dinleyeceğini şimdiden söyleyeyim. Beddua!..

— Efendimiz bol verende!..

— Dileyelim ki, kilere bol girsin. Vermek değil, derlemek önemli.

— Siz diledikten ötel!..

Sinibaşı, diz dize çöreklenmiş öteki dokuz kişinin atıştırmalarına baktı bir an. Sırasını savuncaya ötekilerden az yiyeceğini biliyordu. Bir an önce pilâvla zerdeyi yetiştirebilmesi için, karavananın sonunu beklemeden seyirtmesi gerekiyordu. Kaptı önlerinden. Ocağa vardığında kendinden önce birkaç kişinin geldiğini gördü. Öndekilerin pilâv almasını bekledi. Karavanayı uzatmasıyla, onluk kevgirin, tane tane ayrıışmış bulgurla doldururvermesi bir oldu. Üstüne bir koca kepçe de zerde yerleştirilince, diliyle dudaklarını yaladı. Dönerken, nazlı nazlı kimildayıp, titredi zerde. Aldırmadı. Seyirip ortaya yerleştirdi. O kaşığını alıncaya, diş diş eksilmeye başladı pilâv.

Gaybî, yarına sıra beklediğinden, sınıbaşının yardımcısı idi. Çağrıldığında koşacak, noksanı tamamlayacaktı. Su isteyenlere durmaksızın su yetiştirerek, gereğince yiyememe kaygısından, kiminin dediğini duymazlığa vurarak karnını doyurdu. Tezden siniyi kucakladı. Aşocağının ardındaki bölmeyi bulaşikhane yapmıştı müteveli. Önceleri sırayla öğrencilerin arasından seçilenler bulaşığı yıkayıp, karavanayı hazırlarken, şimdi buna gerek kalmamıştı.

Öğrencilerin, Temiz Baba dedikleri bir ihtiyar, kendi kendini bulaşık yıkayıp, aşçı yardımcılığına atamıştı. Bir karın tokluğuna bu işi yaptığından müteveli de sesini çıkarmıyordu. Hatta zamanla, imaretin ayrılmaz parçalarından biri haline gelmişti Temiz Baba...

Her öğrenci, kendince bir öykü yapıştırmıştı üstüne. Giderek öyküler birbirine karışmış, içinden çıkılmaz bir masal kişisi olarak tüm öğrencilerin saygısını kazanmıştı. Kimine göre bir eski müderris... Kimine göre emekli paşa... Kimine göre de ermişlerden biriydi Temiz Baba!.. Sonunda tümü birden olup çıkmıştı. Kendini, bir vakfa vakfedecek ölçüde alçak gönüllü olması, önceki yaşamı konusundaki her türlü yüceliği hakettiriyordu. Müteveli öyküler masal biçimine dönüşünceye değin, Temiz Baba'nın kimliğini öğrenmeye uğraşmıştı. Her soruşturmada, tek yanıt almaktan sonunda bıktı...

— Bunlar bilim öğreniyorlar efendi!.. Bilim için çok zaman gerek. Boğaz derdi ise, zamanın büyük bölümünü çalmakta. Düşündüm ki, onların yitirecekleri zamanı ben kazanayım. Bunca ömür sürdürdüm. İyi yaşadım, kötü yaşadım. Şimdi kecalığımda bağışlanması gereken bir şey varsa, temizlemeyi dedim. Temizlemek, temizlik işleriyle olur. Kadın ol-

nam, hücreleri düzenler, çamaşırlarını yıkardım. Bilmediğime göre, mutfığa kapıldım. Suçsa bulunmam, yasaksa eğer, bir şey demem. Çıkar giderim. Değilse, bırakın temizliğimi yapayım!..

Sonunda, naib Rüstem efendiyle, Temiz Baba, bir de Başmüderris İrfan Hoca üçlüsü değişmez demirbaşlar olarak bir alışkanlık oluşturdular. Öğrenciler de sebze ayıklamak, bulaşık yıkamak gibi işlerden kurtulduklarından Temiz Baba için akıllarına esen her türlü yüceliği yakıştırmakta yarıştılar.

O yüzden, karınları doyar doymaz sinileri Temiz Baba'nın yanına yığıldılar. Her birine sevecen gülücüklerle baktı. Üst üste yığılan sinilerle, karavanalara bir göz attı. Sinisini bırakmak üzere olan Gaybi'ye;

— Çelebi molla, - dedi. - İkindiden sonra dersin var mı?

— İkindiye ders yok Baba! Buyur!..

— Öğlen kamet okırken dinledim seni. Sesin pek güzel. Ceddime bir yasin okur musun?

— On yasin okurum Temiz Baba!.. Yeter ki istel!

— Yok on okuma. Bir yeter... Dilemekteysen dokuzunu da, yasinsiz kalanlara oku ki, sevabı hem sana yazılsın, hem bana.

— Olur. Okurum!.. Yatsıdan sonra başlar, bitiririm.

— Tanrı bilgini artırsın çelebi. Dileğin yerine gelsin.

— Sağol!.. Ermişin duası her zaman geçerlidir Baba!.. Sağol!

— Duamız geçerli olsa, kendimiz yakarırdık. Sizin gibi bilgin adaylarından dilenmekteyiz ki, sevabı tam ola!..

— Bize bu iyiliği de etmekteyseniz, sevincimiz artar.

— İyilik etmek elimizde değildir ki!.. Biz insanız mollam. Ancak kötülük edebiliriz. Ya rızkını çiğneriz bir canlının, ya canını yakarız bilmeden de olsa. O yüzden de, yapabildiğimiz kötülüktür ki, azaltabildiğimize seviniriz.

— Bunca yıldır, bunca öğrencinin duasını almış kişi, kötü olamaz babam. Kötüyse bile düşündüğünce temizlenmiştir.

— Umudumuz bu mollam. Dileğimiz, sevincimiz bu. Bir dua ediveren olursa, yeter.

— Dua edeniniz çok. Sizden hoşnuz. Tasalanmayın.

— Tasalanmamak elde mi? Siz hoşnutsunuz. Ama tanrı!.. Bakalım o hoşnut mu?

— İnsanın hoşnut olduğundan tanrı da hoşnuttur Babam. Hocalarımızın buyurduğuna göre topluluğu mutlu kılan, mutluluğu hakedermiş. Tanrı da dinleri mutluluk olsun diye gönderdiğine göre, sen din erisin. Ve dahi iyilik etmekte, kötülük değil.

— Böyle düşündüğünüze sevindim. Doğrusu öyle olduğuna bir inanabilsem, içim rahat olurdu.

— Kimse adına, hele tanrı adına yanıt veremem sorunuza Baba, - dedi Gaybi, büyümüş büyümüş. - Ama, kendi adıma derim ki, hoşnutluğumuz sonsuzdur. Bizim tanıklığınız yetmekteyse eğer, dilediğiniz zaman çağırın, yermeye antlıyız.

— Sağol, - dedi Baba. - Sağol...

Baba'nın yanından çıkarken kendi ettiği sözlerden ürktü Gaybi. Bunca kısa zamanda bunca sözleri edebilir duruma gelmesinden kıvandı. Yanına sokulan Davut'un gözlerine övünçle baktı. Davut, hücredaşının kasınmasını süzdü uzun boylu;

— Ne o ildaşım, - diye kışkırttı. - Görmekteyim ki, kendinden pek hoşnut bir kabarma içindesin. Sevindirici bir haber alıyorsan, öğrenelim.

— Bilmem, - diye kösüverdi kuşkuyla Gaybi. - Sen benden iyi değertendirirsin. Temiz Baba, ced-dine yasin okumamı istedi.

— Sahi mi? Sahiden istedi mi bunu?

— İstedi!..

— Umarım olmazlanmadın?

— Olmazlanmak mümkün mü ağam!.. Temiz Baba bir şey isteyende, yadsımak olası mı?

— Hah, iyi öyleyse!.. Belki bilmemektesin. Bilmemekte de bağışlanırsın. Anlatmadık. Olmadık şeyleri söyledik de sana, bunu demedik bir türlü. Kendiliğinden bulup çıkarman da iyi olmuş aslını ararsan Belki anlatsak, istemezdi!.. Her neyse, derler ki, şimdiye bir kişiden istemiş aynı şeyi Temiz Baba!.. Bunca yıllık hizmeti süresinde ancak bir kişiden dilekte bulunmuş. O kişi de, çoktan kadılık postuna oturdu, denilmekte. Desene önün aydınlandı ildaşım!.. Tezden ya müderris, ya kadı postuna oturur isen, bizi de unutmayasın.

— Sen benim can bir yoldaşımsın ağa!.. - Dedi sırtarak Gaybi. - Bir gün bir posta oturursam, billesin ki, yarısı senindir.

— Post kolay paylaşılmaz bildiğimiz Gaybi Mol-la!.. Neden dersen ortak istemezmiş. Fıkıh hocamız Sabit efendi, sık sık bunu yineler. Hatta bir öyküyle de pekleştirir. Reşidüddin Cami-üt Tarih'inde anlatmış ki; Kölemenlerin hemen ardından bizcileyin sünni olan Selçuklu devleti, kendine yarar adam yetiştirilsin için, okullar açmış. Ancak bilmektesin, İran bastan sona kızılbaş kestiğinden, o okullara öğretmen yetiştirmek olası değil. Bunun üzerine, ha-

life koruyucusuna yardım olsun için, Nişabur oku-
luna Muvaffak hoca efendimizi yollamış. Tam bu
sırada okula başlayan üç genç insan, pek sıkı fıkı
dost olmuşlar. Aynı hücrede kalır, aynı hocadan
okur, aynı düşünceleri paylaşırlarmış... Bu birlik gi-
derek, yoldaşlıklarını karındaşıklıktan öteye götürmüş.
Bir gün oturmaktalarken, kimin aklına geldiği bilin-
memekte... Biri ortaya bir fikir atmış... demiş ki,
biz böylesi bir okumayı başarıyla sürdürebilen pek
az insandan üçüyüz... Yarın öteki gün, her birimiz,
büyük bir ödev alabilir. İlk kim yükselirse, postunu
ötekilerle paylaşacağına yemin etsin... Sabit hoca
efendimiz, burda sözünü keserekten, böyle şeytan
önerileri ancak birinden gelebilir, diyerekten mera-
kımızı bir iyice kabarttıktan sonra, sürdürdü... Üçü
birden ant verip, kabullenmişler... Ve öneride bulu-
nanın varsayımı gerçekleşmiş. İçlerinden biri, ger-
çekten devletin en yüce katlarından birine ulaşmış.
Asıl öneride bulunan daha ortaya çıkmadan, öteki
yoldaşına, buyur ki hakkını alasin, demiş. Demiş ya,
o kendince, devlet ödevinden önemli saydığı işler
yapmaya koyulduğundan istememiş. Öteki yoldaşları
ise saraya varıp, devletlinin kapısına dayananda, sö-
zümüz üzre, paylaşmamız gerek. Ancak, bu konuda
karar verme yetkisinin sahibine varalım. Anlatalım.
Post paylaşılmaz ise bırakalım, sen otur, demiş.
Varmışlar. Postun asıl sahibi, paylaşılanın müm-
künsüz, bırakmanın olasızlığına karar vermiş. Ver-
miş ya, eski yoldaş hakana kızacağına vezire küs-
müş. İlkın gurbete düşmüş. Ardından devleti ele ge-
çirmek için, kendi yoldaşını öldürtmüş... O yüzden,
sen sen ol, post üstüne ortaklık sözü verme.

— Öyküyü anladık. Vermeyiz bundan öte. Pos-
tun asıl sahibi vermezlenince, boyunlar kıldan ince

olmalı anlattığına göre. Olmalı ya, bu güzel öykünün kişileri adsız mı, doğup ölmüşler? Yoksa doğmaca bir örnek olarak anlattığından mı, ad vermedi hoca efendimiz?

— Yok!.. Tersine!.. Her biri öyle birer ad bırakmış ki, beğen beğendiğini seç!.. Üç kişinin biri, Siyasetname ve dahi kitabının adı gibi usta bir siyasetin sahibi olan Selçuklu büyük veziri Nizamülmülk efendimiz... Biri dahi gerek uzaybilimin, gerek matematiğin ve gerekse şiirin büyük ustalarından Hayyam... Üçüncüsü de şeytanın yeryüzündeki temsilcisi ve dahi tanrıya ortaklık edip, haşhaş kabağından cennet düşü çıkarılan Hasan Sabbah!.. Beğen beğendiğini al... Düzenci mi istersin, yapıcı mı, yıkıcı mı? Üçü aynı kentten, aynı zamanda, aynı öğretmenin yetiştirmesi! Düşün ki, neler olmakta... Bir söz, nasıl sonuçlanmakta!

— Haklısın! Bağışla! Doğruda, güzelde ve aykırıda üç dev ki, onlar bir sözü yerine getiremedikten sonra, bizim gibi çömez parçalarının hürp diye düşse dalması yanlış. Ne var ki, sen hem bunu bilmekte, hem de bana koşul sürmekte olanda, bana da dilediğini vermek düşer... Neden dersen, ben bir yere tırmanabilmekte isem, bunda asıl emek sahibi olan sensin. Hüsmen Baba'yı anlatmasaydın bana, çoktan kaçıp gitmiştim burdan. Temiz Baba'nın iş istediğinin baht kazandığını diyen sensin. Madem bir baht kazanılmakta, bunu kazandıranın da payı ödenmeli diye düşündüm.

— Burda herkes gurbetçi, herkes yanık. herkes zaman içre kaçmaya dönüktür ildaşım. Öyle olanda, kimse kimseye gerektiğinde yardım edememekte. Bana sorarsan, kendi korkumuzdur kaçacağı durdurma isteği. Biri döner giderse, biz de gideriz diye

etkilemekteyiz belki. Ve dahi, böylelikle birbirimize tutunmaktayız yüksünmeden. Öyle olanda da bana hiç bir borcun yoktur. Üstelik ödemeye hazır olduğundan silinmiştir tüm borcun. Ama, Temiz Baba'ninkini unutmayasın. Öyle bir ermişten baht almak kolay olmasa gerek. Bence hemen bir araya sıkıştır ki, yüzü gülsün babamızın. Bunca hizmetimizin karşılığı, arada bir yasin istemişse, cediti nur içinde yatsın.

— Ben de senin gibi düşünmekteyim. İkindiden sonra ders yok. Yarın da! Hemen yerine getireceğim Baba'nın isteğini ki, yarına bile borçlu kalmayı istemem.

— Çok da bir iyi edersin. Bakarsın sınamaktadır seni ermiş. Gönlünü hoşnut edemedin mi, yakıdır Tanrı'ya. Ve dahi o da kapatır ki bahtını kara yazı gibi, nice bir debelensen, silemeyesin.

— Tasan olmasın. Senin ki yol göstermektesin. Gözü kapalı yürümek boynumun borcu olur. Demem o değil. Sen söyle bakalım, sonunda karar verildi mi? İrfan Hoca efendimiz, nereye gitmeni uygun bulmakta?

— Bize en uygunu Bursa Gökdere Medresesi denildi. Bilmektesin otuzlu medrese az... Buraya en yakını da, Gökdere!.. Yakın uzak baktığımız yok. Asıl önemlisi, Gökdere Müderrisi Hasan Çelebi Hoca efendimiz, Başmüderrisimizin yetiştirmelerindenmiş. Bu yüzden, okumaya yeterli gördüklerini, eski öğrencisine yollamakta ki, gözü arkalarında kalmayalı..

— Demek ki, yılımız yettiğinde, biz de ardından geleceğiz. Orda yine kavuşuruz. Yolculuk ne zaman?

— Bir iskeleye varacağım. Gemi varsa, Akça-

şar'a değin denizden, oradan öteye kervan bulup, karadan gitmeyi kurarım. Böylelikle çok zaman kazanmak olası. Hem de yorgunluğu az. Kış bastırmadan varmaklığım gerekmekte. Yoksa, dersler iyice ilerlemiş olurmuş. Davranmadım mı önümüzdeki günlerde, ister istemez çarığımızı bağlayıp, Kastamonu üstünden Çerkeş yoluna düşermişim. Orayı aşanda da, Bolu'ya varmışım!.. Ordan ötesi, Göl-pazarı, Bursa denilmekte. Azbiraz azık, azbiraz çarık!.. Vardık gitti. Orda da sultan imaretlerinden birine kapağı atarsak!.. Hangisi olursa olsun. En iyisi Sultan Gazi imaretiymiş derler. Ama, sultan imaretlerinin tümünün geliri pek bol imiş. Bayezid Han iki imaret bırakmış. Hüdevendigâr'la, Çelebi Mehmet Sultan ve Emir Sultan da birer tane!.. Eh, birinden birine yetişiriz niceyse! Neden dersen, bunların her biri bizim Pervane Vezir'in imaretinin on katı büyüklüğündeymiş. Bilenlerin anlattığına göre, hücrelerini saymaya hesabı yetmemekteymiş pek çok suhtenin. Öylesine büyük, öylesine çok adam almaktaymış. Bizi yoksun kılacak değiller a!.. Biri olmadı, birinde buluruz bir yer. Bulanda da, gelecek yoldaşlarımız için yer boşaltması bizden.

— Önden giden olmadı mı? Gidenlerden bir haber gelmedi mi?

— E, biz bunca bilgiyi nerden edindik. Varıp da, yaz sıcağında köyüne dönmek tutkusuyla Sinop'tan geçenlerden değil mi? Ama, bakarsın daha yakında otuzlu bir medrese bulunur da, oraya gideriz umuduyla susup bekledik. Ne zaman ki, iş kesinleşti ve yazımız Çelebi Hoca efendimize yazılıp mühürlendi, biz de bildiğimizi ayan ederiz. Hadi... Önce ikindimizi kılalım. Sonra sen borcunu öde. Dilersen iskeleye varıp, Rum kayıkçılara soralım, Akçaşar üstüne gemi var mıdır?

— Dilerim. Hatta seni geciktirmek yersiz. Yaşını yatsıdan sonra okurum. Hemen gidelim.

— Olmaz. Temiz Baba gücenir bakarsın. Ben niceyse aldırımam. Madem iskeleye değin gelecek sin benimle, ötesi hesaplanmaz.

— Yok yok!.. Önce gidip soralım!..

— Şimdi burada yarış mı tutacağız. Gereksiz molla Gaybi!.. Akşam ezanına yetişiriz. Yetişende, aceleye gerek yok. Hemen bir tekne var ise diye düşünme. Akşam karanlığında, suda olan tekne koya sığınmakta. Sabahın hayrına inanır gemiciler. İnandıklarından, geceye yelken açmayı sevmezler tasalanma. Biz kıyı bebesi değilsek de, Sinop çok şey öğretti. Hadi şimdi yüreğinden tasayı sil de, abdestini tazele. Namaza da geç kalmayalım çekişeceğiz diye. Çünkü niceyse ikrarımız, namazdan sonraya!..

Cam eriyiğini çubuğun ucuna taktı. Isı derin bir soluk gibi kamışın içine ağıdı. Dudakları kavruldu. Boğazı kurudu. Ciğerleri tutuştu... Üfleyip Eriyik balonlaştı. Kamış, ince parmaklarının arasında dönendi... Uzadı balon... İnceldi... Her nefesle biraz daha biçimlendi.

Göğsü ıslak ıslak ışıladı. Sirtında belli belirsiz bir ürperti dolandı. Bir yanı yanmaktayken, bir yanı donmaktaydı sanki. Alışkanlığından aldırmadı. Parmaklarıyla kavradığı lüleyi, aşçığı indirdi. Camın sertleşmesine komadan mermer tezgâhın üstüne oturttu. Lüleyi hafif bastırarak, kamışı çekip aldı. Hem ağız bükülüp biçimlendi, hem boğaz istediği incelikle belirdi.

Kamışı potaya uzatırken, atölyenin kapısında bir devinme sezinledi. Durakladı O duraklayınca, elindeki balonu üflemekte olan ustası, kapiya baktı. Kamışı hemen Giovanni'ye uzatarak, seyirtti Alberto usta ;

— Kaptan efendimiz bize onur vermekteler ki, bunca zahmeti nasıl karşılayacağımızı bilememekteyiz. Buyursunlar efendimiz Şöyle buyursunlar, - diye eliyle mermer tezgâhın yanındaki eski sandalyeyi gösterdi.

Kaptan, kınalı sakallarını avuçlayarak, Alberto ustanın devinimine bakıyor, sanki durmaksızın söyleyeceklerini aklında evirip çeviriyordu. Sonunda, usta susunca, ürkünç sesiyle, potanın hisiltisi kaynamasını bastırıverdi;

— Sabaha hazır olun!

Alberto ustanın rengi uçu. Ağzını açıp kapadı bir süre. Sonra hafif kamburunu çıkararak ;

— Ama efendimiz, bu olanaksız!

— Öyleyse başka gemiyle anlaşı. Ben de başvuran öteki yolcuları ve yükleri alayım.

— Konuşmamıza göre, bize üç gün önceden haber verecektiniz.

— Verecektik evet! Durumun elverişli olduğunu üç gün önceden öğrenebilirsek. Biz de şimdi öğrendik ki, sabaha yelken açarsak, yolda baskına uğrama olasılığı yok.

— Bir günden bir şey çıkmaz ki efendimiz? Hiç olmazsa, yarın akşama değin izin veriniz. Gördüğünüz üzere, biz sizden haber beklediğimizden, durmaksızın şişe yapmaktayız. Daha potamız bile kaynamakta.

— Herkes kendi işine bakmakta haklı. Biz neyleyelim? Öğrendiğimiz haber, gün geçirmemeyi gerektirmekteyse!

— Her halde gerektirmemektedir? Fakat, durumumuzu görmektesiniz.

— Gelecek safere kalın derseniz. Biz yola çıkacağız. Çünkü güvenilir adamımız demekte ki, Turgut, reislerinin en acımasızlarını tayfa devşirmeye yolluyormuş. Bugün Ege'ye girmeleri beklenmekteymiş. İki günlük bir zamanımız var demektir. Dönüş yollarından çıktık mı, rahat bir yolculuk yapmak olanağı var. Arkalarından gideceğimize göre de, onlar karadayken, biz rotamızı tutarız. Şimdi, siz benim yerime olsanız!..

— Haber doğru mu kaptan efendimiz?

— Doğru! Nassi'den Doj hazretlerine verilmiş. Liman komutanı da, bize söyledi.

— Öyleyse haklısınız. Giovanni, - diye bağırdı potaya doğru. - Ben çıkış izni için gidiyorum. Ocağı söndürdükten sonra, sen de Albertini'ye koş. Hemen yetsin. Şişeleri ambalajlamaya başlayın, - buyruğunu vererek, kaptanı öyle bakar bırakıp, kapıya seyirtti.

Giovanni, kapının ağzındaki küpten kovayı doldurdu. Alaz alaz yanmakta olan kütüklerin üstüne serpiverdi kovadaki suyu. Bir cazırtı koptu ocakta. Duman bastı atelyenin içini. Kaptan kınalı sakalını kaptı. Öksürdü bir iki;

— Ben öteki yolculara da haber vereyim, - diye-
rek çıktı.

Giovanni, bir kova daha serpince, odunlar karardı. Atelyenin içindeki duman kapıya yöneldiğinde, ardı sıra seyirtti. Geçen gondollardan birine el etti. Daha yanaşırken atladı. Gondolcu acelesini anlamışcasına dürtükledi sırtığını.

— Marangoz Albertini Ustaya gideceğiz.

Sözünü bitirirken kanalı aştılar. Albertini'nin atelyesine yanaştılar. Bir el devinimiyle beklemesini buyurarak, kıyıya atladı Giovanni. Atelyeden içeri daldı;

— Albertini usta. Hemen bizim atelyeye gidip, şişeleri ambalajlayacağız!

— Görmemekte misin akşam olmakta? Bundan sonra iş mi olur?

— Ustam, oyalanmayın diye buyurdu.

— Elimizdekini ne yapacağız?

— Sabaha yolcuyuz usta. Bizim de şimdi haberimiz oldu.

— Sabaha mı? Olanaksız bu!.. Yetişmez!..

— Yetiştireceğiz. Yoksa gemi gidecek.

— Ya! Öyleyse davranmak gerek. Hadi, sen

gondol bul. Tahtaları yerleştirelim. Allahtan hazır etmiştim ne olur ne olmaz diye!

— Çok bir iyi etmişsiniz ustam. Gondol kapıda beklemekte.

— Öyleyse durma. Şu tahtalar sizin için. Yükleylim.

Birlikte kesilmiş tahtaları yüklediler. Gondolcu, gereç torbasını yüklenen Albertini usta biner binmez, yeniden cam atelyesinin önüne kürek çekti. Albertini, Giovanni'nin taşımasına bırakarak, ilk bağı açtı. Gereçlerini mermer tezgâhın üstüne sıralayarak, çıkmaya başladı.

Alberto, koltuk altlarından fışkıran tere aldırmaksızın, çala kürek, kanal komutanının konağına yetişti. Komutan, tören giysilerini giymiş, aynada kendini beğeniyle süzmekteydi. Alberto'yu aynada gördü. Eliyle bir selâm vererek;

— İyi akşamlar sinyor Alberto, - dedi.

— İyi akşamlar komutan. Böyle bir zamanda sizi rahatsız etmek istemezdim.

— Görevimiz hizmettir sinyor. Bir isteğiniz mi var?

— Sanırım haberi bilmektesiniz. İskenderun'a gidecek gemi sabahleyin demir alacakmış. Yetişebilirsek, bizi de götürecektir. Ancak, benim de şimdi haberim olduğundan, çıkış izniniz olmazsa, gözcüler zinciri açmazlar.

— Haklısınız. Açmazlar. Onlar meclis üyesi olarak siz kararlaştırdınız bu yasağı.

— Kararlaştırdık. Ama, yasağın uygulanmasını da yüksek buyruğunuza bıraktık. Sanırım gerekli durumlarda, özellikle güvenilir kişilerin mal çıkarması

konusunda bir Venedikli olarak, çıkarlarımızı koruyacak uygulamaları kimse sizin şaşmaz ölçünüzle yapamayacağı için böyle düşünülmüştür. Şimdi gecikmeden izni alırsam, hemen yola çıkmak olası. Habere göre anlaşılmakta ki, esenlikle malımızı aktarmak olacağı da var.

— Haber sağlam yerden sinyor. Kaygılanmayın.

— Oh, siz de doğruladığınıza göre, zamanında kuyumcuya yetişebileceğiz demektir.

— Kuyumcu? Hangi kuyumcu?

— Bilmektesiniz efendimiz. Sizin için güzel bir gümüş kemer hazırlatmaktaydık. Sivas kuyumcuları, kararmayan gümüşten kemerler yapmaktalar. Geçen gidişimizde söyledik. İnce iş olduğundan zaman istediler. Eh, zaman doldu. Bizden önce bir başkası kapmazsa, bu dönüşümüzde sunmak onuruna kavuşacağız!.. Sanırım unutmadınız?

— Ha, sahil!.. Kararmayan gümüşten, elmas tokalı bir kemer demiştiniz değil mi?

— Sivas kuyumcuları, ne yazık ki, tokc takamamaktalar.

— Allah Allah!.. Benim aklımda yanlışı kalmış demek. Olabilir öylesine çok işim var ki? Şimdi de Doj hazretlerinin çağrısına yetişmek zorundayım. Gecikirsem doğru olmaz. İzninizle, -deyip bir iki adım yürüdü.

Alberto, her adımıyla izin umudunun biraz daha uzaklaştığını görerek sarardı. Kapıya yaklaştığında, ardından seyirtti;

— Dönerken Maraş üstünden, ineceğiz efendimiz. Bilirsiniz, Maraş kuyumcuları, elmas işlemekte Felemenklilerle yarışırılar. Hatta, denilir ki, Felemenk ustalarını ordan götürmüştür. Sivaslı bilmemekte.

Ama, Maraşlı, dilerse kış kondurmakta. O yüzden, bir yanlış anlama olacak. Bendeniz, bunu belirtmek istemiştım.

— Tabii!.. Ben de iznınızı hazırlamak için yazıcıma buyruk verecektim. Bir an önce verelim ki izni, gece size zorluk çıkartmasınlar. Çünkü ben, Doj'umuzun çağrısından, başka toplantılara da gideceğim. Tam zamanında geldiniz. Belki bilinmesini istemediğim yerlere de uğrayacağımdan, bulamazdınız.

— Sağolun efendimiz. İzni alır almaz, Albertini'yi yakalayıp, ambalajlatayım şişeleri.

— Sonra da dilediğiniz zaman zincirli açacaklar size!

— Böylelikle, başkalarının bizden önce davranmasını engellediniz efendimiz.

— Bilmektesiniz ki Venedik, ticaret üstünde yücelmektedir. Bizim ödevimiz, ülkemize ve cumhuriyetimize onur kazandıran tüccar ve zenaatkârlarımıza hizmet etmektir. Asıl alışkanması, sağlık ve esenlik dilenmesi gerekenler sizlersiniz, - diyerek yan odaya geçti. Yazıcının başında bekleyerek izni hazırlattı. Sağ elinin işaret parmağındaki kocaman altın yüzüğünü yazılı kâğıdın altına bastı. Uzattı. - Yolunuz açık olsun. Kemer istediğimiz gibi değilse, o ustalarla alış verişini kesin.

— Elbette keserim. Kaygılanmayın. Genellikle verdikleri sözü tutarlar. Üstelik her iki kentte de uzun sürecektir konaklamalarımız söz konusu. Döndüğümüzde, beğenimizin size yaraşır olduğunu isbatlayacağız, - diyerek kâğıdı kaptı. Sekerek indi mermer merdivenleri. Gönçölüne atladı.

Atelyeye döndüğünde, Albertini tezgâhın üstüne sıralandığı kandillerin ışığında, durmaksızın kasa ya-

piyordu. Giovanni'yle birlikte, aylardır' durup dinlenmeden döktükleri şişeleri, saman doldurdukları kasalara yerleştirmeye koyulduılar. Bir kat saman doldurduktan sonra, şişeleri sıralıyor. Yeniden samanlayarak, kat kat diziyorlardı.. Albertinl'nin elini görmek olanaksız. Giovanni'yle ustasınınkini de...

Kasalar birbiri ardınca dolup, üstüste yerleştirilmekte. Atelyenin içini sürekli bir çekiç takırtısıyla, şişelerin birbirine vurmasından oluşan çeşitli seslerin karmaşası, doldurmakta. Hiç biri seslerin de, alınlarında, bedenlerinde böceklenen terin de ayırımında değil.

Durmaksızın, çakıyor, yerleştiriyor, samanla kırılmazlığını sağlamaya uğraşıyorlar. Uğraşıları, kollarında yorgunluğa dönüşürken, tahtaların da. şişelerin de sonu görünüyor. Belli belirsiz bir sevinç gevşemesi seyriyor kaslarında. Alberto'nun kamburu düzeliyor. Albertini'nin eli yavaşlayıp, görünebilir devinime iniyor. Ve Alberto usta, koluyla alnını silerken, küpün yanı başındaki ağır, tahta dolaba yanaşıyor. İçinden çıkardığı bir koca parça jambonu, üçe böldükten sonra, bir şişe şarap alıp;

— Az daha, ağzımızı ıslatmayı bile unutacaktık, - diye ilkin Albertini'ye uzatıyor şişeyi. - Kendimizi öyle bir kaygıya kaptırdık ki, açlığı bile unuttuk.

— İş bitsin de... - dedi yorgun yorgun Albertini. - Yemek ne zaman olsa yenir.

— Yok! Bir iki lokma atıştırıp, güçlenelim. Kapaklar çakılırken, biz de gondola yerleştiririz. Birkaç kez gidip geldik mi, yükümüz gemide olur. Ötesi kolay. Evlere varıp, haber verdikten sonra, gemiye çıkar, bir vururuz kafayı, uyanıncaya!..

— Sizin öyle Alberto usta!.. Biz sabahleyin atelyeyi açmak zorundayız!

— Sahi, iyi anımsattın. Gelirken baktım, açık-tı.

— Feliçyo kapatır işi bitince!..

— İyi öyleyse!

— Yarın sabah teslim edilecek başka bir iş vardı. Çocuk aç kaldıysa yazık! - Dedi, jambonundan bir koca lokma kopararak.

— Bak bakalım Giovanni, - dedi Alberto. - Ordaysa, bir parça da ona vereyim?

Giovanni ikiletmedi ustasının sözünü. Atelye-nin kapısından karşıdaki atelyelere baktı. Tümü, ka-ranlığın içinde birer koyu gölge olarak duruyorlardı. Döndü.

— Çoktan gitmiş olmalı. Atelyelerin tümü kapa-lı, - dedi, şarap şişesini ustasının elinden alırken. Ağzını elinin ayasıyla sildikten sonra, iki yudum iç-ti. Şişeyi Albertini'ye aktarırken, jambonunu dişle-di.

Verilen bu ara tümünü dinçletmişti. Yeniden işe sarıldılar. Albértini'nin kapayım çaktığı kasaları, gondola yüklediler. Gondolun bordası yükün ağırlı-ğıyla kanala gömülünceye yükledikleri kasalar, yan- yana, üstüste dizelendi. Alberto usta, koynundaki geçiş iznini denetledikten sonra, küreği oynattı. Gi-ovanni hemen halatı çözerək yol alan teknenin içi- ne attı.

Büyük kanalın ağzındaki gözcüler, gondolun sa- lınarak gelişine baktılar. Zincir babasının başındaki, Alberto ustayı hemen tanıdı;

— İyi akşamlar usta Alberto!.. Yolculuk mu var?

Alberto zorlanarak gondolu, zincir babasının yanına yanaştırdı. Koynundan çıkış iznini çıkararak gösterdi. Nöbetçi bir eliyle zinciri açan çıkışı çe- virirken öteki eli'e selâm verdi.

— Birkaç sefer yapmam gerekiyor, - dedi Alberto. - Gözcü hep siz misiniz?

— İzin kâğıdı olunca, gözcünün değişmesi önemli değil usta, - dedi nöbetçi. - Yolunuz açık olsun.

— Sağolun! İyi geceler...

Büyük kanalın ağzından, denize çıktı. Hemen yandaki koyda gümrük depolarıyla, liman uzanıyordu. Yekeyi kıvırdı. Gondol kanal akıntısıyla ağır ağır Kaptan Fierento'nun gemisine doğru yol aldı.

Gümrük korucusu, teknenin başında bekliyordu. Gondol yanaşır yanaşmaz, sandıkları saymaya başladı. Çektirinin güvertesine kurulan palanga, bir geniş ağı gondola sarkıttıktan sonra, üstüne konulan sandıkları kaldırıp, ambura indiriyordu. Alberto, kendisine yardım eden gümrük taşıyıcılarının elbirliğiyle çabucak boşalttı yükünü. Hızla, atelyesinin kapısına döndü.

Giovanni, ustası dönünceye, sandıkları atelyenin taş rıhtımına taşımıştı. Oyalanmadan doldurdular. Gondol su kesimine inince, yeniden yola düştü Alberto.

Üçüncü, dönüşünde, işini bitiren Albertini'nin vecenliğiyle karşılaştı. Hemen gondoldan atladı. Giovanni'nin tek başına yüklemesine bırakarak, kapının ağzındaki koca dolaptan bir demir kasa çıkardı. Belindeki anahtarla kilidini açtı. İçinden aldığı bir keseden, Albertini'nin alacağını ödemeye durdu. Kendince, hesap tamamladığı halde, bir altın fazla verilmesi, irkiltti Albertini'yi;

— Fazla değil mi?

— Sen de fazla çalıştın ustam. Gece yarısı geçti. Hakkın kalsın istemem.

— İş iştir deriz yüz'ler toplantısında ustam. İşin

zamanı olmamak gerek. Varsa işlenir, yoksa beklenir.

— Beklenir ya, doğru dürüst ekmek yemedik. Uykusuz kaldık. Bizimki yolculuk. Gemi amacına varıncaya sırtüstü yatabiliriz. Az önce de buyurduğun gibi sen sabah gün doğarken atelyeni açacaksın. Ya bir gecikme olursa, bunu ödemek bana düşmez mi?

— İyi ama, bu durumda satacağının değeri artmış olur.

— Artarsa, ben de fazlasına satarım. Osman ülkesinde duka bol. Yeter ki, dilediğince mal götürülebilelim. Eh, sayende de, siparişleri karşılayacak oranda hazırlandık.

— Madem directmektesin, - dedi Albertini. - Yolun açık, işin gönlünce olsun. - Duşuyla atelyeden çıktı. Kıyı kıyı evinin yolunu tuttu.

Onlar hesaplaşınca, Giovanni kasa taşıdı gondola. Teninin her gözeneğinden şorlayan ter, kaslarını gece karanlığında bile ıslı ıslı aydınlattı.

Gondol doldu, limana varıp, boşaldı... Atelyenin içinde yığılan kasalar, birbiri ardınca eridi. Alberto, kollarında güç kesilinceye gidip döndü...

Son kasa da yerleştirilince, dolaptaki keseleri kucakladı Alberto. Gondola yerleşirken;

— Atelyeyi kapadıktan sonra, hazırlan. Zincir ağzında buluşalım. Aceleden söyleyemedim. Bu kez birlikte gideceğiz!..

Ummadığı bir ödülün coşkusu, yüreğindeki tüm kanı beynine sıçrattı. Başına tokmak yemiş gibi sallandı Giovanni. İnanmaz inanmaz baktı amcasına!.. Alberto, diyeceğini bitirmiş olmanın aldırıışsızlığıyla gondolu sürüvermişti. Gözleri, yekenin üçgen blçı-

minde ayrışan izinde öyle kaldı Giovanni. Sonra çö-zemediği bir gücün itkisiyle atelyeye girdi. Elleri ayakları ayrı ayrı işleri paylaşmış, ayrı ayrı yerlerde devinircesine dönenerək, temizliğe koyuldu.

Atelyenin Malta taşından döşemeleri, mermer tezgâh, silikonlu ateş tuğlasından küçük potalar... Ocaklar... Kamışlar... Lüleler... Zımpara taşları... Elmaslar, birbiri ardınca parıl parıl yerlerine yerleş-tirildi. Kandilleri söndürmeden denetledi yaptığı işi. Kendinden hoşnut, rıhtımlarda seyirtmeye başladı.

Eve geldiğinde, uyku karanlığıyla karşılaşmak irkiltti onu. Üstünde kuruyacağına çoğalan teriyle, üst kata tırmandı. Annesinin kapısını gürültüyle aç-tı. Kadın ürküyle sıçradı yatağından. Etlerinin ge-celiğinden taşmasına aiddirmeden doğruldu. Korku-su çılgılığını titreterek, kısık kısık sordu;

— Kim o?

Daha sözcüğünü bitirmeden oğlunun dudakla-rını yüzünde ayırınca, sevecen kucakladı. Aceleyle kandilin fitilini uzatarak, odanın içini sarartan ay-dınlıkta Giovanni'nin her yanından taşan coşkuyu süzdü uzun uzun. Bir anlam veremediğinden;

— Çok geç değil mi oğlum? Sabahlayacak mıy-dınız?

— Az daha... Bitirmesek sabahlayacaktık an-ne... Amcam, beni de birlikte götürüyor.

Birden gelen muştunun etkisi sarstı kadını. Gi-ovanni, kendisinin daha çok sarsıldığını düşünerek avundu. Yatağından fırlayıp kalktı kadın. Sarıldı oğ-luna;

— Sonunda karar kılabilirdi ha!.. Sağolsun Al-berto Amantini!.. Ağabeyine yaraşır bir kardeş oldu-ğunu ispatladı!.. - Duruldu. Okşadı oğlunu. - Biliyor musun umudumu kesmiştim. Kötü kötü düşünme-

ye başlamıştım. Diyordum ki, hiç bir zaman götürmeyecek oğlumu. Hiç bir zaman tanıştırmayacak doğudaki müşterilerle... Adriano Amanti'nin bir oğlu olduğunu bilmesinler ki, sürekli Alberto Amantini'nin müşterisi olarak kalsınlar istiyor, demeye başlayacaktım. Başlayacaktım ya, yine de, olmaz diyordum. Böylesine soylu, onlar meclisi üyesi bir büyük zenaatkâr ve tüccar, böyle bir küçüklük göstermez. Amantini ailesine leke sürecek bir davranışta kimse bulunamaz. Bulunmayacağını, bulunmadığını gösterdi. Kargaya yavrusu şchin görünürmüş. Benim kuruntum bundan doğuyor olmalıydı. İşte, Alberto Amantini, kuruntularımın yersizliğini ispatlayıverdi. İyi ki, kötü düşünmemişim ailemiz hakkında. Yüreğimi bozmuşum. Yoksa dövünecektim...

Annesinin ağzından hiç bir zaman duymadığı açıklamalar, coşkusunu daha bir artırdı Giovanni'nin. Ellerini nereye koyacağını bilemeden öyle savurta savurta konuşmasına daldı annesinin. Halâ güzelliğini bir hazine gibi korumasından kıvandı. Babasının çok genç yaşta ölmüş olmasına acındı. Ağzını açıp bir şey söylemesine kalmadan, annesi sürdürdü;

— Ah, ben de durmuş, onlar meclisi üyeleri gibi söylev veriyorum. Oysa oğlum Türkeline gidecek? - Durakladı. Zamanını öğrenmemişliği birden aklına geldi. - Ne zaman gideceksiniz?

— Hemen... Mümkün olduğunca çabuk. Gemi sabahleyin demir alıyor.

— Olamaz, - diye irkildi kadın. Etleri büsbütün taştı geceliğinden. Katı görünümüleriyle, ipekte hışırdadı taşan her parça. - Böyle birdenbire olmaz.

— Ne yapsın ustam?.. Kaptan akşamüstü uğ-

rayıp, sabaha yetişmemizi istedi. Doj korsanların devşirmeye çıktığını öğrenip, bütün gemilere hımen yelken açmalarını buyurmuş. Ege ve Akdeniz üzerine gidecek olanlar, sabahleyin yola çıkacaklar.

— Hiç bir hazırlık görmedik. Yiyecek, içecek almadan gidilirse, yollarda kavrulur insan. Dur bir şeyler hazırlayayım. - Sonra şöyle bir baktı, her yanı ıpslak parlayan oğluna. - Ben torbanı hazırlayınca, sen de bir su dökünsen iyi olur. Yeni giysilerini çıkaracağım.

Giovanni, sırtındakileri merdivenlerde soyunarak, tuvalete indi. Küpten doldurduğu kovayı, taş döşemenin üstünde başından aşağı dökerek, kedi gibi silkelendi. Üstünden su damlaya damlaya merdivenlere ağıdı. Annesinin odasına girmesiyle, yeni bir irkilmenin şaşkınlığında sallandı. Yatağı, üstünde ibrişim gömlek, ipek mintan, parlak Cennet kadifesinden pantolon... Kayseri çizmeleri... Sırtta işlemeli kaftan... Ve hep düşlediği ama bir türlü almaya yeltenemediği tavus tüylü, geniş kenarlı sof şapkayla burun buruna gelmek, az sevinç kaynağı değildi. Dolaplarda havlu arandı yeni giysilerini görünce. Buldu. Silindi. Ve okşayarak giyindi...

Annesi elinde bir torba yiyeceklerle odaya girdi. Uzattı torbayı...

— Evde ne varsa doldurdum. Amcam bizim için de birşey bırakmıştır. Son anda unutsa bile ben kenteyim. Bu zamanda, uşakları uyandırmadan, kendi elimle hazırlayabildiğim bu. Her halde yeter. Baban da bu kadar alırdı her yolculuğa çıkarken. Tanış babanın ve amcanın müşterileriyle. Sağlam bağlar kır. Cam işini hep elimizde tutmanın yolu bu taşaklıklardan geçer unutmama.

— Unutmam anne. Önümde amcam gibi ustam olduktan sonra tasalanma. Her şeyin iyisini yapar, gelecek günlerin ilişkilerini pekleştiririz bir iyice.

— Öyle ya!.. Başında amcan var. O varken, ne yapılması gerektiğini söylemek bana düşmez. Elbet o daha iyisini bilir ve yapar. Ben sadece babandan duyduklarımı aktarıyorum. Unutma ki, amcanı baban yetiştirdi. - Gözleri doldu kocasını anımsayınca. - Çok bir büyük usta, çok bir iyi kocaydı Giovanni, - dedi. - Bir türlü unutamadım. Her zaman olduğu gibi, gondolunu rıhtıma bağlayıverecekmiş sanıyorum. Aylarca yolculuk yapıp döndüğünde, sabah evden çıkmış gibi giriverirdi. Ama uşaklar gondolundan armağan taşımaktan usanırlardı. Bir balad gibiydi babanın gidiş gelişleri Giovanni. Ve sonra bir gün!.. Gelmeyeceğini söylediler. Söyleyen de amcan Alberto... İnanmadım. Halâ inanmadım. Gözümle görmediğimden belki.. Şimdi de seni gideceksin. Amantini'lerin yazgısı bu... Kışın curmaksızın cam işleyip, yazın oyalanmaksızın Asya topraklarında satışa sürmek... Biz değiştirecek değiliz a!.. İstesek de değiştirebilir miyiz? Değiştiremeyeceğimize göre, sağlıcakla git yavrum. Oyalanma. Nerdeyse sabah olacak. Esenlikle dön. Ben de yarın senin ilk yolculuğun onuruna bir tören düzenleyeceğim. Venediğin bütün genç kızlarını çağırarak ve hepsinin aklına seni takacağım. Artık daha büyüğünü dönüşünde yaparız.

— Hoşça kal anne, - dedi gülerek Giovanni. - Dilersen töreni dönüşüme bırakalım.

— Olmaz öyle şey. Şimdiden anlasınlar ki, Amantini ailesi, yeni bir usta yetiştirmekte. Kulak-

larına küpe olsun. Ve bu küpeyi, sen döndüğün zaman bir iyice takınsınlar.

— Elbette o zamana, küpeleri tümünden unutmazlarsa!..

— Unutacak olan doğunun masal güzelliklerine dalmaya hazırlanandır. Venedik kızları, sefere çıkmış tüccarı unutmazlar. Tam tersine elbiriğiyle dönmesini, döndüğünde de en değerli armağanı, nikâhı kendisine sunmasını dileyceklerinden yolculuk güzel geçer. Orda yaşadığın serüvenler senin olur. Burdaki düzenli yaşam da, ailenin. Venedik'in kuralları böyle kurulmuş. Denizci ulus olmanın yanına, Tüccar ulus olmayı da ekledin mi, kimse kuralları değiştirmeye yönülmez.

— Acılı gibi konuşuyorsun anne. Sanki gitmemden hoşnut değilsin.

— Acım olmasa, hoşnut olurdum. Acım sen dönünceye artacak bilesin. Döndüğünde, babanın yerine seni koyacağım. Ve böylelikle, belki acımı unutaacağım. Mümkün mü, değil mi şimdiden bilemem. Ama, bir Arantini'nin yerini, belki bir başkası tutar. Kendi oğlu. Kendi oğlum!.. Yaramı iyileştirir bakarsın.

— Babamı böylesine sevdiğini bilmezdim anne!.. Hemen hemen yitirdiğimizden beri ilk kez konuşuyoruz onu!..

— Konuşmadıksa, sorumluluğunu yüklenmekten ötürü söz etmiyorduk. Sen de, ben de, o yaşı, yormuş, her zaman geri gelecekmış gibi davrandık. Venedik terbiyesi, gideni acınmayı yasaklıyor. Çünkü acınmaya durdu onu, acı yaygınlaşır. Korku başlar. Oysa tüccar cesur olmak zorundadır. Zorunluluk, yüreği bile susturuyor demek. Şimdi seni onun yerine tam yerleşmiş görünce, içimi açmakta

sakınca görmedim. Dikkatli ol oğlum. Bir acı daha gelirse, belki dayanamam. Çok genç dul kalmak güç!.. Çok genç kendi oğlumun acısına dayanmak, daha güç gelebilir. Ve bunun altından kalkamam!..

— Tasalanma anne. Amcam beni her zaman gözü gibi korudu. Zenaatın tüm inceliklerini belletti. Özel markalı kristallerin işlenmesi sırasında köleleri ve uşakları hep uzak tuttu. Salt ben öğreniyim diye, kendisi de ölürcesine çalıştı. Şimdi yolda bir derde uğramamı engeller. Elbette bu konuda benden de alabildiğine yardım görecektir. Biz oraya ticaret yapmaya gidiyoruz. Canımızı ve malımızı korumak, kendimize karşı onur burcumuz. Yeter ki sen üzülme. Senin üzüncünü taşıy gidersem, bir yanlışlık yapmaktan korkarım.

— Üzüncün yerini sevinç aldı yavrum. Ne dedim az önce, yarın bir çağrı düzenleyeceğim. Aman-tini konağı yıllardır ilk kez ıslıl ıslıl yanacak. Ve herkes, senin soyun sürdürücüsü olarak ortaya çıkışını kutlayacak. Aklında bunu tut. Benim acılarım ise, senin gücün karşısında eridi yitti. Unut... Ve esenlikle git, sağlıklı dön...

Sarılp öptü oğlunu. Giovanni konuşmanın gereksizliği inancıyla torbasını kucakladı. Rihtım boyunca, büyük kanalın bittişindeki zincir babasına doğru yürümeye başladı. Başladı ya, kendisini tutamadı. Köşeyi dönerken dönüp baktı. Annesi elinde kandil, pencerenin arkasında ona bakıyordu. «Belini'ler, ya da Carpaccio olmemiş olmalıydılar,» diye düşündü. «Öyle pencerenin içinde, oğlunu bekleyen anne tablosu kim bilir ne kadar güzel çıkar-dı onların fırçalarından. Yazık!.. Uzun zamandır, Venedik o düzeyde ressamlardan yoksun. Olsun ama!.. Soyuma yaraşır kazançla dönecek olursam, Floran-

sa'dan çağırırım. Şimdilerde adından söz edilene pek çok Floransaî var. Birkaçını getirtir, bu tabloyu yaptırırım. Acıyla sevincin karışımını tuvale dökmeyi kim başarırsa, onunkini alırım. Ya da ben kendim. Kristal üstüne dökerim bu görünümü. Kocasını yitirmiş, oğlunu bilinmeyene yollayan bir ananın onuru ve kaygısı kristalde belirir mi? Renk verebilirsem. Hele bir de üstüne Andreoli verniği geçersen, istediğim gibi olur. Acaba, bileşimi vermese bile, seramik ustası Giorgio Andreoli verniğinden verir mi? Böyle bir neden olunca, hiç bir usta dayanamaz. Benim kristal üstüne döktüğümü o da seramiğe işler bakarsın. Böylelikle iki tablo bir kazanırız. Birini annemin evine koyarız. Girişe. Her zaman oturmayı sevdiği kanala açılan pencerenin yanına. Birini de ben kendi evime koyarım.» Kendi kendine güldü. Duraksamasına bir son vererek, yeniden yürüdü. «Daha şimdiden ayrılmayı kurmaya başladım. Ayrılmak kaçınılmaz. Konağın büyüklüğü, kuralların katılığına yumuşatacak oranda değil. Venedikli babaların ilk koşulu, kızlarının bağımsız evde oturmaları oluyor. Zavallı annem... Oğlu büyüdüğünü kanıtlar kanıtlamaz, düğün düşünce dalıyor. Oysa, temelli gidişin başlangıcı bu düş.»

Gondol fenerinin ışığında amcasının başını yakalayınca, irkildi. Zani konağının aydınlığında amcası da onu gördü. Gondolu kıyıya yanaştırdı. İlk torbasını uzattı Giovanni. Amcası tutar tutmaz gondola atladı;

— Bianka tam bir tüccar karısı Giovanni, dedi Alberto. - Gerekli olanı hiç unutmuyor. Seni gönderirken, ben para vermeyi unutmuştum. Evde aklıma geldi.

— Düşündü bunu... Yarın bir çağrı yapacakmış

— Yapar. Baban gittiği gün de yapardı. Birden eski günlerine dönüvermesine sevindim. Yıllardır, köşesine çekilmiş, dünyaya küsmüştü. Bu çağrıyı yenileri izlerse, biraz avunur. Unutmasa da babanı, unutulmaz çünkü. Bize öğrettiği, bizimle yaşadıkça, hiç bir zaman unutulmaz. Avunur en azından. Her gece eğlence düzenleyen bir ailenin kızıydı. Baban burdayken de görkemli yaşadı. O öldüğünden beri, konağın kapısını herkese kapatmıştı. Şimdi, böyle bir karar almasına çok sevindim. O olmasaydı, işleri böylesine düzene sokamazdım. Ticaretin de, zenaatın da kurallarını çok iyi bilir. Dilerim ki, sana da kendisi gibi bir kız bulsun. O zaman Asya'nın zenginlikleri, yine Amantini soyunun görkemi-
mine tuğlalık eder.

— Bana gerektiğinden fazla sorumluluk yüklemiyor musun efendim?

— Sorumluluk yüklenmez ki oğlum, - dedi ilk kez tüm sevecenliğiyle Alberto. - Beklenilir. Kaçılır da!.. Bir gün ansızcan bakarsın, tüm ağırlığıyla üstüne çöküvermiş. Ve sen altında kalmışsın. Bakma filozofların dediklerine. Ne akademilerde öğretilir bu, ne tezgâh başında bir ustanın denetimi altında. Kendini dünyaya karşı yapayalnız duyduğunda anlarsın sorumluluğun ne olduğunu. Dünya seni ezmek için üstüne üstüne gelir. Ve sen üstüne üstüne gelen dünyayı Apollon gücüyle tutup, kaldırmaya koşulursun. İşte o zaman sorumluluk denilen uğursuzluğun ne olduğunu kavrayıverirsin. Çünkü yük senin omuzlarını çökertmektedir.

— Bir başka yüzünü gösterdiniz efendim. Oy-

sa ben, sorumluluğun aranıp bulunması gereken onursal bir nitelik olduğunu sanırdım.

— Öyle öğretildiğinden. Akādemi gevezeleriyle, kilise babaları bunu böyle önerdiklerinden. Oysa bir bak onlara!.. Hiç biri sorumluluk denilen yükün altında değildir. Bir bölümü, öğretmeninden aldığı aktarır. Öteki bölümü kutsal kitabın ya da Kardinalin buyruklarını yineler. Yasaklar ve kurallar sıralarlar. Tamam!.. Ama bunların hiç biri yalnızlığını duyduğun o anda sana hiç bir yardımda bulunmaz. - Zincirin önünde durakladı. Elini koynuna atarken, nöbetçi bildik bildik zinciri indirdi. Giovanni biner binmez yapıştığı küreği oynattı kanalın sığ sularında. Zinciri aştılar. Hemen arkalarından mancınık, gıcırdayarak zinciri gererken, limana doğru yürüdüler. - Bulunmayınca da onca bilginin niteliğini anlayıverirsin. Görürsün ki, o an yapılması gerekenle, senin öğrendiklerin arasında dağlar kadar ayırım vardır. Bulunduğun ağır koşulları düzenlemek senin çaban ve yiğitliğine kalmıştır. Yasakları da, kuralları da bir kıyıya koyup, sende olanla yetinmeye zorunlu kalırsın. Çıkabilirsen düze, ne iyi. Çıkamazsan, yine de suçlayacağın bir şey vardır. Güç durumunda sana yardım etmeyen koşullandırma-lar.

— Şu son bir saattir, hiç duymadığım sözlerle sarsılıyorum. Ne annem, ne siz şimdiye değin hiç söylemediğiniz şeyleri anlatıyorsunuz. Ve şaşırtıyorsunuz beni.

Feneri gondolun kıçından aldı Alberto. Kaldırdı. Giovanni'nin yüzüne baktı. Yüzünde sevecen bir kurnazlık belirip yitti. Eski düzgün bakışlarıyla donuk donuk;

— Şaşkınlık durumun bu mu Giovanni? - Diye sordu.

— Nasıl şaşırırım. Biriniz hiç belli etmediği duygularını, biriniz hiç göstermediği bilgilerini seriveriyorsunuz önüme. Sonra da bana şaşkınlığın bu mu diyorsunuz? Daha ne olması gerekli?

— Benim vurgulamak istediğim şaşkınlığın değil oğlum, - dedi Alberto. - Şaşırman doğal. Dediğin gibi ikimiz de birdenbire bir çok gizi birden açtık sana. Elbette şaşıracaksın. Ve elbette bazılarını anlamayacak, anlayamayacaksın. Benim dediğim, şaşkın durumunda bile yüzünün biçimi bozulmamakta. Bilir misin, yüzünü her zaman aynı biçimde tutabilmek bir tüccar için birinci koşuldur. Coştugunu ya da üzülüğünü karşındakine belli etmediğin zaman, alış verişin en güç bölümünü kazandın demektir. Bizim soyda bu nitelik doğuştan gelir. Kimse baban gibi olamaz demekteydim. Yanılmışım. Gözlerinde bile belli olmuyor şaşkınlığın. Kendini hep böyle tutmasını bil Giovanni. Biraz da gülümsemesini öğrendin mi, ilişkilerinin kolaylaşmasını sağladın demektir. Ötesi, daha ötesinde görünecek. Ve bana öyle gelmekte ki, sen bir görüşte öğreneceksin her şeyi... Amantini atelyesi için yepyeni bir gelecek kuruluyor anladığım ölçüde. Babanın bıraktığını ben pek büyütmedim.

— Babamın bıraktığından çok daha büyüğünü yönettiğini herkes biliyor efendim.

— Ben de gerektiği ölçüde olmadığını biliyorum. Amantini markası, her yerde geçerliğini babanın çabalarıyla sağladı. Yeryüzünde pek çok insan, esanslar ya da şırıpları bizim şişelerimize konulduğu için ötekilerden daha iyi sanıyor. Oysa ne cam esansa bir şey ekleyebilir. Ne esans markaya kat-

kıda bulunur. Bulundu babanın çabalarıyla. Daha incisini, daha renksizini yapabildiğimizden mı? Yoksa kapladığı ürünü daha güzel gösterdiğine inanıldığından mı, her zaman bizim kristallerimiz yeğlenir.

— Babam bir küçük katkıda bulunduyorsa, siz yaşamınızı verdiniz bu işe efendim. Usta ustayı her zaman beğenir. Her zaman iyiliğinde konuşur. Ne var ki, ben babamdan hiç birşey öğrenemedim. Ne biliyorsam size borçluyum.

— Ben de babama borçluydum. Çok küçük kalmıştık babamızdan. O yaşta atelyenin başına geçmek. Cam işleyip, Asya'ya götürmek, onlar meclisini bile karıştırmıştı. Ancak, miras sorusuna kimse en küçük bir karışmada bulunamıyacağından, belirttiğinde Doj bile boyun bükmüştü. Bükmüştü ya, onaltı yaşındayken, döndüğü geziden getirdiği zenginlikler, hevesin gözünü kamaştırmıştı. Çünkü, bütün soyun ancak karşılayacağı oranda büyük siparişlerle dönüştü. Hem de çocuğun parasını pesin alıp, karşılığında gemi dolusu baharat, ipek ve Ankara sofı getirerek. Baharat ve ipek neyse!.. Bizim her zamanki dönüş yükümüzdür. Ankara sofınu elde etmek zor. Ankara Ermenileriyle, Yahudilerini bir yana koy!.. Paşalar tekel kurmuş durumda. Hatta büyük kanalın ağzındaki Tark Kapanı, salt bunun için yapıldı. Sof getirip, sof götürmek için!..

— Anlamadım!.. Madem sof getiriyorlar, neden sof götürsünler?

— Ankara sofı zenginler için Giovanni. Çok pahalı. Oysa Mançester, Anvers ve Lyon sofları çok ucuz. Bir veriyorsa Osmanlı tüccarı, üç alıyor burdan. Yoksul her yerde yoksul anlayacağın. Ankara sofı giyemeyenlere, bu sofları satıyorlar. Böylelikle, Türk kapanına sof geliyor ve sof gldiyor...

— Doğrusu iyi akıl. Kendi sofalarını bize paha-
liya satıp, bizimkileri ucuza alıyorlar. -

— Ürünleri bu saydığım kentlerin ürünlerine
göre çok değerli ama Giovanni!.. Mançester sof-
örme kazak gibi her yanını dalar insanın. Ankara
sofu öyle değil... Hem yündür, sıcacık tutar seni.
Hem ipek yumuşaklığıyla sarılır bedenine. Üstelik
hiç kimsenin beceremediği bir dalgalı boya vurur-
lar. Böylesini ne Anvers'li bilir, ne Lyon dokumacı-
ları. Bunca üstünlük karşısında değeri de fazla ola-
cak elbet. Neden dersen, yünü belirlidir. Salt An-
kara keçisinden elde edilir. O da pek bol değil!..

— Demek Asya'daki insanların tümü bu sof-
u giyememekte?

— Dedim ya az önce, yoksulluk her yerde, öte-
kinden değişik olmamakta. Yalnız ben batı yönüne
de gittim. Asya'nın yoksulu, batının orta hallisinden
biraz daha iyi. Yiyeceği, giyeceği var... Evsiz yurt-
suz bile olsa, imaretlerden birine sığınma hakkına
sahip. Onlar da, konak yemeğinden ayırmsız, yi-
yecek vermekteler. Batı yönünde hem yoksul insan-
lar, hem de çaresiz!.. İşte ayırım burda. Ve bu ayı-
rımı biz Venedikliler, salt bir ticaret sorunu olarak
görürüz. Bize para kazandırdığından. Ötesi de ilg-
lendirmiyor zaten.

Geminin bordasına yanaşmaları, üzdü Giovan-
ni'yi. Pandora'nın sandığını açmış ve büyülenmişçe-
sine önünde kalakalmıştı. Keşke biraz daha yolları
olsaydı, diye düşünürken birden anımsadı. Günlerce
yol gideceklerdi. Ve bu yol boyunca amoası kimbi-
ller, o sandıktan neler çıkarıp seracekti önüne... Kı-
vandı. Yanaştı geminin bordasını sıyrarak rıhtıma.
Liman görevlisi, gondolun halatını babaya taktıktan
sonra, adlarını son yolcular olarak liman defterine

yazdı. Onlar ilkin torbalarını uzatıp, sonra birbiri ardınca ip merdiveni tırmanırlarken, kaptana el etti... Alberto'ya;

— Gondolu atelyenize bırakırım Sinyor Aman-tini, - dedi.

Alberto, gemiye girer girmez kuşağından çıkarttığı bir gümüş parayı aşağıya attı. Bir an parıldadı gümüş. Sonra görevlinin elinde, elinin devinimi gözlenemeden de kuşağında yitti.

Kaptan onların gelmesini bekliyormuşcasına komutunu verdi. Bir halat hıştırtısıyla, palamarların çözülme buyrultusu birbirine karıştı. Gemi, kıcın kıcın demir yatağına doğru çekildi. Demir, halatının suyunu serpintileyerek loçaya oturdu. Tekne gerisin geri gidişini sürdürürken, forsa davulu vurmaya başladı. İlk küreklerin hışıltısı yankılandı kulaklarında. Ardından bir kaykılmayla, ilerledi gemi. Limanda bağlı tekneleri sıyırtarak, açığa çevirdi başını.

Önlerine düşen gemicilerden biri, güvertenin hemen altında, bir koridorun iki yanına dizilmiş kamalardan birinin önünde durakladı. Kapıyı açtı.

— Burası sizin, - dedi. - Umarım yanınıza yeterince yiyecek ve içecek aldınız.

— Aldık, -diye yanıtladı Alberto. - İlk limana değin bol bol yeter.

— İlk liman, İskenderun olacak sanırım. Bir ekşiğiniz olursa, gemi ambarında tayfaların gereksinmesinden fazlası var. Beni bulursanız, yardım ederim.

— Sağol, -dedi Alberto kötü kötü bakarak. - Yetiştiremezsek, seni buluruz.

Adam yüzünde çürük dişlerine asılı kalan bir gülücükle kapının önünden çekilip, koridorda yürüdü. Ardından bir süre baktı Alberto. Sonra iki kişilik

tahta ranzanın ot yatağı üstüne bıraktı torbasını. Giovanni de onu izledi. Yan yana oturdular.

— Biz gemiler devletin, denizciler devlet görevlisi diye rahatladığımızı sanalım. Adamlar devlet görevinde korsaniğe kestiler. Dönüşte bu sorunu meclise götürmeliyem. Üst kademelerde ödölsüz iş görölmemesi alışkanlık diyorduk. Buralarda da başladı, haydutluk.

— Niye haydutluk olsun efendim, - dedi dayanamayarak Giovanni. - Ansızdan yola çıkıldığı için gereksinimlerini karşılayamayanları düşünmeleri iyilik sayılır.

— İyilik ama, bedeli biraz fazlacana bir iyilik.

— Kişinin aç kalmasındansa!..

— Beni de düşündüren bu ya!.. Bir kez yol açıldı mı, gerisi gelir. Yiyecek torbalarını daha binerken denize atmaya değin varır kârın çokluğuna kanıldım mı?

— Kârın çok olacağını nerden biliyorsunuz?

— Adamın sırtışından Giovanni, - dedi öfkeli öfkeli. - Bunlar tüccar değil, haydut. Suratındaki kazıkladım gülüşü, iğrençti. Ordan anladım. Üstelik ticaret dedin mi, rekabet olmalıdır. Tabii başkası için. Gemide acıktığında neleyeceksin? Rakipsiz tüccara gidip altın saçacaksın.

— Ya düşündüğünüz gibi değilse?

— Değilse, altınları sana saçarım Giovanni. Fiatının denetlenmediği yerde, satır elinde demektir. Kes kesebildiğince... Bak, göreceksin, dediğim gibi olacak.

— Çok güvenlisiniz!

— Güvenliyim elbet. Görürsün.

— Siz böylesine güven duyunca, ben de inanırım efendim. Az önceki söylediklerinizle karşılaştı-

rinca, hak veriyorum. Adam hiç tüccara benzemiyordu.

— İşte gördün mü, sen de bana katıldın. Ama, biraz açılalım. Yeterince yiyecek almamış olanlar sizlanmaya bir başlasın, o zaman daha da çok katılacaksın bana. Ve ilk bakışta, karşındakinin niteliğini çıkarmak konusunda sağlam bir deneyim edineceksin, - dedikten sonra uzun uzun esnedi. - Bu gün yeterince yorulduk. Deniz de güzel. İstersen uyuyalım.

— Olur, - dedi Giovanni. - Yukarda mı yatmak istersiniz?

— Benim tırmanacak halim kalmadı. Hemen uzanmak istiyorum.

Üst ranzaya tırmandı Giovanni. Uzanır uzanmaz, dönmeyi bile düşünmeden uykuya daldı. Alberto, aşağıdan yukarıya, yeğeninin düzenli soluklarını dinledi bir süre. Sonra yeni bir esnemeyi tamamlamadan gözlerini kapadı.

Dayanılmaz bir açlıkla uyandı. Midesinin içinde kızgın bir kedi döneniyor, tırnaklarıyla her yanını tirmalıyordu. Yutkundu. Tükrüğünün acılığı tırmanan kedinin öfkesini daha bir artırdı. Kıvrandı. Elî torbasına uzandı. Kaytanını çözerken, Alberto uyandı! Esnedi! Esnedi!.. Ağzını eliyle kapatırken;

— Acıktım, - dedi.

— Ben de dayanamadım da, bir iki lokma atıştırıyım diyordum.

: — Dur bekle! Birlikte yiyelim.

Bacaklarını sarkıttı. Oturdu ranzasında. Giovanni hemen yanına iniverdi. Torbasına uzandı Alberto. Ağzını çözecekken, Giovanni'nin eline baktı. Torba-

nın ağzının açık olduğunu görünce, yeniden yerine bıraktı;

— Ben ikimiz için de almıştım. Madem sen de yedekledin, iyice dayanırız gemicilerin tezgâhına, - dedi. Uzandı. Torbayı aldı. Bir şişe, bir jambon topağı, biraz peksimet çıkardı. Kuşağından çektiği bıçağını açtı. Jambonu doğradı. Peksimetin arasına sıkıştırarak uzattı Giovanni'ye. - Sen benden aç olmalısın.

— Siz buyrun, ben hazırlarım, - dedi Giovanni, jambonu, peksimetleri alırken.

Alberto sesini çıkarmadan başını salladı. Şişenin mantarını iki parmağının arasına sıkıştırarak çıkardı. Bir yudum alıp elinin tersiyle bıyıklarını, sakallarını sildikten sonra Giovanni'ye uzattı.

Giovanni, kalın kalın dildiği jambonları, peksimetlerin arasına sıkıştırmakla uğraşıyordu. Bir süre görmedi şişeyi. İşini bitirir bitirmez keşfetti. Bir yudum da o içti şaraptan. Koca bir lokma ısırıldı. Peksimetin kırıltısı, jambonun yağlı hisirtisinde eridi. Tükrüğünün tadı değişti. İlk lokmasını yutar yutmaz midesindeki tepişme durdu. Her lokmada biraz daha kendisine gelircesine kamburu düzeldi. Ağzının tadını şarapla tazeleyerek, bir çırpıda bitirdi elindeki. Yeniden uzanıp uzanmamak konusunda düşündü. Amcasını bekledi. Alberto, ağzının çevresinde, sakallarının diplerinde kırıntıların artıkları diliyle araştırıyor, bulduğunu dudaklarının arasında gezdirip yokladıktan sonra yutuveriyordu.

Karınlarının gurultusunu unutmamanın sevinciyle birbirlerine baktılar. Gözleri parıltıyordu Giovanni'nin. Dinlenmiş, karnını doyurmuş olmanın kıvancı, gözlerinde gün ışığı gibi kıvılcımlanıyordu. Amcası uzanmayınca, tam doymamışlığına karşın torbanın

ağzını büzdü. Şarap şişesini lömboz çıkıntısına yerleştirdi. Torbayı yerine asarak, gerindi bacaklarının üstünde. Bedeni bir yay gibi gerildi. Amcası beğeniy-le baktı yeni giysilerinin içinde güçle kabaran kaslarına.

— Eh, - dedi. - Yorgunluğu attık. Açlığı da unuttuk. Biraz güverteye çıkıp, güneşlenelim mi?

— Ben hazırım, - dedi Giovanni, yol göstere-
rek. - Çıkalım!..

Alberto yerinden doğruldu. Kaftanını kuşanma-
dan torbasını aldı. Kapının kilidini denetledi. Sonra
kendi kendine başını sallayarak torbayı yeniden as-
tı. Kaftanını giydi. Şapkasını başına özenle yerleş-
tirdi.

— Çıkalım!.. İlk gün bir şey olmaz. Kapıda kilit
de yok. Birkaç gün sonra torbalarımızı birlikte ta-
şıyacağız. Ne olur ne olmaz. Aç kalan biri bizi aç
bırakmasın.

— Bunlarda mı almakta yolculukta?

— Bu olabileceklerin en hafifidir Giovanni,
- dedi Alberto. - Yiyecek torbamız giderse, gemici-
lerden alırız yine de! Dikkat etmezsen, asıl para ke-
sesi uçar ki, işte o zaman durumun kötü. Çünkü
kaptan verdiğinin faizini önceden hesaplar. Devlet
gemisi devletin tüccarı olduğuna hiç bakmaz. Sen-
den öyle bir bono alır ki, döndüğünde ödemeye elin
varmaz.

— Oysa devlet ticareti desteklemekte!

— Elbette. Kendisi de bu yolla ticaret yapmak-
ta. Gemi tekeli elinde olduğundan sen dilediğin-
ce yolculuk edemezsin. Kaptan hırsızı yakalayacağına,
soyulana bir kez daha soymaya oturur. Üstelik bunun
sözünü de edemezsin. Daha yolun başında kesesini
kaptırına tüccar gözüyle bakmazlar Venedik'te! O

yüzden ne isterlerse katlanmak zorundasın. Ödeyeceksin.

— Yine de duyulmaz mı?

— Yok bak!.. Bu konuda güvence veririm. Bir kez bir kaptan, meyhanede ağzından kaçırmış birinin başına geleni, yurtdaşlık yasasına dayanarak hemen görevden alındı.

— Bir küçük boşboğazlığın böylesine ağır cezası olmamalı!

— Venedik tüccarının onuruyla da oynanmamalı... Hele bir Venedikli bunu hiç yapmamalı. Yapar sa cezası ağır olur.

— Buyurdunuz ki, anlatılan olay doğrudur!

— Doğrudur elbet. Adam soyulmuştu. Ve oturup kaptanın kestiği yerden faizli bonoyu da doldurmuş, döner dönmez de doluluk veznesine yatırmıştı bir güzel. Yani anlayacağın cezasını çekmişti. Kaptan bu sözleri eder etmez onlar meclisine başvurdu adam. Gururuyla oynandığına göre, ceza ödemesine gerek kalmadığını belirtti. Hak verdiler. Venedik Bankasının aldığından fazla alınmış olan faizleri ki, borç kaçar tutmaktaydı, geri verdiler. Hem hazineyi yitirdiğini kaptanın aylığından kestiler. Ve gevezeliğinden ötürü işine son verdiler. Haklıydılar. Çünkü öylesi insana güvenilmezdi. Ticaret ise güven üzerine kuruludur. Neden dol seçilen, her türlü ticaretten çekilir? Bunun için!.. Devletin çıkarları açısından güvenilmez işler de yapacaktır. Örneğin bir başka devlete söz verecek, Venedik'in çıkarları gerektiriyorsa daha sözün yankısı karşısındaki kulaklarından gitmeden, sözünden dönecektir. Oysa biz öyle değiliz. Söz veriri ve yerine getirmek için canımızı ortaya koruz.

— Oysa bir gün siz kendinizi buyurmuştunuz ki, ticaret bir oyundur.

— Elbette oyundur. Ama dürüst oynanan bir oyundur. Özellikle alıcıyla satıcı arasında doğruluk ve güven baş koşuldur. Bir kez aldatırsın müşteriyl. Sonra da bakarsın ki, kendin aldanmışsın. Çünkü başkasının müşterisi olmuştur. O zaman düşüneceksin Giovanni! Oyunu kendi kuralları içinde oynamanın yollarını düşüneceksin. Örneğin baban bunu buldu. Orda pahalı, burda ucuz olanı götürüyor, orda ucuz burda pahalı olanı getiriyordu. Alıcımıza da, satıcımıza da, verdiğimiz sözler her zaman yerine getirilmiştir. Alacağımız olmuştur, borcumuz olmuştur. Bazan da malımız noksan gelmiştir. Ama her zaman, verilen söz mutlaka yerine getirilmiştir.

— Anlıyorum efendim. Demektesiniz ki, Venedik yasalarına göre yapılması gereken bir şeyin kurallarına uyulur. Gemiciyseniz, deniz yasalarına, tüccarsanız ticaret yasalarına uyacaksınız. Ama devlet görevlisiyseniz, salt çıkar yasaları geçerli olacak.

— Senin öz çıkarın değil ama Giovanni, - dedi Alberto. - Devletin, bütün Venediklilerin çıkarı söz konusu olduğunda geçerlidir bu yasa. Yoksa, asıl ticareti doşluğu ele geçirmekle yaparsın. - Sonra ilti yanına bakındı. - Lâf aramızda, biraz da böyledir ya!.. Yine de kendi öz çıkarına göre davranısa, daha fazlasını kazanacağından ses çıkarılmaz.

Yeniden göz attı kamaraya. Herşeyin yerli yerinde olduğuna inancı kesinlenince Giovanni'nin açtığı kapıdan çıktı. Birlikte iki yanı kamaralarla donanmış koridoru yürüdüler. Her kamaranın önünde bir başka koku ve sesle tanışarak merdivenlere ulaştılar. Yaklaştıkça açılan loşluğu yarıp çıktılar gün yüzüne. Denizin maviliğı! üstünde tüm görke-

miyle ışıkların parıltısını seyreyliyen güneşle karşılaştılar. Lumbozu kapalı kamaradan, gün ışığını bir merdiven aralığında gören koridordan sonra, böylesine bol ışının içine dalmak gözlerini kamaştırdı ilkin. Kırpiklerini kırıştırarak u un uzun önlerine baktılar. Sonra bakışları ışığa alıştı. Güvertenin, ziftli tahtalarından korkuluğa, maviliğe, aydınlığa ve denizin gökle birleştiği çizgiye değin doğaya baktılar. Havayı, suyu, güneşi içlerine çekercele derin derin nefeslendikten sonra, gülerek bakışlarını birbirlerine çevirdiler.

— İşte, - dedi Alberto. - Bizden durmaksızın övgüsünü dinlediğin deniz, gözünün önünde. Bunun önünde Asya toprakları, ardındaysa ülkemiz var. Artık seçim elimizde değil. Kaptan bizi nereye götüürse, oraya gitmek zorundayız.

— Kaptan da bizi her halde İskenderun'a götürecektir.

— Denizde niyet tutma, deniz. Rüzgâr dilediğin gibi esmez. Ya da dilediğinde fazlasıyla bindirir yelkenlere. Rota tutturamazsın. Sen şunu isterken, bakmışsın bu olmuş. Forsalar ne kadar sopa yeseler, yine de engelleyememişler sapmaları. Bakmışsın düşündüğünden bambaşka bir koya sürüklenmişsin. Müşteri iyiye, niye yakınayım, deme. Bekleyeni düşüneceksin.

— Haklısınız. Söz verildi mi yapılmalı buyurmuştunuz. Öyleyse karadan ulaşılacak asıl gidilmesi gerekli yere. Ya da beklenecek. Düzelsin deniz, tekne yola çıksın.

— Tam böyle işte. O yüzden, her bakımdan dikkatli olmak gerek.

— Yalnız denizde mi?

— Bak buna evet diyeceğim. / Şükürler olsun,

Osmanlı devleti, yol güvencesini sağlamış bulunmaktaydı. İzmir'den, İran sınırına kadar, bir kuruşuna yanlışlıkla bir zarar gelse, devlet kendi kesesinden öder.

— Böyle bir güvence var oldukça, ticaret kolay.

— Aynı güvenceyi senin de verebilmen gerekli ama. Asıl zor olanı da bu bence... Bir kez aldığını anladı mı Osmanlı tüccarı, daha sınırdan geri dönersin yükünü. Ve salt ulaşım ücretlerinden ötürü batarsın. Bu da işin güç yanı işte. Amantini ailesinin soylu güvencesi, bizi böylesine durumlardan korumakta. Alıcılarımız da satıcılarımız da, markamızı ve adımızı iyi bildiklerinden, güvenle beklerler. Biz de buna yaraşır olmak için, her şeyimizi veririz.

— Bir gün biri çıkar, bizden ucuza şişe verirse?

— Çıkıp da veren yok mu sanıyorsun? Dolu!.. Felemenkliler kaç yıldır bu yolu denemekteler. Hatta bizden aldıkları şişeleri, oralara değin götürüp, bizden ucuza vermekteler. Dediğim karşılıklı güven duygusu olmasa, kimbilir belki de çoktan yerimizi almış olurlardı.

— Bu yaptıkları ticaret değil ki? Bizden aldıklarını bir de ulaşım ekleyerek, daha ucuza satmak akıl mı?

Yeğenin sürekli sorularıyla konunun derinliğine açılmaya başladığını gören Alberto sevindi. Gözlerinde beğeniyle okşadı Giovanni'yi. Kaftanının cebinden mendilini çıkardı. Alnındaki terleri sildi uzun uzun. Sonra kaptan köşkünün altındaki köşeye yerleştirilmiş koca küpürü yanına vardı. Oturağının üstüne bırakılmış tası aldı. Daldırdı. Güverte korkuluğuna dayanarak, yüzünü yıkadı. Mendiliyle yeniden

sildi. Giovanni tası yerine yerleştirdi. Bir isteğil var mı diye amcasının yüzüne baktı. Dudaklarını yaladığını görünce, susadığını anlayıp merdivenlere seyirtti. Tüğ gibi indi koridora. Lumboz ağızına yerleştirdiği şişeyi kaptı. Köprü'nün gölgeliğine bağdaş kurup oturmuş amcasının yanına döndü göz açıp kapayıncaya. şişeyi uzattı.

— Sağal yavrum, - dedi Alberto. - Söylemişim gibi bildin susadığımı.

Birkaç yudum içtikten sonra. Yanıbaşına koydu. Gözlerine baktı Giovanni'nin ;

— Ne diyorduk, - dedi yanına oturmasını işaret ederek.

— Diyorduk ki, Felemenklilerin yaptıkları ticaret değil. Pahalıya alıp, ucuza satıyorlar buyurmuş-tunuz.

Yeğenin kondağı gibi oturmasını bekledi. Dili-ni dudakları arasında dolaştırdı, söyleyeceği sözcük-leri ararcasına;

— İlk bakışta öyle! Derinine inince iş değişiyor. Bak şimdi, diyelim ki, bizden şişenin tanesini bir akçaya aldılar. Cöşürdüğümüzde biz de bu fiata sa-tıyoruz Asya'da. Onlar, hem götürecekler. Hem de üçünü iki akçaya satacaklar. Düşün... Alıcı her üç şişede, daha malı alırken bir akça kazanacak. Satış fiyatlarını değiştirmese bile, yeter bu kâr...

— Yeter ya, böylesi bir tüccar da batar!

— Sen öyle san. Herkes şişeyi ondan alır. Di-yelim binbeşyüz şişede, beşyüz akça yitirir. Sen ne yitirirsin? Alıcını... Dahası, nasılsa alıcı bulduğunu düşünür, malını atelyende satarsın, aklınca. Bir yıl gelmedin mi, ayıa zamanda satıcını da yitirirsin. Bunları kim kazanır? Beşyüz akçayı yitiren. Yani, senin hem ordaki kazancını ele geçirir. Pazarına el

kor çünkü. Hem burdaki kazancını. Sen bir ulaşım giderini kazandım derken, aldığında da, sattığında da zarar etmeye başlarsın. Oysa, bir süre sonra, Venedikli zam yaptı deyip, suçu senin üstüne atarak, ele geçirdiği pazarın emme basma tulumbasını ya Anvers ya da Rotterdam cumhuriyetine taşımaya başlar.

Giovanni, beğeniyle baktı amcasına. Ticaretin gizlerini bir gün içinde önüne serivermesinden hoşnut, gözlerini ağzına dikmişti. Oturuşundaki ve sözcük seçimindeki güven, benliğini sardı. Buna karşın yine de kendi aklına gelenleri söylemekten geri durmadı;

— O zaman da, biz daha çok çalışır, daha çok mal üretir, daha çok kazanırız.

— Bir kez tek alıcıya kaldın mı oğlum, - dedi Alberto, - sen tüccarlıktan esnaflığa inersin. Neden dersen, dilediğince çalış. Dilediğince üret. Fiatı o belirleyince, elin hamur, karnın aç kalırsın Asyalı'nın dediği gibi. Üretip yığıdın dağlar gibi diyelim. Yol zamanı gelip, ben yarım akçadan fazla vermem derse neylersin?

— Gemilere yükler, kendim götürürüm. Ona yarım akçadan vereceğime, üçünü iki akçadan ben satarım. Onun pazarlarına ben el korum bu kez!..

— İyi ya, onca zaman yitirmenin anlamı ne? Şimdiden pazarına sahip olsan, böyle bir durumla hiç karşılaşmayacağın ortada değil mi?

— Evet, - dedi şaşkın şaşkın Giovanni. Aynı yere dönüp gelmiş olmasının ikircimiyle baktı amcasının yüzüne. Onun kıvançla şarap yudumladığını görünce, şaşkınlığına güldü. - Haklısınız. Aynı yere gelecek olduktan sonra, niye kaptıralım?

— Hah işte kaptırmamak için, gözünü sürekli

dört açacaksın. Baktın ki, adamlar senin pazarına girmek istiyorlar, ilkin kendi gücünle boğuşmaya gireceksin. Kuraldır. Bir kez sen önde olduğundan ve güven sağlamış bulunduğundan ona üstsün. En azından alıcın, senin düşünceni öğrenecektir. Felemekli, böyle bir öneride bulundu, ne diyorsun, diyecektir. Ya da bize böyle önerildi, aynı fiattan verirsene alırım... Hemen düşüneceksin. Bunu bir Venedikli yapamaz. Döndüğü an, Sen Georg alanında asılır. Diyelim dönmedi. Doğu'nun ajanları bulunduğu yerde bulur ve hıyanetini ödettirir. Öyleyse, ya Cenovalı'dır öneride bulunan ya da Osmanlı pazarına yeni yeni girmeye çalışan Anversli İngiliz serüvençileri ile Rotterdamlı flandr balıkçıları. Eğer dediğim cam üstüne değil, dokuma üstüne olsaydı, hemen Manchester dokumacıları derdim. Ama bizim dalımızda, bunları düşünmek gerek. Hele Anversli serüvençi denizciler, her türlü yolsuzluğu yapmaktan çekinmezler. Öyle ki, Portekizlinin yıllarca savaşıp elde ettiği baharat pazarlarının suyunu bunlar rüşvetle, savaşmadan tuttular. Ve birden, asıl kaynağın üstüne oturduklarından, onca kan döken Portekizliyi soymaya başladılar. Çünkü o pazarları ele geçirmişti. Bunlar, baharın kendisini ele geçirdiler. Üstelik, yine rüşvetle elde ettikleri Hint kodamanlarının yakarılılarıyla Osmanlı'yı kışkırtıp, Umman denizinde sefere çıkardılar. Anlayacağın, Portekizliyi her yandan çember içine alarak, Umman'da boğmayı tasarlıyorlar. Biz Venedikli olarak böyle oyunlar dönmekteyken boş bulunup, bir anlık dalgınlığa getirdik mi, yandığımızın belirtisiidir.

— Bak bunda haklısınız sinyor Amantini, - dedi hemen yanibaşlarında oturan sinyor Sebestiyen. - Hemen hemen Portekiz kumpanyalarının tümünü

boğdular sayılır. Hatta, ben Lizbon'dayken, İspanya'nın egemenliğini kabullenmekten söz ediyorlardı.

— Böylelikle yenilmez armadanın gölgesine sığınacaklar öyle mi? Oysa benim bildiğim, Anvers kuyumcuları, o armadanın yeni dünyadan taşıdığı altınlara da el koyuyorlarmış.

— Duyduklarınız doğru. Şimdilerde Rotterdam da önemli işler çevirmekte. Ren yoluyla İsviçre'ye değin ulaşmaktaymışlar. Ordan karayı izleyerek Osmanlı sınırını aşmanın yollarını araştırıyorlar. Doj hazretlerine bütün duyduklarımı aktardım. Kendilerine ulaştırılan raporlar da, bunu doğruluyormuş. Hemen Balyos'a buyruk verip, önlemesini isteyeceklerdi.

— Durunuz lütfen, - dedi Giovanni. - Anvers olsun, Rotterdam olsun. İspanyol egemenliğinde değiller mi?

Sebestiyan, Giovanni'nin sözü, değiştirmesine sıkılmış gibi baktı bir an. Sonra, bilgisine saygıyla yeni şeyler öğrenmek tutkusuna verdi soruyu. Gür beyaz sakallarını okşadı bir süre. Sen anlat dercesine baktı Alberto'ya. Ses gelmeyince;

— Öyle ya, - dedi! - Biz birden alıp sürdürüverdik söyleşiyi. Başından anlatmalıyız ki, karşılaşacağı sorunları bir iyice bilmeli Giovanni Amantini kentdaşımız. Bu Anversliler, başımızın belâsıdırlar. İngiliz meralarının genişlemesi sonucunda ortaya çıktılar. İlk balıkçılık yapıyorlardı. Bizim Londra kolonimiz de, onların tuzladığı balıkları, Ren yoluyla Germen kentlerine taşıyıp, ticareti sürdürüyorlardı. Aynı zamanda, Mançester çuhasını, İskenderun antrepolarımıza götürüp, Osmanlı ülkesinin yoksullarına satıyorduk. Sonra bir de baktık işler değişmeye başladı. Anvers'e yerleşen İngiliz balıkçıları, bizden öğ-

rendiklerini uygulamaya koyuldular. Okyanustan tuzlu balık getirip, bizim pazarlara girdiler. Ardından, Serüvenci Tüccarlar örgütünü kurarak, korsanlıktan ticarete yeryüzündeki her türlü işi yapmaya koyuldular. Dayanamadık. Şimdi Londra ve Taymis boyundaki tüm antrepolarımız, mahallelerimiz bunların eline geçti. Bizim de iki antrepomuz vardı. Düşündükçe halâ burnum sızlar. Oysa aradan yirmi yıla yakın süre geçti. Şimdi de Ren yoluyla bu yana sarkıyorlarsa, canımıza kastediyorlar demektir. Çünkü gittikleri yeri kurutmakta üstlerine yoktur. Düşün!.. Koca İspanya İmparatorunu bile yendi bunlar. Bütün kentleri örgütlediler. İspanya'yı önce içten vurdular. Şarlken'in çevresini sarp, her göreve bir Flandr yerleştirdiler. Sonra da onların aracılığıyla, yeni dünyanın bütün hazinelerini Bruge, Anvers, Amsterdam ve Rotterdam'a taşıyıp, üstüne oturdular. Hemen ardından, başkaldırıp, bağımsızlıklarını kurtardılar. Bununla da yetindiklerini sanmayasın. Alman protestanlarını paraca bunlar destekledi. Luther kazanınca n'oldu? Bizim Almanya pazarları bunların eline geçti. Hem Umman'da, hem Okyanusta, hem de karada hepimizden pay almaya başladılar. Şimdi bu yetmemekte anlaşılan. Lizbon'dayken duyduğuma göre, Anversliler, Manchesterlileri de kışkırtıyorlarmış. Bizim çuhaları Asya'ya götürdüğümüzü bildirerek, kendilerinin niye götürmediğini, gerekiyorsa yardım edeceklerini bildirmişler. İngilizler de bunlardan yüz bularak, pazarlarımıza göz dikmiş bulunmaktalar. Diyeceğim o ki, biz galiba yanlış davrandık. Ve bunun acısını çekmeye koşullandık.

— Eğer Komünler karşısında Şarlken'e yardımımızdan söz edlyorsanız, ben yine de doğru davran-

diğimizi savunacağım. Biliyorsun bu konuyu mecliste enine boyuna tartışmıştık.

— Tartışmıştık tartışmasına!.. Ama, aradan geçen zamanda oluşanlara bakıyorum da, acaba diyorum kendi kendime. Çünkü, oraları biliyorum. Kara kentleri o kadar önemli değildi. Destekleseydik. O ara İstanbul'da da etkindik. Cenovalılar ve biz, aynı ata oynayıp, Barbaros'u kovalayacağımıza, komünlere yardım etseydik, belki bu kuzey cumhuriyetleri belâsından kurtulurduk.

Giovanni, anlatılanlardan hiç bir şey anlamamıştı. Bir birine, bir ötekine bakıyordu durmaksızın. Ne var ki, söylenen sözler akıp geçiyordu kulaklarından. Dayanamadı. Yüzünde acındırıcı bir yakarı belirtisiyle, söze girdi.

— Bağışlayın. Benim yetişmem için çok çaba harcıyorsunuz. Ama yazık ki, dediklerinizden bir şey anlamıyorum. Eğer sizi yormayacaksam, bana olayı baştan anlatır mısınız? Amcam, denizaşırı gittiğinde ben de akademiye devam ettim. Öğretmenlerim hiç bir zaman bu konularda konuşmadılar. Şimdi ilk kez duyuyorum. Ve her duyduğum bir öncekini karıştırıp, bulandırıyor.

— Öğretmenlik güç sanat, - dedi Sebestiyan. - Biz o işi beceremediğimizden tüccar olduk anlaşılan. Karıştırıp, karşındakinin kafasını bulandırmak sanatımızın gereği. Sana da aynı oyunu ettikse, hem bağışla, hem öğren.

— Şimdi dilersen, o bizi korkutan olayları anlatalım. Yol boyunca sormak istediğin şeyler olabilir, - dedi Alberto. Şişenin mantarını çıkardı. Sebestiyan'a uzattı .

Sebestiyan, birkaç yudum aldı. Şarabı dudak-

larında, gırtlaklarında gezdirdi. Kendi kendine mırıldanırcasına;

— Bu Bianka Amantini'nin mahzeninden geliyor, - dedi. - Yıllar önce de böyle söyleşiler kurarak yolculuk ederdik babanla. Ve yine aynı şaraptan içerdik. Bu sanırım o zamandan kalma. İlk yolculuğunda desteğini seninle gönderiyor annen.

— Sinyor Sebestiyan hiç bir şeyi unutmaz, - dedi Alberto. - Bu yüzden, Doj hazretlerinin en büyük yardımcısı olduğunca, bizlerin de gerçek öğretmenidir.

— Abartıyorsunuz sinyor Amantini, - dedi Sebestiyan. - Hepimiz ortak çıkarlarımız için Doj hazretlerine yardımcıyız. Elbette bu arada meclis üyeliğimizin gereği, zaman zaman aldığımız kararları gözden geçirmek zorunlu. Çünkü dönem değiştikçe, zararlarını biz çekiyoruz.

— Ben bu görüşe katılmıyorum. Cenova ilk kez korkuyla bize yanaşmıştı o zaman. Mayorka'daki dönüşümü unutamayız. Bir kez tutsaydı!.. Tutsaydı boşuna, tuttu bile!.. Latin kentleri onlardan aldıkları derslerle, birbiri ardınca bağımsızlaşıyor. Sonra ne olacak? Bizim yasalarımızı uygulamaya koyduklarına ve yönetimi bizimkinin aynı bir yönetim biçimi kurduklarına göre, bizim pazarlara uzanmayacaklar mı? İşte kendiniz de söylüyorsunuz. Serüvenci İngiliz tüccarlarına, Anvers'te soluk aldırılınca, bütün Britanya pazarı elimizden çıkıyor. O yüzden, izin vermemek gerek.

— Yine sonundan gidiyoruz dostum, - dedi Sebestiyan. - İzniniz olursa, ben genç Amantini'ye bir kısa özetle bulunmak istiyorum.

— Pardon, - dedi Alberto. - Deniz yolculuklarında, politikacılığım, tüccarlığıma üst geliyor. Hemen

ceneye vuruyorum. Buyrunuz lütfen. Pek çoğunun içinde yaşadığınızdan, özetiniz benim için de bulunmaz kaynak olacaktır.

— Tümüümüz, tümünün içinde yaşadık. Dolaylı ya da dolaysız etkilerini kasalarımızda gördüğümüzden, birbirimize aktaracağımız bilgimiz pek az. Ancak olayları şöyle bir sıralamakta yarar var. Bundan sonrasını tartışırken daha açık olur genç işdaşımız için. Belki akademide okutmuşlardır. Denilebilir ki, düzenle yürüyen işler, Şarl Bir'in aynı zamanda Almanya imparatoru olarak çağrılmasıyla, bozulmaya başladı. O zamana değin, İspanyol kentleri, krallarının davranışını beğenmiyorlardı belki. Ama, katlanıyorlardı. En çok kızdıkları da, Flandr asıllı Chièvres'i, kendinden sonraki yetkili durumuna getirmesi oldu. Çünkü bundan sonra, daha önce de söylediğim gibi, ticaret kentlerinin gelişmesi sonucu yoksullaşan Flandr soyluları, külâh üstüne külâh kapmaya yöneldiler. Kaptılar da... Bunun karşılığında kentli tüccarın çıkarı büyüdü. Soylulara pay vererek, İspanya'nın zenginliklerini kentlerine taşıdılar. Bir anda büyüyen varlıklar, akıl almaz düzeylere erişti. Bunun karşısında bizim dayanmamız olanaksızdı. Ve Baltık antrepolarımız bir bir elden çıktı. Ama, bununla kalmadı iş... 1519'da Maksimilyen'in ölümü, Almanya'yı da miras hakkı olarak Şarl'a bırakınca, taç giymek için Cermen ülkesine gitmesinin gerektiği inandırıldı krala... Bunun için de para gerekliydi. Alman bankerleri ve Amsterdamlıların ortağı Fugger, tören için krala 150 bin altın verdi. Ama, yol için gereken 400 bin dükânın sağlanması, kralın kendi becerisine kalıyordu. Bunu Castille'den istedi. Cortesler ilkin Saint Jacques'ta toplandılar. Delegelerin tümü kralın adamlarıydı. Buna karşın, ka-

rarı onaylayamadılar. Bunun üzerine Amsterdamlıların ajanı Chièvres'in akıllıca zamanı az ve kesesi boş kral, delegeleri satın aldı. Cortesleri Coruna'da yeniden toplantıya çağırdı. Karar bir oy fazlasıyla istediği gibi çıktı. İspanyol halkı, 400 bin dukayı ödeyecektiler.. Yalnız Corteslerin bir dileği vardı. Yolculuğu sırasında, yerine atayacağı görevliler İspanyol asıllı olmalıydı. Kararı alıncaya buna olurlanan kral, dileği gerçekleşir gerçekleşmez, flaman Adrien d'Utrecht'i Castille valisi olarak atadı. İşte bu iki karar, bizim paçalarımızı tutuşturan olayların başlangıcı oldu... Öncesi yok mu diyeceksin! Vardı... Krallar ya da senyörler kendi aralarında tutuşur, Cenova ve Venedik bankaları iki yana da yüksek faizli borç verir, biz de her birine mal satarak, ceplerimizi doldururduk. O zaman tadı vardı bu işin... Çünkü savaşın parsasını biz toplardık. Ama, bu kararların sonucu gelişen olaylar, bizim aklımızı başımızdan aldı. Kazancı unutup, varlık kaygısına düşmemize neden oldu. Toledo halkının başlattığı başkaldırı, bir anda bütün İspanyol kentlerine yayıldı. İlk kararlara karşı davranış biçiminde iken, birden devrime dönüştü. Özellikle, amcanın belirttiği Mayorka ve Valance'da iş çığırından çıktı. Kent işçileriyle küçük çiftçilerin ortaklaşa başlattıkları kalkışma, soylular yerine, işçi ve köylülerin yönetime el koyması, vergilerin ve zorunlu çalışmayla köleliğin kaldırılmasına varıp dayandı.. Seçeneğimiz yoktu. Kral ve ardından Cenova ile birleşmek zorundaydık o zamanki görüşe göre... Ve birleştik... Çünkü, işçilerle küçük çiftçilerin ortaya attıkları ve uyguladıkları düşünceler, Toledo, Santiago, Coruna, Castille isyancılarını da uyandırdı. Başlattıkları işin nereye varmakta olduğunu gören soylularla tüccar, elini isyandan yı-

kamaya koştı. Kral, Cenova ve bizim desteğimiz, Osmanlı'nın gözyummasıyla, ilkin kentlerdeki isyanı ezdi... Toledolu Padilla, Ségovia'lı Juan Bravo, Salamanca'lı Pedro Melanado asıldılar... Hemen ardından bütün güçlerini toplayan kral, Mayorka ile Valance'ın üstüne yürüdü. İsyancılar üç yıla yakın direndiler. Ama tükendiler. Valance'lı elebaşı Don Pedro Martinez, kaçarken Türk korsanlarının eline düştü. Duyduğuma göre Turgut'un gemilerinde forsalık edip, bilime vermiş kendini... Bu başkaldırıları, kralı öyle yıpratmış ki, Flandr kentleri, soyup soğana çevirdikleri İspanya'ya karşı başkaldırma zamanının geldiğine karar verdiler. Darbeyi kralla birlikte biz de yedik. Ayağımız kuzeyden kesildi. Din engelinin, çıkar paylaşmasında nasıl ortadan kalktığı görülecek şey. Karşımızda, katolik güneyle, protestan kuzeyin federasyonunu bulduk. Biz de... Kral da... Ve yenildik. Flandr kentleri bağımsız, tüccarları, tümümüzden zengin oldular. Benim acaba yanlış mı davrandık dediğim bu olaydır. İspanyol ordusu isyanlarda yıpranmasa idi flaman zorbalarının hakkından gelemeyiz miydi?... Biz Mayorka ve Valence emekçilerinin isteklerinden korkarken, zorbaların tuzağına düştük gibime geliyor. Komünler kazansaydı, kral tahtını flamanlar üstünde sürdürmek isteyeceğinden, onları ezerdi. Ezemezse bile, bir iyice yıpratırdı ki, bu da bizim yitirdiğimiz pazarları ele geçirmemize neden olurdu.

— Yeniden pazar ele geçirmek pek kolay bir iş değil dostum, - dedi Alberto. - Biz bunu az önce konuştuk. Ama, denge tutarken ya da yan seçerken çok dikkatli olmak gerektiği de açık. Şimdi sizin söylediklerinizi düşündükçe, ben de kararlarımızı gözden geçirmek gerektiğine inanıyorum.

— Kararları gördün geçirmek, olayları tersine çevirmez ki! - Dedi Giovanni.

— Çevirmez elbette. - diye atıldı Sebastiyân. - Çevirmez ya, yeni hatırlar işlenmesini engeller. Dilerseniz dostum, hemen bir rapor yazalım Doj'a... Kaptan'a verelim ki, döner dönmez sunsun. Osmanlı topraklarını da kaptanımız Venedik'in bütün pınarları kurur. Bunun önüne geçmek için gerekiyorsa, sarayı ele geçirmeliyiz.

— Biz, - dedi gerinerek Alberto, - elimizden geleni yapıyoruz. Her yıl aksatmadan aldığımız siparişleri karşılıyor, verdiğimiz siparişleri bir tamam alıyoruz. Doj ve onlar meclisinin sayın üyeleri de, elde ettiğimiz olanakları korumalıdırlar.

— Korumalıydılar, demek daho doğru, - dedi Sebastiyân. - Fransuza bir'e, kapitülasyon verilmesine engel olunmalıydı. Olunmadı. Eti nedir, budunedir denildi. Şimdi Felemenk frankları, flaman ve volonlardan önce, bu kapitülasyonlardan yararlanarak, para ticaretine başladılar.

— Ne? - dedi Alberto. - Benim bundan haberim yoktu.

— Siz doğuya yeni çıkıyorsunuz. Ben batıdan yeni geldim dostum, - dedi Sebastiyân - Orda söylenenler, dediklerimi doğrulayacak ölçüde yaygın. Felemenk temsilcilerinin, yakında Cenovalı bankerlerle geçeceğini savlıyorlardı.

— Bak bizim bundan haberimiz olmadı.

— Olacak. Şimdi Antakya kervan yolundan yukarılara çıktıkça, sırtı külâhlı kumral sakallı şeytanların, deve deve altın taşıdığına tanıklık edeceksiniz. Ettikçe de bana hak vereceksiniz.

— Bunları Doj'ına bildirmediğiniz mi?

— Doj'uk da kaygıda. Ne var ki, yapılması ge-

reken konusunda henüz bir karara varmış değiller. Cenova ile uyuşulabilirse, İsviçre üstünden Rcn yolunu kapamayı düşünmekteler. Ancak bu da ne kadar geçerli olur bilinmiyor. Çünkü protestan Cermenler, protestan Felemenkililere yardım ederler.

— Giovanni, - dedi Alberto. - Bundan sonra sana Zani ve Poloların ödevlerini yüklüyorum. Gördüğün, duyduğun, anladığın hatta anlayamadığın her şeyi not edeceksin. Döndüğümüzde doğru Doj'un katına çıkıp, olanları bütün ayrıntılarıyla anlatalım. Anlatalım ki, en verimli pazarlarımız da elden çıkmak üzeredir. Zamanında davranılmazsa, yirmi yıl önce-sinden duyduğumuz pişmanlığı yirmi katıyla şimdi-den duyacağız.

— Başüstüne efendim... Her şeyi not etmeye çalışacağım.

— Beni de çağırırsanız gideceğiniz zaman, - dedi Sebastiyon, - bildiğimce tanıklık etmeyi görev sayarım.

— Elbette çağırılacağız. Bize yardım edecek olan Giovanni. Siz de meclis üyesisiniz. Eşit haklara ve koşullara sahibiz. Tehlikeyi zamanında haber ver-mediniz demesinler. Az önce buyurduğunuz gibi, biz hemen kesemizde duyumladığımızdan çabuk görürüz. Balyoslar, ajanlar, - durakladı birden. - Bağış-layın sizin gibi olanlara hiç bir sözüm yok. Çünkü siz de kesenizde duyanlardansınız. Benimki, para karşılığı bunu yapanları anlatmak... No olsa, aldırış-sız davranabilirler. Oysa bizim için yaşam sorunu, pazar sorunu!.. Yitirdik mi, biz de yittik. Bizimle bir-likte, bizim omuzlarımızda yücelen Venedik'in gör-kemi de!.. Tehlike büyük. Öylesine büyük ki, hemen dönmeyi bile düşünmekteyim.

— Bir şey getirmez. Görüp, işitmek ve tanık

çılunan olayları aktarmak daha kolaydır. Ne olsa biz tüccarız. Yaşamadan, yaşatamayız. O yüzden acele etmeyin.

— Öyle... Haklısınız. Görüp yaşamak ve yaşamın tanıklığını birlikte götürmek daha yararlı olur. Sizin gibi bir destekçi de oldu mu, biz bu işi mecliste bile kotarırız. Doj dilerse savsasın!..

— Savsamaz efendimiz, - dedi Sebastiyân. - Sanırım bizim gördüklerimizi o daha önceden görmekte. Ancak, kendisini destekleyecek kesin tanıtılar olmadan bir davranışta bulunmayı, devlet adamlığıyla bağdaştıramıyor. Şimdi biz kesin tanıtılarla gidebilirsek. Bu korku çanlarının çalmasına yetecektir. Bir kez de korku bastırdı mı Venedik'in yapmayacağı yoktur, bilirsin.

— Evet... Savaş bunun yanında oyuncak gibi kalır.

— Ne dersin Giovanni, öğretmenlik ödevimizi başarıyla yerine getirebildik mi? - Diye sordu Sebastiyân.

— Sağolunuz efendim. Öylesine aydınlandım ki, salt ticaretin ana kurallarını değil. Hesabı, karşılıklı ilişkilerin niteliğini akademide de öğretiler. İlişkilerin temel niteliğini ve asıl önemlisi devletin çıkar ilişkilerindeki yerini öğrendim. Size ne kadar teşekkür etsem azdır. Bundan sonraki davranışlarımda gösterdiğiniz açıklık çok işime yarayacak. Bundan hiç kuşku yok.

— Öyleyse, bir yemeği hakettik. Ben bayağı acıktım. Zaten her deniz yolculuğunda, iştahım birkaç kat artıyor. Onca yiyorum, bir türlü doymak bilmiyorum. Umarım, bana konukluk onurunu bağışlarsınız. Kamaram pek geniş değil. Dilerseniz, yemeğimizi burada yeriz. Kölem şimdi hazırlar.

Giovanni amcasının yüzüne baktı. Alberto başını sallayıp sakallarını uçuşturarak;

— Ben de aynı öneride bulunacaktım. Siz önce davrandınız. Yarın aynı orunu bize bağışlarsanız, söyleşimizi sürdürmek coşkusunu da vermiş olursunuz.

— Sağolun. Asıl canı sıkılan bendim. Meclis üyesi ve atelye sahibi bir tüccar dostla karşılaşmak, birden çenemi düşürdü. Hele bir de Giovanni'yi görünce, bildiğim herşeyi, yalan yanlış sıraladım.

— Ne yalandı söyledikleriniz efendim, ne de yanlış, - dedi Giovanni önüne bakarak. - Sanırım tam bilmem gerekli şeylerdi. Gölgenizde, eski öğrendiklerimin üstüne bunları koyunca, nice bir hesaplı davranmak gerektiğini anladım. En çok anladığım da, Venedikli olmayanlara karşı konuşulacak dilin, olanlara karşı konuşulacak dilin başkalığı oldu.

— Aferin, - dedi Alberto. - Çok çabuk gelişmektesin. Haydi bunu sinyor Sebastijan'ın sofrasında kutlayalım. Bizden önce davrandığı için de, asıl kutlanması gerekenin, böyle bir öğrencisi olan sinyor Sebastijan olduğunu unutmayalım.

— Doğrusu söylediğini hemen kapan biriyle konuşmak kıvanç verici.

Az önce verdiği el işareti, kölesinin kucağında torba olarak görüldüğünde, biraz daha sıkıştılar

Liman alanının çevresinden, denize sokulan palmyelerin gölgesine sığındı Giovanni. Amcası, kalsaları sandallarına yükleyen kayıkçıların başında bekliyordu. Sebastijan kölesinin sırtına yüklediği heybesiyle sandaldan çıkıp, gümrük emininin gedi-

gine yürüdü. Giovanni ardından baktı bir süre. İlk gelen sandalı karşıladı. Eminin adamları anında yanına bittiler. İnen kasaları göz ucuyla saymaya başladılar. Giovanni onların denetimine hiç aldırmadan, kasaları üstüste yığdı.

Sandallar ardına sökün ettikçe, iskele üstündeki kasa yığnağı büyüdü. Giovanni'nin çevresinde, dolanan gümrük görevlileri, birden arttı. Yeni gelenlerin taşımacı olduğunu sonradan anladı Giovanni. Yaklaştılar. Ötekiler, uzakta durup sayarlarken, bunlar yanına sokuldular. İçlerinden biri daha cesur olduğunu isbatlamak istermişcesine sokuldu :

— Sizi tanımamaktayız sinyor?

— Tanımazsınız, - dedi gülerek Giovanni. - İlk kez geliyorum.

— İlk kez geliyorsunuz ve böyle mal indiriyorsunuz. Doğrusu büyük yüreklilik.

— Yüreğimizin büyük olduğu bilinir.

— Bağışlayın. Sinyor Sebastijan, eşya getirmez. O bankerdir. Para getirir, para götürür. Siz ilk kez gelmenize karşın yükü gelmektesiniz. Acaba sandıklarda ne olduğunu bildirir misiniz?

— Neye benzemekte sizce?

— Biz benzetmemekte, karar vermiş olmanın kaygısındayız. Çünkü sandıklar, bildiğimizce Amantini soyunun sandıklarına benzer. Ne var ki, Alberto efendimizi görememekteyiz. Kaygımız bundan. Acaba başına bir iş mi geldi?

— Hayır!.. Kendileri gemiden yüklenmesini gözetmekteler.

— Oh, tanrıya şükür. Efendimizin esenlikle limanımıza ulaştığını öğrendik. - Sırtarak ötekilere döndü. - Kaygılanmayın. Efendimiz, gemideymişler. Malın ardı çıkınca iskelemizi onurlandıracaklarmış.

— Demek amcamı tanımaktasınız?

— Amcanız!.. Yoksa siz sinyor Giovanni Aman-tini misiniz?

İlkin ne yanıt vereceğini bilemedi Giovanni. Li-maniarda, insanların yakınlık gösterilerek soyulduk-larını dinlemişti yol boyunca. Şimdi kendisine bir tuzak hazırlanıyor olmasın? Soru adam sözünü bi-tirinceye, belleğinin derinliklerinden yanıtını aldı.

— Evet! Ta kendisiyim! - Nasılsa amcam yeti-şir, düşüncesi, sesine alabildiğine güven vermişti. - Fakat sizi tanımıyorum.

— Elbette tanımazsınız efendimiz!.. Biz baba-nızın ve amcanızın arabacısıyız. Burdan antrepola-ra, ordan Halep, Şam ve dahi Rum'a şişelerinizi biz taşıyoruz. Babanız rahmetli, hep sizi anlatırlardı yol boyunca. Yazık! Bu günleri görmeliydiler ki!..

— Amcam sizden hiç söz etmemişti!

— Kışzade uşaklarından konuşsun umulmaz efendimiz. Ama, bizim için öyle değildir. Efendile-rimizin tümü kutsal ve değerlidir.

— Hah, amcam da geliyor, - dedi eliyle deniz-deki sandalı göstererek.

— Bu yıl malımız çok. Umarız bereketi de çok olur, - diye eğildi adam. Sonra bir el devinimiyle ötekileri de çevresine toplayarak, iskelenin ucuna soyırttı.

Alberto, iskeleye ayak basar basmaz, önünde eğilen arabacıya baktı;

— O Stavro! - dedi kıvanarak. - Bekleyeceğini sanmamıştım.

— Beklemek ödevimiz değil mi efendimiz. Gi-ocomo kaptan, sizin bir sonraki gemiden çıkacağı-nızı buyurdular. Hemen arkadaşlara haber olup, ko-şumlarını yenilettirdim. Ne var ki, sinyor Giovanni'yi

ilk bakışta tanıyamadım. Bağışlamalarını dilemekteydim ki, siz göründünüz.

— Bu senin kusurun değil Stavro! Demek ki biz iyi tanımlayamamışız.

— Yok efendimiz. Kasaların başında böylesine dikkatli bir yiğit beklemediğimden kaygılandım. Akıldan geçmedi değil. Ama, sizin bir uğruya çatmanızdan öylesine korktum ki, düşünmeye olanak bulamadım.

Alberto adamın daha fazla konuşmasına olanak vermedi. Kıyıya yürüdü. Kasalarına şöyle bir göz attıktan sonra, uzaktan sayımı sürdüren görevlilere el salladı. Onlar yavaşırken, kaftanını, şapkasını düzeltti;

— İyi günler olsun sinyor Yakop, - dedi.

Yakop, mal sahibinin iznini bekliyormuşcasına yaklaştı. El sıkıştılar;

— İyi günler olsun sinyor Alberto! Hoş geldiniz. Bu kez, geçen yıldan fazla kasa var. Demek ki işler gelişmekte.

— Düşündük ki, sinyor Rafael, mültezimlik harcını artırmışlardır. Biz de elimizden geldiğinde katkıda bulunalım, istedik.

— Her zaman efendimizi düşündüğünüzü bilmekteyiz sinyor, - dedi sırtarak Yakop. - Bu yüzden de işlerinizin gecikmemesi için gümrük beyannamesini hazırlamış bulunmaktayız. Dilerseniz bacını hemen yatırarak, antrepoya taşımanız mümkün.

— Sağolun. Sizin düşünceli davranışlarınız bize zaman kazandırmakta. Beyannameyi bağışlarsanız, siz damgalayınca, biz de bacını yatırırız.

— Hay hay! Buyrunuz.

Giovanni, herşeyin hazır olmasına şaşıtı. Oysa adamın göz ucuyla sayışlarına bakarak, denetimin

uzun süreceğini sanmaktaydı. Alberto, yazılı belgeyi aldı. Az nce Sebasıyan'ın yürüdüğü geniş, palmiyeli caddede yürüdü. Top ağaçların gölgesi, birbirine kavuştuğundan, scağın etkisini duymadan alanı geçti. Tam karşıdaki emin gediğine girdi.

Yakop, elindeki ince uzun fırçayı mor boyanın içine batırarak, kaselerin üstüne sağdan sola bir şeyler karalamaya başladı. Alberto, baın ödendiğini belirleyen belgeyi Yakop'a uzattığında, kasaların damgalanması bitmişti.

Stavro, arkadaşlarıyla birlikte iskelenin başına dizdiği arabalara bir göz attı. Atların sineklenmesi Giovanni'nin kulaklarında yankılandı. Alberto, Yakop'un başını sallamasından hemen sonra buyruğu patlattı;

— Stavro! Taşıyabilirsiniz. nce antrepoya.

— Başüstüne efendimiz, - dedi Stavro. tesini getirmesini beklemeden, el birliğiyle sandıklara sarıldılar. Eskiliğini ve ustalığını kanıtlamak istercesine, kendi diliyle bağıra çağıra, her sandığı dikkatle şerleştirdi arabasına. Sonra geri geri yanaşan bütün arabalar dolunca, kamçısını kaldırıp, buyruğu verdi. - Yryn!..

Alberto, Giovanniyle birlikte arabaları izledi. Sonra bir sokağın başında kıyı boyunca dizelenmiş taş binaların arasına septi. Giovanni, bir an ikircikli kaldı. Amcası koluna yapışarak;

— Stavro eski adamımızdır. Aldığı gibi getirir, kaygılanma, - dedi.

Yürüdüler. st kurşun örtülü, dört bir yanı taş örme, demir kapılı bir antreponun önünde durdular. Kuşağından çıkardığı kocaman bir anahtar kilide soktu Alberto. Üç kez çevirdi. Kalın kapı, kendi menteşeleri üstünde yaylıymışcasına açılıverdi.

Öteki kapının tırkazını çıkardı. Üsttekini gösterdi Giovanni'ye. Genç, demir tırkazi aşağıya çekerken, kendisi de kol demirini indirdi. Demir kapı hafif bir tıngırtıyla taş duvara dayandığında ilk araba, kapının önüne geldi.

Yüküyle girdi antropoya. Alberto'nun gösterdiği yere kasaları dizdiler. Araba güçlük çekmeden döndü. Kapının önünden yolu izledi. Bir başkası girdi. Beygir, taş döşemenin üstünde nallarını şakırdattı. Başını salladı. Soludu.

Kasalar, öncekinin üstüne sıralanmaya başladılar.

Boşalan bir araba bir öncekinin ardı sıra gitti. Stavro, son kasaları da indirdikten sonra Alberto'nun önünde eğildi :

— Bizi ne zaman için buyurmaktasınız efendimiz?

— Burda konuşmam gereken kişiler var Stavro, - dedi Alberto. - Seni bulurum.

— Başüstüne efendimiz. Biliyorsunuz, Barba Antus, buyruğunuzu hemen iletir bize.

— Oldu. Üç gün içinde bizden haber bekleyesin.

— Size iyi günler efendimiz. Soğuk oluğa ya da Kervan Pınarı hanına gidecek olursanız, at gerekebilir.

— Gerektiğinde seni bulacağımızdan kuşkun olmasın.

Stavro, dilini dışlarının arasına sıkıştırarak, sesler çıkardı. Beygir kendiliğinden yürüdü. Arabanın tekerleri, taş döşeli caddede tıngırdadı.

Alberto, kasaları yeniden gözden geçirip saydı. Sınava çekiyormuşçasına sordu yeğenine anı.

— Kaç kasamız var?

— İkiyüzondört, - dedi hiç bekletmeden Giovanni.

— Saydığını bilmiyordum?

— Saymamı, her değişimde yeniden saymamı siz buyurmuştunuz.

— Unutmamışsın bravo!.. - diyerek kapıya yürüdü. Kol demirini vurdu. Alt tırkazı geçirdi yuvasına. Bu kez bakmasına komadı Giovanni. Hemen üst tırkazı sürdürdü. Yeğeninin sırtını sığazlayarak, sürdürdü Alberto. - Acıktık değil mi?

— Sormasanız aklıma gelmeyecekti, - dedi karını sığazlayarak Alberto. - Gerçekten acıkmışım.

— İyi öyleyse. Şöyle güzel bir yemek yiyelim. Kaç gündür kuru şeyler atıştırmaktan midem sertleşti. Sonra da bir güzel uyku çektik mi, yarın işe başlayabiliriz.

Kapıyı kilitledi. Anahtarı kuşağına yerleştirdikten sonra, kuşağından bir kesə çıkararak yokladı. Başını salladı. Keseyi Giovanni'ye uzattı;

— Bunu kuşağına yerleştir bakalım. Öyle zaman olur ki, hesabı kendin görmek gerekebilir. Çekinmeden harca. Yalnız dikkat et, tükendiğinde, sonuna değin kendin kullanmış ol kesenin içindekini.

— Anlamadım efendim, - dedi Giovanni şaşkın şaşkın bakarak.

— Anlamayacak bir şey yok. Sen ilk kez çıkıyorsun Venedik'ten. Liman kentleri, kuşağındaki keseyi kaptırdıktan sonra, aç gezenler ve yol kesenlerle doludur. O yüzden gözünü açmanı anımsatıyorum. Bir de içindeki her akçayı, sana yapılan bir hizmetin karşılığı olarak harcamanı öneriyorum.

— Anlıyorum efendim. Demek ki, ayrılacağız!

— Hayır... Ayrılmak zorunda kalabiliriz. Benito

Baba'nın meyhanesi yanındı bizim antrepo kulübe kalır. Ve bunca yerde, insan birbirini yitirebilir.

— Öyle efendim, - dedi gözlerini kırıştırarak Giovanni. Kendisinden önce başka ülkelere gitmiş arkadaşlarının anlattıklarını anımsayıvermişti.

Alberto, yeğeninin kirpiklerinin kırışmasında beliren ışıltıdan, söylemek istediklerinin tümünü anladığını sezdi. Gönölünce bir gün geçirmenin coşkusıyla gerindi. Kemiklerinin kütürdemesinden hoşnut, sakalını okşadı.

İskele caddesine çıktılar. Sağa dönerek palmiyelerin geniş gölgeleri altında, kaldırımı adımladılar. Alanın, gümrük emniğinin ve devlet antrepolarının bittiğı yerde, dar, kayrak döşeli, tahta şahnişinli binalarla çevrili sokaklar belirdi. Geçtikleri sokakları saymaya durdu Giovanni. Dördüncüsüne geldiklerinde saptı Alberto. Hemen önlerinde işleme demirden bir askıya sallandırılmış tabelayı gördü. Tam ortaya, italik harflerle Benito yazılmıştı. Levhanın köşesinde, tanelerini koparıp yeme iştahı veren iki salkım üzüm işlenmişti. Alberto önde, Giovanni arkada oyma, tahta kapıdan içeri girdiler.

Daracık sokağı açılan ve iki kişinin güçlükle sığabildiğı kapının ardı, cilâlı, tahta direkler üstünde kümbetlenmiş tavanlarıyla alabildiğine geniş bir salondı. Giovanni, amcasının yanılmadığına karar verdi hemen. Her kümbetin altında, kalın, kunt tahtadan meyhane masaları. İki yanlarında kullanılmaktan cilâlıymışcasına parıldayan sedirleriyle, masaların üstüne dizelenmiş kalaylı bakır sürahiler ilk bakışta Venedik meyhanelerinden birine gelmiş duygusunu uyandırıyor. İçerde konuşulan dillerin çeşitliliğı, duygusunu daha da pekiştiriyordu Giovanni'nin.

Amcasının ardı sıra adımlıyor kümbetleri. Masaların tümü dolu. Akşama çok zaman bulunmasına karşın, dolu masalar irkiltiyor onu. Belki tek ayırımı bu Venedik meyhanelerinden. Bir de, içerdeki et kokusu. Ve çok daha fazla aydınlık oluşu!..

Benito Baba, kendisi karşılıyor Alberto'yu;

— Kim onurlandırmakta yoksul evimizi!.. Sinyor Amantini'yi erken görmek sevindirici. Buyursunlar... Yukarı çıkmanızı öneririm. Kaç gündür sizi beklemekteyiz.

— Hem erken geldigimizden söz ediyorsunuz... Hem beklediğinizden!..

— Bilmektesiniz ki efendim, burası liman meyhanesidir. Ve yine bilmektesiniz ki, bütün ağızlar burda alabildiğine açıktır. Her yıla göre erken geliniz evet. Ama, biz kaç gündür sizi beklemekteyiz. Çünkü haberiniz önden geldi. Daha doğrusu sizin değil. Turgut Reis'in bütün ünlü adamları Anadolu kıyılarında devşirmeye çıkınca, sizlere kavuşacağımız besbelli diye düşündük. Hazırlığımızı gördük. Odanıza onur verildiğinde, siz de görüp, hak vereceksiniz.

— Bir oda da yeğenimiz için istemekteyiz. İlk gelişinde memnun olmak ki, izimizi sürdürsün. Bunun için de size güvenmekteyiz!

— Benito Baba kimsenin güvenini boşa çıkarmamıştır efendimiz. - Döndü ocağa doğru. Sesini sertleştirerek, - Rokşana! - dedi. - Çabuk kızademi-ze bir oda donatın. Ve dinlenmesini sağlamakla en becerikli hizmetçileri görevlendirin.

Rokşana, salınarak ocağın kapısından çıktı. İri gövdesi, yakasından taşan esmer memeleri, her adımında oynayan kaşalarıyla Giovanni'nin gözlerini de birlikte sürükledi. Merdiven başında şöyle bir süzdü Giovanni'yi.

— Başüstüne Baba, - dedi. - Kendim ilgilenirim.

— Azgın kaltak, - diye mırıldandı Benito. - Buldu yakışıklı genci. - Sonra gülererek döndü Alberto'ya. - Kişizademiz güvenli ellerdedir efendimiz. Siz buyrun, dinlenmenize bakın, - dedi.

Alberto, başını salladı. Çevik, sağlam adımlarla merdivenleri tırmandı. Giovanni ne yapacağını bilemez bir salınmayla, merdiven başında dikilip kaldı. Benito, gencin sıkılganlığını gidermek amacıyla, kolunu okşadı.

— Odanız, merdivenin hemen sağında, kapıyı açık göreceksiniz. Buyrunuz, - dedi.

Giovanni meyhanedeki bütün kalabalığın gözlerini üstünde duydu. Gözlerin ağırlığından bir an önce kurtulmak amacıyla, koşarak çıktı merdivenleri. Benito Baba'nın dedikleri doğruydı. Açık kapıdan girdiğinde, Roksanâ, etekleri kalçasında, yatağı düzeltmekle uğraşıyordu.

Karşıladi genç adamı. Avuçlarının ısısı, parmaklarını yaktı. Kaftanını aldı sırtından. Kalın, Albertini işi tahta dolaba yerleştirdi. Arkalıklı sandalyeye oturttu. Kapaklı masanın üstüne dolaptan çıkardığı bürümcük örtüyü serdi. Bir çırpıda, sürahi, tas ve çiçekle donattı masayı. Yerdeki yumuşak halının üstünde çıplak ayaklarıyla koşuşturarak, perdeleri örttü. Gelip, Giovanni'nin önünde diz çöktü. Ayağının birini kavrayıp, çekti. Giovanni irkildi. Sonra gelenek gerektirmekte düşüncesiyle ayağını bıraktı. Çizmelerini çıkardı Roksanâ. Teninin yumuşak tazeliğini ayaklarından beynine sivaştırdı. Memelerinin bingildak titreşimi, gözlerinde oynadı Giovanni'nin. Teninin tutuştuğunu duydu. Öteki ayağına sarıldığında, boğazının kuruduğunu sezinledi.

Roksana, genç adamın titreşimlerini sezinlememişcesine sürdürdü işini. Gömleğinin altın düğmelerini bir bir çözdü. Okşarcasına çıkardı sırtından. Giovanni'nin işlek, sağlam kasları sertleşti. Parmaklarının ucuyla kasları okşadı. Kuşağının ucunu yakaladı. Çevresinde dönecek çözdü. Kesesi avucuna düştü Giovanni'nin. Gümüşün sertliğini avuçlarında duyunca, toparlandı. Kalktı. Roksana hemen önüne düştü.

— Yemeğiniz hazırlanıncaya bir banyo alır mısınız efendimiz?

Diretmedi. Başını sallayarak onayladı kadını. Çıplaklığının utancı çoktan yitirmişti pembeliğini. Banyoya götürdü kadın onu. Mermer duvarlı, pirinç kurnalı, mermer tokmaklı hamama oturttu. Kurnayı çevirir çevirmez, mermer ahara su aktı. Dirseğiyle yoklayarak, suyu ılıştırdı. İki kurnanın şıkırtısı, tatlı bir ninninin türküsünü doldurdu kulaklarına.

Kalaylı hamam taşıyla aldığı suyu başından aşağıya boşalttı Roksana. Kara zeytinyağı sabunuyla saçlarını köpürttü. Giovanni'nin uzun, parlak, kıvrık saçları, ıslak ıslak döküldü omuzuna. Roksana'nın ince parmakları, saç diplerinde dolandı. Sonra sabunun köpüğünü duydu: bedeninin her yanında. Okşayışla, ovma arası bir ustalık uçtu teninde. ılıştırılmış suyun, köpük köpük mermer arkta aktığını gördü.

Bedeninde bir dirilik, yumuşaklık ve midesinde doyumsuz bir açlıkla kadının ince ince terleyen tenine baktı. Ayaklarında duyduğu yumuşaklık ve derisinde sezdiği ustalık, açlığını unutturdu bir an. Roksana hiç orali olmadan, kaslarını, omuzlarını, kürek kemiklerinin altlarını ve kalçalarını ovuyordu.

Yeniden dökündüğü suyla, öyle bakındı. Kadın,

yanibaşından aldığı pamuk havlularla sardı bedeni-
ni. Kurnanın su suyuyla hamamı temizledi. Saçla-
rını, tenini kurnadı Giovanni'nin. Kolundan hafifçe
tutarak, odaya götürdü yeniden.

— Siz giyininceye efendim, - dedi. - Ben de
sofranızı hazırlarım.

Bedeninin oynaşmasını Giovanni'nin gözlerinde
bırakarak, kapıda yitti. Aceleyle kesesine baktı genç
adam. Herşey yerli yerinde durmaktaydı. Amcasının
onu tehlikeli bir yerde tek başına bırakmayacağı gü-
veniyle, ağır ağır giyinmeye başladı. Gömleğinin düğ-
melerini daha iliklememişti ki, Roksa elinde bir
siniyle geri döndü. Siniyi bir elinde tutarken, bir
eliyle çabucak sofrayı donattı. Boş sürahiyi dolu-
suyla değiştirdikten sonra, siniyi kapının önüne, ye-
re bıraktı. Kapıyı ardından kapatarak, masanın ba-
şında ne yapacağını bilmeden oturan gencin yanına
bir sandalye çekti.

Şarabın lâl lâl sürahidten tase akışını seyrey-
ledi Giovanni. Yalandı. Avuçlarında uzattığı tası, par-
maklarını okşayarak aldı. O an, kadının terinden, az
önceki iş giysisinden arındığını gördü. Durdu, esmer,
ince teniyle, şarap kırmızısı giysisi, bedeninin tüm
titreşimlerini daha bir büyüttü gözünde. Şarabını yu-
dumladı. Sonra birden anımsamışcasına, tası kadına
uzattı. Yadsımadı kadın. Tası çevirdi. Giovanni'nin
dudaklarını deydirdiği yeri kalın, ıslak ve kızıl du-
daklarıyla emdi. Şarabın gırtlığından akışını gözle-
di Giovanni. Tas yeniden elinde bitince, kadına öy-
kündü. Şarabın tadı midesinde ısı olurken, tabağın
kapağını kaldırdı Roksa. Az önce, meyhaneye gir-
diğinde midesini kazıyan et kokusu daha güçlü bir
biçimde dolcunun şiğerlerine. Ağız kendiliğinden açıl-

dı. Roksana'nın ince parmaklarıyla kavradığı lokma, dişlerinin arasında ezildi.

Ellerini nerde kullanacağını bilemeden, şarap tasına uzandı. Kendisi yudumladıktan sonra, kadına uzattı. Karşılıklı lokmalarını çiğnediler. Tasın kaç kez dolduğunu bilmeden, kebabın üstüne tatlıyı da bitirdikten sonra, gözlerinin ağırlaştığını sezdi Giovanni.

Roksana, göz açıp kapayıncaya topladığı sofrayı, kapının önündeki sınıye boşalttı. Sonra işlevinin güveninde, ağır ağır yaklaştı Giovanni'ye. Teninin kokusuyla tutsülemek istercesine sokuldu. Kollarını koltuk altlarından geçirdi. Kaldırdı. Kendini bırakıvermenin sarhoş kıvancını duydu Giovanni. Ağırlığının kadını daha bir dirilttiğini sezinledi. Adım adım yatağın yanına vardılar.

Genç adamı yatağa oturttu. Giydiğinden beri düğmeleri iliklenmemiş gömleği, iki yakasından tutarak çıkardı kadın. Kuşaksız pantolonunun kaytanını çözdü. Uzattı yatağa... Göz kapaklarını güçlkle açık tutmak isteyişine baktı bir an;

— Çok yorgunsunuz. Biraz masaj yaparsam, dinlenirsiniz, - dedi.

Çıplak bedeninin her noktasında, ellerinin yanğını dolaştırmaya başladı. Giovanni'nin gözleri giderek açıldı. Bedeni her okşayıpta biraz daha dirildi. Kasıklarının arasında sezinlediği kıpırtıyla, sırtüstü dönüp dönmemeyi kurdu. Vazgeçti. Omuzlarından kalçalarına dolaşan eller, her dokundukları yerde yorgunluğun yerine dinginliği tohumlayarak kıpırdandılar.

Kollarına uzanırken, memelerinin basıncını duydu sırtında. Ağır ağır dönmek istedi. Bırakmadı kadın. Omuzlarını, boynunu, kulaklarının arkasını ok-

şadı. Sonra ellerini göğsüne kaydırarak, dönmesine izin verdi. Okşayışlar sürüp gittikçe, kuyruk sokumunda biriken bir atılımın yaylaşmasını duydu. Döndüğünde, kadının da kendisi gibi çıplak olduğunu gördü.

Kollarını uzattı. Onları boşlukta bırakarak, kalçalarını okşamaya başladı kadın. Dayanamadı. Doğruldu. Yumuşak teninin diri düzgünlüğünü tam bedenine sivaştırma tutkusuyla şarıldı. Şimdi ovan, okşayan, öpen Giovanni'ydi artık.

Koltuk altlarını... omuz başlarının terlemeye durduğunu sezinledi. Kadının diri memelerine kapandı. Taze dudaklarının yakıcı sürtünmeleriyle teninin bütün gözleklerini emdi. Kadın coşkuyla, istekle şarıldı.

Yatak bozuldu. Çarşaflar altüst oldu. Saçları birbirine karıştı. Giovanni, bilmediği bir dünyanın kapılarını ardına değin açtı. Bütün varlığıyla o kapılardan içeri girerek, bilincini, bilisini, bilgisini yitirdi. Bütün gücüyle saldırdı. Bütün gücüyle derleyebildiğince coşku derleyerek, yüreğinin kütürtüsünü damarlarında, kadının kemiklerinde duyarak kapaklandı.

Beyninden, omuzlarından, belinden kalçalarına inen bir selin sarsıntısında sızdığında, doğruldu Roksana... Hoşnut, sevecen, dingin bir gülümseyişle dalgın yatan gence baktı. Kalçalarındaki ıslaklığı okşadı kıvançla. Oda'nın hamam bölümüne geçti. Çabucak yıkandı. Giysisini sırtına geçirdi. Kapıyı açtı. Sofra artıklarıyla bekleyen siniyi aldı. Merdiven başındaki karanfil saksısından bir çiçek kopardı. Dişlerinin arasına sıkıştırarak, sini elinde, merdivenleri kaydı.

Benito, onun kırılarak indiğini görünce, merdiven başında durdu;

— Keyfin yerinde koltak, - dedi. - Genç kışızadeyi bulunca!..

— İyi bir çiçek Baba, - diye yanıtladı Roksanâ.
- Hiç el değmedik bir çiçek.

— Belli... Dişleyişinden belli.

— Bahşışından belli olmasını yeğlerim.

Kalçalarını Benito'nun burnuna sokarcasına çalkalayarak mutfakta gözden yitti. Uzun uzun ardından baktı Benito... Başını anlamlı anlamlı sallayarak, kapıdan giren yeni bir müşteriye doğru seyirtti.

Gafur, ince bacaklarının üstünde yaylanarak kapının ipini çekti. Eyvandan sarkan sırimın üstüne bağlanmış küçüklü büyüklü çanlar, titreşti. Duvarların kerpicide, tavanın kiremitlerinde, damın taşlarında, avlunun çiçeklerinde yansıdı çan sesleri. Anası üstüste sert titreşimleri dinleyerek, gülümse-di. Daha o avluya girdiğinde, kapıya döndü yüzü-nü.

— Geldin mi yavrım!..

Gafur, anasının he: akşam kapıdan girdiği an sorduğu soruyu, bu akşam değişik biçimde yanıtladı.

— Ana, ustam dedi ki!..

Sesinin tutuk coşkusunda duraladı sözcükler. Anası ilkin tasasız bakışlarını kapıya dikti. Kapı açılıp, oğlunun allak bulak yüzünü görünce, kaşları çatıldı. Göğsünün inip çıkması, yanaklarının pembe ablaklığına baktı uzun uzun. Vereceği haberin olumsuzluğunu sildi attı akından. Coşkunun nedenini araştırdı uzun uzun. Gafur söyleyeceğini tüketmiş-ccsine dikilince;

— Ne dedi? - diye sormadan edemedi.

— Dedi ki, babana söyle!.. Sabah namazında çırağa çıkacaksın!..

— Çırağa mı? Yamaklığın doldu mu buncacık zamanda oğlum. Oh, tanrıya şükürler olsun. Baban duyanda kimbilir nice sevinecek. Varıp da deseydin ya yavrum. Sevindirseydin babanı!..

— Dedim ana!.. Ömünden geçmekteydim bildi-

ğın gibi. Ustamın evine götürülecekler vardı. Bizo de vardır, dedim. Yamağıyla yollamış önceden. De- yince ustamın dediğini, güdü. Sırtımı yepeşledi ba- bam. Yediğin helâl olsun, dedi. Var anana ilet. Seni yusun. Temiz giysi, temiz başlık kuşatsın sabaha. Birlikte varırız çarşı zaviyesine!

— Oh!.. Kutlarım! Demek ki, ilk adımını attın. Hadi, ocakta sıcak su vardı. Bir bakraç getireyim. Sen soyun da, gusulhaneye giriver.

Kıvanarak kalktı oturduğu yerden. Elindeki işi yarım bıraktığında yaptığı gibi bohcasının uçlarını hafifçe kıvırtarak kapıya yöneldi. Çalak adımlarla avluyu dolandırken, çakşırını, mintanını çıkarmaya durdu Gafur.

Ak teninin alaca karanlıktaki ışıltısını gusulha- nenin loşluğuna attı. Tokmağın üstüne oturdu. Ta- sa, life, keseye dokundu. Kapının şakırtılı açılışıyla elleri sezinlemeden apışına yöneidi. Anası gusulha- nenin kapısını ardına dek açarak, bakracı yerleşti- di. Dirseğini suyun içine soktu. Elini tasa uzatırken, büyümüşlüğünü kanıtladı Gafur;

— Ben yunarım ana... Suyu getirdiğinden ötürü sağol.

— Öyle ya!.. Çırağa çıkmakta yavrum. Hadi var kendi işini kendin gör!..

Gusulhanenin kapısını kapatarak döndü hadın. İşinin başına oturdu omuzlarını silkeleyerek. Belli belirsiz bir gülücük gelip çörekledi suratına. Gide- rek arttı. Giderek genişledi. Bütün suratı gamze gam- ze gülücük kesti. Arada bir gergefini susturup, ku- laklarının su şakırtısıyla yankılanmasını dinledi. Ara- lık kapıdan odaya uğunan buğuyu okşadı gözleriyle.

doğruldu. Sandıktan çıkardığı yumuşak havluyu uzattı aralıktan.

Gafur, kısa saçlarını, boynunu, yüzünü, kulaklarını, omuzlarını kuruladıktan sonra havluyu peştemal örneği beline sardı. Anasının sandıktan çıkardığı ibrişim gömleği, dimi mintanı, gök çakşırı giydi. Yepyeni giysilerin içinde, yumuşayan derisiyle birden büyüdüğünü sezinledi. Bedeninde çamaşırların sandık serinliği gezindi okşayış gibi. Kısa sürede teninin ısıyla yumuşadı giysileri. Bağdaş kurup anasının karşısına oturdu.

Odanın içinde koyulaşan havaya baktı kadın. Hoşnut hoşnut dğlunu süzdükten sonra işini topladı. Kirli çamaşırları, ıslak havluyu kucaklayıp, bakracı aldıktan sonra kapıya yöneldiğinde akşam ezanı okunmaya başladı.

Anası odadan çıkar çıkmaz, kalfasının dediklerini aklından geçirmeye başladı Gavur. Birkaç kez unuttu. Yeni baştan aldı. Elleri ayakları devindi. Gözleri baygın, başı omuzunun üstüne yıkılmış, oturduğu yerde sabahleyin uygulayacağı devinimleri yineledi bir bir.

Firdevs kadın, elinde sofr a bezi, kasnak ve sini odaya girdiğinde, oğlu öyle oturuyordu. Bir süre kapı aralığında onu süzdü. Kendi içinde bir ezbere dalmış görünce gülümsemesi, kulaklarına değin yayıldı. Sofrayı açtı. Kasnağı, siniyi yerleştirdi. Gündüz pişirdiği taze ekmeği dilimledi. Bakır sürahiyi, su tasını sofranın her tarafına kendi oturduğu yönüne yerleştirdi. Yemek görevini almaya döndüğünde, sepicisi ahisi Server usta kapıdan girdi.

Çanların çingirtisi uzadı. Birbirine eklendi. Mutfaktaki kadın, aceleyle başörtüsünü düzeltti. Kendi

isi tutacaklarla, gövecin saplarını kavradı. Kocası, mutfağın yanındaki helâya girdiğinde, yemeği sofraya koydu. İbrik, peşkir, sabun kalıbı ve leğeni koşturdu. Server, giriş kayraklarını: üstünde mestlerini çıkardı. Kollarını gelirken sıvamıştı. Ellerini yıkadı. Karısı peşkiri uzattıktan sonra. Kurulanmasını bekledi. Kirli suyu götürüp lâğım arkına döktü. Usta kollarını indirerek, sofraya yöneldi. Kapıdan girdiğinde oğlunun kıpırtısız duruşuna baktı bir an. Gafur babasının gölgesini üstünde duyunca irkildi. Toplanıp dizlerinin üstüne çöktü.

Anası da gelince, sofraya yürüdü. Sininin çevresine oturdular. Baba, besmele çekerek elini uzattı, göveçten buğusunu burunlarında tüttürerek sahana aktarılan yemeğe. İlk lokmayı almasını beklediler. Suskun, donuk, ama içecen devinimlerle hiç konuşmadan yemeklerini yediler. Server usta, suyunu içtikten sonra sofranın dizini örten kısmını бүktü. Karısı gözlerinin içine bekarak, sofrayı topladı. Bir dizini dikip, beğdaş kurduğunu görünce, kapıdan çıktı. Döndüğünde, elinde konve tepsiyle, ayaklarının ucuna basarak sokuldu.

Venedik fincanının çiçekli yüzü kandil ışığına geldikçe ışıladı. Köpüklü kahvesinden bir yudum aldı Server usta. Yemeğin tacıyla karıştırmak istercesine ağzının içinde dolandırdı. Pos bıyıklarını sığazladı sağ elinin işaret parmağının tersiyle. Gözlerinin bir buyruğuyla, elinde tepsi, dikilen karısını oturttu;

— Söyledin mi? - dedi oğlundan yana dönerek. Sonra temiz giysilerini, ışılayan yüzünü süzerek, güldü. - Hazırlığı bile görmüşsünüz.

— Kutlu olsun, - dedi anası ince, şevacen sesiyle. - Tanrı ötesini göstersiz.

— Eh! Bir kez yamaklıktan sıyırdı ya yakasını, ensesini de tokattan kurtardı demektir. Böyle uslu giderse, iki yılını doldurur doldurmaz, kalfalık peştemalını da kuşatır.

— Zenaat öğrenmenin güçlüklerini bilmekte, - dedi anası. - Gözünü açar, kalfalarının buyruklarını yerine getirerek onları hoşnut kılar, buyurduğunuz yere de ulaşır. Umarım, hiç bir yakınmaya neden olmadı.

— Ustasıyla konuştum. Yaraşır olduğunu söyledi. Yaraşır olmakta süregiderse, sorun yok. Yüzümüzü ak eder. Yoksa, kurallar katı. Peştemalı düşünde bile göremez.

Gafur, başı yerde dinliyordu konuşmaları. Gözlerini kaldırıp, babasıyla anasının bakışlarını görse, belki sevinci coşkuya dönüşürdü. Yasağı bildiğinden kaldırmadı. Karı-koca gözlerinde bir aşama geçmenin sevincini parıldattılar. Server usta, fincanının dibindeki yudumu içtikten sonra hayıflandı;

— Keşke kendine de pişirseydin.

— Afiyet olsun efendim, - dedi kadın fincanı alırken. - İçmiş gibi oldum.

Tepsinin üstüne yerleştirdiği fincanla doğruldu. Mutfığa girer girmez, ateşi ölçerdi. Sıcak su kabını ağzına değin doldurdu. Yeniden odaya girdiğinde oğluyla kocasının karşılıklı oturduklarını gördü. Server 'Ahi, gözünü köşeye dikmiş, bağdaşını bozmadan bakmaktaydı. Gafur'un gözleri, coşkunun yorgunluğunda, kayı kayıveriyor. Oğlunun odasına se-yirtti. Yatağını yaptı. Geri döndüğünde;

— Yatağın hazır oğlum, - dedi. - Var yat! Dinlenirsin!

Gafur ikiletmedi anasının sözünü. Avlu kapısının kandil oyuğundan ışığı aldı. Helâya girdi. Akıldan

tören göreneğini bir kez daha geçirerek uzun uzun işedi. Döndü. Kandili yerine yerleştirdi. Ayaklarının ucuna basarak odasına geçti. Kapısını ardından tırkazladıktan sonra soyundu. Yorgani omuzlarına çekerken uykuya daldı.

Server usta, yan odada tıptırlar kesilinceye suskuyu sürdürdü. Sonra gözlerinde coşkun bir sevinçin ipiltileriyle, karısına baktı.

— Zaman nasıl da geçivermekte kadını?

— Sormayın efendim. Bir parmacık çocuktuk. Şimdi yamaklığı bitirdi denilmekte!

— Bize de anıszdan bildirdiler. Ahi Baba buradan geçecekmiş. Sabah, zaviyede toplantı var. Savran Ahi, bu haberi bizim gibi akşamüstü öğrenende, birden karara varır. Kâhyaya durumu sunarak, oğlumuzun Baba'nın uğruyla çırağa çıkarılmasını diler. Kâhya, süresinin dolmasına zaman olduğunu belirtince de, aşamaları tez tırmanacak bilide olduğuna tanıklık eder. Kurallarımızın katılığına bilmektesin. Kâhya nefes nefese bize ilettiler. Dedik ki, erkendir. Savran Ahi, yanında bitti. Erken, doğal yürüyen içindir buyurdu. Gafur, er yürümekte. Er yürüyen, erken ulaşır, deyende boynumuzu büktük. Ahi Baba da olurlanırsa, sorun yok demek düştü. Düştü ya, hazırlıksız yakalandık. Kebapçı, habersiz!.. Helvacı bilisizdi! İş düştü mü başımıza!

— Başımıza düşen düğün bayram efendim. Hazırlığın sözü mü olur?

— Erkendi... Bizce erkendi. Hazırlıksızdık!

— Size yaraşmış olduğundan çekinmektesiniz anlarım. Ancak, Savran Ahi'yi de bilmektesiniz bir güzel. Herkes bilmekte. Gönül gölgesine, çalı dikket değil. Gerçekten bir umut görmese, boynu vurulsa, böyle bir işe kalkışmaz. O yüzden derim ki,

tasanız yersiz. Hazırlıksızlığımıza gelende, emeğinize bereket!.. Yağınız, unumuz, tatlımız yeterince! Kebapçı Ahi'si olmazlandığına yansın. Elimiz tutmakta şükürler olsun, ayağınız bastığı yerden su çıkarır. Oğlu Server Ahi'ye yaraşır olmakta duraksamam da, kadını gönençlerine ortak olmasın, yakışır mı? Gün kısa, gece uzun. Ve dahi bu uzun gecelerde, yüz kişilik toy düzülür ki, on kebabçı, nice bir düzöldüğüne şaşkın baksın! Ve dahi pişman olsun işi kaçırdığına.

— Yok! Ellерinden gelseydi, olmazlanmazlardı. Bilmekteyiz ki, en azından bir gün önceden haber vermek gerek. Yamaklarını, çıraklarını ve dahi kal-fularını ansızdan işe koşup, yoramaz. Üstelik böyle bir uğurlu işte, bir gönülsüzlük gölgesi düşürüp, günaha girmeyi kimse istemez.

— Bunu düşünmemiştim! Haklısınız! Oğlumun toyuna gönülsüzlük düşsün istemem. Üstelik uğurdur bildiğimce. İlk toyunu kendi elceğizimle hazırlamak geleceği bakımından uğurdur. Ahi Baba'nın uğurlu nefesine, anasının sevinçli emeği de karışanda, Savran Ahi'nin buyurdukları kendiliğinden oluşa!

— Oluşa ya!.. Bunca iş de senin başına yıkılmamalıydı!

— Ben sevinçimden uçmaktayım efendim. Yakınmamaktayım! İş üstüme kaldığından, kıvanmaktayım. Kolay ele geçmez bir punt bu. Ocağın altını çoktan ölçerdim. Buyruğunuzu beklemekteydim. İzniniz olursa, yatağınızı hazırlayıp!..

— Doğru, - diye sözünü kesti Ahi Server. - Bir an önce başlamak gerek. Yapabileceğimiz bir şey olsaydı...

— Yapılması gerekeni yaptınız efendim. Gönlü-

mü aldınız. Hiç unutmadan. Her zaman olduğunca, hoşnutluğumu kazandınız.

— Bilmektesin kadını. Kişi yeryüzüne iyilik etmeye gelir. Bilisizlik, bilinçsizlik ve dahi güçsüzlüğünden kötülüğe sıvanırsa, kendi suçudur. Elbette tek başına değil. İyilikten yararlanacaklar, kötülükten zarara uğrayacaklar kimse, onlarla birlikte. Kimse durduğu yerde iyi de olmaz, kötü de!.. Hoşnut da kılamaz yakınlarını, acı da veremez. Yapılan ne varsa, elbirliğiyle yapılandır. Sen, yaraşırlığını her an isbatlamasan, bizim tek yanı: iyiliğimizden n'olur? Hiç!..

— Bunca övgüyü hakedebildimse mutluluğumdan efendim. Kırılmamamdan, gücenmememden, incinmememden. Hoşnutluğum, hoşnut kılmakta çevremi buyurduğunuz gibi.

— Mutluluk da, mutsuzluk da ortaktır insan oia-na. Ortaklığını bilmese bile ortaktır. Kötü, kendi mutsuzluğunun duvarını örnekte her kötülükle. İyi, tersine mutluluğunun bahçesine gül ekmekte ki, kokusuna doymaya.

— Sizden öğrendikçe yaşamamın gizini, isteğim artmakta efendim.

— Yaşamamın gizi yok ki kadını. Yaşamak, apaçık. Eğer istemekteysen. İstemediğinde giz var yaşamda. Hem de bulamayacağın ölçüde çok. İşini iyi işler, gönlünü dostluğa açarsan, ne zulmedersen, ne zulmedebilirler.

— Sizcileyin güçlü, bilgili, bilili, bilinçli olmak gerek, buyurduğunuzu algılamak için. Tanrıya şükürler olsun ki, bunca yıldır sizinle yan yana olmanın anlayışındayım. Ahi kızını, ahi yoldaşı eğitir buyururdu babam. Doğru da buyururdu. Oğulları gediklerde, zaviyelerde, kurullarda eğitmektesiniz. Kadınları da

o çapta olmasa bile buyruklarınız, davranışlarınız ve yaşamınızla yüceltmektesiniz.

— Eğitilmiş, eğitmeğe dönüktür kadını. Neden buyurmuş atalarımız, kurunun yanında yaş da yanar, diye! Ancak, bilesin ki, biz vermedik sana. Veremeyecek ölçüde bilgisizdik. Birlikte öğrendik yaşamın açıklığını. Ve dahi açıklığı yaşadıkça, mutluluğumuz arttı.

— Oh!, - dedi Firdavs kadın. - Doyulmaz eğitdiklerinize. Her sözcüğünüz öğrenme açlığının tutkusuna bir kamçı vurmakta. Coşturan, geliştiren, gelişmeyi özleten kamçılar bunlar. Ve annacınıza oturup, dinlemek yeğneltiyor kişiyi. Çözemediğini sandığı soruları bile olsa, çözüldüğünü görüvermenin şaşkınlığına düşüyor insan. Daha diyor çöl susuzları gibi. Kanması olanaksız yeni yeni tasları başından aşağı devirmek istiyor.

— Ozanlık salt babadan oğula geçmemekte bizde! Babadan kıza, kocadan kariya da geçmekte apaçık. Biz ozanlığı yüce tutarız bilmektesin. Kendimiz erişemediğimizden. Baban, ustamız en işlek sözcükleri, en kolay akılda kalacak biçimde yıra dökerdi. Dökerdi de, yıllar boyu unutmamamızı sağlardı. Biz yoksun kaldık onca eğitime karşın. Ama sen şakıyorsun ki, sözün özüne ulaşmacasına.

— Yamak gördüğünü işlemekte buyurmaz mısınız her zaman? Biz de öğrendiğimizi söylemekteyiz... Hem de ustamıza!..

— Anlaşıldı. El ustası, dil ustasının annacında pes etmeye koşulu. Sözü işyerinde sürdürsek iyi olur. Yoksa burda sürerse, sabah kahvaltısının güvenindekiler, gün doğuncaya kıvranırlar.

— Hemen yatağınız! yapayım dilemekteyseniz.. Ben aşdamında işleneceğim.

— Yok. Seninle olmayı kurmaktayız. Bir oturluk yer var ise, biz de yanbaşında durmayı yeğleriz.

— Siz erkenden varıp, gedik açacaksınız. Akşama değin kan ter içinde didinecek, bizim rahatımız için çırpınacaksınız. Hangi haksızlık içinde bulunuyum ki, bunca yorgunluğunuza bir de gece çalışması yükleyeyim.

— Çalışacak olan sensin kadınım. Bilmemekte miyiz sanmaktasın? İşimiz çalıştırmayı gerektirdiğinde, biz gelinceye senin de işlendiğini!.. Bilmekteyiz. Kişi nice davranır ise öyle davranılmasını bekler. Haklıdır da!.. Biz sırtımızı güne versek, sırtının günde olduğunu bilmekteyiz. Şimdi sen çalışmaktayken, yanında oturmak bize çok mu görülmekte?

— Hiç değil efendim. Mutluluğu kim istemezlenir. Ne var ki dinlenmeniz gerek. Dinlenmenizi sağlamak da ödevim.

— Ya senin yorgunluğun? Kolay mı çırak çıkana lokma düzmek? Değil! Değilse, işi yükleyen, ucundan tutmalıdır. Sencileyin iş görmek üstümüze yüküm! Esirgememen gerek! Kusurumuzu yüzümüze vurursan, inciniriz!

— Sizi, bunca yorgunluğun üstüne yeniden yorgunluğa koşmaktır asıl incitici olan. Bildiğimce, Server Ahi, gün boyu ödevini de yükümünü de en iyiyle yerine getirdi. Gecenin dinginliğine hak kazandı. Şimdi yeniden işe koşmak acımasızlıktır. O yüzden diretmekteyim ki, sizi dinleniyor bilmek, işimi hafifletecek, gönlümü kıvandıracaktır. Bana bu sevinci bağışlarsanız, gecikmeden işe başlarım.

Susuverdi Server Ahi! Uzun uzun baktı karısına. Sevecenliği bakışlarında tanelendi. Zıplayıp, karısının gözlerine, yüreğine, belleğine indi. Firdevs ka-

din, hemen yatağı serdi. Geciktirmeme kavgısıyla tez soyunan kocasını yatırdı. Yorganı omuzuna bastırırken;

— Sabah yoldaşları gelecek! Ben er kalkarsam, toplantıya er varırım. Ahi Baba er gelecekmiş. Belki önce bir kurultay olur. Vakıf sahanı unutmayasın!

— Tasalanmayın efendim. Gözünüz ardınızda kalmasın. Her bir şeyini tamam eder, öyle yollarım kuzumuzu! Dilerim ki, size yaraşır olur. Dilerim ki, törelerimizi yerine getirmekte her zaman kolaylık bulur. Dilerim ki!.. - Mırıltılarında yiten dualarla kapıdan çıktı. Doğru kilere inip, gerekli olacakları ayırmaya başladı.

Ahi Baba'nın gelişinin geç duyulmasına karşın, İhvan'la Serveran, zaviyenin büyük odasını doldurmuşlardı. Server Ahi girdiğinde, hemen ihvan sırasına değin yol açıldı. Vardı, İne Baba'nın önünde diz çöktü. Ellerini birbirinin üstüne koyarak selâmlaştılar.

— Merhaba ey bilgeler bilgesi!

— Merhaba Server Ahi! Denildiğine göre, gelişimiz, fidanınızın tomurcuklanmasına ortaklık edecek imiş! Haber bizi sevindirdi! Yeni bir ahi kazanmanın kıvancı kutlu olsun!

— Savran Ahimizin uğrunuzdan bağış koparma çabasına borçluyuz efendim. Dileriz ki, size yaraşırlığını her zaman tanıtsın. Simgelerimize, törelerimize, yasalarımıza sahip çıksın! Zenaatını ustasından aldığıınca sürdürüp, adını yürütsün!

— Dileğin, dileğimizdir. Savran Ahimiz, olacağı daha tohumu çatlamaktayken sezip, bildirir. Elbet-

te, tohumun tomurcuğına duracağından güveni vardır.

— Sağolsun Ahimiz! Olanı da, olması gerekeni de bir iyice değerlendirebiliriz. Buyurduğunuz gibi tohumun, meyveye durmasını bir bakışta görür. Durdurmasını bildiğinden.

— Biz, alınabildiğince veririz bilmez misiniz? - diye söze girdi Baba'nın işareti üzerine Savran Ahi. - Ne artırmak elimizdedir varolanı. Ne eksiltmeye gücümüz yeter. Ahilik terazisi gereğince, olanı olduğunca tartarız. Ve dahi tarttığımızın kesinliğine güveniriz. Hepsi bu!

— Sizin terazinizde tartılmak mutluluktur, - dedi Baba. - Kuyumcu ahimizin miyarı da ancak gönül teraziniz hassaslığındadır.

— Altın tartmak, - dedi kendine bakınca Kuyumcu Ahisi Mizrahi, - insan tartmaktan kolaydır. Keşke miyarımız, Savran Ahimizin hassaslığına erişebilse. Biz de tarttığımızdan sürekli güven duyup, uykumuzu rahat uyurduk.

— Kişi, nesneden ve kimseden kuşkulanaacağına, kendinden kuşku duyarsa, doğru yoldadır. Özür aramamakta, özü kendinde bulmaktadır. Bulunan eksiklik giderilir. Çünkü, bilinçle bakmayı bilen, biliyle düzeltmeye yönelir Mizrahi Ahimiz, altın tartar! Tarttığıyla yetinmeyip, sürekli kendini de tartar. Ve dahi tarttıkça görmek isteriz, kişinin özünü miyara vurur.

— Eksiğimiz çok babam, - dedi Mizrahi. - İne Baba, yüreğimizden geçeni önümüze serdikçe kaygımız artmakta. İşimizden kuşkumuz yok. Eksiğimiz bizi düşündürmekte.

— Eksik düzeltilir, - dedi İne Baba! - Belirtmek istediğimiz bu. Yoksa, kuşkularını depreştirmek de-

ğil. Bilmekteyiz ki, kuşkun oldukça, miyar düzgün iş-
leyecek. Ve dahi töremiz yerine getirilecek.

— Haklısınız efendim. Ne var ki, miyar nice
bir düzgün tutulsa, ayar denk gelmeyende bir suç-
lu aranacaktır. Anlamaktayız, dolaşan söylentinin
aslını aramaktasınız. Biz de aynı dertten yakınmak-
tayız. Darphane mukataasını düzenleyenler, gümüş
üstünde kırpıntı çıkarmaktalar. Akça, duka ve filori
karşısında zayıflamakta. Ve bize gelen ahiler, mi-
yarı noksan tuttuğumuz sonısına kapılmaktalar. Oy-
sa, noksanlığı belirten biz değiliz! Miyar! Ve dahi
bilmektesiniz, miyar şaşmaz ayıraçtır.

— Her yanda aynı yakınma söz konusu! Erzu-
rum, Bağdat, Halep, Şam, Amasya ve Kırşehri... Bil-
mekteyiz ki, İstanbul'a varıncaya aynı sözleri işite-
ceğiz. Vardığımızda da, Ahi Kurultayını toplayıp, ya-
kınmaları Divana sunmaya kararlıyız! Cenevizli darp-
hane mukataasını tümüyle ele alalı, akça kırpıntısı
sözü ayyuka çıkmakta. Eğer para ile oynanacaksa,
bilinmeli! Oynayan, karşılığını vermeli. Halkın lok-
masına el atılarak birikim, devlete yaraşmaz. Devlet
haberli değilse, göz yumanın hakkından gelinmeli!
Noksan parayla iş yürümek, düzeni sarsar. Alacak-
sın! Üreteceksin! Ve dahi sattığında, aldığından ek-
siğe vereceksin, olmaz. Narh, fiyatları, kesin bir du-
rakta tutmakta. Biz de yaptığımızın değişmediği ka-
nısıyla, fiat birliğinden yana davranmaktayız. Emek,
her yanda aynı olanda, her yanda fiat da bir olma-
lı. Olmalı ya, noksan para emeği durmaksızın de-
ğerden edince, narhda değişiklik zorunlu olur.

— Efendimiz, - diye söze girdi Mlzrahi. - Narh-
ta değişiklik, bir diziye pahalılığı getirir. Ve dahi bir
kez başladı mı buna, durdurulması olanaksızdır. El-
bette sizin buyruklarınız, ülkenin dört bir yanındaki

ahiler üstünde kesin geçerlidir. Ancak bilmektesiniz, bizim dışımızda, ham madda konusunda olsun, işlenmiş ve üretilmiş mallar açısından olsun, yeni yeni gelişmeler vardır.

Mizrahi yutkunurken, Laşını kaldırdı Dokumacı Ahisi Göne. İne Baba, bakışlarını Mizrahi'den, Göne'ye kaydırdı. Söz almanın rahatlığıyla konuştu Göne;

— Mizrahi Ahi, tam yerinde açıkladı'ur sözü efendim. Bilmektesiniz, eskiden Ceneviz, Venedikli ve Anversli, bize sipariş verirdi. Sof, çuka, ipek ve kadife ile, koşum, yarak, sahan, kuyumculuk ürünleri mest ve dahi çizme alırlar idi. Her yıl, istekleri, bir yıl öncesine göre artarak gelişti. Kurultay için hazırlık toplantılarımızda gördük ki, istekler durulmakta. Her geçen yıl, bir öncekine oranla, değişmemekte bizden götürülen. Araştırdık. Kendi aramızda, ne olup bittiğini soruşturduk. Eski alıcılarımız geldiğinde sıkıştırdık. Duyduk ki, Mançesterli İstanbul'a çuka ve sof yollamaktaymış Anversliler aracılığıyla. Napoli, daha ucuza mest, çizme ve pabuç vermekteymiş Ceneviz'e! Ankara ahileri, sof tekelimizde diye gerinmekteydiler. Gedikleri büyüdü. Serveranı, üstüste ihvanlığa yürüdü. Her bir gedikte, yedi sekiz serveran, yirmi otuz fityan çalışmakta. Sof, bakımından durum şimdilik iyi! Ama Bursa ipekçileri, Lyon ipekçileriyle karşılaşmışlar. Anversli İngilizler, siz bize mal vermezseniz, Lyon'dan alırsız demekteymişler. Oraya ipekböceği nasıl gitti? Bilmekteyiz, Marko Polo götürdü denilmekte. Denilmekte ya bunca yüz yıldır yetişmeyen şey, şimdi birden rakip olacak ölçüde nasıl yetişivermekte? Acep, Bursa ibrişim mi satmakta? Ankara sof vermemekte kararlı olduğumuzca! Kayseri, Sivas ve biz dahi pamuk ve

dahi keten ipliği vermemekteyiz. Ama, bir yerlerde, bir boğaz açılmış olmalı. Karşımıza rakip olarak çıkacak üretime geçebilmelerinin nedeni bulunmalı. Bulunmaz ise, yakın zamanda, işlerin kesatlanacağı açık. Ordan buraya getirdiği çuhasını bizden ucuz verebilmesi, emeğin ucuzluğundandır. Yünümüz iyi, dokumamız usta işi. Malımıza güvenimiz tam. Zaten, ancak yoksullar giyebilmekte o çuhayı. Bizim burda bile, satılmakta. Biz de onlara satmaktayız şimdilik. Yakındır, satış iyice durur. Emeğin bunca ucuz olduğu yerde, malın da iyisi dokunur giderek. Yetişir, ustalaşırlar.

— Emeğin ucuzluğu sömürünün sertliğini gösterir. - dedi Baba! - Gösterir ya, bu o ülkelerdeki insanların sorunudur deyip geçmemek gerek. Buyurduklarınız tümüyle doğru! Biz Akdeniz’de bütün ticaret ve dahi imalât yollarını elimize geçirince, yeni yeni yollar buldular. Pamuk nerden gitmekte demektesiniz? Öğrendiğimiz, İngiliz, yeni dünyada pamuk yetiştirilecek topraklar açmış! Pamuğu bizimki denli değerli olmasa da, ucuz bez yapımında elverişli. Yine buyurduğunuz gibi, insanları boğaz tokluğuna bile değil, yarı açlığa çalıştırmaktalar. Çuka geçerli olanda, bütün ekilebilir yemli yaylağa çevirmişler. Koyun beslemekteymiş soyluları! Onlar da gediklerini geliştirmişler duyduğumuz. Bir iyice araştırmak gerek! Bizi korkutuyor, üretimin narhını bir düzeyde tutmak istiyor olabilirler. Tarlalarından sürülen insanlar, bu gediklerin önünde birikmiş. İçlerinden en işe yararlarını seçmekteymiş. Hem aç bırakıp, hem çalıştırma olanda, fiat rekabeti kolay değil!

— Böylesi bir iş olası mı pirim, - dedi korkuyla Savran Ahil! - İnsanı hem çalıştırıp hem de aç bi-

rakmak olası mı? Bunu zenaatkâr yapamaz. Üreten böyle bir haksızlığın içinde olursa onun malı da hayretmez, kazancı da?

— Altın pas tutmaz, der Felemenkli işdaşlarımız, - dedi Mizrahi. - Bir kez altın çarkına kaptırdı mı insan kendini, olmadık, olmayacak haksızlıkları işlemekten sakınmaz. İşte İspanyolların ettikleri. Altın toplamak amacıyla insanları, toprakları, ağaçları, hayvanları her bir şeyi yok etmekteymişler.

— Haydan gelen hıya, seldom gelen suya gider, - dedi İne Baba! - İspanyol topladığını Anversli işdaş ve dahi dindaşlarınıza kaptırmakta ki, onlara az önce buyurduğunuz sözleri ettirebilmekte. Ettirebilmekte ya, açlığın ucuza çalıştırdığı insanlar, başımıza dert olmaktadır. Elbette bunca yol getirdikten sonra bile, bizden ucuza verebilmektelerse malı, çaresine bakılmak gerek. Ahilerin durumu ortada. Zenaatından han, hamamı yaptıran yok. Gedikler nice bir büyüse, yine de gelir belirli. Öyleyse temelde bir eksik var... Üretilen yeryüzünün dört bir yanına satılmakta, dört bir yandan bize altın akmaktayken, geçimsizlikten yakınmamız, eksiği ortaya koymakta. Bir güzel araştıralım nedenlerini. Yeni dünya üretim olanaklarımızı da mı değiştirmekte, bir saptayalım. Ve dahi eğer öyleyse, varalım Divana! Durumu anlatıp, çare araştırılmasını sağlayalım.

— Geç kalınmasından korkarım efendim, - dedi Dokumacı Ahisi Göne. — Elbette her ülke, kendince üretim yapacaktır. Kendi içinde alıcısı olan her mal üretilecektir. Gereksinimden öte, alıcı demekteyim. Ancak, bunun etkileri başka yerde belirirse, o etkileri gidermekte savsamak doğru değil. Ankara Ahileri şimdilik hoşnut. Üstünlükleri var. Niceyse, Ankara Keçisini başka yerde üretmek, olası değilmiş.

Kasaplık niyetiyle kaçırpı denemişler. Yozmuş keçiler. Dostum bir Venedik taciri söyledi. Venedik'te nasılsa dokuma isteği olmadığından, Cenevizlilerin ve Frankların yaptıklarını anlattı. Belki kendileri de denediler. Bilemem. Ama, sepicilik öyle değil... Babamızın buyurduğu gibi pamuk da, bitecek yerini bulanda, işimize kesat vurabilir. Dediklerine göre, İngilizlerin açtığı topraklarda da emek alabildiğine ucuzmuş. Biz şimdi yasak koysak bile, onlar bu ucuzluktan yararlanabilirler. Ne edip işlemeli, burdan akışı korumalıyız. Korumayamazsak, sonunda üretimi-miz durur.

— Bizce, - dedi Server Ahi, - ilkin bu yana mal akışını durdurmalı... Buyurduğunuz gibi bunca yol aşırıktan sonra bile bizimkilerden ucuza vermekteler... Ucuz kötüdür... Bizim ürettiklerimiz üstün olduğu sürece pahalı bile olsa pazar tutacaktır... Bunlardan kuşkumuz yok... Kötülüğünü, yaramazlığını gözlerimizle görmekteyiz. Ne var ki, yoktan iyi olduğunu da bilmekteyiz... Şimdiye, bunu bile yapamadıklarından bizden alırlar idi... Dokumacı ahilerimiz de, top top bez satmaktaydılar... Oysa ne görmekteyiz... Arşın arşın Manchester, Lyon ve dahi Anvers dokumaları, Cenova kadifeleri bedestanlarımızda bizim ürünlerimizle yan yana salınmakta... Elbette parası ve dahi iyiye alışkın olan bizimkileri kullanacak... Ya çıkışmayan ve dahi yetmeyen... Burda da, orda da onlarınkini satınalmaya koşulu... Eskiden tümünden bize gereksinen, şimdi azbiraz gereksinmekte... En azından, orda vurdukları ölçüde, burda engellemek zorundayız ki, eskiye göre artık iş tutabilelim...

— Server Ahimiz çok bir doğru söyler, - diye söze girdi Gönel.. - İmriyazlar da, gümrük indirimleri.

de kaldırılmalıdır... Eyaletten eyalete geçiş, sınır-
dan giriş çıkış ve dahi ticaret hakkı konusunda ve-
rilmiş korunma güvenceleri geri alınmalıdır... Gümrük
harçları, bize olduğunca yüzde dokuza çıkarılma-
lıdır...

— Böyle yapıldığında, işlerin açılacağını um-
makta mısınız ahilerim? - Sorusuyla yüzlerine baktı
Savran Ahi!.. - Biz sanmamaktayız... Bilmektesiniz,
imtiyazlar da, indirimler de burdan mal götürölsün
için tanınmıştır. Karşılığında da para gediğı açık!..
Devlet, durduk yerde bağırını açıp, gel kopardığın
dişine lâyük parçayı bağışladım demez... Demeye
kalksa, divandaki Ahi Babaları, izin mi verirlerdi? .

— Divanda Ahi babası kalmadı ki, - dedi Ser-
ver. - Gayri divan el değıştirdi bildiğimiz. Zaten ne
olmaktaysa bu el değıştirmeden ötürö olmakta. Es-
kiden bizim sözümüz geçerli idi!.. Şimdiyse, sözü-
müzün geçersizliğı, kurultay arasında tartışmaya
oturmamızdan belli... Bu yüzden, iznin verilip veril-
meyeceğine bakmamalıyız.

— Bizim de dediğimiz şimdi değıli ahilerimiz ve
dahi babamız, - diye kaldığı yerden sürdürdü Sav-
ran. - Verirler miydi demek daha bir doğru... Şurda
nice bir yıl oldu biz divandan post sürüyeli? Tuta-
lım otuz yıl!.. Otuz yılda değışen bir şey yok ki!..
Eskiden salt Ceneviz sarraflarıyla, Venedik tüccar-
larına o da para getirip mal götürmek üzere tanı-
nan imtiyazlara bir Frank tüccarları eklendi... Onun
da gerekçesi çok bir doğru... Devlet levent istedi-
ğinde biz dahi gönüllü verdik Hayreddin Paşa'nın
donanmasına... Şarlken'in gücü nice bir kınılırsa,
bizim baskımız ve dahi üretimi süreceğimiz pazarlar-
daki etkimiz onca artar diye düşündük... Sonra im-
tiyaz verilmesinden hoşnut kalan kim oldu? Yine

biz... Frank tüccarı da mol yüklemeye durduğunda, bizim fiatlarımız arttı!.. Ayrıca, devlet aldığı baçı cebe, yarak, pusat ve dahi yiyecek amacıyla bize dönderdi... O zaman herkes, hepimiz hoşnuttuk. Çünkü imtiyazlar da, gümrük indirimi de bizim çıkarımıza işlemekteydi. Oysa şimdi, işler tersine döndü... İmtiyazdan yararlanarak, ucuza üretileni ucuza taşıyıp, ucuza satmaya durdular. O zaman, bizim durumumuz bozuldu... Sürüp giderse, daha da bozulacağı açık... Oysa onlar için her koparılan kâr olduğundan daha bir büyüyecek işleri... Buyurduğunuz gibi sömürünün sertliğinden dahi olsa, bir başka sömürünün tadına varacaklar. Görecekler ki, pazarın büyüklüğü oranında kâr da büyük... Bizim gördüğümüz gibi!.. Neden zorladık durmadan büyümekliğe... Her bir yana bizim ürünlerimiz satılsın için. Ve dahi satılınca, Anadolu'yu baştan başa imaretle donattık... Bir kervan salt uhi imaretlerine konarak, bir baştan ötekine varabilir. Oysa şimdi imaretten geçtik, kendi gereksinimlerimizi toptan almaya üşenmekteyiz... Olası değil ahilerim... Bunun önüne geçmek gerek. Ve dahi bir koşulla, durumu yeniden tersine çevirmek zorunludur. Toptan kaldırsak, biz ürettiğimizi nereye, kime satacağız?! Azbiraz kovaltsak, adem kendi üretimini kakalemakta... İyi kötü niceyse kovar desek, kovamadığı ortada... Gücü yoksa afıcının, ucuzunu almaya zorunlu... Öyleyse, sayısal zorunluk konulmalı deriz biz... Nice bir getirmekte ise, kaç arşın, kaç kile, kaç tane, onca bir götürmeye koşalım yabancı tüccarı... O zaman, parasının tümünü burdan alacağına yatırmaya zorunlu katar. Ya da vazgelir burdaki ticaretten.

— O zaman aynı yere gelmiş olmakta mıyız? - Demekten kendini alamadı Ahi Duran...

— Ticaretin başkoşulu gereksinimdir.. Toptan vazgelmeleri olanaksız. İş göremezse, neyleyecek? Koşulumuza razı gelecek... Bilmektesiniz ki, başka ülkeye götürölüp diler değiş tokuş edilen, diler para karşılığı satılan, zaten kendi gereksiniminin fazlasıdır. Biz kentimiz ya da ülkemiz gereksiniminin fazlasını satmamakta mıyız? O da buraya fazlasını getirmekte. Burda fazlasını kazandığından. Kazancına kural kor, asıl kazanacağı yerin ancak kendi ülkesi olabileceğini kesinlersek, o zaman sürekli bizden almaya koşur. Size, fazlanın daha büyük iş yapmaya olanak tanıdığını anlatmaya gerek yok. Yaşadığımız, bildiğimiz şeyler. Bildiğimizden de, tedbiri öyle almalıyız ki, bizi boğmak istedikleri suda, biz onları boğalım...

— Savran Ahimiz doğru buyurmakta, - diye ilk kez söze girdi Hüdavent Ahi. - Bir tedbir alınmak gerekse, buyurduğu gibi olmalı.. Ticarete zor yoktur. Zorun yerine koşul konulur. Ve dahi koşul nalıncı keseridir ki, güçlüden yana yontar.. İmdi keseri kın tutmakta ise yongayı o önüne çekeceğine göre, sorun burda çatallaşmakta.. Yazık ki, Server Ahimizin belirttikleri gibi, biz keseri elimizden kaçırdık. Gayri divan bize yontmamakta.

— Bize yontmaya koşulu olduğu halde, - diye kendine yol açılmışcasına sürdürdü Server Ahi. - Devlet bizimle bilece ayakta durduğunu görmemekteyse, yongayı başka yere yığmakta bağışık. Ama bilmeli ki, bizsiz kaldığında, keseri de kaptıracaktır.

— İşte bizi zora koşan durum bu, - dedi Hüdavent. - Henüz korkacak ölçüye varmadı üstümüzdeki basınç. Diyebiliriz ki, frank tacirlerine tanınan imtiyazla bir süre ferahladık bile... Araya rekabet girince, işler kızıştı. Ne var ki, onlar da ötekiler gibi

kendi imalâtlarını kurup mal getirmeye duranda, ayıldık. Bu toplantı da, bu ayılmanın hesabını görmekte anladığımız. Ahi Babamız, uçtan uca söz değdirmekte... Dolanıp gelmesi, bütün zaviyelerde kurul-tay arası kurultay açması boşuna değil... Yüreğimize nice bir ikircim var ise önüne serelim ki, ala-cağıyla, vereceğini bir iyice açık görsün...

— Kâhyamız doğru buyururlar, -dedi Server. - Biz de bunun için çırpınmaktayız deminden beri... Dediğiniz gibi, rékabet ferahlaması, gözümüzü yumdu bir süre. Ancak bir yirmi yıl daha, vereceğine, alırsa yabancı tüccar, kendi ülkesindeki üretim kaç katı artar ve dahi bizimki nice bir azalır hesaplamak olası. Altın gücüne dayanmaksızın tedbir düşünmek güç... Elbette örgütümüz salt üretime dayanmamakta... Fıtyanımız, üretim ölçüsünde, silâhlı eğitimde de sağlam bir dayanak. Ama, orasına varanda, kim eze, kim ezile bilinmez. Bilinmeyen yerine, bilinenle kavramak iyisidir.

— Bilmekteyiz ki, Server Ahimizin ortaya attığı fikir üstünde durulması gerek. Ne var ki yalğır olmaya da izin verilmemeli, -dedi Göne.

— Kötüsünden yıldıığımız yok Göne Ahi, - diye atıldı Savran. - Server Ahinin de yılgınlık türküsü söylemeyeceği açık... Kötüsünü önlemek mümkün ise, beklemek yanlış buyrulmakta. Yoksa, kötüsü gelende, ilk sancak açacak olana yılgın denildi mi, baştan yanlış sarıldı demektir. Osa açık tartışmada suçlama yerine tedbir sunmak koşuldur. Server Ahimiz, kötünün tedbirini sormakta bizden... Barışı sonuna değin zorlayacağız... Hatta, gerekirse barışı korumak amacıyla savaşacağız... Ama yine de, kötüsü gelirse!..

— Yitirmeye hazırız gibisiniz, -dedi yeniden

Gönel! - Oysa savaş da barış da kazanmaya dönük olmalıdır.

— Biz de bunu sormaktayız ahim, - dedi gülererek Server. - Kazandığımızda n'olacak? Kapıkulu ocağı Hristiyan reayanın gücünü bir nice çekip aldı görmekteyiz... Şimdi yabancı tüccarını semirtmenin karşılığında bizi zora koşar, kötüsünde çemrendirirse, gücümüzü yıpratmış olmaz mı? Ve dahi yetişkin dalımız, kendi ekmek kavgasında koparıldığında, iş nereye varır? Örnek önümüzde!.. Ocak, reayanın dalını kopardığında onlara yerine biz yerleştirdiğimizden meyveyi biz toplayacak... Şimdi biz aynı duruma düşüp, gücümüzün büyük bir bölümünü üretimden çekerek, savaşa sürer ve dahi yenelim yenilelim zayıflarsak, meyveyi kim toplar?

— Biz şimdiden bilmekteyiz ki, toplayacak olan başkalarıdır, - diye söze girdi Mizrahi. - Örnek vermek gerekirse, Anvers'li dindaşlarımızı gösterebiliriz. İspanya'nın yeni dünyadan can ve dahi kan pahasına söküp derleyebildiği ne varsa, ele geçirmiş durumdalar. Anımsayacaksınız, Sivas, Kayseri, Diyar-ı Bakır, Halep ve dahi Şam'dan kuyumculuk zenaatının bütün ustalarını derleyip götürdüler. Babil'den bu yana işlenip gelen nice bir ustalık varsa, şimdi orda toplandı. Burdakilerden büyük işyerleri kurulmuş. Serveranı, fıtyan'ı bizimkilerden artık imiş. Ustalar, gedik sahibi olarak değil, pay sahibi olarak işletmeye koşulmuş. Bize de öneri geldi. Ahilik töresi izin vermediğinden olmazlandık. Dediler ki, Ahilik orda da kuruldu. Halepli Sabatay Sevi ustamız, adını değiştirmiş. Örgütlenme Hiram Ahi ustamız töresince düzenlenmiş. Aslını ararsanız, Evran Ahimizin düzenlemesinden pek değişik değil. Orda da üçlü bir gelişim söz konusu. Acemiler, yel-

daşlar ve dahi ustalar var. Ahiyan, serveran, fıtyan: üçlemesinin ad değiştirmesi... Dediler ki, töreyse işte töre, biliyse aradığını buldun. Ahi Evran'dan da, Halife Nasır'dan da öncesine gidilmekte temel olarak. Hazret-i Süleyman döneminden yola çıkılmakta. Ve dahi yeryüzündeki bütün fıtyan, ayyarından serverine, baba olarak tanınmakta. Bağdat'tan Kufe'ye, Horasan'dan, Kırşehir'i'ne birleştirmekte. Araç Ahi demiş n'ola? Temeli Horasan dilinde Akı değil mi? Alplik, yiğitlik, özverinin paylaşılması ve dahi tüm insanların aynı mirası üleşmesi anlamına gelmez mi? İşte bizim örgütümüz de bu. Sizinkinden geniş. Ahilik töresinde gelişme ve dahi genişleme söz konusu edilmez mi? Neden diretirsin? Cüneyd-i Bağdadi'den, Yesevi'ye, Hiram Abi'den, Evran Ahi'ye, tümünün bizden istediği aynı şeyse, bir yer değiştirmeye bunca olmazlanmak doğru değil? Düşünmedik değil efendim. Söylenenler akla yakın gelmekte. Bir kez ahiliğe soyunan, bir dahi dışta duramaz. Bilmekteyiz. Ancak, ustalıklarımızı sürüp götüröenler, örgütümüzü de alıp gitmedeler. Buna dayanamadık. Bunca zaman Ahiliğin post kentinde törelere uygun yaşadıktan sonra, üç altın peşinde savrulup gitmeyi göze alamadık. Ancak kararlı gördük karşımızdakileri. Demekteler ki, Ahi Evran örgütü Kırşehir'inde kurduysa n'ola? İbn-i Kemal Hekimin sürükleyip götürdüğü post, oğlu Ahmet Çelebi ve sonrasıyla İstanbul'da değil mi? Kaç yılın başı İne Baba post kentine gelip, Evran türbesinde gönül eğler bilir misiniz? - Durakladı. Baba'nın üzgün gözlerine baktı bir süre. Gülümseyerek sürdürdü sözlerini. - Çırak ustasının işine bakıp, iyisini işlerim dermiş, - dedi. - Bunlar da dün örgüt kurunca, bugün kendilerini üst saymaya kalkışmaktalar. Onca töremiz, onca bi-

limiz bize yetmekte. Gayri bilmr ıyız ki, ahi söyleşerek değil, bakışarak anlaşabılmekte. Bir delege-
mizin Baba katında gözlerini yuması, tümümüzün
gönlüne sevinç ve dahi güven doldurmakta. Bunları
bilmeyenler, her bir şeyin açık açık tartışılmasını
isterler. Onlar için tartışma yeni olduğundan. Oysa
bizim atalarımız tartışmış. Bize de, söz yerine işi ve
davranışı miras bırakmışlar. Şimdi bunu yemekle tü-
ketebilir miyiz? Tüketemeyende, gülüp geçiştirdik
karşımızdakileri. Anlamadılar. Anlatmaya da davran-
madık işin doğrusu. Ama, onların anlatamadıklarını,
bir bir katınıza getirmeye andıctık. İşte öğrendikle-
rimizi bu yüzden sıralamaktayız. Sabrınızı kötüye
kullanmaktaysak, bağışlanma dileriz.

— Bütün buyurduklarınız, öğrendiklerimiz ve da-
hi sezdiklerimizle çakışmakta ahim, - dedi Baba!
- Sürdürürseniz kutlanırsınız. Böylelikle tartışmamızın
daha bir sağlam yere oturması gerçekleşmiş olur.
Buyrunuz! Demekteydiniz ki, üretimin yönünü değış-
tirmekle kalmamaktalar. Örgütlenmeye dahi sahip
çıkmaya sıvanmaktalar. Sürdürünüz!

— Ahi Evran pirimiz, - dedi Mizrahi. - Örgüt-
lenmeyi kurarken, üretimi tüketimle eş düzeyde tu-
tabilmek ve dahi zenaat sahiplerinin sürekli geliş-
mesini kollamak amacını gütmüştür. Savaşlar bunun
için verildi. Başkaldırılar hep bu amaca yönelikti.
Ancak şimdi durum değışik. Buyurduğunuz gibi, ti-
caret ve dahi üretime gerekli ham madde kaynak-
ları bizim basıncımızla yol değıştirende, yeryüzü üs-
tünde başka rakiplerle karşılaştık. Bunlar, gidercek
pazarlarımızı ele geçirmeye durdular.

— Tutsak, özgürlüğe koşuludur, - diye söze atıl-
dı Hüdavent Ahi. - Bunu doğıal karşılamamız gere-
kir. Biz Bizans'ı teslim aldıktan sonra, hem doğıuy-

la batının, hem kuzeyle güneyin bütün değişim cı-
naklarını ele geçirdik. İşlerimizin birden büyümesi
de bunu göstermekte. İtalyan ressamı kök baycısını,
Ceneviz gemicisi yelken ibrişimini, Hint sultanı ce-
besini, Felemenk senyörü atının nalını, İngiliz top-
 usu barutunu bizden almakta idi. Böylesi bir tut-
saklık, kurtulmaya zorunludur. Kendi  retecektir. Bir
de dediğiniz gibi ham madde kaynaklarını bulabilir
se, gelişmesi kaçınılmaz. Buna, yardım olsun için
pazarlarımızın yabana açılmasını da eklediniz mi
bizim düşünmeye başlamamız zorunluktur.

— Buyurduğunuz gibi,- diye söze girdi Savran
Ahi. - Rakiplerimizin ucun ucun kemirmeye başladı-
ęı lokmamızı kurtarmaya savaşmalıyız. Zaman yitir-
mek, daha da pazar yitirmekle birdir. İspanya k -
lı, kendini daha çok Alman kralı saymakta ve dahi
Felemenkle, Cermenya'yı donatmaktaysa, biz de ge-
rekli davranışta bulunup, g  leneni zayıflatmalıyız.
Buyurduğunuz gibi, Devletin Fransız tacirine tanı-
dığı, Bizans ve dahi Selçuklu'dan süregelen Ceneviz
ve Venedik imtiyazları da buna eklendiğinde, işler
 apraşmakta. şimdi, İngilizlerle Felemenkli de bizim
Ülkemizde ticarete soyunacak güce eriştilerse, payı-
mız azalacak. Azaldıkça, biz gerilerken, onlar geli-
şeceklerdir. Neden dersiniz, onların her adımı iler-
lemedir onlar adına. Ama bizim adımıza gerileme
olduğunu kimse yadsıyamaz. İlkin bunları anlatalım
Sultana... Anlamaz ise, başımızın çaresine kendimiz
bakacağız, demektir. O zaman, mümkün olduğunca
i  çatışmayı üstümüzden  şırtalım.

— İyi dersiniz ya, - dedi Baba, onca tartışmayı
yeterli görmüşcesine yek n p, tek tek yüzlerine ba-
karak; - bir devletin uyruğu, bir yuvanın karıncala-
rı, bir oğulun arıları gibidir. Birine bulaşan, ötekinde

deymesin olmaz. Bir savaşım çıkarsa, bundan bizim sıyrılmamız olanaksız. Üstelik yiğitlerimiz, Ankara savaşından bu yana amaçsız eğitilmekten sıkılmaktalar anladığımızca. Bu yüzden âletçi yazılanlar, savaş isteklerini seferde gidermeye sıvanmaktalar. Ne var ki, sefer azaldı. Eskiden sultan attan inmez idi... Hem de vardığı yerde ülkeler alırdı... Gerilere gitmeye gerek yok... Selim Han'ı alalım. İran'a vardı, İran'ı, Mısır'a vardı Mısır'ı aldı... Ülke alınınca, askere de yeter, ahiye, tüccara da! Yer geniş, pazar büyük ve dahi üstlenilecek görev boldur. Oysa Süleyman Han, Bağdat'ı aldığından sevinmemizi buyurmakta. Bir Bağdat, kendi zenaatkârı, kendi tüccarı ve dahi bilginiyle ne bırakır geriye? Askere baç mı? Ötesi? Ötesi yok... Bizim düşünebildiğimizce, ülke almaktan, kentle adayla, arada bir kasabayla yetinmeye koşulmak her bir yarıdan sıkıştırmaya başladı. Az önce Server Ahimizin buyurduğu gibi, daha sıkışıklığı tam duymamaktayız. Pazarlar daralsa da, tüketici arttığından sezinlememekteyiz yitirdiğimizi. Ama, bir yirmi yıl sonra, gelişen, gerileyenin yerini almaya başlayanda ne olacak? Tümnden sönecek işlerimiz. Erdebil'i pirimizin buyurduğu gibi, yeryüzü birbirine bağlı kaskatlı havuz gibidir. Bir yerden akan, öteki ni doldurur. Sözü'n gerçeği ahilerimiz, ilerleyen, gerileyenin yerini alacaktır. Biz şimdiden öngörüp, kötüsüne hazırlanırsak çöküşü engelleriz. Hazırlanamazsak, kaçınılmaz zaman gelende, suçlayacağımız etken yiter. Öyleyse, bu günü bütün boyutlarıyla bir gözden geçirmekte yarar var. Nedir durumumuz? Mizrahi Ahi'nin buyurduğundan değişik değil. Manchester atelyeleri, çuhada bizden ucuzunu dokumakta. Yarışabilir miyiz ucuzlukta? Mümkünsüz! Töremiz emeğin yüceltilmesini gerektirir. Ucuzlamasını

değil. Üstelik böyle bir karara varmak tek yanlı olası mı? Serveran ve dahi fıtyan, ücretleri düşürülünce, pek güzel yapmaktadır ustalarımız, bize lokma yeter, emek sizin olsun der mi? Manchester ve dahi Lyon'lu bunu yapabilmekteyse, zaten aç olanı yarım doyurmak karşılığında yapabilmekte. Bizimkiler aç değiller. Üstelik, birliğin güç sağladığını bilmekteler. Hepsinden de önemlisi, örgütün savaşı bölümünü oluşturmaktalar. Biz, ilk sıkışmada, onların emeğini ucuza kapatmaya kalkışırsak, izin vereceklerini sanmamaktayız. Turalım ki izin verdiler. Doymak amacıyla işe vurduklarında, silâhı terkeyleyecekler ya da eğitimi aksatacaklar demektir. Bu da uzun dönem için, bizim gücümüzü eksilten nedenlerin başında gelir. Ayrıca, hoşnutsuzluğunu körükleyecek karşı güçlerin yanında yer alması da söz konusu. Daha çok kazanma özleminin ardında neler olacağını kimse kestiremez. Demek ki, Lyon, Manchester, Anvers'i örnek edinip, ücretleri kısıtlama ya da düşürme eğilimi geçici ve dahi geçersiz bir kurnazlıktır. Bunu bir yana bırakacağız. Neden derseniz, hem rakiplerimiz, hem bilinçli ya da bilinçsiz efendilerimiz bunu beklemekteler. Bizim onlardan ayırımız mı var, denilmesin. Bilmektesiniz ki, Osmanlı beyliğinin temel taşı Ahiler idi!.. Ede Bali şeyhimiz, kızını vermekle yetinmedi Osman Gazi'ye!.. Ahi örgütünün silâhı ve dahi paralı gücünü de verdi. O dönemi anlatan cönklerimiz, fütüvvetnamelerimiz dipdiri okunmakta. Mongol şamarının altında diri kalabilen bir tek biz idik. Üretici olduğumuzdan. Tüketicilerin tümü, ilk yenilgiyle yoksulluğun ve dahi utancın çukurunda yuvarlanıp yittiler. Üreticiler ise, Selçuklu mirasını belirleyecek dinginlikle, belirlediğini posta oturtacak zenginliği ellerinde tutmaktay-

dılar. Nedense Osmanoğlu bunu içine sindiremedi? Nedensenin yanıtı da açık. Bizimle yetinmedi... Bizansla da akrabalık kurdu. Mirasçının birinden biri, mülke egemen olacaktı. Bizden yıldı Osmanoğlu... Bize borçlu olduğundan. Egemenlik borç da, yılgınlık da götürmez. Tam olmalı anlayacağınız. Tam olabilmesi için de, güçlü olması gerekliydi. Güç nedir? Savaş örgütü!.. Türkmenden öte savaş örgütü var mıydı Osmanlı'nın. Ve dahi gereksinimden ötürü Türkmen bizim sözümüzden çıkabilir miydi? Diyelim ki çıktı, uzun süre dayanabilir mi? Cebecimiz ateş yakmaz, demir dövmez, yarak yapmazsa... Sepicimiz derisepmez, gön tepmezse... Saracımız koşum dikmez, eğer yapmazsa... Tahtacımız ağaç kesmez, kaltak biçmezse... Nalbantımız nal kesmez, mih çakmazsa... Mutfamız iplik bükmez, çuha dokumazsa... Çinicimiz çini dökmez, çanakcımız çömlek açmaz, terzimiz mintan dikmezse, nice sürdürebilir savaşçı, savaşını? Sürdüremez! Sonunda yenilgiye koşulur bir güzel. Ve dahi bunu bilir Türkmen. Bildiğinden, bizden ayırık davranmayı istemez de, davranabilemez de!.. Öyleyse, Osmanlıya yapacak tek şey kalmakta... Bizden sıyrılmak daha açıkçası bize de egemen olabilmek amacıyla, Türkmenden de sıyrılacak! Eh, geçtiğimiz zamana bakarsanız, düşünün gerçekleştirmeye de yöneldi, diyebiliriz. Dememiz odur ki ahilerim, Osmanlı, Yeniçeri ocağını bize karşı kurmuştur. Bizim gücümüze karşı. Kurmuştur ya, kendisi silâhşör olduğundan, hesaplarını da silâhın herşeyi düzene sokacağı üzerine kurmuştur. Ve dahi fena halde yanılmıştır. Salt silâh, tüketicidir. Salt silâhlı güç de, tüketmeye koşuludur. Silâh tüketir, toprak tüketir, para tüketir, mal tüketir ve dahi can tüketir. Büyüdükçe, güçlendikçe tüketimi artar Oy-

sa bizim gücümüz üreticidir. Savaşta da, barışta da üreticidir. Bu yüzden, yenilgisiz, utançsız ve dahi sonsuzdur... İşin burasında, durumu iyi saptamak zorunludur. Zorunlu olanda, acı da olsa, acıklı da alabildiğine açık söylememiz, açık görmemiz gerek. Ocak, ancak ülkeler alılabildiğinde doycak büyüklükte şimdi. Ülke yerine kent alınma ya da eli hamur karnı aç dönme söz konusu olanda, devin karnını nice doyuracaksın? Silâhii gücü, o koca dev azla yetinmeye zorlasan, seni yutar. Karnı gurulduğunda yemini versen, başkasından hak almak zorundasın. Başkası katlanır mı? Örnek istemektесiniz belki: Verelim... Şu son on yıldır ne olup bitmekte? Savaşta ya da barış zamanı eceliyle ölen dirlik sahibi Türkmen Sipahının yerine kimler geçmekte? Hiç dikkat ettiniz mi? Ocaklı çavuşlar ya da serdarlar he mi? Ya çok seyrek de olsa danışmentlik ödevlerine? Denilmekte ki, zâdegânın, babalarının yerlerine hiç bir emek ve dahi bilâi harçmadan geçivermeleri de yasa haline getirilmek diler nirmiş. Bunun da aslı çıkar ise, bir tek bizim örgütümüz sağlamca kalacaktır. Dirlik sahibinden öte, bilim sahibi de yerini yitirmeye başlayanda, ocağın annacında sağlamca durabilecek ne var? Ahi örgütü! Eh, ücretleri düşürterek, onun içine de kundağı soktun mu, deyme keyfine... Bizim anladığımız, el tüccarına göz kırpmanın altında bu yatmakta. Biz i kağıtlatmak, gevşetmek, çözmek ve dahi yutmak. Üretici olmayanda, soñ tüketici ile ülke ayakta durur mu? Bunun yanıtını düşünmemekteler. Demekteler ki, olan yerden alırız. İşte, almaktayız da. Daha iyisini olmasa bile, daha ucuzunu... Buncdan öte de alırız. Ya silâh, tüketimini karşılıyacak oranda geniş alanlar elde edemez duruma gelirse! Bize so-

rarsanız gelmiştir de! Ve dahi geldiğinden, içerde tepişilmekte, tehlikenin ucu ordan oraya dönderilmektedir. Sıra bizde sanırız. Ve dahi bunun üstünde tartışıp, karara varmayı dileriz... Ancak bizim üstünde durduğumuz, herkes acele kararlardan kaçsın! Kolay kararlar, zor sonuçlar doğurur. Zor kararlar ise, sonucu aydınlatır. Devletin anladığımızca amacı, bizim içimizi tutuşturmak, koruyucu, uzlaştırıcı ve dahi elbette buyurucu olarak, bizim sınıfın kitlelerinden bir ya da ikisini kendi yanına almak. Aldı mı da, görisi kolay. Biz ahiler ne işleyebiliriz? Hiç!.. Bilsiz onlar ne işleyebilir? O da hiç! Hiç! Hiç vurdanda ne elde edilir? Amaç bu gibi görünmekte bize. Bu yüzden anlatırız herkese. Anlatır ve dahi dikkatli olunmasını isteriz. Biz dikkatli olursak, oyuna gelmeyiz. Ankara ve dahi Aydın onları bir iyice uyarmış olmalı. Düzenin bozulmasıyla, bizim başkaldırıda bütünleşmemizden bir iyice ürküyorlar ki, pazarlarımızı daraltarak, kendi içimizde bölünmeyi sağlamak istiyorlar. Neden dersiniz, biz üretimde kurduğumuz tekelden ötürü, az-biraz palazlandık. Sandığımız güçlü, ahilerimiz sağlam, fıtyanımız yığıt ya, bölünürsek kapıkullarının dişine göre av haline geliriz. Ve dahi yapacakları her haksızlığı olumlu karşılamaya koşullanırız. Bir kez de koşullandık mı, onlar sürekli yerleşirler egemenlik katına. Biz giderek oyu, onayı ve dahi kararı gerekmeyen reaya durumuna düşeriz. Bunu önlemenin çarelerini burda, Ahi Evran dergâhında arayıp bulmak gerekli. Siz her biriniz, geçmişimizi de bu günümüzü de çok bir iyi bilen ahi babalarısınız. Dergâh kentinin ustaları, post merkezinin kurul üyelerisiniz. Biz nice bir babalık etsek de, sizin sözlerinize gereksinimimiz vardır. Evran Baba'mıza yakın

olan, örgüt sorunlarına egemendir. Bu açıklama ve dahi sizin bildikleriniz çerçevesinde konuyu tartışalım. Bir sonuca ulaşalım ki, bundan sonrasına örgüt kâhyalarıyla nakillerine aktaracağımız kesinleşsin.

— Ankara ve dahi Aydın örneklerini iyi gösterdiniz babam, - dedi Server Ahi. - Buna Keykubat döneminin Konya'sını da komak gerek. Karamanoğlu Ankara'lı ahilerimizi kışkırtıp çekiliverdi. Diyeceksiniz ki, başka çıkarı yoktu. Köylü ve dahi ahi emekçileri, kargaşanın bunalımı anında bağımsızlıktan öte yol bulamamışlardı. Timurtaş paşanın karşısında bir başlarına kaliverince, bozulmaktan kurtulamadılar. O zamandan, Aydın örneğine bir dahi ulaşamadık savaşıma. Değmeyeceğinden. Buyurduğunuz gibi, ülkeler alındıkça, işlerimiz gelişti. Üretim de tekele geçtik. Kentlerimiz, belli üretim dallarında örgütlendi. Diyar-ı Bakır, bakırda, Maraş gümüşte, Kayseri deride, Sivas demirde, Ankara softa, Bursa ipekte, yoğunlaştı. Kırşehirli saraçlığı seçti. Dericiliğimiz de Kayseri'yle yarışır. Evran Babamız, Adem babamızdan süregelen işi Denizli'de de işlediğinden ve dahi Kazdağı, Toroslar, Erciyas yaylaklarının kesimi bu üç kentimize yakın olduğundan, yoğunlaşmalar da değer kazandı. Kervan yollarının üstündeki kentlerin hepsi, birbirini tamamlayan işlerle, yaşam gereksinmelerinin tümünü üretir duruma geldiler. Bu bize hem kolaylık, hem zenginlik getirdi. Şimdi, buyurduğunuz üzere bir daralma söz konusu ise, birbiri ardınca yıkılmamız kaçınılmaz. Bunu engellemek amacıyla şimdiden hazırlık görmemiz gerek. Sandığımızı güçlendirmeliyiz. Kural gereğince, onda bir olan ödentileri, yükseltelim. Güç günlerin hazırlığı altınla olur. Bunun yanında sıkışan

ahilerimize yardımı artıralım. Torbalar sürekli dolu dursun. Nakipler, pazarı iyi gözlesinler. Aramızdan derdini söyleyemeyen de çıkabilir. Kendiliklerinden duruma el koysunlar. Yetkileri artarmış. Artsın. Biri kötüye kullanırsa, yüzü iyiye kullanır. Kaldı ki, ahilik töresinin sahipleri, töreye karşı gelemmezler. Asıl önemlisi de, tepişme mümkün olduğunca saptırılmalı. Kapıkullarına yanlış amaçlar gösterilirse!..

— Saptırma uyuşmayla mümkündür, - dedi Savran Ahi. - Uyuşacak isek, hazırlık gereksiz. Babamız, İstanbul'da onayı verir. Bize de durumu buyurur, içten kemiririz. Ocaklının ve dahi kulun yaptığı gibi.

— Savran ahimizin dediklerine katılırız, - dedi emekli saraçlardan Dünder usta. - Bizim gücümüz doğruluğumuzdan gelmekte. Bir kez gölge düşürürsek buna, ezende de, ezilende de kuşku uyandırır. Hem madem, saltanatın her davranışının ardında bizim gücümüzü kırmaya dönük hava sezmekteyiz, daha bir güçlenmek ve dahi haklıdan yana ağırlığımızı koymakla yükümlüyüz. Çyuna geliriz. Yeniliriz de belki!.. Ankara ve dahi Aydın Ahileri gibi ezilir, horlanırlar. Ne gam! Ayıplayabiliyor muyuz onları? Yanlışlayabiliyor muyuz? Tersine, yaptıklarının kaçınılmazlığını tümümüz vurgulamaktayız. Ve dahi gerektiğinde aynı yolun hazırlığını kurmaktayız. Öyleyse, oyuna girmek yaraşmaz bize. Birakalım karşıtlarımız oynasınlar bir iyice. Biz gücümüzü sağlamca tutalım. Yeri gelende de, bizim yanımız bu diye ortaya çıkalım. Sonrası, görelim nic'olur olsun! Niceyse bizsiz olmaları mümkün değil. Gereksinimlerinden ötürü. İhvan yitse, serveran yerini doldurur. Ancak zenaat ölende, zenaat sahibi zaten bitmiştir.

— Dünder ustamız doğru buyururlar, - dedi İne Baba! - Töre bize doğruluğu buyurur. Doğruluk sa-

vaşı gerektirmekteyse sakınamayız. Yeter ki, hazırlıklı olalım. Ancak, kapıkulunda bilinmedik oyunların varlığını bilelim. Düşünmeden, duraksamadan karcı alıp, uygulamaya girmeyelim.

— Anlamaktayız, - dedi Server Ahi! - Merkezin haberi olmadan, yerel kararlar alınmayacak. Buyruğunuz beklenecek. Ve dahi bunun uyarı neyse öyle davranılacak. Biz, karşımızdakinin alanında, onun koşullarıyla savaşılmı demekteydik.

— Savaşamayız, - dedi Dünder Ahi. - Bir ahi, o oyunlardan birine bulaşsa, kırk kez boy abdesti almak gerek. Sen insanı aldatabilir misin? Ardından kov sokabilir misin? Yüzüne gülmekteyken, sırtından hançerleyebilir misin? Ağuyu bal şerbeti niyetine içirebilir misin? Yaraşır mı? Yaraşmasını bırak, düşünebilir, uygulayabilir misin? Tövbe diyeceksin? Demekteysen ahim, karşındakinin alanına giremezsin. Neden dersen, bu saydıklarımız, sözcük olarak kendilerinden utanmakta görülen işler annacında. Ahi babamızın sözlerinden anlaşılan bu! İstanbul'dan buraya, dergâh merkezine, post ulusuna yüz sürmeye neden gelinsin? Bilmemekte mi Ahi Baba'sı gerekeni ki, bizi toplayıp söyleştirmekte! Kaygılarının, kuşkularının ve dahi yapılabilir olanla, olmayanın bir iyice bilincinde olmalı ki, bunca yolu, bunca yaşında tepmekten sakınmamakta. Salt bu yeterli, kötüsüne hazırlıklı olmak için. Siz de olmazlanmamaktasınız. Ancak, pisliğe bulaşmaktan sakınmaktaysa Baba, bizim tümünden uzak durmamız zorunludur. Neden derseniz, adımıza bulanılan pislik, kişiye onur verir. Her baba da bunu katıksız bilir.

— Bizi akladığınızdan ötürü sağolun, - dedi İne Baba! - Anlarız ki, herşey aydınlanmış, açıklığa kavuşmuştur. Duyduğumuza göre, bir törenimiz ola-

çaktı, - diye ardındaki testiden doldurduğu tası tam ortalarına koyarak. - Bekletmeyelim.

Zaviye kethüdası: Hüdavent Ahi, yerinden doğruldu. Yan kapıdan çıktı. Döndüğünde, avucuna doldurduğu tuzu tasın içine attı. Geri geri kapıya vardı;

— Aşk ile ateş yakana!.. Meşk ile su akıtana!.. Şevk ile toprak işleyene!.. Zevk ile havayı kullanana merhaba!..

Daha Hüdavent Ahi selâma başlarken kapılar açıldı. Ahiler, kalfalar, çıraklar ve yamaklar, ellerini kalplerinin üstüne koyarak, son sözcüğünü yinelediler!

— Merhaba!..

— Adem çift sürer idi! - Hem sürer, hem ekerdi, - Ektiğini biçerdi, - Kendi emeğini yerdi!.. Merhaba!..

— Merhaba!..

— Şit hallaca çökerdi, - Yünü pamuğu atardı, - Ketenden ip bükardı, - Kendi emeğini yerdi.. İdris kumaş biçerdi, - Bictiğini dikerdi, - Günü böyle geçerdi, - O da emeğini yerdi.. Nuh ağaçtan sal oydu, - Kurtla kuzuyu koydu, - Tohum çiçeğe durdu, - O da emekten doydu.. Salih deve güderdi, - Torunu köşek yederdi, - Cölde susuz giderdi, - Kendi emeğini yerdi.. İbrahim sütçü idi, - Tanrıdan ses erişti, - Kâbe yaptı deriştı, - Ol emeğin yemişti.. İsmail avlanırdı, - Durur da savlanırdı, - Amacı sağlanırdı, - Emeği tavlanırdı.. - İshak çobanlık eyler, - Güttüğü durmaz ürer, - Sütü kaymağa yeğler, - O da emeğini yer.. Ömrü zindanda geçer, - Demiri yaya biçer, - Yusuf zamanı ölçer, - O da emeği seçer.. Zülküf'ün işi ekmek, - Ekmeğe fırın gerek, - Kişi ödevi çekmek, - Doymaya yeter e..ek.. Üzeyir bağ bu-

dardı, - Sabrı sabra katardı, - Koruğu helva yapardı,
- Emeğiyle yaşardı... İlyas'ım tezgâh kurdu, - Çuha
mintan dokurdu, - Calap'a yalvaç oldu, - Hep eme-
ğiyle doydu... Süleyman zembil ördü, - Gerçeği böy-
le gördü, - Düşünü hayra yordu, - Emeğini yiyordu...
Lokman kökleri yoldı, - Tohumu ezdi dövdü, - Ölüm
çare buldu, - O da emeğiyle doydu... Muhammed
kervan sürdü, - Mekke'ye bedestan kurdu, - Hesabı
tamam verdi, - O da emeğin yerdı... Ebubekr, Ömer,
Osman, Hilâfet oldu tamam, - Ali pirlere imam, - Can
veren emek katan... Hasan ile Hüseyin, - Zeynel Ab'a
hu deyin, - Postu Bakır'a verin, - Dostu odur eme-
ğin... Ol Cafer'in elleri, - Kâzım, Razi, Askeri, - Meh-
di umudun eri, - Yedi cihan serveri... Eli aldı Yese-
vi, - Belirdi Bektaş Veli, - Baş usta Evran Ahi, - Ge-
lişmekte emeği... Söğüt'te Ede Bali, - Engürü'de Ak
Çelebi, - Bursa'da Somuncu Deli, - Simgeledi eme-
ği... Koç Baba elin verdi, - Edirne'ye post serdi, - Nico
peştemal gerdi, - O da emeğin yerdı... Kemal'e pirsın
dedik, - Ahmet ustaya geldik, - Aluç Bali'ye erdik,
- Kotarır bile yerdik... Bali son verdi söze, - İne Baba
girdi öze, - Eğitti hepimize, - Herkes emeğini süze!..
Merhaba!..

Dört kapı selâmını tamamlamanın kıvancıyla
döndü. Fütüvvet gereğince, bütün ustaları saydıktan
sonra, Baba'nın gözlerine baktı;

— Pirim, - dedi ardından, - Saraç ahisi Savran
usta, gelişiniz saygısına, yamağı Server Ahi oğlu
Gafur'un çırak çıkarılmasını dilemekte. Desturunuz
oluşsa, ustası, yol atası ve dahi yoldaşlarının dileği
yerine gelesin Olmaz ise, döne, pişe, yeniden ayağı-
nıza düşesin!..

İne Baba'nın sakalındaki eli, olumlu bir kıpır-
danışla devindi. Hüdavent, ardındaki kapının ağzın-

da beklemekte olan gençlerin arasından Gafur'a uzandı. Sağ elini sol elinin içine aldı. Saygıyla iki adım ilerleyip, Baba'yı selâmladı;

— Merhaba ey doğru yol sahibi!

— Merhaba ey tarikat, marifet, hakikat!.. Merhaba, - diye yanıtladı Baba.

Gafur bir besmele çekerek, sağ elini kemerin başı yanında, göbeğinin üstüne koydu;

— Merhaba ey bilgeler başı! - Diyerek, geri geri kapının yanına ulaştı. Yol atası Dilâver, hemen önünde dikildi. Yoldaşları iki yanında durdular. Kapı açık, Gafur'un sırtı dışarı dönük kaldı.

İne Baba, Gafur'un garileyişine, söz söyleyişine baktı uzun uzun. Eli sakalından hiç ayrılmadı. Gafur'un önüne yol atası geçende, ellerini dizlerinin üstüne kodu. Gözlerini hafif kıstı. Ak kaşları, birer bıyık gibi dikildi;

— Oğul, - dedi. - Bildirildi ki, yamaklıkta süreni doldurup, çırağa çıkma zamanın geldi. Buyruldu ki, zamanı gelene, ödülü verile. Bir yolun başlangıcına ulaşmaktasın bu gün!.. Saraçlıkta, pirlerimize, ustalarımıza ve ahilikte törelerimize sahip çıkmanın yoluna girmektesin. Yoldaşların tanık, yol atan erkân öğrenmekliğine kefilidir. Bugünden sana denecek olan, öğrendiğini iyi bellemendir. Önce harama bakmayacaksın! Yalan söylemeyeceksin! Haram yemeyecek, haram giymeyecek, haram içmeyeceksin!.. Ekmeğe ve tuza, biliye ve bilgiye, hakka ve halka hiyanet etmeyeceksin! Ustana, kalfana, üstadına, piri- ne uçuzlayan gözle bakmayacaksın!.. Zenaatı olduğu gibi değil, olması gerektiği gibi işleyecek, senden sonrasına öğrendiğinden öte bırakacaksın! Büyüklerin önünden gitmeyeceksin! Sabredeninin murada eriştiğini bileceksin! Elirle komadığını almayacak,

gözünle görmediğini bilmeyecek, kulağınla duymadığına inanmayacaksın! Sana emanet edilene, can olsun canan olsun, mal olsun melâl olsun, söz olsun, servet olsun kendininkinden özgü bakacak, sahibinden gayrisine vermeyeceksin! Ne yoksulluktan yereceksin, ne zenginlikle öğüneceksin. Yoksulluğun özveriden, zenginliğin özveriden geldiğini bileceksin. Özverili olanda, yoksul kalacaksın belki. Zenginden daha zengin olduğunu bileceksin. Vermeyi huy edineceksin. Veren iyidir, ahidir, candır, dosttur... Vermeyi bilmeyen nice bilse boştur. Başkasına kasteleyeninin yolu yokuştur. Sen unutma ki, gün akşamlıdır. Gözünü aç, kulağını ver ve bizi dinle!! Böylesine güç bir yola gitmekte kararlı mısın?

Nakip, elini omuzuna koydu Gafur'un. Dilâver kalfa, yol atası olarak ellerini göbeğine bağladı. Hafif eğildi.

— Pirimizin buyruğu, ustamızın uyuğu, zenaatımızın yamağı, gediğimizin çırağı ve dahl yolumuzun adayı olmaklığa baş koyarız, gönül koyarız, can koyarız. Bize bu onur verilende, buyruklar, töreler, yasalar ve dahi kurallar neyi gerektirmekteyse öğrenip işlemeye andiçeriz. İşte meydan, işte devran! Ustamız katınızda... Yolatamız, yoldaşlarımız buyruğunuzda. Eksikliğimiz olmasın için çok çabaladık. İnsanız, eksiksiz olmamız mümkün değil. Ustamız yolu muza, kalfamız elimize, öğretmenlerimiz bilimize ışık tutanda, zenaatımıza da, yolumuza da yaraşır olmaya çalışırız.

— Tanığınız vardır umarız? - dedi Pir. - Kıvamınız olmuştur!

— Tanık ustamızdır, - diye sürdürdü Dilâver. - Kıvamını demir değil, demirci bilir. Alazlandık tuştuk, eridik kora dönuştük. Olabildik mi, yola gl-

rebildik mi, bilememekteyiz. Buyrunuz, sınavınız ki, buyurduğunuz biçime dönebilelim.

— Tarikat kaçır?

— Altı! Bağış, lapaş, arınış, bırakış, korkuş, çöşüş!..

— Erkânı kaçır?

— Altı!.. Bilim, deneyim, gelişim, oluşum, bireşim, erişim!..

— Biçimi kaçır?

— Altı!.. Bilgi, ilgi, sevgi, saygı, korku, kaygı!..

— Görürüz ki, ilk onsekizde iyi yetişmiş talibimiz. Otuzatlı, yetmişiki, yüzsekizde dahi noksanz yanıtlayacaktır bizi! İmdi, tanıklık ederiz ki, bilgisi elvermektedir. Uygulaması da uygun m'ola?

Savran Ahi, elini kalbine koyarak eğildi;

— Tanıklığımız tamdır pirim! - diye söze girdi. - İki yıl dolmakta ki, babası önümüze getirip, etini bize, kemiğini kendine ayırmak üzere teslim eylemiştir. İki yıl dolmakta ki, gediğin açılışına hep bizden önce yetişmiş, temizliğini etmiş, buyrulan her şeyi sorgusuz yerine getirmiştir. Ağır yeğni, güç kolay, güzel çirkin, temiz pis, geç erken demeksizin, buyrulan bitinceye çalışmış, yüzakıyla katımıza bitmiş getirmiştir. Yoldaşlarıyla geçimi düzgün, kalfalarının buyruğuna hazır, bizimkine ise dünden gönüllü olmuştur. Noksanı düzeltildiğinde içten sağlık dilemiş, fazlası öğüldüğünde utancından dinelmiş, söyleneceği kendiliğinden sezmiş, yapılması gerekeni demeden işlemiştir. Bu yüzden, süresi törelerimiz uyarınca tam dolmadan çırağa çıkarmak diledik. Katırlızda sınavını başarıyla verdi gördünüz. Katımızda olgunluğa yöneldi, gördük. Başta pirimiz, büyüklerimiz, ahilerimiz, karar verir, dileğimizi onaylarsa, çıkarlık peştemalını kendi ellerimizle kuşatmak bizi sevindirecektir.

İne Baba, ustanın sözlerini gözleri kapalı dinledi. Ak sakallının kıvrımında dolandı elleri. Sonra başını kaldırdı. Nakip, Dilâver'i ve Gafur'u yürüttü. Pir'in önüne diz çöktüler. İne Baba elini uzattı. Kulağını çekti Gafur'un!

— Söyleneni duydun, öğüdümüzü işittin. Sözlerimiz kulağına küpe, yolumuz belleğine anı olsun. Kırşehir kuralınca, sana üç akçe haftalık biçtik. Var, çıracılık gereğini yerine getir. Eğitimlerini iyi dinle, töreyi iyi belle, bilgiyi iyi edin, edindiğini iyi uygula... Hayırlı olsun, uğurlu olsun!..

Odada oturanların tümü birden yinelediler Pir'in son sözlerini. Savran usta, altı akçe çıkardı. Nakip, akçeleri bir bir aldı. Server usta, tam ortasında kendi adına vakıf yazılı sahanı uzattı. Nakip, akçeleri sahanın içine koydu.

Dilâver, Gafur ve yoldaşları, dizlerinin üstünde gerilediler. Yan odaları, sofra bezini, kasmağı, siniyi getirip döşediler. Dışardaki çıracıların elden ele ulaştırdığı sahanlar birbiri ardınca siniye taşındı. Birbiri ardınca boşalıp, geri döndü. Sahanların sonu geldiğinde, Savran usta ayaklandı. Dilâver, Gafur'u öteki çıracıların arasına çıkardı. Tümü iki sıra dizilip, aralarında bir yol bıraktılar. Yol atası ve yoldaşlarıyla aralarından geçerken, «Hayırlı olsun, uğurlu olsun,» diye bağıştılar.

Usta, zaviyenin bahçe kapısında durdu. Üçlü ustaya yetişti. Gafur elini öptü. Savran sırtını sıgazladı.

— Var lokma sinisini evine ulaştır. Yolatanın buyruğunda, kalfalık çabasına gir, - diyerek gediğine yöneldi.

Boş sahanları, siniyi, sofra bezini ve ekmek çı-

kınlarını yüklendiler. Alay halinde, çarşı içinden, mahalle arasına yürüdüler.

Gün, kentin sokaklarında sıcak gülüşüyle çoktan dolanmaya başlamıştı. Çarşılı, alayın ardından baktı. Mahalleli pencerelerden başını uzattı. Alay, sokak içlerinde ilâhiler okuyarak yürüdü. Pencere-lerden uzanan başlar, kendi çocuklarının geleceğiyle coştı. Kimi ilâhiye katıldı. Kimi duaya oturdu. Firdevs kadın, iç avluda toplaşan mahalle kadınlarıyla oğlunu bekliyordu.

Alay gelip kapısına dayandı. Tören boyunca hazırladığı helvayı küçük kalaylı bakır sahanlara doldurdu Firdevs. Dürümlediği içli yufkaları sıcak sıcak çocuklara uzattı. Her biri gecikmiş iştahla yufkalara saldırdılar. Boş kaplar mutfağa dizilinceye, ağız şapırtıları, avluyu doldurdu.

Gafur, yoldaşlarının arasında, yeniden yola düştü. Çarşı içinde, çıraklar gediklerine dağıldılar. Savran usta, dükkânını açmış, onları bekliyordu. Geldiklerinde yanına çağrıldı Gafur'u!

— İşte deri, işte bıçak oğul, - dedi. - Çıraklığının ilk gününde, boncuklu saçak keseceksin. Dilâver kalfa yol atalığını sürdürecekt. Bilmediğini ona soracaksın. Dileriz, tez zamanda elin yatar, gönlün kapar işlevimizi.

— Buyuranda ustam, - dedi Gafur. - Olmayanı öldürmek koşulumuzdur. Siz bize ödül verdiniz, onur verdiniz. Utandırmamak yazımızdır.

— Göreyim seni! Kalfalığa da böyle tez ulaşsın...

Sessiz, bıçağı aldı Gafur. Yol atası Dilâver'in tezgâhı kıyısına çöreklenerek düzgün dilimler halinde çıkarmaya başladı deriyi...

Öğle olduğunda, kebabçıdan yemekleri geldi. Yediler. Akşam olduğunda üstüste yığılan saçaklar, dilim dilim sırimlandı.

Gedik gün kızarıırken kapandı. Çıraklar dağılmaktayken;

— Yemekten sonra zaviyeye gelin, - dedi Dilâver. - Bugün ders var...

Çarşuyu üstünde bir ağırlıkla geçti Gafur. Eve vardığında, anasına sokuldu.

— Yol atam buyurdu ki, bu akşam ders var! Gecikmemem gerek. Yemeğimi önceden yesem babam gücenmez hē mi?

— Ders olunda, gücenmez. Niceyse kendisi de varacak. Saraç zaviyesinde ders varsa, Söpiçi zaviyesinde de vardır.

— Öyle ya! Babam fütüvvet öğretmeni.

— İyi belle oğlum. Yarımını yapan, şimdiden edineceğindir. Bilgi sürdürüldüğünde yarar verir. Bilesin ki, herkes Kara dede değildir!

— Kara dede? Duymuşluğum yok anam.

— Duymamışsan, duyacaksın. Eğitimcinin demesi, benim dememden yeğdir. Var oyalanma. Tez doyur karnını. Pekçe yeme! Yorgunsun, coşkulusun. Birden uyku çöker. Eğitimcilerinin yüreğine kuşku girer. Onlar eğitmekteyken uykuya varırsan, yanlış yamağa el verilmiş derler. İlk günden utandırırısın, ustanı, atanı.

— Olur ana! Az yer, çok dinlerim.

Anasının uyarısı sonucu, kabalayarak sofradan fırladı. Mahalle arasından nasıl geçtiğini, zaviyeye nasıl ulaştığını sezmedi. Vardığında, kandiller yenice tutuşturulmuş, evi yakın birkaç çırak yenice konuk odasına oturmuşlardı.

Yol atası Dilâver, cıvıldayan kalabalığın içine girdiğinde, susku hemen egemen oldu. Öteki çırakların yol ataları da geldiler. Birbirlerinin yoldaşlığını yükümlendiklerinden, saraç çıraklarının tümü zaviyeyi doldurmuşlardı.

Hikmet eğitimcileri Derviş usta, suskunun ortasına girdi. Yol atalarına, çıraklara şöyle bir baktı. Geçip, köşedeki posta oturdu.

— Zaviyemize bilgi edinmeye geldiniz. Hoşgeldiniz. Okumayı edinmeden önce, bilginin temelini görmelisiniz. Sepiciliğin ulu ahilerinden Kara Dede'yi bilmelisiniz. Amasya sepicilerinin önde geleni iken, Muradiye Medresesinin müderrisliğine varmıştır. Altmış yıl, bizcileyin, deri işlemiştir. Deriyle birlikte, kendi özünü de işlemiş olmalı ki, kendileyin Amasyalı bir önderin eleğine yapışmaya karar verdi. Bursa müftisi, Hatiboğlu Kasım efendi, ünlü bir bilge idi. Amasya medreselerinin usta eğitimcisi iken, Bayezit Han-ı Sani'nin eğitimliğine atanmıştır. Devletli başa geçende, Hocu efendimiz de, Bursa Muradiye Medresesine müderris olmuştur. Bilmektesiniz ki, sultan yetiştirmek kolay bir iş değildir. İşte, bizim Amasya ahisi Kara Dede'miz, altmış yıllık sepicilikten sonra, bilime karar kılınca, düşer yollara. Amasya'dan Bursa'ya uçarcasına ulaşır. Kendisini sepicilikten tanıyan müfti ve müderris efendimizin önüne diz çöker. Kara elifba'ya sarılır. Bir yıl içinde, Kur'an'ı bitirir. Hatim duası, Ulucami'nin kurşun kubbelerini inletir. Bursa sepicileri, saraçları ve tüm ahileri, onunla bile yanar tutuşurlar. Tutuşurlar ya, buncayla bırakmak olası değildir. Bilim de zenaat gibi, bir kez başlandı tamamlamak gerek. Öyle bir tutku sarar kişiyi. Her aşama, bir öncekinden görkemli, her geçiş bir öncekini unutturacak denli

güzel. Neylesin Kara Dede'miz... Bir kez bilginin kaynaklarına susamayı öğrenmiştir. Ve öğrendikçe susuzluğunun arttığını görür. Daha der Kasım efendiye. Ve dahasını arar. Aradıkça, aşamalar yel olup uçar, yol olup geçer. Okumaktan yazmaya durur. İlerde Dede Cöngünü bilece okuyacağız. Ve dahi göreceğiz ki, zenaatında iyi pişen, bilimin örsünde kolay yuğrulmakta. Altmış yıl çırak, kalfa ve usta yetiştirdikten öte, ömrünün sonuna suhte yetiştirmek nice bir iştir. Şaşırmayın. Siz de okumaya başladığınızda, Ahi Evran'ımızın, öteki babalarımızın, Peygamber efendimizin fütüvvetnamelerini kendi başınıza okumaya geçtiğinizde, göreceksiniz. Bilim ve zenaat yan yana olanda, gelişmenin kendiliğindenmişcesine oluştuğunu belleyeceksiniz. Doğruluğun, güzelliğin yanına yararlıyı da koymanın gizine ulaşacaksınız. Bundan öte, derslerimizi ikindi sonrasına alacağız. İne Dede Pirimiz ustalarınızla söyleşti. Yol atalarınız, gündüz boyu ders verecekler. Öğitmenleriniz, ikindi sonrasını değerlendirecekler. Bugün tören geçirdiniz. Yorulmuşsunuzdur. Ahiliğe hoş geldiniz.

Diliyle dudaklarını ıslafı. Sonra kalktı yerinden. Yiğitlerin. arasından kapıya yürüdü. Dilâver Kalfa, ötekilerden önce;

→ Duydunuz, - dedi. - Şimdi doğru evlerinize. Sabah erkenden gediklerin açılması, tezgâhların kurulması size bakmakta. Tez uyuyun, dinçin uyanın.

Çocuklar, ses etmeden kalfalarının çıkışını beklediler. Mahallelerine göre kapı önünde öbeklenip, sokaklara dağıldılar.

Kapının önüne geldiğinde sezinledi yorgunluğunu Gafur. Sanki ayakları bedcünü çekmiyordu. Ka-

pının ipine asılırken dizlerinin titredilğini ayırdı. Çanların tıngırtısı beyninin derinliklerinde yankılandı. Ağır ağır yürüdü. Avlu tükendi. Helâya gitmeyi canı istemedi. Vardı doğru odasına kapandı. Soyundu. İbrişim gömleğinin bürümcüklerini okşayarak, yatağına uzandı. Ve uzanır uzanmaz, derin derin soluklanmaya başladı.

İKİNCİ BÖLÜM

Coşkusu ürküye döndü. Kayığın yalpalaması, yüreğini ağzına getirdi. İki yanına bakamadı. Başını eğdi. Tutunacak bir yer bulmak amacıyla arandı. Parmaklarının kavradığı yeri alabildiğine sıktı. Avucunda tahtanın sertliğini duyunca rahatladı. Başını ağır ağır kaldırdı. Hamlacıların sert, kaygan kaslarına takılıp kaldı. Zorladı boynunu. Gözleri, kayığın küpeştesinden, denize kaydı. Bürümcük mavisinin ak köpükleriyle yıkandı. Dalgacıkların üstünden kayarak, kıyıya ulandı. Hünkâr iskelesinin al tuğla gülüşünü, saray bahçesinin yeşil genç çınarlarının yeli de dalgalanışını gördü. Yaprakların üstünden, yeli izledi Mıgır. Topkapı sarayının Türkmen obası dağınıklığıyla karşılaştı. Aya İrini'nin yüzük taşı işlenmişliğinden, Aya Sofya'nın görkemli yapısına kaydı. Bulutsu kubbenin yanından, konak pencerelerinde zip-layarak, eski sarayın bahçelerinde dolandı. Şehzade camisinin tepenin üstünden duaya uzanmış eller gibi yükselen minarelerine takıldı.

Hamlacılar alışkın davranışlarıyla her uzanıp gerilmelerinde kayık boğaz girişinin sularını yardı. İlerledikçe görüş alanı açıldı. Galata kulesi, çevresindeki kunt evler, hanlar, kiliseler. Daracık kıyı yolunda görkemli yapıtlar. Kızgın bir dil gibi ısılayan Haliç. Gün ışığının yakamozunda parıldayan kayıklar. Ardları sıra yürüyen sandallar. Hemem sağlarından akıp giden Kızkulesi!.. Tadına doyulmadan tükenen yolculuk. Sandalın Bahçekapısında kıyıya sür-tünmesi. Yeri bir yalpa... Yeni bir ürkü...

Birbiri ardınca karaya atlayış. Kısa yolculuğun bitmesinden buruk bir kıvanç duyarak, dönüp geldiği yere bakmalar... Salacak'ın çıkıntısında, yeşilliğin filizlenmesi örneği dizelenmiş tahta köşkler, yalılar...

Önlerine düşen sürücübaşının, Nalburlar çarşısından, Mercan yokuşuna sarması... Hemen çevrelerini alan korucuların gözetiminde, yokuşun adım adım tükenmesi... Bir düşün parça parça mozayiklerden oluşması gibi katısında yer etti. Arkadaşlarına uydurmaya çalıştığı paytak adımlarıyla, yokuşu tırmandı. Yolun iki yanında, tahta cumbalarını komşu pencerelere dayayan, konaklar, hanlar dizelenmişti. Sokağın temiz serinliğinde, hafif bir toprak kokusu nefeslendi. Çevresine yakınma yetisini yeniden kazandı yürüdükçe. Mermer eyvanlarda han adlarını okuya okuya yürüdü. Tutsak Hanıyla Bakır Kapanını geride bıraktıklarında, durdu sürücübaşı...

Turnacıbaşı Hasip Ağa, atını mahmuzlayarak önlerine geçti. Geniş, oyma, mermer eyvanlı demir kapı açıldı. Hasip Ağa bildik bir selâmla tümünden önce girdi. Sürücübaşıyla, hemen yanında, koltuğunda sımsıkı tuttuğu defteri biri alacakmış da, vermek istermiş görünümüyle Kethüda yürüdüler. Çocuklar yürüyenleri izleyerek, Ağa sarayının iç avlusuna girdiler.

Hasip Ağa çoktan atından inmiş, merdivenlerden yukarı tırmanmış olmalı. Bir erin tuttuğu at, boş boş eşinmekte. Merdiven kıyısında kümelendiler. Az sonra Hasip Ağa, önünde Yeniçeri Ağası, yanında Seksoncubaşı, Zağarcıbaşı, Kulkethüdası, Sekbanbaşı ağalar, merdivende göründü.

Birkaç basamak indi Ferhat Ağa!.. Esmer derisini alabildiğine ısılatan sırmalı kaftanının içinde

büyüdü. Gözucuyla kümeye baktı. Elinin bir işareti üzerine, Kethüda, defteri koltuğundan kucağına aldı. Parmaklarını dudaklarının arasında ıslata ıslata, çevirdiği yapraklarda: tek tek adlarını okudu. Kimliklerini, özelliklerini saydı onlar Ağa'nın önünden geçerken.

Ağa, her birinin yürüyüşünden deneyimli gözlerle, değerlerini tarttı. Böyle çok geçit görmenin rahatlığıyla, tam önünden geçerlerken saptadı her birinin niteliğini. Geçit bittiğinde, sürünün ucu da acemi divanhanesinin kapısına varmıştı. Kapı açıldı. Teker teker yürüyen çocuklar, yeniden toplu biçimde buluştular. Divanhane, daha onlar oranında nicesini alacakmışçasına uzayıp gitmekteydi.

Acemi ocağının çorbacısı, keçe külâhının sıkılığıyla yarışan bıyıklarını kıpırdattı. Dudaklarından umulmadık sertlikte döküldü buyruğu;

— Soyunun!

Ses duvarlarda, tahta tavanda, döverlerde, kulaklarında ve yüreklerinde yankılandı. Elleri kendiliğinden mintanlarına uzandı. Çıkardılar. İbrişim, keten, pamuk iç gömleklerinden soyundular. Çarıkları, dolakları çözüldü. Mavi, yeşil, mor, turuncu, sarı, kara çakşırlarının içinde, ak bedenleri, yumuşak tenleri ışıladı. Yaptıkları işten hoşnut, dikildiler. Dikilmeleriyle, yüreklerinde yankılanan ürkü yinelendi;

— Soyunun!

Kendi çıplaklıklarını süzerek bakındılar. Şaşkın, çaresiz; utangaç elleri çakşırlarının uçkurlarına gitti. İstemez devinimlerle uçkurlar çözüldü. Çakşırlar, kalçalarının üstünde gevşedi, pörsüdü, dizlerine, ayak bileklerine doğru buruştu. İçlerinden biri çekip çıkardı ayaklarından. Elinde nereye koyacağını bilme-

den baktı. Onu izlediler. Acele bıraktıkları çakşırlardan boşalan elleriyle apışlarına yapıştılar.

Çorbacı, erlerden birine döndü. Er, buyruk vermesine kalmadan kuzuluktan seyirtti. Kapı önünde ayak sesleri duyulduğu an, içerdeki görevliler, pencere kapaklarını açtılar. Ocak Hekimbaşı, günüşiğiyle birlikte girdi içeri. Aydınlanıveren divanhanede, ürkek çocuklarla, anlamsız suratlarda palalaşmış bıyıklar birbirlerine baktılar.

Ocak Hekimbaşı, kara külâhı, kara kaftanı, ak sakalları, ışıldak gözleriyle çıplak ürkünün içine daldı. Kapı ağzındaki ilk çocuktan başlayarak, gözlerini, burunlarını, kulaklarını, dişlerini, bedenlerini, ayak yapılarını ve tenlerini ince ince gözden geçirdi. Kaşıyla, gözüyle, parmağının ucuyla aktardı gözleminin sonuçlarını. Hekimbaşının hemen yanbaşı, defteri kucaklamış olan ocak yazmanı, işaretlere göre notlar aldı. Herbirinin kendi sayfasına, omuzlarındaki lekeden, kalçalarındaki bene yazıldı. Gözetimden geçen, divanhane kapısının yanında apışını avuçlayarak beklemeye durdu.

İlkin bedenine rahatlık veren serinliğe kaptırdı kendini Mıgır. Sonra ince tüylerinde dolanan ürpertiyle titredi. Hemen telli gözlerini kaldırıp, çevresinde kendisinin durumunda olan var mı diye baktı. Başkalarının da titrediğini sezinleyince, yalnızlık utançından sıyrıldı. Apışını sıkarak, ellerinden omuzlarına itti ürperti. Dişlerine varmadan duruldu.

Hekimbaşı işini bitirdi. Er yeniden seyirtti. Yeniden ayak tıptırtıları yürüdü üstlerinde. Hemen tavanın bittiği yerdeki merdiven kapağı açıldı. Daha çizmelerinden, Ağa'nın inişi seçildi.

Aralarına girdi. Hekimbaşıdan daha çabuk, daha kısa davranışlarla, her birini elden geçirdi. Bazı-

larının omuzuna, bazılarının sırtına, bazılarının göğsüne dokundu okşarcasına. Yazman, her dokunuşa göre notlarını yeniledi. Bütün kitleyi denetlediğinden güvenli bir dikilişle, tümünü birden yeniden süzdü Ağa. Sonra merdivenden ağıdı yitti...

O gider gitmez, pencereleri kapattılar. Divanhanenin dibinde bir başka kapı açıldı. Aralarından yarıp geçen yazman, kapının dibinde yeniden ad okumaya başladı... Adı okunan, kapıdan geçti...

Kapıdan adımını attı Mıgır. Hemen iki adım ötesinde, bir tabureye oturttular. Bir anda köpüklenen saçlarının, yumak yumak önüne, ardına, yanına düştüğünü gördü. Tabureden kalktığında, teninin ürpermesine, başınki de katıldı.

Az ileride, belinde peştemalla bekleyen gür bıyıklı er, eliyle ıslak, kaygan bir kapı gösterdi. Mermer yal boyunca dizelenmiş halınları işaret etti. Ayaklarına geçirdiği halınları, başparmaklarıyla sıkı Mıgır. Kaymamak amacıyla yalpalayarak, ıslak kapıdan, bir bulut yağının içine daldı. Durakladı. Bedeninin giderek gevşediğini, nemlendiğini duydu. Gözleri buğuya alışınca, arkadaşlarını aradı. Kurnaların başında üçer dönder çöreklandıklarını gördü. Boş bir yer buldu. Kara kalıp sabunla köpürtüp, ovduğu bedeni, suyla arınınca yeğneldi.

Geldiği yöne yürüdüğünde, ellerinin yanında sarktığını sezinledi. Bir an duraksadı. Sonra çıp'aklığın alışkanlığında aldırıışsız ilerledi. Kapının yanına vardığında, başından bedenine sarılan bir peştemalın, ıslaklığını emdiğini anladı. İrkilip korunma içgüdüleriyle geriledi. Yo! göstericilerinin el işaretlerinde, yandaki kapıya yürüdü. Serin, aydınlık, geniş bir alana çıktı.

Uzatılan mintanı, cepkeni giydi. Kuşağı sarındı.

Kemeri dolandı. Belinden aşağısının çıplaklığıyla yeniden utandı. Şaşkın bakınmasına kalmadan kollarından tuttular. Kaba etlerinde bir basınç duydu. Hafif gerilerek, bacaklarını açtı. Aynı anda önünde bir acıyla kıvrandı. Kollarından kavrayanlar, kaldırdıkları gibi aydınlığın içinde uçurdular. Rahlenin önüne oturan yazman, kucakta karşısına getirilen çocuğa baktı.

— Abdullah oğlu Murat, - dedi dingin bir sesle. - Deftere böyle yazıldın. Kutlu olsun. Gayri gerisini sonra tamamıyız. Var dinlen!..

Kulaklarında Abdullah oğlu Murat sözcükleriyle, ağlamak isteği aynı anda zonkladı. Gözlerini kırptırdı. Yüzüne çarpan serin havadan, avluda olduklarını düşündü. Yorgunluk, acı, ağzına tıklan koca bir lokumun damaklarına sıvaşması birleşti. Bir koğuşta, saman doldurulmuş yatağın üstüne boylu boyunca uzandı.

Yatağında doğrulup oturduğunda, bedeninin dinginliğine şaştı. Kevünden buraya uzanan yolculuğu kısa bir anmışcasına yeniden yaşadı. Ak çarşafı, yün battaniyelere baktı bir an. Koğuşun yüksek tavanından sızan ışıklar, kubbede dağılarak, üstlerine yağıyordu. Derin uykusunun nice sürdüğünden habersiz, kalçalarının karıncalanmasıyla doğruldu. Belli belirsiz bir sızıyla irkildi. Başucuna konulan çakşıra uzandı. Giydi. Yataktan kalktı. İlk adımında, çakşırın önünü tuttu. Sürtünmeyi önleyince, rahat yürüdüğünü anladı. Kapıya vardı. Avluya çıktı. Aydınlığın bolluğunda durakladı. Kapının önündeki gözcünün yüzü kıpırdadı. Bıyıkların arasından parıltılı dişleri göründü. Bir gülümseme üçgeni yayıldı dudak-

larına gencin. Eliyle koğuşun sağ yanındaki helâla-
rı gösterdi.

Mermer aklığının sindiği pek çok hücreden, ka-
pısı açık olana girdi Mıgır. Çakşırını çözdü. Dikildiği
yerden işemeye durdu. Çişinin çıkışıyla birlikte bey-
nine saplanan bir sızı, direnç oldu kaslarında. Zınk
diye durdu şarılıtsı. Korka korka cıısına baktı. Bı-
çak yarasının kızılığıyla sarsıldı. Bir an düşeceğini
sanarak tutunacak yer aradı. Mermere yaslanan eli,
uzun bir süre dayandığını sezinlemedi. Gözlerini ya-
radan kurtardı. Helânın deliğini buldu. Kesik kesik,
sızıya direne direne işini bitirdi.

Hücrelerin bitiminde kapıya değin uzanan mer-
mer yalaktaki kurnalardan birine yanaştı. Elini yü-
zünü yıkadı. Bir iki yudum su içti. Çakşırının önünü
kaldırınca, acısız yatağına döndü.

Tek tek kalkıp, kapıdan çıkan yoldaşlarının ay-
nı serüveni yaşadığını belleğinde duyarak izledi. Tü-
mü gidip geldikten sonra, çorba kazanıyla girdi es-
kiler. Biri elindeki tasları, biri kaşıkları dağıttı. Ar-
kadan iki kişi koca kepçelerle tasları doldurdu. Az-
mış bir açlıkla taslara sarıldılar. Kimi kaşığı küçük
buldu. Kimi tası hafif... Bir çırpıda çorbalarını tüket-
tiler.

Boş tasları bir sininin içine toplayan er, gülerek
baktı tümüne;

— Az sonra Ocak İmamı Ağa gelecek! Talkın
verecek. Öğleye de sizin şanınıza şölen var. Doy-
madınızsa, tasalanmayın.

Onları birbirinin yüzüne bakar bırakarak tasları
tingırddata tingırddata savuştu. Kapı üstlerine kapan-
dı. Uzun uzun genç askerin dediklerini düşündü Mı-
gır. Sözler, belleğinde güçlkle beliren başka söz-
cüklerle birleşti. Abdullah oğlu Murat'la, şimdi duy-

dukaları bütünleşti. Bütünleşme, beyninin derinliklerinde dondu. Murat, Mıgır'ın yerini almak isteğiyle tutuştu. Olanaksız gibi geldi ona. Sözcük, adının üstünde iğreti bir sallantıyla donuk donuk yansıdı. Kendi kendine yinelemeye durdu. Abdullah oğlu Murat... Abdullah oğlu Murat... Abdullah oğlu Murat!.. Öylesine yabancıydı ki, köyünde bıraktığı oyundaşlarından birinin adıymış gibi bile yakın gelmiyordu ona. Ezberlemek, sahiplenmek istedikçe, sözcük esiyor, dağılıyor, siliniyordu.

Diretti. Yanağının kaşları, dudaklarının büzüğü, gözlerinin dikkati bir noktaya toplandı. İçindeki donukluğu kırıp, yeni adını benimsemek amacıyla zorlandı. Kendi kendine biraz daha kolay yineleyip, biraz ısınır gibi olunca çevresine bakındı. Bakınır bakınmaz da, dört bir yanının aynalarla çevrildiğini sandı... Bütün gözlerdeki bakışlar, bütün yüzlerdeki kasılma, bütün bedenlerdeki zorlama aynıydı.

Ocak İmamı Ağa, sırmalı siyah kaftanının eteklerini toplayarak girdi. İstanbul Ağasıyla Çorbacı ardisıra yürüdüler. Eşiği aşınca, kaftanının eteklerini bıraktı İmam. Ellerini kollarının yenido ısıtarak başucuna dikildi;

— Adın?

— Mıgır!..

Ağzından dökülen sözcüklerin şaşkınlığı silinmeden, elindeki deftere bakan Ocak Çorbacısının ür-künç sesi gümbürdedi;

— Abdullah oğlu Murat!..

— Abdullah oğlu Murat, - diye yineledi İmam.

— Murat, - diye düzeltti kendi kendini ağaları izleyerek.

— İyi, - dedi İmam. - şimdi de sünnetin farzını

tamamlayalım. Sağ elinin işaret parmağını kaldır ve dahi dediklerimi tekrarla!

— Başüstüne!..

— Eşhedü en lâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden Resulullah!

Tahir Molla'nın köy minaresinden ulaşan çatlak sesi kulağında patladı. Bilinçsizce belleğine kazınan sözcükler, yeni adından daha kolay döküldü ağzından. Tanıklığı İmamla birlikte bitirdi. İmam, durumdan hoşnut, tek tek dolandığı acemioğlanların tümünü Müslümanlık defterine yazdı.

Hepsini dolanıp, tümünün tanıklığını sağladıktan öte koğuşun ortasına dikildi İmam. Çatlak sesiyle, ürkünç bakışlarını üstlerinde gezdirerek;

— Bundan öte çok dikkatli olmanız gerek. Gayr-i işleminiz tamam olmuştur. Allah'ın inayetiyle kalplerinize İslâmın nuru doğmuş, tanıklığınızla yürekleriniz inanca garkolmuştur. Bundan öteye eski adınızı bile düşünmek sizi günaha sokmaya yeter. Allah'tan dileriz ki, yeni dininizde, yeni adınızla muvaffak ve muzaffer olasınız. Onun lûtfu keremi nihayetsizdir. Dilerse öldürür, dilerse ondurur. Siz de kavi yapışıp, muti tutunur iseniz, lûtuf ve kerem nazarına muhatap olursunuz. Yeter ki, doğru yolda kulluk işlemeye gönüllü ve Şultanımız, efendimiz, Süleyman Han-ı şani hazretlerine hizmette kusur etmemeye gayret ediniz. Allah, rıza ve nazarını üstünüzden eksik etmesin... Amin!

Birden başladığı sözünü, birden bitiriverdi. Geldiği gibi cüppesini toplayarak çıktı gitti! İstanbul Ağası, Çorbacının elindeki defteri aldı. Koltuğunun altına kıstırdıktan sonra, koğuşa göz gezdirdi;

— Aranızda adını unutan var mıdır?

— Yoktur!.. Aklimızda!.. Unutmamışız, - sözcükleri karışık bir biçimde harmanlandı.

— Dinleyin ve dahi hep bir ağızdan yanıt verin, - diye buyurdu sesni daha da sertleştirdikten sonra Çorbacı. Yeniden dikildi. Koltuğunun altındaki defteri sıktı. - Aranızda adını unutan var mıdır?

Hep bir ağızdan aynı civil civil ses yanıtladı;
— Yoktur!..

Ağa hoşnutlukla baktı Çorbacıya. Defterli koltuğunun altına sıkıştırdı. Onu koğuştaki bırakarak, kapıya yöneldi.

— Sağolun, - dedi Çorbacı. - Bizi utandırmadınız. Umarız bundan öte koşulduğunuz iş ve dahi eğitimde de utanmaz, utandırmazsınız.

Ne denileceğini bilmediklerinden ağızlarını açarken, nefeslerini tuttular. Çorbacı, keskin gözleriyle durumlarını hemen kavramışcasına sürdürdü sözlerini;

— Bundan öte üstünüz olan her kimesne olur ise olsun, size öğüt ya da buyruk verdiğinde, yanıtınız kesin olmalı. Verdiği öğüt ise, sağol, buyruk ise başüstüne demeniz size beğeni kazandırır.

— Sağol! - Sesiyle cınladı koğuşun içi.

Bir süre taze ses yumağının kubbelerde dalgalanmasını dinledi Çorbacı. Sonra yüzüne bir anlam yerleşmeye başladı. Gergin, dik teni gevşedi. Çizgileni. Gülümsedi. Sert balta bıyıkları yumuşadı, tellendi. Gözlerinin içi, elmacık kemikleri, dişleri parladı. Hafif sağ omuzuna yığıldığı başını dikti. Kapıya yönelirken;

— Siz de sağolun, - dedi. - Yemek davulu vuranı beklemeyin. Yemekhane tam koğuş kapısının annacındadır. Orda lokmaların.

— Sağol! - Çağıltısını ardısıra sürükleyerek kapıdan çıktı.

Yazman, öncekilere göre daha ince bir defterden adlarını okumaya başladı. Hem bu kez, yenice aldıkları adlarla çağrılarak, bir köşeye biriktirdi. Birkaç gündür, Yeniçeri kışlasında görmeye alıştıkları yüzlerden ve giysilerden değişik kişiler çevreledi kümeyi. Cepkenleri, çakşırları, külâhları, yemenileri erlere göre daha bir değişik insanlar, başlarına geçti.

Saray bahçesinin yaşlı ağaçlarına yöneldiler. Gölge, çimil, taş yoldan yokuş aşağı indiler. Kalın kapılar açıldı. Geldikleri yoldan başka bir sokakta yürüdüler. Hanların, sarayların ya da konakların duvarlarıyla daralmış, gölgelenmiş taş sokak, ince yemenilerin sürtünmesiyle hışırdadı. Birden deniz kıyısına çıkınca, afalladılar. Hallç'e uzanan geniş iskelenin tahtaları tıırdadı ayaklarının altında.

Geniş, uzun kayıklara dolduruldu. Çavuşbaşı, iskelenin başında, her kayığa yirmişer kişinin binmesini denetliyordu. Dolan kayak, Hamlacıbaşının buyruğu üzerine yağ gibi kayıyordu.

Haliç, bir çırpıda aşıldı. Galata iskelesinde yeniden sayıldılar. Dikine yokuşa sardılar. Daracık girişli kocaman hanları, kat kat yapıları, Galata kulesinin sivri gölgesini aştılar. Kalın duvarların ortasından açılan kesme taş eyvanlı bir kapıdan geçtiler. Ulu çınarların gölgesinde ince bir yel yaladı tenlerini. Çınarları aşar aşmaz durakladı Murat.

Mermer arklar, mermer yollar, mermer tarhlarla bölünmüş bildiği bilmediği çiçeklerin donattığı bir bahçeyle karşılaşacağını ummuyordu. Tarh aralarına

serpiştirilmiş küçük mermer havuzlarda kırmızı bakkıların dolanmasına dalmak istedi. Ayak seslerinin uyumu, duraksamasını hemen engelledi.

Çavuşbaşıyla korucuların gözetiminde mermer bir avluya ayak bastılar. Hemen önlerinde, aşı boyalı, oymalı pencerelerinde demir parmaklıklı, taş savaklı Galata Sarayı egemenliğinin onuruyla, boğaza bakıyordu. Enderun görevlileri, Çavuşbaşının ayırımına göre, ardlarına takıkları çocukları, mermer koridorlarda yürüttüler. İkişer, üçer kişilik ayrılmış odalara dağıta dağıta, koridor boyunca ilerlediler.

Murat, yeni adı Sefer cian Serafim'le, birlikte bir odayı paylaştı.

Tertemiz çarşafların, yeni yüzlü yorganların, hasır üstünde kilimlerin döşediğı oda, ak duvarlarıyla gülümsüyordu. Kurşun kubbede açılmış delikler, odayı daha da aklaştırıyor, kilimin motiflerini daha da renklendiriyordu.

Kapı arkalarından kapandıktan sonra, ilkin odalarına, ardından birbirinin yüzüne baktılar. Yeni bir kopuşun hızı birden yüklendi omuzlarına. Dizleri kendiliğinden büküldü. Karşılıklı yatakların üstüne oturdular. Çocuk akıllarıyla, directiler karabasana karşı. Gözlerini kırıştırdı Sefer;

— Yine yer değıştirdik, Mığı... Murat, - dedi. Ağzından çıkana şaşırmaşcasına baktı sonra. Başını salladı. Yüzünü buruşturdu. Güldü. - Biz de alışmalıyız!

— Göçebeliğe mi, yeni adlarımıza mı?

— Her ikisine birden. Onca zamandır, sabahtan akşama yol gidiyorduk. Yeni yeni kentler, yeni yeni menzil ve konaklar aşırıyorduk. Sonra İstanbul, dedik. Yeniçeri ocağı. Kıyafet değıştirdik. Din değıştir-

dik. Ad değiştirdik. Sonunda yerleştik, diyorduk. Yeri de değiştirdik. Bakalım yarın n'olacak?

— Sanırım, burda epeyce kalacağız. Baksana, yerleşik gibi odalar verdiler.

— Bana da öyle gelmekte. Düşünüyorum da, uzun bir yolculuktan sonra burası düş gibi.

— Düşten bile öte gelmekte bana. Her büyük kentte, bir öncekine göre başkalık buluyordum. İstanbul bambaşka geldi. Denizi ilk geçtiğimiz günü. Ağa Sarayını... Yeniçeri kışlasını unutamam. Ama, tümünde taşın egemenliği vardı. Kuruydu. Sertti. Burası, bahçesine girdiğimizden beri bir değişik.

— Köydeki damı, damdaki aşı düşündükçe, burası cennet örneği!

— Ama yine de, e dediğin yerde, bizim olan, onların olduğumuz insanlar vardı...

Daha sözünü bitirmesine kalmadan. Sefer'in hiçkırđını duydu. Hiçkırđı bir yankı gibi ağdı hücrenin kubbesine. Belleği olağanüstü bir hızla çalışmaya başladı. Yol boyunca unutmaya salıp, kurtulduğunu sandığı herşey, bir bir gözlerinin önünde canlandı. Bütün davranışlarıyla anası... Oyundaşları... Kiremit tavanlı küçük ovleri. Mutfağı, salonu, odası... Anasının çeyiz sandığı. Yüklük... Burak, Andon... Peder Onnik. İnekler. Köpekler... Otlar... Tahir Molla bile, sarığı sakalı, kara latasıyla gözlerinin önüne dikilip, korkuluk gibi kollarını havaya kaldırdı. Köy okulunda dersini bilemeyen olduğunda öyle yapardı. Ya da kızdığı zamanlar. Kollarını havaya kaldırır, kara latasının içinde mısır korkuluğu gibi dururdu. Hemen ardından da, sopasını çıktığınleyn arkadaşlarının üstlerine hórlerdi. O yüzden Tahir Molla'dan hom korkar, hem iğrendiğini sanırdı. Oysa

şimdi, köyünün hor parçasını apaydınlık gördüğü şu anda, onu bile özlemesi, şaşırttı Murat'ı.

Parmaklarıyla göz pınarlarını sıktı. Kurnası açılmış bir çeşme örneği boşalıverdi yağlar. Günlerdir, yüreğinin ortasına çelikten kabuğunun içinde tuttuğunu sandığı bir ağı, gözyaşlarıyla birlikte çözüldü. Dağıldı... Uğrun uğrun belleğine, gözlerine, gözyaşlarının içine ağıdı. Her tanoyla birlikte, döküldü, töperlendi, saçıldı.

Daha fazlasına dayanamamanın içtenliğiyle kendini yatağına attı Murat. Yüzünü koluna dayayarak, hıçkırık hıçkırık boşandı. Sofer hıçkırıklarına sürekli yanıt verdiğiinden, utanmasına gerek kalmadı. Kana kana ağladı. Ağladıkça, başının açıldığını, tek tek anımsadığı her varlığın belleğinin derinliklerinde bir yerlere doğru yitip gittiklerini sezdi. Benliğini oluşturan tüm öğelere karşı beliren bu yabancılışmanın dinginliğinde başını kaldırdı.

Bir süre daha dinledi Sefer'in hıçkırıklarını. O da aynı duyguların dinginliğinde doğrulduğunda, yüzünde, yüzünü gördü. Gözlerinin okı kızarmış, suratı pençik pençik allanmıştı. Bakışlarının duru ışıltısı karşılaştı. Ellerin tersiyle gözlerini sildiler. Burunlarını çektiler.

— Hiç istemezdim, - dedi Sefer. - Ağlayacağımı ummazdım.

— Ben de!..

— Birden boşalıverdim!

— Zorladım kendimi. Tutmak istedim mümkün olmadı.

— Birden herşeyin bittiğine inanıverdim. Gayrı burdan dönülmezdi. Oysa buraya değin oyun gibi gelmişti bana olupbitenler. Bizim dışımızda oluşuyordu herşey. Ve biz bir oyuna katılıyorduk. Kendi iste-

ğimizle. Değişiklik olur diye. Birden oyunun bittiğini anladım. Korktum. Köyümü, anamı, babamı, oyundaşlarımı özledim. Seni özlemek istemezdim.

— Üzülmedim. İnan üzülmedim. Ağladım sa, aynı özlemi duyduğumdan. Dedğin gibi, bir yer gelince bitecek bir oyunun içindeydik biz. Bitmeyocğini kavrayınca koyuverdik kendimizi. İyi mi oldu, kötü mü bilmem. Sanki yeğneldim.

— Ben de!

— Demek ki, ağlamamız gerekmektedirmiş. Keşke daha köyden çıkarken ağlasaydık.

— Dedim ya, bir oyundu bu bizim için. Oyun burda bitti anlaşılan. Ya da bize öyle gelmekte. Koca bir sarayın küçük küçük hücrelerine ikişer, üçer kapandığımıza göre, gerisi oyun değil. Oyun olmayanda, sıkılıverdim. Üzülüverdim işte!

— Umarım, bundan sonrasında birlikte oluruz.

— Bak bu doğru. Biz asıl yol boyunda birlikte olduklarımızdan koptuğumuza yandık sanıyorum. Böyle birden kimsesizleşiverdik diye sızlandık.

— Onlarla birlikteyken, yine de kendimizle birlikteydik. Bildik, tanıdık, akraba gibi komşulardık. Köyümüzü, yöremizi sırtımızda taşır gibiydik. Şimdi yükümüz kalktı. Ondan kendimizi tutamadık.

— Haklısın. Anamı ilk kez böylesine özledim. Özledim ya, sanki ağlayınca özlemim yitti

— Köyde ağlayana kızardım. Anam babamın yitkiliğinden sonra gizli gizli ağladığından olsa gerek, birini ağlıyor gördüm mü, cinlerim tepeme çıkardı. Biraz da ben ağlatayım isterdim hemen. Zorlardım. Acıtırdım. Dövüşürdüm hatta. Oysa gördüm ki, ağlamak öylesine kötü değil.

— Bir daha ağlar mıyız dersin? Sanki tükendi benim ağlamam. Katıldım kaldım sanki.

— Katılıp kalmadım ben. Niye ağladığımı unuttum. Yeğneldim dediğin gibi.

— Doğrusu çok garip. Bizim köyde bir çoban vardı. Bahar gelende bizi çevresine toplar. Dileyenı yaylağa götürürdü. İki, bazen üç gün kaldığımız olurdu. Koyunlar doğururken, gözlerinden yaş akar, acılı acılı melerlerdi. Bakın çocuklar derdi bize o çoban. Can yenilenirken, ağlatır. Alay ederdik. Biri ağladı mı, can yeniliyor Çoban Turaç, derdik. Hani nerdeyse haklıymış. Yerden göğse haklıymış diyeceğim.

— Del Doğruysa demiş. Değişmeye zorlandık. O zaman ağlayacağımıza, değişince ağlamak, sizin çobanın dediği olsa gerek.

— Demek ki, dün alay ettiğimize bugün inanacağız. Olası mı?

— Bakalım olası olmayan neler göreceğiz.

— Bizi derterlerken konuşuyorlardı. Başımızdaki Çavuşbaşıymış. Enderun oğlanlarını ayır, diye buyurmuştu Ocak çorbasına.

— Burası Enderun mu?

— Galata Sarayı enderunuymuş. Biliyorsun, bunlar çok konuşuyorlar. Defter seçerlerken kulağıma çalınmıştı. Bildiğim bu. Demek ki, başka enderun da var. Nerde ola ki?

— Öğreniriz. Azbiraz duralım, yerleşelim. Ucu ucu her bir yerı öğrenirtiz.

— Öyle!

— Nasılsın? Eskisi gibi üzgün müsün yine?

— Sen?

— Ben iyiyim!

— Ben de!

Gözlerinin kızarıklığı giderek azaldı. Duru bakışları, aynı üzücü paylaşmanın sevecenliğiyle bak-

tı birbirine. Aynı üzüncüden çok, aynı suçun ortaklığında bağlandılar. Bir daha sözü edilmeyecek bir olayın kucağında kaynoştılar bir iyice. İkisi birden doğruldular. Dizlerinin üstünde dimdik durdular ilkin. Sonra aynı itkinin buyruğunda sarmaştılar. İnce kolları, birbirinin sırtında kenetlendi. Kararlarını güçleriyle birbirlerine aktararak, uzunca bir zaman öyle kaldılar.

Onlara ağlama süresi tanımak istiyormuşcasına yemek davulu vurdu. Birbirlerine tutunarak dikildiler. Mermer koridora çıktıklarında, hepsinin aynı yıkanmış gözlerle bakıştıklarını görüp, utançlarını daha bir unuttular.

Enderun Çavuşbaşı Nusret Ağa, sabah ezanından hemen sonra tümünü topladı. Önerine düşerek küçük oda dersliğine götürdü. Hasırlar üstüne serilmiş kalın, tüylü İran halılarının üstüne diz çöktüler.

Çavuşbaşı, odanın ortasında mihrap oyuğunun hemen önüne yerleştirilmiş rahlenin başına çöreklendi. Öğretmen yeri olduğunu belirlemek amacıyla, halının üstüne bir de post konulmuştu. Posta bağdaş kurdu.

Küçük odayı dolduran çocukları bir kez daha denetimden geçirdi. Bakışları her birinin üstünde tek tek durdu. Çocuklar, gözler üstünde gezindikçe ağırlıklarını bir dizlerinden ötekine aktardılar. Kıpırtılar sona erer ermez;

— Baka civelekler, - dedi Ağa. - Buna gelinceye çok uzun yol aştınız. Çok değişik yer dolaştınız. Bundan öte, bu göçebelik bitti. Gayri devletin kulu olarak deftere yazıldınız. Yazgınız ak ola ki, eğitilip efendimiz hazretlerinin özel hizmetine koşmak

üzere seçildiniz. Bunda uzun kalacaksınız. Her biriniz, bilgi, görgü, sanat ve dahi iş sahibi olmaya yöneltileceksiniz. Sizden ayırık kalan yoldaşlarınız, savaş için eğitilirken, siz hem savaşmayı, hem yönetimi belleyeceksiniz. Yükünüz iki kat ağırdır. Dışı güzel olanın içi aydın olur fetvasınca, ince elenip, sık dokundunuz. Bilesiniz ki, dönüşü olmayan bir yola sokuldunuz. Gayrı bundan ötesinde kimliğiniz yok. Kimliğiniz devletin kimliğiyle bütünlenmiştir. Eğitiminizi, bccerinizi gerektiği gibi kullanabildiğinizde, önünüzde aydınlık ve dahi geniş bir yol vardır. Olmayanda, suçu kimsede aramayasınız. Ocak disiplini, acemi kışlasında bir ise, burda bindir. Neden dersiniz, savaşçıyı fazla inceltmek gereksiz. Ama siz, devletli efendimiz hazretlerinin has kulları olacaksınız. O yüzden, keman gerip, ok atmak ya da keçeye kılıç salmak yeterli değil. Buyrulduğunda güzel konuşmak. Dilendiğinde güzel nağme dökmek. İstendiğinde gerektiğince döğüşmek zorundasınız. Büyüklerin yanında nice bir davranmak gerekmektedirse, tümünü edineceksiniz. Bundan geri eğitimcileriniz derse girecekler. Biz, okulun yönetimi olarak onların çabalarına yardımcı olacağız. Bundan geri, kendi işinizi kendiniz görmeye başlayacaksınız. Anlayacağınız civelekler, konukluk bitti. İş başlamakta. Hadi şimdi bizim dediklerimizi yineleyerek, ilk gülbankimizi çekelim. Çekelim ki, andımız olsun. Devlete, Sultana ve Tanrı'ya karşı ödevlerimizi yerine getireceğimizin kanıtı olsun. Buyrunuz! - Nefeslendi. Çocukların hazırlanması için zaman tanıdı. Ve gür, titreşimsiz, coşkulu bir sesle bağırdı. - Allah Allah eyvallah!.. Baş üryan, sine püryan, kılıç al kan! - Bu meydanda nice başlar kesilir hiç olmaz soran!.. - Eyvallah!.. Eyvallah!.. - Yeniden nefeslendi. Çocukların

kendisinin hemen ardından yineleyip, yinelemediklerini denetledi. Yinelemeden hoşnut, sürdürdü. -Kah-rımız, kılıcımız düşmana ziyan, - Kulluğumuz Padişaha ayan!.. - Üçler, yediler, kırklar, - Gülbanki Muhammedi, nûri nebi, keremi Ali, - Pirimiz hünkârımız Hacı Bektaş Veli, - Demine devranına hu diyelim!.. Hu!..

— HUUUU!..

Sözcüğün küçük odanın duvarlarında, kubbesinde yankılanmasını dinledi kıvançla. Bağdaşını çözdü. Bir elini yere dayayarak doğrulurken;

— Hoşnuduz civelekler, - dedi. - Ocak size kut, kulluk bize mut olsun. - Doğruldu. Kapının açılmasıyla birlikte, yeniden konuştu. - Şimdi size din der-si verilecek. Hocanız Abdurrahman Efendi, ilk dersini vereceklerdir. İyi dinleyiniz. İyi belleyiniz. Ve da-hi iyi uygulamaya gönül veriniz. - Postu, Abdurrahman Efendiye bırakarak, ayaklarının ucuna basa basa kapıdan çıktı.

Abdurrahman Efendi posta diz çöktü. Sarığını düzeltti. Latasının eteklerini dizlerinin çevresine yaydı;

— Selâmun aleyküm müslümanlar! - diye derse başladı. - Tarafınızdan her nice bilinmekteyse de, bilimin kuralı, bilgiye temelden başlamaktır. Temele ulaşmak için de, ona esas olan nicelikleri bilmek zorunludur. Bizim eğitilen olarak üstümüze düşen, temelin sağlam yerleşmesine çalışmaktır. Bilmekte-siniz, din ulu bir bilimdir. Başlangıcı vardır her zaman. Sonunu bulmak, velilere özgüdür. Biz ise, ifade ettiğimiz gibi temelden başlayacağız. Her birimizi hiç bilmiyor, hiç öğrenmedi farzedip, ona göre davranacağız. Bizi anlayacağınızı biliyoruz. Her Müslüman daha kelime-i şهادeti getirdiğinde tanrının

nuruyla aydınlanıp, gönlüne inancın ateşi yerleşir. Bilim bu ateşin körüğü gibidir. Onu hep taze, hep alazlı, hep yararlı tutar. İşte burda yapacağımız da budur. Bu olduğundan, evvelâ İslâmın şartıyla başlayacağız.

Abdurrahman Efendi, Sahn-ı saman medresesinde ilk danışmentliğinden bu yana, bu görevi yapıyordu. Küçük oda dersliğinde yedi akça ile din dersi verdiğinden, sorunu tüm ayrıntılarıyla biliyordu. Hocası Baldırcade Efendi, bunun kendisi için çok önemli bir aşama olacağını belirtmişti. Duraksama sırasında, sözlerini bir kez daha anımsayarak, gülmüştü. «Beri bak Abdurrahman Danişmend,» demişti. «Müslümanla ders vermek kolay. Bildiğini yineleyeceksin. Yeni Müslüman olana ise dünyayı da, âhireti de sen öğreteceksin. Bulunmaz bir olanaktır öğretmen için. Yeni öğrenenin neyi kaptığını, neyi attığını belledin mi bir iyice, yetiştirdiğin gerçek din sahibi olarak ortaya çıkar.» İlk inanamamıştı hocasına. «Acemiliğimizden ürkmekte,» diye düşünmüştü. «Denilmektedir ki, acemi nalbant, gâvur eşeğinde sınarmış! Hocamız da, bize bu ödevi vermekle, kendimize güvenimizi sınamak dilemekte.» Sonra geçen zaman içinde, kendiliğinden civeleklere ders vermeyi üstlendi. Onların, dersten derse açılıp, gelişmeleri coşkusunu artırıyordu. O yüzden, zaman zaman dersi kesiyor, dediklerinin yerleşip yerleşmediğini denetliyordu. Yerleştiğinden güven duyarsa, sürdürüyordu. Kuşkulanırsa, başka sözcükler seçerek, az önce dediklerini yineliyordu. Hocası, «aynı özü birkaç biçimde ver,» buyurmuştu. «Alıcı, biçimi unuttur. Öz kalır. Bizim amacımız da, özü vermektir.»

Sözlerinin son hecesinin yankısı da silinip yit-

tikten sonra, dudakları kırıldı. Bir süre ses çıkmadı ağızından. Sonra, tek tek döküldü sözcükler;

— İslâmın şartı beştir. İlkini bilmektesiniz. Kelime-i şهادet! Buyrunuz tazeleyelim.

Öğretmenlerinin yanık yanık söylediği arapça sözcükleri birlikte yipeleyerek, iman tazelediler. Abdurrahman Efendi, yaptığı işten hoşnut, hemen açıklamaya girişti;

— Manâsı, tanrının birliği, o birliğin son nebi olarak Hazreti Muhammed sallâllahu vesellemde simgelendiğidir. Biz buna tanıklık ettiğimiz andan başlayarak, dinlerin sonuncusuna adım atmış sayılıyoruz. Ancak, bunun yetmeyeceği ayandır. Tanıklık ve inanç başlangıçtır. Bundan sonrasını da yerine getirmek bu başlangıcın bir şartıdır. Hocalarımız, bunun üstünde daha geniş durmuşlardır. Ancak, biz bir alıştırmamanın ötesine geçmeyeceğiz. Çünkü bilmekteyiz ki, iman etmiş olmakla, açıklama istemeyecek şekilde bağdaşmış bulunuyoruz. İlerde derslerimiz geliştikçe, her bir mevzu üstünde yeterince duracağız. Bu bakımdan, ikinci şarta gelmiş bulunuyoruz. Bu da namazdır. Diyebilirim ki, şartların en belirgin olanıdır. Bunda kul, tanrısıyla başbaşa, karşıkârşıya ve dahi aracısız buluşmaktadır. Kendini nice adaya bilmişse, onca yücelir. Bu bakımdan herkesin gönül yüceliğine kalmıştır: İslâmda tanrıyla başbaşalık. Aracısız, elçisiz ve dahi bedelsiz. Gönül bağının sağlamlığı seni sorumlu kılar. Bu yüzden bizde bir aracı sınıf yoktur. Kul, yaratıcısıyla kendisi buluşur. Ya da buluşamıyorsa, aracı aramaz. Belki bilmiyorsa diyebilirsiniz. Bilim, bilmeyi öğretmeye hazırdır. Öğrenir, uygular ve dahi ondan ötesini yüreğinin lekesizliğine emanet eder. Yaptığının doğruluğu tanrı katında değerlendirilir. Değerlendirmeyi hak etmişse, kul-

luğunu yerine getirmiştir. Biz, sabah namazımızı eda ettik. Sanıyoruz ki ilk dersin başlaması yüzünden siz yoksun kaldınız. Buyrunuz, birlikte kılalım. Biliniz ki, toplu namaz, tekli namazdan daha sevaplıdır. Topluluğun içinde az önce sözünü ettiğimiz bir salih kişi var ise, onun değerlendirmesi herkesçe paylaşılır. Böylelikle, herkes aynı sevaba nail olur. Zaman geçti, abdestimiz bozulmuş olabilir. Birlikte tazeleyelim.

Odadan çıktılar. Hemen okulun mescidi olarak kullanılan kubbeli binanın yanındaki şadırvana vardılar. Hocalarını izleyerek çemrendiler. Onun yaptığını yinelerken ağız üstü aldılar. Abdurrahman Hoca, bilgisizliklerini yansıtmaya vurmadan, kendiliğinden bir akış içinde öğretiyordu dini.

Abdest aklıkça, hocasının öğütlerini ve yaptığı hataları geçirdi aklından. İlk geldiğinde, nasıl yapılması gerektiğini anlatmayı yeterli sanıyordu. Oysa Baldırzade, göstermesi gerektiğini söylemişti. Aldırmadı. Yeniden abdest almak zor gelivermişti. Anlattı. Sonra arkalarından izlediğinde, herşeyin birbirine karıştığını gördü. O zamandan bu yana, ilkin kendisi sıvandı, ne yapmak gerekiyorsa.

Çocukların gözlerini kendi davranışlarında duyduğundan, hiç birine bakmadı. Ama, yapılacak her devinimi, olabildiğince tümünün görüp, öyküneceği bir süreç içinde ağır ağır uyguladı. Tümünün biçimine uygun bir devinim içinde olduklarına akli yatınca, kurulandı.

Nalınlarını tıkırdatarak, mescide yöneldi.

Islak ayaklarıyla yumuşak halıların üstünde saf tuttular. Dudaklarında, ne olduğu bilinmeyen kıpırtılarla, hocalarının ardında namaza durdular.

Uzayıp giden duvarda, küçücük bir ağız örneği kapıdan içeri girdiler. Kalın kesme taşın duvarı bir adımda aşıldı. İçerisinin serinliği ürpertti tenlerini. Şarap fıçılarının büyüklüğü Aydın'ı irkiltti. Aralarında ucu görünmez yollar açılmıştı. Çolak Solu, bildik adımlarla, doğru yürüdü. Malta limanından buraya nasıl geldilerse öyle koridorları dolandılar. Aydın, ustasının ardısira gidiyordu. Birkaç kez sağa, sola döndükten sonra, önlerine bir kapı geldi. Solu kapıyı açtı. Bir bölmeği geçtiler. Paravanın hemen önünde, Bursa ipeklisine boğulmuş küçük bir şarap fıçısı gördüğünü sandı Aydın. Solu, fıçıya yaklaştı. Sol eliyle uzandı. Fıçı;

— Ayl!.. - diye yerinden fırlayınca şaşırdı. İncir peltesi örneği gerdanını titreterek döndü kadın. İpeklinin içinde kalın, bingıldak bedeni daha bir büyüdü, kalınlaştı. Çılgılığını tamamlarken, - Elin Kır!.. - diyerek kollarını havalandırdı. Her biri, birer but kalınlığındaki kollar, birden havada kaldı. - Yüreğimi oynatırsınız efendim, - diyen sesi birden inceldi. - Bilirim bunu sizden başkası yapamaz. Ama her kezinde yine de yüreğim ağızıma gelir. Korkarım. - dedikten sonra, sarmaşmakla, eğilmek arası bir davranışla sokuldu. - Özlettiğinizden. Her kezinde unutmaya çalıştığımız bir özlem haline geldiğinizde, bitivermenizden korkarım. Hoşgeldiniz. - dedikten sonra kuntluğundan umulmaz bir devinim gücüyle döndü. - Alvero, - diye seslendi içeriye. - Alvero koş. Bak kim geldi?

İri kadının Alvero diye seslendiği, sahtiyan bıyığını ağzının üstünde bir kaytan gibi gererek kolları yarı açık bölmeye girdi. Solu'yu görür görmez seyirtip, diz çöktü. Kolunun birini yerden dolaştırarak, şövalyece selâmladı;

— Efendimizi Umudumuzu kesmiştik. Artık gelmeyecek, gerektiği gibi hizmet edemedik, darıltık ve bereketimizi yitirdik, demekteydik. Gelişiniz, mutluluğumuzu, onurumuzu artırdı. Hoşgeldiniz. Safalar getirdiniz.

Aydın iri gözlerle bakıyordu olup bitene. Solu, çengel eliyle sakalını okşuyor, önünde olup bitenlerden habersizmişcesine bakınıyordu. Gördükleri, Aydın'ın yanaklarını kızartmaya yetmişti. İri kadın ipek giysilerinin içinde her yanını titreterek;

— Alvero doğru söylemekte efendim, - dedi. - Az önce konuştuk sizi. Devşirmeye çıktığınızı işitmiştik. Salih Reis efendimizin geçerken uğrayacağını umuyorduk. Ama, ne zaman geçeceğinizi bilemediğimizden, üzülyorduk da!

— Akdeniz'in hatısına kayalı, bizleri unuttular, - dedi Donna Dolares. - Sonra gücendirdik mi diye düşündük uzun uzun. Kişi kendinde kusur bulamamakta bilirsiniz. Nice ararsak arayalım, yine de özrünü birlikte bulduğumuzdan mıdır nedir, sonuçta suçsuzluğumuza güvenmekteydik. Gelişiniz, bizi bağışladı. Kendi kendimizden hesap sormamızı engelledi.

Donna Dolares, çengelini kavradı Solu'nun. Çekiştirerek bölmenin ardındaki merdivene sürükledi. Aydın, ustasının ardınca yürürken, Alvero önüne geçti.

— Siz böyle buyursanız Beyzadem.

Aydın, Alvero'nun dediklerini duymamışcasına adımladı. Tam bir omuzda sahanlığa yıkacakken;

— Gelsin, - diye buyurdu Solu

Alvero, bir ipek perde gibi kayıverdi Aydın'ın önünden. Şişman kadının töperlenir gibi çıkışına baktı bir. Solu'nun gizemli sözcüğünün etkisinde, hemen bir adım gerisine tırmandı. Arayı açmadan yukarı çıktılar.

Duvarlarda ipek İsfahan, yerlerde yün Türkmen halılarının üstünde kadife minderler kaplı bir geniş odaya girdiler. Daha onlar bağdaş kurarken, ellerinde tepsiler, kucaklarında sürahiler, ipek giysilerinden bedenlerinin tüm ayrıntıları beliren genç kızlarla, ayaklarında dizlerine değin ipek birer çakşırdan başka giysi olmayan, genç erkekler çevrelerinde dönmeye başladılar. Donna Dolares, Çolak'ın dizinin dibine bağdaş kurdu. Dizi, Solu'nun dizine değiyordu. Topuklarına değin uzanan ipek giysisi, otururken açılmış, kadının dizi yeni temizlenmiş bir ayna gibi ışıdamıştı. Aydın elinde olmadan, ipek giysinin açıkta bıraktığı bütün bölümleri belleğine yerleştirdi. Zaman zaman çimdiği köylerindeki pınar berraklığında bir tenin kalçalarına doğru akıp gittiğini görmek irkiltti onu. Şişmanlığına göre, çok yaşlı olması gereken kadının çevikliğiyle, teninin bu duruluğu bir kadını ilk kez böylesine ayrıntıyla gören Aydın'ı sersemletmeye yetti. Bir türlü kesin bir anlama ulaşamadığından, ötekilerin tazelikliğini sezemiyordu. Kadın, Solu'nun sakallarını okşayarak:

— Reis efendim, nasıllar? Ol görüp bizl unuttular mı? - dedi a . . .

Solu elini mintanına soktu. Aydın gözlerini baldırlarından aldı. Alır almaz da, gözleri, yanakları yanmaya başladı. Bir çırpıda kurulan sofranın başında

beklemekte olan sarışın bir kız, bütün kanının yüzüne sıçramasına yetmişti.

Solu, elini çıkardığında, ucunda bir elmas parlıyordu. Kadının gözleri elmas ışığında büyüdü. Gözbebekleri gün ışığını yansıtırcasına açıldı.

— Oh! Gracias! - dedi. - Unutmamış.

Aydın, o unutması anlamadı. Ondan sonra da, hep bilmediği bir dilde konuştular. Çolak Solu, kendi dilini nasıl şarıl şarıl konuşmaktaysa, kadının dilini de aynı biçimde güldür güldür götürüyordu. İlk dilin değiştiğini anlamadı Aydın. Kıza takılmasından, konuşulanların hiç birini anlamadığını sandı. Sonra birden irkildi. Bilmediği sözcüklerin akıp gitmesinden anımsızlık. Ellerini göğsünde kavuşturarak, bekledi. Bir tanıdık sözcük ayırmak kaygısına düştü sonra. Tüm dikkatini konuşmalara verdi. Hiç bir şey ayıramayınca sıkıldı. Yeniden Donna Dolares'le, Çolak Solu'ya durmaksızın şarap sunan kıza baktı. Baktıkça, saçlarının ucundan tırnaklarının dibine değin ateşe battığını sandı.

Ağız, ağıza durmaksızın konuşan Donna Dolares, birden sözünü kesti. Sunucu kıza baktı. Gözünün kuyruğu Aydın'ı süzdü baştan ayağa. Sonra kıza birşeyler söyledi. Kız, yumuşacık yerinden doğruldu. Aydın'ın kolunu kavradı. Dirseğinden beynine bir alaz dolandı çömez. Dili damağı kurudu. Tükrüğü yumruk gibi boğazına saplandı. Yutkundu. Dilini ağzının içinde çevirmek istedi. Başaramadı. Büyümüş, bütün ağzını kaplamıştı sanki. Parmaklarını kaslarında dolandırarak, çekiştirmek istedi kız. Aydın, bir kaya gibi oturduğu yerde kıpırtısız kaldı.

Donna Dolares, kaşlarını çattı bu kez. Kıza yeniden bir şeyler söyledi. Kız, yüzünün çizgileri değişmeden, iki kolunu birden kavradı Aydın'ın. Kıpır-

tıslılığından üzgün öyle durakladı. Donna Dolares, bu kez, Solu'ya döndü. Solu, gözlerinde buyruk karışımı bir beğeniyle baktı Aydın'a.

— Gerektiğinde seni bulurum, - dedi.

Genç kız, kaya sandığı gencin yeğnilige şaştı. Aydın, göz açıp kapayıncaya kalkıvermişti. Kızın önderliğinde kapıdan çıktılar. Hemen yandaki odanın kapısını açtı. Arkalarından şakırdayan Donna Dolares'in buyruğu kapıdan geçerlerken, bir tepsi olarak somutlaştı. Tası eliyle doldurdu genç kız. İnce, beyaz parmaklarının boğumları, şarabın kızılıyla donandı. Uzatırken;

— Ben İngrid, - dedi. Hoşgelmek siz!..

— Hoşgördük, - diye yanıtladı Aydın. - Adım Aydın!..

— Aydın, güzel ad!..

— İngrid de!..

İnce parmaklarının serinliğini yanan avuçlarında duydu Aydın. Tası, kızın dudaklarını yudumlarcasına dikti başına.

Çolak Solu'yla, Aydın yanlarından yittikten sonra da tırmanmalarını sürdürdüler. Liman caddesinin basamak basamak yükselmesi, soluklarında bir değişim getirmedi. Kara cüppelerinin içinde, alışkın adımları, yokuş yukarı ilerlediler. Basamakların düzgün kesilmiş taşları, adımlarının altında kaygan kaygan gülümsedi. Birbirlerine bakmadan, tek sözcük söylemeden, yürüdüler.

Basamakların sonuna geldiklerinde, sağdaki geniş han kapısından içeri girdiler. Kavas, şöyle bir doğrulup kalkmak istedi. Onların çoktan önünden

göçüp, mermer merdivenlere sardığını görünce, tembel tembel uyuklamasını sürdürdü.

İki kat çıktılar. Sahanlıkta sağa doğru yürüdüler. Uzayıp giden koridorun üstündeki kapılara bakmadan, sona değin yürüdüler. En sondaki kapının tokmağını kavradı Çopur Buğa. Sağa doğru konırttı. Kapı açıldı. İki kişi birden girdiler. Françesko Kronulu'nun yazmanı, küçük tahta masasının başında sırtıyordu. Gözlerine inen başlıktan ötürü aldırıışsız, sırtmasını sürdürdü. Onlar da aldırıışsız, iç kapıya yöneldiler. O zaman, esmer, kıvrıkcık saçlı genç adam, ucuzlanmışcasına yerinden doğruldu;

— Bir dakika sayın; pederler, - dedi. - Bir isteğiniz mi vardı?

Çopur, Kör'e bir göz attı, yürümesini durdurmadan. Sessiz, ilerlediler. Genç adam, Kör Veli kapıya uzandığı an, önlerine geçti.

— Önce ne istediğinizi bildirmeniz gerek!..

Sözünü bitirmesine kalmadı. Kör'ün demir kolu kapıyı açtı. Genç adam geri geri odanın ortasına savruldu. Françesko ürküyle doğruldu yerinden. Çopur başlığını çıkarınca, güldü. Hemen ardından yerlere kadar eğilerek;

— Bağışlayınız efendimiz, - dedi. - Bendeniz bile sizi tanıyamadım. Yazmanımı bağışlayınız. - Bir eliyle selâm işareti verirken, ötekiyle yazmana çıkmasını buyurdu.

Genç adam, içinde kalmış bir hıncın allak bulak ettiği suratına iğreti bir gülücük yerleştirmeye çalışarak, 'efendisini izledi. Geri geri yarı eğilmiş bir durumda dışarı çıktı. Kapıyı ardından kapatırken, golenlerin kimliğini düşünmeye durdu. Bir türlü çıkaromayarak, başını salladı. Sonra kızmazı mı, so-

vinmesi mi gerektiğini bilmeden geçip hazeren sandalyesine oturdu.

Françesko, birkaç kez üstüste selâmladıktan sonra maun koltuğuna oturdu. Odanın nerdeyse yarısına değin uzanan ağır, Venedik yapısı maun masasa, koyu koyu ışıladi devinimlerini yansıtarak.

— Hiç beklemiyorduk. Hiç ummuyorduk. Levent devşirmeye gittiğiniz çalınmıştı kulağımıza. Efendim de bir haber ulaştırmadığından, şaşırдық.

— Geçen gelişimizde yazman yoktu Françesko, - dedi Çopur - Yasef efendinin işleri iyi gidiyor olmalı.

— Sayenizde efendimiz. Turguîça paşamızın gölgesinde gün günden iyiye gitmekte.

— Duyduklarımız doğruysa, Tanca ve Marekeş'ten başka, Anvers'le Mançester ve dahi Paris'te de işyerleri açmış efendin .

— Evet, bendeniz de böyle bir şey duydum. Henüz kesin mi bilmemekteyim. Eğer kesinleşirse, takdir edersiniz ki, buralarının bize bağlanması daha bir kolaylık olacaktır. Çünkü belki duymadınız. Efendim, İstanbul'a yerleşmeyi düşünmekte.

— Kendi ağzından da duyduk bunu. Ne var ki, İstanbul'da dalavera dönmemekte henüz.

— Anlayamadım bağışlayınız. Bilmektesiniz ki, efendimiz dürüstlüğüyle tanınmış olup!

— Beri bak seyrek sakal, - dedi Kör. - Azbiraz daha zırvalarsun şamar gelmekte. Biz buraya Yasef Nassi'nin hilelerini dürüstlük diye yutmaya gelmedik. Sana böyle buyruk verilmekteyse söyle ona, Venedik'in Sen Antuan kanalı bilmediğimiz yer değil. Varır, kellesini keser, konağını da ateşe verip, altınlarını yüklendiğimiz gibi Maşrık'a döneriz. Hem bakarsın Venedik Doğu da ayrıca ödül verir.

— Bendeniz bir kusur mu işledim efendimiz? - diye aittan aldı: Françesko. - Sanmamaktayım. Bilmektesiniz ki, sizden gizli hiç bir iş işlememektedir efendimiz?

— İşlememektedir de, biz limana girer glrmez Akdeniz'e açılan Venedik gemilerine ne olmaktadır. Turgutça Reis'i kandırdığını sananlar, şamarı yediklerinde pişmanlığa zaman bulamazlar. Bunu salt sen bilme! Efendine de bildir ki, bundan öte iki yanlı yağılıktan vazgelsin. Bir dahi aynı oyunu oynadığını iştirsek, kulaklarını kendi ellerimizle keseceğimizi de ekle. Dilersen, seninkileri kesip yollayalım ki, güveni artsın.

— Efendilerim!.. Efendilerim, - diye yeniden doğruldu Françesko. Kapaklandı önlerinde. - Bu aciz kulunuzun efendisine bağlılıktan öte suçu yoktur. Bilmekteyim siz bu bağlılığa hiç bir zaman kızmazsınız. Ancak kabul buyurursunuz ki, yağılık tek yanlı olduğunda asıl haber kaynakları kurumaktadır.

— Ya öyle olmaktadır da, bizim efendin hakkında edindiğimiz tek yanlı bilgiler n'olmaktadır, - dedi Kör Veli. - Sen dediklerimizi ilet. Bizi yatıştırmaya sıvanırsan, kulakların elden gider ki, bir dahi gel-meyesiye.

— Bendeniz, bildirildiği ölçüde durumu açıklamaya çalışmakta:

— Uzatma çift, - diye gürleyiverdi Çopur. - Biz senin hangi ipte oynadığını çok bir iyi bilmekteyiz. Ademi avanak yerine koyup, ardından dolap çevirmek nicedir anlatması kolay. Kolay ya, şimdilik uyaralım dedik. Elimizi uşak kanına bulamak yaraşmaz bize. İletesin ki, yinelerse kusurunu, olacakları iyi bilsin.

— Efendimiz. Bendeniz sunmak istiyordum kil

— Hole şuna da! Söylendireceğimize, sürükleyip Çolak Solu'ya teslim ayleyelim, - diye kalın kalın güldü Kör. Ve güldüğüne pişman oldu.

Şimdiye değin bütün söylemelerine karşın, bu adın böylesine gizemli bir korku yaratacağını sanmadıklarından dememişlerdi. Françesko daha adı duyar duymaz zehirlenmişcesine yemyeşil oldu. Şakakları, boyun damarları, guatrı, alnı zonkladı. Boğuluyormuşçasına elini mintanının iliğine götürdü. Açıklığına şaşırdı. Ağzını açtı kapadı. Boncuk boncuk terleyerek;

— Ne ki buyurursunuz, aynen aktaracağımдан kuşkunuz olmasın efendilerim, - dedi. - Yeter ki, az önce buyurduğunuz işlemden uzak tutunuz beni. Yeter ki, Çolak Solu efendimiz uzak durmasını sürdürsün!

Çopur eliyle ağzını kapamasa, aralarında ne geçtiğini soracaktı. Yutkundu. Böylesine ürküyle kendinden geçtiğine bakılırsa, iki yanın da sözünü edemediği bir korkunç olay geçmiş olmalı aralarında. Üstelemenin adamı daha da kötü edeceğini anlayarak;

— Tamam! Bu fasıl bitti, - dedi. - Bundan öte, iki yanlı çalışmak yok. Dilerse varıp İstanbul'a yerleşsin. Ne var ki, Venedikli'ye üç kuruş için yağılık etmesin. Kendini çok kurnaz sanan, çukurunu da kendi kazmaktadır, bilsin. Sana gelince, geçen seferde bize bin altın yanlış hesap yaptırtmışsın.

— Rica ederim efendilerim, - diye atıldı Françesko. - Ne ki konuşulmuştur, aynen ödenmiştir. Bilmektesiniz, özellikle ben, herkese yanlış hesap görebilirim. Ama Turgutça Paşamız söz konusu olduğunda böyle bir suçu işlemek değil, tanıklığına bile katlanamam. Size yanlış aktarmış olacaklar.

— Bize yanlış aktaran, sonra başına geleceğini bilmekte. Oyun eder bilmemekte anlaşılan. Bundan öte, Turgutça Reis'in kararı kesin. Ücreti gemide saptayacağız. Ve dahi efendinden, şimdiye kazandığını geri alacağız. Haksız kazandığını ama. Bize dediği gibi, adem başına on altının üstündekini... Yoksa komisyonunda gözümüz yoktur. Dilerse fazlasını alabilirdi. Turgutça Reis bir şeye dayanamaz. Aldatılmaya. Aldatan Sultan olsa, bunun öcünü çıkartmayı bilir. Bildir ki efendine, hınc birikimi bardağı taşırmakta.

— Hemen vurur anlatırım efendilerim. Hemen bugünden tezi yok. Efendimin buyurduklarını da size, Cerbe'ye yetiştiririm tezden.

— Anlaştık. Ne zaman nereye indirileceğini de bildirirseniz, iyi olur. Ancak, bizim ne yana gideceğimizi başkalarından bir dahi duymayacağız. Bundan güvenimiz tam. Şimdi gelelim, senden edineceğimize. De bakalım, İspanyol, İngiliz ve dahi Felemenk tekneleri nice bir yol izleyerek, hangi zamanlarda seferden dönmekteler?

— Bu konuda kesin bir bilgim yoktur efendilerim. Duyduklarım da, sanırım size yetmez. Sanmıyorum ki efendimin de bir bilgisi olsun!..

— Biz sanmaktayız. Amcası da kendisi gibi hristiyan olup, Portakal'da iş tutmakta. Gerçi pek rahat olduğu söylenemezmiş. Ancak, yine de iş tutmayı sürdürebildiğine göre, bu yana aktardığı çok şey olmalı. Bahr-i Umur kentlerinde işyeri kurduğunuza göre, gidiş gelişlerden haberli olmanız gerekli. Efendinle konuş. Bize sağlam bilgilerle gel. Aydönümüne on gün var. Cerbe'ye yetişir misin?

— On gün çok az değil mi efendilerim? Burdan gideceğim. Ordan döneceğim?

— Eh, azbiraz yollu gemiye binersen, beş günde tamamlarsın. Biz insafımızı gösterdik. Sen Yahudi pazarlığını sürdürmekteisin, - dedi Kör. - On yeter mi, beşten mi başlayalım? Karar ver!

— Size utançlı olurum korkusundayım efendilerim. Bilirsiniz, söz verende, yerine getirmek gerek. Hele size söz verilmekteyse!

— Doğru, - dedi Çopur. - Verilen söz yerine getirilmediğinde, getirtiriz biz. O yüzden, iki gün daha izin sana bol kereden.

— Hemen yola çıkacağım efendilerim. Hemen Venedik'e gidecek ilk gemiye bineceğim.

— Ve dahi Corbe'ye gelişinde, sağlam bilgilerin olacak. Eğer umduğumuz gibi çıkarsa verdiği bilgiler, efendinin bizden sakladıkları, yanına kalacak bilesin, - dedi Kör.

— Çasılık değil ha! - diye düzeltti Çopur. - Salt altın.

— Anlamaz mıyım efendilerim. Tasanız olmasın. Oniki gün sonra, bütün istediklerinizin olabiliri, buyruğunuzdadır.

— Olabiliri değil, - dedi Kör. - Tamamı. Olabilirle işi geçiştirmeye dursak, sizin gereğiniz ne? Üç adam salarız üç yana. Azbiraz altın sokarız kuşağına. Üç sarhoşla, beş orospu, olabiliri sağlar bize. Onunla yetinmeyeceğimizden sizden istemekteyiz. Birinci el gibi bileceğinizden. Yoksa öylesi aşağılanmaya biz bile razı gelmemekteyiz. Bildir efendine. Bildirecekleri, bundan fazla olmaz ise, gözümüzdeki yerini anlasın.

— Ben de bunu demek istemiştım efendim. Olabilirden kastım, bizim sağlayabileceğimizin tümünü belirtmekti.

— Oldu şimdi. Başbaşa verip, yeniden dolap

düşünmeyin. Görmektesin. İşimize yaramayacak ol-
sanız, bu hınçla, davranışımız başka olacaktı.

— Biz her zaman efendilerimizin işlerine yara-
mayı görev saydık. Bunun için hiç bir şeyden kaçın-
madığımızı bilmenizi dilerim.

— Ödediğinize göre iş görmemektesiniz bildi-
ğimiz, - dedi Çopur. - Çoğu zaman verdiğiniz bilgi-
leri Kör yoldaşının dedikleriyle, papazlar da veri-
yor bize. Sizin yarınızın başka olması için, daha üs-
tün ve dahi üst düzeyde bilgiler vermelisiniz ki, has
çaşıtımız diyebilirim. Ancak, sen de bilmektesin.
Herşeyin ticareti yapılır. Gerektiğinde iki üç yanlı...
Bilginin ticareti zordur. Neden dersen, bilgi tek ba-
şına değer değildir. Uygulama aracı olabildiğinde ge-
çerliği vardır çünkü. Doj, örümcek ağı gibi sarmış
Akdeniz'i... Biri eksik olsa, zararı olmaz. Diyeceksin
ki, siz de sarmış durumdasınız. Doğru! Birinin ek-
sikliği bize de bir şey yitirtmez. Demek istediğimiz
de bu. Ya bize yaraşır olacak. Üst düzeyden bilgi
verecek. Ya da, yurayıssız bilgiyi neyleyelim. Bir kez
iki yanlı olduğunu sezdim mi, özü değil, bilinmesini
istediklerini aktarırlar. Bu da bizim işimize gelmez.
Neden dersen altında tuzak yatar. Efendin, üç altın
fazla kazanacak diye, bize böyle bir oyun oynamak-
ta. Son kez uyarıldığını anlat. Turgutça Reis, uya-
rılmasını kesinlikle istediğinden. Bize kalsa, iş çok-
tan bitmişti.

— Bütün söylediklerinizi olduğu gibi aktaraca-
ğım efendilerim. İzniniz olursa limana varıp, gemi
bakayım.

— Biz baktık, - dedi Kör. - Tez davranırsan, Si-
raküza'ya varacak gemiye yetişirsin. O Napoli'ye gi-
decekmiş. Ama orda Venedik'e aktarma alacak !
gemi varmış. Böylelikle zaman kazanırsın. Kaçır

son, ilk gemi yarından sonra. Biz de iki gününü ondan verdik. Ola ki hemen davranamazsın...

— Siz buyurduktan öte efendilerim. Hemen yola çıkmayı dilerim. Hemen! - Zıplayıp davrandı. Masanın çevresini dolandı. Bakındı yüzlerine. Kapıya yöneldi. Tam açarken durakladı. Yeniden önlerine geldi selâmladı yerlere değin eğilerek. Doğruldu;

— Sanırım bana buyruklarınız bu kadardı.

İkisi birden başlarını salladılar. Françesko oylanmadan kapıya ulaştı. Çıktı. Yazman'a başıyla işaret verdi. İşyerinden birlikte çıkıp gittiler. Buğa, Veli'ye baktı. Veli Buğa'ya!..

— Bu kez ümüğüne çökelim Çolak'ın, - dedi Kör. - Adını anar anmaz, kalbi duracaktı Françesko'nun. Böylesine korkmasına neden nedir, bir öğreneyim. Niceyse anladığımız, bir gizli antlaşma var aralarında. O pek uğramıyor. Bu da korkusunu sürdürüyor. Yüzgöz olmaması da iyi. Bilir işini Çolak bilge! Biz de bilirsek azbıcak, bundan öte kullanacağımız yeri biliriz.

— Söyler mi? Bak sana ikiş de ağızlarını açmamakta kararlı. Sıkıştırarak, bir kaçamak buluverir. Anladığımızca ürkünç bir iş. Çolak yolculuğumuzun yinelenmekten de utandığı bir iş anlaşılan. Yoksa anlatırdı bir güzel ki, çoktan biliyor olurduk.

— Bundan öte, selâmımı iletin, dediğinde var kendin ilet diyeceğiz. Adama acıdık. Bilseydik ortaya atmazdık. Bizim korkumuz yetmiyormuş gibi! Sahi neden korkar insanoğlu?

— Korkutamadığından. Korkutabilse korkar mı?

— Korkmadan, korkutmadan da yürümeli işler değil mi?

— Neyi aramaktasın Veli yoldaş? - dedi Buğa. - Cenneti mi? O bir düşün. Herkes için düşün. Sen de

aramaya çıktınsa, işimiz bitiktir. - Birden durakladı. - Hem bize kalırsa, şimdi Çolak yoldaşımız kendi cennetini kurmuş olmalı. Françesko'ya oniki gün vererek, biz de birkaç gün kazandık. Dilersen, azbiraz biz de banalım cennete.

— Dilemeyen ya bunaktır ya avanak! Cavlak yoldaş, bizde böyle bir niyet mi görmektesin ki, cenneti ararız diye kınamaktasın. Ararsak, buluruz da! Haydi varalım ve dahi görelim, ustamızla, çömezimiz n'işlemektedirler!

— Varırken de, Don Mantof'a uğrayalım. Kermerde altın tükenmeden, Don Pedro'nun kitaplarını alsak iyi olur. Deli keşiş alaya oturur sonra!

— Hani oturursa da haklı O bilim için nelere katlanmakta. Biz bilisizliğe neler harcamaktayız.

— Bilisizlik mi saymaktasın sen bunu? Yanlış. Şimdi Çolak gibi konuşturacaksın bizi... Elbette, kendimizi sınamaktan korkacak ölçüde kaçşadıysak iş başka!

— Korkmaktayız yoldaşım, Salih Reis'in izninden beri bayağı korkmaktayız.

— İyi ya! Varır sınarız. Baktık götürememekteyiz, şarabın üstüne yükleyip kendimizi avuturuz. Hem bakarız, çömezimiz bizim eksikimizi doldurabilmekte mi?

— Desene, boşuna yanına almadı onu Çolak!

— Bilmemekte misin, uçkur oyununda üstüne yoktur. Sınamaya sıvanmasa, dilbilmez oğlanı çeker götürür mü?

— Öyleyse oyalanmayalım.

Françesko'yla yazmanının açık bıraktıkları kapıları arkalarından kapatarak, cüppelerinin başlıklarını indirdiler. Saint Jean şövalyelerinden bir ayırımları kalmadı örtününce. Geldikleri yoldan, basa-

makları ağır ağır inerek, Don Gonzales'in hcinına yöneldiler.

Donna Dolares, Aydın'la genç kızı savdıktan sonra, gözlerine baktı Çolağın... Çolak, bakışların anlamını hemen kavradı. Gözlerini kırıştırdı;

— Yaman bir reis olacak, - dedi. - Olduğunda hesap sormaya sıvanırsa karışmayız.

— Denizciliğini bilmem, - diye kıkırdadı kadın. - İşrette ustasına benzememekte.

— Daha el değmediğinden. Hele bir tadını al-sın. Görürsün!..

— Reis efendim de öyleydi, - diye hayıflandı. Ama ödedi herşeyi. Mutluluğun ne olduğunu ben de bilmezmişim. Bilirim sanırdım ondan önce. Öğrenince buyurduğun gibi, borçlandım size. Borcumu da ödeyememekteyim bir türlü.

— Yazık ki, reisimiz burda değil. Olmalı, duymalıydı dediklerini.

— Duymayacağını bilmekteyim. Size işvelendiğimi aktarmayacak denli ince olduğunuzu da! Neylersiniz. Özlem kötü efendim. Aklıma düştükçe, içim tutuşmakta. Çok zaman, yoksunluğa katlanıyorum. Sizi görünce öyle tutuşuyor ki özlemim. Bıkıldığımı unutuyorum.

— Senden bıkmaz Donna Dolares, - dedi Çolak. - Bıkanın akına şaşarız. Bilmekteyiz ki, derya üstünde senin gibisi yoktur. Reisimiz de bilmekte bunu. Bildiğinden, her yolumuz düşüşünde, armağanlamakta.

— Kadın için süs avutucudur efendim. Anımsandığının tanığı olduğundan. Geçersizdir lâkin. Tenim alev alev yanmaktayken, elmas ışıltısı işe yaramamakta.

— Bilmekteyiz. Kocalığımız reis'in yerini dolduramaz hiç bir zaman. Bizimki gönül avuntusu. Neylersin ki, reisimiz yakında buralardan geçici değil.

— Hiç bir umut yok mu? - diye hıçkırdı kadın. Giderek arttı hıçkırıkları.

— Sanmamaktayız. - dedi Çolak. - İçini bilmekteyiz. Reisimizinkini de! Ne var ki, töremiz uçkuru-muza uymayı yasaklar. Senin gibi bir dilberin dizi dibinde oturmayı, dünyanın bütün denizlerinde dolaşmaya yeğleriz bize kalsa. Reisimiz de yeğler, kuşkun olmasın. Töre, yakamıza sarılmış bir kez. Durağan kalamayız. Kalamayanda, deryanın cilvesi, dilberinkini bastırır ne yazık.

— Anlamaktayım efendim, - dedi kadın hıçkırıklarını sıklaştırarak - Benim mutluluğum umutsuzlukta bundan öte Reis efendim, armağanı yerine göndermekte. Gelmeyeceğinin belirtisi olarak. Oysa, geleceğini ummak mutlandırır beni. - diyerek kapaklandı kadın.

— Gelmeyeceğini kabullenip, gelende sevinmek yeğdir kadının, - dedi okşayarak Çolak.

Kadının diri teni avuçunu yaktı. Ensesini, boyununu, sırtını okşadı. Kadın, hıçkırıklarını kuruttu. Titreyerek doğruldu. Gözlerini aradı Çolağın. Hemen vazgeçti. Gözkapaklarını kocaman kocaman indirdi. Elini yakaladı sırtında. Gerdanının üstünde, memelerinin ayırımında gezdirdi. Duru, yumuşak teninin gıdıklaması parmaklarının ucundan, beynine ağıdı Solu'nun. Solunumu sıklaştı. Elini ağır ağır ipek giysisinin içine akıttı kadın. Gözleri öyle kapalı, dudaklarında bilinmeyen bir türkünün kıpırtısı, elbisesinin bağlarını çözdü çabuk çabuk. Dağılan ipeklinin içinden, şaşılacak denli diri bir beden fışkırdı.

Gözlerine inanmadı Çolak. Yılların eskitemedi-

ği derinin yumuşaklığına dokundu dudaklarıyla. Kadın, tek elini yakaladığı gibi kalçalarının, baldırlarının üstünde gezdirdi. Her yanının tutuştuğunu gördü. Çolak, aceleyle elini çekti. Kadın gözlerini açtı. Özlemin renk renk yakamozu döküldü göz pınarlarından. Aceleyle ipek giysiyi topladı Çolak. Aceleyle, sarı elinin çengeline sardı bir iyice. Kadının çıplaklığını tüm gücüyle çekecekti kılı gövdesine.

Yanık teninin üstünde ak bir köpük gibi dalga landı kadın. Titreyen elleriyle, Solu'nun cepkenini mintanını, çakşırını soydu. Kabarıp irileşen sünneli organını kucakladı var gücüyle. Memelerine, göğüs beğne, kalçalarına sürdükten sonra, kıvranarak sırtı üstü uzandı.

Çolak Solu, ipeğe sarılı çengel elini omuz başında yere dayadı. Kadının üstüne uzandı ağır ağır. Sol eli, bedeninin bütün bingil bingillliğini ovarken, iki eliyle yakaladığı organını, içine kaydırıverdi kadını.

Ağızdan uzanan iniltiler, koca gövdenin açılan deniz dalgasına tutulmuş kalyon örneği yalpalayarak karıştı. Solu, her yanından taşan diri ve yumuşak bedeninin üstünde, iriliğinden soyutlandı. Kendini incecik, kısacık ve güçsüz duydu bir an. Ağırlığının tümünü çengeline verince, bileği sızladı. Toparlandı. Yüklendi kadına. Kıvranmalarına, inlemelerine katıldı. Yumuşak minder iki iri gövdenin basıncıyla beşer inceliğine dönüştü. Bitmeyen bir çoğalmanın sarsıntısında, üstüste soluklandılar Dolares, son çığlıkla rını Çolağın ağızda boğmaktan mutlu, gözlerini ödenmez bir borcun sevecenliğiyle kaykıldı.

Kalçaları tutuştu Solu'nun. Beyninin derinliklerinden kopan bir seyrime, kalçalarında sonuçlandı.

ken, kadının iri memelerini kemirdi. Sonra memesi ağzında, kendinden geçti. Dolares, adamın ağırlığını üstünden kaydırđı. Kalçalarında sevinçli bir terlemenin ısıltısıyla doğruğıdu. Saçlarını düzeltti. Sezdirmekten ipek giysisini, çengel den çözmeye başladı.

Çolak, gözlerini açtı. Hafif doğruğı olarak başını kaldırdı.

— Hiç değişmemişsin kadınım, - dedi. - Hiç değişmeyeceksin.

— Yalnız siz ve reis efendim için ofendim, - diye yanıtladı kadın. Ağıldı, ağzından öptü Çolağı. - Salt ikiniz kadınlığı mı tattırıyorsunuz bana. Utançsız, aldatmasız, bir sizinle özlemimi giderebiliyorum. Ve bana yetiyor bu. Reis efendim gelmezse, sizi gönderiyor ya, yetiyor.

— Reisimiz ne der kaçırdığını bilmekte kadınım. Bildiğinden, hiç unutmamakta seni.

— Ben de unutamamaktayım efendim. Ben de borçlanmasını bilirim, bilmektesiniz. Ve ödenmeyecek borç olduğunu da bilirim bunun. Kulluğumu göstermek için, göndereceklerimi kabullenmenizi dilerim.

— Senin üstüne, senden sonra, - diye dikildi Çolak. - İstemez. Biz alacağımızı aldık. Böylesi bir mutluluktan sonra avlanmak, kişinin budalalığına işarettir. Kendimizle kalmayı dileriz senden. Kalıp, kendimizi ve verdiğinin değerini alabildiğince yaşamayı isteriz. Çok görmezsen, başka herşeyden bağışla ve unut bizi.

— Sizi unutmak! Hep mümkün olmayanı istersiniz. Ama madem buyurmaktasınız. Buyurduğunuz gibi olsun. Gidip çömezlere bir bakayım. Bizi utandırmasınlar

— Az önce ne dedin? Utançsız ve aldatmasız.

Bizim çömezden yana kaygın olmasın. Seninki de, iyi usta elinden çıkmadır, güveniriz. Tasaya gerek yok.

— Yine de bir bakmayı dilerim efendim. Siz de diler misiniz?

— Bu yaştan sonra edimizi gözetlemeciye çıkartamayız. Var sen gönlünce eğlen.

— Bilmekte misiniz, kendim rahatlayınca, rahatlayanları görmek de tad veriyor.

— Demodikse, diyoruz işte Donna Dolares, - dedi gülerek Çolak. - Kocamaktayız ki, yaptığımızın yapılmasından tad almaya başladık.

— Öyle efendim, - dedi ipeklerinin içine gömülerek kadın. - Haklısınız, - diye kırıttı. Ve umulmaz çevikliğiyle kapıdan aktı yittil..

Aydın, şarabın alazını midesinde, Ingrid'in dudaklarının serinliğini ağzında duydu. Bir irkilme yürüdü bilincinden. Ağzına geldiğinde kızın kalın, etli dudaklarında eridi. Tası nereye koyacağını bilemedi. Sonra bırakıverdi elinden. Daha önce leventliğe soyunmuş olanlardan dinlediği nice aşk öyküsü belleğinde birbirine eklenerek kervanlaştı. Anlatılanları yinelemek istedi. Kervandan bir parça koparmak amacıyla belleğini yokladı. Yazık! Katar çok'an varacağı yere varmışcasına boşalıvermişti başının içi... Düşlediği, dere boyunda aklından geçirerek, boşaldığı herşey, bir buğunun ardında yitiklere karışmıştı. Kendini zorladıkça, bedeninin al al olduğunu sezinliyor. Ama zorlamadan da edemiyordu.

Ingrid, genç bedeninin bütün kaslarında gidip gelen seyrimeyi yakalamak isteğiyle tutuştu. Ağzının serinliğini, Aydın'ın yanak yanaklarında dolandırıldı.

Aydın, ne yaptığıının ayırımında olmadan, içgüdülerinin etkisine girdi. Kölları uzandı. Parmakları kendiliğinden kasılıp açılarak, ince bedení okşamaya durdu.

Ve genç kız bu okşayışları bekliyormuşcasına çözüldü. Teninin her noktasını devindirerek sokuldu alabildiğine. İpek derisinin aba cepkenindeki sürtünmesini, yüreğinde duydu Aydın. Kollarının tüm gücüyle sıktı kadını. Omurgasından golen kütürttü, kulaklarında zonklayınca ürktü. Kolları gevşedi. Kütürtünün hemen ardından kadının daha bir sokuılarak, inlemesi, coşkusunu artırdı.

Göydesinde, kollarında, parmaklarında kendiliğinden beliren itkinin etkisinde, devindi. Devindikçe, yitirdiğini sandığı belleğinin, anlatılanları bir bir canlandırmakta olduğunu ayırdı. Bu ayırımla daha bir bıraktı kendini. Ingrid, kıvranışları, sokuluşları, öpüş ve okşayışlarıyla, herşeyi, şimdiye değin duyup da, uygulamaya olanak bulamadığı herşeyi anımsamasına yardımcı oluyordu. Kızı omuzlarından tuttu. Kendinden bir an uzaklaştırdı. Yüzüne, gözlerine, bir türlü bakışlarını alamadığı sarı saçlarına, serin dudaklarına baktı. Ödenmez bir borçlulukla yeniden bağrına bastırıp, ağzından uzun uzun öptü.

Kolunu mintanının altından gövdesine sarıverdi genç kadın. Göğsünden sırtına alevli bir kamçının yaladığını duydu. Tutuşan gövdesi ten özlemliyle dikildi. Cepkenini attı. Mintanını attı. Kızın giysisine uzandı. Parmaklarının ıvecen coşkusunu, sıyırmayı beceremedi. Artan ıvecenliğin etkisinde boydan boya yırttı giysiyi. Ingrid ipeğin gücünü ayırıreren parmaklara baktı uzun uzun. Avucunun içine aldı. Tek tek öptü. Sonra omuzlarından aşırarak, yaklaştı. Teni-

nin tüm ılıkılığıyla, Aydın'ın yanan gövdesine yoslandı.

Bir korku gelip saplandı Aydın'ın yüreğine. Bundan sonrasını yine unutmanın kaygısı, kollarının, ellerinin işlevini sertleştirdi. Genç kadın, ürkək, acılı bakışlarla, beyninin derinlerini oydu. Kaliverdi genç adam. Parmakları, kolları tutuluverdi. Bağına yaslanan kızın saçlarını sığazlamaktan öte bir davranışta bulunamadı uzun süre. Okşadı, okşadı, okşadı...

İngrid, gözlerinin derinlerinde kışkırtıcı parıltılarla yeniden baktı. Aydın, devinimlerinin nişeliği bilinmeyen bir çekim gücünün etkisinde yürüdüğünü duydu. Öfkelenmek istedi. Sevecenlikle omuzlarını, boynunu okşadı kızın. Daha ötelere varmak gerektiğini düşündü. Ötelerde ne olduğunu çıkaramadı bir an. Köyünü, köyünde dinlediklerini anımsamak istedi. Belleği kör bir kuyu gibi bilisizliğiyle alay ediyordu.

İngrid, davranışlarındaki kesiklik ve tutarsızlıktan, durumu anlamakta gecikmedi. Korsan öykülerinin bıraktığı izle, yaşamının acısı bir an yüreğinde hınç oldu. Alay etmek, kışkırtmak, büsbütün unutturmak isteğiyle tutuştu bir an. Sonra kendi bedeninin isteklerinde eridiğini sezdi. Hincını, öfkesini, utancını unuttu. Görev diye başladığı işe, tutkuyla sarıldı.

Coşkusuna, kadının coşkusu eklenince, Aydın'ın okşayışları düzeliverdi. Sonrasına, daha sonrasına, en sonrasına doğru kanatlanmışcasına ilerledi... İngrid, genç adamın acı gücüyle kavradığı her yerden tad ala ala, sonrasında yardımcı olmaya gönlüyle katlandı. Giderek, Aydın'dan ıvecen, Aydın'dan coşkulü kıvranmaların bulutuna daldı. Altalta, üst-

üste yuvarlandıklarında, kimin kimle okşadığını, kimin kimi sevdiğini ikisi de bilmiyorlardı.

Çopur'la, Kör hanın genel salonunu adımlamaya başladıklarında Donna Gonzales, her zamanki yerine oturmuştu. Yenice taradığı saçları, ayna karşısında düzeltilmiş ipek giysisinin içinde görkemli bir kuruluşla dimdik duruyordu. Gözlerinin altı hafif morarmış. Yüzünde dingin, herkesi, herşeyi sevmeye hazır bir gülücük çiçeklenmişti. Buğa ile Veli geniş adımlarla yaklaştılar. Buğa, kadının yüzüne bakar bakmaz, parmağıyla yukarıyı gösterdi;

— Yalnız değil mi?

Donna Dolares, karşısında dikilenlere baktı tanıdık tanıdık. Başını salladı. Yanıtı yeterli bulmuş olmalılar. Hiç uzatmadan, merdivene yöneldiler.

Kadın arkalarından baktı bir an. Sonra kıvanarak yalandı. «Almaya gelmiş olmalılar,» dedi. «Her zaman böyle yaparlar. Her zaman, isteğimizi kursağımızda bırakırlar. Bu kez, ben onlardan önce davrandım.»

İlk sahanlığa vardıklarında durakladılar. Veli, Buğa'nın yüzüne baktı;

— Bizimki hiç zaman yitirmemiş.

— Bizimki mi, yoksa Donna Dolares mi?

— Haklısın. Sanırım bu kez zamanı kullanan Donna Dolares oldu.

— İyi oldu. Çolağın hiç bir eksiğinin olmadığı, Donna'nın yüzünden anlaşılakta. Ona ulaşmayan kocalık, bizim yanımıza hiç uğrayamaz. Donna Dolares, gönlüne bayram ettirmek diliyorsa, yaşadı demektir.

— Sen de mi ona sulanmaktasın Buğa yoldaş,
- diye ikircimli ikircimli baktı Kör.

— Donna Dolares, La Vilette'in avratları arasında bi tanedir. Kırmızı derilileri bilmeyiz. Ak derililer içinde üstüne görmediğimi biliriz. O da bizim gibi, eskiyeceğine, yenilenmekte. Eh, bunca dostluğun hatırını yıkacak değiliz.

— Desene, kokona gölgemizde bayram edecek.

— Bayramı edecek olan biziz. Kendimizi sınavacağız. Biz de Çolak yoldaşımız gibi, kendimizden hoşnut bırakabilirsek, yaşamının tadını sürdürüyoruz demektir. Yok, yarı yolda kalırsak, ayıbımızı örtmeye de eski dost gerek. Yani işe neresinden bakarsak bakalım, Donna Dolares'e koşuluyoruz.

— Don Gonzales, bizi bir duysa, sopayla kovalardı.

— Sopayla kovalayacağına, karısına sahiplense yeter. Hepimiz çekilir gideriz.

— Böyle bir avratın kocası olmak da zor iş bilmekte misin?

— Koca olmak zor iş Kör yoldaş. Bak bizi nice ikircimlendirmekte.

— Cömez ne etti acaba?

— Kızlığı gitmiştir ki, Gonzales bizden yüz görümlüğü isterse şaşma.

— Eh, madem gittti, tadını sürsün iki gün daha.

— Biz de sürelim. Hadi, varıp kaldıralım Çolayı. Kaltabanlığın sırası değil

Dincelmenin sevinciyle, basamakları daha bir hızlı çıktılar. Soluklanmadan, Çolak Solu'nun her zaman kaldığı odanın kapısını vardılar. Açtıklarında, boyu boyunca uzanmış, horladığını gördüler.

Gökçe Nine, tavlının başında karşıladı ikisini de... Doyran'ın atının dizginine yapıştı. Türkmen kızı çevikliğiyle attan inişini dinledi keskin kulaklarıyla. Sevincinin coşkusunu taşıra taşıra;

— Kızımı caydırdın beyim, - dedi. - Bize bu mutluluğu bağışladın. Ummamaktaydık... Gitti, demektaydık. Bir kez giden, bir dahi dönmez düşüncesindeydik... Yolcuya buyruk geçmez, hancı hizmetinden sorumludur savlamaktaydık... Türkmen Beyinin buyruğu, konuk önünde geçersizdir, bilirdik. Geçerli kılana kalkış... Dinleyene borç... Anlayana sevgi... Sağolasın... Sevincimizi anlatmamız güç... Bağışlayın... - Sarıldı atından atlayan Doyran'a... Yüreğinin coşkun atışlarını yüreğinde dinledi uzun boylu. Dilini keskin dudaklarında dolandırdı. Yürek atışından konuşmaya güç bulmuşcasına sürdürdü: - Duyduklarımız, sezdiklerimiz yanıltmamakta bizi... Dileğimizden ötesine tanıklık etmekteyiz. Umduğumuzdan çoğunu bulmaktayız. Kocalıktan mı tez ister olduk... Olacağın olmasını beklediğimizden mi, bilememekteyiz... Bildiğimiz, içimize dağanın, kızımızın yüreğinde tohumlanması, Beyimizin damarlarında meyvelenmesidir... Caryoldaşımıza yeriden ve bu kez yitirmeye siye kavuşmanın coşkusunu anlatmak nice bir güçmüş... - Okşadı Doyran'ı. Saçlarını, tenini kokladı. - Can kızım, güzel kızım... Obamıza hoş geldin... Bizle esenlik getirdin...

Doyran, atların terini soğutmaya durmuş seyislere baktı bir an. Ninenin koltuğunun altından kay-

dirabildiği yarım bakışları, alazlandı. Alazlar kirpiklerinden sıçrayarak, Bican Beyin gözbebeklerinde tutuştu.

— Ninem, - dedi. - Her şey size ayan... Neden gitmem gerektiğini bilmekteydiniz. Neden gittiğimi de!..

— Bizi korkutan, ürküten ve dahi kaygılandıran da buydu ya güzel kızım! Kendi sevdamızı unutmuş olsak da, çok sevdaya tanıklık ettik. Diler gözlerimizle, diler yüreğimizle, çok tutkular gördük. Gördüğümüzden, yüreğin bağındakini, belleğin pınarındakini öğrenmeye öğrencilik ettik. Yanılmadığımızı sanmaktaydık. Bildiklerimiz bizi yıldırırdı. Yılgınlığımızdan, ağzımızı açıp tek sözcük diyemezdik.

— Yılgınlığınızdan mı? - diye sordu Bican Bey. - Er alanını kendi düzeltmeli savınızdan mı? Bize kalırsa, tohumun çiçeğe duracağından kuşkusuzdunuz. Eğer burda, eğer orda, kişi değişmedikçe, yer değişmiş önem vermediğinizden, çıtlatmadınız.

— Çıtlatamazdık buyurduğunuz gibi Beyim, - dedi. - Bu kulluğumuza aykırı gelirdi... Buyruğumuzdaki uyruklardan ikisi olsaydı! Töre bize izin verseydi! Yaşımıza sığınabilme olanağımız bulunsaydı, bunca geciktirmezdik. Varırdık katınıza... Biz böyle uygun gördük, derdik... Ve dahi uygun gördüğümüz, aykırı gelmezdi. Oysa siz başkaydınız. Biriniz konuk, biriniz Ülgen Ata'nın torunu, Oğuz Kağan postunun sahibi idiniz. İkinize de saygıdan öte davranışımız olabilemez. Olabilemeyende de, uyruğunuz, uydunuz olarak, buyruğunuzu beklemek ödevlimizdi. Nice bir lvecenliğimiz olsa, koşuluyduk buna. Kişi koşulu olanda daha bir ivecen olmakta. Bizim yanlışımız bu, bağışlayın.

— Bağışlamak. Sizi böylesine ikircimlendirdi-

ğimiz için blzi kim bağışlayacak? Kim, yitirdiğimiz zamanın hesabını soracak? Sormaktasınız zaten ninem, - dedi Doyran. - Bunu öye bir yapmaktasınız ki, kendi kendimizi acuzlamak, azarlamak, hatta sövmek gerektiğine inanmaktayız!

— Yapmayın kızım, - dedi Nine. - Bizim sözlerimiz bunun için değil. Tersine mutluluk ve dahi sevinç için. Size yaraşan o. Biz yaraşğını belirtmek istedik. Coşkumuz ve dahi kıvancımızdan yanlış anlaşılacak savlar öne sürdükse, bağışlayın.

— Ninem, - dedi Bican. - Hatunumuzu bilmektesniz. Sizin öğrenciniz. Söz tuzağına gelir sanmaktaysanız, size yaraşırılığına tanıklık ederiz. Yok, amacınız gerçekten dediğı gibi, bizi ucuzlamaksa, haksız olmadığınızı belirtiriz. Buyurduğunuz gibi, biz ilk gördüğümüzde, birbirimizin soluğıyla tutuşmaya hazırlanmış alaz topları olmuşuz. Bunu sezinleyemedikse, suç bizim. Meğer ikimiz de, birbirimizi beklermişiz. Beklemeyi de sürdürecekmışiz, billesin.

— Korkumuz buydu. Kişi tutkun oldu mu, çerağına ateş bekler. Tutkunun ilâcı, tutuşmak, tutkusuyla yeryüzünü, yeryüzündekileri ve dahi bakmaktalarsa, gökyüzündekileri aydınlatmaktır. Bir tutkun, yüz aydinci gibidir savlamamışlar mı? Neden? Aydinci, düşün vererek uyarır kişiyi. Tutkun örnek vererek. Bilmektesiniz ki, örnek düşünün uygulamasıdır. Ve dahi uygulama, somuttur. Düşünse soyut... İnsan, soyut olana kolay yaklaşılamaz. Ateş yakar dersin! Yanmayanda nerden bilisin! Oysa yanıldığını görende, inanır. İşte tutkunun, aydinciya göre yararıl

— Kime karşı! Aydinciya. bilgeye mi, yoksula bilisize mi? - diye sordu Doyran. - Bilisiz, yansa da nedeni ateşte aramaz ki!

— Bizim gibi demek istemektesin öyle mi hatunumuz! - dedi Bican.

— Tövbe, - diye atıldı Gökçe nine! - Kendinizi neden ucuzlamaktasınız. İşte, burda, yanımdasınız. Gövdemizden uzanmış ikl çınar gibi birbirinizle sarılmışsınız. Her bir dalınız, yedi kat göğün bir katını kaplamakta. Her bir yaprağınız, tuba kandili gibi evreni aydınlatmaktayken, böylesi bir ucuzlamanın yeri ve dahi zamanı m'ola? Etmeyin kuzularım. Biz burda sevda üstüne yır koşmaya sıvanırız, siz tutkunuzdan utanırcasına neler dermektesiniz!

— Utanmak! - dedi Doyran. - Tövbe utanmamaktayız. Öylesine kıvanmaktayız ki buyurduğunuz gibi, yitirilmiş her ana sövmek hakkını bulmaktayız kendimizde. Mutlu olmayan, mutsuzluğundan öc alabilir mi?

— Yanlış duymamaktayız değil mi? Yanlış anlamaklıklarımızdan bağışlıyorsunuz bizi. Ardınızdan kötü düşündükse, akılıyorsunuz! Düşündük de doğrusu! Dedik ki, biri ötekinden kalır değil... Bey konuktur diye açılammakta. Konuk Beydir diye. Öylece sürüp gidecekler. Akıllarının ucuna, birbirlerinin tutkusu düşmeyecek. Kendi tutkularının döngüsünde döne döne, tutuşup yitecekler! Oysa ne görmekteyiz! Alaz yumak olmuş. Bağrınızdan taşmış ve dahi tutkusuna kavuşmuş... Yol uzamadan! Gönüle kaygının gölgesi düşmeden! En kötüsü ayrılığın hıncı, kine dönmeden!..

— Kinlenmek kolay mı nine? - dedi Bican!
- Kişi kusurunu başkasında arar mı?

— Tutkunsa, sevdalıysa arar. Neden bir açıklama yapmadı? Neden bir iz, yol vermedi, der. Suçlama, hınca, kine dönüşür. Öfke, yapılması gerekeni unutturur. Oysa bir el uzatma, bir kol açmadır tü-

mü... Bunu yapmayan, yapamayan, nedenleri olduğundan yapmaz... Yapamadığından. Bu bilinç, tutkuyu dizginler. Dizginlediğinden ötürü, hıncı da biler. Oysa, tersi! Sizin gibi yerini, zamanını bilip, açıklayıverenler, yitirilen zamana kızmakta haklıdır. Kaç kez ağzımızı açtık. Kaç kez, dudaklarımızın ucuna geleni yutkunduk, anımsamamaktayız. Töre, bizi bağladıktan öte! Yasa Saylan Abdal'ı kısıtladıktan geri, ne diyebilirdik. Buyurduğun gibi beyim, er alanını kendi açmalı. Yiğit yuvasını kendi yapmalı. Açamayacaksınız, yapamayacaksınız diye kaygılanmaktan, içimiz içimize sığmamaktaydı. Hem güvenmekteydik size, hem korkmaktaydık. Güvenmekteydik, çünkü tanımaktaydık. Korkmaktaydık. Çünkü yine tanımaktaydık. Biriniz, yasakçı, biriniz yasaklıydınız. Kendi bililerinize göre... Birkez bu düşüncenin ardına düşüp gittiniz mi, sevdâ ayan beyan teninizde ışılsa, dönüp bakmazdınız. Bilmesek, tanımasak, umutlanırdık. Umutlanıyorduk, sizden... Ürküyorduk, bilincinizden... Sonunda korktuğumuz olmadı. Tohum, toprağına kavuştu ya! Gayri nice bir söz etsek az, nice bir şölen düzsek yoz gelir bize.

— Demek hatunumuzu yerine yerleştirip, elimiz koynumuzda dönüp gelseydik, azarlanacaktık ki!.. dedi Bican!

— Haddimiz mi? - diye atıldı Gökçe Nine. - Haddimiz mi beyim? Siz ki, Alkaevli ulusunun postunda oturmaktasınız. Siz ki, uydusu, uyruğu olmaktan mutluluk duyduğumuz Bican Beyimizsiniz! Biz nice kötü bir uyruk olalım ki, beyimize azar etmeye sıvıyalım? Mümkün mü?

— Ninemiz haklı beyim, - dedi Doyran. - Uyruk size dik bakamaz. Oysa biz yoksul, azarla başımızı kurtarabilirsek, sevinmeliyiz. Beye saygı borçtur

ama, kula buyruk kamçı olabilir. Anladığımız, siz töre, ben utanç diye açılmasaydık birbirimize, ninem, bir süre acımızla başbaşa bırakacaktı bizi. Yansınlar ki, kavuşmanın tadını anlasınlar, diyerekten. Sonra da bir pundunu bulup, kulluğuna koşmam için, beni buldurup, buyuracaktı!

— Biz kulluğa buyruk vermeyiz, - dedi nine. - Azatlık kıvancı durmaktayken... - Güldü sonra. - Ama doğru buyurdun. Bütünleşmiş sevda, kulluktur. Tıpkı kişi, kendisinin kulu imişcesine. Neden dersen, ayrı yoktur sevdada. Oldu mu, sevda değildir. Bütünlüktür açığı. İki can, birbirinin içinde, kanında, bîlincinde, belleğindeki kişisel kalıntıları arıtarak bütünleşebilmekteyse, sevda vardır. Ötesi belki istektir. Geçici olur... Belki tutkudur, yakar kavurur bir zaman. Ama, sevda olabilemez. Sevda, gerçekliğinde, kişiyi bütünleyen, bütünleştiren, bileştirendir. Bileşkedir kesinlikle. Her bileşkede olduğunca, eşler birer birer, çok şey yitirirler. Kişiliklerinden, kimliklerinden, düşünce ve dahi davranışlarından. Zorunludurlar buna. Ama, yitirdiklerinin iki katını kazanırlar, her yitirilenin karşılığında. Bileşke, sevdadan oluşursa, sağlıklı ve dahi sağlamdır. Çıkardan, tutkudan ya da istekten oluşmaktaysa yozdur. Biri bozar bileşmeyi, biri düzer. Seçen, vermeyi de seçmiştir bu yüzden. Almanın karşılığı olarak. Ve dahi vermeyi hiç bilmeyen bile sevdanın tutsağı olduğunda, ilkin özgürlüğünü vermeyi bilir. Ardından çorap söküğü gibi gelir vermek... Verdikçe büyür insan. Çoğalır... Artar... Ve dahi bir olan ikileşir. İkili düşünür, ikili sever, ikili ister, ikili yapar... Uyumla, istekle, bilinçle! O zaman da, yitirmediğini anlar. Verdiğini sandığı herşeyi, iki olarak aidiğini görür, ayırır, duyar ve dahi bilir. Bu bilinçtir insanlığın mayasını oluş-

turan. Tamliğin temeli, iki ayrı ucun bileşkesindedir. Bir, içince iklyi, üçü taşıdığında doludur. Yoksa anlamsız... - Birden sustu... Derin derin uzaklara baktı. Bilinmez ufuklarda birilerini aradı. Buldu. Yüzü güldü. Onlara konuşurcasına kısık ama, doğrudan yüreğe seslenen fısıltılarla, sürdürdü; - Birden pek soyut savladık... Erim düşüverdi gönlümüze. Atının üstünde, obamız yaylasını geliyordu sanki. Ve biz dahi atımızın üstünde beklemekteydik. Atımla, pusatımla, doğayla söyleşircesine dalıverdik. Herşeyi daha biz söylemeden bilmiş ve dahi çözümlemiş iki aydınının yanında olduğumuzu unutuverdik. Bağışlayın yavrularım. Kişi kocadığında, sevince de üzünce de dayanamamakta! Azbiraz fazlasını buldu mu, çenesine vurmakta alazı. Vurmakta ya, doğru yerine yanlış, somut yerine soyutu sıralayıvermekte.

— Öğüdün ışığımız olacak ninem, - dedi Bey. - Sen nice karalamak istesen de dediklerin gerçeğin özü. Bilincine çelik örneği su vermek isteyen, ocağında pişmeli, örsüne düşmeli, çekicinle döğüşmeli! Saylan Babamız da burada olmalıydı ki? Sizin bilge savlarınızı yır döküp; kulağımızdan gönlümüze soka, cıda örneği. Yazık! Kurultayımızı derler derlemez, çekilip yitti. Yitmeseydi, nice bir güzel aktarırdı buyurduklarınızı. Oysa, siz bize yüklemektesiniz.

— Ne var ki omuzlarımız güçsüz, - dedi Doyran. - Bilincimiz bilisizdir. Buyurduğunuzu duysak bile anlamamaktayız. Beyimiz anlamakta elbet. Ben anlamamaktayım. Aktarmayı nice bir üstleneyim? Bir yoksul sevdalı, bunca aydınlığı nice bir taşır ki?

— Yükle 'sevdana kızım, - dedi nine. - Yaşa sevdanı. Ama kısıtsız, kayıtsız! Uğrunda dövüşmekten sakınmaksızın! Yaşadığında göreceksin ki, bizim öğrendiğimizle söylediğimiz soyut, yaşamakla somut-

laşmakta. Somutun aktarması da, az önce söyleşti-
đimiz gibi, kolay olmakta. Dileğimiz sevginin akta-
rılmasıdır. Bilgiyi arayan, bulur. Ko, olduğu yerde
kalsın... Kalmamış mı zaten? Bizim Horasan erleri
yeryüzüne yeniden yayıncaya, bilgi bilgeler kentinin
kuyularında uykuya dalmamış mı? Sonra arayan ve
dahi aktaranları gelmiş. Ordan, arayanına değin el
vermiş. Oysa sevgi!.. Herkesin yüreğinde taşmaya
hazır bir pınardır. Yeter ki, taşırmaktan sakınma...
Koyuver iplerini, o tükenmesizce akar gayrı. Bir kez
verildi mi, ürer. Üredikçe, vermenin tadı mutluluğu
kurar. Sizden dileğimiz ancak bu olabilir. Çünkü bi-
ze böyle aktarıldı. Biz daha da ötede aktaramadık.
Size aktardık ama. Və dahi siz ötesiniz.

— Sen her zamanı vermesini bildin ninem, - de-
di Doyran. - Sizin öğrenciniz, almaktan söz edemez,
iyi bilirim. Bilirim ya, aldığımı yadsırsam, suça ba-
tarım. Aktaracağım, verdiğiniz ölçüsünde olmayacak-
tır. şimdiden bilmekteyim bunu. Yazık ki, size ya-
raşır ırak olamadım Olabileceğimi de sanmamak-
tayım. O yüzden, bağışınızı da almayı dilerim. Aktar-
dığınızdan ötede aktaramazsam, güçsüzlüğüme ba-
đışlayın.

— Güç, biliyi karşılasa, ikimlzinini birleştirir-
dik, - dedi yakınarak Bican. - Yazık ki, birinin soyut,
birinin somut olması gibi ayrılıkları var. Aykırılık de-
đil, ıraklık söz konusudur her zaman. Güçle bilinç
birleşende, ikisi de coğalır. Ancak, bizde güç var
bilinç ise ninemizde olduğundan, yoksunluğumuz hep
bağışlanacaktır.

— Beyimiz, bizimle eğlenmekte, - dedi gülerək
Gökçe Nine. - Sevincimizin coşkunluğuna vermekte
zırvalarımızı. Sağolsun. Burda, kucak kucağa durup.

sizi ayakta tuttuğumuzdan ötürü, bağışlanma isteyecek biz olduğumuz halde, aldırmamakta.

— Siz ikiniz olanda, - dedi sevecen sevecen: Bey, - doyulmaz söyleşiye. İki bilgeyle kuşatılmak, doyumsuz sevinç kaynağı. Bilmemekte misiniz, bilgesiz otağ, yayıksız ayrına benzer. Yavandır, kakavandır, yozdur... O yüzden, Bey olsun, kağan alsun, bilgeye saygı borcu vardır. Hele sizin gibi çıkarsızını bulanda, ayakta durmanın sözü mü edilirmiş. Selçuklu bilgeye saygı duyduğunda yücelmişti. Bilge Selçukluya saygıya durduğunda battı. Bilge Tanyukuk sağlamca durmasa, Bilge Kağan Göktürk tuğunu dikebilir miydi? Ya Horasan erlerinin yücelttikleri tuğlar. Saymakla tükenir mi? Yerleşğin sarayında yerşerir bilgi, Türkmenin otağında. Ne var ki, herkesin bilgisi kendinedir. Yerleşikliğinki, yazılara dökülür, bileziklere çizilir. Göçebeninki, belleklere kazılıp, yüreğe aktarılır. Bizim, yazı olarak taşıyacağımız, soykütüğümüzden artık olamaz. Onları, duvarlara sığmaz dolaplarda gizlenir.

— Biri ancak açana açılır Beyim, - dedi Nine. - Biri kendiliğinden ortalıkta saçılır buyurduğun gibi. Ortalıkta saçılan geçersiz sanılır. Değil. Yaşambilimdir bizimki. Yaşama dayanır. Yaşama dayanan da gerçektir. Gerçek ise, aramaya gereksinim duymalı. Aramaya gereksinim duyulan, gerçeğin saptırılmasıdır. Sana göre başka, bana göre gerçek uydurulmak istendiğinde, Kayseri Kadısı gibi dolandırırısın. Kızımız bunu bilmekte. İçinde yaşadı. Bir tek gerçek vardı. Yalnız ananın, tek oğlu alınmıştı. Verilmeliydi. Verilmedi. Yine bir tek gerçek!.. Ve bir başka gerçek, tek olanı! Ana mayalanmaya hazır. Çünkü sevdalı. Ve dahi mayalananda, yitirdiğini bulmasa da, bulduğunu yitirmeyecek. İşte, böylesine

çarpıcı ve yalın. Oysa, Osmanlı, kocaman medreseler kurmakta bu yalınlığı karmaştırmak için. Dünyanın dört bir yanından uzmanlar! bilginler! getirmekle. Işığı gören pervane örneği gelmekte daha doğrusu. Azbiraz ağzı söz düzen softa, akçeyi keseleyip, kuşağına sokmakta. Sonra da ders diye nice bir sözler etmekte, akıl almaz. Amasya üstüne vardığımızda, dinletmişlerdi. Ramazana denk gelen bir konaklamada, bize eğittiklerini, itlerimiz yese kudururdu. Sonunda cerlerini peşin verip, ulusumuzu kurtardığımızı anımsıyoruz. Oysa, açsaldı kitapları. Aralasalardı bilgileri, uzmanlıktan, bilgeliğe tırmanırlardı. O zaman da, bizden alkış alırlardı.

— Sizden alkış alırlardı ninem, - dedi Doyran. - Efendilerinden de alırlar mıydı?

— Doğru buyurdun kızım. Bilesin ki, Alkaevli otağında, bilge olmayan eğleşemez. Beyimiz izin vermez. Kırmasa da, dinlemez. Biz, kızımızdan yana da güvenliyiz. Kendisi bilge olan, bilgiyi uzaktan tanır. Tanıyanda, her bakımdan içimiz rahat.

Onlar yeniden söyleşiye daldıklarında, Bican tavladan çekilen bir ata binmişti. Nine, hafif başını çevirdi. Doyran bakışlarında beğeni, uğurladı. At, yanlarından yel gibi dörtlale kalktı.

— Demek, hiç yitirmediniz umudunuzu? - diye söyleşiyi tazeledi Doyran!..

— Kişi ummayı bilmeli kızım. Umutla yaşamalı! Bilmek başka, yaşamak başkadır! Varlığını umuda bağlarsan, düşkırıklığıyla yıkılırsın. Oysa umutlanmayı bilersen, düşkırıklığı yıkamaz seni. Çünkü, umutsuzluğun, düş kırıklığının içinde bile başka bir umudun oluşumunu bulursun. Daha da açıkçası, umutlanan, güvenendir. Umutla yaşayan, güvensizliğini umuda yükleyen! Bu ayrımı bilende, biz

umutlananlardan, umutlanmayı bilenlerden sayarız kendimizi. Düşkırıklığına da uğramayız. Neden dersin, kimden, neyi, nice umutlanacağımızı biliriz bir iyice. Bilende, genellikle gerçekleşir umutlarımız. Çünkü veriler nice bir kesin olursa olsun, kışının kendine sakladığı bir yanı olur her zaman. Ve bu yan, senin düşündüğünden başka türlü sonuçlandırır, aklından geçirdiğin olayı. Buna hazırlıksız olursan, yıkılırsın. Hazırlıklı olursan, yeniden umutlanmanın yollarını açarsın. Bizimki de o hesap işte. Aradan günler geçip, sizden ses gelmeyince yanıldığımıza karar verdik. Sayılan Abdal, pirimize söz vermiş idi. Kurultayın ertesinde, yanımıza yönel, buyurdu Pîr Ata! Geciktiremezdi. Günü yettiğinde, yittii! Doğrusunu istersen, biz de, obasında açılmayan, yabanda daha bir kapanır, diyorduk. Daha bir güçleştii, açılmaları. Burda olsalardı, dürtüklerdik en azından, diye düşünüyorduk. Tersii çıktı. Bunu neye borçluyuz, bilmemekteyiz. Öğrenmeyi de istememekteyiz. Önemli olan, senin burda, beyimizin beyçesi olarak otağımızda bulunmandı. Burdasın. Umuttan öte, mutluyuz biz.

— Siz, daha ben bilmemekteyken, bilmekteydiniz öyle ya!

— Sen bilmek istememekteydin. Biz bilmeye tutkunuz. Ancak, daha açığını diyeceğiz sana. Korkmakta, kendini yaraşır bulmamaktaydın. Bulmadığından da, kendi düşlerinin üstüne öyle bir yumulmaktaydın ki, umut, iğne ucu kadar yol bulup yürüyememekteydi. Kuşkuya karmıştın bir iyice. Büyür, taşınmaz olur kaygısıyla kıvranmaktaydın. Öyle bir kabuk bağlattın ki, Sazcıgaz'a sürer götürür diye korkuttun bizi. Beyimize gelince, o da senden kalır değildi. Aklından geçirip geçirmediğini bilmemekteyiz. An-

çak, yüreğinin taşıdığını görmekteydik. Ne var ki, o da konuğa saygıdan ayrılmayacaktı. Biz iki koca, sınamalarımız, sınavlardan aldığımız sonuçlarla, elleri böğründe kalakaldık.

— Sınandığımı hiç sezmedim!

— Sezmemen için elimizden geldiğince debelendik yavrum... Beyimizin yüreğindeki akça turası gibi görende, seni yokladık. İlkın, donukluğundan, üzüncünden çıkaramadık. Sonra birden ayan oldu yüreğın. Çıkarsız, umutsuz, ardüşüncesizdin. Terte-mizdin açıkçası. Öylesine korkuyor, çekiniyordun ki, birinin sezdiğini bilsen, hiç açılmadan köyüne varırdın. Anladık bunu. Eksiğini aradık yine de! Araştırdıkça, fazlan çıktı. Belki kızacaksın, darılacaksın bize! Darılma! Bey yükümü üstümüzdeydi. Ve dahi bilmektesin, Bıcan Beyimiz, bir sürünün değil, bir ulusun çobanlığına hazırlanmaktaydı. Çoban uyur, uyutulursa, sürü dağılır! Ziyana mı girer, kurda mı kapılır, bilinemez. Beyin başı dıngin, yüreği zengin, bileği engin olmalıdır ki, verdiği karar gereğine uysun. Uymayanda, bunca emeğimiz, bir sevdaya savrulur giderdi.

— Sevda bütünleşmedir buyurmuştunuz.

— Bütünleşmedir buyurduk. Yarımlaşma olursa, tek yanlı olarakta!?. Korkumuz buydu. Sanırım hak verirsın bize ve dahi bağışlarsın.

— Elbette. Bağışlanması gereken benim, önceden de söylediğim gibi. Öylesine borçluyum ki size, bağışlanmakla arınabilirsem, mutlu sayarım kendimi.

— Gayri Beyçemizsin yavrum. Bağışlayacak sensin. Bağışlandıkça, varalım obamıza, birer can sütüyle, kutsayalım yoldaşlığımızı.

El ele, Gökçe ninenin obasına yöneldiler. Oba-

ların önünde oynayanlar, iş görenler, iş görmekten dönenler, bildik, sevecen bakışlarla onları izlediler. Konuğun konukluktan, soydaşlığa soyunması, hepsinin isteğiymişcesine bakıyorlardı.

Otağın kalın kilimleri, tüylü postları üstüne serilen yün yatak, yumuşacık. Boy kadınlarının hazır-ladığı şölen, boy erlerinin coşkun türküleri ve oyun-larıyla sona erdiğinde, alan ateşi küllenmeye dur-muştu. Doyran, parmaklarını avucunda kanırtan Bi-can'ın çekiştirmesiyle otağa yöneldi. Göz açıp ka-payıncaya yatağı serdi.

Bican, bir eski anı ölçüsünde uzak sabahtan koptu. Yatağın kıyısına oturdular. Avuçlarını öptü Doyran'ın. Gözlerinin ışıltısı, avuçlarını aydınlattı. Dudağının alazı dirseklerinde, kollarında tutuştu. El-lerinin boşaldığını duydu. Mintanının altından, erinin tenine sürttü avuçlarındaki alazı. Gözkapakları ken-diliğinden yumuldu.

Çenesini kavrayan sert parmaklar, başını ağır ağır kaldırdı. Gözkapakları kendiliğinden yarım açıl-dı. Bican'ın gözlerindeki seveda, gözpınarlarına yapış-tı. Yüreğinin kütürtüsü tenini zonklattı. Öyle, göz gö-ze bakiştılar.

— Alkızı severdik kadını, - dedi Bican. - Yürük attır. Dizginden önce, dizden anlar binicisinin isteğini. Ancak, senden ötürü daha bir seviyoruz.

— Ya ben Beyim. O olmasaydı, menzildeydik şimdi. Menzilde, birbirimizi düşünerekten, özleyerekten, birbirimizden utanarakten, ayrı odalarda yatıyor-duk. Oysa, yalnızdım, erim oldu. Yoksundum, obam var. Yoksuldum, ulusa kaynaştım. Bunca şeyi bana Alkız verdi.

— Borcunu da ödemekte gecikmemektesin. Al-kız'a tatlı vermişsin. Seyis şaşırmiş. Alkız, bizden başkasından tatlı yalamaz. Bir anlatışı vardı, görecektin.

— Gördüğünü sezemedim. Ben tavlaya vardığımda, kimseler yoktu.

— Göreceksin, öğreneceksin kadınım. Türkmen görünmeden gözetlemeyi de, görmeden gözetlenmeyi de bilir! İstemekteyse, pususu gerektirmekteyse, üstüne gider oyunun. Değilse, doğayla bileşir ki, üstüne bassan ayıromazsın.

— Öğreneceğim. Gecikmişliğiimi elimden geldigince kapatacağım. Utandırmayacağım sizi.

— Utanmayız! Sevdadan utanan, kendinden utansın. Böyle bir düşünce aklımızın kıyısından geçmedi. Bilmekteyiz ki, şuncacık zamanda, bir yaşamlığın ötesinde bilgi edindin. Kişi ninemiz ve dahi Saylan Babamızla, bir yudumluk bilece olsa, taşıyabileceğince bilgi sarınır. Oysa sen edindiğini üretmektesin.

— Övgüne yaraşır o'manın güçlüğünü bilirim Beyim. Yine de söz. Yaraşacağıın.

— Yaraşmaktasın kadınım. Bu kuşkuyu sil aklından. Yaraştığıından yoksın değiliz senden. Yaraştığıından mutluyuz bilece olmaktan. Bey yatağıına avrat az değil. İşimiz yatakla olsa kolay. Yürekle olanda, dengini ve dahi eşini bulacaksın. Bulduk. Mutluyuz.

— İnanamamaktayım Beyim! Sevincimden ağlamak istemekteyim. Ağlayamamaktayım. Tüm tutkum, yüreğimde çöreklendi sanki. Bir ucundan salsarsam, çözölüp dağılıverecek, düş bitecek ve dahi gerçek acı yüzüyle ortaya çıkacak sanıyorum.

Okşadı Doyran'ı Bican. Kara uzun saçlarını

avuçlarında top top etti sıgazlarken. Başından, boynuna, omuzlarına binlerce ateş yumağı yuvarlandı kadının. Gözleri kırıpıştı. Yanaklarının tutku kızılığında iki yol yürüdü. Sessiz, hıçkırıksız ağlamaya durdu. İlkin kaygılandı Bey! Başparmaklarını gözyaşlarına uzattı. Sonra başını bağrina bastırırverdi kadının. Bıraktı. Kendiliğinden başını kaldırıp, duru duru bakıncaya omuzlarını, gövdesini, sırtını kşadı.

Teninin ısısını, kanının dolaşımını kendi teninde, kendi damarlarında duyuncaya sıktı. Omuzları sarıldı Doyran'ın. Beklemediği, düşünmekten korktuğu mutluluğu yaşamanın kıvancı, gözlerinde dupduru dinginleşti. Başını kaldırdı. Bıcan'ın dudaklarını, ağzının üstünde duydu. Dudakları ıslandı. Pembeleşti. Parıldadı. Yumuştu ve genç adamın, kalın, sert, keskin ağzında yitti. Nefesleri birbirine karıştı. Giysilerinden arınıp yatağın yumuşaklığına kendilerini bıraktıklarında, teninin yorgun titreşimleri dirildi. Yumuşadı. İnceldi. Ağzından gırtladı, boynuna, midesine, kalçalarına bir sayrime saçıldı. Kalçaları ayrıldı. Dizleri kırıldı. Butlarında, erkek sertliğini duymanın coşkusu memelerinde zonkladı. Kolları uzanıp, Bıcan'ın çıplak gövdesine, topukları deprenip, dar kalçalarına dolandı.

Nefeslerini tutamayarak uzandıkları anda kendilerinden geçtiler. Gecenin kır serinliği, yepeş yepeş terli tenlerinin kıvrımlarında dolandı. Gözlerini açmadan yorganı aradı Doyran. nce alışkanlığıyla kendi omuzlarına çekti yorganı. Sonra, birden irkildi. İlkin erini örttü omuzlarına değin. Sonra kıpırtısız bir devinimle, kendisi girdi yorganın içine.

Kendi kendine güldü bir an. Dşncesizliğini, ya da alışkanlığını düşündü. Düşüncesi yarım kaldı. Uy-

kunun ağırlığı, Bican'ın çıplak tenine dolanıp üstüne çöreklandı. Bacaklarını erinin kunt baldırlarına daha bir dolayarak, yorganın altında yitti.

Sabah sütü, obasının ağzında bekliyordu. Gün doğmaya durmuş, Gökçe nine, kalkıp sütünü içmemişti. Yanılıp yanılmadığını denetledi Doyran. Olası değildi bu. Süt daha, meme sıcaklığını yitirmeden yudumlardı. Oysa çobanlar, gelmediğini görünce obasına getirmişlerdi tasını.

Bir süre oyalandı kapının önünde. Çok az uyuduğunu bildiğinden, yeniden dalmış olacağını düşündü. Sonunda dayanamadı. Tası kaptı. Kapıdan girdi bükülerek. Gökçe nine, yatağında uzanıyordu. Başucuna dikildi. Tası yere koydu. Ellerini uzattı. Omuzlarını yepeşledi; yelpaze yeli örneği. Gökçe nine, ilkin yanıt vermedi. Bir bıçak saplandı yüreğine Doyran'ın. Kirpiklerinin ıslanmışlığını sezinledi. Eğildi. Boynuna sarıldı. Tensinin ılıkılığı, yosun kokusunu andıran ter kokusuyla şaşkına döndü. Nine gözlerini incecik açınca, şaşkınlığı sevince döndü;

— Beni korkuttun ninem, - dedi. - Sütünü içmemişsin.

— İçemedim!

Hemen başını dizine yasladı. Tası kavradı boşalan eliyle. Taze sütü, kadının oyuğu andıran dişsiz ağzına döktü yudum yudum. Sütü içince, gözlerinin aralığı büyüdü. Boğazındaki hırıltı azaldı. Sesinin gücü arttı;

— Sanırsız, zaman doldu kızım! Bey burda mı?

— Yaylağa çıkmıştı. Nerdeyse gelir ninem. Bir buyruğunuz mu vardı?

- İsteğim olacak? İsteklerim. Olsaydı, iyiydi!
- Gelir... Nerdeyse gelir!.. Gideli çok oldu.
- Belki dayanırım... Yok dayanırım. İyiceyim.
- İyisiniz. Umutsuzluğa kapılmaya gerek yok.

Belki üşüttünüz. -

— Bunca yıldır hiç üşütmedik! Şimdi üşümek, içimizden dışımıza yürümekte. Üşümek bile değil, donmak bu! Demek ki, Saylan Kocanın izni kurultaya değindi, bizimki yepyeni bir canlının kıpırdanışına... Kanımızın yürüyüp gittiğini görmek; yetti.

— Neler söylüyorsunuz. Daha o canlı gelecek. Siz çekip alacaksınız. Sonra ninni söyleyecek, masal anlatacak, Türkmeni öğreteceksiniz. Töreleri, yasaları, yasaklarıyla...

— Umardım. İsterdim... Yazıklanmıyorum lâkin...

Yeniden cansızlaştı sesi. Azalıp yitti. Gözleri yeniden kapandı. Beğeni birden sertleşmiş gibi geldi Doyran'a. Yokladı. Yumuşaklığını, ılıkliğini sürdürüyordu. Kulak verdi. Göğsü hırıldamakta. Sevindi!.. İncitmekten çekinerek yatağına uzattı yeniden. Boş tasa, boş gözlerle baktı. Ne yapacağını bilemeden evirip çevirdi. Sonra yanına koydu. Dizlerinde bir yay itkisiyle dikildi. Koşarak çıktı obanın kapısından. Önüne ilk gelene;

— Beyle, kocaları çağrılalım. Ninemize birşey oldu... - dedi.

Elinde dolu süt bakracıyla giden kadın, tahta bakracı bırakıverdi. Süt çalkalandı. Ak ak çiğnenmiş toprağın üstüne serpilerek kabarcıklandı. Sonra orda kahverengi bir leke halinde ağır ağır yitti.

Doyran gözlerini sütü emen toprağın koyulaşan yüzünden alamıyordu. Oba baskına uğramışcasına kasıldı ilkin. Elleri, ayakları, çadırları, hayvanlarıyla büzüldü. Bir çember oldu. Sonra baskına karşı sal-

dırıya geçercesine tap güllesi gibi Gökçe ninenin obası çevresinde birleşiverdi.

Kocalar, çadırın eşiğinde, Doyran'ın yanında dikip kalmışlardı. Onun bir devinimini bekleyerek, eyleme geçmeyi kuruyorlardı. Bu arada, obanın çevresini alanlar, bazen bir ağızdan, bazen tek tek tümcelerle ivercenliklerini, kaygılarını uçuşturuyorlar;

— Hemen yakı düzülsün!

— Bin kökten, bin ilâcı o bilirdi.

— Bildiğince öğretti tümümüze. Beklemeyelim.

— Kendi obasında Venedik şişelerine koymuştu ilâçları.

— O olmadan biz bilemeyiz ki.

— Bilenimiz öne düşsün. Ninemiz, baştutarımız. Ona gelen, bize gelsin.

— Gelene önlemek onsuz mümkün mü?

— Kocalar neden dikilmekte? Onlar da yakı yapmayı, tütsü tutmayı bilirler ninemiz ölçüsünde! Neyi beklemekteler?

— Varsalar ya! Ne gerekiyorsa, davransalar ya!

Söz ağıp gitmekteyken, Alkız'ın üstünde yel gibi yetti Bey! Oba, ortasından bıçakla ayrılmış bazlama gibi bölündü. Ortada açılan yoldan obanın önüne, kocaların yanına değin erişti Bican. Atından atladı. Alkız, kimsenin dizginini tutmasına gerek kalmadan döndü. Daha vol kapanmadan, kalabalığın dışına çıktı. Tavlaya yöneldi.

Davran Koca, bir Doyran'ın, bir Bican'ın yüzlerine baktı;

— Beyçemiz buyarmakta ki, ninemiz hastalandı. Sizi bekledik beyim.

— Bakalım!

Bican, sözcüğünün ağırlığını topuklarında duydu. Bir türlü ayaklarını yerinden kaldırıp, adım haline

getiremiyordu. İçeride göreceği ölümden öylesine güvenliydi ki, varıp bakmak güç geliyordu. Sonunda zorlandı. Onun zorlanması, dikilip kalmış olan kitleyi de devindirdi. Sözler unutuldu. Gözler, boy kocalarının ayaklarında, obanın kapısında birikti.

İlkin Bican, ardından Doyran, ondan sonra da kocalar girdiler. Yatağının başucundan ayak ucuna bir ay gibi dolanıp oturdular. Gökçe nine, çevresinde kıpırdanan gölgelerin, üstüne düşmesiyle gözlerini zorladı. Kirpikleri, canlılığını ispatlamak amacıyla titreşti. Görmeyen gözleri, yuvalarında kıpırdandı kızıl kızıl!

— Sezmekteyiz ki, oğullarımız, kızlarımız, vak'terişti! - dedi. - Kurultay toplayıp, bağışlanmayı isterdik! Yazık! Kendimizde bu gücü bulamamaktayız. Sorun! Sizi vekil kılmaktalar mı?

Davran, başını omuzlarının üstünde savurta savurta sokuldu. Diz çöktü başucunda;

— Beyimiz burda ninem, - dedi. - Bey boyun vekili. Sormak gereksiz.

— Öyle! Unutmuştuk... Beyimiz burda mı?

Aranan eline yapıştı Bican. Töreye aykırılığına aldırmaksızın, avucundaki eli dudaklarına, alnına götürdü. Kısık, üzünceünü egemenliğin boğukluğunda söndürmeye çalışan bir sesle;

— Burdayız ninem, - dedi. - Buyur!

— Yük sarma beyim! Yükü size sarmayı dileriz. Bunca beyçelik gördük. Eksiğimiz, noksanımız olmuştur. Erimizden. beylik malları dışında bir tek armağanımız kalmıştır. Boynumuzda. Eksiğimiz, borcumuz var ise ödensin. Artanı, oba avratlarına pay edilsin. Beyçelik bohçasını çok directmemize karşın Doyran kızımız istemezlendi. Bir hakkımız yoktu onda. Alkaevli Beyçesi kim ise onundur. Gayri alsın!

Son isteğimiz olarak. - Sustu. Tümü birden Deyran'ın keygisine düştüler. Bican, üstüne eğilirken, avucundaki parmakların belli belirsiz kasıldığını duydu. İrkildi. Suskunun ortasında uçuştı sözcükleri nine-nin. - Süklün Koca başkaldırısının yıkıntısını aldık... Dağınık, yenilmiş, yoksul bir boy üstlendik. Boyumuz gelişti. Ulus oldu. Görkemi göz kamaştırıcı hale geldi. Dirlik tutmadık. Yaylak sahiplendik. Kışlağımız kuytu, yaylağımız elverir. Kimsenin yerine göz dik-medik. Yerimize göz dikilmesine de izin vermedik. Boyumuz, büyüüp gelişmesini, barışa borçludur. İyi geçindik, iyi geçindirdik. Size öğüdümüz budur. Fazlasını isteyen azını bulamaz. Ancak barış olanakları varsa, savaşa sığınılmamalı. Gördünüz kocalar. Anlatmanıza gerek olmadan Beyimiz de bilmektedir. Aktardığımız, aldığımızdan ötede. Siz de öyle aktarmaya koşulusunuz. - Son sözcüklerde sesi yeniden yitti. Dudokları kıpırdamasını sürdürdü. Bican üstüne eğildi. Duyamadı dediklerini. Duyulmadığını anlamışcasına, zorladı kendisini. Ağzı uzun uzun açılıp kapandı. Sözcüklerin ses olup titreşmediğini sezinleyince sustu.

Gözleri kapalı, dudakları yumuk, halâ söyleyeceklerini bitirememiş olmanın direnciyle öyle kıpırtısız kaldı. Seyran bacı, elini uzattı. Zaten kapalı olan gözlerini bir kez daha kapatmak istiyordu. Kirpiklerinin titreştiğini görünce, eli öyle kaldı.

— Beni koyunların otlak yolunun üstüne gömün. Geçerken çobanlar kaval çalsınlar. - Elini sıktı Bican'ın. - Kız olursa, adımı koy... Bakarsın bencileyin yaşar! - Sesi yeniden azaldı. Kirpiklerinin titreşimi donarken, dudakları yeniden kıpırdadı. - Hoşçakalın!.. dediğini tümü, belleklerinin derinliklerinde gümbürleyen birer tokmak gibi duyduklar.

Bican'ın avucundaki el gevşedi, yumuşadı, söğümaya durdu. Davran Koca, arkadaki keçe yastığın üstündeki ayna parçasını söküp aldı. Dudaklarının üstüne, burnunun altına tuttu! Ayna tutulduğu parlaklıkla ışılayınca, hafif doğruldu;

— Başımız sağolsun! Gayri ninemiz yok! - dedi!..

Sesi, obanın içinde uğuldadı. Direklerde, keçelerde, iplerde çırpındı. Yei bulup dışarı ağmak için kümbetli tavanda sıkıştı. Kulakları zonkladı her birinin. Dayanılmaz bir gümbürtü, beyinlerinin hücrelerinde davul döğdü. Kulaklarını kapamak, gözlerini yummak isteğiyle gerildi bedenleri. Öyle kıpırtısız kaldılar.

Ses, sonunda obanın kapısını buldu. Kıvrıla büküle, elle tutulurcasına dışarı ağıdı. Alkaevli insanların kulaklarından aktı kurşun ağırlığıyla. Doyran, Seyran ellerini kaldırdılar. Obanın tüm kadınları parmaklarını çengelleştirdi. Saçlarını yormaya durdular. Tutam tutam saç yumakları aktı parmakların arasından. Tırnaklar yüzleri, çığlıklar hançereleri yırttı! Giysiler parça parça koptu, dağıldı. Bedenlerin açık yerlerinde tirmik tirmik kan pıhtılandı.

Erler, dövünen kadınların bohçalardan çıkardıkları kara gömleklerini, kara çakşırlarını, kara dolaklarını kuşandılar bir çırpıda. Çığlıklar, gediklerin kepenklerinde, çınarların dallarında, çamların yapraklarında, koyunların melemelerinde, atların kışnemelerinde uzadı gitti.

Çobanlar, bir ağızdan ağıta oturdular. Tahtacılar bir çırpıda bir gürgen oydular. Süt kazanlarının en büyüğü, ocakların en genişinin üstüne konuldu. Odunlar, kazanın dört bir yanını işleyerek, tutuştu. Su fokurdadı. Teneşir çakılıp hazırlandı. Gregor Ba-

ba, Senai Molla ile kan ter içinde yaylaya tırmanır-
ken, Seyran Bacı aldığı elâ güvenerek, yıkayıp ke-
fenledi.

Afşin, Andırın, Binboğa yaylaklarındakiler, Fe-
ke, Mağara, Saimbeyli, Sarız üstünde, hemen yeti-
şebilecek olanların tümü akın etti Göksun'a! Alka-
evli obasını bilip, Gökçe nineyi tanıyan herkes, ölü-
müne ağıt yaktı. Gidemeyenlerin ağıdı, Davran Ko-
ca'nın boranlaşan sesine birer yankı gibi geri dön-
dü. Göksun, gördüğü en acılı günün karanlığıyla be-
zendi. Kara bulutlar, yaylanın üstünde ölü toprağa
verilinceye saygı duruşunda bulundular. Bunca çığ-
lığın, böylesine ağıtın basıncına dayanamıyorlarmış-
casına ipil ipil boşandı onlar da!.. Toprak, yağmuru,
Gökçe nineyle birlikte emdi.

Davut'u tekneye bindirirken içi burkuldu. Burnu tıkanı. Gözleri doldu. Bir üzünc çörekledi yüreğine. Kendisi, Samsun'da tekneye bindiğinde böyle olmamıştı. Babasının sırtı dönük, kil topaklarını dağıtışını düşündü. Şimdi elinde aynı topaklar olsa, aynı biçimde dağılacaklarına hiç kuşkusı kalmadı.

O oğlunu yolluyordu. Bu yoldaşından ayrılıyor. İçini kavuran hüznün boşluğuna yumruğunu sokmak isteğiyle, kalbine bastırđ elini. Tuttu, göğsünü sıktı. Gözlerini üstüste kırıştıtararak gözyaşlarının derinlerde kalmasına uğraştı. Yine de engelleyemediğı iki damla, burnunun kıyılarını gıdıklayınca, ellerinin tersiyle oğuşturdu gözlerini. Damlaları, yumruklarına emdirdi. Sesli sesli burnunu çekti.

Davut, bohçasını boynuna asmış, güverteden el ediyordu. İnce taka, ağır ağır palamar boşalttı. Halat, kıçtaki babanın çevresini dolanıncaya yetişen, atladı takaya. Gebe karnı, yüzlerce çocukla şişmiş, ayrıldı kıyidan. Yelkenler, patırtıyla foralandı. Davut, dalgaların üstünde uzaklaşan el sallayışlarıyla, küçüldü.

Gaybi, yumrukları gözlerinde, ağır ağır döndü. Takanın iyice küçölüp, burunda yitmesine dayanamayacağı inancıyla, Rum evlerinin ak sırtışlarını aş-tı. Çarşı caddesinin yalabık taşlarına ayaklarını sürterken, Davut'un sözlerini anımsamaya uğraştı.

«Burdan sonra sen de gelirsın. Nasılsa otuzluk medreselerin en yakını Bursa'da. Bitirirken haber et. Sana yer ayırtayım. Bilmektesin, dört bir yandan yet-

mekteler. Ola ki yer bulunmaz. Sevdim seni. Sanırım sen de, benden hoşnutsun.»

Verdiği yanıtı tam anımsamıyor. Ancak, bunca zamandır Sinop'a, medresenin tek düzeye sıkıntısına katlandıysa, Davut'un desteğiyle olduğunu biliyor. Şimdi o olmadığına göre, içindeki kaçıp gitme isteğini yokluyor. Bu isteği çoktan yitirmiş olduğunu seziyor ilkkez, İrkiliverdi sezgisinden. O kaçıp gitmeyi hep bilinçaltında koruduğunu sanıyordu. Zaman zaman, Davut olmasa, çoktan döneceğini yineliyordu kendisine. Dönecekti deli. Ama, Davut her kezinde bir gülüşü, bir sözcüğüyle engellemişti kaçış isteklerini. Oysa şimdi! Davut gitmişti. Sanki yeniden Lâdik'e dönme isteğini de bohçasına koyup birlikte götürmüştü. Gaybi, bir daha kendi kendine bile dönme isteğini yenilemeyeceğini anlayınca, içindeki boşluk büyüdü. Davut, yüreğinde ne varsa alıp götürmüştü sanki. Derin derin soluklandı. Durakladı çarşı caddesinin ortasında. Döndü. Denize baktı. Taka çoktan burnu dönmüştü. Artık Davut da, dönme isteği de yitiklere karışmışlardı.

Başını sallayarak yürüdü. Marangozlar çarşısında durakladı. Ustaların, ince uçlu, uzun soplı keserlerle, gemi tahtası biçimlerine daldı. Keser sesleri, kurutulmuş tahtanın üstünde, deniz şapırtısı gibi tıpırdıyordu. Kopan yongalar birbiri ardınca, çırakların, kalfaların ayakları dibinde yığılıyor, ak ak sırtıyordu. Onların biçim verdiği tahtalar, çırakların ellerindeki törpülerle, düzeltiliyordu.

Yürüdü. Çarşığı aştıktan sonra, imaretin yokuşuna sardı. Alâeddin camisi kurşun kubbesiyle, bir koca höyük gibi oturuyordu. Selçuk işi kunt minare, kurşun kubbelerin üstünden yükseliyor, bütün geçmiş silip, unutturuyordu.

İmaretin içini düşündü. Orda, papaz odalarının suskun yalnızlığıyla, her kubbeden bir gün sarkmayı bekleyen azizleri bekliyordu kişi. Hiç bir zaman gelmeyeceklerini bile bile! Davut'un anlattıklarına takılıp kaldığını ayırdı. Şaşırdı. O anlatmıştı bunları. Hüsmen Baba'nın dediklerini yineleyerek; «Selçuklu da, Osmanlı da, görkemini hazırca bulmuştur. Bir kuyruk, bir kanat takıp, koşturmuştur dört bir yana adını. Şöyle baktığında külâhını başından fırlatacak yapıtların sıvasını bir kazısan, altından aziz tasvirleri elini sarkıtıp, gırtlığını sıkar.» İşte, Alâeddin camisi de, Süleymaniye Medresesi de bunlardan ikisiydi. Birer minare, birer sıvayla, bizim olmuştu. Davut bunları aktardıktan sonra, bütün siva çatlaklarından altını gözellemişti Gaybi. Söylenenlerin doğru olup olmadığını anlamak tutkusuyla yandı uzun süre. Sonra çatlaklardan birini çakısının ucuyla biraz büyüttüğünde, doğruluğuna inandı. Sivanın altından mozayik bir göz, mavi mavi bakmıştı ona. Kopardığı parçayı yerine yapıştırmak için tükürkle-di. Tutturamıyordu. Sonunda, şadırvan kıyısından avuçladığı çamurla, gözün korkutucu bakışlarından kurtuldu.

Hüsmen Baba, yino doğru çıkmıştı. Kitaplarda yazılanlarla, onun dedikleri! Bir tutku düştü içine. Bir tatilde, Amasya üstünden geçecekti Lâdik'e. Ordan geçip, Pirlar tekkesine varacaktı. Hüsmen Baba'nın elini öpecekti. Davut'un selâmını söyler, Bursa'ya otuzlu medreseye gittiğini muştularsa, sevinirdi Baba! Her de tanımış olardı bu bilgeyi... Kararının içini doldurduğunu ayırdı. Davut'un boşluğu, böyle bir tutkunun kararlaşmasıyla dolmuştu sanki. Kendinden utandı. Adımlarını hızlandırdı.

İmaretin gölgesine girdiğinde, kendi gelişini anımsadı. Şimdiye görmediği biri, bilisiz gözlerle, danışacak birini arıyordu. Davut'a borcunu ödüyormuşcasına sokuldu.

— Birini mi aramaktasın?

— İrfan Hoca'yı görecektim!..

— İkindiden önce okur... - Çocuğun gözlerinde kendi düşkırıklığını gördü. Çabuk çabuk sürdürdü konuşmasını. - Buyur... Hücremizden biri Bursa'ya gitti bugün. Yeri boş. Gel orda Bekle Hoca efendimizi!

— Burda da bekleyebilirsiniz.

— Gölge iyidir molla, - dedi gözlerini kırıştı-rarak. - Medreseye mi geldin?

— Evet!

— İyi öyleyse. Hoca efendimiz, çok bir büyük bilgindir. Azbiraz istek, azbiraz yetenek gördü mü, hemen kaydını yapar. Neredensin?

— Kastamonu, Daday'dan

— Kastamonu'da Medrese var bilirdik.

— Doğru bilirdiniz. İsmail Bey Medresesi! Üstelik burası gibi yirmili! Ancak, Müderrisimiz Nime-tullah-zade İbrahim efendi hocamız, İstanbul'a, Hamamiye medresesine atandı. Tez gitmesi istendiğinden, yerine geleni beklemedi. Suhteler toplanıp, Taraklıborlu'ya, Süleyman Paşa Medresesine varalım, dedik. Gün yitirmekten kurtuluruz böylece. Oranın Müderrisi bizimkinden önce atanmış. İstanbul, Şah-zade'ye! Aklımıza burası geldi. Taraklıborlu'dakiler dağılmışlar. Müderris gelende toplaşırız diyerek.

— Sen yalnız değil misin?

— Değildim. Yola çıkma kararını bütün suhte verdi. Sonra İmaret'te bir söz yayıldı. Yakında Sahn-ı Saman'dan çıkan danışmendlerden biri bize verile-

cek, denildi. O zaman üşendiler. Kimi hiç yola çıkmadı. Kimi yoldan döndü sılaya dayanamayıp. Buraya gelende tek başıma kaldım.

— İrfan Hoca efendimizi nerden bilmektesin?.

— Hocamız, sık sık sözünü ederdi. Yüce bir bilge olduğunu bildirirdi her sözünü edişte de! Kendisi giderken, dileyen ona varıp, saygılarımızı ilet-sin. Zamanınızı boşa geçirmenizi engeller buyurdu.

— Doğru buyurmuşlar. Gerçekten Hoca efendimiz, bulunmaz bir bilgedir. Fakıhta üstüne yoktur. Kendin de göreceksin. Hele gel otur. Dinlen biraz. Sanırım, yadsıma istegini. Bilgi tutkununu gözünden anlar. Tasalanma.

— Az yol değil geldiğim. Ben dersen!

— Demez. Bizim hücre şurası, gel buyur.

Birlikte hücreye girdiler. Deminden beri hiç bakmamış gibi baktı Gaybi. Yere başdaş kurar kurmaz.

— Ben Lâdik'ten olurum. Hocam doğrudan yol-ladı İrfan Hoca efendimize.

— Uzaktan gelirsin. Benden çok uzak. - diye gülümsedi çocuk. - Bir de kendimi uzaktan gelmiş sayardım.

— Oho, benden de uzaktan gelenler var, - dedi Gaybi. - Adını bağışlamadın.

— Kasım!

— Bana da Gaybi derler. Aç mısın?

— Yok sağol. Öğlen kent içindeydim. Kebapçılar çarşısından geçerken dayanmadım. Mis gibi koku burnumda tüttü. Dükkânlardan birine girip, iyice doy-dum.

— Afiyet olsun. Güzel kebab yaparlar çarşıda, - diye yalandı Gaybi. Hiç yiyemediğini söylemekten utandı. Çok yemişcesine gözlerini açtı.

— Ya, çok güzel. Kekik de koymuşlar içine.

Tandıra verirken koymuş olmalıdır. Bizim ora kebab-
çıları bilmez bunu.

— Bizimkiler del! Sen gelir gelmez sezmişsin
Ben bunca çabuk kavrayamadım.

— Heh, - diye güldü Kasım. - İmaretin yemek-
leri güzeldir de ondan.

— Bak bunu iyi bildin. Gerçekten bizim İmaretin
yemekleri, saray mutfağından gelir gibidir. Eti, yağı,
tanesi boldur.

— Demek ki yerine gelmişiz. Zaten ben kebab-
ıda atıştırırken iştahlandım. Böyle kebabçısı olan
kentin imareti de iyidir diye düşündüm.

— Yanılmamışsın... - Sonra yemek sözünden sı-
kılmışcasına sözü değiştirmeye davrandı. - Yeni mi-
sin?

— Yeni sayılmam. Hocamız atanmasaydı, yılın
sonunda kitaplarımızı bitirecektik. Atama geciktir-
di. Şimdi Mutavvel'le, Şerh-i Feraiz'i bitirdik. Haşi-
ye-i Tecrid'in Umur-i Amme'sinin başındayız. Hoca-
mız, buna sonradan ağırlık vereceğini belirterek,
Sarftan Emsil'e, Bina, Maksud, İzzl'yi, Nahvden Ava-
mil'le, İzhar'ı okuttu. Sarftan Merah, Nahvden Kafi-
ye, kaldı... Şerh-i Şemsiye, Şerh-i Tevali ve Şerh-i
Metali'yi okuduk. İsagoci kaldı. Anlayacağın son ki-
taplar, son boplardayız. Siz neredesiniz?

— Biz yeniler, buyurduklarının başında. Eskiler
de, bitirdi. Senin için tekrar olacak burası. Meğer,
İrfan Hoca efendimiz, ayrı ders vere.

— Onu da etmekte mi? Deme!

— Dedim ki, yetenek ve cihazi istek görürse, hiç
kendine acımaz hoca efendimiz.

— Şimdi anlamaktayım. neden övgüyle sözü
edilmekte. Suhte için böylesine uğraşan müderris,
doğrusu az bulunur.

— Kaç kez Sahn-ı Saman'a, atamak istemişler, - dedi kendini övercesine Gaybi. - Gitmemiş. Bana yirmi akça yetmekte. Artmakta bile buyurmuş. Bilimse, temelinde sağlam olmayanda, tepesinden akar kokar. Madem, aldığımız bize yetmekte, temeli nice bir, sağlam atarsak, basamaklarda onca kolaylık veririz bilgin adaylarına. O yüzden de, hoca efendimizin dersinde bulunmuş herkes, ondan övgüyle söz eder.

— Böyle bir bilgeye öğrencilik etmek sevinç kaynağı. Doğrusu bilseydim, ilk buraya gelirdim. Neyse, yitirmiş sayılmayız. Acemi suhteye soyunursak, bakarsın öğrendiklerimizin üstüne yenilerini katmak olanaklıdır.

— Öğrenmek isteyene her zaman öğrenme olanığı vardır buyurur hoca efendimiz.

— Doğru buyurur. Varıp, abdest tazeleyelim ki, annacına çıktığımızda yüzümüz temiz ola.

— Şadırvanı görmüşsündür. Ayrıca helâda da kurnalar vardır. Tam karşımıza gelir.

— Sağoll - Bohçasını kucaklayıp kalktı. Sonra utandı yaptığından. Öyle baktı yüzüne Gaybi'nin.

Gaybi, olayı görmemişcesine kapıya, kapının iki yanındaki dar, demir kafesli pencerelere bakıyordu. Sonra birden elinde görmüşcesine;

— Dilersen burda bırakabilirsin. Bakarsın bizim hücreye verirler. Yer değiştirmemiş olursun. Dilersen, İmaret görevlisi kapının sağ yanındadır. Kaydın yapılınca orda bırak. Konuk kalırsan, bir yolunu buluruz.

— Yok dursun, - dedi gözlerindeki ivecenliği sözcüklerde yansıtarak Kasım. Yorgan dürümünü, giysi bohçasını yan yana yerleştirdi. Kollarını sığayarak, kapıya yöneldi.

Kasım, gözlerini kırıştırtarak Feraiz'i kapattı. Gaybi, dudaklarını kıpırdadı kıpırdadı okumasını sürdürüyordu. Muslu, ellerini ensesinde kavuşturmuş, dalgın düşünüyordu. Gaybi'ye duyurmamak isteğiyle, Muslu'ya fısıldadı Kasım;

— Bak aklıma ne geldi?

Muslu, birden dalgınlığından sıyrıldı. Onun dikilmesi iğsirtti oldu hücrenin içinde. Gaybi, başını kaldırdı. Kasım;

— Sız de bilece gelerseniz, öğleni İskele Mos-cidinde kılalım, - dedi.

Muslu, Gaybi'ye baktı. Duraksadıklarını sezinleyen Kasım;

— Bugün ders yok. Yarın da! Nasılsa hazırlarız hocanın verdiklerini. Bilece gelerseniz, kebaplar benden.

— Şunu çarşıda yemek istiyorum diye söylesen olmaz mı, - dedi Gaybi.

— Hem çarşıda yemek istiyorum. Hem de is-kele çevresinde dolanmak.

— O, bunun niyeti kötü, - dedi Muslu. - Asıl amacı kızlara sulanmak.

— Güzele bakmak sevaptır buyurmuşlar. Bur-da, sizin kaknem yüzünüzü seyreylemekten bıktım. Varalım bakalım. Kilisede nikâh varmış. Öyle oldu mu, allanır pullanır Rum Jilberleri. Bizim de gönlümüz gözümüz açılır bir güzel. Daha ne istemekte-siniz?

— Anlaşıldı. Kasım Molla, bizden gizli işler çevirmekte, - dedi Muslu.

— Gizli olanda haber mi verilirmiş. Varsanız, kebaplar benden.

— Doğrusu kebabın kokusu burnumda tutmek-

te, - diyerek yalandı Gaybi. - Hele ağamız da öde-
meyi yükümlenince, durulmaz.

— Güzel de farzdır, demektesin öyle ya, - dedi Muslu. - Günabı, kebapı ısmarlayanın boynuna olan-
da, sevabı bize kalırmış. Ben varım.

Kalktılar. Sarıklara, ince latalarını düzelttiler.
Kapılarını çekip, imareten çıktılar. Yol boyunda gü-
neşe baktı Kasım;

— Bana kalırsa, ikin karnımızı doyuralım. Ya-
kuş iştahımızı keser dönerken.

— Ya nikâhı kaçıırırsan? - dedi gözleri ışılaya-
rak Muslu.

— Kaçırmayız, - dedi Kasım. - Yerinden öğren-
dim. Nikâh öğleden sonra.

— Öyleyse, dediğine uyalım. İlk karnımızı do-
yuralım, sonra mescide ineriz, - dedi Muslu. - Ordan
çıkınca da, kilisenin alanında dolanırız.

— Rum yiğitleri, latamız, sarığımızla bizi alaya
almazsa iyidir, - dedi Gaybi.

— Biz de onların kara şapkalarıyla alay ederiz.
- diye yanıtladı Kasım.

— Sonra da düğün yerini, kavga alanına çevi-
rirsek, şaşmamak gerek. Gelin biz bu seyirden vaz-
geçelim, - sözleriyle nazlandı Muslu.

— Yok, söz verdiniz, - diye ikircimlendi Kasım.
- Söz verilende, vazgeçmek yazılı değil. Anca bera-
ber, kanca beraber yapacağız.

Kebapçılar çarşısının başını varmadan, karın-
ları guruldamaya başladı. Sokağın köşesinde, burun-
larından ciğerlerine inen koku, midelerinin çalışma-
sını hızlandırıverdi. Kasım'ın ardı sıra birkaç gedik
geçtiler. Sokağın ortasında, kızarmış tandırları, oca-
ğın üstünde çengellere takmış bir gediğe girdiler.
Çırak, önlerindeki masayı bir bezle temizledi. Ka-

sim'in işaretine kalmadan, şatırın tokmak üstündeki uyumlu tapırtısı başladı. Doğranan et, dilinen pide-lerin üstüne dizelendi. Kıyısı kırpık, kalaylı bakır sahanlara yerleştirildi usta ellerle. Taze maydanozla, kaynak kemik suyu yumuşattı parçaları. Çanaklar ardarda tandıra indiler. Ordan çıkarılıp, önlerine dizildiğinde, ağızlarının şapırtısı gediğin içini dolduru-verdi.

Birbirleriyle yarışarak, lokma lokma tükettiler çanakların içindekileri. Karşılarının, avuç içi kümbetliğini sıgazladılar. Çırak, çam sürahiyi masalarının üstüne koyduktan sonra, kalaylı tasla, geçirtilerini bastırdılar. Onlar bir şey demeden, küçük piyatalarda, ılık helvaları gülümsedi tortop. Tahta kaşıkların yumuşak devinimleriyle helvalar da tükendi.

Kasım, kuşağından kesesini çekerek, ustanın yanına vardı. Yediklerinin ne tuttuğunu duyamadılar. Usta söyledi, Kasım ödedi. Gözlerinde gülücükleşen ışıltılarla işaret etti. Kalktılar. Yokuş aşağı iskele mescidine doğru yollandılar.

Yolda, Kasım'ın kolunu tuttu Gaybi ;

— Aşhaneye haber vermedik, - dedi.

— İyi oldu. Bizim hakkımızı sinideşlerimiz paylaşmıştır. Bize de dua etmişlerdir bir güzel. Birer kepçe fazla yediler.

— Mütevelli sezdiyse, - dedi Muslu. - Akşama kaşlarını çatar.

— Tutsak değiliz ki biz. Ansızdan bir işimiz çıkamaz mı?

— Yönetmeliklere göre çıkamaz, - dedi Gaybi. - Bizim mütevelli çok titizdir bu konuda. Herşeyden haberli kılınmayı ister.

— Eh, biz de dönüşte anlatırız, - dedi Kasım. - Canımız biraz deniz havası almak istedi. Feralz'in

kara satırlarında gözlerimiz bulandı. Denizin mavisinde azbiraz yıkayalım istedik. Buna da olmazlanacak değil a!..

— Hiç bir zaman oimazlanmaz, - dedi Muslu.
- Yeter ki varıp, haber verile.

— Yahu, siz de iyice imaret bebesi olup çıktınız. Bana bırakın. İsmail Bey imaretinde neler eylerdik biz. Köyü yakın olan, gecesine ya da tatil günleri gider gelirdi de, mütevellî naibinin haberi olmazdı.

— Bizimkinin de olmazsa iyi, - dedi Gaybi.
- Olursa, bilmektesin, İrfan Hoca efendimize fıslamakta gecikmez. Sonra o da bize fıkıh yerine, iskeleyi sorar.

— Sorarsa biz de anlatırız. Bütün dinleri bilmek ödevimiz değil mi?

Söyleşe söyleşe ak badanlı Rum mahallesinin dar, temiz, iki yanı fesleğen, karanfil saksılarıyla bezeli pencerelerden oluşan evlerini geçtiler. İskeleye Mescidi görüldüğü an, kent minarelerinden öğle ezanı yankılandı.

Aceleyle abdest alıp, seylrtiler. Ezan sesleri son yankılarını yitirmeden mahalle imamının önünde sepelendiler. Yaşlılar, mescidin kafesli bölmesinde ak başörtüleriyle kadınlar, kıpırdandı. Kasım, gözleriyle imamdan izin aldıktan sonra, Gaybi'yi dürtükledi. Gaybi,-gür, pürüzsüz ve belleklere serinlik veren pınar sesiyle kamet alarak, müezzinliğe başladı.

Mescidin içindeki kırırtılar birden suskuya döndü. Kasım, kendi sesine onurlanırcasına kabardı. Belli etmeden, al yanaklarının üstünde gölgelenmeye başlayan tüylerini sığazladı. Gaybi'nin sesi, coşkuyula dolduruvermişti küçük mescidin, tahtadan oyma

kürsüsünü, Selçuk kafesi minberini, cıralı çamdan mihrabını...

Namazın bitiminde, imamın istekle kırpışan gözlerine dayanamadı Gaybi. Bir aşır okuyarak yanıtladı isteğini. Ak sakallı, inceliğine karşın çevik gövdeli ahi emeklisi hoşnut bir baş yıkımıyla dinledi onu. Dudaklarında belli belirsiz bir kıpırtıyla izledi ayetleri. Yaşlılar, gözlerinde cennet düşleri sevecen kaldılar. Mahalle kadınları, boş zamanlarının anlam kazanmasına harcadıkları öğle namazında dupduru bir pınardan yıkandılar. Ah'lar, of'lar, kafeslerini aşarak, onca yaşlının arasında pespembe duran gençlerin kulaklarına değin geldi.

Aşırın duasını Kasım, çatlak sesiyle tamamladı. Muslu, amin'i bastırınca, ayaklandılar. İmam, sırtını yepeşledi Gaybi'nin;

— Nurol molla, - dedi. - Tanrı seni İrfan Hoca efendiye bağışlasın.

Şaşkın şaşkın baktılar yüzüne imamın. Sonra, İrfan Hoca'nın bir simge olduğunu anımsayarak, kendi kendilerine gülümstediler. Sırayla elini öptüler yaşlı adamın. Sırayla kapıya yöneldiler. Bakışlar arkaları sıra kapıya değin izledi onları. Çıkar çıkmaz, kendi aralarında Gaybi'nin sesini, okuyuşunu övmeye durdular.

İskele boyunda, sıkışıp kalmışcasına büzülen islâm mahallesinden, bir sokak geçince, Rum evlerinin fesleğen kokusu yeniden başladı. Bunca zamandır Gaybi'nin bilmediği sokakları geçerek, Kilise alanına götürdü onları Kasım.

— Ben her pazar, kahvaltıdağ sonra buraya gelirim, - dedi. - Pazar ayinine gelenler o kadar çok değil. Bugün nikâh olurca, tümü yığılmışlardır.

— Desene kentin güzellerini seyreyleyeceğiz, - diye atıldı Muslu.

— Hiç kuşkun olmasın, - diye yanıtladı Kasım. - Gördüğünde bana hak vereceksin. Ve dahi bundan öte, kebabları siz ısmarlayacaksınız.

— İsmarlamayı dilerdim, - dedi kendiliğinden Muslu. - Ne var ki, henüz akçaya geçmedik. Bizimkiler de, ekmek elden, su gölden diye düşünmemekteler.

— Düşünmemektelerse, name yazıp istemek de mi yok? Neyse, aradan azbiraz zaman geçsin, bunları öğrenirsiniz, - diye küçümsedi onları Kasım.

Gaybi, ses çıkarmadan dinliyordu. Alanı geçtiler. Kiliseden hiç ses gelmiyordu. Gelmiyordu ya, alanı dolduran atlardan, çok uzaktan bile gelenler olduğu kesindi. Biraz daha yanaştılar. Kilisenin kapısı ardına değin açıktı. Kasım başını uzatıp baktı. İç kapı kapalıydı. Ama, kilisede uğuldayan ses, onun başını uzatmasını bekliyormuşcasına kulaklarında gümbürdeyiverdi. Başını aceleyle geri çekti.

— Biz en iyisi karşıda duralım. Nasılsa önümüzden geçecekler, - diye kollarından sürükledi arkadaşlarını. - Bakarsın gireriz, bir de dönüp görürler. Üç mollayı üç şeytan sayıp, düğünün uğursuzluğuna karar verirler. Yazık olur geline. Oysa dışarda molla da bakar, müftü de! Kimse karışamaz.

Onlar, alanın öteki ucuna çekildiklerinde, ak duvağı içinde gelinle nedimleri, kara giysileri içinde güveyle nedimleri kapının önünde yan yana durdular. Anaları, babaları iki yana dızeldiler. Çıkan, sıradan ellerini sıkıp, yanaklarını öperek kutluyordu.

Nikâhın coşkulu açık saçıklığı içindeki genç kızlar, gelinle güveyi kutlarken, tanıdık gözlere anlamlı işaretler gönderiyorlardı. Kasım, her biri tomurcuk

örneği bezenmiş, açılmaya hazır kızları yarı kapalı gözlerle süzüyor, arada bir dudaklarını yalıyordu. Muslu, onun tutkulü aınını gösterdi Gaybi'ye. Sonra kulağına eğildi;

— Kilise düşünlerini hemen öğrenelim. Böyle glderse, çok kebab yeriz!..

Gaybi gülerek başını sallarken, kaynaşan kitle, kutsamayı, kutlamayı sürdürüyordu. Önlerinden geçen kızlara Kasım'ın bakışından ürktüler. Gözleri ilkin salt gözbebeğiymişçesine kocaman oluyor... Hemen sonra, ışık görmüş kedi gözü örneği küçüldükçe küçülüyordu. Bu küçülmelerin hemen ardından da, dili kalın dudaklarının üstünde şapırtılı bir iştahla dolanıyordu.

Kasım'la Muslu, erkenden Rum mahallelerinin yolunu tutmuşlardı. Gaybi, öğlene dönmeyeceklerini mütevellîye söyleyip, söylememeyi düşünürken, öğlen oldu. Alaeddin camisinde namaza seyirtti. İlk girenlerden olduğundan, Abdurrahman Molla'nın buyruğuyla minareye tırmandı.

Müezzinliği yükümlendikten sonra, tesbih duasına değin götürdü. Dua bittiğinde, Temiz Baba'nın yemek sırasındaki telli bakışları geldi gözünün önüne. O ilk Yasinden bu yana, zaman zaman böyle istekle bakmıştı. Ama, bir kez sesli söylediğini bir daha yinelemek istemedi. Her kezinde de Gaybi, kendiliğinden bir Yasin okuyarak, Temiz Baba'nın ölmüşlerinin ruhuna yolladı. Yolladıktan sonraki ilk yemekte de, gözlerine bakıp gülümsemesiyle, dileğinin yerine getirildiğini anlattı. Madem Temiz Baba, açıkça istemiyordu. O da açıkça belirtmeyecekti, yaptığını.

O coşkuyla, camiden çıkmaya hazırlananları yeniden oturttu. Nedense Temiz Baba'nın Yasinlerini okurken, sesi kendine daha bir gür, daha bir güzel geliyordu. Kendi sesinden coşuyor, coştukça sesi bir daha güzelleşiyordu.

Duayı bitirdi. Dizlerinin üstünde hafif doğrularak, müezziniğin keyyımlıkla karışık görevlerinden olan, camiye denetleme işine girişti. O pencereleri açık var mı, halılarda bükülmüş, kıvrılmış bulunur mu diye dolanırken, topluluk çıktı yürüdü. Tek başına koca caminin yalnızlığında kapıya yöneldiğinde, ince bir sesle irkildi.

— Hafız efendi, - dedi ses.

Durakladı Gaybi. Bakındı. Kadınlar bölmesinin kafesleri ardından bir ak yazma gördü. Yürüdü kafese doğru. Kadın, başörtüsünü yeniden düzelterip, yüzünü hafif kapatarak, yaklaşan Gaybi'ye doğru eğildi;

— Bağışlayın, sizden bir dileğim olacaktı.

— Buyrunuz efendim, - dedi Gaybi. - Sizi dinlemekteyim.

— Kaç zamandır sizi arıyorum. Sonunda buldum. Geçenlerde sizi annemle birlikte İskele Mescidinde dinlemiştik. Annem hastaydı. Vasiyeti var. Aşrını sizin okumanızı istedi. Aramadık yer, gitmedik cami, uğramadık mescit komadım. Sonunda buldum sizi Hafız efendi. Rahmetlinin bu vasiyetini yerine getirmeniz mümkün mü?

— Elbette! Yarın sabah namazından sonra okurum. Adı neydi?

— Evde okumanızı istemişti!

Kadının sesi umutsuzlukla çırpındı. Yakarıyla kıvrandı. Gaybi'nin yanıtını önceden biliyormuşçasına söndü.

— Evlere daha izin çıkmadı efendim, - dedi Gaybi. - Gelebileceğimi sanmıyorum.

Kafeslerin arasından iki elâ göz, renkten renge uçuşarak, Gaybi'nin gözlerinde büyüdü. Diplerinden sulanırcasına renkler daha bir duru, daha bir ışıltılı baktılar. Ses, yeniden yakarıyla, umutsuzluğu harmanlayarak kulaklarına doldu Gaybi'nin.

— Bir vasiyetin yerine getirilmesi' için. Acaba izni kimden istemem gerekli?

Gaybi düşündü. Bir ölünün isteğini yerine getirdi diye kimse ona çıkışamazdı. Üstelik gecikmiş de olurdu. Zamanı sormasını akledemediğine kızdı. Kadın öleli çok olmasa gerekti. İskele mescidine gideli çok olmamıştı çünkü.

— Başınız sağolsun, - dedi birden anımsayarak. - Ölüm ne zaman oldu?

— Elliikisi yarından sonra hafız efendi.

— Yarından sonra oku! yok. Öğle namazını kıyar gelirim, olur mu efendim?

— Oh! Tanrı ne dileğiniz varsa versin. Beni öyle sevindirdiniz ki...

— Nereye geleceğim?

— Marangozlar çarşısından yürürseniz, Kubad Efendi Mahallesinde, bizim sokağa çıkarsınız. Mescidden sonra sol kolunuzdaki aşı boyalı ev... Kapının üstünden yaseminler sarkar. Hemen bileceksiniz.

— Olur. Yarından sonra gelirim.

— Sağolun hafız efendi. Tanrı sizden hoşnut olsun. Sağolun!..

Başını sallayarak çıktı camiden. Öneriyi arkadaşlarına söyleyip, söylememeye konusunda kararsız kaldı. Sonra onların yine erkenden savuşacaklarını düşünerek, söylememeye karar kıldı.

Bitmeyen bir bahçede yürüdü Gaybi. Aşı boyalı evin kapısı kendiliğindenmişcesine açılıvermişti. Taşlıkta kimseler yoktu. Kapı, ardındaki çanlarla, kendi evini anımsattı bir an. Durakladı Gaybi. Bununun direğindeki bir sızıyı, parmaklarıyla gözpinarlarını sıkarak giderdi. Çan seslerine ayak uydurarak, evinde yaptığı gibi taşlığı aştı. Üstü örtülü, kayrak pabuçlukta durdu. Sedef kakmalı, tunç tokmaklı iç kapı oymalarını ıslata ıslata açıldı.

İçeri girdi. Kapı hemen ardından kapandı. Pencere­lerin kafesleri, perdeleri sımsıkı kapanmış, sakız humayininden örtüler, gölgelenmişti. Evin alacakaranlığını âcısına bağışlayarak, geniş divanhane­ye girdi. Ardından şıpırdayan terliklerin yol göstermesinde, karşıdaki cilâlı kapıya yöneldi.

Terlikler önüne geçmeden, bir kol uzanıp, kapıyı açtı. İçerisi, küçücük bir mescit gibi döşenmişti. Mescitten ayrılan yanı, dört bir çevresinin, yumuşak, yüksek minderlerle çevrilmesiydi.

Odanın ortasında, yumuşacık halının üstüne diz çöktü Gaybi. Ardı sıra gelen terliklerin şıpıdığı çoktan kesilmişti. Camideki ince ses, ak başörtüsünün altından sıyrılan elâ gözleri tamamladı;

— Bişey yer miydiniz hafız efendi? Sofra hazırlatmıştım.

— Sağolun. Yedim de çıktım.

— Bir şerbet sunsam, başlamadın önce.

— Dilemekteyseniz.

— Hemen, şimdi!.. - diyerek döndü kadın. Gaybi'nin gözlerinde kımıldayan, bulutlaşan bir yontunun boşluğunu bırakarak, kapıdan çıktı. Az sonra elinde terleyen bir tasla yaklaştı. Tırnaklarının pembeliğine şaştı Gaybi. Uzanan parmakların inceliği üs-

tünde, parıltılı bir balkıma sokuldu göğsüne. Tası kaptı. Şerbetin soğukluğuyla, içindeki saman çöpünün döngüsünü aynı anda sezinledi. Durakladı. Nefeslenerek içmeye koyuldu. Gırtlğından aşağı bir serinlik ağır ağır indi. Midesine ulaştığında yeniden alâz olup, gırtlğına, damaklarına, dişlerine ağdı. Bakındı Gaybi. Tası uzattı. Kadın eğildi. Eğilirken açılan yaşmağı, bingıldayan gerdanının aklığını, yumuşaklığını gövdesine uzattı çıplak koluyla. Tası aldı. Bir eliyle yaşmağını gerdanının, kolunun üstüne örterek döndü. Tası hemen ardında bir yerlere bıraktı. Çevresine bakarak insan bekleyen Gaybi'nin gözlerine derin derin bakarak;

— Diliyorsanız başlayabilirsiniz. Annemin adı Advıye idi!..

Gaybi, hafif öksürüklerle gırtlğına temizlerken tam karşısına diz çöktü. Yaşmağının iğne oyalarını, ince ince yüzünün, kollarının, gerdanının üstüne serpiştirerek, uçlarını şakak kemiklerinin allıkları üstüne sıkıştırdı. Gaybi başlarken, o da gözlerini yumarak, dinlemeye hazırlandı.

Gaybi, yan duvardan gelen, su şıkırtısını dinledi bir süre. Divanhaneyi geçtiğini ayırdı. Demek ki, havuz eyvandıydı. Eyvan da yanbaşında. Suyun duvar aşan şıkırtısı, parmaklarında notalaştı Gaybi'nin. Su sesiyle yarışarak, okumaya başladı.

Duayı bitirdiğinde, kadının dizi, Gaybi'nin dizine yaslanmıştı. Suratlarına uzanan elleri, birbirlerine sürttü. Yaşmak açılmış, kumral, dalgalı ve uzun saçları omuzlarına saçılmıştı. Ellerini yakaladı Gaybi'nin. Dudaklarına götürdü. Saygın, tutkun bir yumuşaklıkla öyle, dudaklarına bir parmak aralıkta tuttu bir an. Sonra öptü iki elini birden. Parmaklarının üs-

tünde gergin dudakların ılımlı irkiltti Gaybi'yi. Gözlerini hafif kapayarak, irkilmesini yarıda tuttu.

— Tanrı tüm muradınızı karşılasın hafız efendi, - dedi kadın. - Böyle bir sesi ilk sizde dinledim. Böyle bir aşrı ilk sizden duydum. Kulaklarımdan ciğerlerime soluklanmaya doyulmaz bir yel indi. Oh! Oh, dayanılası değil, - diyerek ağlamaya başladı. Ağır ağır elinin birini yüreğinin üstüne koydu. - Bakın. Nasıl atıyor yüreğim. Nasıl çırpınıyor.

Gaybi, ipek giysinin inceliğinde, kadının memesinin sertliğiyle tutuşan avucunu çekmek istedi ilkin. Eli kıpırdandı. Bastırdı kadın. Bastırırken, parmaklarını parmaklarının üstüne öyle yerleştirdi ki, meme Gaybi'nin avucunda tortop oldu. Parmaklarının tüm gözenekleri tutuştu birden. Kadın;

— Gördünüz değil mi? Dayanılası değil. Bu ses... Bu altın kafesten gelmekte; - Sözcükleriyle, Gaybi'nin ağzını ağzına aldı. Ayva tüylerinin karar-maya başladığı dudakları ağzının içinde ezdi. Dilini, dudaklarının üstünde gezdirerek, ağzının tüm şerbetini, emdi.

Gaybi neye uğradığını bilemedi. Kasım'ın zaman zaman sözünü ettiği sevişme bu olsa gerekti. Taşra acemiliğinin, bilisizliğinin etkisinde şaşkın hamurlaştı. Avucundaki eti bastırmaktan, dudaklarının emilip okşanmasından tad alınca, ala bezenmiş Çin fenerleri gibi yandı. Yendikçe, giysileri ağır, çakşırı sıcak gelmeye durdu. Kadın, ilkin latasından sıyırdı onu. Ardından çizgili mintanını çıkardı okşayarak. Teninin el değmedik pembeliği daha bir coşturdu kadını. Boynunu, omuzlarını, bir ağızlık boşluk bırakmaksızın gövdesinin her yanını emdi. İpek giysisinin uçuşan inceliğinden soyundu. Gaybi'nin kafasını diri göğsüne bastırdı. Sonra az önce kendi yaptığını ona

yaptırmak amacıyla, memelerinin, karnının, kalçalarının üstünde gezdirdi kucakladığı başı. Kadının yaptıklarını yineledikçe, doyumsuz bir tadın deviniminde titremeye başladı Gaybi.

Kadın yeniden okşayıp, öpmeye durdu. Çakşırının önünün çadır örneği kabarmasını, kalçalarında sezindi kadın. Coşkuyula çözdü çakşırının uçkuru. İvecenlikle ucundan tutup yol gösterdikten sonra, sırtüstü devrilerek, bedeninde ince bir dal gibi uzanan Gaybi'yi hırpalamaya başladı.

Hırpalamaya karşılık verdi Gaybi. Bedeninin çürüdüğünü söyledikçe, bedenini çürüttü kadının. Çığlık çığlığa çırpındığını görerek, korktu. Kurtulup kaçmayı kurdu kendi kendine. Davranmasına kalmadan, topuklarını beline dayadı kadın. Kısarak bacağı gibi topuklara indikçe daralan, ak baldırların basıncıyla kaçışı durdu gencin. Salt bölük pürçük anlatımlarda dinlediği, bilmediği bir dünyanın içine yine bilmeden daldı. Kadının çığlıkları yükseldi. Çırpınışı arttı. Bütün bedeni sarsılıyor, başı bir yandan öte yana savruluyor, saçları bir Gaybi'nin, çürük içindeki boynuna, bir sarsıntının hızında titreşen memelerine dolanıyordu. Çığlık ve çırpınmalar azalacağına arttıkça, Gaybi'nin korku karışımı coşkusu da arttı. Şimdiye sezmediği bir tad, kalçalarından beynine ağıdı. Orda bir çavlan oldu. Yuvarlandı, yuvarlandı, yuvarlandı. Kalçalarında dayanılmaz bir sarsıntıyla, kadının çığlıklarının, çırpınmalarının üstüne düştü.

İki çürük beden, birbirlerinin terini emmekteyken, daldılar. Gaybi, neden sonra gözlerini açtığında, kadının ıslıl ıslıl baktığını gördü. Kucağında bebesini taşırcasına doğruldu kadın. Giydirdi Gaybi'yi. İpek entarisini başından geçirdi. Yaşmağını sarındı yeniden. Dizlerinin üstüne oturarak, baktı bir an.

Gaybi, yaşadığının düş olup olmadığını seçemedi. Doğruldu. Kadın da ardından doğruldu. Bu kez havuzlu eyvana açılan kapıdan çıktılar. Suyun şıkırtısını dinleye dinleye, divanhane kapısına vardı Gaybi. Tam çıkarken, latasının cebinde bir ağırlık sezindi. Baktı... Bir küçük kese! Dönüp geri vermek istedi. Kapı birden açılınca unuttu. Tam çıkarken;

— Yarın bir aşır daha bağışlamaz mısınız hafız efendi? - dedi ince ses.

— Yarın okul var.

— Yarından sonra?

— Olur, gelirim!..

Sokak kapısının çan sesini, adımlarında saya saya çarşıya yöneldi. Çiftehamamın kunt kapısından mermer döşemelerine yürüdü. Hücrede soyununca, bedeninin çürükleriyle bir türlü düş mü gerçek mi seçemediği olay, yeniden canlandı. Hemen peştemalin biriyle belini bağlarken, birini amuzlarına örttü. Gölgeyi seçerek tellâkların önünden korka korka geçti. Kimsesiz kurnalardan birinin başına çöktü. Sıcak su, yakı gibi önce çürüklerini sızlatıyor, sonra uğrun uğrun sağaltıyordu.

Gaybi kitabını kapayıp, yatağını düzeltmeye başladığında, Muslu'ya baktı Kasım. Gözleriyle anlaşıldılar. Kesik, öksürüklü bir sesle kıkırdarcasına konuştu;

— Biz bir hücre yoldaşı olmakla, anca beraber, kanca beraber dedikti Molla Gaybi!

Gaybi, incinmişcesine baktı yoldaşlarına. Yanakları al al olurken, gözlerinde bir suçluluk, sesinde bir öfke yanıp söndü;

— Biz tersini mi savladık?

— Savlamadın ama, - diye atıldı Muslu. - Bizden gizli işler çevirmektesin gibimize gelmekte. Aydınlatmaya da davranmadığını görende, içimize kuşku girdi.

— Bilmektesin. yoldaşlıkta kuşku bağı kırar, - dedi Kasım. - O yüzden kendimiz kendimizi yemek-tense, sana açmayı karar kıldık. Bize söylemen gerekmeyen bir durum söz konusu ise, sen bilirsin. Ancak, demek istediğimiz, bir derdin, bir sıkıntın var ise, paylaşmaklığa iki can yoldaşın bulunduğu unutmayasın!

Gaybi o, kısa an içinde onların saldırmasına göre kendini hazırlamıştı. Öyle yapsalar, o da saldırıp, kendi başına bazı şeyler yapabilecek yaşta olduğunu, kimşenin ders dışında kendisine karışamayacağını falan söyleyecekti. Söz yoldaşlığa bindirilince, ne diyeceğini şaşırdı.

Suçüstü yakalanmanın tüm güçsüzlüğüyle yoldaşlarının yüzüne baktı. İki suhte, kendi varsayımlarında doğrulanmanın savunmasını gördüler Gaybi'nin bakışlarında. Birbirlerine baktılar. Altını deşerek, öğrenmeye karar kılmışlardı. Gaybi'nin kendiliğinden söylemeyeceğine güven duyunca, böyle bir tuzak hazırlayıp, konuşturmayı kararlaştırmışlardı. Şimdi, onun duruşundan kıvama geldiğini anlayan Kasım, yeniden öksürdü;

— Ve bilesin ki, bu yoldaşlık bir kez başlayanda, ölesiye sürer. O yüzden geçici durumları yeğlemek yanlış. Anlamaktayız. Belki bize diyemeyeceğin ölçüde gizli yaptığın iş. Ancak, bulaşık bir işse, paylaşmamız temizlenmesini kolaylaştırır. Yok temiz bir işse, salt sevinmekle yetiniriz. Neden dersen, biz burda, birbirimize emanetiz. Bedestan tüccarının emanet anlayışı ne ise, bizimki daha bir sağlam ol-

mak gerek. Ona bırakılan altındır. Bize bırakılan insan. Ve dahi insan altından değerli olduğundan.

Söz yağmurunun altında daha bir küçülüyor Gaybi. Anca beraber, kanca beraber düşüncesine hiyanet etmişcesine kızıyor kendine. Ve kızdıkça, yüzünün allığı daha bir artıyor. Yine de dudaklarını büzüp, susmayı yeğliyor. Kendince bir kaçamak arıyor. Kasım da, Muslu da bunu sezer sezmez, daha bir yükleniyorlar;

— Ama görmekteyiz ki, senin gizlin saklın bulunmakta, - dedi Muslu. - Öyle olanda, biz emanetimizi geri istemekliğe karar kıldık. Kasım Molla ile ben, bundan öte sana güvenip güvenmemede yeniden sınamak gereğini duymaktayız.

— Oysa güvenmekteydik, - dedi Kasım. - Bizden gizlin olmayacağına, senden gizlimiz olmadığına güvenmekteydik. Güvendiğimizden geziye götürürdük. Güvendiğimizden gözlerinin önünde, dilberlere yalanırdık. Oysa, kendi başına kaldığın ilk an, bizi arkamızdan hançerledin. Yitiklere karışmaktasın tatil günlerinde. Nereye gittiğini öğrenmek hakkımız. Başına bir iş gelende, seni bizden sorarlar. Kentler ürkünçtür bilirsin. Hayını vardır, hırsızı vardır. Başına bir iş gelende, hücre yoldaşlığımızdan başımıza iş gelir. Oysa bilirsək, bir gecikmede, bir olumsuzlukta el koyup düzeltme olanağımız da bulunur.

Gaybi, ağır ağır çözülüyordu. Kasım da Muslu da bakışlarındaki ışığın sönmeye yüz tutmasından anladılar bunu. Biraz daha yüklenirlerse, günlerdir öğrenmek amacıyla çatladıkları sorunu çözeceklerdi. Kaç kez ardına düşmüşlerdi. Her kezinde de değişik bir sokağın köşesinde yitirmişlerdi. Yakından izleyemiyorlardı. Uzaktan olunca da, birbirine bitişik kapıların hangisinde yittiğini bilemediklerinden, elle-

ri boş dönüyorlardı. Sonunda kendisine anlattırmayı yeğlediler. Yoldaşlıklarını öne sürüp, çözeceklerdi. Çözölmeye başladığını görmenin kıvancıyla, kalın dudaklarını yaladı Kasım. Bıraktığı yerden soluksuz sürdürdü;

— Yoksa, hem bilmemekteyiz ne olduğunu, hem yanacağız durduk yerde. Mütevellî, hücre yoldaşınızı bulun diye Asesbaşıya teslim edecek bizi. İrfan Hoca efendimiz, en yetenekli öğrencisinin başına gelenlerden sorumlu tutacak. Belki kin bağlayacak. Derslerimizi kesecek. Belki de bilmediğimiz, bula-mayacağımızdan ötürü, bizi sorumlu tutacaklar. An-layacağın Mollam, bizim bağımız kan bağından öte-de. Yoldaşlık bağı bunca kutsalken, sen tutup, giz-lemekte diretirsen, bizim diyeceğimiz hiç bir şey bu-lunmamakta.

Gaybi diretmesinin anlamsızlığına inandı gide-rek. Dudakları kırırdadı. İkisi de gözleri parlayarak dudaklarında buluşturdular bakışlarını. Sesi kuru, boğuk ve ikircimli çıkıyordu. Giderek açıldı. Alaed-din camisinden başlayarak, her tatil günü bir aşır okuyup, bir bulunmaz aşk yaşadığını anlattı.

Sözlerini yoldaşlarının dudaklarında birer yala-ma olarak bitirdiğinde;

— Oh, - dedi Kasım. - Biz de kötü bir alışkan-lıkla, kötü yerlere dadandın sanmaktaydık. Böyle ol-ması, gönlümüzü rahatlatı.

— Doğrusu bu ses, bu biçim sende oldukça, neler olacağını anla. Bu başlangıç daha. Hele bir ra-mazan gelsin. Camileri, mescitleri dolanmaya bir başlayalım. O zaman avrat kısmı daha bâl gelir. Ve dahi göreceksin neler çıkacak kismetine, - diye elle-rini oğuşturdu Muslu.

— İyi de, - dedi Kasım. - Bütün anılar, yoldaşı-

mızın çiçekliğine üşüşende bize bir şey düşmez mi sanmaktasın Muslu molla? Öyle sanmaktaysan aldanmaktasın ki, nice bir aldanmaktasın. Yoldaşımız, isteklisi çoğalanda, birer aşırılık da bizi düşünecek o zamana. Ve dahi ondar: artan aşırıları, biz okuyuvereceğiz Tanrının izniyle.

— Sahi, - diye sırttı Gaybi. Bağışlanmışlığının tadını çıkarıyordu bu sırtmasında. - Bir sorayım benimkine. Başka aşır isteyen komşusu, bildiği yok mu? Olanda, yoldaşlarım vardır ki, her biri benden daha iyi, daha güzel okumakta, diyeyim.

— Yaşa bire Molla Gaybi, - diye sırtını okşadı Kasım. - Hücre yoldaşlığını canyoldaşlığına çevirmekte sen de kararlısın görmekteyiz. Madem istemektesin, bir soruştur bakalım. Öyle olanda, birbirlerimizin sesini duyacak ölçüde yakın oluruz yekdiğeri-mize. Başımıza bir iş gelende, hemen haberimiz olur, tedbirini iyi alırız.

— Yarından tezi yok. Yarın, soruşturacağım. Kadın kadını bilir, tanır. Bilip tanıyanda, gereksinimlerini daha kolay ortaya korlar. Hemen ilk sorum bu olacak. Olurlanırsa, bakarsınız buyurduğunuz gibi sonuçlanır. - Sonra birden: durdu Gaybi. - Olmazlanmazsa!

Bunu beklemiyorlardı. Onlar, kendilerine salt Gaybi'yl konuşturmak üstüne düzen tutmuşlardı. Konuştuğunda yeni bir atılımın kıvancında bulutların üstüne çıkıvermiştiler. Kasım, gittikçe kabaran önünün sertliğini bastırdı soruyla birlikte. Herşey blup bitmiş durumdayken, soğuk su katıvermesi, düşlelerini yarım bıraktı. Çözüksüz, hafif ıslak ve küçülmüş bakışlarla süzdüler birbirlerini. Çözümü, yine de Muslu buldu:

— O zaman, bazı tatillerde, başka mescitlere

gideriz. Senin aşrın, daha nicesini kucağına düşürür. Belki ötekilerin tanıdıkları vardır.

Bir çözümdü. Hücrenin kümbetli tavanında, ışıklar yanıp sönüyordu. Gaybî, gizinin borcu olarak, olurlanmıştı bu öneriye. Artık, kendilerini düşlerine kaptırabilirlerdi. Kasım, yorganını omuzlarına çekerek, yüzüstü kapaklandı. Muslu, uçkuruna yapışarak helânın yolunu tuttu. Gaybî, bir an, yorganın altında sürekli kalçaları oynayan Kasım'a baktı. Sonra gözlerini kapayarak, derin bir uykuya daldı.

Muslu helâdan döndüğünde, gözlerinin altında kara halkalar, yumuşamış bir burunla bakıyordu Kasım'a. Kasım'ın bakışları da aynıydı. Yatağa uzanırken;

— Sabah erken kalkalım, - dedi Muslu. - Hamam gerekti.

— Olur, - diye yanıtladı, düzgün soluklarla uyan Gaybî'ye bakarak Kasım.

Alberto, antreponun kapısını ardından kapattı. Giovanni'ye yol göstererek ilerledi. Şişe kasalarını arasındaki dar koridorlardan yürüdüler. Dipte, mazgal deliklerinin cansız ışıklarıyla aydınlanmış bir köşe vardı. Cilâlı tahtayla bölünmüş, masa ve kotluklarla döşenmiş bu bölmeyi Alberto, yazıhane olarak kullanıyordu. Bölmenin ortasındaki maun, ayakları çerçeve aynaları Venedik armasıyla işli masa, antreponun kuntluğuna uygun bir oturaklılıkla, bölmeyi kaplamıştı. Arkasındaki kadife kaplı koltuk, antreponun rendesiz tahta kasa işlenmemişliğine bir gölge, bir renk getiriyordu.

Masanın önünde, hazeren tipi, ince yuvarlaklıklarında akaşu gülümseyişli sandalyeler yerleştirilmişti. Tam ortalarında, mermerden bir küçük sehpâ, gülmüş ayaklarını yerdeki İsfahan halısına dayamıştı...

Giovanni dün burasını görmediğini anımsadı. Alberto da göstermediğini aynı anda anımsayarak güldü;

— Gemi yorgunluğu burasını unutturdu. Nasılbuldun?

— Böyle bir yer olduğunu düşünmemiştim bile. Çok güzel!

— Beğendiğine sevindim. İşte, işimizin beyrurda. Bizden başkasının anlayamayacağı şu detaylarda; - diyerek masanın ağır kapağını açtı. Orda çıkardığı kalın bir dosyayı Giovanni'ye uzattı. - Şimdi senin de anlayabileceğini sanmam. Öğrenecek

sin. Bu sayfaların her biri, iş yaptığımız insanların kimlikleri, kişilikleri, nitelikleriyle doludur. Öteki yanı ise, yıllardır yaptığımız karşılıklı alış-verişte kullandığımız ya da kullanamadığımız olanakları belirler. Burdaki yazılar, Dojluk şifresinin, aile şifresiyle karıştırılmış biçimiyle yazıdır. Dojluk şifresini biliyorsun.

— Akademide öğrettiler efendim.

— Burda da aile şifresini öğreneceksin. Ve öğrendikten sonra, defterin şifresini çözeceksin. Alleden birine bir şey olduğunda, bu deftere göre işin sürmesi sağlanacak.

— Defteri burda bırakmak sakıncalı değil mi efendim?

— Birini burda bırakmak sakıncalı değil. İkisini birden bırakırsan, o zaman sakınca çok büyük!

— Demek ki iki defterimiz var!

— Evet! Biri de işin başındakinin aile kasasında! Burdan döner dönmez, yeni bilgileri aynı biçimde işlenmek üzere beklemektedir.

— Herhangi biri yitirildiğinde, ötekine dayanmak için olsa gerek.

— Hem bunun için, hem de gerektiğinde yapılacak değişiklikleri, ötekine aktarmaktan kurtulmak amacıyla.

— Bağışlayın, bunu anlayamadım.

— Bak Giovanni, - dedi Alberto. Gözleriyle kimsenin bulunmadığını bildiği halde her yanı tarayarak, sesini azalttıktan sonra; - Biz tüccarız. Şimdi sen de işe başladığına göre, öğrenmek zorundasın. Venedik devletini biz ayakta tutarız. Devlet bizim açıkcası. Ancak, zaman olur, meclis üyeleri, dojluk yöneticileri arasında bile çıkar çelişkileri doğar. Ya da, çıkar birliklerinin yarattığı uyumların ortaklıkla-

ri! Aynı anda, aynı pazara sahiplenme çekişmesi, güçlünün zayıfı ezmesine yol açabilir. O zaman, sen ya pazarın verimsizliğini göstermek ya da kazancının azlığından yakınmak amacıyla, defterlerden birini, ordakini değiştirmek zorunda kalabilirsin. Neden dersen, tüccar, tüccarın sözüne inanmaz. Uzun zamandır yazılarımıza da inanılmamakta ya, neylesin. Biz yine de tedbirli olmak durumundayız.

— Peki o zaman şifreyi nasıl çözerler?

— Bir Venedikli, yeryüzündeki bütün şifrelerin anahtarını bilir yavrum! Bu da altındır. Anladığının, bizim için şifre geçerli değildir. O yüzden, ordaki salt Dojluk şifresiyle yazılıdır da, burdaki özel şifreyle düzenlenir.

— Demek ki burdaki daha sakıncalı bilgilerden oluşuyor?

— Tersine! Burdaki daha kesin bilgilerden oluşur. Ancak Osmanlı, şifre çözmeye falan uğraşmaz. Bir kez kuşkulandı mı, yatırır adamı işkenceye. Kendince kuşkusu giderilinceye değin, bildiğini de bilmediğini de anlattırır. Sonra da, kendince cezayı uygulayıp çıkar işin içinden. Duvarları dinler, attığımız her adımı gözler. Ama bir kez de güvendi mi, kendi insanından kuşkularını sana çözümletmeye uğraşır.

— Bildiğim, tüccarın güvencesi vardı burda... Can ve mal güvencesi!

— Bildiğin doğru. Yorumun yanlış. Mal ve can güvencemiz, üçüncü kişilere karşıdır. Devletse, top-
rağının üstündeki herkesin, ister kendi reayasını olsun, ister yabancı herkesin üzerinde hak sahibidir. Bunu bilesin. Bilende, yanlış düşünmene olanak kalmaz. Elbette kendi reayasına göre bizim olanaklarımız çok fazla. Bir kadıya başvurup, güvence istesek, hemen başımıza kolcu verirler. Reayasına daha

güç kolcu verir. Malımız devlet gözetimi ya da gözetimsizliğinden zarara uğrasa, hemen karşılığını öderler. Ama bütün bunlar, bizim elimizi kolumuzu sallayarak dilediğimizi yapmamız için yeterli değildir. Yasalarına, yani kendi Sultanlarının buyruklarına aykırı bir davranışımızı yakaladılar mı, kendi insanlarına nasıl ceza veriyorlarsa, bize de aynısını verirler.

— Desenize hiç bir ayrıcalığımız yok?

— Kim diyor? Onlar bir yerden bir yere mal götürürken, her sınırdaki gümrük öderler. Hem de yüzde dokuz. Biz bir kez öderiz. Ve yüzde iki'dir ödeyeceğimize. Bir yerde ödemişsek, başka yerde alamazlar. Anlayacağın ayrıcalığımız budur. Onun dışında, belli menziller, belli konaklar ve antrepolardan, bize ayrılmış mahallelerden ötede kendi reayasından alttayız bilesin. Ona bir görevli kızdığında ancak yargılamak olanağına sahiptir. Bizi hırpalayabilir. Kefere tüccarının canı, Osmanlı uyruğunun canından daha az tatlı olmaya koşuludur. Olmazsa, çekip gidebilir. Anladın değil mi?

— Anladım efendim. Çok dikkatli olmak gerekiyor.

— Tamam. Benim de söylediğim bu. Giriş harcını yatırırken, seni de yazdırdım. Şimdi yapacağımız işleri bir konuşalım. - Birden durakladı. Bir şey ammsamışcasına gülümsedi. Dudaklarının ucuna gelen soruyu tuttu bir an: - Roksana nasıldı?

Kıpkırmızı oldu Giovanni. Yüzünü yere eğdi. Bir süre ne diyeceğini düşündü. Bulamadı. Başını kaldırdığında, gözleri yanıyor, yanakları parlıyordu;

— Doğu cennetini gölgenizde gördüm desem efendim! - deyip sustu.

— Cennet bizim cennet Giovanni, - dedi Alber-

to. - Daha doğununkini görmedin. Görürsün. Sanırım bu ilk tanışma, çok pahalıya mal olmadı.

— Olmadı, - derken yoklandı Giovanni. Kesesini yitirmenin kaygısıyla arandı. Bulunca gülümsedi. - İşte, gerisi burda durmakta.

— Eh, iyidir. Bunu sakla. Gerisini de aynı işlerde kullanırsın. İlk ağızda fena sayılmaz. Daha öğrendikçe, ucuzun iyisini bulursun. Şimdi değil. Çok sonraları.

— Sizin öğretmenliğinizde!..

— Benim mi, Roksana'nın mı bilinemez. Kişi bunu öğrenir yavrum, - dedi Alberto. - Mutlaka öğrenir. Ve iyisi, ustasından öğrenmektir. Ustası da, Roksana gibilerdir. Ne diyorduk?

— Yapacağımız işleri konuşalım, buyurmuştunuz.

— Ha evet! İlkın şu şifre işini çözümleyelim. Çünkü ayrılacağız. Sen armamız ve ikinci mührümüzle, aşağı ineceksin. Ben yukarı, - derken yine bakındı yöresine. Sesini iyice azalttı. - Konya dolaylarına çıkacağım. Orda eski bir satıcımız var. Buğday verecek. Verebilirse, işlerimiz çok kolay yürüdü demektir.

— Yasak mı?

— Yasak! Biz de yasağı yararız her kezinde. Bakalım, yine yarabilecek miyiz?

— Asıl bunu öğrenmek isterdim.

— Öğreneceksin. Zamanı var. Sen şifreyi çözüp, defterdekileri bellersen, herşeyi öğrenmiş olacaksın. Ben de ordan öğrendim. Baban öyle buyurmuştu. Hadi bakalım, başlayalım.

Defterin başına oturdular. Giovanni, ilk sayfayı açtı. İlkın hiç bir şey çıkaramadı. Dojluk şifresinin anahtar sözcük ve harflerini aklından geçirerek çö-

reklandığı sayfadan her çözdüğünü sandığı cümleye kahkahalarla gülüyordu amcası. Sonunda, aile şifresinin anahtarlarını da anlatmaya başladı. Birden anlam kazandı defterde yazılanlar. Kendi kendine çözülebileceğine inanınca, defteri kucakladı. Dudaklarını kıpırdata kıpırdata başladığı okuma, giderek açık yazılmış bir mektup kolaylığıyla dizelendi belleğinde.

Amcası, onun deftere daldığını görünce, arkasındaki maun dolaptan çektiği kalın parşömenlere bir şeyler yazmaya başladı.

Giovanni, amcasının dürüp verdiği mektubu koynuna koydu. Kesesine İskenderun gümrük eminine mühürletilmiş kimlik belgesini yerleştirdi. Aman-tini mührünü sağ elinin işaret parmağına geçirdi. Atının üstüne kuruldu.

Stavro, bunu bekliyormuşcasına, kervancı Tay-yib'e işaret etti. Alberto, antreponun kapısından uğurladı yeğenini. Stavro, atını efendisinin yanına çekerek, kâhyalığa soyundu hemen. Giovanni, amcasının dediklerini aklında ylineleyerek, ses çıkarmadı.

Arkalarında birbiri ardına dizliveren develerin çan sesiyle, İskenderun'dan çıktılar. Dar, toprak, bakımlı yolun iki yanında dut ağaçlarıyla, ağaçların arasında uzanıp giden zakkumların koyu kızılığına vurdu gölgeleri. Yolun hafif meyillendiği yerlerde, sarı toprağın ortasında yeşil ve kıızıdan oluşan bir ayırımın tadıyla irkildi Giovanni. Stavro'ya döndü atının üstünden;

- Böyle bir yol olduğunu hiç düşünmemiştik!
- Görmeden inanılmaz efendimiz, - diye yanıt-

ladı Stavro. - Gördüğünüz bu dutlar ve zakkumla böyle, Şam'a değin gider.

— Doğrusu insan kendini serin bir bahçede sanıyor.

— Soğukoluk'ta mela verilmesini buyurursanız efendimiz, bahçenin güzelini görmeniz işten değildir. Belen'in ortasında, hemen yol kıyısındaki hanın terasından Amik ovası, saray eyvanından hasbahçe gibi görünür. Yeşilin koyusu, kızılın uçarısı, mavinin durusu, sarının ballısı, gözlerinizin önüne öyle bir serilir ki, anlatılamaz.

— Dediğini unutmayacağız Stavro, - dedi Giovanni. - Varır varmaz, kendimizi terasa atıp, cennet kendi gözlerimizle seyreyleyeceğiz.

Stavro, efendisini sevindirmenin kıvancıyla yalandı kalın kalın. Atının dizginini kasarak, iki adım geride kaldı. Sonra tepeden bir bakışla, ardardına uzanan develeri saydı. Eşeginin üstünde, bacaklarını sallayarak uyuklamaya hazırlanan Tayyip'e baktı sert sert. Tayyip hemen toparlandı. Stavro'dan aldığı buyruğu, adamlarına iletircesine kervanın iki yanına bakındı. Atlarının üstünde gözleri her an beirecek sakıncalara fır dönen silâhlı adamlar, daha bir dikkat kesildiler.

Giovanni, ardında olanlardan habersiz, butlarının kaltağa sürtünmekten sızlamasına daldı. Şimdiye değin ata binmemenin rahatsızlığı kalçasından beline tırmandı. Güneş, aynında, boynunda dolandı kızgın kızgın. Zakkumlarla dutların serinliği gideremedi güneşin kızgınlığına yenildi. Alnındaki, boynundaki sıcaklık sulandı. Yüzünden boncuk boncuk ter dökmek küldüğünü sandı bir an. Belen çukuruında sanısı doğrulandı. Çenesinden, gerdanından koynuna oluklandı ter. Stavro, efendisinin yanında bitti;

— Buyurursanız azbiraz hızlanalım efendimiz, - dedi. - Belen hanına az kaldı.

Çenesini oynatırsa su olup eriyeceğinden ürk-tü Giovanni. Gözleriyle olurlandı. Stavro hemen Tay-yib'in yanına geriledi. Kervanın gidişine ayak uydu-ran atının hızlandığını o zaman sezinledi Giovanni. Yeniden yanına sokulan Stavro'ya;

— Hep böyle sıcak mıdır? - diye sordu. '

— Çukur her zaman böyledir efendimiz. Az son-ra tırmanmaya başladığımızda ince bir yel eser Be-len üstünden. Serinler, dinlenirsiniz.

— Öyleyse, hayvanları zora koşmasaydık.

— Burda koşullar efendimiz. Ancak kervan sahibi izin vermeden olmaz. Kervancı, sizin buyruk vermenize kalmadan kendi başına davranmaya alış-ırsa, sonra başka bir iş daha yapmaya kalkışabilir ki, efendimizin öfkesini çeke!

— Ha, anladım, - dedi Giovanni. - Ne yapılma-sı gerektiğini söylersen, düşünüyoruz!

— Elbette efendimiz. Sinyor Amantini, bende-nizi buyruğunuza verirken, herşeyin buyurduğunuz gibi yürüyeceğinden kuşku duymamaktaydılar.

Başını salladı Giovanni. Liman kentlerinde, ge-nellikle kişiyi yolmaya dönük bilinen insanların, ken-di hizmet dallarındaki ustalıklarına güvendi. İki gün önce Roksana, şimdi de Stavro, görevlerinin on iyi biçimde gerçekleşmesine çalışıyorlardı. İkinci yol-culuğunda aynı eksikleri yapmamak için gözlerini açması gerekiyordu. Ancak, amcasının sözlerini anımsayınca, kendini sığağa, sığağın içinde daha bir koyu görünen renklere verdi. «Adamın iyisini seç-mek için paranın hasını ödemek zorunludur. Sonra-sında için rahat olur. Adamdan kâr etmeye kalkan-da, zarar edeceğini bilesin.» Sözleri yineledi. Hak

verdi. Bundan sonraki davranışlarında da iyisini seçmeye söz verdi kendi kendine. Bu seçimde de Stavro'nun yardım edeceğine kuşku duymadan, terini kuruladı.

Dediği çıkmıştı. Dutların yol göstericiliğinde kıvrımlaşan zakkumlar, dönemeç dönemeç yükselmeye başlamışlardı. Başlar başlamaz da, ince bir yel, yüzünde tanelenen terin üstünden ipek bir mendil yumuşaklığıyla geçmeye başladı.

Son dönemecin ucunda geçit hanının kale yapısıyla karşılaştılar. Develer, atlar kendiliklerinden hana yöneldiler. Bu yolları çok geçmiş olmanın alışkanlığıyla, geniş, kera demirden kapıların ak boşlucundan hanın avlusuna girdiler. Han Mütevellisinin adamları Stavro'ya bildik bildik baktılar. Konuk kâhyası yaklaştı;

— Stavro Çorbacı, Amantini'lerden ayrıldın mı?

— Efendilerimden hoşnudum efendimiz, - diye atından atlayıp eğildi Stavro. - Size sinyor Giovanni Amantini'yi tanıtırım. Sinyor Adriyano'nun oğludurlar!.. - Sonra Giovanni'ye döndü. - Efendimiz de, Belen Hanı Kâhyası Şuayip efendidirler ki, babanızın iyi dostu idiler. Ne zaman karşılaştılar, derin söyleşilere dalarlardı.

Şuayip Kâhya, Adriyano'nun adını duyar duymaz yaklaştı atından inen Giovanni'ye.

— Hoşgeldin yavrum, - dedi. - Buyur. Benzetmektesin. Rahmetli Adriyano karındaşımız pek dost insandı. Ne zaman buraya konuklasa, sizin oraları anlatır, gönlümüzü hoşnut ederdi. Amcan Alberto da babanın geleneğini sürdürdü. Hoşgeldin. Bir zamanımız olursa senden dahi Venedik üstüne söyleşiler dileriz.

— Ne zâman buyurursanız, bildiklerimizi anlatmak boynumuza borçtur. Babamızın dostları lâîyk görür, bizi de dostluklarına kabul buyururlarsa seviniriz.

— Babanı da amcanı da çok severdik. İnce bir gence benzemektesin. Sanırız senden de hoşnut kalacağız.

Elini sıkmak amacıyla uzanıp uzanmayacağını bilmiyordu Giovanni. Adam aldırışsız elini uzatarak, öptüdü. Şaşkınlığından, doğru ya da eğri yaptığını anlamadı Giovanni. Stavro'nun gözlerinde yanıp duran sevinç ışıltılarına bakınca, yanlış yapmadığını anladı. Kâhyanın bir bakışıyla, uşaklar, develerin ıhtırılmasına seyirtmişlerdi. Kâhya, Stavro'ya;

— Sen kişizademizi her zamanki odalarına götür. Biz de düzeni kuranda uğrarız, - dedi.

Uşaklar, atların dizginlerine yapıştıklarında hanın iç kapısına vardılar. Geniş mermer döşeli salort, liman meyhanecisinin paralı görkeminden daha büyüktü. Stavro salonun ortasındaki şadırvana yanaştı. Ellerini yüzlerini yıkadılar. Yol terinden arıniverdiğini sezinledi Giovanni. Stavro'nun sürüklemesiyle hanın terasına çıktı. Çıktığı anda da, Stavro'nun anlattıklarının çok yavan olduğunu gördü. Amik gölünün üstünde batmaya eğimlenen güneş, doğanın renklerinden biri gibi donanmaktaydı. Ve bütün renkler birbirine karışarak, alabildiğİne parlak bir kaynaşmanın oyununda devinmekte. Yeşil, güneşin pembe sarılığıyla karışıp, bütün tonlarıyla ayrışmakta. Sarı, kırmızı, mor, beyaz ve mavi, burgaç gibi birinin içinde dönmekte. Stavro;

— Sizi ilk görüşte sevmiş olmalı Kâhya efendimiz, - dedi. Daha sürdürecekti. Giovanni'nin doğaya daldığını görünce, söylediklerini anlayıp anlamadığı-

nı bilmeden sustu. Kendi kendine konuşmanın anlaşılmadığına duaya durdu. Kendi öğütleriyle ters düşüğünü sezinledi mi diye baktı Giovanni'ye. Sezmediğini görünce içi rahatladı. Efendisi dönüp soruncaya ses çıkarmamak amacıyla, o da baktığı yerleri yakalamaya uğraştı.

Sonunda Giovanni döndü. Az önce söyledikleri çok uzaklardan kulağına çalınmış ve çoktan eskimiş sözcükler gibi asılı kaldı belleğinde. Anlamını yitirdi her biri. Aklına yerleşmeden, renk deryasının içinde damlalaşıp, yitti.

— Bir şey mi söylemekteydin?

— Hayır efendimiz. Burdan görünüm güzeldir, diyecektim. Siz 'çoktan sezinlediğiniz için gereksiz kaldı.

Dediklerini tümüyle anımsamıyordu. Ancak belleği, sözcüklerin ve anlamının değişikliğinde directtiler. Giovanni kaşlarını çattı. Anımsamaya uğraştı. Anımsayamadı. Yine de direncini sürdüren belleğinin dürtüsüyle;

— Başka bir şey söylediniz?! - dedi.

Stavro o zaman, az önce söylediklerini bağışlatırcasına daha da açarak, yineledi;

— Kâhya efendi sizi ilk görüşte sevdi efendimiz. Dediğim gibi babanızın çok iyi dostuydu. O yüzden uzun süre amcanıza bile el öptürmedi. Size ilk gördüğü anda elini uzatması, dostluğuna değer gördüğünün belirtisidir.

— Ya! Bak buna sevindik. Amcamız hiç sözünü etmediğinden, bir armağan veremeyeceğiz.

— Şuayip efendinin armağanını bendenize vermişlerdi efendimiz. Yanınıza geldiklerinde sizin vermeniz çok daha yerinde bir davranış olur.

— Anladık! Güvenilirliğini kanıtlamaktasın. Bunu amcımıza iletceğiz.

— Bağlılığımı her an ispatlayabilmekteysem mutluluk duyarım efendimiz. Sinyor Amantini güvenilir olmasam, ilk seferinizde yanınıza beni vermezlerdi.

— Doğru! Amantiniler bu konuda hiç kuşkuya yer vermezler. Haklısın. Güvenilirliğin kesin olmasa, bunca yük yüklenmezdi sırtına.

— Ben yükümden hoşnudum. Efendimizin düşüncelerine uygun davranabilmekteysem, hoşnutluğum daha da artar.

— Tasalanma. Beğenmediğimiz bir şey olduğunda apaçık söyleyeceğimizden kuşkun olmasın.

— Oh! Gerçekten babanıza çok benziyorsunuz efendimiz. O da, ilkkez dedenizin yerine Halep'e giderken, aynı şeyleri söylemişti.

— Amcam söylemedi mi?

— Amcanızın konuşmaya zamanı olmadı ki efendimiz... Babanız sağken, birlikte gitmişlerdi her yere. O öldüğünde de, işler öylesine bindi ki sırtına, bizimle söyleşecek zamanları olmadı. Bağışlayın! Sizi de söze tutup, dinlenmenizi engelliyorum.

— Dinleniyoruz. Ayrıca öğreniyoruz Stavro. Sağ olun.

— İzninizle, varıp mallarımızın doğru yerleştirildiğini gözlerimle göreyim.

— Olur. Kervancımızla, kolcularımızın da rahat etmelerini sağlayasın.

— Hay hay efendimiz. Hanın koşulları eşittir. Her yolcuya, her hayvana aynı oranda ilgi gösterilir.

— Hiç ayırımsız mı? Pekl özel bir şey istenmekteyse?

— Hiç ayırimsız efendimiz. Özel isteklerin karşılandığı görülmemiştir şimdiye. Her efendiyle, uşaklarına birer ocak verilir. Birer mum, birer şamdan sunulur. Gününe göre üç kap yemek, yeterince yem de hayvanlara verilir.

— Peki ama canımız bişey istediye!.. Parasıyla değil mi?

— Değil efendimiz.. Menzil kervansarayları, ücretsizdir. O yüzden, kâhyanın dostluğu çok önemlidir. Sevdiğinin buyruğuna dilediğini verir. Sevmediği de hiç bir ayrıcalıktan yararlanamaz. Pek ayrıcalık da var sayılmaz ama, buyurduğunuz gibi canınız bir şey çekmişse, bunun da karşılanma olanağı varsa, onu yitirir.

— Şimdi anladık az önceki söylediklerinin önemini. Eğer gelirse, hemen sunalım armağanını. Sunalım ki, dostluğuna yaraşır olduğumuzu ispatlayalım.

— Siz buyrun geldiklerinde efendimiz. Ben hemen yetiştiririm.

— Oldu...

Stavro, kendinden hoşnut, latasının eteklerini uçuşturarak döndü. Giovanni, terasta, ovanın renklerine daldı yeniden.

Giovanni, bütün kervanını kapanın avlusuna soktuğunda şaşırdı. Kendisinininki gibi yüze yakın kervan vardı avluda. Ve gelenlerle gidenler ana kapıdan birbirine dokunmaksızın geçiyorlardı. Kemerli sayvanlar, kalın kapılarla gözenek gözenek ayrılmıştı. Baharat kapanının büyüklüğü, başını döndürdü Giovanni'nin. Kendince, Venedik yapılarını ölçtü. Bir tek Saint Georg alanındaki Türk Hanıyla karşılaştı-

rılabilirdi bu kapan. Koca kapıdan girdikten sonra, alabildiğine geniş, taş döşeli bir avlunun dört yanı, depolarla bezenmişti. Sayvanın her bölmesi, ağzına değin çuvallar, kasalar, bağlarla mal yığılı. Kapıların içinden görünen alaca kıranlık depolar, yığın yığın, harman harman pahalı baharat! Zenginliği altın ve gümüşle ölçmeye alışkın sayardı kendini. Yığın ve harmanların değerini kendince hesaplamaya kalkıştığında, rakamlarının yetmediğini gördü. Doğu'nun masal zenginliklerini kavramaya başladığını ayırdı. İlk kez.

Liman hanları, menzil ya da konak görkemi Kadife Hanının büyüklüğü ve güzelliği karşısında yıkı-livermişti. Şimdi burda bir tek kapanın görkemi, gördüklerinin tümünü sildi. Yaptıranın zenginliğinden çok, içindekilerin varlığı gözlerini ısılattı Giovanni'nin. Kapıdan girdiğinden bu yana, yönünü şaşırdı. Arada bir kendini yitirmemek amacıyla kapının arkasına gelmesine bakıyorlardı. Stavro'yla Tayyip, hiç duraksamasız ilerliyorlar. Gidecekleri yeri bildikleri öylesine belli ki, Giovanni, yadsımasız arkalarından yürüyor.

Sonunda, kapanın dibindeki sayvan kemerierinden birinin önünde durdu kervan. Develer, Tayyip'in bir «hüss!..»lemesiyle ihtılar. Kapan gedüğünün önündeki çuvallara dayanmış bekleyen hammallar, çözölen kasaların ucundan tutmaya seyirttiler. Stavro'nun ardına düşen Giovanni, yeşil boyalı kapıdan içeri girdi. Girer girmez de, gözlerinde yansıyan tabloyu belleğinin derinliklerine itti. Kendi antrepolarından daha büyük bir depoydu burası. Ve ağzına değin birbirinden ayrılması güç kokularla sarmaş dolaş baharat yığını halindeydi.

Yan yana soldaki bölmenin kapısına vardılar.

Latası, sivri başlığı, uzun seyrek sakalı, kızıl kızıl bu-
kan gözleriyle, amcasının tanımladığı gibi buldu Ji-
rayir oğlu Süleyman efendiyi. Stavro tanıştırmaya söz-
cüklerini gevelerken sokuldu. Elini sıktı Süleyman'-
ın. Omuzunu yepeşledi Süleyman.

— Adriyano karındaşımızın oğluyla tanışmak bi-
zi mutlu kıldı. Hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Her ge-
çen yıl artan özlemimizi giderdiniz. Stavro kulunuz
tanıtmasa da, tanırdık sizi. Sevindik.

— Babamın dostlarını görmek asıl bendenizi
sevindiriyor efendim. Çok küçük yitirmenin acısı di-
niyor. Her zaman beklediğime kavuşmak mümkün-
süz. Ne var ki, onu benden iyi tanımış olmanız, be-
nim de özlemimi gideriyor. Sağolun. Size amcamın
bir mektubunu getirdim. Kendileri, gelemediler.

— Baban da ilk seferinde sinyor Alberto'yu ge-
tirilip bir süre burda bırakmıştı. Görsün, öğrensin, piş-
sin için. Ve gördük ki, dostluğumuzun sürüp gitme-
sinde baban ölçüsünde katkılı bir insandır. Yazık.
Yitirmemeliydik Adriyano dostumuzu. Ne var ki,
Amantini ailesinin her bireyi, ticaret söz konusu ol-
duğunda da dostluk anıldığında da birbiriyle yarış-
makta.

— Amantini ailesi, sürekli dostluklarıyla öğünür
efendimiz. Her zaman bize denilen; Tüccar, dostla-
rıyla vardır.

— Doğru denir efendim, - dedi Süleyman. - Dost-
luklar olmasa biz çoktan bu işi bırakacaktık. Bilmek-
tesin, para işlerinde, mala göre daha fazla çıkar
var. Ne ki, dostlarımızı, dostluklarımızı bir türlü geri
bırakamadığımızdan, bir lokma bir hırkaya işimizi
sürdürmekteyiz. Neden? Geldiklerinde, bizim yerimi-
ze bir başkasına selâm götürmesinler... Bizden yüz
çevirip, başkasıyla değişilmez dostluklarını pekiştir-

mesinler. Amcan pek güzel bilir bunu. Bildiğinden; ilişkilerimizde hiç gölge olmamıştır.

Giovanni, yüzünde değişmeyen gülümsemesiyle, gözlerini kırıştırdı. Uzun kirpikleri, gözlerinin altını, şakak kemiklerine varıncaya gölgeledi. Bakışlarındaki ısıltılar gölgeyi hemen apaydınlık bir ışıkla temizledi.

— O yüzden, bendenize sen git, durumu anlat kendilerine, gerisine o karar verir, buyurdular. Ve salt elime tutuşturulan bir mektup, bir de listeyle yola çıkardılar.

— Pek iyi yapmışlar. Elbette güvenlerinin kesinliğini ispatlayacağız. Bunca yoldan, bunca uzun dostluğun saygısına, bunca içtenlikle gelene, aynı içtenliği göstermek görevimizdir. Mallarınızı indirdikten sonra, varıp bir lokmalanalım. Oğlum, seninle tanışmayı diler. Şimdiden dostluğun perçinlenmesinde yarar vardır. Belki benden sonra bu kapan bırakılır. Devlet, kaçtır mültezimliğe geçmemizi ister. Canpolatoğlu Ali Bey, kaçtır hazinesini bize teslimi düşündüklerini belirtirler. Ancak, dediğimiz gibi bir türlü içimize razı getirememekteyiz. Biz böyle gördük. Böyle sürdürelim dileriz. Ama bakarsınız bizden sonrasına değişmiş. Değişse bile, dostluklar yitirilmemeli. Bildiğimiz odur ki, ilk Amantini ile ilk Amantana ne zaman alış-verişe başladılar, kimse bilmemekte.

— Bağışlayın, - dedi birden Giovanni. - Buyduğunuz soyadının Lâtincesi, Amantini olmuyor mu?

Delikanlının fincan örneği açılmış gözlerine gülererek baktı Süleyman. Kıvanarak sakallarını sığazladı. Her sığazlamada, ağzı da birlikte açılıp kapanıdığından, sakalını çekmezse, konuşamazmış gibi bir etki uyandırdı Giovanni üstünde;

— Elbette... Öyledir... Yoksa sana anlatmadılar mı? Fenikeliler, kendilerinden olmayanla ilişki kuramazlar. Tir'den bu yana kural yürüyüp gitmiştir. Kurarlarsa, o ilişki, dostluk olmaz. Alış-veriştir. Nice alabilir, nice verebilirse. Atalarımız buyurmamışlardır, dostluk başka alış-veriş başka! Buyurmuşlardır. Neden? Dostlukta aldatmaca yoktur. Alış-verişte ise, bu kuraldır. Aldatmamışsan, aldanmışsındır. Yeryüzü ticaret kurallarını yerleştiren atalarımız da bunu çok iyi bildiklerinden, en önemli kuralı koymuşlardır. Dostluk ilişkileri, ancak dost olunacak üstün insanlarla yürütülür.

— Anlattılar efendim. Ancak, amcam soyadınızı hiç söylemediklerinden, böyle bir varsayımda bulunamadım. Bağışlayın. Kesinlikle yetişmekliğime katkınız olacağını belirttiler. Buradan çıkarmam gerekirdi. Çıkaramadım.

— Önemli değil. Ne var ki, öyle olmazsa, yürütemezdik. Bizim iş gücümüz, böylesine sürüp gelemezdi. Parçalanan ailelerin yitip gitmesi, parçalanan ırkların yok olması kaçınılmazdır. Biz Londra'dan, Hong-Kong'a dağıldığımız halde, en güçlü ilişkiyi, iş ilişkisini sürdürmeseydik, tümünden eriyip gitmiştik. Kimimiz hristiyan oldu, kimimiz budist. Kimimiz müslümanlığa yol aldık, kimimiz yahudi kaldık. Ama biz hep Fenikeliydik. Bununla öğündük. Bununla bağlandık birbirimize. Dinler, bizimkinden köklü olmadığından, gelip geçicidir. Uluslar, bizimkinden sağlam olmadığından dağılıp yiticidir. Ama biz!.. Biz en büyük bağı, parayı kendi ilişkilerimizin değişmez dini yapabildikçe, kalıcı olan biziz. Turalım sen şimdi katoliksın. Ama, bir Amantana'sın... Seni buralara getiren katolik oluşun değil... Amantana oluşun... Ve.

da da ötelere götürecek olan bu... Bu yüzden iler-
de işimiz değişse bile, dostluğumuz sürmeli.

— Anlıyorum efendimiz. Buyurduklarınızı yap-
mak benim için onurdur.

— Öyleyse, yüklerin indirildiğinde, konuğumuz-
sun.

— Nasıl buyurursanız.

Sakalını sıgazlamayı bıraktı Süleyman. Birlikte
kapının önüne çıktılar. Hammallar kucaklarındaki ka-
saları, gelin taşırcasına incitmeden götürüyorlardı.
Stavro başlarında, sürekli buyruklar yağıdırıyor, Sü-
leyman'ın bir bakışıyla çıktığı bölmenin önünde, iş-
görürlüğünü ispatlamaya çalışıyordu. Sırtını okşadı
Süleyman;

— Stavro, - dedi. - Onlar neyi nasıl taşıyacak-
larını iyi bilirler. Bir yere yaşılan da, dinlen azbiraz.

— Efendimiz, bendeniz, - diye eğildi Stavro.
- Bilmektesiniz ki, verilen buyruk!..

— Stavro, - dedi Süleyman.

Susuverdi Stavro. Ellerini önüne kavuşturdu.
Azarlanmış bir çocuk gibi boynunu büküp, dudakla-
rını sarkıttı. Yüzünün ablaklığı alabildiğine ortaya
çıktı. Kalın kaşlarının altında kurnaz kurnaz parıldı-
yan bakışları, tostoparлак suratının ortasında canlı
kalan tek varlık olarak balkıdı. Süleyman, kuşağın-
dan ne zaman çıkarıldığı bilinmeyen keseyi, fırlattı.
Stavro, aynı hızla havada uçuşan keseyi kaptı.

— Tayyip kervancıyı da al yanına! Unuttum der-
sen, bozuşuruz.

— Siz buyuranda unutulur mu efendimiz, - dedi
eğilerek Stavro. Tez adımlarla kapıya yöneldi.

Süleyman, başını sallayarak ardından baktı.
Stavro'nun kendinden başkasının buyruğuna kolayca
uyuvermesi şaşırttı Giovanni'yi. Yol boyunda bunun

hep tersini gördüğünden, bağışlamasız baktı ardından. Süleyman, Giovanni'nin şakaklarında yanıp sönen öfkeyi okşadı parmaklarının ucuyla;

— Tasalanma! Amantana soyunun en büyüğünün ben olduğumu bilir. O yüzden buyruklarıma, seninkiymişler ölçüsünde uyar, - dedi.

Giovanni az önce duyup, hemen unuttuğunu yinelenmesinden utandı. Doğruydı söylenen. Venedik kurallarından biri de, soy büyüğünün soy adını davranışlarının doğrallığıydı. Hemen toparlandı. Es ki gülümsemesini yerleştirdi fazla çaba harcamada yüzüne.

— Bağışlayın, - dedi. - Öylesine ansızdan öğrendim ki, özümsemek olanağından yaksun kaldım. Birden aklımdan çıkıverdi. Çıkar çıkmaz da, yol boyundaki davranışlarının tersini gördüm diye kızdım.

— Haklıydın. Amcanın başına da aynı şaşkınlık gelmişti. Baban anlatmamış. - Uzandı. Elini sıkarak yaptığı gibi, küçük parmağını iki parmağının arasına geçirerek, kavradı elini. - Böyle sıkamak güven verirdi. Akrabalığa çıkacağını düşünmedi. Çıkar çıkmaz da neye uğradığını bilemedi. - Birden gülmeye başladı. - Sanırsam onun ilk yalnız gelişinde de böyle olmuştu. Ve Stavro, keseyi kapınca, doğru batakhanelere dalıp, az daha canından olacaktı.

— Peki kervancı?

— Kervancı çok sık gidip geldiğinden buraları bilir. Stavro'nun yanında olursa korur onu. Hem soydurmaz, hem dövdürmez. Oysa bizimki, bahşişi alıncaya, tek başına iş karıştırmaya sıvanır. Her kezinde bize der ki, burası Halep'tir. Bilmekteyiz efendim. Kervan merkezi, liman merkezinden kalır değil. Am sonra birden kendinin liman çocuğu olduğuna güvenip, dalıverir. Oysa limanda kişinin kaçacağı yer

vardır. Denize vurursun. Kovalayan yüzmek bilme-
mekteyse, yakarı kurtarırsın. Burda, çöle gitsen,
kovalamaya gerek yok. Kendi kendini yitirirsin. Stav-
ro'nun bilmediği bu. Tayyib'in de iyi bildiği.

— Anladım efendim. Liman kentlerinde bir dik-
kat edilmekteyse, burda on edilecek.

— Edilmeden önce de, soğutacaksın yorgunlu-
ğunu. İlk gününü dinlenmekle geçireceksin. Yol, ni-
ce bir dayanıklı olursan ol, sarsar insanı. Gençliği-
ne, dinçliğine dokunmaz ilk bakışta. Kendini nice bir
yoklasan, sarsıntıdan eser bulamazsın. Ne var ki,
dilber dudağıyla bileşen hurma rakısı, yolun bütün
ağırlığını dürer buker, üstüne yığar. Ne dikkatin
kalır, ne gücün! Gayri ötesini anlatmak gereksiz.

— Anlamaktayım efendimiz. Sağolun. Amcamın
söylediklerinin her ağzınızı açışta gerçekleştiğini
görmek, benim için bulunmaz bir ders.

— Yalan, yalancıya gerektir Giovanni, - dedi Sü-
leyman. - Soy kendine yalan söylemeye başlayanda
çözülür. İki belki de daha eski bin yıllardır, bizim
aile bir ötekine yalan söylememiştir. Söylemediğin-
den, bunca uzun süredir hiç varlığını yitirmeden sü-
regelmiş, büyümüş, genişlemiş, gelişmiştir.

— İzniniz olursa, size bir şey sormak istiyο-
rum. Bildiğimce Cenovalıların da aslı Fenikeli. Ne
var ki, aramız hiç iyi değil. Tersine!

— Tersine birbirimize ötekilerden daha düşma-
nız, diyecektin. Haklısın. Bir soydanız, bir boydan
değil. Bizde yoğunlaşmalar boy üzerine olduğundan,
düşmanlıklar da kaçınılmaz bir biçimde uç vermek-
te.

— Soy kökenini öne sürerek düşmanlıkları en-
gellemek mümkün olmamakta mı?

— Kökenin karşısına altını koyduğunda güçlük-

ler başgöstermekte. Onun kapamadığını sen kaparsan, karşıtlık kendiliğinden oluşur. Boyda bile, çıkar ayrılıkları büyüdüğünde karşıtlıklar olabilirken, soyda olanı hoşgörmek gerekir.

— İyi ama, bizim yitirdiklerimizi başkalarının kazanmasına neden olmamakta mı bu?

— Sinyor Sebestiyan'la birlikte mi yolculuk ettiniz?

— Sorularımla ilgisini anlayamadım?

— Basit! O nedense, Felemenklileri bizden saymamakta inatçı. Anlaşıyor ki, korkularıyla ürkütmüş sizi. Oysa, Felemengin İspanyol soylularından çarptığının tümü, bizimkilerin elinde. Doğrusunu öğrenmek istemekteysen, izin al amcandan. Burdan yüklediklerinin bir bölümünü Ren ırmağından aşırıp, kendin götür. Atelye nasılsa sensiz de çalışır. Hatta kesin karara varırsan, gerektiğinden fazlasını yükleyelim. Git. Gör ve haklı olup olmadığımı yerinde karar ver.

— Orayla da ilişkiniz olduğunu sanmıyordum efendimiz?

— Az önce de söyledik... Anvers'ten, Hong-Kong'a ilişkilerimiz süregelmekte. Ticaretin yerini, sarraflık alanda da süregidecek. Değişen ilişkiler değil, malın cinsi.

— Anlıyorum. Söyleneni hemen kabullenmek yerine, denemeyi öneriyorsunuz.

— Deney, kişinin zenginliğidir yavrum. Yoksun kalmak istemeyen, sürekli denemek zorundadır. Karşısındakini, işini, kendini... Denedikçe, geliştirmenin yollarını anlar. Denemededen karar verende, deneyenin ardında kalır ki, deneyenin kimliğiyle belirler kimliğini. Yanlıştır bu. Kişi kişiden üstün olabilir. Altta da

kalabilir. Kendini sınımadıkça, zararlı çıkar. Sındıkça, üstesinden gelebileceği belirginleşir.

— Siz yararlı görüyorsanız, giderim efendim.

— Sen yararlı görüyorsan. Birinin dediklerini, başkasının görgüsüyle değil, kendi bilinciyle yalanla. Ben de yalanlıyım. Bilincim, görgüm, çıkarım başkasınınkinden daha küçük olabilir. O zaman, yanlışım da kendi gücümle orantılıdır. İşime geldiğinden yalanlamadığım belirsiz. Oysa kendin denersen, Sebastijan'ın dedikleriyle, benim sözlerimi, kendi üstünde kesinlersin. Dilersen, amcana yazayım.

— Siz gereken olanağı sağladıktan sonra, amcamın yadsıyacağını sanmamaktayım.

— Olanak karşılık ister. Bilmekteyim, Amantini verdiği sözü mutlaka yerine getirir. Bir kolay mal yolama olmamalı. Senin de çıkarın bulunmalı ki, yaptığın işin anlamı olsun.

— Çıkar öğütlerinizdir efendim.

— Hiç de değil... Yeryüzünde en kolay en ucuz elde edilebilecek olan öğüttür. Çünkü insanlar, bedava olduğundan öğüt vermeyi severler. Üstelik kendilerine bir zararı da yoktur. Oysa öğütü tutan zarara girebilir.

— Zararım, zararınız olmayacak mı efendim?

— Olmayacak. Bunu bilesin. Verdiğimi, Amantini sayfasına yazacağım. Sanki bedeli alınmış gibidir. Onu paraya ya da geçerli mala çevirmek senin becerine kalmış.

— Güvenmektesiniz. Güveninizi boşa çıkarmaktansa, zarara katlanırım.

— Katlanmak yok ticarete Giovanni, - dedi se-

sini sertleştirerek. - Kâr var! Kâr görmekteysen olurlan. Görmemekteysen, hiç yanaşma.

— Dostluk demiştiniz az önce. Kan, boy bağılığı!

— Kimse senden yardım istememekte. İsteyenin de bedelini ödeyeceğini bilmelisin. Bilmezsen, soyumuza yaraşır olmazsın. Düşün! Çıkar görüyorsan. Öncelikle kendin için geçerli çıkar görüyorsan, davran. Görmemekteysen, hiç yanaşma. Aldatılıyor sun demektir.

— Siz aldatmazsınız.

— Öyle bir aldatırım ki, sezdiğin zaman çok geç kalırsın.

— İnanmıyorum. Buyurduğunuz gibi, öğüttür dedikleriniz. Ancak, iş önerinizden vazgeçmeyi kuruyorsanız, hiç bir şeye başlamış değiliz. Öneri sizindir. Dilediğiniz an geri alabilirsiniz. Dilerseniz, öğlunuzla birlikte gideriz. Böylelikle, verdiğiniz güveniniz daha da sağlam olur.

— Şuncacık zamanda, böylesine ilerleyeceğini ummamaktaydım Giovanni, - dedi Süleyman. Sırtını okşadı. - Atılımı sevmektesin. Babanın boşluğunu dolduracağına İncim giderek pekişmekte. Hele varalım. Bir tanışın oğlumla. O da isteklenmekteyse, benden hem izin, hem destek.

— Sağolun efendim. Yola çıktığımızda böylesi olanaklarla karşılaşacağımı ummuyordum. Amcam, tek başına varacaksın dediğinde, korku yüreğimi ağzıma getirmişti. Güvenilir İnsanlarla yola çıkacağımdan sevinmişim. Güveneceğim İnsana varacağımdan kıvandım. Ve düşünmediğim önerilerinizle kendimi güçlü görmeye başladım.

enirsin. Zaman ve güç senden yana olanda, kaygı-
anmak yersiz. - Döndü. Bölmenin içinde durmaksı-
n bir şeyler yazan toparlak adama seslendi; - Biz
sinyor Amantini ile çıkıyoruz. Kasaları açtırıp, fireleri
saptayın. Döndüğümüzde, durumu bir gözden geçi-
elim.

— Kasalar açılırken bendeniz de kalsaydım
fendimiz, - dedi Giovanni.

— Gereksiz. Tayyip, firesiz getirmiştir. Yine de
gözden geçirmekte yarar var.

— Mal fire göstermekteyse, sorumluluk benim.

— Elbette senin. Zaten, gerekenden fazlaysa
ana yüklenecek. Ben fazla olmayacağına inandı-
ğımdan, adamlara bırakmaktayım. Sen inanmamak-
aysan kalabilirsin. O zaman akşama gideriz bize.

— Yok! Belirtmek istediğim, firenin bize ait ola-
cağı idi!

— Anlaştık!

Kolundan çekti Giovanni'yi... Kapanın avlusuna
çıktılar. Kervanların arasından dolanarak, kapıyı aş-
tılar. Kapandaki gedik sahiplerinin saygın selâmla-
rını toplaya toplaya ilerlediler.

Yol boyunca, elini bırakmadı Giovanni'nin;

— Eğer seninle bile gelmek isterse oğlum, lis-
tendekinden fazla ve istediğinin iki katı mal yükler-
siniz. Bu yıl fiatlar iyi sayılır. Badem 6, beziryağı 3,
keten 4, nane 6, kimyon 3, karabiber 7, günlük, so-
nak, zencefil, karanfilin de vakiyyesi 3 akça! Taşı-
na pahalı olsa da, orda kilo üstünden satarsanız,
karşılar. Gerisi kazancınızdır. Yeter ki, bizim oğlan,
barraflik diye tutturup, atlatmasın.

— Sarrafın ustası da buyurduğunuz gibi Fele-
menk'te olduğundan, kendini denemiş olmaz mı

efendim. Sanırım, üstüme düşeni yapıp, yolculuğun düşüne kandırırım oğlunuzu.

— Soyumuzun anlayışını görmek, kıvandırdı bizi yavrum. Sağol! İstediğim de buydu benim. Uzar-sa, han düşünme. Bizde konuklaman onur verir.

— Uzayacağını sanmamaktayım efendim. Bir kez tanışalım da!..

Adımları büyüyüverdi Süleyman'ın. Kolunu sıktı Giovanni'nin. Sokakların gölgeli darlığında birbirle-riyle yarışırcasına yürüdüler.

Lokmasını tüketir tüketmez sıvışmaya davranan oğlunu tuttu Firdëvs kadın;

— Dur hele azbiraz oğlum, - dedi. - Lokman karnına düşmeden, sen sokaklara seyirtmekte sin. Bir nefeslen. Azbiraz durakla. Deve hörgücü gibi şişecek karnındaki...

— Gitmem gerek ana! Bu gece babamın dersi var. Geciktiğimi görende, yüzü eğrilir.

— Baban dersi yatsıdan sonra vermemekte mi?

— Vermekte güzel anam. Vermekte ya, çömezlerinin tümü ardında saf tutandâ, benim bulunmam doğru değil. Başka hocaya nice bir davranılıyorsa, ataya daha saygın olmalı demez misin her zaman?

— Deriz de; yarısını sürüp götürmemekte misin sözümüzün? Anaya, atayadır denilen. Bizi boynu bükük bırakıp gitmek yazılı mı?

İki dizinin üstüne çöküverdi Gafur. Anasının sözleri, özlemini kabartıvermişti birden. Gün alacasında sokağa uğruyordu çırağa çikalıberi... Gece karanlığında gözlerinden uyku akararak giriyordu eve. Doğru odasına çekilip, kendini yatağa attığınleyin uykuya dalıyordu.

Yanıbaşına oturan anasına baktı telli telli! Ellerini dizlerinin üstünde kıpırdattı. İlk söyleyeceklerini yuttu. Sonra kendiliğinden dökülüverdi sözcükler ağzından.

— Ahilik zor zenaat anam, - dedi. - Ahi kızı, ahi karısısın. Benden iyisini bilmektesin kuşkusuz. An-

cak, kişi her bir şeyiyle abaladığında yetişebilmek-
te.

— Zora mı koşulmaktasın yavrum?

— Bir ben değil ana! Sanırsın bir yarış var ara-
mızda. Ödülsüz, armağanşız bir yarış. Kendimizi ka-
zanacağız hocalarımızın buyurduğu gibi. Zenaatın
yanında, benliğimizi, kimliğimizli oluşturacağız. Ve
dahi derelerin akması gereken yataklarda akacağız
biz de!.. Ne var ki, denilenleri anlamak, hem bede-
ni, hem kafayı alabildiğine yormayı gerektiriyor. Ge-
rektirende, şavsayıveren, ötekilerin ardından baka-
kalıyor ki, ağzının açıklığına kandil yakılrsa gerek.

— Yavrum, - dedi Firdevs kadın. Sirtını, başını,
yanaklarını okşadı oğlunun. - Daha tomurcuklanma-
dan meyvelendir. Baban gibi konuşmaktasın anna-
cımda. Baban gibi söylemektesin sözlerini. Görünen
o ki, fütüvvet kuşağını kuşananın ağzı aynı balı yap-
makta.

— Aynı çiçekten, aynı özü, aynı peteğe döktü-
đünden anam. Evran Ahi'nin, obanoğlu'nun, Ede
Bali'nin çizdikleri yol neyse, bunca zamandır yürü-
yenler aynı ize basmakta. Ve dahi aynı iz, bizden
geleceğe sürüp gitmeye aday. Öyle olanda, arı de-
điřmekte mi ki, balı değişsin denilmez mi?

— Denilir. Arı değişmekte değil... iek aynı...
Bal da aynı olccak. Ancak, eskiden de böyle yorul-
makta mıydı ıracak? Bunu bilmemekteyim.

— Bilemezsin de! Babanın ıracıklığını anlattıysa
aklındadır. Babamın ıracıklığını ise aşmasaydı, tanı-
yamazdıh. Kişi görmeyende, bir de gerçek yerden
duymayanda, ancak düşünebilir anam. Düşüncede
olan, gerçekte olandan hafiftir. Neden dersen, dü-
şünce beyni yorar, babamın buyurduğu gibi. Beden
dingindir. Oysa gerçek, beyni de, bedeni de yor-

makta. Gündüz sabahtan akşama, alabildiğine çalıştırılmaktayız. Görevimiz. Yüksünmez, yakınmayız. Elimizde değil. Zenaat öyle kendiliğinden verilivermemekte!.. Çalışıp alınacak. Belleyip öğrenilecek. Yanlışlanıp, düzeltilecek. Bilgi ve dahi deneyden geçe geçe sahiplenilecek. Gündüzki ödevimiz bu.. Gece ise, yaptığımızın bilinci aşılarmakta bize. Kimliğimizi bilip, benliğimizi bulanda, yaptığımızın özünü de kavrayacağız. Yani anam, gündüz bedenimiz dövölmekteyse kızdırılmış demir örneği, gece bilincimiz dökölmekte fütüvvet potasından. Bilmekteşin ki, iyi dövölmekte ve dahi dökölmekte. Tasalanma!..

— Ana yaşamaktayken, yavrusunun yarınından tasalanmaz! Yetmediğine yetecek, ermediğine erecek gücü kendinde bulduğundan. Benim tasam bu günden. Bunca bilge ahi, iş diye, bili diye çöreklenende ümüğünüze, sıkırlar diye korkmaktayım.

— Ümüğümüze çöreklenen, atamız, ustamız değil mi hey ana? Azbiraz sıkırlar belki... Zorlar diyelim biraz daha abartıp. Ama sıkırlar mı gerektiğinden fazla? Sanmamaktayız. Sanmadığımızdan da buyruklarına seyirtmeyi onur saymaktayız. Ve dahi bilmekteyiz ki, onurumuzla, ilkin sen onurlanmaktasın.

— Kuşkun olmasın oğlum. Elbet seni kutlu görmek, kutlandırır beni. Görmekteyim de... Ne var ki, uyurken seyreylemekten usandım. Dilerdim ki, şöyle bir doyasıya söyleşelim.

— Öğrenirken, söyleşilmez anacığım. Hele bir öğreneyim. Hele bir yerleşsin anlatılanlar kafacığım. Tümünü bir bir sayarım sana. Söz!.. Kuralları, kuramları ve dahi töreleri, bizden iyi bilmektesin. Daha belletilen ne! Bir eğerde; bir saçak teli!.. Hele bir bütünleyelim. Noksanını tamamlayacağından kuş-

kum yok. Belki ayrıntılardan uzaksın. Onları da edindiğimizde ben aktarırım. Yolatam demekteydi ki, bu ilk dersleri aşanda, biraz tavsarmış. Yerleşsin, uygulamadan sulanarak, gelişsin içsin. O zamanlarda, sana gereksinmem olacak. Babamın katında diz çöküp, bellediğimin doğruluğunu araştırmaya kalksam, ötekilerden ayırmayacağından olmazlanır. Senin katında öğrenirim yine de doğrusunu.

Firdevs kadının gözlerinde gülücükler uçuştı. Oğlunun ağzından çıkanlarla, boyunu posunu karşılaştırdı durmaksızın. Belli ki ezberlenmiş sözler. Belli ki, yaş ağaç eğilmeye durmuş. Ne var ki, kullanıldığı yerlerde, bundan ötesi de kullanılmaz. Kendince değerlendirme de başlamış. Sevincinin kaynağı bu: Oğlu küçük. Yaşça akranlarından geride. Belli ki, bellek gücü bakımından verimli. Aldığıyla yetinmeyecek. Üretecek aldığı.

Ellerini kavuşturdu. Az önce, oğlunun özlemiyile yakınan kendisi değilmişcesine, kıpırdandı. Gözleri kapıya kaydı. Kulağı uzaklardan gelecek sese uzandı;

— Gecikme oğlum, - dedi. - Nerdeyse ezan okunacak.

Savran Ahi, kalfalarını, çıraklarını, yamaklarını ikiye böldü gediği kapatırken. Parmağının ucuyla işaret etti ayırdıklarını. Bir araya toplandıklarında;

— Türkmen kışlağa indi, - dedi. - Evlerinize haber verin. Yarın yola düşeceğiz. Vereceklerimiz, alacaklarımız vardır.

Seçilmiş olmanın sevinci parıldadı çocukların yüzünde. Kalfalar, değişmeyen yüzleriyle buyrultuyu dinlediler. Fıtyanın yarısı, gediğin işlerini sürdürürken, öteki yarısının ustayla birlikte böyle yollara düş-

mesi gelenektir oysa. Her yıl, iş durumuna göre, sırayla bunu yaparlardı. Her kezinde de, seçilen, seçilmeyene göre üstün sayardı kendini. Gafur, seçilenler arasında olmanın göğüs kabartısıyla tüketti işlerini. Gedik kapanıp, ezan okunurken, camiye gidemedi.

Doğru eve vardı. Çırak çıkarkenki sevincinden, artığıyla anasına sokuldu;

— Ustam dedi ki! - deyip durdu.

Firdevs kadın, bir dediğinde çırağa çıkarılan oğlunun, aynı ses, aynı kasılmayla söylediklerini dinledi bir an. Gözlerindeki parıltı, hemen kaygıyla kırıştı;

— Yok, daha yeni çırağa çıktın. Ondan ötesi olamaz.

— Ötesinin olduğunu kim dedi ki anam! Biz Türkmen otağına varacağız. Ustam beni de ayırdı. Eve haber verin, yarın gidiyoruz, dedi.

— Oh! Şimdi de yolculuklar başladı öyle ya! Güle güle git yavrum. Azık hazırlayayım. Kaç kişisiniz? İlk seninki mi yenecek? Söyledi mi yolatan?

— Dedi miydi ki? Hiç duymadım ki anam... Bir ustamın dedikleri aktı kulağımdan. Başka bir öğüt verildi mi bilmemekteyim.

— Eh, nasıl öğreneceğiz? Sen de bilmemektey-sen.

— Varır yolatamdan öğrenirim anam. Onlar camiye vardılar. Ben eve seyirttim.

Fırt diye döndü. Kapıdan çıkarken zor tuttu kadın;

— Dur hele? Nasılsa söğüş hazırlayacağız. Kiminki önce yenirse yensin.

— Madem öyle, neden ikircimlendirmektesin beni anam?

— Belki ısmarladı ustan! Kendiliğimizden bir iş edersek doğru olur mu? Belki canı bişey istemek-te! Ve dahi istediğini de çıraklarından dilemekte!

— Ustam bişey dilediğinde, bizim iyiliğimizdir anam. Dilemedi. Sanmamaktayım doğrusu. Ondan gelseydi söz, aklımda çakılırdı. Yolatamdan gelseydi de ayrı. Başkasından gelene pek kulak asmadıysam, bağışlasın.

— Doğru değil! Söz geçerliyse, kimden geldiğine bakılmaz. Sözün değeridir önemli olan. Söyleyenin kimliğine göre değerlendirilen söz, yararsızdır. Gerçek mi, yalan mı, yararlı mı, zararlı mı diye bakmak gerek. Yoksa, ayırım yapılır ki, insanlığa, ahiliğe aykırıdır.

— Bizim yamak yoldaşlardan biri, ben istemekteyim ama, bizimkiler kararlı, demişti bir kez. Kişi istemese bile, sizlerin arasında yetismeye koşulu anam. Babam, sen ve dahi ustam. Birbirinizden kalır değilsiniz. Saygınlıkta da, bilgelikte de... Her davranışınızın bir anlamı var. Her sözünüzde, bin çiçek açar! Yeter ki, biz görmeye bakan, koklamaya koşan olalım. İstemesek de edinir, belleriz sezinlemeden.

— Doğru oğlum! Ahiler arasında kaldın mı, yetismeye koşulusun. Eti senin, kemiği benim kavlince verilmektesin usta yanına. Değersiz çıkanda, yüzüne bakacak kimse bulamamaktasın. Deri gibi, yünden yağdan soyunup, gön oluncaya dövölmektesin. Ve dahi olduğunda, senden sonrasını pişirmeye yönelmektesin. Kaçınılmaz töre bu ahilikte. Devranı döndüre döndüre gideceksin. Durdura durdura kalmaya gücün yetişmez.

— Yetişmediğinden, buyruk verilende dinlemekteyim de, buyruğun ötesinde apışıp kalmaktayım za-

man zaman. O yüzden sevincimden kaçırdımsa isteği dedim, az önce. - Durakladı. Üzgün üzgün baktı anasına. - Ya kaçırdımsa?

— Kaçırmayacağını biliyorum. Akşam dersin yok mu? Zaviyeye gitmeyecek misin?

— Gece erken yatın diye buyurdu da ustamız.

— Bak gördün mü, buyrukları kaçırmamışsın. Hadi çemren. Baban nerdeyse gelir. Sofrayı topladıktan sonra aızığını hazırlarım. Kaç kişiyyiz demiştin?

— Ustam, yolatam Kadri Kalfa, Mehmet Kalfa, İsfendiyar, dört! - Çıraklarla yamakları, parmaklarıyla saydı. - On kişiyyiz, - dedi ilkin. Sonra güldü. - Kendimi unuttum.

— Onbir kişilik azık hazırlarım. Kaç günlük gideceksiniz, belli mi?

— Kim sorabilir ki!..

— Doğru. Kimse soramaz. Olsun, ben azbiraz fazla yapayım yine de.

— Dilemekteysen. - Birden anımsadı. Gözleri parıldadı. - Babama sorabiliriz. Kaç gün kalınacağını o bilir.

— Baban Ahi oğul, - dedi gülerek Firdevs. - Bir başka ahinin işine karışır mı? Sorsak, diyeceği; Savran Ahi bilir, olacak. Niye soralım. Nice diler, işleri neyi gösterirse, ustan hepimizden iyi karar kılıp, yola düşer.

— Doğru. Haddimiz değil ne, nice diye sormak. Kızıverirler. Kaşlarını çatıverirler. Sevgilerinden, bağışlarından yoksun kalırız.

— Kişi yanlış yapmaya doğmuştur yavrum. Yanlıştan korkar, doğruya ulaşamaz. Yapacaksın, yanlışlacaksın. Yeniden yapacaksın. Hele senin yaşında, senin durumunda, yanlış hemen bağışlanır. Ustalıkta

ettiğin kötü. O zaman bağışlamasızdır. Çünkü zarar gören gediktir. Serveranı, fıtyanıyla pek çok insan. Karşıdakilerin de çokluğuna düşünürsen, iş büyür. Çıraklıkta ise ya elini kesersin, ya dilini derdi babam.

— Neden keselim anam. Akıl varken, yanlış sorup kesmeyi göze almak neden? Gereksiz bence. Sorduğumuzda tersleneceksek, sormayıveririz. Bekleriz kendiliğinden çözülsün sorun. Buyursun ustamız, uygulayalım.

Server Ahi kapıdan girmiş, oğluyla karısının söyleşilerine dalmıştı. Söz buraya gelince, karışiverdi irkilmelerine aldırmadan;

— Yanlış yapma korkusu, yanlışların başıdır. Kişi yaptığında yanlışın öylesine büyük olmadığını anlar. Korkusu biter. Bitmezse, büyük yanlış sarar. Yanlış yapmadığını, yapmayacağını sanmak, yanlışların en ahmakçasıdır, gecelim. Ancak, buyursunlar onu işleyelim, ahiye yaraşmaz. Asıl kötü olan budur. Ahi, düşünecek, araştırarak, inceleyecek ve dahi kendisi karar verecektir. Neden buyrulmuştur; «Ey talib! Fütüvvet, yiğit ve ahi ve şeyh yolu birdir. Yiğitlik heves eylemektir. Ahilik başlamaktır. Ve dahi şeyhlik tamam kılmaktır. Ve bir dahi, yiğitlik sakalı gelmektir. Ahilik sakala ak düşmektir. Şeyhlik ise tam pir olmaktır. Ve bir dahi, yiğitlik fütüvvet yoluna varmaktır. Ahilik evliya yoluna varmaktır. Şeyhlik ise peygamber yoluna varmaktır. Ve bir dahi yiğitlik şeriattır... Ahilik tarikattır... Şeyhlik hakikattır...» Her biri için uzun uzun düşünmek, işlemek, ayırmak ve dahi seçmek gerekli olduğundan. Kimi yarı yolda kalır yürür!.. Kimi geri yolda varır yürür... Kiminin seçeneği açıktır, gerçek yolda koşar yürür... Ancak böylelikle ikrarı kesin olur. Kötü bildiğini öyle görür,

iyiliği ispatlanıncaya... İyi bildiğini öyle sürdürür, kötülüğü kanıtlanıncaya... Yanıldığını ayırdığı an, yanlışından arınır. Döner doğruya mevlevi dervishi örneği... Yok diretirse yanlışta, kendinden korkar kişi. Kendinden korkan, yanlıştan korkar... Korkanda bu korku yapışır ümüğüne, miskinleştirir. İş görmez, bildiğini sürdürmez, düşündüğünü yürütmez. Korkolçak ibişi örneği kendini oynatacak usta hünərbaz bekler ki, insan olana haramdır böylesi zayıflık. Bir dahi düşünme böyle oğul... Var üstüne üstüne düşünce-nin. Ananın buyurduğu gibi, senin yaşında yanlış doğrudan yararlıdır. Neden dersen, doğru bilinen düşün soyut bir ezberse, yanlış çıkan somut bir gerçektir. Biri kuramdır, biri uygulama. Biri düştür, biri yaşam. Ve dahi senin çağında seçilecek olan yaşamdır. Neden dersen, yanan, yanmayı ateşin yakıcılığını düşüncenden iyi bilir de ondan...

Firdevs, kocasının konuştuklarını dinlediğini o zaman ayırdı. Ağzından dökülenlere takıldı yüzünde gül örneği gülücüklerle. Sonra birden sofrayı hazırlamadığını anımsadı. Gülücükler, al al gülleşti. Bütün bedenine yayıldı gamze gamze. Kapıda kocasını yanlayıp mutfağa seyirtirken;

— Yarın Çiçekdağı'na, Türkmen konağına varacaklarmış da!.. - diyebildi...

Karayazıcı'nın ihtirdiği develere Türkmen siparişini bir bir yüklediler. Denkler, hamutlarda bağlananda, çöktürdüğü develerin ipini çekiverdi Karayazıcı. Birbiri ardınca ayaklanıp dikildi hayvanlar. Eşeginin ardına öndeklinin ipini bağladı. Kervanla birlikte getirdiği atların dizginlerini uzattı. Ustalarla, kal-

falar atlandılar. Çıraklarını terkilderine alarak, kervancının yanibaşınca ilerlediler.

Çarşığı at sırtında geçmek, göğsünü kabarttı Gafur'un. İlk kez, belirli bir yüksekten baktı gediklere. Yol boyunca, kervanın kuyruğu uzadı. Ardarda yetişen develer, çarşı ahisinin yükünü sarınmıştı. Demirci Kolban, Mutaî Çolpan, Çuhacı Kurban, Sepici Dilâver, Nalbant Suhraverdi ahilerle, yağ taci, İlya Benovese, sokak sokak birleştiler Gafurların kervanıyla. Demirci, Naibant ve sepici kalfalarıyla, çıraklarını da yanlarına almışlardı. Ötekiler, bir başlarına birer atın üstündə, kervanın izine düşmekte. Kentten çıkacaklarına yakın, kadı naibi Sülemiş Molla da iki asesle yanlarına sokuldu. Doğru Karayazıcı'ya seslendiler;

- Alkaevli Beyi'nin utedine mi varırsınız?
- Belî!..
- Biz de yolcuyuz...

Ahileri, tüccarı selâmladılar. Karşılıklı selâmlaşma, suskuyla deve çanını izledi. Kervancı, ardarda eklenip yolu dolduran kervanına baktı yokuşlarda. Develer gevişleriyle ağızlarını köpürte köpürte, merkep izinde ilerlediler.

At terkisi, Gafur'un ba'dırlarında sızı olmaya durdu. Alışmamışlığının acısını, etlerinin iğne iğne çekilmesinde ayırdı. Kıpırdanmaya korktuğundan, yolatasının beline daha bir sarıldı. Bir yokuşun başında dönüp, kentine baktı. İlk kez uzaktan, böyle sine uzaktan görüyordu kentini. Kavak yeşilinin uzun uzun vadiyi doldururvermesi, gözlerini ısılattı. Kentin içindeyken sezinlemediği ayrıntılara dalıp gitti bir an. Dönemece varıncaya, damların kiremitleriyle, birbirine yakın, düzenli sıralanmalarını, eşraf konakla-

rının ışıltılı camlarını, hanların, camilerin kurşun kub-
belerini belleğine yazdı.

Yolatası, terkisinde yeğneliveren çırağını arad
eliyle;

— Uyumamaktasın he mi?

— Uyumamaktayım atam. Kentimize bakmak-
taydım.

— Uzaktan görünüşü, yakından görünüşünder
güzeldir kentlerin. Köhnelikleri gölgede kaldığından
olacak, salt yeni ve dahi bayındır yerlerini sunarlar
bakışlara.

— Köhneliğin de bayındırsa, görkemi sürmekte
öyle ya atam!

— Doğru bildin. Eğer bayındırsa, köhne bile
uzaktan göze hoş gelir.

Yamaçları çıktılar. Dönemeçleri aşılar. Konak
menzil, azıklarını tüketerek, Çiçekdağı'na ulaşılar.

Türkmen obasının kapladığı vadiye bakakald
Gafur. Yolatasının koltuğu altına sıkıştırdı başını
Gözlerinde gözbebeklerini büyüten bir beğen,
vadi yeşilliğinin iki yanına ak çadırlarıyla yayılı
melerine baktı kaldı. Obalar yukarıdan püskül külâ-
hı gibi görünmekteyken yaklaştıkça kabarıp, büyü-
düler. Bilinmez bir büyü'nün etkisinde insanları, hay-
vanları, araç ve gereçleriyle tümünü içlerine alacak
boyutlara eriştiler. Aralarında sokaklar, geçitler, yol-
lar açıldı. Kervan, kervanı izleyenler ardardına bey-
otağının önündeki alana çevrelendiler.

Davran Koca, onlardan önce gelmiş olan Alber
to'yu karşılamaktaydı;

— Hoş gelmişsin çorbacı. Bugün bizim için kut-
lu bir gündür. Tüm konuklarımız, boyumuzu onurlan-
dırmaya ikrar vermişlerdir. Buyursunlar. Beyimiz, si-
zi beklemekte... - Derken, ötekileri gördü. Çevrelen-

melerine kalmadan yanlarına seyirtti. - Savran Ahimizi görmek kıvancımızı artırdı. Kolban ustamız, ekşiğimizi gidermekliğe tam takım gelmekle içimizi soğuttu... Suhreverdi Ahimizin de bilece bulunması, hayvanlarımızın tırnaklarını, bıçığının yarasını, soluganın soluğunu daha şimdiden sağılttı!..

Ahilerin önünde durup, sağ elini sol böğrüne götürerek selâmladıkça, her biri karşılık veriyorlardı;

— Hoş bulan, hoş gören biziz. Davran Koca! Sağ esen bulmak ne mutluluk, - dedi Savran.

— Kolban Ahi, Atıkaevli boyunun konduğunu duya seylrtmesin mümkün değil...

— Sizden bize mai bakımı kalır mı Kocam, - dedi Suhreverdi. - Bilmediğimizi öğrenmekliğe seyirtiriz. Verdiğimizden çoğunu alırız her daim. Yine de alacaklıymışız gibi davranmanız, utandırmakta bizi.

— Ahilerim, işdeşlerim, dostlanım, - diye üstlerine yürüdü Alberto. - Her birinin elini yüreğinin üstüne koyarak verdiği selâmlara, yerden reveranslarla karşılık verdi.

Selâmlaşan, selâmlanan, atından inmekte ivercenleşti. Davran Koca, ahileri, tüccarı, kalfaları bildiğince hoşladıktan sonra, Sülemiş Molla'yla, aseslerinin önünde durdu.

— Bağışlayın ağalar, - dedi donuk donuk. - Sizi bilemedik. Konukluğunuz onurdur. Dostlarımızla bilece gelmekle, dostumuz olduğunuz açık. Buyrunuz, dinleniniz.

Sülemiş, atının dizginlerine yapışan seyislerin çevik devinmelerine bakarak, yere atladı. Asesler hemen naibi izlediler;

— Biz Kırşehirli Kadı naiplerinden Sülemiş Mollayız. Bilememekte haklısınız. Yeni göreve başladık. Asesler de, pek eski sayılmazlar.

— Hoş geldiniz Molla efendimiz. Safalar getir-
diniz. Buyrunuz!

Çağrısı bir soru işareti gibi uzadı her birinin
yüzünde. Çıraklar, yamaklar indirilen denklerin ip-
lerini çözmeye durduklarında, ustalar Davran'ın ön-
derliğinde bey otağına yöneldiler.

Davran belli belirsiz bir işaretle, Kadı naibiyle
asesleri öne aldı. Birlikte Bey otağına girdiler. Bey
konuklarını ayakta karşıladı. Giriş sıralarına göre,
iki yanına ayırarak oturttu. Karşılıklı selâmlaşma-
rın ortasına Doyran girdi. Yeniden selâmlaştılar.
Kümbetleşmiş karnını alabildiğine önden koşturarak
varıp beyin yanına oturduğunda, Alberto deminden
beri kucağında taşıdığı sandığı postun yanına bırak-
tı;

— Gökçe nine efendimiz, kendi elimle yapmak
kaydile bir siparişte bulunmuşlardı. Kendi ellerimle
sunmaya getirdim. Ne var ki, kavuşmak yazılı değil-
miş. Onun beğenisini almak onurundan yoksun kal-
dım.

Davran'la Bey, birbirine bakiştılar. Gökçe nine,
onlara bir şey ısmarladığını söylememişti. Gözleri,
birbirinin ardısına sandığın üstünde kilitlendi. Alberto
bunu beklermişcesine kapağını açtı sandığın. Sa-
manları, ayırdı. Kavradiğı kristal beşiğı, kilimin üs-
tüne bırakıverdi. Beşik, kapıdan giren ışığı kaptı. Her
sallanışında konukların gözlerinden, kilimlerin yakı-
mına, minder yüzlerinin oyasından, otağın simlerine
uçuşturup dağıttı.

Doyran ve bütün konuklar, beşiğın kendi ken-
dine sallanışına takılıp kaldılar. Sonra gözleri ışığın
bu renk harmanından dolu dolu kalktı. Birbirlerinin
yüzüne baktılar. Susku, dudaklarında dişlerinin ba-

sıncı oldu. Kanamaya durdu dudaklarının içi. Gökçe nine, gözsüz gözleriyle her birinin yüreğindeki okumuşcasına irkildiler. Aynı anda, Bican Bey'in dudaklarından dökülen sözlerde soğuttular yüreklerini;

— Ninemiz, zamanının tamam olduğunu bilmekteydi demek. Kendinden sonra olacakları da bilmekteydi ki, sizi gördüğünde ne tohumlanma söz konusu idi, ne de bizim Beylik sorumluluğunu yükümleneceğimiz. Böylesi insandan yoksun kalmanın acısını nice duysak azdır.

— Sormayınız Râyim, - dedi Alberto. - Kayse.iye'ye gitmekteyken, Gregor Baba efendimize uğramıştım. Bilmektesiniz, kendi kurduğu şarabı, çeşitli taslarla sunmayı sevmekteler. Bendeniz de, öylesi ermişe saygılarımı sunmadan geçemem ordan. Katına varıp, tasları sunduğumda, yazıklanmaya durdular. Şaşırdım. Bunca dostunu yitirmişti. Belki ben geç kaldığımdan böylesi yasa gömüldüğünü görmedim, diye düşündüm. Sonra yazıklanmasının ardından beliren adları duyanda, bağırimi yumruklamaya başlamışım. Aklımdan geçenleri bilen Baba Gregor, senin böyle dövünmen yanında, bizimki hiç kalmakta öyle ya demesin mi? Tüccar töresi olmasa, beşiği orda bırakıp dönecektim. Bana öyle gelmekteydi ki, yüzünüze bakamayacağım. Gökçe ninenin yoksunluğuna katlanamayacağım. Uğramadan geçsem, siz güceneceksiniz. Dayanamadım. Yola vurdum der, bağışlatırdım kendimi. Ancak bırakmadı Gregor Baba! Ölüm, dostların çokluğuyla avunur çorbacı, dedi. Var git ki, Akdeniz ötesinde bile sevenleri bulunduğunu görsün Bican Bey. Görsün ki, nice bir görkemin sorumluluğu altında olduğunu bir kez daha bilsin... Bağışlayın, bunlar bendenzin değil, Gregor

Baba'nın sözleri olduğundan yinelemek cesaretinde bulundum.

— Sağolsun Gregor Babamız! Öğütleriyle önümüzü aydınlatmayı hiç unutmazlar. Siz de sağolun. Ninemizin şiparişi usta ellerin nice bir sevgi dokuyacağının kanıtı olarak önümüzde. Sevildiğinden güvenimiz tamdı onun. Ardından oluşanları gördükçe, güvenimiz inanca dönüşmekte. Baba Gregor'un hakkı vardır. Ölüm, dostların çokluğuyla avunuyor.

Bey sözlerini bitirmeden, kitle bir ağızdan başsağlığı diledi. Sözcükler otağın tavanında yoğunlaştı bir an. Beyin gözlerinde balkıma oldu. Doyran karnını koştura koştura kapıya yöneldi. O daha kilimlerin üstünde yürümekteyken, kasnaklar atıldı yere. Siniler yerleştirildi. Beyin çağrısıyla konuklar oturdukları yerlerde bağdaş çözüp, bağdaş kurdular. Sinilerin çevresinde halkalanıp, sunulan yemeklerin tadına uzattılar parmaklarını. Ağızlarının şapırtısı, onlardan iştahlı atıştıran beyin hızına erişti. Midelerinde lokma lokma erimeye duran taze etin buğusu, damaklarında çeşitli beharat kokusu, bıyıklarında ayran köpüğünün yumuşak okşayışıyla yorgunluklarından arındılar.

Amantini damgalı fincanlarda koyu köpüklü kahveler dağıtılırken, Naip aseslere baka baka öne çıktı;

— Kadı efendimiz buyurdular ki!.. - dediğinde Beyin kaşlarının çatıldığını görünce yutkundu. Bir süre sözcük aradı. Sonunda ağızdan çıkanla yetinerek elini koynuna attı. Çıkardığı bir mektubu uzattı. - Bu yıl kurbanda asitaneye koyun sürmeniz istenmekteymiş. Kızılırmak yoluyla Karadeniz'e varmak düşünüldüğünde, sallar ve dahi takalar için hüccet vereceğini buyurmaktalar.

Bey, mektubu aldığı gibi Davran Koca'ya aktardı.

— Zamanında haberli kıldığınızdan ötürü sağ olun. Nice bir koyun istendiği mektupta yazılıdır. Çiçekdağı'nı aşırıtanda, Deliceirmek üstünden sallar yerleştiririz. Ayrıca gerekmekteyse kendileriyle de konuşuruz, - dedi. Sonra, Naibin bakındığını görerek, - dilemekteyseniz dinleniniz.

— İzniniz olursa, yola düşmeyi kurarız Beyim - dedi Naip. - Göllü üstünde bir davaya bakmamı gerek. Akşama yetişeceğimizi bildirmiştik.

— Nice dilerseniz. Atlarınız yorgundur. Dingin at versinler, - diyerek hafif doğruldu.

Naip Sülemiş'le asesler, yaptıklarının doğruluğuna inanarak, geri geri otağdan çıktılar. Kapının önünde, kendi atlarının koşumlarıyla kuşatılmış yöruk atları bulunca, şaşıldılar. Bey buyruğunun, ağızından çıkmasıyla uygulamaya konulması arasındaki kısa zamanı ancak atlandıktan sonra düşündüler. Yorgun atlarının çilbılları eğerlerinin kaltağına bağlanmıştı. Birer atla gelip, ikişer atla gitmenin kıvançlı yüreklerini doldurdu. Aldıkları ödölü hakedip etmedikleri düşüncesi, Bican Bey'in bağışlayıcılığıyla birleşti. Otağından geri geri çıktıklarına sövindiler.

Nal sesleri, otağın keçe duvarlarında yumuşak tıpırtılar halinde uzaklaşırken, derin derin soluklandı Alberto. Bir çırpıda kurulan sỏfra, bir çırpıda kaldırılmış, kahvelerden sonra tutulan ibrik ve leğenlerde ellerini yıkayıp, ibrişim havlularla kurulanmıştı.

Onun soluklanması, ahiler üstünde de etkisini gösterdi. Bağdaşları gevşedi. Minderlerine daha rahat yerleştiler. Bey görevlilerin iyice uzaklaştığına güvenince;

— Naip yeni olmalı, - dedi. - Tanımamaktayız.

— Yeni geldi Beyim, - dedi Savran. - Sahin medresesinde kısıdan danışmendliğe geçirip atamasını yapmışlar. Kişizade olduğu söylenmekte. Azbiraz yönetim bellesin için gönderilmiş. Kısıdan, kadılığa ya da askeri olursa sancakbeyliğine geçecek denilmekte.

— Kişizadeliği Türkmene dayansa, töreyi bilir-di, - dedi Bican.

— Türkmene dayansa bilirdi, - diye söze girdi Çolpan. - Dayanmamakta. Bunlar yeni soylular beyim. Bir kuşaktan öteye gitmez soyları. Devşirme oğulları... Babalarının gölgesinde, naipliklere atanmaktalar. Elllerinde hüccetle gelmekteler açıkçası. Biri napilik hücceti, biri tez yetiştirmelerini buyuran vezir hücceti. Kadı neylesin? Her işe bunları koşarak, yetiştirmelerine çabalamakta.

— Olası değil, - dedi Davran. - Her bir işin bir yolu yöntemi olmak gerek. Ya soy çekmeli ya bilgi itmeli kişiyi. Devşirmenin kişizadeliği devletten gelmekte. Devlet böyle yanlış iş görende, kendi temeline bilisizliği yerleştirmez mi?

— Elbette olurudur, - dedi Bey. - Asitaneye varanda, tartışılıp anlatılır.

Davran yutkundu birden. Susku, tümünün dudaklarında asılı kaldı. Alberto, bütün yüreğiyle yabancılığını duydu. Yanında devlet sorunu konuşulmasından ikircimlenmişcesine kesik kesik öksürdü. Bey, sözlerinin etkisini silmek amacıyla Alberto'ya baktı;

— Toprağı bol olası ninemiz bize herşeyin ayan olmasını öğretti. Açıklıkta güç vardır derdi her zaman. Ancak güçsüz oyuna ve dahi dolambaçlı yollara başvurur. Düşüncemiz ayan olanda. uygulama-

mız da ayandır, tasalanmayasın çorbacı. Ne yapamıyacağımızı deriz, ne dediğimizi yapmaktan gerkalırız. Hele anlat bakalım! Sizin işler nice gitmekte?

— Şu ana değin iyi gitmekteydi beyim. Ancak katınıza sunulan mektup, içimize gölge düşürdü. Düşünmekteydik ki, Toros koyaklarına saldıgınız sürülerinizden birini bir gemiye alıp, bizim ellere götürelim. Ucundan azbiraz ekmek yer, istekçilerimizi sevindirirdik. Ama görmekteyiz ki, devlet bizim dileğimize set çekmekte...

— Neden? Sizin dileğiniz ayrı, devletin isteğibaşka.

— Öyle mi buyurmaktasınız efendimiz? Biz sanırmaktaydık ki!

— Az önce dedik ki, yapamıyacağımızı demeyiz. Dedüğimizi de yaparız. Siz geçen yıldan istekçoldunuz. Devlet şimdi söylemekte. Söz verilende, yapılmak amacıyla verilir. Dilediğinizce koyun Toros koyağında sizi beklemektedir.

— Oh! Bunu ummamaktaydım beyim. Dileyecektim ki, Karaevli ya da Karakeçililere isteğimi ulaştırmak amacıyla yardımcı olunuz. Madem sizce gerek yoktur, izniniz olursa ben de Engürü yönünde yola düşmeyi dilerim. Varıp sof alayım. Eğer buyruğunuz olursa, Alaiye üstüne inecek bir kervan dilerdim.

— Üç katar yetmekte mi alacaklarınızı taşıma-ya?

— Yetmekte efendim.

— Durdu Aluç Engürü'ye tiftik götürdü. Siz varıncaya orda olur. Söyleyin, katarları buyruğunuzaversin. Kendisi de tezden buraya dönsün. Asitancayönünde işimiz olacak.

— Buyruğunuz başım üstüne beyim. Hemen yola çıksam, akşama Kırşehri'ne varırım.

— Kalıp dinlenseydiniz. Zamanınız var.

— Yolcu yolunda gerek Beyim. Bana buyruğunuz var mı?

— Dileğimiz yoktur. Armağanların en güzeliyle gönendirdiniz. Borcumuz ödenesi değil.

— Beyim, - dedi Alberto. - Sizden bir dilekte daha bulunmama izin verilir mi?

— Buyrunuz! Sizi dinlemekteyiz...

Koynundan kristal bir lüle çıkardı. Uzun boynunda renkli işlemeler, lüle kısmında kalınlaşıp, kabaklaşan bir araçtı bu. Ahiler, birbirlerine baktılar. Gözlerinde bildik ışıltılar, lülenin üstünde toplandı bakışları. Beşikte olduğu gibi, kapı aydınlığını dağıtıp, ayırtırdı. Beyin dizinin yanına uzattı Alberto;

— Saylan Abdal efendimize armağanlamayı kurmuştum. Kendi elimle yapılmıştır. Bilmekteyim. Kullanmaz böyle bir armağanı. Geçen yıl katına çıktığımda, kabağının iyi nefeslenmediğinden söz etmişlerdi. Kullanmayacağını bile bile, ona borcumu ödemek diledim. Ve umdum ki, şakası doğrulananda, atasının katına götürür. Benden de bir armağan sunulmuş olur o yüce kişiye.

— Saylan Abdal borç kabullenmezdi çorbacı, - dedi Bey. - Tersine vermeyi kendi borcu bildiğinden, almazlanması kesin. Ancak atasına sunulacak bir armağanı da atasına sormadan yadsıyacığını sanmamaktayız.

— Benim dileğim de bu efendimiz. Bir giden olanda, saygılarımla birlikte yollamak mümkün ise, sevinirim.

Davran, okşayarak aldı lüleyi. Yüzüne yaklaştırdığında, ışığa boğuldu bakışları.

— İlk gidenle yollarız çorbacı, - dedi. - Tasalanmayın. Ancak bağışlarsanız, sözünü ettiğiniz borcu öğrenmek dilerdik.

— Bendenize bir kemik verdiler Davran Koca efendimiz. Buyurdular ki, Akdeniz üzre yağmaya tutulursanız, bu kemiği Çopur Buğa'ya vermelerini söyleyin. Yağmadan asan olursunuz. Yağmaya bile kalmadı efendim. Gemimiz basılında, Buğa efendimize çıkardılar beni. Sayan Abdalımızın adını eder etmez, baskın dostluğa döndü. Malını böyle yerden alırsan, işinde güvenli olursun buyurdular. Yüceliklerini bilmekteydik. Tutkunluklarını öğrenmek kutlu kıldı beni. Bunu da iletirseniz, borçlu kalırım.

— İletiriz, - dedi Davran. - Tümünü iletiriz.

İşlerini çabucak çözümlemenin, kıvancındaki Alberto, gözleriyle Beyden izin alarak Savran Ahi'ye döndü;

— Klaptan ve kabara işlemeli eğerlerle, sırmalı koşumlar hazır olmalı ahim, - dedi.

— Hazırdır. Denklendi. Sizi beklemekteydi.

— Kayseriye Bedestanında Mukbil Ağa'ya yollamak mümkün olur mu? Katında hesabım vardır. Bedeli ödenir. Olurlanırsanız, Beyimizin katında kazandığım zamanı Engürü'de kazanayım.

— Elbette. Nice dilenmekteyse. Kente varır varmaz, beyimizin buyuracağı kervana yükleriz.

— Sağolun. İzinlerinizle. Zaman kazanabilirsem, yeniden görüşmek dileğiyle. Gelecek yıla, aynı isteklerimi göz önünde bulundurursanız, kulunuzu gönendirirsiniz.

Herkesi tek tek selâmlayarak geri geri otağdan çıktı. O çıkar çıkmaz, Davran Koca elindeki lüleyi otağ direğine astı. Yerine otururken;

— Horasan erleri Horasan ellerine dönmekliğe an verir oldular, - dedi.

— Gayri yerleştığımızdan güvenleri tam olsa gerek, - diye Davran'ın sözlerini tamamladı Bey. - Onlar bize yurt verdiler. Yurda alıştık. Anımsadığımızca, nemizden bu yana Nemrut ötesine varmadık. Bizleyin, başka boylar budunlar da varmadılar Bunun anlamı olmak gerek. Yeniden Horasan yakasına önmeyecek denli yerleştik buraya. Yatırılarımız, göütlerimiz, atalarımız bu topraklarda... Biz göçerliğimizde yerleştik ise, fütüvvet erbabı çoktan kök salı. Gayri istesek de, burdan öteye yurt düşünmekteyiz anlaşılan.

— Yesevi ustamızın düşü buydu Beyim, - dedi Polban Ahi! - Horasan ocağını kurarken neyi düşlemekteyse, bugün gerçek. Öğrendiğimizle, duyduğumuz, bildiğimizle gördüklerimiz birbirini tamamlamakta. Bilmektesiniz, Türkmen dört bir yandan sıışmış idi.., Çingizin mongolu çölden, soğuğun bululu dağdan vurmaktaydı. Beri yakada bir yanımda ırya, öte yanımda gazayla çevrilmişti. Türkmenin unaldığında bir veli yetmesin olmaz. İşte Yesevi ustamızın yetmesi böyle bir zamana rastladı. Ya kılıcın kırılacaktı Türkmen! Ya yeni dinin içinde eriyektekti. Oysa kulluk yazılı değil törede. Yazılı olmadanda, töreyi uygulamak gerekti. Bir kez Ötüken' den sürüldün mü, konduğun yeri özümle buyruılmışır. Özümleyememekteysen, aslını yitirmeden özümle! Bu nice olur... Mongol güçlü, buzul yaman, Ism gümansa!.. Bir yol, bir çare bulmak gerek. Bir kez kalbine güneş doğan, bunu dünyaya yaymasınmaz. Madem dine girmiştir. Madem aslını yitirmektir. Bize gerekeni vermelil Vermiştir del Buna zamandır atalığının yücelliği sürmekteyse, verme-

sini bildiğinden. Tekkesinde yetişen dervişlerine, yörük atlar verip, çatlayıncaya vargit... Orda kon, hizmetini orda yürüt diyen ustamız, dört bir yandan muştı almadı mı? Alaettin Bey'le bile Trakya'ya geçen Horasan erenleri Sarı Saltıklıyla buluşmadı mı? Hazır yurda gittiler. Hem de nerden, nereye, nice bir gideceklerini bile bile! Neden? Kurulan düzen, sıkıca Horasan'a bağlanma üstüne kurulmuştu. Yesevi Hankahı, her bir yerden muştı almaktaydı durmaksızın. Şimdi bile, bunca yüzyıl sonra, bunca ülkede yerleşilmişken, Saylan Abdalımız, bizi bırakıp Horasan'a yetişmekte. Pîr Atamızın buyruğuna diz çökmek, boyun kırmak amacıyla tutuşmakta. Biz! Biz gidebilmekte miyiz? Beyimizin buyurduğunca, yolları bile bilmemekteyiz.

— Doğru buyurdun ahım, - dedi Savran. - Gön-lümüze odu düşse gitmeye sıvansak, yolları bilmemekteyiz. Duyduğumuz Akkoyunlu, Karakoyunlu budunları varıp dönmekteymişler. Ancak, onlar da Horasan berisinde yurt tuttuklarından ötelere varmaktalarmış. Gayri bizim kökümüz çoktan çakıldı Anadolu toprağına. Özümledik, özümlendik bir güzel. Bulduğumuz bizi nice bir değiştirdiyse, biz de bulduğumuzu değiştirdik. Yuğrulduk Yesevi ustamızın buyurduğunca. Mayalandık, kabardık ve dahi piştik. Karıştık, karmaştık, alıştık.

— Siz yerleşiksiniz, - dedi Bey. - Biz göçeriz. Öyleyken, aynı olgunun potasında erimişliği duymaktayız. Yol boylarında, zaviyeler, tekkelerde salt burda doğmuş, burda kocalmış dervişler tanımaktayız. Her biri yüzünü dönende Pîr Ata'ya hu çekmekte-ler. Ancak döndükleri yön dahi kendi kıbleleri olmuş. Horasan çıkışlılar ya döndüler bildiğimiz. Ya da Anadolu, Urumeli, topraklarına gömüldüler. Böylesi gö-

mütle bu toprak, yurtların hası olup beslendi. Türkmen, gömütünü koyup gitmez. Yolunun üstünde ya da Tanrıdağı'nda olursa başka. Bilir ki, yılda iki kez atasının ruhuna saygın duracaktır. Töre böyle buyurur. Töreye uymak da, birincil ödev. Öyleyse, söylenen doğru. Gayri yurt edinildi. Edinildiğinden, Horasan erlerinin sağları da gözetimi terkeyledi.

— Buyurduğunuz doğru beyim. Yurdun güveninden umutlular. Bizim de kuşkumuz yok bundan. Olmadığından kaygılanırız her olumsuzlukta. Yüreğimiz ağzımıza gelir. Eskiden olsa!.. Horasan erleri zamanında, burda tutmadı, yeni bir yer arayalım ve dahi orda tutturalım mayayı derdik. Oysa maya tuttu. Yerleşti buyurduğunuz gibi, kabardı, taştı bile, - dedi Çolpan. - Öyleyse, bunca güvene yaraşır olduğumuzu kanıtlamalıyız. Gökçe ninemiz bir yanıt gibiydi gözümüzde. Kaygılarımız, ikircimlerimiz onun engin bilisinde usta çözümlerle yiterdi. Saylan Abdalımız, kabağını burda nefeslenip, kopuzunu burda çalanda güvencemizdi. Bilmekteydik ki Horasan erleri bizimle bile bulunmakta. Onlar yanımızdayken, her tür olumsuzluk olumluluğa dönüşür. Biri eren, biri Bacıyan, ele ele, kafa kafaya verende, dert biter.

— Yitiklik bizi yıkan, - dedi Kurban Ahi! - Yaz başında dipdiri tartıştığımız, güz başında yitik. Anamız, ninemiz, ebemiz, ocağımız... Ya Saylan Abdal'a ne buyrulur? Bunca dönem içinde baştutarımız, yol ustamız olarak durup da, tam gereksinim duyduğumuz zamanda çekilip gitmenin anlamı ne?

— Buyurmuştu ki, - dedi Davran Koca, - Gayri görevini tamamladı. İzni tükendi... Topladı kurultay şölenlerinde Abdalların tümünü. Ve dahi bu abdallar, Urum abdallarıydı gayri!.. Hacıbektaş köçekleriy-

di hakçası. Yesevi mührünü taşıyan bir Saylan Abdalımız vardı içlerinde. Tümüyle konuştu, koklaştı. Tümünden hoşnut kaldı... Ve dahi, gitme zamanını teze aldı. Bilmem, yetişmek tasasından, bilmem yetişememek kaygısından!

— Tövbe! - dedi Dilâver. - Bir de onu yitirirsek, törenin direkleri kösülür. Buyrulduğu üzere ikrarından dönecek bulunmaz. Ancak, zamanın gösterdiğine de karşı gelinmez. Bir yozlaşma, bir yerden uç verdi mi, öte başa bulaşır. Ama tez, ama geç! Mutlaka yozlaşan yozlaştırır. Onların yoksunluğu da böyle zamanda daha bir aranır. Neden derseniz, onlar yozlaşmayacak ölçüde duruydular. Katıksız ve dahi güçlüydüler. Şimdi yakınmakta, tasalanmaktaysak, nedeni bu... Az önce Savran Ahimizin buyurduğu gibi, biz değiştirdiğimiz ölçüde değiştik! Onlar saf idler. Ocaktan çıktıklarınca. Bize gelmeden. babalarımız, dedelerimiz değişmeye durmuş. Fütüvvete yapışmaktayız. Tarikata yapıştığınızca. Törelerimizi sürdürmekte, yasalarımızı geliştirmekte, ocağımızı tüttürmekteyiz. Ancak, yozlaşmayı da sezinlememek mümkün değil. Tanıksınız. Alberto çorbacı, geçen yıl nice bir sipariş verdiyse, bu yıl da yineledi. Demek ki, artma yok. Neden? Tükenmekte mi Lâtin ulusları? Sanmamaktayız. Orası geçen yılki gibi durmakta. Burda yabancı mallar bizimkileri yozlaştırmakta. Ucuz iyiyi kovmakta anlayacağımız. Ucuz iyiyi kovmaya başladı mı, yozlaşma da her bir yandan baş gösterecek demektir.

— Anlamaktayız ahi, - dedi Bey. - Siz bizi kötüsüne hazırlamak dilemektesiniz. Bunca dostla olanda, hazırlıksız bulunmak yaraşmaz. Kötüsü gelende, Türkmen tarikatı, fütüvvetiyle üstüne düşeni yapar. Atalarımızın bundan kuşkulanı olsa, bizi kendi ikra-

rimizla başbaşa bırakmazlardı. Bilmekteyiz, tümümü-
zü karamsar kılan yitiklikler! Ne var ki, yiten yerini
boş koyup gitmemekte. Yesevi pirimiz gidende, Hacı
Bektaş gelmiştir. Ondan ötesine kurudu mu Horasan
ocağı? Tersine... Seylan'dan, Hind'e... Macar ova-
sından Marekeş kepirlerine uzanıp çerağlanmamak-
ta mı? Bu saydığımız yerlerde çerağ yananda, Türk-
men yaylamasın, olası mı? Değil. Ancak, gayrı asıl-
yurt Anadolu olduysa, bunun da önüne geçmek ne-
den mümkün olsun?

— Kaygımız bizden yana değil Beyim, - dedi Kur-
ban. - Sizden yana da değil... Bizi yozlaştırmak iste-
yenler, devletin simgesidirler.

— Bizim bildiğimizce, simge tarikatın ve dahi
fütüvvetin olduğunda geçerlidir. Devlet gücünü ka-
nıtladıkça buyruğunu geçirir. Oysa, töre yaşama bi-
çimidir. Sizde ve dahi bizde. Güç töreyi yenersel!..
Yenebilir de, o zaman korktuğunuz başımıza gelir,
- dedi Bey. Bakında: Doyran bakınmasını bekliyor-
muşçasına davranır. Elinde tepsiyle döndü hemen.
Tepsinin içindeki taslarda soğuk ayranlar, kuruyan
dudaklarında titreşti köpük köpük. Kendi tasından
bir yudum aldı konuklarına izin vermek amacıyla.
Sürdürdü sözünü. - Gelen de umduğunu değil, bul-
duğunu öğütmek zorundadır.

— Bizi de düşündüren bu beyim, - dedi Çolpan.
- Bulduğunu umduğu gibi öğütmüşse ilkten, yozlaş-
manın sınırı belirsizlenir. Bizim durumumuzu alalım.
Yüz yıldır sezinlemeden, sünnileşti fütüvvet... Ahi
çocukları, kadılık, mütevellilik, mütesellimlik yoluna
medreselere yazıldı. N'oldu sonunda... Baba oğuldan
ayrı düştü. Fütüvvet bir yanda bilime ulaştı. Med-
rese öte yanda bilimleri yadsıdı... İki karındaştan bi-

ri tekkeye, biri medreseye varmışsa, aykırılıkları birbirine düşman kıldı onları!..

— Düşman? - dedi Davran. - Olası değil... Türkmen, aslını yitirmedikçe, kendine düşman olamaz. Vardır başka nedeni. Gençlik denilir. Delikanlılık... Ya da paylaşılmayan bir kutlu yumurcak... Yoksa, karındaş, karındaş öçlensin, yazılı değil. Ne fütüvvette, ne tarikatte, ne de softalıkta!.. Acep dediğiniz, aslını yitirmeye mi dönüşmekte?

— Kaygılarımız bu, - dedi Savran. - Buyrulduğu gibi yozlaşma başladı mı bir kez, yozlaştıra yozlaştıra nereye varacağı bilinmez. Bilemediğimizden korkuyoruz anlayacağız.

— Bilmeye davranmamız gerek ahiler, - dedi Bey. - Varıp kaynağından öğrenmeliyiz her bir şeyi. Elimizde olanak da var! Asitane bizden koyun istemekte. Biz de tezdən ulaştırırız. Bu arada dolanırız bildiklerimizi. Ararız nedir yozlaşmanın temelindeki? Ve dahi bakarsınız bulmuşuz...

— İçimizi rahatlattın beyim, - dedi Kurban Ahi. - Biz de sizden bunu dilemekteydik. Varıp denklelerimizl açalım. Dileklerimizi bildirip, kırkılmış yünlerimizin pazarlığını yüklenelim ki, yılın isteklerini karşılamak olanağımız doğsun. Madem beyimiz üstlenmekte kaygılarımızı. Bize üretmek düşer.

Beyin kıpırdanışıyla birlikte otağı boşaltıverdiler. Davran Koca onlarla birlikte kalktı. Kapıya yöneldiklerinde;

— Gayri niceyse bugün yola düşemezsiniz. Her birinize oba hazırlandı. Buyrun, dinlenin, - dedikten sonra, gelip Beyin yanına oturdu. - Ürküntü yaygınlaşmakta Beyim, - dedi. - Ahiler de kaygılanmaya

başladığına göre, bir olumsuzluk çorabı örölmekte olmalı.

— İne Baba gelmiş diye duyduktu. Doğru anlaşılan. Bunların yüreğini kaygılandıran da onun gelişi olmalı. Bakalım, vardığımızda biz ne anlayacağız? Hele bakalım, nice bir koyun aktarmamıza izin vermekteler, - diyerek mektubu açtı. Bir süre okuduktan sonra gülümsedi. - Eh, elverir. Çiçekdağı'ndan kırkbin koyun ayırırız.

1875

Sebastian Capello, omuzunda heybesiyle Galata rıhtımına indi. Malta taşı döşeli alanı geçti. Dar sokaklardan yokuşa sardıktan hemen sonra, pencerelerinden Haliç ve Boğaz girişini gören Mark Antuan hanına ulaştı. Han görevlisi, daha o adımını atarken, odasının anahtarını uzattı. Sebastian heybesini yoklayarak, odasına çıktı... Geniş dairesine girdiğinde, pencerelerin kepenklerini araladı. Haliç'i, Boğaz'ı süzdü uzun uzun... Heybesinin gözünden, teslim senetlerini çıkarıp üstüsto koydu. Rakamları kafasından toplayarak ellerini oğuşturdu. Verimli işgörmenin sevinciyle, Anadolu kentlerindeki sarraflara bıraktığı altınların hesabını yaptı. Sonra birden buraya niye geldiğini anımsamışçasına toparlandı.

Heybeyi başucuna, senetleri tahta dolabın dibine yerleştirdi. Kapıdan çıkarken durakladı. Senetleri kucaklayıp, başını sallayarak merdivenleri indi. Hemen biraz yukarıdaki Chendali hanına çıktı. Kapıda sırma cepkeniyle salınan kavvasa;

— Madam Kiera burdalar mı? - diye sordu.

— Çıktıklarını görmedim efendimiz. Yazmanına geldiğinizi buyurursanız, yanına götürürler sizi, -diye bildik bildik selâmladı kavvas...

Sebastian uzatmadan hanın derinliğine yürüdü. Ak mermerlerin ışıltılı aydınlığı, demir parmaklıklı küçük pencerelerin ışığını çoğaltıyordu sanki. Dipte çuha örtülü masaya kollarını dayamış bekleyen yazman, Sebastian'ı görür görmez yerinden fırladı.

— Efendim, bugünlerde gelmenizi beklemekte-

lerdi. Haberleriniz sizden önce geldiğinden, her sabah bekletilmeden katına çıkarılmanızı buyurdular.

— Eh, sevindik buyruğuna. Hazır olduğumuzu bildirirseniz, sevincimiz artar.

— Buyrunuz, - diyerek önüne düştü yazman.

Birlikte basamakları tırmandılar. Ester Kiera'nın, haham olan kocası öldükten sonra Galata sarraflarının başını çektiğini bilmeyen yoktu. Venedik ve Cenova bankalarının en güvenli temsilcisi olmayı da başardığından bu yana, Anadolu ve öteki bölgelerdeki bütün para alış-verişlerinden pay alıyordu. Sebastlan da, hem yaptığı işlerin dökümünü çıkarmak, hem büyük kentlerde onun ajanları olarak görev yapan Bedestan sarraflarına teslim ettiği paraların karşılığında Venedik Bankasına senet almak amacıyla uğramıştı.

Yazmanıyla birlikte dairesinin kapısından girdiklerinde, Ester, yaşını göstermeyen sağlam güzelliğiyle elini uzattı... Sebastlan, fındık büyüklüğünde elmas yüzüklerle bezeli parmaklar arasında dudaklarına bir yer bulup, elini öptü kadının;

— Her zamankinden güzel görmekle mutluyum Madam, - dedi. - Kavuşma sevinçli, yol yorgunluğunu hemen unutturduğundan, katınıza ulaşmak beni mutlandırdı.

— Gratzla Sinyor Capello, - diye yanıtladı kadın Sebastian'ı. - Siz de her zamanki nezaketinizle yaşlılığımı unutturuyorsunuz.

— Yaş ve siz Madam!.. Hiç bir zaman yanyana olmayacak iki ayrı şey!

— Hanı direktirseniz kaygılarımı unutup, İnanaçağım Sinyor... Ne var ki, kişi kondini bilmeli. Billince de, işleri iyi gittiğinden dünyayı tozpembe gören

bir büyük bankerin komplimanında nelerin yattığını da anlamalı.

— Sinyora, - diye bağırdı alıngan alıngan Sebastian. - Bankerlik iştir. Altın pırıltısı, gümüş şırıltısı işin gereği. Size sevgimle güzelliğinize saygım ise dostluk!.. Oraya işin yongasını düşürmek, kendi kişiliğimden kuşkuya düşmekle birdir.

— Venedik ve Cenova bankerlerinin tümüne her zaman kibarlığınızı övmekteyim Sinyor, - dedi Ester. - Bundan kuşkunuz olmasın. Her gelişinizde, yüreğim utangaç bir genç kız helecanıyla çarpmakta... Dikkat ettim, her kezinde ayrı bir kompliman bulup söylemekte ustasınız. Ne var ki, helecanla çarptığında, komplimanlara karşı bile duyarlı bir yaşta bulunduğumu anlatıvermekte aynı yürek. Bağışlayın!..

— Bağış sizden geldiğinde anlam taşır Sinyoral.. Siz ki bunca insanın gönlünü saçınızın perçemine takıp sürüyorsunuz!..

— Ah Sinyor, - dedi kıkırdayarak kadını. - Venedik seranadlarının tadını hiç unutmadım. Albor Chendali sağ iken, gençliğimde yani konağımızın penceresi altında, gondoldan söylenen o güzel baladlar, hep belleğimde. Nedense sizi gördüğümde hep onları söylemek geliyor içimden... Kimbilir, o eski Venedik'in, o eski güzelliklerini bana anımsattığınızdan mı? Yoksa sizde Venedik'in o değişmeyen gençliğini bulduğumdan mı?

— Venedik değişmedi Sinyora!.. Siz de değişmediniz.... Bunca güzellik gözlerimi kamaştırtırmayken, Sebastian Capello'nun değişmesini isteyebilir misiniz? Biz üç değişmeyen, bunca uzun sevgi ve dostluğu ayakta tutabiliyorsak, ne mutlu!..

— Şakalarınız hep coşturdu beni Sinyor! Biraz

gecikince, aramam, aşağıya buyruk verip bekletilmemenizi istemem bundan, - diyerek ellerini çırttı. Sessizce açılan kapıdan giren ipek tenli, ipek min-tan ve şalvarlı, ipek bakışlı cariye; - Akşama konuğumuz var. Sofraya Venedik şarapları koyarsınız, - dedi.

— İzniniz olursa, - diye cariyenin dönmesine kalmadan atıldı Sebastian. - Balyosluğa çıkarak dilerdim. Hem Marcantonio Domini'ye sunacağım armağanım var... Hem de Balyos Mocenico Tomasso orda ise anlatacaklarım. O yüzden önce size uğradım. Özlemimi gidermek amacıyla..

— Akşama zaman çok dostum, - dedi eliyle cariyei kovalarken Ester. - Sinyor Domini'ye armağanınızı sunarsınız. Bildiğimce sizin Balyos'la, Cenova Vekilharcı Alessondro Miccini ve Fransız Elçisi d'Aramont burda değiller.

— Değiller mi? Nereye gitmiş olabilirler? Yoksa bizim haberimiz olmadan ciçiler mi değişecek? Yola çıkarken böyle bir haber almamıştım..

— Yok, değişiklik söz konusu değil... Rüstem Paşa, kaç zamandır istedikleri av iznini geçen hafta verdi... Karadeniz kıyısında avlanmaya gittiler.

— Üçü birden mi?

— Bildiğimce üçü birden. Ancak sizin balyosluk yazmanı sinyor Domini daha iyisini bilir. Sormanızı öneririm. Ve umarım ki, armağanınızı sunup, gerekli bilgiyi edindikten sonra, benimle doyunmayı, sinyor Domini'nin sofrasına yeğlersiniz.

— Sizin bir gülüşünüze bin Domini'yi yeğlerim Sinyora! - diye abartılmış bir reverans yaptı. - Öyleyse öyalanmadan hemen gidip geleyim ki, doyulma söyleşinizden yoksun kalmayayım. İzninizle!..

Yeniden elini çırttı Ester. Bu kez giren iri yarı

köle, irkiltti Sebastian'ı... El çırpmasının değişik cı-
duğunu sezememenin öfkesine kapıldı bir an. Yü-
zündeki yayvan gülümseme değişmeden köleye
baktı. Ester;

— Sinyor Capello'ya hemen bir at çekilsin,
- diye buyurdu.

Köle yerlere değin eğilip geri geri çıkarken, Se-
bastian da yerden bir reverans daha yaparak geri-
ledi. Merdivenlerden aşağı kaydığında, atın kapının
önünde hazır beklediğini gördü. Latasının cebinde
yumruklaşan senetleri yoklayarak ata bindi. Biran
önce gidip dönmek amacıyla yokuşu tırmanmaya
başladı.

Galatasarayı Enderun okulunun arkasından or-
mana girdiler. Atlarının hızı tepenin başındaki av yo-
luna çıkıncaya düştü. Elçilik korumacısı Yeniçeri ça-
vuşu Balyos'la gittiğinden, genel yazmana gözcü er-
ler koruculuk ediyorlardı. Başta Domini ve Sebas-
tian, arkalarında, palalarına özenen bıyıklarıyla ye-
niçeri erleri, tırta eğile kalka gitmekte. Domini,
Sebastian'ın anlattıklarını dinleyince hemen koşup,
durumu elçiye bildirmek kararına varmıştı. Çünkü
Rüstem Paşa'nın birden değişen sert tutumu, aylar-
dır Galata dışına çıkamayan elçileri sevindirmişti.
O yüzden uzatabildiklerinde kalmayı kuruyorlardı.
Sebastian'ın anlattıkları mutlaka bir şeyler yapmayı
gerektireceğinden, atlanmıştı yeşil yazman. Kendili-
ğinden davranamayacağına büyük bir iş diye dü-
şündüğünden, Ester Kiera'nın sunduğu düş geceler-
den koparmıştı Sebastian'ı... Bir tek çağrıyla yetin-
meye koşulmak canını sıkıyordu. Onca yol toptikten
sonra, şimdi yoniden yollara düşmek, coşkusunu

söndürmüştü Sebastian'ın... Atının üstünde ırgalan-
dıkça, «Ester'in cariyeleriyle debelenmek varken, bu
bunağın aklına uymanın sırası mıydı?» diye düşün-
dü. «İstanbul, dünyanın merkezi. Ve bu merkezdeki
dilberlerin hası Ester'in otağından geçmekte... Hem
de, çoğu Roksalan'ı kışkındıracak saraylık cariyeler.
Ve onun öfkesinden korkan tutsakların pa-
zarda sattıklarından. Ve bunları toplayan Ester, ay-
rıca üstlerinden para kazanmakta... O yüzden, her
biri eğitilmiş, incelmış gözdeleler. Her birinden salt gü-
zelliği değil, inceliği de öğreniyor insan... Roksalan
iyice kösülünceye beklemek gerek demişti Ester...
Sultan için ama!.. Şehzadeler, Paşalar bu korkunun
dışında. Bir tek damatlar azbiraz çekingen. Öteki-
ler, bütün paralarını eğitilmiş sülün cariyelere, ye-
tiştirilmiş civan gulamlara yatırmaktalar ki, para iş-
lerinden kazandığımdan fazlasını tutsak ticaretinden
kazanmaktayım... Kazanır da doğrusu... O kızlara,
ben bile varlığımı vermeyi düşündüm kaç kez... Ve-
nedik'i unutup, İstanbul'un Galata'sında bir konağa
kurulmak ve bu cariyeler elinden lokmalanmak, du-
daklarından yudumlamak, yaşamına yaşam katar in-
sanın. Han yosmalarının kırıltmalarından kurtulurum...
Ne var ki, görevlerim bırakmamakta... İşte, doyun-
masak da, tadına bakacağımız nice bir dilberden
etti bu bunak beni... Varıp kendisi anlatsa olmaya-
cak. Anlaşılan Balyoz'dan ödü kopmakta... Keyfini
kaçırdığından ötürü azar işitmekten çekinmekte ki,
beni de ardınca sürüklemekte. Oysa görevim sona
erdi benim. Ötesini yüce Doj'un Antonio Gritti'ye
bildirmek kaldı. Hayır efendim... Bunlara neyin ne
olduğunu söyledikten öte, neyin yapılması gerekti-
ğini de anlatacaksın ki, iş görelersin. Dönünce Doj'a bil-
direceğim... Bundan öte, emekli tüccar değil, doğru-

dan tüccar yollasın Balyos'uğa... Böylelikle, Venedik'in çıkarları, çenebaz diplomatların yaygarasından kurtulur. Yerine işbilir insanların sağlamlığı egemen olur... Biliyorum kabullenmez bunu Doj... Ama, yine de söylemek gerek...» Yolda kendilerine eşlik eden yeniçerinin dillerini bildiğinden güvenli olduklarından ağızlarını açamıyorlardı: İkisi de kendi düşüncelerinin hızında, tırıs giden atlarının sallantısında, dalları gözleyerek ilerliyorlar. Yeniçeriler de, ağız açmaksızın, gözleri çevrede ardıları sıra at koşturuyorlardı...

Sonunda orman açıklığına kurulmuş çadırlara ulaştılar. Birbirinden otuzar kırkar adım aralıklarla, Venedik ve Cenova cumhuriyetleriyle, Fransa krallığının bayrakları dikilmişti. Her bayrağın arkasında elçilik görevlilerinin genişliğine göre çadırlar dizilenmiş. Çadırların arkasında da ay biçiminde elçilik korucusu yeniçerilerin obaları sıralanmıştı.

Balyos Macenico Tomasso, Sebastian'ı daha karşıdan tanıdı. Atlılar yaklaşıncaya bekledi. Çavuşbaşının gözlerini dört açtığını, kulaklarının en küçük fısıltıyı algılamaya hazır olduğunu görür görmez, tanimazlığa vurdu. Domini ve öteki görevliler elçinin davranışından durumu kavramaya alışkın olmanın bilisiyle, karşılaştılar. Domini indikten sonra, kolundan sürükledi Sebastian'ı...

— Efendimiz, - dedi elçinin önünde gerekli saygı gösterilerinde bulunarak, - Sinyor Sebastian Cappello, bankamızın ajanı ve onlar meclisinin üyelerindendir. Asya içlerinde gerekli işlerde bulunduktan sonra Venedik'e dönecekler. Bir buyruğunuz olursa, yüce Doj'umuza iletmek istegindedirler. O yüzden, buraya değin gelip, eğlenmenizde rahatsız ettik.

— Ah, ne kadar iyi oldu geldiğiniz. Sinyor Ca-

pello'yu tanımak mutluluğumuz oldu. Gerçekten göndereceğimiz hiç bir şey yok. Resmi kuryemiz yeni gitti. Ama ününü çok duyduğumuz bir soydaşımızla karşılaşmak, bizi sevindirdi. Hemen yolcu değilseniz, akşama av şöleni var. Konuğumuz olmanız bizi mutlu kılar...

— Anlaşılmakta ki Balyos Hazretleri, - dedi Sebastian, - İyi avlanmışsınız.

— Sizin de usta avcı olduğunuzu duymuştum. Özellikle de uçara attığınızı söylemişlerdi. Yanlış mı duyduk acaba?

— Doğru duymuşsunuz efendim. Uçara atmak kıvancımdır. Ne var ki, tüfengimi getirmediğimden sözlerimin doğruluğunu ispatlamaktan yoksunum.

— Bizim tüfenklerimiz, alışkanlığınızı karşılamasa da sanırsız atıcılığınızın değerini ispatlamaya yeter. Şurda ilerde keklik kaynamakta... Yeni geldik, çavuşbaşımız da yorgun. Ama, sanırsız usta bir avcıyı seyreylemek amacıyla bize katılırlar, - diyerek tüfeğini Sebastian'a uzattı. Çavuşbaşına koluyla buyrun işareti yaptı.

Çavuşbaşı, yenice oturmaya hazırlanırken bu yarışmanın öfkesiyle kıpkırınıcı oldu. Kısa bir duraksamadan sonra;

— Biz tüfenk seslerini sayar, sonra Sinyor'un vurduğu kekliklerle karşılaştırırız, - dedi. - Orman güvenli. Şimdi denetledik. Buyrunuz, siz eğlencenizi sürdürünüz.

Balyos, Çavuşbaşının görmeyeceği bir noktaya gelinceye nefesini tuttu. Sonra birden derin bir nefes salarak;

— Elii-den, gözünden ve kulağından başka türlü kurtulamazdık. Öyle bir zamanda geldiniz ki, hani

önceden eğitsek böyle olmazdı. Şimdi Domini onu oyalar.

— Anlaşılan eğitilmiş efendim, - dedi Sebastian.
- Yazmanınız öyle duraklayarak yol aldılar ki, özellikle bu anı beklediklerini şimdi anlamaktayım.

— Çok önemli şeyler olmalı, - dedi Tomasso..
- Anlatın lütfen.

Sebastian, dinlenip dinlenmediklerini denetleyerek, fısıltıyla konuşmaya başladı;

— Bilmektesiniz, işimiz gereği pek çok kent ve köy dolanmaktayız. Özellikle dirlik sahipleriyle, kuyumcuların yoğun bulunduğu kentlerde, paraya gereksinim fazla. O yüzden de, bizim altınlar iyi kâr getiriyor. Faizleri yükselttiğimizde bile yılın kârını düşünen zaimlerle, kuyumcular gözlerini kapayarak dilediğimiz yerden anlaşılmaya varıyorlar... O yüzden de yoğun bir çalışmayla geçiriyoruz zamanımızı, - çevresini yeniden denetledi. Ağaçlardan ve yapraklardaki yelden öte tanıklarının bulunmadığına güven duyunca; - Ahi Babası da Hac bahanesiyle kentleri dolaşüyor efendim. Post kentine de vardı. Zaviyede tartışıklarından, kesinlikle neye karar kıldıkları belirsiz. Ayrıca, Baba'nın da edindiğı bilgiler çerçevesinde karar yetkisi vardır. Fütüvvetten bilebildiğimize göre, özellikle Kırşehir, Evran otağı sayıldığından ordakilerin etkinliğı fazla. Ancak herşeyleri gizli olduğundan, duyabildiklerimize varsayım ekleyeceğiz... Öğrendiğimize göre efendimiz, Ahiler imtiyazlara koşul koydurmayı dilerler. Koşullar nedir? Bilememekteyiz. Bizim aklımıza gelen, şimdilik zorunlu mal alımına koşmaktır bizi... Doğrudan karşı çıkanlar da olabilir. Ne var ki, Ahi Babasının aklını yitirmesi gerek, imtiyazların kalkmasını istemesi için. Hem devlet razı gelemez buna!.. Hem de Ankara'nın sofçu

ve çuhacıları, Sivas'ın gümüşçüleri, Maraş'ın kuyumcuları, Ergani'nin bakırcıları, Hamid'in küherçile ve barûtçuları ve dahi bir çok ürettiğini dışa satan ahi... Örgütleri parçalanır. Birbirine girerler. O yüzden aklımıza gelen ya haraçların azbiraz artırılmasına zorlayacaklar... Ya da mal götürmeye!.. Her ikisi de bizi güç durumda bırakır efendim. Banka ve banker olarak çok yararlanırsınız bundan. Yalnız Cenova bankası daha çok yararlanır. Üstelik, bizim tüccarımız, taşıma kolaylığının yanında ürettiğini getirmekte... Onun karşılığında mal götürmekte. Harçlar artarsa, getirdiğinden de, götürdüğünden de zarar eder. Oysa, az getirip, çok götüren, tüccar olarak kazanır. Yalnız ülkesinin üretimi düşer... O yüzden, durumu size bildirmeden Doj'a iletmeyi düşünmedim. Sağolsun Sinyor Domini anlayış gösterdi...

— Elbette gösterecek Sinyor Capello, - dedi Tomasso! - Görevi... Görevimiz. Ahi Baba İstanbul'a dönemez daha. Dönmeden biz engeli kurmalıyız.

— Sanırım görevim bitti efendimiz...

— Sağolun... - Önleri sıra kalkan bir kuşa nişan aldı hemen. Tüfenk sesinden az sonra kuş başının dikine düşmeye başladı. - Çabuk tüfengi siz alın ki, nişancılığınıza tanıklık edebilelim, - diye uzattı silâhı...

— Sağolun, - dedi Sebastian. - Kullanmasını bilmediğimizden ne yapacağımızı şaşırmıştık. Diplomatlığın nice güç bir sanat olduğunu bir kez daha kavradım... Sağolun.

Tomasso, kuyumcu Serafim'den aldığı sülün bohçasını açmadan Rüstem Paşa sarayının yolunu tuttu. Önceki konuşmasına göre kararlaştırdığı gün,

sözünü yerine getirebilmenin güveniyle atının üstünde kuruldu. Birinci Vezir konağının görkemine adım attığında, her zamanki ürpertisi yenilendi. Murassa kürk kaftanının içinde, tüylerinin diken diken olduğunu sezdi... Rüstem'i kızdıracak bir durum doğarsa, Yedikule zindanını boylayacağını düşünür düşünür, kabul töreninin yorgunluğuna girdi.

Kapı Kathüdasının öncülüğünde, sekbanları aş aş Paşa divanhanesine ulaştılar... Hazinesdar, görevlilerinin ellerindeki armağanları çoktan çekip almış, onları divanhanenin dışındaki konuk odasına oturtmuştu. Paşa beklemese, kendisini de odaya sokmayacaklarını biliyordu Tomasso... Beklendiğinden, kaftanının altına yerleştirdiği bohçayla, paşanın önüne değin vardı. Görkem gözlerinde korku oldukça, kendini yatıştırmak amacıyla, bir Türk ozanın dizelerini anımsamaya çalışıyordu. Hem de dizeleri anlatan öyküyle birlikte... Balyozluk çevirmeni ilk kez anlattığında gülmekten kırılmıştı. Şimdi korkusunu bastırmakta kullandı öyküyü... «Kişinin yazgısı ak olmalı diye düşündü. Ozanın dediği gibi... Karşıtları az daha önleyeceklerdi Rüstem'in damat olmasını... Sultan kızıyla evlenmek, Hürrem Sultan bile istediğinde kolay değil. Nasıl da uydurmuşlar ve yakıştırmışlar? Cüzzamlı olduğunu Padışah'ın kulağına dek ulaştırmışlar... Roksalan dayatınca, kararını uygulamak amacıyla, denetlemeye karar verir Süleyman... Ve doktorlardan öğrenirler ki, cüzzamlı da bit bulunmaz... Bir adamla gizlice gömleklerini araştırırlar... Sonunda bit bulunur. Ve ozan, (Olucak bir kişinin bahtı kavi, talil yar, - Kehlesi dahi mahalinde, anın işine yarar,) demek zorunda kalır. Çünkü o bit yüzünden Rüstem damat ve birinci Vezir olur...» Korkusunu yendi. Aylıklı bir gülümsemenin

yüzüne yerleşmesiyle birlikte, Rüstem'in önünde eğildi.

— Umarız, avda hoşça vakit geçirdiniz çorbacı, -dedi Rüstem eteğini öptürdükten sonra yer göstererek.

— Gölgenizde efendim, - diye yanıtladı Tomasso... - Üç elçi, bize o güzel günleri bağışlayan efendimize borcumuzu ödemek için de, şu armağanı hazırladık! - diyerek Serafiin kuyumcudan bakmadan aldığı ipek bohçayı açtı. Ve açtığı anda kendisi de Rüstem'le birlikte beğenisini gizleyemedi.

Som altından dökülen sülünün tırnaklarına, gagasına ve kanatlarının çillerine taşlar kakılmış, serpilmiş ve inciler döşenmişti. Altının sarı balkıması, taşların bin renkle donanmasına neden oluyor, ince yakamozlu ışıltılar gözlerine doluyordu.

Rüstem beğenisini, kara sakallarını okşayarak belirledi. Gözlerinde altın ve elmas parıltılarıyla;

— Siz hayvan değil, Zümrüd-ü Anka'yı avlamış olmalısınız, - diye alay etti.

— Yüce devletlimizin katında bulunmak Zümrüd-ü Anka'nın kanatlarına oturmakla birdir efendimiz. Devletlerimiz, bize gösterdiğiniz dostluğun altında kalacak değiller.

— Anlamaktayız. Dostluklarımızın sürekliliği konusunda gösterilen çabalara biz de katılmak dileriz. Valide Sultan efendimiz, hoşnutluklarını bildirdiler. Umarız bizden de ödenmesi devletimizin çıkarlarına aykırı gelmeyecek bir ödül istemektesiniz... Çünkü devletimiz kendisine gösterilen her yakınlaşma çabasını katıyla ödemeyi gücünün kanıtı sayar. Efendimizin kulları olarak biz de hemen ödenmesinde yarar buluruz.

— Tek dileğimiz, katınızda onurlanmaktır efen-

dimiz... Bundan öte, uyruklarımız, sağladığınız güven ve tanıdığınız olanaklar içinde sürekli çalışmaktadır. Zaman zaman devletler arasında sürtüşmelerin kendilerine tanınmış olanakları azaltacağı kaygısı olmasa, elbette daha güvenli bulunacaklar.

— Kaygı yersiz... Efendimizin mülkünde, herkes, her türlü yasal güvenceye sahiptir. Başlarına olumsuz bir iş gelmedi umarız uyruklarınızın?

— Mümkün mü efendimiz. Sizin bilgili, görgülü ve güvenli yönetiminiz altında ülkelerinde sahip bulunmadıkları derekede rahatlık içindedirler. Yalnız yüce devletimiz de bilmektedirler ki, zaman zaman çeşitli söylentiler ortalığı kaplamakta.

— Bunca zamandır devletimizin başkentinde elçi olarak bulunmaktasınız Tomasso çorbacı, - dedi sert sert Rüstem. - Efendimizin söylenti üzerine buyruk çıkardığına tanık oldunuz mu?

— Biz de olmadığımızdan, altında yatanı öğrenmek diledik. Meğer, İran üstüne varan tüccarlarımızdan çıkar imiş... Oralarda denilmekteymiş ki, fütüvet ehli, majestelerinden yeni isteklerde bulunacaklarmış...

— Burda istenecek orda mı kararlaştırılmış ki, tüccarınız bu söylentilere önem vermiş? Doğrusu ummazdık. Siz de ciddi ciddi buraya getirmektensiniz.

— Biz güvenimizi getirmekteyiz efendimiz. Sizin de yakında öğreneceğiniz söylentilerin altında yatan nedir bilememekteyiz. Ancak, çıkacak karışıklıktan biz de zarar göreceğimizden!..

— Karışıklık çıkmaz çorbacı, - diye yanıtladı güvenli Rüstem. - Devlet sözünde ayak diredikçe, karışıklıkların da hakkından gelmesini bilir. Verdiğiniz haberlerden ve sunduğunuz arıyağandan hoşnu-

duz. Tüccarlarınıza deyiniz ki, devlet verdiği sözü savaş halinde iken bile tutmasını bilmiştir. Barış içinde olmaktayken değiştirmeye kalkışmaz.

— Biz, daha kutlu ağzınızdan dinlemeden aynı şeyleri söylemiştik. Yanılmamış olmanın mutluluğu, onurumuza güç katmaktadır efendimiz, - diye yeniden eğilip, eteğini öptü Rüstem'in... Konuşmanın bitliğini belirten sakal sığazlamalarına yüzünde gülücük, gözlerinin derinlerinde hınçla baktı. «Dünkü Köle!.. Venedik'in en soylu kişilerinden birine eteğini öptürmek sana onur mu vermekte sanmaktasın,» düşüncesini belleğinin derinlerinde gömerek, dışarı çıktı.

Divan toplantısını kapattıktan sonra, hünkârın yanına girdi Rüstem. Hafif bir üşütmenin beniz solgunluğunu bir türlü üstünden atamayan Sultan, uzanırçasına oturmaktaydı. Dizlerinin üstünde yanına vardı. Ayaklarını üçer kez öptükten sonra, yumuşak minderlerle döşenmiş tahtın ayuk ucunda durdu. Daha konuşmasına izin verilmesini beklemeden;

— Valide Sultan efendimiz, bunca yorgunluğun üstüne sürekli devlet işleriyle uğraştırırız diye bize gücenmekteler efendimiz, - diye söze girdi. - Devletimizin sahibi olarak buyruklarınızı yeterince yerine getirebilmeye çalışan bunca kulunuz ve dahi oğullarınız bulunmakta iken, sizin yorgunluk üstüne yorgunluğa sarmanız bizce de doğru bulunmamakta. Düşündük ki, bizden kul ve dahi oğul olarak hoşnutluğunuz yeterince olmayabilir. Yerimize daha çalışkan ve dahi bilgilisi gerekli ise, ayağınızın tozu olarak size hizmet bize ancak onur verir.

— Hoşnutsuzluğumuzu vezirlerimizin yüzüne söyleyecek denli güçlüyüz, benim vezirim ve dahi oğlum, - dedi Sultan. - Devlet gerektirdiğinde biz dahi kendimizi kul saymaktayken, kulu değiştirmekte sakınca görmeyiz. Ancak çalışmanızdan da, yönetim bili ve dahi biçiminizden de hoşnuduz. Ne var ki, yine de kul işi efendisini yormasın olmaz...

— Kul işi kulu yormalı efendimiz. Bu yüzden divan olarak karar aldık. Bundan öte, yüce efendimizin katlarına, kendilerinin özel çağrısı olmaksızın çıkılmasını doğru bulmamaktayız. Çünkü kul, sevildiğini bilmemekte... Hastalığınıza, yorgunluğunuza bakmaksızın, bir kethüda ya da bir naipin çözeceği işleri katınıza getirmekte. Ne var ki, onların incir çekirdeğini dolduramaz dilekleri, efendimizin üzüntüsünü çoğaltıp, yorgunluğunu artırdığından yüce devlet işlerine zamanları kalmamakta. Valide Sultan efendimiz de, durmaksızın bizi azarlamakta. Hani haklı olmasalar, yakınacağız. Gecemizi gündüzümüze katmaktayız. Efendimizin bir hoşnutluğu, çabamıza da, gücümüze de bin çaba ve dahi güç katmakta. Ama, biz de hiç olmazsa kutsal bedeninizin yorgun ve dahi rahatsız olduğu zamanlarda, çağrısız gelenlerin olsun katınıza alınmamasını dilemekteyiz.

— Bizi sevdiğinizi biliriz oğlum ve dahi vezirim... Biliriz ya, efendi kulundan kopmamak gerek. Siz nice bir bizi sevmekteyseniz, biz de onları sevmeye koşuluyoruz.

— Siz efendimiz, halifeyi ruy-i zemin ve dahi sultan-ı âlem-i yeminsiniz... Yeryüzündeki kulların tümü sizi sevmeye koşuludur. Ve dahi bu sevgilerini sağlığınıza gerekli dikkati göstermek zorundadırlar.

Ne var ki, bildiğiniz üzere, kul dertlenince, kendinden ötesini düşünmez. İzniniz olursa, Bostancıbaşı ve dahi kapı kethüdasına buyurmayı dileriz ki, sefer hazırlığı içreyken olsun, çağrısız konuklarınızı almasınlar.

— Demek ki, kararlısınız. Bunca istemezliğimizi bile bile diretmektesiniz.

— Varlığı sizin esenliğinize bağlı kullarınızın tümü, gecikmiş olmanın üzöncündedirler efendimiz. Bizi sözcü atamaları, üstümüzdeki sevgi ve bağışınızın yüceliğini bilmelerindendir. Engel olunmadığında, kul sıkıntısıyla hem de gereksizliği apaçık iken sizin nice bir üzüleceğiniz ve tanrı korusun hastalığınızın nice bir artacağını bildiklerinden, diretmemizi yakarmışlardır...

— Sultanımız da nice bir zamandır eğitmekte idiler...

— Eğer izniniz olursa efendimiz, asıl Valide Sultan efendimizin azarlarından kurtulacağımızdan ötürü ödenmez borç altında kalacağız.

— Sultanımızın sizi nice bir sevdiğinden kuşumuz yok oğlum ve dahi vezirim. Madem öyle istemektesiniz, sıkılıncaya kullarımızdan uzak duralım...

— Efendimiz! - diye eğildi yeniden Rüstem. - Bizi ödenmez borç altında kılmaktasınız her an. Yaşamımız eseriniz ve dahi hizmetimiz onurumuz değilmişcesine yeni bir ödölün armağanıyla gözlerimizi kamaştırmakta, hizmet görevimizi aşka döndürmektesiniz.

— Güvenimiz tamdır vezirim... Anlatın hele, divanda neler görüşöldü?

— Korsan reislerinizden Turgutça Bey, Mehdi-

ye'sinin öcünü almaya devinir efendimiz!.. Frank kralı da deniz kıyısında az limanı olduğundan yakınıdır. Elçisi yardımlarımızı artırmak konusunda pek yakarıcı... Sinan Paşa kulunuz, donanmay-ı Hümayun'un denize inecek kıvama geldiğini bildirdi... Elkas Mirza'yı görkemli kabulünüz, Tahmasb yönünden yeni kıpırdanışlara neden oldu buyurduğunuz gibi... Erzurum, Diyarbekir, Erzincan ve dahi Van üstünde baskı kurmaya uğraşmaktadır. Bir iyice hakkından gelinmedikçe, doğu yakamızda rahata eremeyeceğiz... Düşünümekte ki, Turgutça Bey'in isteğini azbiraz gemi ve dahi levent gönüllüsü ile karşılar isek, Frank kralına da iyi bir ödül sunmuş oluruz. Onun güçlenmesi, Şarlken ve dahi Ferdinand'ı kuşkulandırıp, o yana göz dikeceklerinden biz ardımızdan güvenli bulunuruz. Sefere çıkmakta gecikmemek gerek. Bağdat Beylerbeyisi Behram Paşa kulunuz, Basra üstünde Tahmasb'a giden Şarlken elçilerini yakalamış. Yanlarındaki namelerden anlaşılmakta ki, uzlaşmak üzereler. Biz onlardan öndeyiz efendimiz. Buyurduğunuz an, iki yanda da sefere hazırlıklı bulunmaktayız.

— Anlaşılır! Oğlumuz ve dahi vezirimiz, öncelikle İran üstüne sefer eylenmesini istemekte. Divan da buna katıldığına göre, düşünülmeli...

— Sağolunuz efendimiz. Buyruklarınız bizim onurumuz ve dahi ışığımızdır.

— Ferhad Paşa kulumuzun işini beğendik. Kendisi ödüllene...

— Hemen efendimiz, hay hay!.. - Sonra gözlerine baktı Sultanın. Yorgun halkaları inceledi. Uzatmamak isteğiyle, kapaklandı. - İzninizle efendimiz Kulları kınamaktayken, yorgunluğunuzu bizim artır-

mamız yersiz... - Uzatılan eli öptü. Gerileyerek çıktı. Çıkar çıkmaz, Bostancıbaşıyla, Kethüdayı divana sürükleyerek; - Kendilerinin çağırdıkları dışında kimse-
nin efendimizi rahatsız etmemelerini buyurdular. Bun-
dan ötesinde dikkatli olmanızı dilemekteyiz, - dedi. Onlar selâmlayıp çıkarken, kimseye göstermeden el-
lerini oğuşturdu.

Gölgelerini boşluğa yaya yaya silkinip davranan Forsabaşını geçtiler. Don Pedro'nun başucuna varıp, yanına çöreklenüler.

— Hadi Pedro usta, - diye söze girdi Solu. - Umuduna gün doğmakta... Turgutça Reis, Mehdiye'nin öcünü almaya kararlı. Demekte ki, masalının sonunu kerevetine çıkacak bir başarıyla taçlandırmak istemekteyse, leventler buyruğunda!

— Bellediklerimiz bize öğretti ki efendilerim, siyaset yiğitlikten çok, cahillik istemekte. Doğruluğuna da kalibimizi basarsız. Kendimizde sınıdığımızdan. Masal üretmek zor değil. Zor olan sonuna katlanabilmek. Dediğinize gelende, eskiden masalımızdan ötürü asarlardı bizi. Şimdi bilgimizden ötürü işkenceye koyarlar ki, dayanabilir miyiz, bilememekteyiz.

— Bizim de demek istediğimiz bu, - dedi Çopur Buğa. - Durmaksızın insan dayancını ölçmekteisin. İşte fırsat önüne geldi. Kullan. Ve dahi vargit ülkeneye. Bak ki, nice bir dayanıklısın ve dahi nice bir dayanmakta önderlik ettiğin yoksul. Sen onlara, onlar sana kavuşanda niceyse sancağı dikersin. Biz de burdan yeteriz, düşmanlarınızın ensesine binmek amacıyla. Birleştik mi, işlerini bitiririz.

— Yağma yok efendilerim, - diye atıldı Pedro. - Biz Komünerosları kurdu isek, yabancı sırtımızdan atmak amacıyla kurduk. Şarlken'i kaldırıp, Süleymanı bindirelim diye değil. Madem öylesi de, böylesi de çeşklidir, ko olduğunca sürüp gitsin. Bize gelende, böyle bir durumda hiç güvenmeyeceğiniz kişilerin başında gelmekteyiz.

— Demedik mi size, - dedi Çolak, çengeliyle sıvtinerek. - Bu Papaz tayfasından ademe yarar iş çıkmaz. İşte kendi kulaklarınızla duyup işittiniz ki, azbiraz kitap küfüne bulananda, halkını da, çalabını da, yalvaçını da bir kıyıya koyuvermekle!..

— Ustamız Valansly'a da gün günden büyüyen bir masalın kahramanıdır, - dedi Kör Veli. - Altını üstünü kurcalamadan hürp diye kolay kalkışır mı? Bilmemekte mi, aldığı her soluk savının ispatlanmasına adanmıştır. Bilmemekte mi, bizim yerimize Don Giovanni de Vega ya da Dorya Reis'in eline geçse idi, çoktan Toledo'lu Padilla, Ségovie'lı Juan Bravo ve dahi Salamanca'lı Pedro Moldano'nun yanına varacak idi!.. Onca bilge ölümden mi korkar ki, bilim edindi diye savından vazgelip, kıyıya çekilsin! Bilmemekte misiniz bir kez başkaldıran, sürdüregider kendi kendisiyle tutarlı olmak istemekteyse!..

— Sürdüregitmekteyiz biz de efendilerim, - dedi Pedro. - Biz tahta başkaldırmıştık. Ve sanmaktaydık ki, yoksul birleşende, çoğunluğun gücü, azınlığın sultasını kıracaktır. Kırdıktan öte, egemenliğin olanaklarıyla güçlendikçe gönenecektir. Hakkıdır bu onun ve hakkımızdır böyle düşünmek. Neden dersiniz, öylesine az isteklerle yola çıkıyorduk, üstelik öylesine güçle egemenliği ele geçirivermiştik ki, hakkımızı söke söke alırız. İki yıl dayandıksa bu güvenden dayandık. Siz derya üzreydiniz. Venedik ve dahi Ceno-va, Şariken'in üstlerine hörlemesini kaygıyla bekliyorlardı. Bir kez gücünü kendi kendine kanıtlarsa, kuzeyle güneyi birleştirmesi işten değildi. Miras hakkıydı Cermen imparatorluğu onun. Oysa biz yıpratır, gücünü kırar isek, herkes derin soluk alacak idi!.. Kentler bir bir bize katılır iken görünüm böyle!.. Ve

her yandan destek yağmakta idi... Ve böylelikle biz, bunca desteği ardımızda görüp, tıpkı sizin Bedredin Bilge ile Börklüce Sultan gibi, el ele, göz göze, diz dize cennetin bu dünyada olduğunu ispata koyulduk, yoksulu egemen kılarak. Bunca olumlu veriye güveniyorduk. Onlar yenildiyse, desteksizlikten, bir de, zamanı kollayamamaktan yenildiler, diyor-duk. Bizim için durum böyle değil. Tam çıkar çatışmasının ortalık yerinde yangın tutuşturmaktayız. Desteğimiz elverir, gücümüz ve dahl bilincimiz düşümüzü gerçekleştirmeye yeter! Bir de baktık ki, Venedik ve Cenova bankerleri, paralı askerini çoğaltsın için Şarlken'e altın yağdırmaktalar. Papa, hepimizi afaroz eyledi. Lütherci Cermen soyluları, atbinip kılıç kuşanarak üstümüze hörledi. Frenk kralı hemen savaşkese yanaşıp, ardını sağlamladı. Her gün bir İspanyol kentini kanırta kanırta alan Barbaros Hayreddin Paşa'mız, kendini İstanbul'da, tersane ka-falığına atayıp, gemi yapımına durdu. İbrahim Paşa'mızın horlayıp hırpalayarak şamaroğlanına çevirdiği Ferdinand'ın elçisi birden gözde kesilip, Sultanla ava gider oldu... Turgutça Reis'imiz, azbiraz levent taşıyıp, üstümüze hörleyenlere dayanmamızı sağlar umduk... Malta adasına kapaklanıp, Donna Welitza'nın eteğine sığındı... Derya bilgeleri Çopur Buğa, Kör Veli ve Çolak Solu ustalarımızı tutsaklandığımızda gördük. Doğru buyurdunuz. Sizin yerinize onların eline geçse idik, çoktan kebab edilmiş ialk. Ama siz, tam umudun doruğunda iken yenilginin ne olduğunu bilmezsiniz. Yeniliğinizde de kişiliğinizi so-rumlu tutar, cezasını çekmeyi berç bilirsiniz. Biz öyle olamadık. Yanlış hesaplarımız yüzünden hem de kıskırtma döneminde kesine yakın destek verilmiş iken değişiveren yeller yüzünden, binlerce insanın

kaniyla ödedik bedeli. Şimdi yeniden işe kalkışsak, yeniden başımıza gelecek başkası olamaz...

— Başında yapılacak hesap sonunda yapılmaya duruldu mu, - dedi Çopur Buğa. - Kişi böyle yılgınlığa saplanır. Davran koca Pedro! Senin dediklerinin üstünden yıllar, altından Akdeniz örneği sular geçti! Gayri birleştiklerini sandıkların, yeniden birbirinin gırtlığına sarılmaya durdu. Var ahalinin başına geç yeniden!..

— Ve dahi yeniden sopa yesin öyle ya, - dedi Kör Veli. - O gün de durum aynı değil miydi? Nedir Pedro ustamızın o zaman hesaplayamadığı? Egemenin çıkarıyla, yoksulun, çıkarının kesinlikle çatıştığı değil mi? Onu üste getirmeye davranınca, bütün öteki hesaplar geride kalıverdi... Bunlar hörleyip başardıktan sonra, bir beyin yerine bir başkasını getirselerd, sorun yoktu. Umdukları ve dahi bekledikleri destek kendiliğinden gelecekti. Oysa neylediler? Beyi atıp, yerine yoksulu getirdiler! Aboov!.. Getirir getirmez de, yeryüzünde nice bir egemen var ise kenetleniverdi birbirine, kenenin at taşığına kenetlenmesi örneği!.. İşte sorun bu forsa eskisi. Bizim aklımız erdiğince, bundan öte de kalkışsan dediğini yapmaya ve dahi bey yerine yoksul getirmeye davrandın mı, kıcına tekmeyi yine yiyeceksin demektir.

— Al sana bir yılgın daha, - dedi Solu! - Bir kez yenilindiyse, hep yenilecek değil ya adem dediğin? Bakarsın bir de üste gelir!..

— Adem dediğin için doğru Çolağım, - dedi Pedro! - Dövüş de güreş gibidir. Günü olur, yenersin, günü gelir yenilirsin. Öldürür ya da ölürsün. Sorumluluğu ademe yükledin mi, ademle biter. Bilece kimseyi götürmemek kaydıyla, buyur sına! Bin kez, yüz-

bin kez! Tükeninceye, tüketinceye! Ama, bilece yoksulu sürüklemekte ve yitirdiğinde eskisinden beter bir yoksunluğun içine atmaktaysan, izin ver de durup düşünmen gerektiğini söyleyelim. Kişi kendi vebali altından, olmadı, canıyla kalkar. Kitlenin, ahlinin vebalini taşımak olası değil... Hani zaman zaman hoşgörünüze kavuştuğumuza pişmanlık duyuyoruz. Keşke, Şarlken'in ya da öteki beylerin celtâtları eline düşüp, borcumuzu kuşca canımızla ödemiş olsaydık, belki daha rahat olurduk.

— Şimdi anlamaktayız bunun neden kendine eziyet edip durduğunu, - dedi Çolak Solu. Belki az biraz borcumu öderim diye düşünmekte.

— Düşünmekteyiz. Ama her kezinde de yanılmaktayız bir güzel!

— Öyleyse varalım Turgutça Reis'el Ona bile gerek yok. Salih Reis'e söylediğimizzle senin palamarlarını salıverir. Vargit ülkene, - dedi Çolak Solu! - Dilersen bilece geliriz ardınsıra... Yoksulun nice bir dikildiğini görmek, bin kez ölmeye yeter... Al eline sancağını, yeniden başkaldır. Bakarsın bu kez asılırsın da, umduğun cennete kendi kanatlarıyla uçar gidersin ne güzel...

— İyi de, - dedi Pedro! - Dördümüz yeter miyiz bunca köşegi devirmeye?

— Neden dördümüz olalım, - dedi Buğal - Dedik ki az önce, masalın ve dahi ahlin seni beklemekte. Hem de salt Valansiya'da değil!.. Aynı zamanda bütün İtâlik kentlerde. Hörlediğin an, tümü paçandan tutacaklar. Takarsın ardına yoksul ahlini. Varıp egemenlerin tahtlarını başlarına geçiriverirsin!..

— Sizi bilecek ölçüde uslu, kışkırtmaya kanmayacak denli yaşlıyım efendilerim, - dedi Pedro. - Amacınız, beni bir aykırı işe koşmaksa, suçsuzun kanını akıtmaktan öte pek çok şey yapabilirim.

— Öyleyse, pranganı çözdürüp, çömezlere dil dersi vermeni öneriyoruz. Kabul mü?

— Buyurduğunuza ne zaman olmazlandık? Ya da olmazlanmak elimizde mi?

— Daha geçen baharda, yiğitleri devşirip döndüğümüzde olmazlanmadın mı? - dedi Buğa. - Biz de korkumuzdan, güç işe sardırıp, kolayını bulmaya uğraşırdık. Madem kendin söz verdin, davran bakalım. Çömezler bütün kış buyruğunda. Her biri, bülbül gibi şokımazsa bahara, elimizden güç kurtulursun.

Pedro yüzlerine bakakaldı. Böyle bir sıkıştırmanın ardından çok daha ağır bir baskının geleceğini ummuştı. Aynı şeyleri düşündüklerini biran unutup, savunmaya hazırlanırken, Solu'nun bir işaretiyle forsalıktan çözülüvermesi afallattı onu. Suskun, başı önünde, bilece yürüdü.

Salih Reis, burcun gölgesine sırtlarını dayamış, nefeslenmekte olan Buğa'yla, Veli'ye yanaştı.

— Reis baba bizi çağırılmakta. Çolak ustamızı da bulur isek bilece varalım demiştik.

— Siz varın reisim, - dedi Buğa. - Biz onu alır geliriz.

— Safada demek!

— Azbiraz dinlenmeyi kurardı, - dedi Veli. - Buyruğunuz olacağını bilmediğinden.

— Bizden de gizlenmekteyse bazı şeyler, - dedi başını sallayarak Reis. - Turgutça Babayı da alıp, bilece varalım derdik.

— Sakın reisim, - dedi Buğa! - Turgutça Reis edepli yiğittir. Ola ki, rezillikten sıkılıp, üzüntüye düşse. En iyisi biz tezden varıp yoldaşımızı kapar geliriz.

— Aşağıda, Saad'ın hanında mı?

— Don Pedro için kitap bakacaktı. Geçerken uğramasın olmaz.

— Kitabı baktıracak adamı da bulmuş Don Pedro, - dedi gülerek reis. - O adamını bulmuş ya, siz yalanı bulamamaktasınız. Tez toparlayalım ki, Paşa baba kızmasın!

Reis, Turgut'un sabırsızlandığını bildiği zamanlarda Paşa'lığını öne sürerdi hemen. İki koca toparlandılar. Reis'e yan vererek, kale aşağı seyirtmeye durdular. Bir süre arkalarından baktı Salih. Yaşlılıklarından umulmaz bir çalıklıkla koşuşturduklarını görünce, sevecen gülümsedi. İç kalede kendisini beklemekte olan Turgut'a biran önce ulaşmak dileğiyle, hızlı hızlı yürüdü.

Onu yalnız gören Reis, ağarmış kaşlarını oynatıp, top sakalını okşadı;

— Solu'yu aramaya mı gittiler?

— Evet!

— Tükenmez bir eşkıya bu Çolak, - dedi Reis. Yanıbaşında yer gösterdi Salih'e... Diz dize oturduklarında öteki reisler de cökün ettiler. Uluç Ali, Kemal, Kara Kadi, Gazi Mustafa, Hasan Paşa ardardına girip, el bağlayarak karşısında dizelendiler. Gülmseyerek baktı her birine; - Azbiraz bekleyelim. Üç adam ejderhası da gelsin, söyleşiriz...

Başını kaldırdığında, üçünü de karşısında görünce çevresine sepelenen reislerinin arasını gösterdi. Çopur Buğa, yüzünde kararan bir utançla;

— Bağışla reis baba, - dedi - Geciktik.

— Bağış dilemekliğe seni mi sözcü seçtiler? - diye alay etti Turgut.

— Öç almak gecikende, - diye atıldı Çolak. Kö-

r n tutmasına kalmadan. - Biz de k hnediğimizce h kmederekten!..

— Zamanın kullanılması nı  ğ tleyenler, zamanı mı şaşırmaktalar ki, - diye alayla baktı reis. - Hemen sıvanmaya dururlar. Unutmaktalar ki, biz devletin görevlisi olanda, her bir davranışımız izne bağlanmıştır.

— Bağlananda, izin isteyen oturup hakanın buyruğunu bekler. Gayrisine yelken basıp, forsa çekmek haram kılınmadı ya, - dedi Solu. - Niceyse iş levendin, ad reisindir.

— Reis de kıpırdanıp, adına sürülen lekeyi temizlemeye koşulu değil mi?

— Koşuluysa durmak yaraşmaz.  n olanda, ad reise varır da, rezillik gelende leke herkese bulaşmasın mümkün değil, - diye azarlanmanın öcünü almaya koyuldu  olak.

— Kendi öcünü alacak olanın pa asından tutulmuş da, - alayıyla büsbütün kışkırttı Turgut Reis! Gözlerinin içindeki g l c klerden, sevindiği belliydi. - Yelken basana, yira buyruğu verilmedi hiç bir zaman.

 olak basılmış olmanın hıncıyla, reisin alayını sezemedi. Çopur'la, K r' n kıvançlı gülümsemelerinden de ayırımına varıp, duraklamaksızın daha bir yüklendi.

—  yledir de, bunca adem ejderhasını sala tı kıp, civelek devşirmeye salmak neyin nesi? Bunca zaman yelken basmak tutkusundaki leventleri uçkur ardında deli dana  rneği döndürmenin vebali kimin? Reis Baba, sen Süleyman Sultan'a, Paşa oldun diye, bunca levendani kapıkuluna mı yazdın bellemedesin?, Eloğu daha k cımızın sıcaklığı kurumadan Mehdiye'mizi çekip alsın elimizden. Doldursun içine.

Sen Jean şövalyelerini! de Valette'in cinli papazları, ardımızdan teneke çalsın... Rum kentleri elinden zarı zarı ağlamakta, İspanyol köylüleri bunca sopasını yedikleri Turgutça Reis'i kurtarıcı belliyor bulunsun da, biz kapıkuluna yazılıp, devlet ulufesiyle uçkur çözelim he mi? Geç reis babam!.. Böylesi miskinlik ne Oruç Babamızın seyir defterinde, ne Hayrettin'e soyunup, Kaptan-ı Deryalık kaparaktan, Vezir olan Hızır babamızın kitabında yazılmamıştır. - Turgut'un içindeki alazı daha bir körüklemek isteğiyle acısının üstüne üstüne vurarak sürdürdü sözünü. - Geç reisim, geçelim! Kapıkulu, amca dayı, yeğen kardeş, baba oğul, uğrun uğrun elkoduğu postları kaptırmaya mı niyetlendi ki, ed üstüne, onur üstüne iş tutabilsin... Oyun üstüne tutulmaktadır bütün işler bilesin. Ve dahi, Rüstem birinci vezirlikle, Sultan kızının kaymak tabağını elinde tuttukça, karındaşı Sinan da, bizim postumuzu pis kıcının altında tutacaktır. Sen burda dilediğinçe otur bekle ve dahi onuruna silinen lekeyi silmek amacıyla tutuş! Bil ki, leke alnında kabarcık karası gibi durdukça, onlar posta daha bir yerleşeceklerdir. Yerleşecekler ve dahi Karlıilinin sancağında, bizim taşaklarımızı donduracak, ondan öteye Akağa olaraktan harem bekçiliğine koşacaklardır.

İçlerindeki irini akıtıyormuşcasına tümü de donup kaldılar. Çolak, bir türlü kendi kendilerine bile düşünmek istemediklerini ortaya koyuvermişti. Divan bir türlü Turgut'un Vezirliğini ve Kaptan Paşalığını vermiyordu. Barbaros'un en yetkin ardılı olmasına karşın, sancakbeyliğinden ötesini esirgiyorlardı. Çolak'ın uğrun uğrun ele geçirdikleri, sözcüğü tümünü irkiltti. Turgutça, söylenenlerin her biri gözeneklerinin her birine saplanmış birer iğne olmasına

karşın, sesini çıkarmadı. Rels'ler, kaç kez «Höst!..» diye gürlemesini beklediler. Ses çıkmayınca, onlar da, kendi acılarının yumruğunda tıkanıp kaldılar. Çolak, birden bitiriverdiği sözüne hiç bir yanıt gelmeyince, iki yanına bakındı. Çopur'la, Kör'ün bakışlarında bir onay aradı. Yüzlerinin yontu kıpırtısızlığı bir an düşündürdü. Sonra, kendi yanıtını kendi verircesine sürdürdü sözlerini.

— Bunu yapanda da, haklıdırlar. Biz onları kullandığımızı sanmaktaydık. Kullanmaktaydık da hakçaşı. Kul çeribaşılığından ötesini düşünmemekteydi. N'olduysa, bizim hakenlarımızdan oldu. Horasan erlerinin, Ahi ulularının, Yirmidört Sancakbeyi torunlarının ve dahi sipahla levendin, kadıyla müftünün doğruca sözleri, dikbaşlılık gibi gelende, alttan alta, kulu sahibin yerine saymaya başladılar. Sonu! Yerine geçen, yerleşir buyurmuşlar. Yerleşti. Sahipliğin tadını aldı ve dahi bunun uğruna kanını verdi. Şimdi, her bir post ellerindeyken, Akkeçili Türkmeni Turgutça Paşa'yı aralarına sokup, fitne kaynatmanın gereği mi ola? Oldurmamakta haklıdırlar... Neden derseniz, Turgutça Paşa Derya Kaptanı olanda, ardisıra kaç kişi mansıp bekleyecektir. Ve dahi o mansıplara kendisi adem atayacağından, tutup da yozmuş Osmanoğlu gibi mi davranacaktır? Yoksa can-yoldaşlarını mı kayıracaktır? Elbette Türkmen, Türkmeni seçer... Yazmadıkça!.. Daha birinci kuşakta da yozabilemeyeceğine göre, seyreyle nice bir adem kavuğu tuğlu vezir olacak? İster mi, bunca emek, bunca kan vererek elde ettikleri yerlerin tehlikeye girmesini İnsan? İstememekte yerden göğe haklı değil midir? Haklı olanda, kuyruğu sıkıştığında direnemeyene yazık!

Hiç sesini çıkarmadan dinlemekte olan Turgut,

son sözler üzerine dikilip, atıldı :

— Ne demek istemektesin?

— İstememekte, gerekeni belirtmekteyim. Madem ki, d'Aramont Henri saninin altınlarıyla kullarını da, efendilerini de satın almışlardır, bize gün doğmaktadır. En azından Hızır Baba'nın ilk basamağını kapmadan, kışımızı kıpırdatmak yazılı değildir...

Turgut'un, gözlerini kırıştırtarak bakması, reisleri de şaşırttı. Şimdiye haberleri olmayan pek çok şeyin, Çolağın ağzından dökülmesi, toplantının gündemini açıklamaya yetiyordu. Turgut, haberlerin doğruluğunu araştırırcasına kışkırttı Çolağı;

— Herşey olupbitmiş gibi anlatmaktasın! Sultan sarayına gözcü mü koydun. vezir yatağına çasıt mı? Bizim hiç bir şeyden haberimiz yokken!..

— Her zaman demektez ki reis baba, dilber dudağını ağzının içine alanda, duymasını istediğini de, istemediğini de belleğine kazırmaktasın. Sen ki, Akdeniz içre suyun höpürtüsünden bilgi alıp, yön tutmayı alışkanlık kılmışsın... Bunca mı köhnetmekte Osmanlı mansıbı ki, her bir devinimini yazıya bağlamaktasın... Çekiver sancakbeyliğinin kuyruğundan baban! Yeter İstanbul'daki köşeklere kazandırdığın altın! Denilmekte ki, iki yük tutar yedirdiği duka!.. Yılda üçyüzbin altın da, efendimizin ayakları dibine sereceklermiş... Bunca altın bize kaç kalyon donattı.....

— Dur hele, - dedi Reis! - Her zaman buyuran siz değil miydiniz, rüşveti başkasına verdirebilende, kuşağı yağlanan sen olursun. Şimdi neyin nesi olmakta bu hınç?

— Biz azbiraz pay ayrılmasına karşı olmadık hiç bir zaman. Dememiz o değil. Hıncımız da ona olabilemez... Bizi kızdıran, uyrukluktur. Nice bir ıştır

ki, kellemizin pazarlığı derya ötesi yerde yapılmaktadır. Hem de kastımız olsa bile, dahlimiz olmaksızın!..

— Öyleyse bize sıvanmakta haksızsınız, - dedi suçlu suçlu Turgut! - Üyruklu tapusunu imzalayan Hızır babamızdır!

— Hızır baba, - diye atıldı Çolak! - Tapuyu verirken, takriri elinde tuttu! Karşılığında pazarlığın ortasında olmayı avuçladı. Derya Kaptanlığını derya kurdunun sahiplenmesi kuraldır. Ve dahi demektez ki, kuralı anımsatmanın tam sırasıdır...

Turgut Reis'in, Çolak Solu'yla tartışmaya başlaması, tümünü uyardı. Demek, bundan sonraki rotayı hepsinden önce öğrenmenin keyfini sürüyordu Çolak. Ve onunla alay ettiklerini sanırken, kendilerinin oyuna gelmişliğinden burulmuşlardı. Tartışmanın başlamasıyla, habersizliklerinin acısını çıkartmaya sıvandılar. İlk Salih Reis atıldı;

— Tatalım ki biz kuralı anımsattık. Olmazlanırlarsa, öç fırsatını kaçırmaz mıyız?

— Bizden gayrisinin deryaya açılmaya mecali mi var sanmaktasınız? - dedi Kör Veli. Yoldaşının herkesi oyuna getirmesinden kıvançlı bakınarak: - Derya Kaptanı Paşa, tersane kalfalığına demir atmıştır. Gemi donatma çekincesinin ardına gizlenip, saray örneği konağında gılmanlarla fink atmaktadır. Kul tayfası reislerinin çoğu da, efendilerinin izini sürmekte yarış halindedirler. Bizden ötesi, Haliç sığınının gölgesinde ense şişirmektedir anlayacağınız reislerimiz.

— Gemi donatılmaktaysa, bir gün deryaya incek demektir. Bunca acelesi olan da biz değil miyiz? - diye sordu Barbarosoğlu, Turgut damadı Hasan Paşa!

— Biz öç almaklağa devlet ruhsatı mı beklemekteydik hey Paşd? - dedi alaylı alaylı Çopur. - Bizim ruhsatımız reis babamızdan gelir. Siz Osmanlı Paşası iseniz, biz derya korsanıyız ve dahi Çolak yoldaşımız, korsanlık yasası gereğince çıkarı olmayan duvara çişini bile etmez, buyurmuştur her zaman!

— Sen şimdi burda, - dedi Çolak, - kimden yana olmaktadır Çopur usta? Hele aç ki savını, kendimizi korumaklağa akıl yürütelim.

— Biz her zamanki gibi doğrudan yana olmakla!..

— Doğru, leventlik kuralıdır. Ve dahi onları koyan, nice bir deneyimden geçtiğinden koymuştur. Osmanoglu kendi tükenmişliğinin bilincinde, Şarlkenin devletini bölmeye yöneldi... Bunda da Frank beylerini araç edindi ise, bizim çıkarımız ne olmaktadır? Hızır babamız yâken bastığında açık bilirdik. Derdik ki, Şarlken Francoiryı ezerse, güçlenir. Bizim İspanya, İtalik ve dahi Mağrip'la, Meşrik üstündeki haraçlarımıza el kor. Bunu önlemenin yolu hem bolca esir ve dahi çapul toplamak, hem de azbiraz yestehleyip, onunla bile tutuşacak bir devlet bulundurup, rahatımızı sürdürmek gerek! Eh, biz yestehledik. Ardından Süleyman Sultan, - Sultan sözcüğünün özellikle kadınlar için adın sonunda, erkekler için de başında kullanıldığını bile bile, vurgulayarak sonda kullanarak; - da imtiyaz verip, ticaretini güçlendirde, ilk kazığı bize atmaya sıvanmadı mı? Nedir çömezlerimizin dil eğitmeni Don Pedro olayındaki tutumu?

— Bizim tutumumuzdan artık değil, - dedi hafif yutkunarak Turgut Reis. - Hızır Baba izin verse idi, belki yardıma varırdık. Verilmedi!..

— Bilmekteyiz, - dedi Kör! - Yeni uyrukluğun tadını sürmekte olduğumuzdan, nice bir oyun oynandığını tam çıkaramadık. Ama, gördük, öğrendik ve dahi yaşadık ki, oyun içinde oyun oynayan biz olmadık mı, sonunda ucuzlanan olmaktayız.

— Oyuna gelen olmaktayız demeye dilin varmamakta he mi Kör, - dedi Çolak. - Bizi avanak yerine kodukları yetmiyor mu? Hem reis babamızı sofradan uzak tutmaktalar, hem de topladıkları parsanın davulunu döğdürmekteler. Bizim, nice bir anlaşma olsa sömüreceğimizin birkaç katını onlar peşin almakta... Sonra da bizi topun ağzına sürmekteler ki, kazandığımızca yiyelim. Öyle yağma yok! Yamak kaltabansa, ustanın gevşekliğinden. Reis baba, hakkını istemeden ve dahi almadan köşeklerin iştahını kursaklarında komazsa, biz yeniden kalaycı civeleği gibi çalkalanmaya otururuz ki, gözümüzün yaşına Pîr Ata mendil tutamaya!

— Mendil tutmak ne olmakta, - dedi Çopur! - Hele çıkar ağzındaki baklayı Çolak eren. Pîr Ata'dan söz etmeliğin yeri mi? Yoksa buyruk mu geldi dönmecliğe?

— Buyruk gelende sizden gizli olması mümkün mü? Dilek göndermekliği düşündüğümüzü belirtiriz, - dedi ivecenlikle Çolak. - Anlamaktayız ki, derya yasası bozulmakta. Kör yoldaşımızın da buyurduğu gibi, oyun içre oyun davranmaktan sakınılır. Reis babalarımız bağışıklığımızı bildirmişlerdir. Gayri bulaşmaktansa, savuşmayı yeğ tutarız kendimizce. Katılacağınızı bildiğinizden, dilekçemizi yola düşürdük.

— Hele durun bir yol, - dedi ikircimli Turgut. - Tartışma yapılip, karar kılınmadan davranmak ne-

nin nesi? Yasa bozulmaktaysa, reisten ansız davranışlarla bozulmakta değil mi?

— Sefer üzre tartışılarda reis babam, - dedi Çopur hemen yan tutarak. - Elbette ikrarımız bilece kılına. Ancak, töredir ki, uyrukluğun tartışması bağımsız olamaz. Yerleşiklik başgösterende, mayalanan meyvelendi demektir. O zaman bizim işimiz bite ve dahi düşüncemiz yetmezlene. Yetmezlendiğimiz yerde, Pirimizin katına yüz döndürmek yazılıdır ki, gayrisine varmak haddimiz olmaya!..

— Ne derya tükenmiştir, ne de azbiraz uyruklandığımızdan içimizin ateşi, - dedi Turgut. - Madem ki, devlet kurmaklığa yönelinmiştir, devletin kuralları geçerli olacaktır. Buna uymak, ilkin kurucuların görevidir. Siz Horasan erleri Yesevi postundan uzanıp gelmedeyseniz, efendimiz de aynı soyu sürdürmektedir. Nice bir hayırlı olalım ki, bir kez sunduğumuz ikrarımızdan geri dönelim.

— Anlamaktayız ki reis babamız, - dedi Kör. - Siz de bizim gibi düşünmektesiniz. Reisliğiniz ve dahi paşalığınız, bizden de üst düşünmeyi gerektirmekte. Düzen yerleşecekse, kendi kurallarını oturarak yerleşecek. Bizim gibi sırtta aba, elde yaba hadi bakalım sakalı kaba eylemiyle değil. Ne var ki, bilece kotarılan, bilece yenmek koşuldur. Bir kebabçı ahisidir ki, kotardığını ele yedirdiğinde gönenir.

— Neden dersen, yedirdiğinden de kendi doyunur da ondan, - dedi Çopur. - Bizim şimdiki durumumuz, naip halayığından beter. Ellenip küllenende hoş, tohumlanıp güllenende boş!

— Reis babam, - dedi Uluç Ali! - Duymadık'arınızı duyar, beklemedik!erimizle karşılaşırız. Aslını

ararsanız, işin özünü de kavrayamamaktayız. Bir giz gibi aranızda tartışmaktasınız. Anladığımız, şimdiye bizi bırakıp gitmek: sözcüğünü hiç ağızlarına almayan üç ustamızın, birden Horasan özlemini dillendirmeleri akıl alası değil!

— Alasıdır, - dedi Turgut. - Bunlar bizden ruhsatı alanda, doğru Horasan üstüne mi düşerler bellemektesiniz? İstanbul'a varacaklar. Sultan katına sıvanacaklar. Ve dahi olmadık sözü ederekten, devleti ayağa kaldıracaklar. Çok iyi bilmekteler ki, devlet onların sözünü dinleyici değil. Tersine, zındıklıklarına fetva verip, üstlerine hörlemeye hazır.

— Hazır olanda ne gam bire Turgutça baba, - dedi Çopur. - Turgut Reis'in uzun yıllardır böyle çağrılmadığını bile bile, gözlerine baktı. O eski günlerin yamak leventliğine bilece gidiverdiklerini gördü gözlerinin pınarlarında. Bir kendileri, bir de Oruç ve Hızır reisler öyle çağırırlardı Turgut'u. Sevecenliğin yalımında ısladı reis. Kıvanarak sürdürdü sözünü; - Biz ki, Türkmenin yutluğuna baş komuşuz. Ve dahi mutluyuz ki, salt toprak üstünde değil, deryada dahi yurtlandığına tanık olmuşuz. Gözümüz açık mı gide ki, köşekleri azbiraz sarsalamaktan geri basalım. Bakarsın kurdunu çürüğünü dökeriz de, meyvenin hasını kurtarıyoruz. Hepten kulağını tıkamış, gözlerini kapamış değil a bu Osmanoğlu?

— Şuncacık umudunuz var mı? - diye parmağının ucunu gösterdi Turgut. - Biz dediğimizin uygulanacağından güvenliyiz. Oysa siz diyeceğinizin duyulacağından güvenli değilsiniz. Madem, direktmektesiniz. Bekleyelim azbiraz. Duyduklarınız gerçekleşsin. Buyurduğunuz gibi korsan pazarlığına otururuz.

— Biz de tartışacağımızı sanmaktaydık, - dedi

Kara Kadı. - Hiç bir tartışmada olmadığınca aydınlandık ve dahi ne zamandır başımızın içinde dönen sorulara yanıt aldık ki, ustalarımızla nice övünsek azdır.

— Reislerimiz, dövünecekleri yerde övünmeye durdu mu, - dedi Çopur Buğa, - işimiz bitti demektir. Ulak geldiğinde, izninizi dilemekteyiz. Varıp, divan ayağına adınıza biz yüz sürelim. Ve dahi alınan altıncıkların, kursaklarına geçmesi için gerekli koşulları biz bildirelim.

— İsteyende, - dedi Turgut. - Ulağı beklemek gereksiz. Her şeyi yolunca yerinde ayarlamak var iken!

— İzniniz olursa reis babam, - diye atıldı Kemal Reis. - Bilece gitmekteyken, bir iki çektiri vurup, az-biraz armağan sunsak!

— Reisleri istememekteyiz reis baba, - dedi Çolak. - Onların varlığında sözümüz geçersizdir. İzinleri olsa, gerektiğinde konuşmayı beceremeyiz. Oysa, kendimiz olduğumuzda, kendi düşüncelerimizi apaçık belirtmekten sakınmayız ki, akıllarına gölge düşmeye!

— Bir reis olanda ne gölgesi düşecekmiş, - dedi Gazi Mustafa!

— Kul ocaktan gelmekte reis babam, - sözleriyle davrandı Kör Veli. - Bilmektesiniz ki ocak gay-riya kapalı. Hünkâr ve dahi kendi çorbacılarıyla, ağalarından ötesini bilmemekte. Bizleri ise, düşünde bile görmediği kesin. Siz öyle değilsiniz. Geminize binmişliği, buyruğunuza girmişliği vardır. Bilir ve dahi bilende, bu kakavan kocalmışlar, reis dürtükleme-siyle saçmalamakta, der. Demekle yetinmez, sanır ki, Turgutça Reis, mansıp özlemine tutuşmuştur. Oysa,

bizim dediklerimiz işin doğrusudur. Şuna ya da buna değil, hakedene mansıp gereklidir. Sultan çökünde kaltaklananlar, Türkmen başında şaltaklanmaya durdu.. Biri varıp, sultana eğitmeli ki, post elden gitmekte. Gitmekte ya, postun ne olduğunu bilmeyene gitmekte. Öyle oldu mu, durduğu yerde çürümeye durur ki, kokusundan yanına varılmaya... Tez davranıp, paklanmazsa; sonrasından n'olur kestirmesi güç...

— İsteğiniz buysa, - dedi Reis. - Bize uymak düşer...

Hasan Dede, postunun üstüne bağdaş kurdu. Neyi elinde bir, süre duvarlara, pencerelere, büyük dersanenin oymalı kapısına baktı. Ardından civeleklerin üstünde dolandırdı gözlerini. Göz kapakları yumulurken, neyini dudaklarının arasına yerleştirdi. Mevlevi külâhı, sol omuzunun üstüne yattı. Kollarının üçgeninden gür sakalı, sakalına karışmış bıyıkları belirdi ney kesimiyle. Ak kaşları, alnına doğru bükülmüş bıyıklar gibi durdu.

Ney'den ilk nağme, kıraç toprağa düşmüş yağmur'tanesi gibi kıpırtılarda emildi. Hemen ardından yaz yağmurunun sağnağı kulaklarından belleklerine dökülmeye başladı. Diz çöküşlerinde çakşırlarının paçalarından fırlayan gözkapakları pembeleşti civeleklerin. Elleri dizlerinin üstünde, neyin nağmelerine uygun biçimde sessiz, «kalkıp indi. Besteyle birlikte, sımsıkı yumulu dudaklarının ardında dilleri oynadı. Kendi kendilerine ellerine uyak tuttular. «Düm tekâ, düm tek! Düm tekâ, düm tekâ, düm tek!»

Hasan Dede, yumulu gözkapaklarının ardında otuz civeleğin ellerini kapsamış, uyaklarına uygun bir biçimde, neyini üflemede. Yeryüzündeki ayrılıklardan yakınan hafif nezleli ses, Mevlâna'nın kuyumcu önündeki samahını anımsatıyor çocuklara. Hasan Dede, müzik dersinden önce mevlevilik dersini verdiğinden, ellerinin uçarı devinimlerinde mevlevi dervişlerini görmekteler.

Murat, yanibaşında diz çökmüş, kendini beste-
nin serin coşkısına kaptırmış Sefer'e baktı yan

gözle. Onun dinginliğinden utanarak, gözlerini indirdi. Her parmağında bir dervişin samahıyla renklendi bakışları. Gözkapaklarını yumarak, gördüğünü belleğine işledi. Dede, yeni bestesini civeleklerin suskun, sevecen, tutkulu belleklerine işlemekten kıvançlı, sürdürüyordu.

Ney, şimdiye duyduklarından bir değişik çağıldamakta. Sesi, yüreklerinin tıptırtısına uygun bir akışla savruluyor. Perdelerin zenginliği, Mevlâna'nın yüceliğinde titriyor. Bir erişme sevdasının tutkusunda alabildiğine sokuyan ve alışkan bir dönme isteği, bilinçlerinin uyak buyruğuyla çelişiyor. Az önce birbirlerine bakışmaya davrananlar sıvanıp semaha durmamak için kendilerini güç tutuyorlar.

Dede, tutkun devinimsizlikten, istediği sonucu almanın coşkusuyla daha bir hızlandırıyor parmaklarını. Kunt ama yumuşak derisindeki ince damarları belirgin parmakları, neyin perdeleri arasında görülmez bir çalıklıkla dolanıyor. Eller onun parmaklarına uygun bir biçimde hızlarını artırıyorlar. Giderek, susku yerini eşzamanlı tıptırtılara bırakıyor.

Hasan Dede, neyini ağzından çektiğinde ak kaşlarının altından iki alaz tarıyor sınıfın içini. Yüreklerindeki coşku, yanaklarında pırıldıyor civeleklerin. Ayva tüylerinin altında, yanakları kızarıyor. Dede'nin bakışları, yüreklerinin derinindeki bütün coşkuyu çekip almışçasına yeniden yumuluyor. Kırpışarak açıldığında, Murat'ın gözlerinde duruyor. Bir kırpışmasıyla, Murat yerinden doğruldu. Dede'nin dizinin dibine vararak, çöktü. Dede, hiç yükseltmemesine karşın, sınıfın içinde dolanıp, bütün duvarlarda yansıyan dingin sesiyle;

— Meşkedeceğiz, - dedi. - İlk bir iyice dinle!

Murat, salt kulak kesildi. Gözlerini dedenin ağzına yapıştırdı. Dede, ağır ağır;

— Hattım hisâbın bil dedin, gavgalara saldı benî, - Zülfüm hayalin kıl dedin, sevdalara saldı benî, - diye başladı. Bekledi. Murat yineledi. Civeleklerin tümü yinelediler. Dinledi. Kimi ergenlik çatlamasında, kimi coşkudan yavanlaşmış ama tümü de nağmayı bozmayacak biçimde söylenen gazeli... Tek tek üstelemeden, kendisi yineledi. - Geh ebr veş gir-yan edip, geh bâd veş pûyan edip, - Mecnûn-i sergerdan edip sahrâlara saldı benî..

Murat, belli sözcüklerin dışındakileri anlamakla birlikte, dedenin ağzından çıktığına yineledi. Anlamalarını bilemediği sözcüklerde nağmenin tonu düştü. Dedenin gülec yüzü, yanlışları dalgalı sakallarının arasına gömdüğünden, kendisi yineleyinceye yanlışını bilemeyeceğinden güvenli öyle durdu. Dede, herkese yinelettikten sonra, kendisi geçerek sürdürdü gazeli;

— Vaslım dilersin çün dedin, lutf edeyin olsun dedin, - Yarın dedin, bir gün dedin ferdalara saldı benî... Yusuf gibi izzette sen, Yakup veş mihnette ben, - Dil sakın-i beyt-ül-hazen tenhalara saldı benî... Bâki sıfat verdin, clem ettin gözüm yaşını yem, - Kıldın garik-i bahri gam deryalara saldı benî...

Yinelemelerin ardından topluca geçirdi. Elleri dizlerinin üstünde düm tek'i sürdürürken, dilleri Hasan Dede'nin meşkinde gazeli bitirdi. Yinelemeler sona erdiğinde, neyini yeniden dudaklarına dayadı dede. Meşke uygun bir biçimde, bir dizinin üstüne kaykıldı Murat. Peşrevi bitirip, göz kapaklarının belirsiz bir devinimiyle buyruk verdiğinde, ezberindekini, belletilen şekilde söylemeye başladı.

Gazeli bitirdiklerinde arkadaşlarının gözlerindeki

beğeni ışıklarıyla başını önüne eğdi. Dede, parmaklarının ucuyla neyine dokunurcasına omuzlarını okşadı Murat'ın. Hemen yerinden doğruldu. Sırasına, arkadaşlarının arasına diz çökerken, sağ ayağının bütün bedenini çekmekten uyuştüğunu ayırdı. Belli etmeden, çöreklandı yerine. Sağ ayağının yükünü azaltarak, uyuşukluğun gitmesini bekledi. Dede;

— Süleymaniye medreselerinin yapımında bir ozan tanımıştık. Zâti karındaşımızın tilmizlerinden idi. Arada bir buluşur, söyleşiriz. Geçtiğimiz gün, mevlevihanede konuğumuz olmuşlardı. Bize bu gazeli armağan eylediler. Pek sevindik. Kendi kendimize yinelemekteyken, şöyle bir besteyle uygun düşeceğini anladık. İik birlikte meşkediyoruz. Meşkin birincil işlevi özün kavranmasıdır. Demekte ki ozanımız Abdülbaki; Sakalının hesabını hil diyerek beni kavgalara, perçemimi hayal et deyip sevdalara saldı. Kâh bulut örneği ağlayıp, kâh rüzgâr seyirtmesiyle mecnuna döndürüp, sahralara saldı. Bana kavuşmayı madem çok istemekdesin, bağışlayayım dedin, bugün dedin, yarın dedin beni sonralarla aldattin. Sen Yusuf örneği gönençte, ben Yakup benzeri üzünçteyim, gönlüm keder içre, beni yalnız bıraktın. Sonsuz acı verdin, gözümün yaşını deniz edip, beni deryalara saldı... Görmektesiniz, ince yerinden vurulmuş olmalı ozanımız. Ve dahi bizim söyleşimizden hoşnut kalmalı ki, gazelini armağanlamakta. Biz de ödülünün altında kalmayalım istedik. Sanımızca, sizin döneminizde dillerden düşmeyecektir. O zaman, bilece bizi de anımsarsanız, kutlarız.

Civeleklerin güvenli bakışlarında, kendi unutulmazlığını görmüşçesine sevindi. Gözlerini kırıştırdı. Kaşları, bütün gözkapaklarını gölgeleyerek inip çıktı;

— Soluklandınız ve dahl dilemekteyseniz yenden geçelim. Sanat oldur ki, nice bir yinelenirse, onca bir cilâlanır. Kişi bir öncekinde görmediği bir güzelliği bulur. Tazelenir. Coşkusu artar. Artanda, sanatın işlevi daha da bir gelişir. Anlamlar dünyasında alabildiğine güzellikler işlenir. Öyle ki, Hazreti Pîr'in buyurdukları gibi; Güneşim, yıldızım şekilden üstün olduğundan, anlamlar dünyasından, anlamlar uzayına geçer dururum, pek coşkunum, pek... Böylece anlamlar dünyasında yitip gitmem daha da coşturucudur. Bir daha şekil dünyasına gelmem, iki dünyaya da bakmam, dersiniz o zaman. Çünkü, bir kez anlam dünyasına sanat yoluyla girdiniz mi, kalıplardan sıyrılırsınız. Kendi coşkunuzun, kendi bilincinizin bilinmez uzayında yürüyüp gidersiniz. Efendimiz böyle yaptığından bize her açıdan örnek olmuşlardır. Bildiğiniz gibi samah, o coşkunun, o yitiklik sanatının simgesi olarak belirmiştir. Öyleyse, bizim yaptığımızın, sürekli meşke yönelmemizin anlamı da, açıktır. Ozanın dediğini, nağmenin istediğini bütünüyle kavramak. Ve dahl ona kendi coşkumuzun güzelliğini katarak zenginleştirmek.

Her derste olduğu gibi, sözü Mevlâna'ya söyleterek, sona ulaşması, içlerindeki ilgiyi daha bir artırdı. Hasan Dede, neyini kılıfına yerleştirerek, yene kaydırırken, arkadaşlarının dağılmalarına aldırmadan bekledi Murat. Başbaşa kaldıklarında sokuldu dibine;

— Efendimiz, - dedi. - Bendeniz Hazretî Pîr hakkında bilgi edinmek dilerdim.

Dede yumuşak parmaklarıyla sakallarını sığazlarken durakladı. Elini uzattı. Omuzunu okşadı Murat'ın;

— Efendimiz buyurmaktalar ki; «Bir meyve oldu

mu, kabuğu adamakıllı incelir, çatlar, dökülür. Bilginin içyüzü de olgunlaşınca kabuğu incelir. Çünkü sevgilisi, seveni yakar yandırır.» Buyurdukları gibi, her bir şeyin zamanı vardır. Meyvenin olgunlaşması için nice bir beklenmeliyse, bilginin derlenmesi için de beklemek zorunludur. Yine buyurmuştur ki piri-miz, efendimiz; «Bilgi dilâyenin binlerce yıllık yaşamı olsa, yine de araştırmadan vazgeçmez. Çünkü bir türlü doymaz.» Yeter ki zaman gele ve dahi kişi başlayabile dost. Gelmedi, başlayamadı mı, meyveyi olmadan koparmak ya da dalında çürütmek söz konusudur. Ne sizin buna dayancınız var, ne bizim ötekine iznimiz. Hele bir zaman gelsin. Efendimiz, eteğine yapışmanız gerektiği buyruğunu versinler... Gayrisi hizmetinize ve dahi hizmetinize kalmıştır. Şimdilik ne sizin, ne bizim beklemekten öte yapabileceğimiz bulunmamakta.

Murat'ın boynunu büküvermesinden üzüncü belli oluyordu. Yeniden omuzlarını, çıplak başını okşadı. Sonra yeninin içindeki neyin avucunda tutarak doğruldu.

Orta çorbacısının neferi söyirtip geldi koğuşlarına;

— Murat Gürün, - dedi. - Çorbacı Ağa seni istemektel.

Sefer acıklı acıklı baktı Murat'ın yüzüne. Gündüzün bütün olaylarını gözlerinin önünden geçirdi Murat. Bir aykırılık olmadığından güvenli dikilince, gözlerini kırıştırdı Sefer;

— Bir aksilik mi oldu?

— Ne olabilir. Bütün gün birlikteydik. Dersimi-

zl gördük, namazımızı kıldık, aşımızı yedik. Sonra da burdayız. Sen bir aykırılık görmekte misin?

— Görmedim. Görmemekteyim. Neden çağır-makta Çorbacı?

— Bilsem! Ben de ikircimden kurtulurdum.

— Tanıklığıma güvenmektesin he mi?

— Yalana gerek yok. Bir şey yapsam açık de-rim. Yapmadığımı da kimse üstüme yükleyemez.

— Doğru, durduk yerde böyle bir leke, olası değil. Herkes kendi cezasını kendisi çekmeli. Tez-den söyle benim tanıklığımı. Olaki faydası olur.

— Ocak, anlayıp dinlemeden kimseye hürp di-ye ceza kesemez. Bilmemekte misin?

— Doğru! Doğru ya, böyle birden çağrılınca, ürktüm.

— Ben senden fazla ürktüm. Neden dersen, çağırdıkları benim.

— Var, tezden git ki anlayalım neden çağrıl-maktasın.

Murat, istemezlenerek koğuştan çıktı. Sanki bü-tün acemioğlanlar ardından bakıyorlarmış, sanki çok ağır bir suç işlemişcesine yalabık yalabık yürüdü. Doğru çorbacı dairesine vardı. Ellerini göbeğinin üs-tüne kilitleyip, yumuşak adımlarla girdi.

Çorbacının yanında tanımadığı birini görünce, rahatlaması mı, korkması mı gerektiğini bilemeden, dimdik durdu. Çorbacıyla yanındaki adam, baştan aşağı süzdüler Murat'ı. O da, yabancıyı süzdü bir ara. Sonra gözleri yerde, olupbteceği beklemeye başladı. Aradan binlerce yıl geçmişcesine koyula-şan suskunun ortasına top gürlemesi gibi düştü Çor-bacının sesi;

— Sen Gürün'ün Sazcıgaz'ından mısın?

— Evet efendimiz.

— Sizin köyden başkası devşirilmiş mi?

— Devşirilmiş efendiniz.

— Bak, Bey seninle konuşmak dilemekte. Bizim aşocağında işimiz var. Rahat rahat konuşun Beyim. Dilerseniz, duvarları aşmamak kaydile, bahçeye de çıkabilirsiniz.

— Yok, - dedi Bey. - Burda konuşmayı yeğlemekteyiz. İzniniz ve dahi bağışınız için sağolun. Bu iyiliğinizi unutmayacağız.

— Sözü olmaz efendimiz, - dedi Çorbacı. - Bir dileğinizi yerine getirmek onuru bize yeter. Siz konuşurken, biz de aşocağını bir gözden geçirelim, - izniyle çıktı.

Bey, odaya girdiğinden beri, durmaksızın Murat'ı süzmekteydi. Ayaktan başa, baştan ayağa gidip gelen gözleri, sonunda yüzünde durdu. Murat, yabancının bakışlarından sıkılmış, nedenini bilmediği bu karşılaşmadan kaygılı kaygılı ayak değiştiriyordu. Yüzündeki gözleri aramak amacıyla başını kaldırırken, duraksadı. Sonra bir kararla, bakışlarını kaldırdı. Göz göze geldiklerinde, yabancının bakışlarındaki beğeni kıvılcımlarıyla içi ısındı. Kaygısının yerini sıcak bir güvenin almaya başlamasıyla ırkıldı. Suskunun sıkıntısıyla yeniden ayak değiştirirken, ağzını açtı yabancı;

— Sazcıgaz'dan Doyran Hatunu tanımakta mısınız?

Murat, göğsüne Başeski'nin güzü inmişcesine sendeledi. Yüreğinin un ufak olduğunu sandı ilkin. Ağzını açıp kapadı. Anasının ardısıra geleceğine inanıyordu. İnancı günlerce umut alazı gibi kavurmuştu yüreğini. Araya aylar girdikten sonra azalan bu rukluk şimdi bu soruyla patlayıvermişti. Açılıp kapanan dudaklarına sevinç ve kaygının yumruğu tıkan-

diğından bir süre yanıtlayamadı soruyu. Sonra zorlanarak;

— Anamdır, - dedi. Bir kez konuşmayı başarinca da ardını getirdi. - Burda mı? Nerde? Siz nerden tanıyor sunuz? Yoksa başına bir iş mi geldi?

Bir türlü durduramadığı soru sağnağından kendi de utanarak, nefeslendi bir an. O nefeslenmenin arasında konuştu yabancı;

— Bırakılsa buraya değin geleceklerdi. Bırakmadık. Bizim yanımızda. Şimdilik Kırşehir’nde eğlenirler. Alkaevli boyunun otağında.

— Biz Çorum üstünden gelmiştik. Yanlış yola sapmış.

— Saptırılmış demek gerek. Neyse, rahatı iyidir. Tek düşüncesi, tek üzüncü sensin. Sağ esen gördüğümüze sevindik.

— Sağolun. Ben devlet kütüğüne yazılarda bir başına kalıvermişti. Sizciileyin iyi insanların arasında kalması, umarım üzüncünü azaltmıştır.

— Oğul yitiginin üzüncü azalmaz civelek ağa, - dedi durgunlukla Bey. - Azalmaz ya, obamız uşağımızla, artmaması için elimizden geleni yapmaya kararlıyız.

— Sağolun. Bilin ki, uzak da olsa, bir oğul yüreği iyiliğinize düşükdür.

— Sen de bil ki, anan sürekli esenliğine yakarmaktadır. Sağlığını duyduğunda, sevincini görür gibi olmaktadır. Ve yüreğimiz taşmakta şimdiden.

Murat, Bey sözünü bitirmeden sokuldu. Ödenmez bir borcun saygısıyla elini kavrayıp öptü. Yaşından umulmaz bir olgunluğun ağırlığıyla yavaş yavaş başını kaldırdı. Kirpiklerini yakamoziyan bir buğu ıslaklığıyla gözlerine baktı Bey’in;

— Anam size teslim efendimiz, - dedi. - Rastla-

masa, otağınıza alınsanız, kimbilir başına neler gelirdi? Sağ esen olması gölgenizde bulunmasından. Nice bir borçlu olduğumu anlatamam. Nice ödeyeceğimi bilemediğimden.

— Borçlu olan biziz, - dedi Bey. - Böylesi yiğidin anasıyla bilece olmak, ödenmesi olanaksız borç yükler. Düşündük ki, gereksinimlerin olabilir. Galata iskelesinin hemen arkasında Saint Pier hanının yedi numaralı dolabına var... Orda dolap sahibi Isak oğlu Bruna efendi vardır. Unutmayasın. Alkaevli Beyi Bican'ın selâmını söylediğinde, her ne ki dilemektesin, yerine getirmekle görevlendirilmiştir.

— Sağolun efendimiz, - dedi Murat. Yabancıнын kimliğini öğrenmekten kıvançlı, ellerini göbeğinin üstüne kenetledi. - Hiç bir gereksinimiz olmamakta. Devlet iyi yedirip, iyi giydirmekte gördüğünüz üzere. Eğer bir gün gerekirse, ödemek üzre borçlanırsınız.

— Gerekirse demekteyiz biz de! Ne zaman dilerse. Çekinip sakınmadığında, bizi de, ananı da sevindirip gönendireceğini bilesin.

— Anamın güvenli yerde bulunması borcunun üstüne, gölgenizi desteğim bilmek yeterlidir efendimiz. Esenliğimi bildirmeniz ayrıca beni bulmak için harcadığınız zaman ve emeği karşılamamız olanaksız. Anamın da fazlasına razı olmayacağını bilmekteyim.

— Anan, hakedilmemiş istemez, doğru. Seni de kendisine uygun yetiştirdiğini görmekten hoşnunuz. Ve dahi gelecek bakımından kıvancımız artmakta. Bilesin ki, bir şey dilediğinde, borçlu kalan biz olacağız, - diyerek kuşağının arasından bürümcük örneği işlenmiş yeşim taşlı bir yüzük çıkardı. Taş, çorbacı dalresinin alaca ışığında yemyeşil yanılsamala-

rıyla. beyin gözlerini, Murat'ın yüzünü yakamoza kesti. Uzattı. - Anan, bunu yolladı. İlerde bir gün, karşılaşmak ve dahi buluşmak olanağı doğduğunda kendisinde bulunan eşini, katına kabul için göstermeyi kurar.

— Anamın nişan göstermesine gerek olmayacağına güvenin efendimiz, - dedi Murat. - Bu armağanı kendisine verirsiniz, gereksiniminde kullanması beni daha çok sevindirir.

— Gereksinmesi olsa yollamazdı. Aracının görevi, yükümlendiğini yerine getirmektir, - dedi Bey. - Bizi yüzü yerde yollamak istemezsin sanırız.

Murat, koskoca Alkacvli Beyinin bu özverili davranışı karşısında utançla kızardı. Elini uzattı. Yüzüğü aldı. Yüzükle birlikte bir gümüş zincir uzattı Bey. Parmağına olmayacak ölçüde geniş ayarlanmıştı yüzük. Kavuşmak, buluşmak ve dahi koklaşmak umudunun çok sonralarda olduğunu biliyorlarmışcasına, boynu bükük aldı zinciri. Yüzüğü zincire geçirerek, boynuna astı.

Bey, Murat'ın gözlerinde yanıp sönen üzünce baktı bir süre. Dingin, güvenli bir sesle;

— Sağlıklı ve güvenlikte bulunduğunu ileteceğiz anana. Onun da aynı durumda olduğunu bildiğin inancıyla... Bize bu yetkiyi verirsin sanırız.

— Yetki sizin efendimiz. Anamı kutlu kılacak herşeyi yapacağınızdan güvenim tam. Ve dahi bundan ötesinde, devletimizin hizmetinde gözüm ardımda, yüreğim sancıda kalmaksızın çabalayabileceğim. Umarım, yüzünüzü yerde komam.

— Buna güvenimiz tam; yiğit. Bu güveni olduğu gibi anana aktaracağız. Üzüncünden sıyrılması sevincimiz olacak. Bilesin.

— Bilmekte ve dahi güvenmekteyim efendimiz. Tanrı, iyiliğinizle karşılaşsın.

Çorbacı, zamanın dolduğunu anımsatır bir biçimde odaya girdi. Ayaklarının ucuna basarak saygın devinimlerle geçip yerine oturdu. Ocak çorbacısının saygısından etkilenen Murat, burçya değin gelip, kendisiyle konuşabilen insanın gücü önünde bir kez daha eğildi. Bican Bey, yan gözle çorbacıya baktı. Murat'a;

— Üstlerin ve dahi komutanlarının senden her zaman hoşnut kalacaklarına güvenmekteyiz. Tek dileğimiz, devlete yararlı insan olmandır. Bu konuda eğitmen ve komutanlarının gerekli bilgileri vereceğinden kuşkumuz yok. Var sana verileni yüklen, - dedikten sonra çorbacıya döndü; - İzniniz için sağolun. Yeterince söyleştik. •

Çorbacının bakışlarını üstünde sezen Murat dikildi. Gözlerinin bir işaretiyle geri geri odadan çıktı. Kapının önünde, gömleğinin altına kaydırduğu yüzüğü yokladı. Parmaklarının bütün gücüyle sıktı. Gördüklerinin düş olmadığını parmaklarının arasındaki sertlikten anlayınca bütün özlemini gidermişcesine kıvandı.

O çıkar çıkmaz ayaklandı Bey. Kuşağının arasından çıkardığı bir keseyi elini sıkıyormuşcasına uzatıverdi Çorbacı'ya. Çorbacı parmaklarının gıdıklanmasından içindekinin duka altını olduğunu anlayarak göz açıp kapayıncaya kendi kuşağına aktardı keseyi. Kamburunu biraz daha çıkararak uğurladı Bey'i...

Bey, postuna bağdaş kurmuş, Murat'a verdiği yüzüğün eşini sarmaladığı ipek mendilini, kuşağına yerleştirmekteydi. Kamber Hoca, ayaklarının ucuna basarak girdi. Postun ucuna değin öyle ilerledi. Be-

yn başını kaldırmasıyla birlikte, otur buyruğunu yerine getirip, yanbaşına bağdaş kurdu;

— Buyruğunuz üzere, kente vgrıp dolandık. Çaşıtlarımızdan öte, eski sipah yoldaşlar ile bir bir söyleştik. Anladığımız doğru ise, post saçağı kazan örneği fokurdamakta Birinin dediğini, öteki yalanlayıp, ötekinin dediğini beriki doğrulamakta. Her kafadan bir ses çıkmakta Beyim! Ancak, çıkan sesleri topladığımızda, ortaya az önce dediğimiz çıkmakta.. Bir dilberin dudağı şurubuna kapılıp gitmiştir Hakan! İlk naz-u niyazına kanıp kulluktan çıkarmış, ardından taht-ı nikâhına alıp eceliğe yüceltmıştır. Bir oyunbaz dilber imiş ki, kulun tümünü kesin buyruğuna almak amacıyla, çevirmediği dolap kalmamıştır. Rüstem Paşa'yı kendine damat edindikten bu yana, Hakan'ı kolları arasına tutuklayıp, devinimini dilediğince ayarlamayı başarmıştır. Ancak nice olsa Kayı soyudur. Arada başını dikebilmekte, kol tuzağından sıyrılıp, salim düşünebilmekte imişler. Ne var ki, öğrenebildiğimizce kılıç Sultan Mustafa ile, Şah Tahmasb'ın başı üstünde dönmektedir. Neden demekte iseniz, Erzurum Beylerbeyisi İskender ile Bağdat Beylerbeyisi Ferhat Paşalardan olumsuz haberler gelmekte imiş. Sultan Mustafa'yı, Sipah ve dahi Türkmen'in sevdiği bilinmekte. Sipah o dahi Türkmenin Yesevi postunun sahibi, Erdebili'nin torunlarına bağlılığı da bilinmekte. Anlaşılan odur ki, her ikisinin başına örecekları çorap ile, Türkmeni kırmak dilemekte. Bununla yetinirler mi, yok ise oyuna getirip, dirliklere el koyarak kendi kendisiyle çekişir duruma mı sokmayı kurarlar tam öğrenemedik. Öğrenebildiğimiz, Şah üstüne varanda bir direniş hazırlayıp, Türkmenin güvenilmezliğini ortaya koymak istedikleri. Sanırız, sizin İstanbul kurbanlığını bilece

getirmenizin istenmesi ardında bu yatmakta. Um-maktayız ki, Hakan katına çağrılarsınız. Düşünceleri-nizi ve dahi asıl önemlisi, sizi yetkin sanmadıkların-dan bildiklerinizi ağızınızdan kapıverip, kendi işleri-ne göre kullanmayı düşlemekteler. Karşılarında Oğuz soyunun bilge Beyini bulacaklarından habersizlikleri bellidir. Biz de, bu belirginliğin üstüne varmadık. Di-ledik ki, kurt oyununa dönsün iş. Sanırsız, buyrukla-rınızın ötesine geçmedik bu davranışımızla. Yerimi-ze olsanız, aynı davranacağınızdan kuşkumuz olma-dığından, sözü geveleyip, onlara yatkın gelecek bi-çime bürüldük. Buyruğunuz dost düşman ayrılmasın üstüneydi. Biz de öyle yaptık. Herkesle apaçık ko-nuşuyormuşcasına söze daldık. Gevezelik ettik, boş söz dinledik. Ama, durmaksızın sorulan yeni Beyiniz nice, Beyçe ninenin yerini tutabilmekte mi, soruları-na, bilmemekteyiz. Şimdiye bir kötülüğünü görmüş değiliz, yanıtını yineledik durduk. Övgüye oturmadi-ğımızdan bağışlarsınız. Övgü için yollamadığınızı bil-diğimizden. Ve dahi, durmaksızın sizi araştıranların Saray çaşıtı olduğunu hemen kestirdiğimizden. Edi-nebildiğimiz kesine yakın bilgi, özülle budur Beyim! Bilmekteyiz ki, ayrıntıyı ancak özünü kavrayamayan-lar dallandırıp budaklandırır. Bize düşen, işin özünü kavrayıp, tedbiri buna göre almak olduğundan, ka-tınıza getireceğimizin sağlamlığına inanmadıkça, ağı-zımızı açabilemeyiz.

— Çabanıza sağlık Kocam, - dedi Bey. - Sağlam haberler getirdin. İstedğin gibi çağırılırsak, isteklerin temelinde neyin yattığını bileceğiz bir güzel. Ve dahi oyun içre olursa Saray, biz de oyuna yatacağız bu-yurduğunca...

— O zaman anlayacaklar, Alkaevli soyu nice bir Bey yetiştirmekte. Ve dahi bundan öteye çaşıt-

liğin ucuzluğuna heves etmeyecekler... - Derken kulak kabarttı. Dışarıdan alışkanlık ötesi kıpırtılar duyunca, davrandı Beyin izniyle. Kapıdan bakınca seyirtip vardı...

Gözlerini kısarak çobanların susturduğu köpeklerle aldırmadan yürüyen kalabalığa baktı. Atının üstünde ilerleyen Bostancıbaşıyı giysilerinden, ardışıra yürüyen civelekleri gelişlerinden çıkarır çıkarmaz ilerledi. Bostancıbaşının atının dizginine yapışarak;

— Aşamızı otağımızda görmek mutlandırdı. Buyursunlar! - diyerek, Bey otağına doğru çekti atın başını.

Bostancıbaşı otağın önüne geldiğinde atından indi. Civelekler dizgine uzamlarken nerden bittiği belli olmayan Türkmen seyisi, dizginleri kavrayıverdi. Ne edeceklerini bilemeden durakladıkları anda, Kamber Koca'nın buyruğu patladı;

— Yiğitleri dinlendirini!..

Önlerine düşen Sargun'un yol göstermesiyle çadıra girdiler. Bostancıbaşı Kamber'in buyruğunu kaş yıkişlarıyla yinelediğinden içleri rahat, bağdaş kurdular. Kamber'le Bostancıbaşı Cafer Ağa, doğru otağa girdiler. Bey konuğunu ayakta karşıladı. Hemen yanında postun ucunu göstererek;

— Onur verdiniz. Buyrunuz, - dedi.

Bostancıbaşı otururken, seyirten tepsi önünde saygıyla durdu. Gümüş bardaklarda sunulan nar şerbetinin alı, gözlerinde çalkalandı. Postun kıyısına oturarak elini uzattı. Bardağın üstündeki buğu parmaklarını üşüttü. Bardağı ağızına götürdü. Bir yudum aldıktan sonra hemen karşısına oturan Bey'e baktı;

— Efendimiz buyurmaktalar ki, salı divanından sonra saraya zahmet buyrula. Beylik onayınızı kendi kutlu elleriyle vermeyi dilemekteler.

— Ellerinize sağlık. Demek ki, gecikmenin ordında böyle bir onur yatmaktaymış. Kutlandık.

— Niceyse koyun indireceđinizi dűřűndűklerinden, alakoymuřlardı.

— Buyrukları bařımız űstűnedir. Salı, divan sonrasında katlarına varmak onur verir.

— Sağlık haberinizi ileticeğimizden sevinçliyiz.

Bey, gűzleriyle Kamber Koca'ya baktı. Kamber Koca onları konuřur bırukarak sessiz yerinden dođruldu. Otađın űnűne ıktı. O çıkar çıkamaz davranmak istedi Boctancıbařı. Bey kendi bardađını yudumlamaya durunca, ona uymak zorunluluđuyla oturdu.

— Bilmekteyiz İstanbul içre iřleriniz alabildiđine yođun. Ancak konukluđuunuzdan hořnuduz. Gűrevlileriniz azbiraz soluklansınlar. Uzun bir yol geldiniz.

— Sađolun Beyim. Teftiři aralıksız sűrdűrmek gerek. Bekār uřakları, hanlarına kapanıncıya ne olup biteceđini bilmemekteyiz.

— Sarkıntılık, yolsuzluk olmamakta bilirdik.

— Bildiđiniz dođru efendimiz. Oluyor ayılmaz. Ancak, bilmektesiniz. Tedbir sıkı tutulanda, ykkırının iřtahi kursađında kalmakta. O yűzden Vezir-i evvel efendimiz, teftiřin sűrekli kılınmasını buyurmaktalar. Efendim hazretleri de aynı dűřűnceyi paylařtıklarından, aksatmak bize dűřmedi.

— Bođaz űstűnden gelir iken, bazı bađların okaklarını sűkűlműř gűrdűk.

— Bir yanlış anlamanın sonucudurlar efendim. Devletli Sultanımız, içkiyi yasakladılar. Hristiyan reaya yasağın kendilerine de geçerli olduğuunu sanmışlar. Bu yűzden bağlarını kesip, okakları ters çevirmişler.

— Yasak açık değil miydi?

— Bilemeyiz ki... Anlayan mı yanlış anladı, anlatan mı tersine çevirdi. Efendimiz av için çıkmışlardı. Bağları öyle görende, üzünçlendiler. Nedenini sorduklarında, şarap kurnayınca, bağın anlamı ne ola yanıtını aldıklarında çok kızdılar. Buyurdular ki, üzüm sağlık için yeterlidir. Şaraptan vazgelende n'ola? Yerine üzüm yenilmez mi? Sonra da, bağların durumuna acıyıp, yasağın islâma geçerli olduğunu belirttiler. Yoksa, bağların tümünü gördüğünüz gibi acıklı bulacaktınız.

— Yazık olurdu. Herkesin dini, kendince uygulanmalı. Bir yanlış anlama, ahali üstünde böyle tepki yaratanda, durumunuz güç olsa gerek.

— Kıra biz karışmadığımızdan onca dert çekmemekteyiz. Ancak buyurduğunuz gibi, bazı zaman, sözlerin anlaşılmadığına inanasımız gelmekte.

— Nedenini araştırıp bulmak gerekli. Sultan sözü anlaşılmaz oldu mu, dirliğin düzeni bozulur biliriz. Araştırıp, gidermek devletlinin boyun borcu sayılır.

— Efendimiz haberleri olduğunda her bir şeyin nedenini araştırmaktalar Beyim, -dedi davranırken Bostancıbaşı. - Gayri izniniz olursa, görevimizin başına dönelim.

— Buyrunuz. Sağlık ve esonlik dileklerimizle, buyruklarına her zaman uyacağımızı Sultanımıza bildiriniz.

— Başüstüne!..

Çıktığında şaşkınlıkla durakladı. Beyin söz açmasının nedenlerini hemen kavradı Bostancıbaşı. Atının yanbaşı, bineğine hazır tutulan, küheylan benzeri, gümüş koşumlu atın, boynunu kasarak eşinmesi göğsünü kabarttı. Parlak tüyleri, ince bacakları, sakar alniyla soyunun yüceliğini kamtlarcasına

dikiliyordu. Hemen atlandı. Böylesi bir güzelliğin üstünde olmak, coşkun bir yarış isteği veriyordu. Kendini güçlkle tuttu. Her biri kuşağı genişlemiş, koltuğunun altında armağan bohçalarıyla yeşnelmiş civeleklerini ardına kattı. Sürüyü aştı. Dönüp baktığında, otağın bir tepe ardında kaldığını görende, hafiften mahmuzladı ödülünü.

Yüzüne çarpan yelin hızında, sezinledi atının değerini. Ardından kendi atının soluğunu duydu. Ödülünden ötürü beye karşı bir borçlulukla, dizgin kıstı. Yavaşladı sakar at. Sonra giderek durdu. Yelesinin okşanmasından hoşnut, eşinmeye başladı.

Civelekler uzun uzun ardından baktılar Ağalarının. Sonra, duraksadığını görünce, adımlarını açtılar.

Bostancıbaşının davranışını seyreyleyen Kambor Koca, elleri kucağında Bey'inin yanına girdi;

— Uzun zamandır bağışladığınız değerde bir armağan almamış olmalı Sultan kulu, - dedi. - Sevincinden görmemişe döndü. Tüm ağırbaşlılığını unutup, çocuklar gibi oyuncağını denemeye durdu. Görmeliydiniz.

— Görmek gerekmekte mi Kocam! Sizin sözleriniz yeterli değil mi?

— Sağolun. Adınıza da baktığımızı bildiğimizden, abartmayı pek sevmemekteyiz. Ancak, koca Ağa bizi de şaşırttıysa bağışlayın.

— Alkaevli armağanı kişiye sevince karmazsa, çekiver kuyruğundan derdi ebe ninem. Demek soyumuza yaraşır sunuda bulanablmekteyiz. Başında bulunup, armağanlarını hazırlayanda, Sultanın dahi sangı bengi olmasını dileriz ki, çağrıldığına alkış çeksin.

— Tasanız olmasın beyim. Sizin gönenciniz çok

sultanı sevince kardırmaya yeter. Elverir ki buyurasınız. Ve dahi bize hünerimizi gösterme onurunu başışlayasınız.

— Dilemekte ve göreceğimizden şimdiden güvenli bulunmaktayız. Kızanlar kendi başlarına işgörebilirlerse, sizinle kente inmeyi kurarız.

— Kızanlarımız her zaman kendi başlarına bırakılmaya alışkındırlar beyim. Buyurduğunuz an, buyurduğunuz yere atlarız.

— Öyleyse durmayalım. Tezden yola düşelim ki, Ahi babası İne can ile, şeyh Mahmut efendiyi görelim. Hünkâr ile buluşmamız vardır. İstanbul söylentisini bir tamam öğrenelim ki, konuşanda boş bulunup, yanlış söz etmeyelim.

— Siz ki Alkaevli Beyisiniz. Obanızda oturmaktaiken İstanbul söylentisini bilmemekte misiniz ki, burda edinmek dilersiniz, - dedi sertleşerek Kamber Koca. - Yoksa başka bir amaç mı gütmektesiniz?

— Bilgilerimizi tazelemek isteriz bir, - dedi Bey alingan alingan. - Geraktığında kendi düşücemizmişcesine ahalinin düşündüklerini Sultana aktarmak isteriz iki... Anadolu'yu bilmekteyiz. Şunca gündür görüştüğümüz Urumeli beylerinden orayı da azbiraz belledik. Asıl merkez ne düşünmekte onu da edindik mi, söylenenin neden söylendiğini daha kesin anlarız ki, yanıtımızın ayakları yere bassın.

— Siz bilirsiniz beyim. Buyrunuz, atlanalım.

Gaybi, boşalmışlığının yorgunluğunda gözlerini yumdu. Bir anda başının içindekileri unuttuğunu sezinledi. Kapalı gözkapaklarının ardında, söylemesi gerekenleri yinlemek istedi. Gövdesi kasıldı. Şakakları zonkladı. Boğazı kurudu. Dili ağzının içinde büyüdü. Yapışkan tükürüğü, şişen dilini damaklarına sıvaştırdı. Kalkıp gitmesi gerektiğinin bilinciyle, yoldaşlarının isteklerini iletmenin kararı çatıştı. Bilinci de kararı da bir an yitiklere karıştı.

Sonra söylemesi gerekenleri bir bir anımsadı. Gözlerini kırıştırarak, belli belirsiz açtı. Kirpiklerinin arasından kadını gözlemek istedi. Kirpiklerinin kıvrıkcık büyüklüğünü ilkkez sezinledi. Biraz daha kaldırdı gözkapaklarını... Kadın, düzenli nefeslerle Gaybi'nin ayırımında değilmişcesine uzanıyordu.

Çıplak teninin diri tazeliğine daldı bir an. Yanıbaşında, incecik bedeninin ak çıplaklığıyla ırkildi. Kadın orali olmuyordu. Her zaman kendisi kapıya yöneldiğinde, sessiz ardından izlediğini bildi. Doğruldu... Kadın, teninin kadife yumuşaklığını titreştirerek devindi.

Omuzundaki, gövdesindeki diş izlerine gözleri takıldı. Bedeni ala kesti. Kulakları, yanakları, saçlarının dibi alazlandı. İnce bir ter ipek inceliğindeki saçlarının arasından dökülmeye durdu. Kadın, her zamanki devinim değişmesinden kaygılı doğruldu. İri kara gözlerinin bütün doygunluğunu gözlerle daldırdı Gaybi'nin.

Gözpinarlarındaki şaşkınlıktan ürktü genç suhte. Söyleyeceklerinin tümünün üstüne bir unutma keçesi çekerek, doğruldu. Mintanını, donunu, çakşırını giydi düşündüklerinin utançı içinde. Öylesine ağırdan alıyor, öylesine koyu düşüncelerle bir utaniyor, bir kararlı kaçamak kaçamak bakıyordu ki, kadının dayanamadı. Başını kucakladı. İri pembe uçlu, sert memelerinin üstüne bastırırverdi. Gaybi bir an soluksuz kaldı. Memenin insan ve süt karışımı kokusunu ciğerlerinde duyunca hafiften dişledi. Kadın bunu bekliyormuşcasına diriliverdi. Kollarının, bacaklarının, teninin titreşimi değişti. Bedeni alazlandı sanki. Teninin her gözeneği ciğ taneleriyle ince ince yandı. Titreyen parmaklarıyla Gaybl'nin daha uckuru düğümlenmemiş çakşırını, mintanını, donunu çıkardı.

Kımalı parmaklarının ıvecen davranışlarıyla bedenini yeniden yuğurtmaya başladı Gaybl'nin... Dokunulan her noktadan doyulmaz bir tadın buğusunu nefeslendi genç suhte. Gergin teninin, dar kalçalarının kendiliğinden daha bir gerilip, şiştiğini duydu. Belleğine tırmanan bir tutkunun, düşündüklerini bir bir tüketmeye başladığını sezer sezmez sertleşti.

Kadın, ellerinin altında birden yitiveren isteğin kaygısıyla bomboş durdu. Gözlerinin kıyılarına değin ışıldayan tutkunun direnciyle yeniden yakalamaya davrandı. Gaybi, dudaklarından zorla söktüğü sözcüklere kendi de şaşarak, gövdesinde titreyen kadının kulağına uzandı;

— Senden dileğin vardır, - dedi utançla. Şimdiye kadının adını öğrenmeye gerek görmemenin acısıyla kıvrandı. Bir ad çıkaramayacağına inanınca, - bağışla..

— Buyur civanım, - yanıtı canlandırdı Gaybî'yi. Canlanmayı yüreğinde sezdi kadın. - Buyur ki, kölen anında yerine getirsin.

— Anlık değil hatunum, - dedi kalınlaştırdığı sesiyle Gaybl. Konuşabilmiş, bir kez başlayabilmiş olmanın kıvancıyla sürdürdü. - Bundan öte gelemekten kaygılanmaktayız.

— Gelememek mi?

Kadının korkusunu teninde duyduğunda, kendini kutladı. Baştan düşünüp, pazarlığı peşin yapmanın hıncı kulaklarında çınladı. Geçirdiği zamanın, yüreğinin derinlerinde sürüp gelen ikircimin öcünü şimdi alırcasına, yineledi...

— Korkarız öyic!

— Bir kusur işledimse efendim, - dedi alttan alarak kadın. - Bağışlayın ki, düzeltme olanağı bulayım.

— Hiç bir kucakrunuz olmadı. Bilmediğimiz, görmediğimiz çok şeyi gölgenizde öğrendik. Biz de üzünç ve dahi acı içindeyiz ayrılmaktan. Ne var ki, gayrısına gücümüz yetmemekte. Size bir kötülük etmektense, yoksunluk yeğ gelmekte!..

— Siz kötülük edemezsiniz ki efendim. Siz doğru kul! Tanrı görevlisi...

— Evet! İstemediğimizden, bizi bağışlamanızı dilemekteyiz. Gayrı bir dahi buraya gelmemek sizin için çok daha iyi olacaktır.

— Anlatın efendim, - diye sarıldı kadın. Yüzünü, gözlerini, kulaklarını, ensesini, omuzlarını, gövdesini, kasıklarını, apışını, butlarını, yetişebildiği her

yerini öperken, yakarmasını sürdürdü. - Anlatın n'olur? Sizden ayrılmak yerine bir yol, bir yöntem bulursak bağışlayın mutluluğumu bana.

— Bilmektesiniz ki, biz imaret hücrelerinde üç yoldaş barınmaktayız. Sizi tanıyınca birbirimizden gizlimiz yoktu. Tanıdıktan sonra bizim giz tutmamız zorunluluk. Ne var ki, üçümüz birbirimizin kefil olduğundan, yitiklerimizi saklamak olanaksız duruma geldi. Anlatsak, güveninizi kötüye kullanmaktan korkarız. Anlatmasak, bugünkü korkumuzu bir daha yaşamak olası değil.

— Nedir bugünkü korkunuz efendim?

— Eviniz köşeye yakın olmasa, yoldaşlarımızın izlemesinden sıyrılmamız olanaksızdı.

— İzlediler mi?

— Hakları ve dahi ödevleri Hatun! Az önce de dedik ki, biz birbirimizden sorumluyuz. Birbirimizin uygun aykırı bütün davranışları, ötekiler katınca ayan olmadı mı, sorumluluğun anlamı kalmaz. Bizi sıkıştırmışlardı... Elbette hiç bir şey diyemedik. Bugün bir de baktık ki, ardımızda iki gölge... Ne yana var-sak, bilece seyirtmekte.

— Atlattığınızdan güvenlisiniz değil mi? - Kaygısızla atıldı kadın.

Gaybi'nin kafası birden işlemeye başlamıştı sanki. Kadının İkcirimini gördükten bu yana, birbiri ardınca sıraladığı sözlerin çaşkınlığı içinde. Kendi düşüncesinin ürünü olmayan sözcükler ayva tüyle-ri yenice kararmaya başlayan dudaklarının arasında uçuşuyor. Sanki ezberindeki ayetleri ardardınca sıralıyor... Kadının bedenine yapışıp kalıveren ve gl-

derek katılaşan teninde kaygısını bütünüyle duyma-
nın sevinciyle yanıtladı onu;

— Kesin güvenliyiz. Sokak boyunca arandıkla-
rını gözlerimizle gördük. Ama, bir dahaki gelişimiz-
de atlatabilir miyiz? Bir dahakinde sıyrılmanın
mümkün mü, bilmemekteyiz? İrfan Hoca efendimiz
buyururlar ki, tadında kesilen hüküm, her yanı hoş-
nut eder... Düşündük, taşındık, aklımıza başka bir
yöntem gelmemekte. En iyisi bir daha buraya uğra-
mamak. Ya da en azından belli bir süre koyup, ken-
dimizi unutturmak.

O konuştuğça, korku katılığını üstünden attı ka-
dın. Gözlerinde istekle, kararın alazı parıladı. Kir-
piklerinin ucu gün ışığına batmışcasına yakamozlan-
dı. Okşayışlarını, öpüşlerini alabildiğine hızlandırdı.
Gaybi, katılaşan kasıklarının silgesinde söyledikle-
rinin de, söyleyeceklerinin de unuttu.

Soluk soluğla gevşemiş bedenlerinin kenedine
yığıldıklarında, gözlerini kırptırdı kadın;

— Bakınız aklıma ne geldi efendim, - dedi. - Ma-
dem kendimizi onlara karşı suçlu saymaktayız, on-
ları da suç ortağı yapalım.

Gaybi, yüreğinden beynine bir alazın top top
yuvarlandığını sandı. Kulakları uğuldadı. Gözleri ka-
rardı. Parmakları çengelleşerek kadının boynuna
doğru uzandı. Aldatılmışlık hisini tırnaklarının ucun-
da duya duya saldıracığı sırada kadın sözlerini sür-
düdü :

— Bildiklerim var... Sizi tanımadan, benim du-
rumumda olan tanıdıklarım var. İzniniz olur ise çağ-
rılarım. Siz de bilece buyurursunuz. Bir kez onlar da

mutlandılar mı, gayrı sizi de, beni de rahat bırakırlar.

— Bilmeyiz ki! İkisi de molladırlar. Kem küm edip, bizi ele vermelerinden çekiniriz.

— Çekinmeyiniz efendim, - dedi doygun doygun kadın. - Siz onların iyiliğini düşünüyorsunuz. Aşır için yardım etmeye gelmekte. Elbette emeklerinin karşılığı ödenecek. Ve dahi siz hiç bişeye bulaşmayacaksınız... Pişmanlık duyup sorumla arasalar dahi kendilerinden ötesini bulamayacaklarına güveniniz.

— Bir yanlış iş yapmayalım hatun? Sonra pişmanlık duyacağımız bir davranışta bulunmayalım, - dedi sorunu çözmenin güveniyle Gaybi.

— Tasalanmayın. Siz, yarın öğleden sonra, yoldaşlarınızla bilece onurlandırın evimizi. Ötesinde, nice bir hüner gösterilmekte, anlayacaksınız.

Sevincinden ne yapacağını bilemedi Gaybi. Gövdesinin her yanından taşan iri gövdenin sürtünebildiği yerini sarmaladı. Kadının gözlerinde bir sonraki gününün ışıltılarını ardınca sürükleyerek doğruldu. Her zamanki çalıklığına kavuşuvermenin kıvançıyla, göz açıp kapayıncaya giyindi. Kapıya yöneldi. Ardınca kapatırken, bir an keseyi bekledi. Sonra suç ortaklığının gizemli onuruyla, hızlı hızlı yürüdü.

İrfan Hoca efendi, öğleden sonra ders vermediğinden içleri içlerine sığmıyordu. Kasım bir yanında, Muslu bir yanında, dersaneğe çöreklenirken, yüreklerinin uğultusu, yoldaşlarının gürültüsünü çoktan bastırmıştı. Akşamdan beri, Kasım Muslu'ya, Muslu Gaybi'ye bakarak kıkırdıyorlar... İkide

bir, ellerini oğuşturarak kendilerince düşlere dalıyorlardı.

İkisi de sabah namazına geciktiler. Uykularında bindikleri düş kanıtları sabahleyin hamam gerektirmişti. Saçları ıslak ıslak camiye seyirttiklerinde, sünnet bitmek üzereydi. Gözlerinde halhallı bakışlarla, suçlu suçlu yanına oturdular. Ordan derse geçtiklerinde de, bağışlama dileyen sokuluşlarla dizinin dibinden ayrılmadılar.

Hoca efendi, kürsü yerine kullandığı postun üstüne çöreklenerek konuşmaya başladı. Tenlerindeki zonklama, daha ilk sözcüklerle birlikte, kulaklarını tıkamıştı. Onların ikircimli coşkusu, sonunda Gaybiye de geçtiğinden, donuk gözlerle hocanın dudak kıpırtılarını izliyor, sesini duymuyordu. «Gazali usta buyurur ki;» sözcüklerinin sertçe söylenmesiyle irkildi. İrkildiği anda da, kıpırtılara sesler de eklendi:

— Bilim ruha iki yoldan gelir. Bunlardan biri akıl yoludur. İncelenir, araştırılır, iyice bilgilenildiğine güven duyulunca düşünülür... Öteki ise nakil yoludur. Kendisine aktarılanı yansıtmak gücüyle yetkin olanlar, sürekli meşkle bilimi kavrarlar. Sonra da, bütün görkemiyle aktarırlar ki, görevlerini yerine getirmiş olalar. Buna şöyle iki de örnek vermekteler; Biri havuz gibidir. Bu göleti besleyen suların bir bölümü dışardaki nehirlerden, bir bölümü de tabanındaki su kaynaklarından gelmektedir. Ama, tabandaki kaynaklar toprakla örtülüdür. Çalışmayla bilim elde edenler için duyu organları ve akıl havuza göre nehir gibidir. Esin sahipleri için arınma ve savaşım ile bilim edinme havuzun altındaki kaynakların üstünden toprağın kaldırılarak, suyun fışkırmasını sağlamaya benzer... Öteki örnek ise, Hint ve Çin

sanatçılarının öyküsüdür... Eski zamanda, bir padişah, Çinli ve Hintli nakkaşlarla, süslemecileri çağırarak sarayının duvarlarını bezemelerini istedi. Ancak, her duvarın birbirinden değişik olmasını düşündüğünden, her bir topluluğa ayrı bir duvar gösterip, aralarına bir perde çekti. Hintliler, emeklerini güzel resimler, düşsel simgeler ve çekici biçimler yapmaya harcadılar. Çinliler ise çekilen perdenin arkasında durmaksızın duvarı cilâladılar. İş bitti... Önce Çin sanatçıları çağırıp sordular! İşlerinin bittiğini savladıklarında, ispatlayın dediler... Çünkü Hintliler de işlerinin bittiğini söylemişlerdi. Çin sanatçıları başı, ağır ağır perdeye yaklaşıp, kaldırdı. O zaman Hintlilerin yaptıkları resim ve nakışların tümü karşıdaki duvara yansıdı. Öyle ki, yansıma aslından çok daha fazla beğenildi. Çinlilerin tembelliğine karar vermek üzere olan şa'î, becerilerini ödüllendirerek, yarışmayı kazandıklarını bildirdi. Ancak, burda dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta var. Yansıma, belli bir beceriye dayanmalıdır. Çinli sanatçılar duvarı olduğu gibi bıraksalardı, elbette yarışmayı yitireceklerdi. Oysa cilâladılar. Yani bilimin aktarılmasında, mutlaka aslından daha yeterli olması gerekir. Gazali ustamız, sözünü perdenin çekilmesiyle kesmiştir. Ancak, sizler aldığınızı aynen aktarmamalısınız. Güzelleştirmelisiniz. Bunun üstünde neden bu denli uzun durduğumuza gelince, bilimi üretmek de sanatı üretmek gibi güçtür. Herkes, nehirler gibi direnç, kaynaklar gibi istenç içinde olmayabilir. Ama, meşkini tam geçerek, kafasını, belleğini, aklını cilâlar. Orda yansıyan bilim, aslından güzel olur. Hepinizden, hepimizden istenen de budur suhtelerim. Aslından iyi aktarmak. Bilmeyiz biz ustalarımızın aktardığına güzelini aktarabilmekte miyiz? Aktarama-

makta isek, tanrının bağışlayıcılığına inanırız. Bugün-
lük dersimiz bitmekte. Öğleden sonraya kendi ken-
dinize çalışırsanız, gönlümüzü hoşnud edersiniz.

Öğrencileri doğrulup geri geri kapıya yöneldik-
lerinde Gaybi'ye işaret etti. Kasım'la Muslu taş gibi
dondular. Bunca zamandır kurdukları düş, hocanın
bir parmak kıpırdamasıyla sona mı erecekti? Şimdi
kalkar, Gaybi'ye bir iş yüklerse, öğleden sonra git-
ti gider. Bütün hazırlıklarını görmüş olan kadınlar da,
atlatılmanın hıncıyla bir daha yüzlerine bakmazlar.

Gaybi, yoldaşlarının düşüncelerini kamburunda
taşıyarak sokuldu hocaya.

— Otur, - dedi ilkin hoca. Sonra pamuk çav-
lanı sakalını kucaklayarak; - Anlıyorsunuz ki, Lâdik'in öz-
lemi düştü bağına Gaybi Molla... Kolay değil. Yıl
dolmakta. Ve dahi dolan yıl içinde seni böylesine
dalgın görmeye alışmadık. Dilemekteysen azbiraz
izin verelim. Derslerini de yanına katarız. Vargit...
Görüş, söyleş büyüklerinle. Kara Hafız oğlumuz da,
aracağınızdan hoşnutluğumuzu bildir.

— Dersanenin içinde isteksizlik adımlarıyla ge-
rileyen Kasım'la Muslu'nun yürekleri ağzına geldi.
Gaybi boş bulunup, durumunun anlaşılmasından kor-
karak herşeyi açıklayıverirse, diye kaygılandılar.
Gaybi, ne diyeceğini bilemeden durakladı. Yutkun-
du. Bir an, arkadaşlarının sanısını doğrulayacakmış-
casına dikildi. Sonra duvaklarını sımsıkı yumarak,
eğildi, hocasının elini öptü;

— Bağışlayın efendimiz, - dedi. - Kişi bilimin ar-
dına düşeceğine, özlemin lutsağı oluyor... Oysa, eği-
tiniz ki, efendimiz hazretleri sallallahu vesellem, «Bi-
lim Çin'de olsa gidip bulunuz,» buyurmuşlardır. On-

ca uzağı gösterebilen bir peygamb rin kullarına öz-
lem yaraşmaz. Azbiraz sıladan uzak olmak, daha bir
bilemeli kişiyi. İzniniz olur ise,  zlemimizi burda gi-
dermeyi yeğleriz.

— Madem istemektesin... Var dinlen... Umarız
yarına bir şeyin kalmaz.

— Sağolun efendimiz. Tanrı sizden razı olsun.

Geriledi. Kapının ağzında ürküyle kendisini bek-
leyen yoldaşlarının yanına ay gibi bir yüzle ulaştı.
Soru dolu bakışları bir süre yüzünde taşıdı. Eyvanı
geçtiklerinde;

— Tasalanmayın, - dedi. - Gelgenizde yalanın
her türüne alıştık bir güzelce.

— Oh, - diye sırtını sığazladı Kasım. - Diline
sağlık. Kişi mutluluğunu sağlayanak yalanın sevabı
boldur. Tasalanma!

— Yalan haramdır, - diye omuzlarını kaldırdı
Gaybi. - öylesi de, böylesi de! Ne var ki, herşeyi
açıklayıp, hoca efendimizden bağış dilemeye y zu-
m z varmadı.

— Pek de bir iyi olmuş, - dedi Muslu. - Eğer
dediğin doğrulanırsa, bizim duamız, girdiğin g nahtı
tümden siler ki, doğru cennete varırsın.

— Gayri yerimiz cehennemın hangi köşesi bil-
memekteyiz ya, bu avuntuya da eyvallah, - dedi Gay-
bi. - Hadi, tezden namazımızı kılalana da, çağrıya uya-
lım.

— Bence, - diye atıldı Kasım. - Namazı burda
kılacağımıza çarşıda tamamlayalım. Kebaplar ben-
den. M tevelliye haber vermesi de!.

— Yok!.. Acele işe şeytan karışır buyurmuşlar. - dedi Muslu. - Bakarsın Hoca efendimizin gözü üstümüzdedir. Üçümüzün birden yitiklere karışması kuşkulandırır. Sonra sınava çekerse, yandığımızla kalırız. En iyisi namazı da burda kılmak, yemeği de burda yemektir.

— Doğruya ne denir Kasım Molla!.. Hadi inat etme de, varıp borcumuzu ödeyelim. Sonra bir güzel karnımızı doyurur öyle varız!.. Niceyse bizi bekleyecekler...

— Madem ikiniz birleştiniz, bize uymak düşer.

İmarot kapısından konuşa konuşa çıkarak, cami avlusuna vardılar.

«Doğrusu yaman bir avrat,» diye yalandı Kasım. «İki arada, özel çağırıyor sokuşturuverdi. Ben de hoşnut değildim Gaybi'nin gölgesi olmaktan. Aynı evin üç ayrı odasında birbirinin şapırtısını dinleyerek tadı çıkmamakta bu işin... Şöyle gönlümüzce yalnız olmalıyız ki, keyfini sürelim. Hatununu aklına gelmese, benim düşüneceğim yoktu bunu. Nice bir iştahlı avrata çatmış olmalıyız ki, daha işimizi bitirmeden yenisine hazır durmakta. Hele bir varalım... Bir gönlünü edelim ki, kebab paraları kesemizde kaşınsın... O nice bir sürtünme ve dahi yaltaklanma bire!.. Adem'in aklını başından almaklığa annacında durmak yeterli... Daha ellerini dokunmadan Amasya elması kütürtüsüyle kulaklarım zonklamakta. İyi ki, hiç birine haber vermedim. Vermemi istemedi ki... Kendimizi beğendirdiğimiz besbelli... Eh, Molla Gaybi'nin kızlığı yeni bozulmakta. Muslu desen şallak mallak!..

Avrat, işini bilenlerden. Tezden bizl seçti. Ve dahi yarını iyi kıvrır Molla, dedi... Yarın, erim celebe varacak. Türkmen otağına... Ders sonu gelir isen, günün geceye katarız. Hem bir nice katarız ki, banıp kanalım!..»

Çakşırının önünün kendiliğinden kabarmaya durmasından yanakları allandı. Latasını kendi kendinden gizi varmışcasına örtündü bir iyice... Adımlarını açtı... Her adımda biraz daha hızlanarak, kadının tanımı üzerine kapıya vardı. Dediğince kapı kendiliğinden açıldı. Bileğinden yakalayan aynı tombul el, hızla içeri çektiğinleyin, dudaklarına, tenine sıvaşan alaz bir bedene bulandı. Taşlığı, avluyu sarmaş dolaş aştılar. İç kapıdan tıkağı kapatmayı unutarak girdiler. Minderin üstüne düşerek, altalta üstüste birbirlerini soymaya durdular.

Islak dudakları birbirlerinin ağzında eridiğinden bir süre elleriyle söyleştiler. Çıplaklıklarının üstüne yamandıklarında, soluklarının hızı, yüreklerinin güm-bürtüsüyle enselerinde, omuriliklerinde, kalçalarında zonkladı. Alaz alaz yanan tenlerinin ıslak hıştırtısı birinin homurtularına karışan ötekinin çığlıklarıyla noktalanırken, duruldular.

Kadın, teninin çıplak güzelliğinden hoşnut, boy-luboyunca üstüne uzanan genç deriyi okşadı boydan boya:

— Oh Mollam!.. Oh yiğitim, - dedi sözcükleri ağzının içinde nöbet şekeri varmışcasına eme eme. - Nice bir hoşnut olduğumu bilemezsin... Kudurmak-lığa yazgı tuttum sanmaktaydım... Kısır kocamın hor-lutulu uykularından zehir yudumlamaktaydım... Nice bir akıllı hatundur Hasırcıkızı!.. Nice bir üstüne denk

çetirdi bungunluğumun... Seni tanımasam, bu sevince ermesem geberirdim Inan... Ben! boşlamazsın değil mi?

— Boşlamak!.. Bunca coşkuyu, bunca tutkuyu terkeylemeye kişinin dermanı mı yetebilmekte ki seyirtip gelmemek alçaklık olmasın hatun? Yeter ki buyur! Buyurduğun an, Kasım kulunu ayaklarının dibinde bulacağından kuşkun olmasın...

— Oh mıs yiğitim. Nice bir yoksundum. Nice bir buldum. Nice bir umutsuzdum. Nice doyundum. Her şalvarımın içinde tutmak dilerim seni... Yok yok... İçimde, tenimin, etimin içinde tutmak dilerim. Bilmediğim ne var ise öğrenmek muradım, - diyerek yeniden okşamaya başladı Kasım'ı. Okşayıp öptüğü her bölümün ince sarı tüyleri kabardıkça coşkusu çoğaldı... Taze tenin gözeneklerinin tomur tomur şişmesi iştahını daha bir artırdı. - Oh!.. Oh derim ki, seni tanıtanın canına cennet... Adına sünnet... Gel hele yiğitim... Dur hele boğum, - mırıltılar yla kalçalarını, kalçalarının diplerini öpmeye durdu...

Kasım az önce coşkusundan sıyrıldığını sanırken, yeni bir tutkunun alazında kavruldu. Düşlerinin doruğuna ulaşmışcasına, apışarasının seyridiğini ayırdı. Kadının saçlarını, ensesini, sırtını, omurgasını izleyerek, butlarını öpmeye durdu.

Her bir yanının kabardığını sezdi kadını kaldırıp devirdiğinde. Memelerinin uçlarının dik kızılıklarına uzandı keskin dişleriyle. Irgalanan kalçaların ortasında kendine yol aramaktayken, buz gibi dondu kadın. Yanıbaşlarında kişneyen bir atın ürküsü beyinlerinde aynı anda dolandı. Dikilip, mintanını kaptı kadın!

— Tez tozol Molla!.. - diye itekledi Kasım'ı. - Çünkü baki bastırıldı... Sezinlerse ikimizi de but örneği doğ-
rar lğdiş herif!.. Tez tozol!

Kasım, donduğunu sandığı her yanının sangı
bengi titrediğini ayırarak, bön bön baktı. Ellerini iki
yanına gerip ayıbını gizlemeye sıvandı. Kadın, tez-
den giyinmiş olmanın - gücüyte ölkelendi.

— Ne beklemektesin. Doğranmayı ve dahi doğ-
ratmayı mı? - Sözcükleriyle, kucakladığı esvaplarını
kucağına bohçalayıp, çarıklarını koltuğunun altına
veriverdi.

Bütün derlemeyi öylesine alışkın bir tezlikle ya-
pıyordu ki, Kasım'ın korkusu daha bir arttı. Titre-
mesi çoğaldı. Kıpırtısızlığı içinde taban tahtalarını
gıcırdatacak ölçüye vardığında kadın acımaklı, çe-
kiştirdi.

— Onun satırından önce, sen seni yitireceksin
bire Molla, - dedi alaylı. - Tez mintanını çek de, pen-
cerenin önündeki duta atla, - diye buyurdu.

Birden hızlandı devinimi Kasım'ın... Mintanını
giydi. Çakşırını bacağına doladığı gibi, pencereyi
kaldırıp, duta atladı. İki yanına bakmayı akıl etme-
den çakşırını giydi. Latasını koluna sıkıştırdığı gibi
mestlerini çekmeye hazırlanırken at yeniden kişne-
di. Kişneme kulağının içinde patlamışcasına kendini
duttan attı Kasım. Oğunup kıvranarak kırık çıkığını
aradı. Bulamayınca, acısını unuttu. Latası koltuğu-
nun altında bir koşu tutturarak nefes nefese imarete
ulaştı. Akşam karanlığında kuzuluk kapısını kapat-
maya uğraşan müteveli naibini yere düşürerek,
kendi hücrelerinden içeri girdi.

Naip, kendini toplamaya kalmadan yitirdiği sırh-

teyi düşündü bir an. Belleğini yoklayarak kimliğini çıkarmaya uğraştı. Sonra kuzuluktan dışarının ıssızlığına bakarak;

«Bişeyden korkmuş olacak,» düşüncesiyle oğundu.

Gaybi ve Muslu, gözleri fincan büyüklüğünde, solukları göğsünü yarıp çıkacak ölçüde kocaman olan yoldaşlarına baktılar bir süre... Tülbenti çözülmüş sarığına, darmadağınık latasına, yanlış bağlanmış çakşırına göz gezdirdiler. Muslu;

— Uğruya basılmış gibisin Mollam, - diye sordu... - Hay'rola?

Bir süre ağzından ses gelmedi Kasım'ın. Çeyresine araştırmacı gözlerle bakındı. Yanındakilerin kendi yoldaşları, bulunduğu yerin imaret hücresi olduğuna kesin kanı edindikten sonra;

— Sormayın, - dedi. - Sizden gizli bir iş tutalım dedik... Basıldık...

— Basıldın mı? Nice? Anlat hele, - diye soku-
lan yoldaşlarının gözlerine ağlamaklı baktı Kasım...

— Sormayın, - dedi. - Sormayın gayrı!..

BİRİNCİ CİLDİN SONU

erol toy kuzgunlar ve leşler

— Karamsarlık!.. Yok yavrum. Karamsarlık bizden ıraktır. Neden dersen, yaşamaya gücümüz yetmektedir. Gücünden güvensiz olan yıldırdır. Ancak umudunu yitirmişlere yaraşır karamsarlık. Biz öyle değiliz. Bak, dün niceydik? Nice sevinçli bitirdik günü?.. Konuklanınak onuruna nice kavuştuk tekinlik kazanarak? Ve nice güçlüyüz bu güne başlarken? Bir düşün. Düşünende, anlarsın ki, kötüsünü aklında evelmeye zorunlusun. Kötüsü geldiğinde hazırlıklı olmak amacıyla. Hazırlıklıysan, kötü seni yıldırıp yıkacağına bilir. Ondan keskin olursun. Ondan güçlü... Ve dahi vurduğunle-yi kırar geçirirsin. Yıllardır her sabah böyleyizdir biz. Kötüsünü düşünürüz. Gördüğümüzden, öğrendiğimizden, yaşadığımızdan derneyip süzdüğümüzü, bir bir aklımızdan geçiririz. Beterin beterini koyarız annacımıza... Gücümüzü sınırlarız. Gücümüz yetmedi diyelim, aklımız sınırlarız. O da erişmedi. Kaçmanın yollarını ararız. Anlayacağın, yaşamın her türlü olumsuzluğuna hazırlanırız. En olumsuzuna, ölüme bile. Ondan ötesi gün boyu oluşan kazancımızdır. Kişi de kazancını adam gibi yemelidir.

10.00

kuzgunlar
ve leşler

erol toy

1